Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

REYS-GHESCHRIFT

Van de Navigatien der Portugaloysers in Orienten: In-houdende de

Zee-baert/ so van Portugael na Oost-Indien als van Oost-Indien weder naer Portugael: Insghelijcx van Portugaels Indien/ na Malacca, China, Iapan, d'Eylanden van Iava ende Sunda, so in't heen-varen/ als in't weder-keeren: Item van China na Spaensch Indien/ ende wederom van daer na China: Als oock van de gantsche Kusten van Brasilien/ ende alle de Havens van dien: Item van 't vaste lant/ ende die voor-Eylanden/ Las Antilas ghenaemt/ van Spaensch Indien/ met noch de Navigatie van de Cabo de Lopo Gonsalues, naer Angola toe/ aen de Kust van Æthiopien: Midtsgaders alle de Courssen/ Havens/ Eylanden/ diepten ende ondiepten/ sanden/ drooghten/ Riffen ende klippen/ met de ghelegenthept ende strecktnge van dien. Desgelijcx de tijden van den jare dat de Winden waepen/ met de waerachtige teeckenen ende kennisse van de tijden/ ende het weer/ wateren ende stroomen/ op alle die Orientaelsche kusten ende Havens/ gelijck sulcks alles gheobserveert ende aen-gereyckent is/ van de Piloten ende 'schonings Stier-lieden/ door de ghestadighe Navigatie ende experientie by de selve ghedaen ende bevonden.

Alles by een vergadert, ende uyt de Portugaloysche ende Spaensche Sprake in de Nederlandtsche Tale over-gheset, door Ian Huyghen van Linschoten.

T'AMSTELREDAM.

Ghedruckt by Ian Evertsz. Cloppenburch, Boeck-verkooper/ woonende op't Water/ in den vergulden Bijbel. Anno 1623.

Met Previlegie voor 12. Iaren.

Digitized by Google

Op de Noorderſche ontdeckinghe van Ian Huyghen van Linſchoten.

SONNET.

DEr Wapenen roem/in heerlijcken bertoone/
Heeft langh' ghevoert de Spaenſche Soldaet/
Stout in't ghemoet/dringhend' aen/ſnel van raedt/
End' ghewonden dwanck van Europa ſchoone/
Was tot een ſchrick de Barbariſche Kroone/
Als d'Hollander upt noot heeft aenghevaet
't Sweert in de vuyſt/om te vryen ſijn ſtaet/
Liet hem niet langh' ſijn eyghen dact te loone:
End' bont vrees met vrees/dies roept Vive Oraengien.
't Martiaelſch' hert/d'eere van Alemaengien,
't Lof van 'top-doen der onbezeylde Beken/
End' Rijcken verr' gheplant/was noch by Spaengien:
Maer Linſchoten koen heeft haer af-ghestreken
Den ranck; dies blijft by Magellaen gheleken.

Schaemt u niet te beteren.

Ander *SONNET*, tot de ſelve.

VVAer ſet ghy nu u cours? met yvers luſt bevanghen,
Door't tvvoedende ghedruys, datmen vallend' ſiet rijſen?
En doen u niet, vermengt Ys, Haghel, Sneeu, eens grijſen?
Of hebt gh'om te ſien 't begin des Noodts verlanghen?
Maer neen, de groote raedt *Neptuni* heeft ghehanghen
De triumphelijcke Krans, die met ſeer groote Prijſen
Sal ghejont vvorden dien, die kloeckelijck kan bevvijſen
Te zijn een VVerelt nieu, ontdeckt door nieuvve ganghen.
Palinurus, *Typhis*, *Peter*, die van *Medecijnen*,
Neptuni Waghenaer, noch *Magelanes* kloeck,
Noch dien, die oock in't ront, *Tethim* ſloot, door 't verſoeck:
Maer *Linſchoten* u, die voorſichtigh deed' verſchijnen
Het onghebaende pat, daer de *Tabin* den hoeck
Dagh'lijcks van den *Tartar* doet meeren end' verdvvijnen.

't Streckt al tot een.

H. Compoſtel.

Aen Ian Huyghen van Linſchoten, *op't ondervinden ende vernemen van* VVeygats.

SONNET.

SOo langh' als ſal de wijt-vlieghende Fame
Uyt-roepen ſnel/over Water end' Velt/
't Naſſouſche bloedt/voor een kloeck ſtrijdtbaer Helt/
Voort-dringhende/vroom/end' van zeden bequame/
Wiens d'hooghſte ſtam van Oranjen niet ſchame/
Linſchoten ſal u lof worden ghemelt
Die ons den ganck onder 't Wonders ghewelt
Ontdeckt/end' ſtelt een onſterflijcke name:
Des ſal eer langh' Spaengien hooren met rouwe/
Dat een plomp Volck door de Straet van Naſſouwe/
Eermael VVeygats, met upt-ghestreckte ſeylen
Ghedronghen ſpoort al door de Cathayſche baren/
Sonder verlet/na de ſoet-reucke Waren/
Om Ganges voort u Stranden te bepeylen.

Schaemt u niet te beteren.

Digitized by Google

Aen mijn Heeren/mijn Heeren de Superintendente Raeden van de Admiralitept in Hollant/Zeelant ende West-Vrieslant; tot lof van den Autheur.

ODE.

O Wonderlijck bestaen! O stoutheyt onghehoort!
O ghevaerlijcke Reys! O onbuygh'lijcke moeden
Der vrome Bataviers! de hoogst'lend' voort end' voort (den/
Hebt door koud'/Wint/Vis/Sneeu/ end' Neptuyns strenge Vloe-
(Jae teghens 'tgroot gheluyt van Boreas ghebiaes/
Dat de Zee wit beschuymt doet om de klippen branden/
Dies dan schrickelijck ghehoort wert Scylas groot gheraes)
Ghespeurt/om tot ons nu t'ontdecken nieuwe Stranden.
Want doen u Leeus ghemoet geruckt hadd' upt den duyst
Martis bloedighe Sweert/van de trotse Spangiaerden:
Die met Heyr-krachten groot/ (van menigh/menigh duyst
Voet-volcks/end' oock niet min van swaer' end' lichte Paerden.)
Trachten om u Vryheydt te werpen in het zant/
End' haer bloedich ghemoet thoonden met veel wreetheden:
(Ghelijck sy de'en doen in't Gout-barende Lant)
Verdelghend' met strafheyt u sterck end' schoone Steden.
End' doen onsen Hector met krijghs-list end' ghewelt
Hadd' haer beschanste kracht voor voeterden verdreven:
Wreckende so de doot/als een vroom-moedigh Held/
Van d'Graensch' Voyst/sijn Vaer/moordich berooft van 'tleven:
Heeft u voordachte raedt/o Vaderlants Vader wijs!
Na onghehoorde Vaert oock krijghs-Schepen doen trecken/
Op dat wy (als het Sweert) haer af-ruckten den Reys
Die sy hebben verdient met nieuwe Landen t'ontdecken/
End' zijn verwittight van ons Huyghens vroom ghemoet/
Dat van sijn jonckheyt af de Werelt gunck doorvoecken/
Van daer 'tvlammigh ghespan rijst upt de bracke Vloet/
Tot daer het weder daelt in Tethijs vochte hoecken.
Hebt hem onder de Vloot als een Commis ghevoeght/
Om dat sijn verlochtheyt haer cours soude beleyden:
(Want hy het vochte Velt Neptunis heeft beploeght/
Siende van 't Indisch Volck al de verscheydentheyden.)
Ghelijck een kiecken-dief/die al swevende jaeght/
Gaet tusschen Aerd' end' Lucht d'oogh-rijcke fame vlieghen/
Onbegrijpelijck snel/in't spreken omvertsaeght/
Nae-segghend' dat waer is/end' oock 'tgheen datmen lieghen.
Dese toe-rustingh' heeft sy niet so haest ghehoort/
Oft haer held're Trompet blaeft sulcks door 't Werelts wijcken/
Die komt als 'tmoede Hert/swoeghende snellijck voort/
In't Aerd' omkleppende Hol/end' in de oozen strijcken/
Van de grijs-baerde Vaer/die heeft strack lijck ghefronst
't Gheboyrste de voorhoofd/verheffende de Wijnbrauwen/
End' spalckend' d'ooghen op/heeft dol gramschap begonst
Met een lupd' heesche keel seer yslijck te schreeuwen:
Wel/wat stoutheyt is dit/sal ons dit botte Volck
In den bevroren hoeck oock beginnen te quellen:
Doet u Hiel-vleughels aen de Goden tronste Tolck/

Digitized by Google

Wilt tot Discordia end' Hyems u verstellen:
De Wolck-dryvende Boreas niet verghcet/
(Als houwend' d'eerste plaets van d'Ys-koude Kadetten)
Op dat sijn strenghe kracht t'onsen dienst zy ghereet/
End' dat t'samender-hant wy dese Tocht beletten.
Seght dat de Bataviers met stoutmoedighe kracht
Pooghen om door V Veygat een nieuwe Vaert te stichten/
Soo dat ons heerlickheyt sal tot niet zijn ghebracht/
End' 'tghevleughelt Hout sal dns Rijck steedts bevechten.
Tot weerstant doe elck 'tbest/met stormende Wint/
D'ander met Ys end' Sneeu/Mist/end' harde Haghel-steenen/
't Fenijn zy niet ghespaert/dat d'Eendracht's bant ontbint/
Ick sal 'tghekhubde Heyr oock brenghen op de beenen.
Hy hadd' naculijcks volsendt/Mayæ Soon maeckt hem ree/
Met de ghewieckte Hoet gaet hy 'twijs Hooft vercieren/
't Wantelken slaet hy om/neemt de Slang-roede mee/
Die seer vast slapen doet Menschen end' wreede Dieren.
Met een spoedighe vlucht/knappende slach op slach/
Gaet hy de soete Lucht op ende neer door-boozen/
Tot dat hy 'tkoude Yslant onder sijn voeten sagh/
Waer Pluto in Hecla de Zielen schijnt te smoozen.
End' soomen d'Arent siet om Repghers te bespien/
Met een doorsichtigh oogh om Strimons kanten sweven/
Welck hebbend' in't ghesicht/gaet snellijck neder vlien:
Soo komt die snelle Post op den Bergh neer ghedreven.
Wiens onbetreden spits/door-dringt de koude Lucht/
Zijnde 'theel jaer rontsom met Weel-wit stof bevanghen/
Des Wints twistich ghedwarl/vol verbaerlijck gherucht/
Rupscht hier/in plaets van der Syrenen soete sanghen.
Hier woont d'hupverigh' Hyems, op wiens knorrigh aensichtsijn
Rollen met groot ghedruys die dwarlinghen met hoopen/
't Betist' hayr rinckelt van reuck'len t'allen termijn/
End' sijn rugh-deckent Vlies hangt vol seer groote droopen.
A's ghewill'ghe Dienaers staen om sijn Thron in't ront/
Haghel/Vorst/Nevel/Sneeu/Rijm/Ysel/vochte Reghen/
De klip-schudd' Aquilo met d'uytpuylende mont/
Berepdt om Zee end' Lucht tot stormen te beweghen.
De Kool-wanghend' Aurora hadd' 'Hemels poort ontdaen/
End' d'al-door-siende Son ginck sijn klaerheyt verthoonen/
Doen dees vlieghende Bood sijn reden dus bingh aen:
O Hyems, door wiens kracht beven die Noortwaerts woonen/
Die Rudsen beven doet/end' rooft des Velts schoonheyt/
Die met een plich toom brepdelt Zee end' Revieren/
End' die Heuvel end' Dal met koude Sneeu verspreyt:
Aquilo, ghy die doet de Lucht heen end' weer swieren/
End' de woest' Occâen schupft aen 'tghesternde Vaur/
Wilt t'samen u ghewelt (hoet d'omhelser der Aerden)
Tot sijn bystant ontdoen/op dat wierden benaut
De plompe Batsviers/die moedighlijck aenvaerden:
Sijn vocht'-rijcks weerdicheyt eengroot afbreuck te doen/
Om het Chinasche Rijck op Noorden te ontdecken/
Vriest/Haghelt/Sneeut end' Waeye/wilt u na V Veygat spoen/
Om haer strijtbare Macht onder 't Water te trecken:
Hy volsend'/end' vloogh na de Tweedracht/end' met spoet
Heudens' haer wree Dienaers/verdubbelend' haer machten/

Die

Die vlieghen ſpoedich ſyten/om met een ſtraffe moet
Een eendrachtighe kracht op de Schepen te wachten.
Niet langh/d'Atlantſche Bood daelt in't donckre Spelonck/
Daer in twiſt end' ghenaes de Menſchen hen verblijen/
End' 'tſchrickelijck gheſwerm ſeer onmanierlijck klonck/
Verweckt door vreés van vreed' end' luſt tot twiſtigh ſtrijen.
Hier zat Diſcordia duyſent-kleurigh ghekleet/
Wiens gheſchackiert de Rock los was/end' op-ghebonden/
En 'tbonte ghekruykt hayr/hier droogh/end' daer beſweet/
Bloogh in de Lucht/d'een los/end' d'ander vlecht bewonden.
d'Handen waren ghevult met menich ſnoot Libel/
Met menigherley' vraegh'-gloſen/raden end' keuren/
Voor haer/achter/ter zijd'/maeckten ſeer groot gherel
Schrijvers ſonder ghetal/Voor-ſpraken/Procureuren.
Sy was herr'lijck bedroeft/door dien dat ſ' uyt den raedt
Met 'teendrachtigh ghemoet der ſtraten was ghedreven/
Dies knaegh' ſy 'tmijdigh hert/ſoeckend' met liſten quaet
Dees vaſt gheveſte knoop door twiſt weder t'ontweven.
Maer d'eeuwighe Wijſheyt/die in d'Eendracht verheught/
Hadd' door ſijn dond'rend' woort haer ſulcks te doen verboden/
Soo dat dees herten-bant te vaſter wert gheveught/
Hoe ſy met twiſten meer d'Eendracht ſoeckt uyt te roden.
Mercurius haer ſiende/heeft grammelijck ghelept:
Staet op ghy oude Teef/end' verhoeght u ſeer ſpoedich
Op die 'tkoude VVeygat na trachten/end' verſpreyt
Daer ſtracks by de Stier-lup ſtrijdt end' twiſt vermoedich:
Op dat ſ' in-drinckend' al een waen-wetende gheſchul/
Door ſchoon-ſchijnende raedt t'ſamen werden bedroghen/
't Is in u macht te doen Neptuni hooghſte wil;
Sijn laſt zijnde volbracht/is weer opwaerts ghevloghen.
De nijdighe Tweedracht had des Zee-Gods ghebodt
Soo haeſtigh niet ghehoort/oft blijd'lijck ginckſ' haer richten/
Grijpend' een quaſtich hout in de hant/liet de Grot/
Tredende ras na de Vloot/ſonder van gaen te ſwichten.
Sy verkoos de ghedaent' van een Coſmographiſt/
End' onder de Stier-lup vol kout vergifts ghekomen/
Heeft ſecretelijck d'een teghen d'ander ghehiſt/
Door valſche inbeeldinghe van nopt ghehoorde ſtroomen.
Onderklookend' d'een door d'ander na 'tſwert fenijn/
Gaet Slanghende door 'thert/nieren end' ooghen loopen/
Dat wint allengskens 't Velt/end' vult d'herten met pijn/
Terwijl 'tradde Bootſ-volck na Wint end' Weder hopen.
Soo haeſt dan Auſter blaeſt/winden ſy d'Anckers op/
End' die heeſſche Stiernan die roept een Jonghman boven/
Die velt ſpoedich de Fock/'t Mers-ſeyl hijſtmen in top/
Het Roer ſweeft heen en weer/en 't Schyp wert voort-gheſchoven.
De ghevleughelde Wint drijft haer ras eenſ-loefs voort/
(Als een gheveerde ſtrael/die ſnellijck komt ghevloghen)
Ons Scheep-rijcke Hollant ſchijnt in de Vloet ghelmoort/
Dies ſy Water end' Lucht alleen krijghen voor ooghen.
De ſtrijtbaer Enghelſman/end' krijghs-ſoeckende Schot/
Werden uyt het ghelicht veer aen 'tbackboort ghelaten/
Aen 'tſtuyrboort ſiens' alleen den Noorman ſiecht end' bot/
End' hoe tot d'Hemel hoogh ſtrecken ſijn woeſte ſtraten.
Sy verlaten d'Vutſiers/Berghen/Stadt Berrſont/

Witholm/

Digitized by Google

Witholm/Grijp/Nomendael/Traen-oogh/end' 't Eylant Ruste/
De woeste Mulkestroom/ (die stoypend' welt in't ront)
Lof-voet/Westrol/Arnou/end' de klip-rijcke kuste
Van Vinmarck end' Biarm; daer na soo bupghen sy
Om de koude Noyrde-Caep/richtende het kromme steven
Na de Caep de Candenos, trachtend' met herten bly
De onbevaren Straet spoedich te zijn beneven.
Op d'Olimpische top zat d'alder-fraeyste hoop
Met grooter heerlijckheyt/van de machtighe Goden/
Die met gheneught aensien der Schepen snelle loop/
Gaende met soet ghedruys over d'Oceâen schoden.
De Nereïden oock/maeckten met vrolijckheyt
Een wel-ghevlochten Dans/op de Azure baren/
Zijnde (t'saem ringl-wijs) om t'vlieghend' Hout ghesteyt/
Terwijl d'oude Neptuyn sijn krachten deed' vergaren.
Bevelend' dat Triton soud' spannen in't gareel
Van de blaeu-verwe koets/d'snel-swemmende Dolphijn/
Die hy dan moedighlijck lepdt met het schubbich seel/
Doende sijn Majestept op't vochte Velt verschijnen.
Als in den morghenstont/met veel k'leuren gheciert/
De dagh-brenghende Bood' haer Peerden doet aenspoyen/
Soo triumph'lijck hy sijn Waghen door 't water stiert/
Met de Voyck in de vupst/om de Vloot te verstoyren.
Ghelijck de golven des Zees/die aen de doyre strant
Door Zephirs soet gheblaes allenghskens zijn ghestoven/
Maken een sacht ghedruys/datmen van hant te hant/
Door 't swints wallende kracht/hoyrt meer end' meer vergroven.
Soo hoyrtmen terwijl oock een murmurigh ghehupt
Onder al de Stier-lup/beginnende te twisten
Om de cours/daer haer Reps door soud' werden ghemyt/
Weerende voyrt end' voyrt/door Tweedrachts erghe-listen.
D'een riep: Ons' cours behoyrt Noyrtwaerts te zijn ghericht/
Met Zupd'lijcker (riep d'aer) mort 't stieven wenden/
Dees koos een ander pat/die wilde sulck ghevecht
Sonder wat anders voor te slaen niet laten enden.
Sulcks dat na groot gheroep/sy op't laest twee end' twee/
Om t'ontdecken de Vaert/gaen kloeckelijck beginnen/
Richtende sonderlingh (met op-ghehijste Ree)
Hun cours/om t'haerder eer die Reps eerst te ghewinnen.
Maer Huyghen, tot ghedacht van dit haperigh ghekijf/
Den Caep ghelaten naem van Tvvist-hoeck, ginck voyrt rennen
Door de schupnighe Zee/voord'rend' met kloeck bedrijf
Sijn Repse naer VVeygats. Dit sient' Hyems, gaet sennen
Een verdupst'rende Mist/die hun soo dicht bedeckt/
Als somwijl 't modderich slijck 't klaer Water der Revieren:
Oft so de donckere Nacht sijn swarte vlercken streckt
Over de Waghen glants/die Phaëton woud' stieren/
Jae dat Lincei oogh' niet soud' hebben gheschout
Dese Scheeps lengte verr'; end' om d'angst te vermeeren/
Met klaterende ghelach/stoyrt Yaghel menighkout/
Voor-boden van een stoyrm/end' schrickelijck onweeren.
Ghelijck 't Noyrd-west ghblaes somwijl krachtelijck schut
De Dodonische Eyck/doende d'Eyckels met hoopen
Stoyrten op Gras/op Aerd'/op Loof/op Beest/op Hut/
Sulcks dat haer snelle val niet mogh'lijck is t'ontloopen:

Soo

Soo valt met groot ghebaer/dit vochte Criſtalijn/
Op't verdeckt/op koebrugh/op't hooft/op voet end' handen/
Slaende 'tmoedigh Bootſ-volck met ſmertelijcke pijn/
Die loopen vlijtigh ſchuyl/verlatend' des Schreps banden:
Maer met de klepnſte wenck komenſ' onbeſchroomt weer
Trecken met groote kracht aen de ſwert picte touwen/
Verachtende 'tghebruys des waters/end 'tghebeer
Van 'tklappende ghetteent' dat hun hert komt bedouwen.
Ghy onbeſchaemden hoop/nu zijdy vaſt in't ſtrick/
(Riep de dolle Neptuyn) ghy ſult my niet ontſtueren/
Ick verſmoor' u al t'ſaem binnen een ooghenblick/
Doend' u deſe ſtouthept met lijf end' goet beſueren.
Doen ſtiet hy ſijn Drie-tand' met een verbolghen kracht
In de woeſt' Oceâen, om 'tneerſte boven te roeren/
Die heeft hy met ghedruys drie-mael weer op-ghebracht/
End' ſoo veel repen oock tot aen de gront gaen voeren.
Stracks wert de Zee beſchuymt/end' het barighe Zout/
Door Boreas gheblaes/aen den Hemel gheſchoven/
Dat ſtoppelings neer over 'tbevende hout/
Makend' dat al't Bootſ-volck in't water ſtaet bedoven.
Een droeve ſwerte Lucht wert rontom uytgheſtreckt/
Beroovend' hun van 'tlicht; men gaet het Sepl in-halen/
Slaende teghen de Maſt/elck roept/elck krijt/elck treckt/
Om dat ſeer ſpoedelijck binnen 'tboort te doen dalen.
De ſluptingh' van 'tghetou/de ruyſſchingh' van de wint/
't Murmureren des Zees/de lupde Donderſlaghen/
Maken ſchrickingh' gherucht/d'een maeckt los/d'ander bint/
't Scheen of Zee/Wint end' Lucht/over-hoop te Veld' laghen.
Boreas drijft voor hem een lupd-loopende hoop
Van golven peerlingh wit; de Wolcken gaen vermeeren
De Zee met ſoete Zeen/die doet met ſnelle loop
Een ſoute reghening' weder ten Hemel keeren.
Nu ſchijnt de heele Lucht los te vallen in Zee/
Dan ſchijnt de Zee weerom tot aen d'Hemel te dringhen/
De Winden zijn al t'ſaem teghens 't Schip, dat ſeer dree
(Als een hipp'lende Bal) op ende neer moet ſpringhen.
Nu hangt het op een Golf/van daer 't Volck dunckt te ſien
't Diepſte van den afgront/dan ſchijnt ghy weer te rijſen
Tot aen de ſternde vaut; Dus moet gh'op end' neer vlien/
Om dat ſijn gramme moet Neptuyn' recht ſoud' bewijſen.
Maer u onvertſaeght hert/end' ſtantvaſtigh ghemoet/
O wijt-verſochte Huygh'! gaet ſijn ghebaer verachten/
Pooghend' altijt voort/voort/end' door beleydingh' vroet/
't Bepſelde VVeygats gheluckigh te betrachten.
Hier teghens ſtelt hem weer Hyems, met ys end' ſnee/
Dat beſprenght u ſeer dicht/end' keert 't Zee-ſpouwend' ſteven/
Bruyſt/breeckt/berſt voor de boech/ſchuyft 'teen op/'tander mee/
End' wert met groot ghekraeck rontſom u Schip ghedreven/
Dat klooft allengſkens door 'tbar-barſtende ghebaer/
Morſelende met kracht de hart ghebacken ſtucken/
Dat knerſt met heeſch gheluyt/end' perſt teghen malkaer/
Schijnend' oft ſp het Schip aen fletters ſouden rucken.
Neptunus ſent hier toe noch een ſeer grouwelijck Dier/
Klimmend' op't drijftigh' Ys/met onbrekelijcke tanden/
Huplend' ſeer vreeſſelijck/thoont een ghelicht als vper/

End'

Digitized by Google

End' ſchijnt ſchier te verſmaen de Reus met hondert handen.
Doch blijft ghy onverſchrickt/end' 't Volck ſtelt hun te wey̆r/
Varend' onbevreest heen/houwen met ſcherpe bijlen
Op de verſtaelde hupt/die ſpringhen op van 'tley̆r/
Als oft de slagh gheſchiedt was op Diamants ſtijlen.
't Moet nochtans wijcken oock/met al 't Neptuyns gheſpuys/
End' Hyems felle kracht/koud' Ys/end' grooten reghen/
Oock 'tſluptende gheraes van Boreas ghedrups/
Die u met groot ghewelt dacht van de Zee te veghen.
O vrome Bataviers! Ey! wat sal schricken doch
V onverſaeght ghemoet/nu niet en kan beletten
V ſtout end' kloeck beſtaen/dit raſen/noch 't hedroch
Dat de ſnoode Tweedracht looslijck had' gaen upt-ſetten.
Want na al dit ghevaer/krijght ghy vreuchdich aen boort
De langh-ghewenſchte Straet/gaende hier door laveren
Tot in den Oceâen, van daermen ſpoedich voort
Met de Chinaſche Schat onſ' rijckdom ſal vermeeren.
Dit onbetreden pat hebt ghy moedich betre'en/
Tot nuttigheyt van ons/met arbeydt onverdroten:
Waer toe u noodlijck diend' het kloeckſinnigh bele'en/
End' d'ervarenthey̆t van Ian Huyghen van Linſchoten.
Dies vlieght door deſe tocht/end' ſeer loffelijcke daet/
O Linſchoten! u naem van de Zuyd'-Pool/tot d'ander/
Daer 't Beyrken ſijnen poot nimmermeer in't water ſlaet/
End' verr' voorby d'Outaers van den grooten Alexander.
Sulcks dat noch Bacchi reyſ'/ noch d'ontellijcke ſtien
By Herculem gheſtelt/op de Spaenſche Zee-ſtranden/
Noch die Gamaes kloeckheyt/door ſeer neerſtigh beſpien/
Sett' in't Cal'routſche Rijck van d'Ooſt-Indiſche Landen:
Noch 'tom-ſeylen van Draeck, (wel weert eeuwighen prijs)
Noch 't ſtout beſtaen/waer door 'trijcke Vlies wert verkreghen/
Noch 'tghoen de Itaeckſche Vorſt/verſtandigh/kloeck end' wijs/
Deed' met ſijn ſnelle Vloot op 'ſWidlants vochte weghen.
Niet te ghelijcken zijn by dees ſorgh'lijcke Tocht/
End' d'eeuwighe Tropheen/die ghy hier hebt doen ſtellen/
Tot teeckens dat u Reys gheluckigh is volbracht/
In ſpijt van alle 'tghoen dat u ſochte te quellen.
Want wat heeft u ghekreuckt/dan een golvighe Zee/
Verwreckt door het gheblaes van de rupſchende Winden?
Waer u queld' ſtrackelijck Haghel/Ys/Mist end' Snee/
Reghen/Rijm/groote Wint/die Naptus rooren ginck ſinden.
Door wat weerdigh gheſchenck mach dan werden beloont
Dit perijckel end' vrees/van u moedigh gheleden
Met onverſchrickt ghemoet? kan't ghenoech zijn bekroont
Door't ſeer-gheachte Gout/aen dupſt ſtucken gheſneden?
O neen: Dies heeft de Faem met een eeuwigh ghelupt
V ſeer loffelijcke Naem in elcks ooren gheſchoten/
Soo dat Lant/Sant end' Strant gheſtadich roepen upt:
Lof/prijs end' eer/zy u Ian Huyghen van Linſchoten.

In Amor perſeverando.

C. Taemss.

Digitized by Google

Sommighe Derouten ofte Coursen van de Navigatie ende vaert / soo van Portugael naer Indien / als van Indien weder nae Portugael : Delgheliicks van Indien naer Malacca, China, Iapon, d'Eylanden van Iava ende Sunda, soo in't gints varen / als int wederom keeren ende van China na Spaenschs Indien / ende wederom van daer na China, als ock vande gantsche Custe van Brasilien / ende alle die Havens van dien. Item / vant vast landt / ende die voor Eylanden (Las Antilas genaemt) van Spaensch Indien / met noch de Navigatie van de C. de Lopo Gonsalves, naer Angola toe / aende Custe van Ethiopien : midtsgaders alle de Coursen / Havens / Eylanden / Drooghten / Ruffen / Clippen / Sanden / Ondiepten / ende Diepten / met de gelegenthept ende streckinge van dien: Insgelijer die tijden van dē Jare dat die windē waeyen / met die waerachtige teyckenen ende kennisse vande tijden ende het weder / watere ende stroomen op alle die Orientaelsche Custen ende Havens / gelijc als sulcx alles geappoincteert ende aengeteyckent is vande Piloten ende 's Conings Stuerluyden / met die dagelijcksche Navigatie ende experientie voor die selfde ghedaen / alles door Ian Huygen van Linschoten seer getrouwelijcken met grooter neerstighept ende correctie by een vergadert / ende upt die Portugalopsche ende Spaensche in onse Nederlandtsche tale ghetranslateert ende overgheset.

Dat eerste Capittel.

Vande Derouten ofte Coursen vande voyage van Portugael naer Oost Indien.

Hoe men de Christenrijse leydt aen de noortsijde vanden Equinoctiael.

TEn eersten is te wetē dat het gantsche Christenrijck gelegen is aende noordzijde vanden Equinoctiael, ende Lisbonen op 39. en half graden / welcke leyt met het Eylandt Madera noordt oost ende zuydt west / ende de cours is 172. Spaensche mijlen / t Eylandt Madera leydt op 32. graden / ende leyt vant Eylandt La Palma (dat die Schepen die naer Indiē gaen connen verkennen) noordt noordt-oost / ende zuydt-zuydwest 63. mylen / het Eylant La Palma leyt op 28. dzic vierendeel g. van hier moetmen sijnen wegh nemen zuydē aen / soo verre als den tijt sulcx toe geeft: want gemeenlijck alsmen comt op 5. en 6. graden / soo vintmen zuydtooste winden / ende moeten dan zuydtwest aen gaen / soo veel alsmen mach / tot datmen voorby de Cabo van S. Augustijn is / welcke leyt op 8. en half gradē aende zuydzijde / te weten aende Custe van Brasilien. Vant Eylandt La Palma tot dese Cabo de S. Augustijn, zijn 900. mijlen op de cours van noordtooste ende zuydtwest: alsmen den hoeck voorby is / salmen terstont sijnen cours nemen zuydtwest aen: want men heeft gemeenlijck die winden naer 't zuydē ende zuydtoosten / men sal hem houden naer 't zuydwesten vande Eylanden van Tristan da Cunha gheleghen op 34. graden aende zuydzijde vanden Equinoctiael.

Alsmen naer gissinge d'Eylanden van Tristan da Cunha voorby is / salmen loopen tot op 36. graden / ende alsdan sijnen cours oost aen nemen / tot datmen die Cabo de bona Esperanca voorby is / soo salmen dan noordoost aen loopen naer 't landt toe / ende 't landt verkendt hebbende / ende naer 't landt datmen neemt / salmen sijnen cours aensetten naer Mossambique toe / ofte van buyten om 't Eylandt San Lourenco. Vande Cabo de S. Augustijn tot de Cabo de bona Esperanca toe / zijn 1060. mijlen / welcke Cabo de Bona Esperanca leyt op 34. en half graden rupm / aende zuydtzijde vande Equinoctiael, ende leyt met de Cabo das Agulhas oost zuydooste / ende west noordtwest 32. mijlen: Cabo das Agulhas is gheleghen op 35. graden rupm / liggende met de Cabo de Infante oost ende west ende heeft wat van oost ten noorden / ende west ten zuyden / de cours is 26. mijlen: Cabo de Infante leyt op 34. twee derdedeel gr. schaers / ende is gelegen met de Cabo Talhado oost noordooste: ende west zuydwest 19. mijlen. Cabo Talhado leyt op 34. graden rupm / leydt met die Bahija Fermosa, ooste ende west 10. mijlen Bahija Fermosa is gelegen op de selfde hoogte van Cabo Talhado, ende leyt met die Eylandekens Chaons oost noordooste ende west zuydwest 37. mijlen / ende leydt met die eerste punt diemen heet Punta Primeira noordtooste ende zuydtwest / ende heeft wat van noordooste ten ooste ende zuydtwest ten westen / de cours is 50. mijlen. Die Punta Primeira is gelegen op 32. graden schaers / ende leyt vant laetste lant datmen heet Terra do Natal 50. mijlen / 't welcke leyt op 30. en half graden / ende is gelegen mettet landt datmen heet Terra dos Fumos, noordooste ende zuydtwest ende heeft wat vant noordooste ten noorden / ende zuydtwest ten zuyden / de cours is 75. mijlen. Het landt ofte Terra dos Fumos leyt op 27. en half graden / ende is gelegen met de Cabo das Correntes noordooste ende zuydtwest / ende heeft wat van noordooste ten ooste ende zuydtwest ten westen / de cours is 95. mijlen. Cabo das Correntes leyt op 24. en half graden / ende leyt met d'Insulas Primeiras noordtooste ende zuydtwest / ende heeft wat van noordooste ten noorden / ende zuydtwest ten zuyden / de cours is 132. mijlen. d'Insulas Primeiras liggen op 17. en half graden schaers / ligghen met Mossambique noordooste ende zuydtwest de cours is 52 mijlen. Mossambique leyt op 15. graden / loopende upt Massambique naer Indien / moetmen sijnē cours nemen noordooste aen / tot datmen voorby 't Eylandt de Comoro is de cours is 80. mijlen tot op 11. graden / alsdan salmen noch sijnen cours nemen noordooste aen / tot datmen by d'Eylanden As Ylhas do Almirante is / welcke zijn gelegen op 3. en half graden aent zuyden. Dese Eylanden voorby wesende salmen sijnen cours nemen noordooste ten ooste aen / waer mede men sal comen by d'Eylanden As Ylhas Queimadas, welcke liggen op 16. graden aende custe van Goa, ofte Indien, ock mede so is te weten dat op dese tijt de stroomen op dese contreye altoos naer 't noordwest loopen / te weten naer de Estrecho de Meca, ofte 't Roodemeer toe / daerom soo haest alsmen de hoogte van 16. graden heeft (om sijnen rechten wegh aen te setten) salmen altoos de voorsepde cours behouden / nemende sijnen wegh o. n. o.

Cabo de S. Augustijn 8 en half.

Hoogte en Coursen vā de Eylandē van Tristan da Cunha.

Vande C. de S. Augustijn tot de Cabo de bona Esperanca zijn 1060 mijlen.

Hoogthen vā verscheyden Coursē van verscheyden plaetsen.

Punta Primeira leyt op 32. grad.

Terra do Natal op 30. ½ graden.

Terra dos Fumos / op 27. en half graden.

C. das Correntes op 24 ½ graden.

Insulas Primeiras op 17. ½ graden.

Mossambique op 15. graden.

Ylhas do Almirante op 3. en half graden.

Ylhas Queimadas op 16.

ofte wat meer aen van doen wesende/doch het Compas salt altoos wel wijsen wat datmen doen sal: men sal aldus aengaen tot op 200. mijlen nae de Custe van Indien / hem wel wachtende niet leegher te loopen als op 15. graden / om te schouwen die drooghte die men heet Os baixos de Pandua, welcke liggen op der-thien graden acht noordē: ock niede wanneermen sijn gissinge gemaeckt heeft/ te wesen by de custe van Indien/ salmen hem altoos boven de ses-thien graden houden: want de stroomen ende wateren altoos aende Custe zuyden aen loopen / ende men heeft aldaer ghemeenlyck die winden van upten noordē ende noordtwesten: Om nu te weten ofmen by de Custe van Indien is/ soo salmen dese teeckenen vinden / te weten / Crabben op drie hondert mijlen vande Custe af / ende wesende vande Custe vijftigh mijlen / veel Slanghen int water drijven / vande groote gheljck Aelende Palinghen / welck altoos seker is / ende op twintigh mijlen van het landt heeftmen gront op 80. vadem diepte/ ende vierthien vijfthien mijlen daer van 't seventigh vadem / ende hebt gheen vreese stoutelijck nae de Custe te loopen: want 't is over al suyver ende schoon / met goeden ancker gront / ende alle d' Eylanden ende Clippen die aende Custe zijn / ligghende dicht aen 't landt heen / soo datmender gants gheen perijckel af en heeft. Alle de Custen diemen heet van Indien / strecken noordē ende zuyden / ende heeft wat van noordē ten westen ende zuyden ten oosten.

Ock soo is te weten dat alle de Custe van Indien / Persien / Arabien / die Estrecho de Meca, oft het Roode-meer / die Custe van Choromandel, Seylon, Bengalen, Pegu, Sian, Malacca, Camboja, Chauchinchina, China, Iapan, &c. is altemael gheleghen aende noordt zijde van de Linea Æquinoctiael.

Drooghten ontrent Indien opten 15. graet.

De stroomē van Indien loopen zuydē oen.

Wel oversocks om te sien of men aende Indische custe is.

Alle diemsse van Indien etc. aen de noordt zijde vanden Equinoctiael.

Dat 2. Capittel.

Roteiro ofte Deroute, dat zijn de Coursen vande vaert van Oost Indien, uyghetrocken ofte gheappoincteert door des Coninghs Piloot, Diego Affonso, Portugees.

Wegh wijser hoe dat men sijn cours nae Oost Indien stuers moet.

AArende van Lisbonen nae het Eylandt van Madera, soo sult ghy uwen cours nemen zuydwest aen/ ende gaen verkennen het Eylandt Porto Santo, ende van daer vooztaen tusschen d'Eylanden van Deserta ende Madera, u wachtende vande Eylandekens ofte Clippen ghenaemt Os Salvagiens, welcke ligghen twee mijlen nae 't zuydtwesten van Madera af / wantet aldaer altemael drooghten zijn / die inder nacht seer periculeus zijn / men macher aende oost zijde langhs heen vooz by passeren / lopende alsoo uwen wegh nae die Canarien toe: De Eylanden van Canarien ghepasseert wesende/ sult uwen wegh nemen zuyden aen / tot op de hooghte van vierthien graden / doende uwen cours vijftigh mijlen van Cabo Verde, nederwaerts / ende van daer vooztaen sult uwen cours doen zuydwest ende zuydwest ten westē aen / tot dat ghy comt op de hooghte van ses graden/ende van daer voozts zuydtwest/ ende zuydwest ten zuyen aen / soo dat ghy uwen cours om te doen seventigh mijlen vande drooghte vande Ridier/ ghenaemt Rio grande, ende tacht entigh mijlen van Sant Anna, altoos u beste doende om aende Linea Equinoctiael te comen / uwen cours altoos boven 't zuyden aen doende / ende soo de windt zuyden liep/ soo kiest liever die zijde van't oosten als van't westen/ al zijt ghy schoon onder die Linea/ ende soo langhe als ghy gheenen zuydoosten wint en krijght / soo houtaltoos den boegh vant oosten sonder te ghenaken het landt genaemt Terra do Mallagetta tot op vijftigh oft sestigh mijlen nae / ende als ghy die hooghte ende lenghte hebt van ghepasseert te wesen de Cabo da Palmas, soo maeckt int laveren cozte streken / te weten onder die Linie ofte aen deese sijde / op dat u de stroomen ende wateren niet en drijven binnen dit voozsz. Cabo/ strijckt liever alle u seylen / als daer in te drijven: want en cont u anders niet salveren/ noch nae Indien comen. Ick hebbe u hier boven verclaerdt wat dat ghy doen sult op hondert en veertigh mijlen onder die Linie wesende / soo loopt als dan dwers over om voozby Brasilien te passeren: want volgende den wegh ende coursen boven verclaert/ en mocht niet faelgieren / ofte sult Brasilien voozby loopen.

Waerschou winge van de C. das Palmas.

De stroomē by Mallagetta loopen nae het zuydwesten met de nieuwe Maen.

Aen dese voozschzeven Custe van Mallagetta, soo loopen de wateren ende stroomen (te weten / niet de nieuwe Maen) nae het zuydtwesten toe/ daerom en sult u alsdan niet begeven te nemen de cours nae Brasilien toe onder die Linie wesende/ ende soo wanneer ghy uwen cours zuydtwest aen stelt / u daer ophoudende / soo langhe als de windt duerdt/ soo doet alle neerstigheydt / als ghesepdt is/ de Linie te passeren over den boegh van Brasilien / om te comen op de hooghte van acht graden/ op welcke hooghte gheleghen is den hoeck genaemt Cabo de S. Augustijn: Ende so ghy op dese acht graden begeerde 't ghesicht vant landt te hebben / soo en wiltet niet op den anderen boegh wenden: maer werpt liever het ancker upt / tot dat de windt ruymdt om uwen wegh te vervolghen/ ock soo is te weten dat die stroomen (aen de zijde van Brasilen Cabo de S. Augustijn ende die contreyen) nae die Antilhas, (dat zijn die vooz-eylanden van nieu Spaengien) toeloopen / waeromme u vooz best rade niet te lsweken: want sulcks doende most sonder twijfel wederom na Portugael keeren.

Waerschou winghe om niet te rugg nae Portugael te varē

Van hier af sult ghy eenen anderen wegh nemen / nae die Eylanden van Martijn Vaas toe / die Linie ghepasseert wesende/ ende hoe ghy desen wegh rechter neemt / hoe het beter is.

Eylandē bij Martijn Vaas.

Vande Eylanden van Martijn Vaas af/ ofte vande hooghte daer sy op ligghen nae d' Eylanden van Tristan da Cunha toe / vooz de windt hebbende / sult uwen rechten cours nemen/ sonder eenigh wzaken ofte abatiment te rekenen: want dese Eylanden ligghen metten anderen altemael op een longitudo ofte lenghde / met de differentie die het Compas in dese contrepe heeft/te weten/ by d' Eylanden van Tristan da Cunha, soo wraeckt ofte noozdooosteert de Naelde van het Compas ander halven streeck / ende alst een ure nae den middagh is op het Compas/ soo ist op den Astrolabio eerst middagh.

Onderschyvant Compas ende de Astrolabij vande middagh by de Eylanden van Trist.

Om te weten oft ghy dicht by de Eylanden zyt / soo sult ghy 't by dese teyckenen comen te weten / als ghy sommighe Voghelen siet / vijf en vijf te samen vlieghen / soo ismen daer by/ende van daer voozt aen sullen u volgen etlijcke Vogelen vande Portugesen Feygiones ghenaemt / zijn van witte en swarte vlecken

Teyckenen als men by de Eylanden van Tristā is.

Drooghten Rio grande

Digitized by Google

blecken beplackt/ soo datse hierom seer goedt te kennen zijn: met dese Eylanden 3. ende 4. over een zijde/ soo sult ghy inde Zee vinden drijven/ ende ghenaemt vande Portugesen Sargasso geheeten/ is by naest gelijck het Wier datmen by Wieringhen in Hollandt vint.

Tusschen de C. de bona Esperanca ende het Sargasso.

Van dese Eylanden van Tristan da Cunha nae de Cabo de bona Esperanca toe/ wesende in dese contrepe tot ontrent den achtsten Junius/ sult int water sien drijven sommige hoopen van het crupdt Sargasso met Trombas, dat sijn gheljck struycken van dick Riet: dese Rieden zijn cort ende tackachtigh/ ende en zijn soo lanck niet als diemen vindt by de Cabo de bona Esperanca, sult alhier uwen wegh vervolghende alleen skens/ hier van minder vinden/ en laet u sulcx niet verdrieten: want comt door dien/ dat hoe dattet op d'Eylanden meer stormt ende onweerdt/ hoe het meer van dese Riet-struycken ende crupt upt smijt/ dat alsoo met het water ende windt (die van achter ende over d'Eylanden heen comt) nae de Cabo de bona Esperanca toe ghedreven wert/ waerom ick u advertere soo ghy dese crupderen ende Rieden vindt/ te willen houdert vijftigh mijlen vande Eylanden van Tristan da Cunha, voorder aen loopen: want zijn teyckenen van dat ick boven verhaelt hebbe.

Oorsaecke waerom dat de Sargasso opt water drijft.

Teyckenen als men by de C. de bona Esperanca is.

Comende op de hooghte van vijfendertigh graden/ rupm ofte schaers/ nae de Cabo de bona Esperanca toe/ sult vande Trombas (ofte vande dicke Riedt-struycken) int water sien drijven: Als ghy dese comt te sien/ soo weest versekert vande Cabo de bona Esperanca te wesen: want ghy zijt die vande Eylanden al ghepasseert ende voorby: alsmen dese Trombas vindt: soo ismen maer dertigh ofte veertigh mijlen vande Cabo de bona Esperanca: Dese Riedt-struycken zijn langhachtigh/ by naest van fatsoen als Basuynen: Maer soo ghy quaemt op vijfthien en half gradē/ en sult dese teyckenen niet sien/ dan mogheljcken sommighe Voghelen soo groot als Ravens/ hebben witte ende platachtige becken/ swart van veren: dese vlieghen maer twintigh ofte dertigh mijlen vande Cabo de bona Esperanca, ende noch ander grauwe Vogels vande Portugesen Alcatrases ghenaemt: Dit zijn de rechte teyckenen vande Cabo de bona Esperanca, tot die Cabo das Agulhas toe.

Dertich mijlen vande C. de bona Esperanca vint men Alcatrasses ende andere vogelen.

Ock soo is te weten dat die traversie ofte dwers wegh/ te weten van Brasilien af tot die Cabo de bona Esperanca toe/ veel corter ofte minder is alsmense inde Pascaerten stelt/ niemandt en begheere te weten/ d'oorsake hier van/ wanter doch niet aen gheleghen en is/ die Navigatie aengaende/ ende al waert schoon alsoo/ soo en ist niet goet datmen van verre ofte van vreemde Natie verstaet: want souden teghen ons selven wesen: Men vint ock tusschen de Eylanden van Tristan da cunha, ende de cabo de bona Esperanca sommighe Zee-wolven: maer wesende in dese contrepe int laetste van Junius/ moeht wel wesen dat ghysc dan niet en saecht/ overmits datse haer als dan vertrecken voor de coude onder het landt.

De dwers wegh van Brasilien tot de C. de bona Esperanca is veel corter als inde Caerte begrepen is.

Zeewolven ontrent die C. de bona Esperanca ende de Eylanden van Tristan.

Soo het ghebeurden dat ghy u wondt tot den thienden Meye/ luttel min ofte meer/ in die contrepe van dese Eylanden van Tristan da Cunha, soo en suldt ghy boven die vijfendertigh graden niet Passeren/ om dese wille dat die weste winden daer alsdan dapper en gheweldigh regneren ende wapen met een groote furie ende verbolgenheyt/ namelijcken wesende niet een nieuwe Maen/ op dattet u niet en wederware/ gheljck het gheschiede mettet Schip Bon Iesus, het welcke de Zee in swelghde door den grooten overval ende furie vande wint/ gheljck als ick Diego Afonso dat selfs aenghesien hebbe/ wesende int Schip S. Clara.

Waerschouwinge door een weten wint boven de 35 gradē.

Schip S. Jesus valde Zee ingheswolghen.

Als ghy by de Cabo de bona Esperanca sommighe Voghelen vindt int water sitten/ diese Antenayas heeten/ t'welck zijn groote ende beplackte Voghels/ soo zijt ghy by de Cabo das Agulhas: Sult ock vinden in het water drijven sommighe Vis-been ofte Has-been van dat Gout-smeden besighen/ ende soo ghy het gesicht vant landt hebt op de hooghte als boven verhaelt/ wesende dertigh mijlen vande Cabo de bona Esperanca/ als ock mede comende op de hooghte van sesendertig graden/ sultdy dese vogelen Antenales vinden. Soo haest als ghy de Cabo de bona Esperanca ghepasseert zijt/ ende het landt ghesien hebt/ 't sy vande Cabo de bona Esperanca ofte van de Cabo das Agulhas, oft voorder oft hender/ soo houdt terstont van landt af tot dertigh mijlen Zeewaert in/ ende soo ghy nae Mossambique meent te gaen/ soo moet ghy uwen cours nemen noordoost aen/ te weten nae de Baixos ofte drooghten van India toe.

Tusschen de C. de bona ende C. das Agulhas vint men veel Antenayas ende Vis-been

Drooghten van India.

Op de cours van Brasilien nae de Cabo de bona Esperanca toe/ volghen u altoos veel voghels nae: maer soo haest als ghy comt recht int aenghesicht van de Cabo de bona Esperanca, soo verliestmense/ ende ooch somtijdts de swarte Ravens/ daer boven af vermaent is/ op datmen te sekerder mach weten de Cabo binnewaerts te wesen/ te weten aende oost zijde van Indien.

Veel vogels opte cours van Guinea nae C. de bona Esperanca.

De Zee-baren die u volghen vande Cabo af van upten oosten nae 't westen/ sultse verlieren soo haest als ghy zijt by de Cabo das Agulhas binnewaerts/ tot dat ghy andere van upten zuydt westen crijght/ welcke is gheljck als die Custe strecht/ te weten/ vande Cabo binnewaerts: ock mede soo zijn hier by dese Cabo de Naelden vande Compassen fix ende effen/ soo dat wanneert middagh opt Astrolabio is/ soo ist van gheljcken op de Sonnewijser of het Compas comende beyde te gader over een/ 't welck een goedt teycken is te wesen noorden en zuyden met die cabo das Agulhas, ofte tusschen beyde (te weten/ tusschen de cabo de bona Esperanca, ende die cabo das Agulhas,) dit is een goedt teycken/ soo wel van Portugael nae Indien/ als ock van Indien nae Portugael/ ende comende van hier nae Indien/ soo noordtoosteren ofte wraecken de Naelden van de Compassen weder.

Waerschouwinge by de Cabo das Agulhas nae Mossambique.

Vertigh mijlen van de cabo das Agulhas nae Mossambique toe/ soo looptmen de Custe oost ende west/ ende sult voor u sien/ (wesende voorby de cabo das Agulhas, ses ofte seven mijlen t'Zeewaert van het landt genaemt Aguada de Sambras (niet te nemen den wegh naer de Cabo toe: maer nae het zuydwesten/ ende zuydwest ten westen/ want het alsoo noodigh is om dese wegh te salveren/ door oorsake vande stroomen ende wateren die nae de Bayen ende Inwijcken te landtwaerts in loopen.

Waerschou wenghen als men te veel vande Cabo afgeseylt is.

Soo het ghebeurden dat ghy de Cabo te wijdt af passeerden/so dat ghy geen van dees teyckenen quaemdt te sien / soo sult ghy de hooghte nemen/ ende besien naet Sonnewijser: maer moet seker wesen/ ende met eenen rechten draedt / ende soo ghy waerdt honderd en vijftigh mijlen de Cabo binnewaerts/ wesende middagh op de Astrolabio / soo en comt de schaduwe vant Sonnewijser noch niet op den middagh / ende scheelt een streeck / ende wanneert middagh is op 't Sonnewijser/soo sal de Son op de Astrolabio een halve graedt ghedaelt ende afghegaen wesen / soo ghy dit vint, soo weest voorseker te wesen 150. mijlen vande Cabo de bona Esperanca, ofte Das Agulhas binnewaerts/ ende oversietet wel: want sultet alsoo bevinden: ende soo ghy u cours neemt om binnen San Lourenco door te seylen/ sult sonnighe clepne witte voghels by hoopen te samen vinden: Dese vlieghen ontrent twintig mijlen vant landt naer de drooghten van India toe / ende comende op twintigh graeden/ sult voorseltere teyckenen vinden de voghelen Garagiaus ende Alcatrases, welcke zijn gelijck als Meeuwen / alsdan gaet ghy eenen goeden cours aen/ ende soo ghy niet met allen van dese teyckenen en siet / soo siet wel voor u: want soo zijt ghy by het Eylandt van San Lourenco, ofte op de bancken vande Custe van Soffala, ende veel voghelen siende / soo en zijt ghy maer thien mijlen vande drooghten van India / soo loopt van daer noordoost ende noordoost ten noorden aen/nemende op desse manier u'wen wegh tot 19. en half graden/ ende daer nae soo loopt noordoost aen / tot op achthien graden: Van dese 18. noorden ende noorden ten oosten aen loopen / tot dat ghy zijt op de hooghte van 16. en 3. vierendeel graden / wesende in dese hooghte / ende siende veel vande vogelen Alcatrases, te weten 6. 7. 8. ende 10. te samen vlieghen / soo zijt ghy maer 10. ofte 15. mijlen vant Eylandt van Ioan de Nova, daerom doet alle neerstighepdt/ by daeg en by nacht daer van daen te comen/ namelijcken soo 't met een nieu Maen waer/ ende loopt noordwest aen/soo sult ghy comen by de Eylanden ghenaemt Dos Angoxas, ende hae ghy van daer meer noorden aen loopt/ hoe ghy beter cours sult doen nae Mossambique toe/ voor u siende by dit landt niet te passeren onder die vijfentwintigh vadem nae 't landt toe: want zijn altemael drooghten / alwaer Don Ioan Pereira op liep / ende heeft rondtom 13. vadem diepte.

Middel om te weten hoe verre dat ghy vande C. das Agulhas zijt.

Teyckenen alrmt by S. Lourenco zijn.

Bedanchen vande Custe van Soffala ligt 20. mijlen vande drooghten van India.

Coursen van de drooghten oost van Eylandt van Ioan de Nova.

Eylanden Dos Angoxas.

Waerschou wenghe om oost vande Mossambique niet te loopen.

Dat 3. Capittel.

De Navigatie van de cabo das corentes nae de drooghten, ghenaemt Os Baixos da India, ende van daer nae Mossambique.

Soo het gheschiede dat ghy quaemdt te sien de cabo das corentes, ses oft seven mijlen daer van af wesende/ willende naer Mossambique seylen / soo loopt noordoost aen / hebbende scherpe wint/ ende comende op tweeentwintigh graden (op welcke hooghte ligghen de drooghten van India) sult veel vande Voghelen Garagiaus by hoopen sien vlieghen/ende soo ghy de wint wat rupmer hebt / soo loopt noordoost/ ende noordtoost ten oosten aen tot op de voorseyde hooghte. Om nu te weten oft ghy dicht by de drooghten zijt / soo sult ghy veel van de Voghelen Garagiaus ende Alcatrases by hoopen teffens sien vlieghen / ende soo ghy veel Alcatrasen siet / soo zijt ghy by de drooghten: maer siende de Garagiaus alleen sonder de Alcatrasen, soo zijt ghy noch vijfentwintigh mijlen daer van: Van hier af sult ghy noordoost ende noordoost ten noorden aen loopen/ tot op neghenthien en een vierendeel graden/ ende daer nae soo loopt noordoost aen tot op achthien graeden ende van daer noorden ende noorden ten oosten tot op sesthien en drievierendeel graden: Wesende op dese hooghte/ sult veel van de Voghelen Alcatrases sien soo weest verseckert dicht by't Eylandt van Ioan de Nova te wesen / ende soo ghy d' Alcatrasen siet/ te weten / ses ende seven by een/ soo en zijt ghy maer thien ofte vijfthien mijlen vant selve/om datse aldaer haer aes comen halen/daeromme doet alle neerstighepdt om u upt dese hooghten vant Eylandt te crijghen / welck lepdt op sesthien en half graden: Ende om verseker der te gaen / soo loopt noordtwest aen/ waer mede ghy sult comen by d' Eylanden van Angoxas, die dicht aen de Custe naer Mossambique toe ligghen / ende hoe dat ghy noordelijcker aen gaet / hoe dat ghy naerder Mossambique sult ghenaken/ sult voor u sien / int aenloopen van de Eylanden Angoxas naer Mossambique toe / dat ghy niet en passeert onder die vijfentwintigh vademen over de Cozalen/ daer hem Don Ioan Pereira op verloor / ende heeft daer rondtom derthien vademen diepte. Dese Eylanden van Angoxas gepasseert wesende naer het noordoosten / soo loopt noordoost ten oosten aen / 't welck goeden cours is/ u altoos wachtende onder de 25. vadem niet te passeren/ als ghesepdt is.

Teyckenen alrmt op de drooghten van India.

Eylanden van Angoxas.

Waerschou wenghe van de Cozalen.

Dese boven ghesepde coursen vande Cabo das Corentes voorder aen / sult doen / soo ghy u vont by de voorsepde Cabo / ende hebbende de zuyde ooste winden/soo sult ghy loopen langhs het Eylandt ghelegen op de bancken van Soffala; om te haestigher tot Mossamque te comen / ende met de ooste winden op de hooghte ende teyckenen / als boven verhaelt is: Sult ook schouwen de drooghten van India / ende de bancken van het Eylandt San Lourenco, die naerder de drooghten van India toe ligghen: tusschen beyde dese drooghten heeft men vijfentnegentig vadem diepten.

Een Eylandt op de backt van Soffala

Waerschou wenge voor de drooghten van India ende de bancken by S. Lourenco.

Soo ghy begheert te loopen op de Ree van Mossambique, soo moet ghy passeren int incomen de twee Eylandekens van San Iorgie ende San Iago, ende sultse laten aen de zijde vant zuydtwesten / wat van San Iorgie afloopende op ses ende seven vademen diepte/ loopende alsoo voorts naer binnen toe / altoos goedt opsicht hebbende vande bancken daer ghy het water op siet breken / tot dicht voor het Eylandt ende fortresse van Mossambique &c.

S. Iorgie ende S. Iago twee Eylanden by Mossambique.

Dat 4. Capittel.

De Navigatie van Mossambique naer Indien toe

Scheydende van Mossambique af naer Indien toe so loopt noordt oost aen/ waer-mede sult ghy het Eylandt Ylha do Comoro comen te sien / 't welcke lepdt van Mossambique neghenenveertigh mijlen op elf een half graden / te weten het upterste

Eylant Ylha do Comoro op 11. half graden

upterste eynde naer het noorden / is een seer hooch Lant: Vijfthien mijlen daer van sult ghy sommighe van de Vogelen Rabos de Iuncos sien (dat is gesept Biesen steerten:) want hebben een enckele langhe uptgaende steert gelijck een Biese/ende sult des nachts de Voghels Garagiaus hooren singhen ofte ghercht maken.

Vogelen/ Rabos de Juncos.

Vogel Garagiaus.

Verwolgende uwen wegh van dit Eylant af naer Indien / soo is te weten (soo haest als ghy ontdeckt den uptersten hoeck na het noorden van het Eylandt San Lourenco) dat de wateren ende stroomen noorden ende noordwestwaert aen loopen/ naer de C. de Guardafu, ende de mondt vande Estrecho de Mecca, ofte 't Roode meer toe: Sult geadverteert wesen/ dat soo't gheschiede/ ghy met halve wint ende ruyme schoten/ofte voor de wint seylden soo en moecht ghy daerom den wegh niet rekenen naer de kours die ghy aengaet / neemt altoos een streeck voor u abatement ofte afslach/ ende wesende by de wint twee streken/ om oorsaecke dat de wateren ende stroomen u altoos dryven nae't noordtwesten / ende siet wel voor u / dat wanneer ghy veel hoochten vint / is dat daerom u de wateren op dryven als voorsept is: Ende om verseckerder te wesen de Custe van Indien te moghen krijghen/ soo moet ghy u wachten vande Naelden van de Compassen / die een streeck ende meer noord-oosteren/ so ghy de Cours rekent naer den roem ofte streeck die't Schip aengaet/soo verliest ghy alle t'gheen dat de Naelde van't Compas wzaeckt ofte nooztoostert / ende t'ghene u de wateren nae't noordwesten dryven/waer mede die te kort ende in faute blijft vande Custe van Indien te moghen krijgen: De stroomen ofte het trecken vande wateren nae 't Roode meer toe / is van vier tot seven graden: Hebt altoos goet opsicht op u voordeel te wesen / en niet te kort te komen. In dese kontreye ende wegh sult altoos sien veel vande voghelen Rabos de Iuncos, ofte Biesen steerten/ ende als ghy genaeckt de Custe ende dooghten de Pandua en sult van daer voortaen gheen meer sien / dan alleenlijcken in de Zee sien dryven (vijftich mijlen ende meer van landt) veel Slanghen gheljck als Aal/ ende grooter.

Ordeelkundinghe om de Custen van Indien te crijghen.

De hoochte als Pandua

Oock is te weten dat de stroomen van't water aen de cabo de bona Esperanca tot desen voorsepden tijdt toe altoos loopen vande cabo Delgado af naer de cabo de bona Esperanca toe zuydwest waert aen/niet teghenstaende datter sommighe dweersche stroomen onder loopen / te weten / langhs d'Eylanden As Ilhas primeiras, loopense naer't westen / op de bancken vande Cabo das Correntes tot de Revier ghenaemt Aguada de Boapaz, loopen de stroomen van ghelijcken nae het westen / trecken de / na de Inwijcken toe die by de Cabo das Agulhas ligghen / by de Aguada de san Bras loopen de stroomen nae het lant toe/ende op dese Custe sult ghy bevinden dat hoe het stercker waept uyt den westen/ hoe dat de wateren ofte stroomen meerder te ghens de windt aendringhen.

Hoe dat de stroomen by de Cabo de bona Esperanca loopen.

Aguada de Boapaz.

Hoe de stroomen by de Aguada de San Bras loopen.

Dat 5. Capittel.

Deroute ofte de Navigatie ende Courlen Van Lisboenen naer Oost Indien, gheappoincteert door des Coninghs Stuerman, Vincente Rodriges de Lagos, Portugees.

SOo haest alsmen schept upt de Rivier van Lisboenen/ om te loopen naer het Eylandt ghenaemt Porto Santo, moetmen zuydwest aen loopen/ende varende upt Lisboenen / salmen de Son mercken met het Compas om dat te proberen / te weten int op ende ondergaen van de Son / ende het midden van daerse op ende onder gaet/ dat is noorden ende zuyden / ende alle het gene dat ghy bevindt de Naelde van het Compas te noordoosteren/dat selfde sult ghy zuytwaerdts aen loopen: want Porto Santo leydt noordoost ende zuydwest met de Rivier van Lisboenen/waer met het vol ende gelijck over een komt.

Hoemen uyt Lisboenen sal.

Wanneer dat ghy komt te sien Porto Santo, ofte het Eylant Madera, varende nae het Eylandt La Palma, soo sult ghy alle het gene dat de Naelde van het Compas noordoosteert hem toe gheven / ende wat meer: want leydt meer nae het oosten alst inde Pascaerten gheselt is: ende van daer nae het Eylant Do Ferro, welck Eylandt van gelijcken een wepnich meer sult vinden na het westen / dan het inde Paskaerte leydt / daerom en wiltet niet versuymen met onachtsaemheyt: want al ist dat ghy van het Eylandt La Palma thien mijlen af uwen kours neemt/gelijck alst inde Pascaerte leydt/sulter recht op aen loopen.

Hoemen uyt het eylandt madera / in palma / ende do Ferro/ lopen sal.

Wanneer ghy het Eylandt La Palma ghepasseert zijt / soo ist goet zuyden aen te loopen vande Eylanden van Cabo Verde dertich mijlen af/ altoos toeghevende alle het ghene dat de Naelde van het Compas noordtoosteert/ ofte inde twee etmalen sult loopen/ te weten/ het eene etmael zuyden / ende het ander zupen ten oosten aen/ toeghevende de kours nae het zuyden/ofte om beter te verstaen alle het gene dat de naelde van het Compas wzaeckt / het welcke mach wesen een halve streeck/ eer min dan meer.

De eylanden van Cabo Verde.

Comende vanden 22. tot op den 18. graet/ sult ghy groen water sien/ het welcke is van den hoeck genaemt Cabo branco, ende van den Inwijck daer de fortressen van Arguijn leydt/ soo ghy dit groen water meer dan twee etmalen siet/ soo ist een teycken van dicht by de Custe te wesen: maer wepnich groen water siende / te weten minder dan twee etmalen/ soo zijt ghy naerder aende Eylanden.

Groen water by de Cabo Branco. teycken als men dicht by de Cabo Branco is.

Comende op thien graden / soo langhe als ghy zijt by de Custe van Guinea, so en sult ghy de Naelde van het Compas gheen abatiment ofte afslach gheven/door oorsake dat het water nae het landt toe treckt / waer mede blijft het noordooosteren vande Naelde van het Compas / (het welcke mach wesen een derdendeel van een streeck) in vergelijckinghe van het trecken van het water/ ende ook soo gaet het Schip zuyd oost aen/ ende het water ende stroomen komen altoos upt den zupen/ waer mede nae't landt tot ghedreven wert.

De kust van guinea.

Loopende vande vijf toe op drie graden/ so ist goet hem van de Custe af te houden van de t'seventich tot houderdt mijlen toe / ende niet meer: want meer wesende / en soude niet goet zijn voor u repse / om reden / te weten/

Waerschouwinghe van de 5. tot 3. graden.

Digitized by Google

soo wanneer ghy zijt 100. ofte meer mijlen vande Custe af / soo hebt ghy wepnich zuydweste winden om nae't landt toe te komen: maer erfcht eer alle die Donderen eñ Bitxemen vanden oosten tot den zuyden en z. o. die u verhinderen het landt te ghenaken.

Hoe datmen hem houden sal opde tweede ende half ghetijt.

Ende om dat u dese Donderen over komen van alle kanten / soo ist goet te loopen ende hem te houden / mogheliycken wesende / vande 70. tot op de 80. mijlen / te weten / tot op twee en half graden / al waer ghy de zuydooste winden sult krijghen / wesende vanden 20. Aprzil tot den vijfften Meye: want later zijnde / sullen u de zuydooste winden aen komen op meer graden ofte hoochte / als op 3. ende 3. en half graden / wesende tot den 10. Meye: maer zijnde noch tot het eynde van Aprzilis / soo macht wel komen dat ghy dan die 3. o. winden niet en sult krijghen dan op een graedt aenden Æquinoctiael.

Teyckenen dan Custe dan Guinea

Die teyckenen diemen heeft aen dese Custe van Guinea, zijn sommighe vande Voghelen Garagius, ende soo die Donderen curseren van upt den oosten / wesende van de 60. tot op de 70. mijlen van't landt / sult sommighe Swaluwen ende Duyckers sien.

Soo wanneer dat ghy krijght de zuydooste winden / ende u maeckte op den boech naer Bzasilien: al ist dattet u de eerste daghen vande Navigatie soo wel niet en diminueert in de hoochte / soo en laet u dat niet eens verdzieten: wandt al wat ghy bevindt van wepnich te diminueren / en is altemael ghern water ofte stroomen die u verhinderen / gelijcker veel ende den meesten hoop meenen: want dese graden dicht bp den Equinoctiael, zijn grooter als d'ander van meer hoochten ghelijck alsmen sal bevinden / naer Jndien varende / ofte van daer komende met een voorwindt / aende Linie komende / so diminueertmen oock wepnich / waer mede men mach bevestighen / dat alle de wepnighe diminutie ofte voozt-ganck altemael ghern wateren ofte stroomen zijn die na de Antilhas ofte voor Eylanden van Spaensch Jndien toe loopen.

De graden bp de Equinoctiael zijn grooter als gudegg.

Antilhas zijn voor ey landen van Jndien.

Comende aende Linea tot op een graet ofte voozder / so en wilt op gheenderley wijse weder naer Guinea keeren: want soude u selven inden wegh wesen: ende onnuttelijck uwen tijdt verslijten; want sommighe Schepen gedeurt is / die in mijn compaengie upt Lisboenen schepden / datse haer van de Linea af op den boech naer Guinea toe wenden / t'welck ick niet en begheerden te doen: maer liepent contrarie over den boech naer Bzasilien toe / waer dooz d'ander Schepen een geheel Maent nae mp in Jndien quamen.

Waerschouwinghe alsmen op den eerste graet sit.

Op desen boech naer Bzasilien sult uwen kours aen setten / naer dat u de windt plaets gheeft / ende hebt goede acht op het Compas: want soo haest als ghy de Linea ghepasseert zijt / soo noozdtoosteert de Naelde van het Compas een halve street ende meer / ende komende van de acht tot die achtien graden / hoe dat u dan de Naelde van't Compas meer noozdtoostert / hoe dat ghy verder vande Custe van Bzasilien af zijdt / in voeghen dat wesende / oost ende west met de Cabo de sant Augustijn, ende dat die Naelde van het Compas twee derdendeelen van een streeck noozdtoosteerden / soo zijdt ghy daer honderdt vijftich mijlen van / t'Zeewaert in: Dit is te verstaen / dat soo wanneer t'selve Compas in Portugael ghemaeckt is / albaer

Acht op Compas te nemen als men de Linea ghepasseert is.

een halve streeck noozdtoosterende / soo sp goet ende oprecht zijn: Het selfde sult oock doen aende Custe van Bzasilien wesende oost ende west met die Abrolhos op 170. ofte twee houdert mijlen naer / so sal de Naelde van het Compas noozdtoosteren een gheheele streeck ofte wat meer / overmidts dat de Meridiaen (van het Compas dat eenen halven streeck noozdtoostert in Portugael) maeckt die Meridiaen honderdt ende soo veel mijlen binnen in't landt van Bzasilien / het welcke also van gheljcken respondeert met de Zee: Op desen voorseyden kours sietmen sommighe Vogelen van diemen heet Rabos Forcados, dat is gesepdt hanghende steerten / ende bp alle d'Eylanden van Martijn Vaas, Witte Garagiaus ofte Meeuwen.

Rabos Forcados / op de kours van Bzasilien.

Soo wanneer dat ghy komt op die voorsepde hoochte / krijghende ruymen windt / in voeghen dat ghy oost zuydoost moocht aen seylen / wzaeck biende het Compas een streeck ofte anderhalf / het welcke soo veel wzaecken sal / komende op dertich graden / ende al ist schoon dat het Compas anderhalf streeck wzaeckt / en sult daerom op uwen kours gheen abatiment ofte af slach rekenen / meer dan een halve streeck: want desen wegh een geheele streeck kozter is dan sp in de Pascaerte gheskelt wozt.

Hoe datmen het compas tekenen sal comende op de 30 graet

Doet altoos alle neerstichepdt / dat ghy niet hooghet en loopt als op twee en dertich tot drie en dertich graden / te weten tot die Eylanden van Tristan da Cunha toe: want sult beter kours hebben ende sekerder gaen van groot onweder ende tozmenten minder te hebben: want meestendeel vanden tijdt heeft men aldaer de winden van upt den Noozden ende Noozdtoosten / die u dan beter te slach komen / doe u dese vermaninghe / om dat ick het altemael wel gheerperimenteerdt hebbe.

Niet hooch loopen als op 32. toe 33. gruden.

Comende bp de voorschreven Eylanden van Tristan da Cunha, soo sult ghy komen te sien sommighe hoopen van't krupt Sargasso in het water drijven / niet Trombas, dat zijn vande dicke struyck rieden / als ghy dit komt te sien / soo zijdt ghy aen ghene zijde vande Eylanden: Sult oock alhier sien vanden groote Zee ravens / ende sommighe klepne met witte becken / welcke dicht bp de Eylanden vlieghen / soo wanneer ghy met d'Eylanden zuyden ende noozden over een zijt / soo begint het noozdtoosteren van't Compas te minderen / ende en wzaeckt niet meer als een streeck / ende het vierendeel van een ander: wandt 't seventigh ofte tachtich mijlen van dese Eylanden af / so is men in't midden ofte ten half wegen vande Meridiaen / van tusschen Bzasilien ende die C. das Agulhas.

Teyckenen alsmen bp de Eylandt van tristan is.

Alsmen bp de Eylandt van Tristan is / so smen ten halven ofte int midden vanden Meridiaen / etc.

Oock mede soo is te verstaen datmen (op dese hoochte van vijf en dertich graden luttel min ofte meer) drie hondert en dertich mijlen voor elcke streeck van't Compas van't Noozoosten heeft / als ghy de voorschreven teyckenen komt te sien / als ghesepdt is / soo sult ghy loopen tot op vijf en dertich en een half graden / t'welcke een goede hoochte is / doende uwen kours oost ende oost ten noozden aen / tot op hondert mijlen naer de Cabo de bona Esperanca, alsdan soo en sal het Compas niet meer als een derdendeel van een streeck wzaken / desgelijcks so sal u het water oock naer't noozdtwest / ofte noozden toe trecken.

Op den 35. graedt heeft men 330. mijle d'oozsiche streeck vant Compas / etc.

Soo ghy quaemt te verballen dooz eenighe onacht-

Teyckenen alsmen verballen is op de 35. graden

onachtsaemheyt / ofte daer toe vanden winden ghedwonghen wesende op de vijf en dertich graden/soo sult ghy dertich veertich mijlen vande Cabo de bona Esperanca af / vande dicke rietstrupcken ende oock Zee-wolven vinden/t'welcke ghy niet en sult sien/wesende op de dertich graden t'zy rupm ofte schaers.

Comende op veertich mijlen naer de Cabo de bona Esperanca, t'zy op sesendertich ofte vijf endertich grad. so sult ghy komen te sien vergaderinghe ofte ravelinge van water/ te weten wesende by dagh: want des nachts en mochtet niet sien/om dieswille dat alsmender in is/ soo en kan ment niet vermercken / men vinter veelvoghelen in sitten / van de Portughesen Gavoitoijns ghenaemt/ende dan hier af naer de Cabo toe / soo heeftmen sommige van de Zee ravens met witte becken/ t'welcke een seer goet teyckен is: want mach wel komen dat ghy gront vint sonder de voghelen Alcatrasen te sien.

Veel ravens met witte becken.

Want gront datter by sluyden en noordē van de Cabo de bona Esperanca/eñ by de cabo das Vaquas is.

Soo wanneer ghy komt noorden ende zuyden met de Cabo de bona Esperanca, vande vijf en dertich tot op de ses en dertich graden/soo sult ghy modder gront vinden tot de Cabo das Agulhas toe/ ende als u dese modder ofte slijck gront volepnt / sult een gheelachtighe gront vinden / ende wat meer binne waerts aen/ te weten by de Cabo das Vaquas, t'welcke is naer D'aguada de san Bras toe/heeftmen schulpen ende steen gront.

De Compassen die sir by de Cabo das agulhas zijn/ moeten tot Lissebon al ghestrecken zijn.

Die Compassen (als ghesepdt is) die sir eñ ghelijck aende Cabo das Agulhas zijn / moeten in Lisboenen ghemerckt ofte aenghestreken wesen / datse aldaer een halve streeck noortoosteren eñ moetense seer wel weten te mercken/ niet tegenstaende dat sommighe Stuerlupden meenen niet noodich te wesen / om te weten wat dat het Compas noortoost ofte noortwesteert / ghevende voor reden dat onse Voor ouders t'Compas niet en verstonden/ ende alsoo de custen afghetepckent hebben/ waer op antwoorde / datmen sulcks in sommighe Navigatien wel mach excuseren: maer op't meestendeel vande vaerden ende Navigatien ist seer noodich/te weten van't noordtoost ende noortwesten/ ghelijck als daer is te varen van de Cabo de bona Esperanca naer Mocambique toe / soo wel inde coursen als om te mogen loopen te midde wegen tusschen t'Eylandt san Lourenco ende Soffala, moet hebben een streeck van't noortwesten/te weten: om te seplen door't midden vant Canael/ende dit is noodich alle Stuerlupden (die naer Indien varen) te weten: Aenghesien datser dickwils vinden als nu aen't Eylandt / alsdan op de bancken van Soffala, en dat door oorsake van de wateren ofte stroomen.

Noodwendich weten voor de Stuerlupden

Als ghy uwen cours neemt van de Cabo das Agulhas nae Mocambique toe / soo ist goet te seplen 100. mijlen oost aen / om de Custe te schouwen/ door oorsake vande wateren ende stroomen/die naert zuytwesten toe loopen/eñ komende noorden en zuyden met die Bahya de lagoa geheeten/so sal de naelde vant Compas een vierendeel van een streeck en niet minder noortwesterē/van hier af vooraen/so en wilt de Custe onder de 60. mijlen daer niet genakē/ uwen kours doende als ghesept is om u daer van af te houden / van hier af sullen u de Ravens met de witte becken volghen/tot dat de Cabo das correntes noortwest van u blijft/eñ so wanneer u dese Cabo blijvende is op de voorsepde strekē/so sullē u de voorsoemde Ravens

Bahya de Lagoa.

Teyckenen alsmen by de Cabo das Correntes is

verlaten; wanemen die niet en vint dan vande cabo das correntes af/naer de cabo de bona Esperanca toe/zijnde noordē en zuydē met de voorsthoer/so sal het Compas dzie vierendeel vā een streec eer meer dan min noordwesteren/ende int midden van't Canael een gheheele streeck.

Teyckenen alsmē 10 eñ 20. mijlē bā de dzoochtē van Indien is.

Comende byde dzoochten Os baixos da India wesende de westwaert daer van af sonder die te sien/ so sult ghy veel vande vogelen Alcatrasen sien/ te weten daer 10. ofte 15. mijlen daer af zijnde: maer daer 20. mijlen van af wesende aende selfde zijde/ soo sulter oock etlijcke sien/ ende het Compas en sal geen streeck wzaken: maer so ghy waert aende zijde van't Eylandt san Lourenco 10, 12. tot 15. mijlen toe/so mochtet wel komen dat ghyse niet en saeght.

De dzoochte van Indien liggen op 22. graden rupm.

Soo wanneer ghy inde hoochte vandese dzoochten (welcke liggen op 22. graden rupm de vogelen Alcatrasen siet/ so en wiltet Eylant van san Lourenco niet voorby passeren: want aēde zijde naer't Eylant toe en sultse niet siē/ dan seer dicht by/ ende vande zijde van Soffala salmense sien tot op 20. mijlē. dit is te verstaen op den tijt vande Monson, dat is dē tijt dat de Schepen van Portugael (die inde Meert upt Portugael schepdē) daer voorby komen: want die inde Monson ofte tijt vande Winter comen/mach wel wesen dat syse dan niet en vinden/om dattet my gebuert is/ dat komende inde Monson vande Winter / in geselschap vandē Grave Don Luis de Tayde, loopende 20. mijlē ofte meer van dese dzoochte af aende zijde van Soffala, en sagen niet een Voghel/ even wel hadden des daechs te voorē 10. of 12. van de vogelē alcatrasen gesien/ so haest als ghy de voorschzeven teyckenē komt te sien/so en wilt noch niet noordē noch noorden ten oosten aen lopē/tot dat ghy zijt op 16. dzie vierendeel g. op welcke hoochte zijn gelegen d'Eylanden as Ylhas primeiras, en wat meer naert westē: want treckende u'wen cours upten noordooosten/soo loopen de stroomen so seer/dat ghy terstont op de bancken van Soffala soudt komen.

De Eylandē As Ylhas Primeiras ligghen op 16 en dzie vierendeel graden.

Soo't ghebuerden dat ghy quaemdt te sien d'Eylanden as Ylhas Primeiras, soo en betrout u niet op de coursen en Derouten van dien: want al ist datmense daer in oost noordtoost voorby hē loopt/is nochtans valsch/om dat het eerste met het laeste gelegen is by na oost en west metten anderen: dan daer tot een sant dzoochte/ ghenaemdt a coroa de Sanguase, (dat is die Croon van Sangase,) soo looptmen by d'Eylanden van angoras heen/ oost noordtooost ende west zuydtwest / van dese Croon van Sangase tot Mocambique toe/ looptmen lancks de custe noordtooost ende zuydtwest heen.

Vermaninge eñ waerschouwinge aenden Ylhas Primeiras sien.

De Sandt dzoochte As Coroa de Sangase.

Van hier af naer Mocambique heeftmen sommighe reen ofte Ancker plaetsen/van achthien tot vijf en twintich vadem diepte: maer myn goetdunckē waer soment excuseren can/ beter te wesen niet te anckeren / om datter langhs dese custe heen veel klippen ende steenen ligghen/diemen dickwils niet en siet/ soo daer't water niet op en bzeeckt.

Reen van 18 tot 25 vadem van Sagase tot Mosambique.

Die teyckenen diemen heeft 14. mijlen / al eermen tot Mocambique komt / is een groot dick lant/ ende anderhalf mijl vande custe af/ leydt een bancke daermen op 15. vadem over loopt: Dit voorschzeven lant woxt ghenoemt Moginquale, heeft langhs de Zee kant sommige boomen ghelijck Pinappel boomen staen: van daer tot Mocambique zijn twaelf mijlen/ ende tot Mocango 5 mijlen/hebbende daer altemael langhs heen de voorschzeven boomen/

Kentey-cken van mosam bique.

ende

ende by wijlen soo dzant ofte dzeecket water/ een mijl van't landt af.

Hoemen in mossambique lopen sal.

Om nu in Mocambique te loopen/soo salmen synen cours doen van te midde wegen tusschē het Eylant lant lorgie, ende die dzoochten van Cabaceira, sulter 7. acht en somtijdts 9. vaem diepten vinden / te weten met hooch water/ ende wesende soo verre als t'Eylant/ soo dattet schijnt dat hem t'Eylandt lant lorgie dooz d'Eylanden van sandt jago esi Darvores steeckt/ soo zijt ghy dan mettet Eylandt gheliick over een ende loopende van hier naer binnen toe/ sult u'wen cours recht op de strandt van sandt Antonio van't Eylant Mossambique aensetten/ tot dat ghy op goede diepten komt/ t'welcke sal wesen in een Canael/strecckende noozden en zupden / komende met de voozschzeven cours op 12. vadem diepten / soo wentet terstondt noozden aen/ u altoos wachtende vande punt van Nossa senhora do Baluarte, (t'welcke is een Kercken dat op een hoeck van't Eylandt op t'water bupten de fozt resse van Mossambique, staet) ende oock vande dzoochten van Cabaceira, t'welcke is van d'ander zijde teghens over Mossambique: Dese Bay van Mossambique is ghelegen op vijf thien graden schaers: In dese haven van Mossambique sgo noozdtwesteert het Compas schaers een streeck / eñ van hier af naer't Eylandt AYlha de Comoro, salmen noozdtoost aen loopen/ welcke Eylant gheleghen is op 11. en twee derden deel graden / te weten t'eynde van't zupdtwesten / de cours van dit Eylandt af naer de linie toe/ is noozdtoost ende noozdtoost ten oosten.

Wat Nossa Senhora do Baluarte is

De bay van Mossambique op 15. graden schaers.

Ilha de Comoro op 11. twee derden deel graden

Van hier voozdaen tot de linie toe / salmen sommighe nachten wit ofte blinckent water sien op 3. ende 4. graden/ ende sult hebben de wint van upten zupdoosten/eñ van daer voozt aen sult beginnen te crijgen de zupdwesste ende zupde winden / overmidts datmen begint te komen inde Winter van Indien.

Opté 3. en 4 grads blinckent water.

Van de linea Equinoctiael af tot op de hoochte van Goa, te weten op 15. en een derden deel graden/salmen altijdt noozdoost aen loopen/ende het Compas sal op dese wech noozdwesteren anderhalf streeck/ ende alle het gene dattet noozdwesteert sult hem toegheven naer't noozdtoosten / tot op de voozschzeven hoochte van Goa.

Een teyckē op 15. een derden deel graden van de Equinoctiael.

Die teyckenen die men op dese wegh vindt zijn dese/men heeft altemet op 10. graden des nachts wit ende blinckent water/eñ van dese 10. graden voozdaen tot die custe van Indien toe/ sietmen somtijdts veel gevogelt die van't lant ende custe versteken zijn (te weten vande custe van Arabien) als Quartels en ander diergelijcke Velt-vincrkens/ende 180. en 200. mijlen vande custe van Indien af / soo begint het Compas te minderen int noozdwesteeren: want inde haven van Goa en noozdwesteert tet niet meer dan een streeck / ende een derden deel van een ander eer mint als meer.

Teyckenen op de wegh na Goa.

Dat 6. Capittel.

Om met de Schepen te seylen van Goa naer Cochijn toe.

Van Goa na Batecola toe/sult ghy seylen van twee tot vzie mijlen van lant af/ vande 20. tot op 25. vadem diepten: wantet alhier dieper is als naer Cochijn toe/ men heeft ontrent een half mijl van't Eylandeken Batecola af 16. vadem dieptē/van daer af isst goet zupdoost ende zupdoost te zupden aen te loopen/naer de fozt resse van Barcelor toe.

t Eylandeke Batecola.

Om te weten oft men by Barcelor of in de hoochte van dien is/ so is te weten datter komen hooge berghen / beginnende van Batecola af tot Barcelor toe / ende recht boven Barcelor heeftet eenen ronden heuvel liggen/ in ghelijckenisse van eenen donckerē mist ofte wolcke/ welcke staet aen't eynde vande die hooge bergen/te weten aende zupt zijde van Batecola tot dese haven sijn 4. ofte 5. mijlen/ende een half mijl van't lant af ist altemael steen.

Kenteyckē oftmen by Barcelor is

Sult by Barcelor anckeren op thien vadem diepten/te weten anderhalf mijl van't lant af/ ende begheerende te seylen nae Cochijn toe/ so moet ghy uwen cours zupd zupdwest ende wat meer zeewaert in/ aen loopen/u daer in regulerende nae die wint sulcks toelaet: want men heeft albaer ander Eylandekens ende Clippen ligghen / daermen op vier thien vadem (als boven gheroert is) dicht voozby loopt: t'is een goeden cours te loopen op 16. vadem: van dese Eylandekens tot 3. ofte 4. mijlen voozdaen / zijn altemael Eylandekens ende Clippen/dit voozby wesende/sult die fozt resse van Mangalor beschepdelijcken komen te sien/loopende/ by de twee mijlen van lant op vijf thien vadem diepten: Van daer af voozdaen loopt men op die selfde manier tot de fozt resse van Cananor toe: Van Cananor tot die Eylandekens as Ylhas Cagadas zijn seven mijlen/ doet alhier u'wen cours wel naer't zupdt zupdoosten op 18. vadem: Vande Eylandekens Cagadas tot Chale zijn seven mijlen/ ende de cours is zupt zuptoost aen op achthiē vadē diepten: Van Chale tot Panane zijn 9. mijlen/ op de cours als voozen: Van Panane tot Cochijn zijn 16. mijlē/op de cours van zupd zupdoost/ende op 12. ende oock op 10. vadem dieptē/t'welcke eenen goeden wegh is/etc.

Hoemen by Barcelor anckeren sal. Wat cours darmen nae Cochijn nemen moet.

Veel eylandekens eñ Klippen nae Kochijn. De fortresse van Mangalor.

Van Cananor tot die Eylandekens as Ylhas Cagadas.

Strecktingh van sschepē den plaetsen

Dat 7. Capittel.

Deroute ofte Coursen vande Navigatie van Cochijn naer Portugael, beschreven door den selfden Piloot vincente Rodriges de lagos.

De stadt van Cochijn is gheleghen op 9. en vzie vieren deel graden/ eer min als meer/schepdende upt Cochijn naer Portugael/soo doetmen de cours west aen/ en wel soo noozdelijck tot op dertich mijlen van Cochijn af/alhier wesende sult u'wē cours nemen in sulcker voeghen / dat als ghy dooz d'Eylanden van Maldiva ende Mamale loopt/ moeght komen op de hoochte van 8. ende 8. en half graden/ om gheen Eylanden te gemoeten/hoe wel dat de Pascaert op dese strecckinge sommighe Eylanden heeft / niet tegenstaende en zijnder niet.

De stad van Kochijn leyt op 9. ende vierendeel graden.

Coursen na d Eylanden van Maldiva.

Deese Eylanden ghepasseert wesende/ so isst goet u'wen cours te nemen zupdtwest aen tot op 4. graden / ende van daer voozdaen zupdt zuptwest aen / tot op 3. graden aen de zupdt zijde van de linea Equinoctiael, van Cochijn af op die voozschzeven wegh tot hier toe / soo noozdtwesteert het Compas ander halve streeck / komende op de 3. graden aende zupt zijde vande linea/soo sult ghy de donderen beginnen te krijghen van upten westen ende noozdtwesten met sterche winden: van hier af sult zupden ende zupden ten westen aenloopē/ tot op 10. ofte 12. graden/ in welcke contrepe sult krijgen de zupdooste winden: op dese 12. graden soo noozdtwesteert het Compas een streeck ende twee derden deelen van een ander / en sult daerom gheen abatiment ofte afslach rekenen: wantmen somtijdts vint dat de wateren ofte stroomen alhier naer't westen tue

Hoemē sijn cours nemē sal tot op ee 3. graden.

Opte 3. graden aende zupt zy vā de Linea krijgh hemen de donderen upte westen

Hoe veel t Kompas op 10. gradē noordtwesteert.

Digitized by Google

toe loopen/'t welc dan 2. fauten souden wesen in voegen dz nae ick het te recht verstaen can op dese cours/so moetmē alle 't geen toegeven ofte rekenē datmen gist het schip vooz te gaē/ om datmen van gelycken sal vinden stroomē die naer't zupdoosten toe trecken.

Comende op de 12. graden (als voozen) tot op de 15. graden / soo crijgtmen somtijdts de winden van upten zupd zupdoostē/ so en wilt dan niet op den boeg naer't westē toe loopen: wantet niet goet en is : maer loopt eer naer't oosten eñ oost zupdoostē/ altoos goede wacht houdende tot op de 18. graden / op welcke hoogte gelegen zijn de dzoogten genaemt Os Baixos dos Garagiaus, ende crijgende de zupdoo- ste winden / soo ist goet u'wen cours te nemen zupdwest aen/tot dat ghp comt te sien het Eplandt van Diego Rodrieges, eñ so't u recht vooz upt lept / soo sult ghp sommighe vande vogelen Alcatrasen sien / ende oock sommighe hoo- pen vant crupt Sargasso int water dzijven / al- hier soo en noozdtwesteertet Compas niet hoogher: maer begint van daer vobztaen we- der te diminueren ofte te minderen.

Os Baixos dos Garagiaus.

Eplandt van Diego Rodrigez

Als ghp dit voorschzeven Eplandt ofte de hoogte van dien gepasseert zijt/so loopt zupd- west ende zupdwest ten westen aen tot op 26. graden/op welcke hoogte gelegen is tupterste lant van san Lourenco, so haest als ghp op dese hoogte zijt/so sult ghp u'wen cours west zupd- west aen doen tot op de 29. graden/ ende van daer af / west ende west ten zupden aen.

Custen vā 26. graden nae S. Laurencio.

Om te weten wanneermen noozden eñ zup- den met het Eplant sant Laurenco over een is/ te weten mettet midden vant upterste landt aende zupdzijde/soo merckt het Compas wel/ eñ so ghp waert op de voozschzeven contrepe/ so sal't Compas een streeck eñ een vierendeel van een ander noozdwesteren : Van hier af vooztaen salmen de cours nemen naer den tijt eñ 'twedet sulex toe geeft : want wesende vā den 15. Apzil tot het laetste van de Mey maent / so ist noodig in tijts 't vaste landt aen boozt te crijgen: want men in desen tijt alhier de winden van upten noozden eñ noozdwestē heeft/ ende comende in Febzuarius eñ Mar- tius/so heeftmen de winden upten oosten ende zupden / waer dooz men hem moet regulieren nae den tijdt datmen hem daer vint.

Tepckenen ofmen noozden en zup- den by S. Laurenco.

Wesende noozden ende zupden mettet landt ovēr een so salt Compas een geheele streec eer meer dan min noozdwesteren / 't welcke een gewis tepcken is daer met over een te wesen maer soo't meer waer/soo weest verseckert dat ghp op 't lant niet en zijt/ dan 30. ofte 40. mij- len daer van af/ ende soo ghp maer 30. mijlen van lant en zijt/sult groen water sien/ doch e- venwel geen gront vinden : Die Compassen die ic geseyt hebbe sullen fix ende gelijc wesen aende Cabo das agulhas, ende die dese differen- tie doen noozdoosterē in Pozтugael/een halve streec eer min dan meer / ende so waneer dat ghp comt aen de Cabo das Agulhas, ofte her- waerder/soo lange als ghp niet en comt op de gront van modder ofte slijck/ soo en zijt ghp noch aende Cabo das Agulhas niet / daerom en laet niet/het loot dicwils upt te wozpē: want sal u altoos wel wijsen wat dat ghp doē sult.

Hoe men hem moet regulieren nae den tijdt datmen hem daer vint.

Dicwils upt loopen.

Passerende de Cabo das Agulhas naer de Ca- bo de bona Esperanca toe / soo en ist niet goedt noozdtwest aen te seylen / terwijle dat ghp gront neemt: want en sout daer met de cabo de bona Esperanca niet om loopen : maer die ghe- passeert wesende / soo loopt alsdan noozdt- west aen tot op 16. graden/op welcke hoogh- te is gelegen het Eplant Sancta Helena ofte tot op 16 een vierendeel graden/ so haest als ghp comt op dese hoogte sult west eñ een wepnigh zupdelijcker aen loopen / ofte d' eerste etmael west tē zupden/ om oozsaecke vant Compas/ de See ende sommige stroomen: want meene wel dat ghp geen meer hoogten crijgen sult/ al seylde ghp west ten zupden aen.

S. Helena op 16. gra den.

Boomen als loopen moet alhier open 16. en vier deel graden

Seylende op dese cours sult op die selfde hoogte noch 50. mijlen vooztaen loopē: maer meer niet/ende als ghp't Eplant comt te sien/ en daer bp daegh niet en mocht aenloopen/ so strijckt alle u cleyne seylen / u overstach hou- dende ontrent vijf mijlen daer van af/in sulc- her voegen dat ghp't snachts moeght sien/ u altoos houdende naert westen ende west ten noozden: alhier so noozdoostert het Compas rupm een halve streeck/ eñ so ghp u rekenin- ghe wel maecht vande cours van de Cabo de bona Esperanca, tot op dit Eplant met toevin- ge opt Compas naer behooren/ sult bevinden dattet meer dan 70. mijlen west waerder lept/ alst inde Pas-caert staet.

Eplant dan S. Helena lept 70. mijlē west waer der als inde Pas caert staet.

Schepende van dit Eplandt om te seylen naer Pozтugael/ ende te gaen sien 't Eplandt Aceneaon ghenaemt/sult noozdwest eñ noozd- west ten westen aen loopen 70. mijlen so sult ghp wat naert oosten af gaen.

Custen om t Eplandt Aceneaon te sien.

Hoot bp gevalle gebeurden dat die Com- passen 3. vierendeel van eē streec noozdoosterē den / als sommige doen als dan sout noodigh wesen te seylen 100. mijlen noozdtwest ten westen aen/ eñ van daer vooz noozdwest aē/ tot dat ghp comt bpde generale windē: maer en genaeckt het landt niet meer: want en sout geen goede repse doē/al ist dat de zupde win- den u wat langer op dese cours bepden/ welc- ke u bzengen tot op 15. eñ 14. graden aende zijde vant noozden/ en wilt u daer niet op ſ- laten / noch en begheeft u niet dicht onder de custe van Guynea, als ghp de generaele wint crijgt/al ist dat ghp maer west mocht aenseylen/ en laet daerom niet die cours te volghen: want sal wel rupmen / overmits hp somtijts niet en rupmt om datmen dicht bp't landt is.

Waerschou- winge oft Compas 3. vierendeel streeckmoogh oodeelen.

Vermanin ghe datmen niet dicht on der Guynea comen sal.

Tis goet datmen 150. tot 200. mijlen toe vande custe af loopt: want al ist schoon dat- men naer de Pas-caerten 200. mijlen vande custe af loopt/niet tegenstaende / soo is mender een goet stuc dichter bp/ de reden daer van is dese: als datmen schepdt vanden hoeck vant Eplandt Sancta Helena, dat inde Pas-caerten leydt/ ende niet vant Eplandt dat 70. mijlen west waerder lept/ als boven/ eñ al ist schoon, dat die puncten seker upt comen tot het Ep- lant flores toe/ en geest daerom geen reden dit aldus niet te wesen / als ick segghe: want de cours van deur de See vant crupt Sargasso de- wijle de windt daer altoos noozdoost is / soo loopen die wateren ofte stroomen naer de An- cilhas, ofte vooz Eplanden vā Spaensch In- dien toe/upt welcke oozsake die Schepen soo wepnigh multipliceren inde cours van Sar- gasso, ende soo dese wateren ofte stroomen de Schepen comen te gemoeten/loopende op de- se cours van Sargasso, soo gebeurt het wel dat de Schepen te loef waert comen/doch selden: ooch ghebeurtet wel dat somtijts bp Guynea de stroomen naert noozden loopen/ ende we- sende pet wat bpt lant/ so trect u t'water ter- stont voozts naert lant toe/ oor mede soo cur- cerender de windē meest upten noozdwesten ende noozdē / welck u belet noozdwest aen te seylen/

Het Eylant Flores.

Oorsaeck hantoom de schepen soo multipliceren inde cours van Sargasso.

Oorsaeck waer doozs noozdwest seylen belet wort.

Digitized by Google

seplen/ eñ te Zeewaert wesende sult de noordoosste winden t' eerder crijgen / in voegen dat men veel noordeels heeft / niet dicht onder de custe van Guynea te loopen/ doe dese verclaringe hier bp / om dat ick het selfs altemael wel ghenoteert hebbe: want alle dse Schepen 't sp in wat voeghen dat het mach wesen/ die haer terstont wenden ten loefwaert van Guynea af/ en crijghen inde cours van Sargasso geen ruyme windt dan alleenlijcken noordoosste winden/ ende somtijts stilten/ 't welckmen niet en vint seplende te lijwaert/ alwaermen de winden o ost ende oost zupdoost heeft.

Alle die Schepen die vande Antilhas ofte voor Eplanden van Spaenschs Indien comen/ die scherpste winden diese vinden zijn van upten oosten / waer bp men verstaen mach / dat als wp wijt van Guynea af loopē/ gheen oorsaecke en is van een langhe repse te hebben : maer sullen eer beter ende rupmer winden vinden/ ende so wanneermen comt op 20. graden/ende dat het Compas fix en gelijc comt tot op 25. graden toe/ soo en zijt ghp niet te lijwaert/ alhier begintmen het crupt Sargasso te sien/ waer van dese Zee genaemt woert van Sargasso , en maeckt gheen rekeninghe van te loefwaert ofte te lijwaert : want daer en is gheen sekerheydt af.

Soo wanneer ghp noordē ende noordoost aengaet/ eñ dat die naelde vant Compas niet en noordwesteert / soo zijt seker het Eplandt Flores recht voor upt te hebben / gheduerende alsoo tot het Eplant Fayael toe (dit zijn vande vlaemsche Eplanden diemen noemt As Ylhas dos Allores) te weten : die Compassen die int Sancta Helena rupm een halve streeck noodoosteren/ somen die wel weet te mercken/ wanneer ghp comt vande 36. tot op de 39. en derdendeel graden / soo suldp 't Eplandt Flores comen te sien / met sommighe Schilt-padden int water drijven: ende wesende vant Epland Flores 40. mijlen naer de custe toe/ so sult ghp vande vogelen Garagiaus ende Duyckers sien/ ende 't Compas sal bp naer fix wesen / ende soo't eenige differente heeft/ sal wesen van een wepnigh te noordoosteren: want bp 't Eplant Flores tot het Eplandt Fayael toe / soo zijn de Compassen fix ende gheljck als boven.

Beschrepste windt by de Spaenschē Indische Eplanden/ waeyen upt den oosten.

De see van Sargasso.

Teyckenen ofte Eplant Flores recht voor syt.

Op 36. eñ 39. een derdendeel gra den set mē Eplandt Flores met veel Schilt padden.

Dat 8. Capittel.

Die Coursen ende Navigatie van Indien naer de Cabo de bona Esperanca toe , door een ander Portugesche Piloot ofte Stuerman aengeteyckent.

ALs ghp schepdt van Cochijn om uwe cours te doen naer Portugael / soo doet altoos u upterste neerstighept te loopen op 10. en half graden/ tot op 50. mijlen west zupdwest daer van/ soo dat ghp comt op 10. graden schaers / op welcke hooghte zijn gelegen d' Eplanden Mamales: want de stroomen sullen u altoos trecken naer 't midden vant Camael / tusschen dese Eplanden ende d' Eplanden van Maldiva, op 9. en half gradē/ soo moecht ghp dan rupm passeren sonder eenig van de Eplanden te sien/ende gaet altoos seker op 9. een vierendeel graden / hoe-wel datse inde Pas-caerten veel valsche Eplanden stellen.

Eylanden Mamales liggen op 20. graden.

Inde Pas-caerten veel valsche Eplanden. Dus dat mē zijn coursē vā Cochijn neemt moet/ alsmen den 20 Januarij seylgaet.

Ende soo't gheschiede dat ghp t' sepl ginckt van Cochijn den 20. Januarius luttel min ofte meer soo loopt also dat ghp d' Eplanden comt te passeren aent zupdwesten / ende zupdwest tē zupden/ tot dat ghp zijt onder de Linea Equinoctiael, om oorsaecke dat ghp laet t' sepl gaet/ ende 't mach comen dat u de wint/ ende 't weder soo wel niet voegen en sal/ ende om te houden de zijde van ter Zeewaert vant Eplandt Brandaon , soo moeght ghp uwen cours nemen tusschen d' Eplanden genaemt Dos Yrmaos, gelegen op 4. graeden aent zupden ende van daer moeght ghp uwen cours nemen naer d' Eplanden van Pedro Mascharenhas, alsoo uwen weg volgende: soo't geschieden/ wesende op 4. graden aent zupden/ u veel Donderen/ Bliremen / ende Meghens overvallende/ waerom datmender gemeenlijckē inde maent Febzuario alsoo vint: want ick het alsoo ghevonden hebbe tot op de 14. graden toe/ daerom doet altoos u beste om te comen op 14. ofte 15. graden/ want sult ghemeenlijcken op 15. ofte 16. graden zupdooste winden vinden / en wilt alsdan niet meer ter Zeewaert in loopē: maer loopt tusschen het Eplandt Brandaon ende 't Eplandt van Lopo Soares, 't welcke eenen goeden cours is / soo haest als ghp dit Eplandt voorbp zijt/ soo neemt uwen weg langs 't Eplandt van Ioan de Lisboa heen / tusschen dit Eplandt ende d' Eplanden van Pedro Mascherenhas, heeft men ernen goeden wegh/ soo dat ghp comt te loopen 14. ofte 15. mijlen vant Eplant San Lourenco, van daer af neemt uwen cours tot op 29. graden/ west zupdwest aen / ende daer nae soo loopt west ende west ten zupden aen tot op 34. graden ofte so verre als ghp wilt.

Eylandt den Irmaos liggen op 4. graden.

Op 4. graden aent zupden veel Donderen in Februario.

Eylandt van Lopo Soares.

Met dese cours aldus aenloopende/ comende op 50. ofte 60. mijlen naert lant genaemt Aterra do Natal, sult seer veel vogelen sien ende hoet meer stormt ende onweert / hoe ghpder meer sien sult/ ende soo ghpder veel siet/ so zijt verseckert verre van landt te wesen/ ende als ghpse verliest/ so siet voor u: want zijt dichter bp lant sultse altemael verliesen/ behalven de swarte Ravens mette witte becken/ ende hoe ghp dichter bp 't lant comt / hoe ghpder meer der sult vinden/ al hoewel datmē die ooc heeft tot 20. mijlen vant lant af: maer verder niet: so haest als ghp begint het Eplandt San Lourenco voorbp te comen/ soo neemt de bovengesepde cours/ ende als ghp begint te ondecken den mondt vant Camael tusschen San Lourenco ende Mossambique, soo hebt ghp terstont het loopen vande stroomen naer de Cabo de bona Esperanca toe / en t'wijfelt niet in dese contrepe uwen cours te nemen zupdtwest aen : want hebt ghemeenlijcken de wint terstondt naer 't zupden toe/ ende al wat ghp west noordt west aengheloopen zijt / dat zijt ghp voorder aen/ waeromme u waerschouwe u altoos te houden bp de custe/ soo sult ghp beter repse doen: want de stroomen sullen u naer de Cabo toe drijven / al ist schoon dat u de winden niet en helpen/ ende dit is te verstaē als ghp laet van Cochijn schept/ so sult ghp hier altoos winden groote cracht van weste winden: Oock so is te wetē dat alhier (in Martius eñ Aprilis op desen gheheelen wegh vanden upterste hoet van san Lourenco af tot de Cabo toe) ghemeenlijcken noordē eñ noordooste winden waeyen/ ende soo't een ofte twee dagen upten zupdoost ofte zupdē waept/ is bp mirakel/ daerom en maeckt daer gheen rekeninghe op : want waepender in dese tijdt seer selden/ op alle den voorschreven wegh tot de Cabo toe / ende hoe naerder de cabo, hoe meerder noordē winde: maer als de noordē wint met Mist eñ Wel comt/ soo verwacht voorseker weste winden; want

By Aterra do Natal veel vogelē.

Allmenichē vogelen set sinnen veer van lande.

Coursen als heen Caet tusschē S Laurencus eñ Mossambique verstoont.

In Martius eñ Aprilis waeyen gemeenlijckē noordē ende noordoostwindē, van dē hoet van S. Lourencō totde Cabo de bona Esperanca toe.

Teyckenen als west wint dat verwacht.

Digitized by Google

want dat is syn naturel / in dese contrepen: sult gheadverteert wesen / dat soo ghy in dese contrepen quaemt in een schrickel jaer: want die selfde periculeuser zyn dan d' ander jaren / om oorsaecke dat die Conjunctien vande Hemelsche Planeten ende lichamen als dan differeren zyn / als oock die inferioze lichamen / die de superiozen ofte opperste subject ende onderwozpen zyn: waer dooz sy gheregeerdt wozden / soo sult bevinden in dese contrepen vande 30. graden opwaerts / dat soo haest als ghy de windt upten noozden crijght met een stof-reghen / een groot onweer daer upt te rijsen / soo siet wel vooz u / ende weest op u hoede / op dattet u niet en verrast: want soot u van voozen onversiens overviel / en sout gheen remedie hebben om u boven te houden en te salveren / sonder besonder hulpe en ghenaede van Godt: want comen met grooter furie en desperacthepdt.

Schrickel jaer periculeuser als ander jaren.

Oorsaeck waerom me.

Soo 't ghebeurden dat ghy u vondt int beginsel van Februario by den uptersten hoeck van San Lourenco 70. ofte 80. mijlen t' Zeewaert in / soo neemt uwen cours naer de Cabo das Agulhas toe: want sulter de winden alsdan altoos zuydoost vinden / soo dat ghy niet en passeert op de 36. graden t' Zeewaert in / welcke Navigatie ghy doen sult / schepdende upt Indien inde maent van December: sult by dese Cabo das Agulhas gront hebben 20 ende 25. mijlen vant landt af / op 100. ende 130. vaem diepten / te weten op de hooghte van 36. en half graden / etc.

Voornemen gheduerende in Februario by den uptersten hoeck van S. Lourenco als dyn cours wesen sal.

Dat 9. Capittel.

De Navigatie vande Monte Delijn naer Portugael, 't welcke is den voornaemsten bergh gheleghen in Indien, Te weten: op de custe van Malabar 6. mijlen van Cananor noordtwaerts, ende van Goa 61. mijlen zuydtwaerts.

Af-varende vanden Bergh ofte Monte Delijn naer Portugael / den wegh van upten het Eylandt San Lourenco / soo steldt u noozdtoost ende zupdtwest met den Berg Monte Delijn, uwen cours nemende oost ende oost ten zuyden aen / soo sult ghy comen by een Eylandt gheleghen op 10. en half graden / te weten 50. mijlen van Monte Delijn af / sult alsdan uwen wegh nemen zupdwest / ende zupdwest ten westen aen / soo sult ghy comen 52. mijlen van dese Eylanden af / op de hooghte van 9. en 3. vierendeel graden / u wachtende niet zupdelijck naer d' Eylanden van Maldiva te loopen: een half-mijl daer van af is het diep ende schoon / soo haest als ghy dese Eylanden voozdp zyt / 't zy vroegh ofte laet int jaer / soo loopt zupdwest en zupdwest ten zuyden aen / tot dat ghy over die Linea zyt / ende soo ghy daer de winden van upten westen vindt / soo loopt zuyden ende zuyden ten westen aen / mogheliick wesende / so niet / zuyden aen / 't welcke eenen goeden wegh is / ghy mocht op dese cours vry uwen weg vervolghen sonder vreest.

Comen tot Monte de Delijn buyten Eylandt S. Lourenco.

Een Eylandt spoe 10. en half graden.

Soo 't ghebeurden dat ghy op dese cours / te weten vande 13. graden opwaerts veel vooghels Garagians vont / vlieghende by hoopen by den anderen / en wilt daerom niet vreesen uwen cours te vervolghen / ende wesende laet int jaer / soo houd u altoos aende zyde vant zuyden om te schonwen de drooghten ghenaemt Os Baixos de Lopo Soares, ende Garagians, gheleghen op 16. graden / dese cours aldus

Os Baixos de Lopo Soares ende Garagians leggen op 16. graden.

doende mochte wel vry en vranck by daegh en by nacht sonder omsien / heen seylen: want sult niet met allen gemoeten / gheliick als ick het selver gheexpertimenteert hebbe.

Die 16. graden niet ghepasseert wesende / mocht oock loopen tusschen de voorschreven drooghten ende het Eylandt van Brandaon, ende comende op de hoogte soo wilt liever eenen nacht verliesen / om altoos versekerder te gaen / ende sulter op letten dat wanneer ghy vindt veel vande vooghels Garagians, met ander beplackte vooghels onder een vlieghen / te weten by hoopen te samen / soo zyt ghy van dit Eylandt 40. mijlen voorsaen / van hier af / soo loopt zupdwest ende zupdwest ten zuyden aen sommighe etmalen / ende wesende noch vroegh int jaer als ghy van Indien schepdt / soo schout alle dese Eylanden ende drooghten / doende uwen cours t' Zeewaert aen naer de Cabo das Agulhas toe.

Trechtende altoos 40. mijlen ist haest Eylandt Brandaon.

Soo 't geschiede dat ghy u vont den 6. ofte den 7. Februarius 100. mijlen luttel min ofte meer vanden uptersten hoeck van 't Eylandt San Lourenco, te weten op syn hoochten / gheliick ick die ghevonden hebbe / soo loopt west zupdwest aen / tot dat ghy zyt op de hooghte vande Cabo, u altoos wachtende vande stroomen die u mochten bedrieghen: want se in Februario alder crachtichste loopen / door de ooste winden die alsdan geweldigh regneren / soo neemt uwen cours nae de Cabo de bona Esperanca toe / tot op 36 en half graden / ende als ghy by de Cabo das Agulhas zyt / soe besiet wanneer op die Astrolabio middagh is / ende soot alsdan op de Sonnewyser ooc middagh waer of schelende die dickte van eenen draet / so ist een goet teycken / so wel int gaen als int comen van Portugael / so zyn de naelden van de Compassen hier fix ende gheliick / ende wesende aen d'een ofte d'ander zyde / sullense noozdoost ofte noozdwesteren / naer dat ghy vande Linea Meridionael verschepden zyt / soo veel scheeldt het van gheliicken op het Sonnewyser.

Voornemen ge wat cours soo men sal doen 6. Februarij 100. mijlen van S. Lourenco / wesende de naeste C. de bona Esperanca.

Item soo wanneer ghy comt nae de Cabo das Agulhas ofte vorder aen / so besietet water / ende soot groen is / soo keert weder op de 36. en half graden / ende woxptet loot upt / so sule ghy vinden 30. vaden / ende wesende op de 36. en 2. derdendeel graden sult 90. vaden hebben / ende en sult niet veel swarte Ravens met witte becken noch Alcatrasen sien / sulter aen weer zyden van dese Cabo das Agulhas veel sien / soo aende Custe als tot 20. mijlen t' Zeewaert in / maer verder niet: sult het water (so lange dat ghy niet en comt op de voorseyde diepten) licht ende groenachtigh vinden / als ooc mede van dat Sas-beé int water drijven.

Soo haest als ghy grondt gevonden hebt / sonder 't lant van de Cabo de bona Esperanca te willen sien / soo loopt alsoo lancx dese grondt heen tot dat ghy se weder verliest / soo weest alsdan seecker de Cabo das Agulhas voor by te wesen / ende doet dan uwen cours west noozdwest aen / soo sult ghy 12. mijlen van de Cabo af vervallen / als ghy daer begint af te schepden / soo sult ghy int water vinden drijven drijven dicke Riet-strupcken / te weten tot 10. ende 15. mijlen daer van af op de voorschreve cours / als ghy dese comt te sien / so ist een goet teycken / ende mooght vry versekert wesen dat ghy de Cabo de bona Esperanca om zyt: by de Cabo das Agulhas, soo mercktet Sonnewyser ende 't water vanden grondt / sy sullen u wel toonen wanneer ghy daer by zyt: want by desen

Teycken als men boos by de C. das Agulhas is.

Teycken als men de C. de bona Esperanca om is.

by desen hoeck soo zijn de naelden vande Compassen fix ende gelijck / ende binnen ofte buyten dien so noozdoost ofte nozdwesterense altoos / als dickwils gheseyt is.

Die Navigatie van de Cabo de bona Esperanca naer Poztugael / is sonder perijckel tot die Linea Equinoctiael toe: want men heeftet altoos een zuytdooſten deurgaende windt / ende vande linea af naer Poztugael toe wozt ghenoegh dagelijcks bevaren / waer dooz de ghemeen Stuerlupden ghenoegh bekendt is / doch die daer lust toe heeft mach het hier vooz lesen daer 't oock aengetepckent is / als ooch in mijne Itinerario ende Navigatie op mijn wederom komste van Indien naer Poztugael alwaer in particulier verhaeldt wozdt tot Lisbonen toe / etc.

Vande C. de bona Esperance tot die Equinoctiael is geen perijckel.

Dat 10. Capittel.

Vande rechte teyckenen ende kenniſſe vande Cabo des Correntes, ende d' Eylanden As Ylhas Primeiras, van alle de Havens, ende custe tot Moſſambique toe.

Vanchel van Moſſala beginnende aen de C. de S. Sebastiaen ſtrijckende.

DJe bancken van Soffala beginnen aen de Cabo de san Sebastiaen, ende strecken tot die Eylanden Primeiras langhes de custe heen / ende de custe strecht noozden ende zuyden tot Soffala toe / ende heeft wat van noozden ten westen / ende zuyden ten ooſten / alhier zijn sommige Rivieren: maer sijn alleenlijcken vooz cleyne Schepen.

Des Rivier van Maraca is leyt op 21 en half graden.

De Rivier van ghenaemt Maraca ofte Monemone lept op 21. en half graden / is een cleyne Rivier hebbende binnen in de Haven met hoog water 3. vadem diepten / ende heeft tot een teycken eenen hooghen boom / staende aende zuydzijde / ende langhs de strant heen sommighe Sant-duynen / die int schijnsel hem verthoonen als Eylandekens sonder boomen / aende noozd zijde liggen sommige ondiepten / men loopter in de Haven noozdwest aen / te weten aende zijde vande boomen / en daer lanck by heen / als ghy binnen den hoeck zijt / soo mochtet ancheren op vijf ende ses vadem diepten.

Teyckenen vande Rivier van Maraca.

Sommighe ondiepten by noozdzijde.

Quiloan lept op 20 en half graden.

Quiloan ofte Quiloane, is gheleghen op 20. en half graden / ende heeft aende zuydtzijde eenen hoogen Palm-boom / ende 't landt van die selfde zijde heeftet fatsoen van eenen hoet: Soo ghy in Quiloane begheert te loopen / alwaert met een Schip van 200. vaten / mocht het wel doen / wesende met hoogh water: maer moet u wachten van een dzooghte / dzie mijlen van de Haven af gelegen / dese Haven heeft met hoogh water 5. vadem diepten / ende als ghy daer binnen in zijt / soo ghenaeckt de punt van de Rivier / sulter 5. ende 6. vadem diepten met modder grondt vinden / men loopter in west zuydtwest ende zuydtwest ten westen aen / ende de voozschzeven dzooghten ligghen ooſt zuydooſt / ende west zuydwest ghelijck als Quiloane.

Merckenisse van beyde Haven van Quiloan.

Sijn hoogh 3. mijlen binne Haven.

Van Maraca ofte Monemone tot Quiloane sultet landt comen te sien op 13. 14. vadem diepten / ende comende op 21. graden ende op 60. vadem diepten / soo sult ghy 15. mijlen van lant wesen / ende sult op de gront Cazael vinden / ende van daer binnenwaerts cleyn sant / seplende van Quiloane af naer Soffala toe / soo loopt noozden ende noozden ten ooſten aen / te weten buyten de punt ofte hoeck om op 12. 13. vadem diepten / tot dat ghy Soffala int gesicht crijgt / ende soo ghy daer begheert te setten / soo loopt tot op 6. 7. vadem / 't welc is 6. ofte 7. mijlen van landt af.

Als men opte 21. graden ende 60. vadem diepte is / soo is men 15. mijlen vant lant Maraca / etc.

De Haven van Soffala verloopt alle jaren / daerom en mochter sonder Lootsman vant landt niet wel in comen / Soffala heeft tot een teycken om te kennen / een hoop Palm-boomé by den anderen staen / te weten aen de zijde vant noozden / loopende van hier af naer Moſſambique toe / sult ooſt aen loopen / tot dat ghy comt op de 40. vadem / ende van daer af ooſt noozdtooſt aen / loopende 15. ofte 16. mijlen vande Eylanden Primeiras af / sult altoos in dese contrepe / te weten: de gheele custe lanck cleyn / dun / swart sant (met aerde ghemengt) op de gront vinden / al ist schoon dat ghy bzy dicht ende int gesicht vant landt loopt.

De Haven van Soffala verloopt alle jaren.

Teyckē van de Haven van Soffala.

Soffala leyt op 20 graden.

De Haven Bango op 19. en half.

De Rivier Cuama op 18 en 4. vierendeel.

Soffala is ghelegen op 20. graden / ende die Haven ghenaemt Bango op 19. en half en de Rivier van Cuama op 18. en dzie-vierendeel graden / men loopt lanck de custe van Soffala tot Cuama toe noozdooſt ende zuydwest / wesende inde cours 30. mijlen / soot u noodigh waer in dese Rivier van Cuama te loopen om versch water te halen / soo moechter met een cleyn jacht in loopen: want 't is binnen in alte mael soet ofte versch water.

Van Cuama af naer d' Eylanden Primeiras looptmen lanck de custe heen ooſt ende west / ende heeft wat van ooſt ten noozden / en west ten zuyden / men heeft twee verthooninghen vant landt / ende comende op 18. graden sult 35. vadem diepten vinden / hebbende gesicht van lant: want die bancken van dese contrepen seer smal zijn de cours is 50. mijlen.

Hoemen by Cuama nae de eylanden Primeiras loopē moet.

De Rivier Dos bonis Synais lept op 17. en 3. vierendeel.

De Rivier ghenaemt Dos bonis Synais ofte vande goede teyckenen lept op 17 en 3. vierendeel graden ende heeft dese teyckenen om te kennen / te weten van de zijde vant noozdooſten staen eenen hoop boomen aende mondt vande Haven / ende aende zuydzijde heeft eenen sant strant ende op den upterſten hoeck naert zuydwesten staet een Sant-bergh ofte Duyn / welcke hem van verre verthoont als een Eylandeken / d' inkomst is aen de zijde vant zuydwesten / lanck het sant heen: Die Haven heeft met leegh water int incomen 2. vadem / ende binnen in wesende machment setten op 6. ende 7. vadem diepten: Men can van buyten af d' incomste niet sien: want men siet van buyten comende / den inganck vande noozdwest zijde / welcken inganck heeft een deel boomen by een staen / die hem van verre verthoonen als een Marsch van een Schip / ende hormen naer der 't landt ghenaeckt / hoe datment minder comt te sien so datment inde Rivier wesende gantsch niet sien en can / om dattet van dit ander tacken belet wozt.

Teyckenen vanden voors Dos bonis Synais.

Beschrijvinge van den ingang van de Rivier.

Het Canael van de Eylanden Primeiras ende d' Eylanden van Angoxas is altemael een / men loopter dooz ooſt noozdooſt / ende west zuydwest / ende heeft inde cours 30. mijlen met 10. 12. vadem diepten / te weten: wat naerder aende Eylanden als aent vaste lant / soo ghy 't by eenighe van dese Eylanden wilt setten / met cenige weste winden / so comter bzy dicht by: want 't isser over al diep en schoon.

Hoemen dooz de Eylanden Primeiras / en Angoxas loopt.

Het eerste Eylandt Primeira lept op 17. en half graden / ende soo ghy daer begheerdt tusschen in te loopen / soo neemt uwen cours zuydtwest aen vant Eylandt af ende moecht bzy sonder schzoomen int Cannael loopen / 't isser over al diep ghenoegh: want die dzooghten ligghen wel anderhalve mijl vant Eylandt af / ende soo ghy daer begheerdt in te loopen met weste winden / soo ghenaeckt dicht by 't Eylandt / loopende tot de midde-

Eerste Eylandt Primeira lept op 17. en half.

Digitized by Google

De drooghten vande Eplanden Primeiras/ liggben int noort oosten

middewegben van dien ander zijdt zijde/ alwaer ghy mocht anckeren ende op een schoot buyten gooting daer dats af/ op 6. 7. vadem diepten/ende begerende tusschen de drooghten (ghelijck ick voorstelle) in ofte uyt te seylen/ moecht dat wel doen/ ja met alle de seylen/ op wullende/ altoos want naerder de sanden vant Eplant/ als de drooghten ende het middelste Eplandt: want is al even veel van wat zijde van het Eplant dat het is/ en hout nieuwerts voor te draeyen/ dan dan daer ghy het water op siet bruysen.

Begherende te ancksren by't middelste Eplant ghy moechter wel wesen/ te weten/ komende op dicht aen landt: want heeftet 12. vadem diepten met leegh water/ dit is te weten/ met weste winden: maer met ooste winden niet/ te middewegen van op het vaste landt/ heeftmen een hoop boomen op den anderen staen/ by de welcke sult vinden een Lack met soet water/ om u te versien noodich wesende: is een wepnich vande strandt af binnewaerts aen/ ende soo het u ghenen ghelegenthept gheeft op het Lack te gaen/ soo gaeft naer inde selfde strant/ sulcker verstandt verscy water vinden: maer dit moet wesen met ooste winden: want met weste winden soo stuyter het water soo streech op/ datment met het Boot aende strand niet houwen en kan.

Het middelste Eplant ('t welck is gheleghen na het noordoosten) en heeft gants geen doorgangben nae de Zee toe: Van hier af tot die drooghten/ ghenaemt A Coros de sant Antonio, zijn 7. mijlen/ ende tot d'eerste Eplanden van Angoxa 5 mijlen/ende is op de selfde coers van d'Eplanden/ moechter wyp by het land heen loopen/ het is niet wat Behept dat ghy wilt: want isser diep genoech/ alle d'Eplanden van Angoxa hebben doorgangen/ dien door heen loopen/ alternaet dan dieps ende slyppere gront/ ooch soo heeftmen tusschen d'Eplanden ende het vaste landt/ het alderminsten 3. vadem diepte/ sult altoos het vaste landt nader liggben als aen d'Eplanden: Daer is een sandbooghte/ gheleghen tusschen d'Eplanden van Angoxas in/ die ooch van beyde zijde doorgangen heeft. Dese Eplanden van Angoxas zijn vier/ ende tusschen die twee middelste liggen de doorgaeven sant drooghten/ daerom en wilter niet te na by komen/ want zijn periculeus.

Daer lept een drooghte van sandt/ vier mijlen van het eerste Eplandt van Angoxa af nae Mossambique toe/ die met de spzinckvloeden bedeckt wort van die Zee/ hebbende daer rontsom noch ander sanden liggen/ die altoos van de Zee bedeckt zijn/ waerom ick u adverteere op u hoede te wesen: moecht van daer af langhs het landt heen loopen/ al waert seer diep is. Van dese sandt drooghten af na Mocambique toe 14. ofte 15. mijlen weeghs/ lept een Haven/ ghenaemt Os Corais, (dat is die Coralen ghesepdt) van welcke Haven af/ ontrent anderhalf mijl t'Zeewaert in/ lept een Clippe die seer dangherens is/ ende men en kanse niet ghewaer worden/ dan alsmen er by na boven op en is/ ende mettet hooch water van een spzinckvloet/ soo en bzeeckter het water niet op/ waerom u daer van sult wachten: want daer al etlijcke Schepen aen ghestooten hebben/ ende Don Ioan Periera heeftet met zijn Schip op ghewesen: Als ghy nu hier voor by passeert/ sulter altoos 3. mijlen van ofte Zeewaert in loopen/ te weten/ noordooste ende noordooste ten ooste aen/ wesende by nacht/ maer zijnde bp dagh/ moecht altoos soker der waren/ en van u sien/ doch al altoos onder 24. vadem na landt toe niet passeerende: Op dese coers sult ghy de drooghten van Musicare voorby loopen/ ende duende de coers dan noordooste aen/ so sult ghy recht op d'Eplanden van Mossambique aen komen.

Noch is noodich/ want te ancksren eer dat ghy tot Musicare komt/ soo houdt u van dese Clippe af nae het landt toe/ tot dat ghy komt op 19. vadem diepten/ alwaer mocht tot setten: want is een schoons gront/ doch even wel op wepnich plaetsen/ dan alleenlijcken onder den hoet van Musicare, te weten op 20. vadem ende meer/ sult repue ende slypvere gront hebben. Den hoeck van Musicare met die Eplanden van Angoxas, liggben noordooste ende zuydwest vanden anderen zijde 18. mijlen inde coers van daer nae Mossambique toe/ so loopt men langhs de Custe heen noordooste aen.

De oost zijde van t'Eplandt Primeiras, lopt met de drooghten n. o. ende 3. m. ende hee ft was van n. 6. ten o. ende 3. m. ten m. Het landt van de Eplanden Primeiras, te weten aende zijde van Mossambique lopt op 16. dzie vierendeel graden: Men loopt voorby alle dese Eplanden ende sanden o. ende west/ en o. ten n. ende w. ten 3. soo ghy u alhier vonde/ te weten/ binnewaerts in/ op 12. 13. ende minder vademen diepte/ een schoot van een gotelingh van de Eplanden af/ soo en bzeest daerom niet: maer macht u alleenlijcken vande beupten zijde/ die welcke veel steenen ende ontspnishept heeft/ daermen in geender lep wijse ancheren mach/ want niet dan steenende sout en is.

Soo dat ghenoerde dat ghy u bant te midde wegen van onder d'Eplanden ende drooghten met eenighe ooste winden/ soo moecht ghy tusschen d'eerste Eplanden ende sant-drooghten (die te middewegben van dese Eplanden Primeiras liggen) upt ende in varen/ te weten/ want de zijde van Soffala, als ooch want der de Eplandt nae Mossambique toe/ loopende aende w. zyde langh/ op 7. 10. ende 12. vadem diepten/ die ander drooghten liggben te middewegben van onder de steen-Clippen/ daerom en hebben niet voor te bzeesen: maer tusschen het Eplandt vander Vromen/ (dat aende oost zyde blijft) en noorth op ghenderlep manier passeren: want aber al drooghten ende ondiepten zijn.

Voor de zuydt west zyde van dese Eplanden Primeiras, ende noordt oost en zuydt west/ met het eerste Eplandt van de west zyde/ te weten se vier mijlen wes van af/ is gheleghen een sandt-drooghte van vier vadem diepten/ wesende so inde lenghde als inde breedt/ van een gotelingh seylens groot: Van dese Eplanden Primeiras, thien ofte twaelf mijlen af/ zijt de Custen van Quylimani, al waer de Custe strecklende is oost ende west/ ende heeft wat van oost ten noorden/ ende west ten zuyden/ sult altoos tot op drie mijlen van lant af 6. 7. vadem diepten vinden/ al waer men anders geen drooghten en heeft/ dan die voor Quylimani, waer van ghy u wel sult wachten/ wat streckende tot 6. 7. mijlen in Zee: ende soo ghy u vint voorby Cabo das Correntes binnewaerts/ mocht set altoos setten: want sult aber al grondt vinden/ en dat ghy op de bancken zijt/ en hebt niemwerts voor te bzeesen/ door dien dat de wint hem wel sal houwen van over het land/ waer mede altoos (als u believe) t'Zeewaert in mocht zeylen/ etc.

De drooghten bij Musicare

Musicare middelbaer ancker plaets met 20. vadem by een schoot buyten

Den hoeck van Musicare met die Eplanden van Angoxas

Het land van de Eplanden aende zydt van Mossambique ligt op 16. dzie vierendeel graden.

Om de noordergront by de Eplanden etc.

Want noordt west tot zuydt west van Eplanden Primeiras

Van het Eplant. dat aende oost zyde blijft/ men ghenoech sien.

Van de sant drooghten van Primeiras

Van Cabo das Correntes

Digitized by Google

Dat 11. Capittel.

Dese route ofte de Navigatie ende Coursen van uyt Indien naer Porto Piqueno de S. Iago, (dat is de kleyne haven van S. Iacob, t'welck de monde van de Revier Ganghes is,) gheleghen int Coninckrijck van Bengalen, &c.

Porto Piqueno leyt in Bengalen.

DJe begheert te seylen van uyt Indien naer Porto Piqueno, ofte die kleyne haven ghelegen in Bengalen, te weten van buyten om't Eylandt Seylon, sal t'seylen gaen uyt de haven van Cochijn, vandē 10. tot den twintichsten Apryll toe/ sijnen cours nemende langhs de custe heen/ tot een plaetse genaemt Brinjao toe (t'welck leydt by de Caep ofte hoeck van Comorijn, te weten/ den uyttersten hoec ofte eynde vande Indiaensche custe zuyd-west-waerts aen) nemende van daer af sijnen cours zuyen aen/ tot op 6. twee derdendeel graden/ en van daer 3. o. aen/ tot op vijf en half graden: Alhier wesende/ sult oost aen loopen/ tot dat ghy het Eylant Seylon int gesicht krijcht: want den hoeck van Seylon, genaemt Aponta de Gualle, (dat is de punt vande Galleye ghesept) is het verste lant van dien/ gheleghen int zuyen op de hoochte van 6. graden/ daerom somen dese cours oost aen doet op vijf en half graden/ en moecht niet laten ghesicht te hebben van het selfde Eylant Seylon. Desen wegh ende coursen sult aldus doen/ schepende uyt Cochijn, vanden 10. tot den 20. Apryll als voorzen: want so ghy later van daer schept/ sult ghy u meer moeten wachten/ om dat de winden alsdan seer sterck van uyt den zuyen beginnen te waeyen/ hebbende op d'ander tijden de winden van uyten z. w. ende n. w. wapende seer furieus en gheweldich.

Brinjao leyt by de Caep de Comorijn.

Aponta de Gualle (is een hoeck vant Eylandt Seylon) leyt op 6. graden. coursen van Cochijn naer Seylon.

Als ghy dit Eylant Seylon komt te sien soo sult ghy daer langhs de custe by heen loopen: (men loopt die custe o. ende w. ende heeft wat van o. ten n. eñ w. ten z.) tot die eerste dzoochten ghelegen op 6. graden schaers/ ende d'ander dzoochten ligghen noch voorder aen op 6. en half graden/ zijnde vanden anderen 7. mijlen verschepden/ op de selfde streckinghe van o. ende w. ende o. ten n. ende w. ten z. Van den hoeck Aponta de Gualle, tot d'eerste dzoochten/ zijn ontrent 28. mijlen Wesende thien ofte 15. mijlen voorby dese dzoochten/ sult uwen cours n. o. aen setten/ tot op de hoochte van 16. en half graden loopende van daer af n. aen/ waer mede ghy sult komen by de custe van het vaste landt te weten 10. oft 12. mijlen vant landt/ ghenaemt/ O Pagode de Iorgauare, (dat is den Afgodt ofte Afgodts/ Tempel van Iorgauare ghesepdt) het welck een seer goede course is voor dese vaert.

Dzoochten van Seylon op 6 ofte 6. en half graden.

Aponta de Gualle leyt 28. mijlen van de eerste dzoochten.

Als ghy dit lant komt te sien/ t'welcke sommige hooge ghebercht̄en heeft/ so sult ghy eteliicke ronde heuvelen (te weten/ ronde ende hooghet als die selfde ghebercht̄en) boven op sien staen/ genaemt Palur, sult hier daer langhs by heen loopen men loopter voorby n. o. ende z. w. ende heeft wat van n. o. ten o. ende z. w. ten w. tot datmen komt by't dunne ende leege lant/ alwaer langhs loopende sult by een Rivier komen/ welcke heeft tot een kentepcken een black hoogh velt van sant/ ende noch een ander plepn met een heuvel/ hebbende aende een zijde wat verder heen t'schijnsel van eenen anderen dicken heuvel met ghebooms̄ten/ ende loopende uwen wegh aen tot recht teghens over dese Rivier/ soo schijnen dese voorsz. heuvelen/ mettet andere dicke landt ghelijck over een te komen: Dese vertooninge salmen hebben wesende ontrent anderhalf mijl daer van af 't Seewaerdt in. Van de Rivier tot d'eerste Pagode ofte Afgod toe/ heeftmen ontrent 3. ofte 4. mijlen/ ende van dese eerste Pagode voortaen soo en sietmen gheen berghen meer/ gelijck als diemen voorby is/ ende loopende daer recht van af/ schijnen sommighe als tafelen ofte pleynen boven op te wesen. Dese voorsz. Pagode ofte Afgodt/ is gelegen op 20. graden rupm/ sult altoos u beste doen om die te komen verkennen: want is u noodich om een goede repse te hebben.

Monde heuvelen op te bergen Palur ghenaemt.

Een Rivier leyt leghe bint Teyckenen van dese Rivier.

Eerste Pagode leyt op 20. graden rupm.

Voorby dese eerste Pagode staet eenen anderen Pagode/ soo groot als d'eerste/ hebbende noch ander 2. ofte 3. kleyne Pagode wat voorder aen staen: Men heeft van deerste Pagode tot dese tweede ontrent 4. mijlen weegs/ ende de custe van deen tot dander is strekende o. ende w. en wilt alhier niet te dicht onder tlant loopen: want is quaet daer wederom af te raken/ om dattet een inwijck maeckt: Van gelijcken al eermen by de eerste Pagode comt/ salmen vant lant af houwen: want men heeft (op 2. mijlen aleermender by komt) een kleyne dzoochte ligghen/ een mijl t'Seewaert in strekende.

Hier mijden van deerste Pagode een ander Pagode.

Waerschouwinge voor dese Pagode.

Van deerste Pagode tot die tweede/ sietmē sommighe bewassen heuvelen/ ende ghebooms̄ten ende vande tweede Pagode tot Saraguan toe/ ist een leegher lant van ondichte wilderniste/ wesende boven op gandts̄ cael tot den hoeck toe/ ghenaemt Apunta das Palmeiras, dat is de punt vande Palmboomen/ ende men loopt de custe w. aen.

Apunta das Palmeiras.

Van de voorsz. Pagode tot een punt met een Rijsse (gheleghen 12. mijlen aleermen by de punt vande Palmeiras komt) heeftmen een Rivier liggen: Dit voorschreven punt street een groote half mijl t'Seewaert in: men loopt de Custe o. n. o. aen/ ende vande voorsz. rijsighe punt/ tot die Palmeiras toe/ looptmen de Custe n. o. ende n. o. ten o. aen/ Om nu het Rif ende het landt van dien te kennen/ soo is te weten dat het lant van dit Rif groove ende dicker is als het ander landt vande Custe/ makende daer langhs by heen t'schijnsel van een eylant ende sult terstont wat voorder aen 9. ofte 10. boomen sien staen/ die hen vertoonen gheliick als ronde bewassen heuvels/ vande Pagode tot dese Rijsse zijn ontrent 12. mijlen.

Eylandt mijlen vande punt das Palmeiras leyt een Rivier.

Teyckenen dant Rif leyt by de punt das Palmeiras.

Van hier af voortaen/ sult langhs de Custe heen loopen op 9. ofte 10. vadem diepten/ tot by de voorsz. Palmeiras waer van het voorsste vant lant seer leegh is/ hebbende eenen kalen heuvel/ welcke hem vertoont gheliick als die Arenas Gordas, ofte roode Duynen/ gheleghen by S. Lucas de Barremeda, aen de custe van Spaengien: Van dese Duyne ofte heuvel af tot die Palmeiras toe/ ist altemael een kael ende leghe strant sonder eenighe ghebooms̄ten ofte welderniste. Die Palmeiras pleghen te wesen 10. ofte 12. Palmboomen: maer tegen voorsz. dich soo stater maer een alleen: Dicht by de selfde Palmeiras, te weten/ aende zijde van Saraguan, staen eenige bewassen heuvelen: Van daer voortaen soo en heeftmen gandts̄ ghem punte ofte hoecke boomen/ noch eenige welderniste meer/ dan het lant is een mijl weeghs altemael gheliick als een Rif.

Een teken beheel van ghebooms̄ten als de voorsz. gheseyt by S. Lucas.

Eenige bewassen heuvelen aende zijde van Saraguan.

Soo wanneer dat ghy de punt ofte hoeck vanden Palmeiras komt te sien/ soo sult ghy uwen cours o. aen doen/ tot op de diepten van 12. vadem/ ende van daer af n. o. aen tot op 8. en half vadem/ ende wesende by daegh/ sult terstont lant sien/ het welck sal wesen beneden alle de

alle de Riffen/ ende soo het lant bedeckt waer met eenighe dpsinghen ofte dampen/ en sultet niet mogen sien/voor dat ghy op de 4. vadem diepten komt. Dese cours salmen aldus doen/ met een Compas dat niet wzaeckt/ende so het pet wzaeckten / sult ghy u rekeninge daer na maken: Dit lant daer ghy bp komen sult/ sal wesen een black leegh lant sonder eenige geboomten ofte wildernisse/ eñ loopende langs de Custe heen / sult aende oost zyde komen te sien eenen swarten lanckwerpende bewassen heuvel / opt satsoen van een ghambanc sonder mast / (het welcke een Indiaensche Carveel is /) ende wat voozder van desen bewassen heuvel aen / staen een hoopen boomen bp den anderen/ onder welcke zyn 3. ofte 4. boomen/ die wat grover schyynen te wesen als den bewassen heuvel: Dese geboomten staen wat leeghachtich: Een wepnich van dese geboomten af/ so begint de Riffe vant lant van Orixa: Dese in't gesicht cryggende/sult terstont t'Zeewaert aen / het water sien bzeken / het welck is op de bzoochten van Bengalen: want alhier is het Canael op syn smalste/ ende laet achter u veel Riffen/ te weten/ aende zyde van Bengalen,die u altesamen t'Zeewaert aen blyven/ waerom ghy die niet sien en moecht / alhier passerende/soo genaeckt altoos de Riffe vant lant van Orixa, want al ist schoon dat ghy daer dicht bp heen loopt/en hebt nieuwers af te bzeesen/ dan van dat ghy voor oogen siet/ die diepten syn dzie vadem / met clepn swart sant op de gront.

Sult vande zyde van Bengalen 4. ofte 5. vadem diepten hebben van modder grondt/ van welcke zyde u sult wachten: want soudt van dese modder grondt op't eynde van een bancke ofte dzooghten van Bengalen comen / soo ghy dese grondt vint/sult n.o.eñ n. (noodich wesende) aen loopen / tot dat ghy weder op de 3. vademen komt / want dit is den rechten wech: Die voorsz. Riffe van Orixa gepasseert wesende / sult terstont meer diepten beginnen te krygen / ende so ghy begheerden te loopen langhs het lant van Orixa heen / so doet uwen cours recht op d'eerste punt (die ghy voor u upt siet)aen: De minste diepte die ghy sult vinden/zyn 3. vadem dit is den rechten weg/ tot dat ghy wel dicht bp het landt zydt / alwaer ghy alsdan sult vinden 5.6. vadem diepten: eñ soo ghy eenich barnhout van doen hadde/ soo loopt naer d'ander zyde aen't lant van Bengalen: want men heeft aldaer beter barnhoudt/ als aen dees zyde van Orixa, maer moet daer na weder na de zyde van Orixa comen/tot dat ghy voorbp twee Rivieren zyt/gelegen aende selfde zyde van Orixa, waer van d'eerste meer eenen Inwyck dan een Rivier gheyck is: D'ander lept ontrent een myl wegs voozder aen / de welcke eenen grooten mont ofte Inkomste heeft: twee ofte 3. mylen voorbp dese Rivier voortaen/heeftmen eenighe vloepende Beken met geboomten/ ende een myl voorbp dese Beken / stact een bosschagie ofte wildernisse vol en dicht van geboomten/in gelyckenisse van Palmboomen: Dant beginsel dan dese bosschagie af salmen synen cours dwers over doen:loopende na d'ander zyde (van het lant / ghenaemt Guyenne) toe/ te weten recht op eenen boom(die aende selfde zyde staet)aen den welcken inde hoochten boven alle d'ander uptkyckt: stact aende slincker hant vande Rivier genaet Ghandecan. Van hier af voortaē zyn altemael ondieptē daerom en sult niet voozder aen loopen/dan mette volle vloet.

Ghenaemte vant Lant bnnenden de Riffen.

Champana is een Indiaensche carveel.

De Riffe van Orixa.

De diepte op de Riffe van Orixa/ als 3. vadem de grande swart sant.

Waterschoon winge voor de gronde aen de zyde van Bengalen/ etc.

Noemt opt Lant Orixa loopen sal.

Twee rivieren by Orixa.

Vloepende Beken met geboomten.

De Rivier Ghandecan.

So ghy begeerde te loopen voor het Canael vant lant heē/ sult de cours doen als bovē van gesepт is/eñ vande Palmeiras naer n.o. toe/ sultet setten op 5. vadē/ eñ wesende indē dach/ sultet houdē op de 3. vadem/ loopende also op dese diepten langs het landt heen al conit ghy schoō altemets op wat minder dieptē/en wilt daerom niet vreesē/met welcke course sult komē te siē de Riffe van orixa,als ghy die int gesicht hebt/so sulter bp genalien in voegen dat ghy twee derdendeel nae het landt / ende een derdendeel na de Riffe toe loopt: alhier heeftmen den rechten weg/als boven gheseрt is.

Courssen om voort Canael te loopen.

Dat 12. Capittel.

Een ander deschriptie vande selfde vaert ende coursen van Indien nae Porto Piqueno, ofte de cleyne haven van Bengalen door een ander Piloot aengeteyckent, breeder ende correcter verhaelt, met alle die gelegenheyt ende streckinghe van dien.

Porto Piqueno leyt in bengalen

Bzinjaon leyt bpde C. de comorijn

Barreiras van bzinjaon

Wat count datmen op 5. graden synde aen loopen sal.

Den hooch van Gualle leyt op ses graden.

Tanadares leyt 5 myle van Punta de Gualle.

Habijs daer de Portugesen haer vaert hebben.

Ghelegentheyt ende steyche nen vant Lant Tanadare.

Soplende vande Custe van Indien/na de Haven ghenaemt Porto Piqueno, int Coninckryck van Bengalen, te weten van bupten om t'Eylant Seylon,so sult ghy uwen cours nemen neffens de custen van Indien/ tot dat ghy komt te sien Brinjaon, gelegen bp de C. de Comorijn, het upterste eynde vande kuste van Indien / nemende van daer af uwen weg dwers over: want is van hier af een goede kontrepe/ ende maeckt den kortsten dwers wegs/als ook verseкert te gaen/ van niet te verballen binnen ofte tusschen het Eylandt Seylon in. So wanneer ghy komt te te sien de barreiras, dat zyn de Dupnen van brinjaon voorsz. so sult ghy zupen aen loopen/ doende also uwen cours vande 15. tot die 20. mylen toe/ ende van daer voortaen sult uwen wech verkozten/naer dattet u best goet dunct en gelegenthept gheeft/ om te komen op de 5. graden/alhier wesende sult o.aen loopen/ soo veel alst u noodich dunct te syn om u te verseseкeten/ de punt ofte hoec van Gualle te mogen om loopen/twelcke is het upterste eynde vant eylant Seylon,aende z.w. zyde/ghelegen op de hoochte van ses graden/als u dunckt te wesen inde kontrepe vande Punta de Gualle verseкer om te weten/ soo wiltet Eylandt genaken om dat te verkennen/ al eer ghy bp die bzoochten comt/te weten/ tusschen Tanadare, (het welcke 5. mylen vande Punta de Gualle is) eñ de eerste bzoochten/ al waer int ghemeen alle die schepen het lant konnen verkennen / van die geen die na Bengalen willen seylen/ het zy na eenige havens van dien/als daer is porto piqueno,oft porto grande, dat is/ de cleyne ofte groote haven / alwaer de Portughesen hare vaert ende handelinghe hebben: Het landt aende voorsz. contrepe int gesicht hebbende/ so ghenaeckter so dicht bp als ghy begeert/doch onder de 12. vadem nae't lant toe niet passerende/om datter sommige clippen lancx t'lant heen liggen/ daerom sonderlingen so gheen kennisse af en heeft/behalven de bzoogten/tusschen welcken eñ het landt men voor heen mach loopen als hier nae gheseрt sal worden. Loopende aldus als gesept is lancx t'lant/ soo is te weten dat het landt van Tanadare (om dat te kennen) te weten/van daer af vyf mylen voortaen tot de bzoochten toe altemael aenden Oever van de Zee een laech lant is: Ende als ghy voozder aen te landewaerts binnen / begint te sien eenige gheberchtente weten 3. groote berghen/ daer met over een komende / soo sult ghy die eerste bzoochten terstont komen te sien/tusschē welcke eñ t'lant men wel passerē mach: want

Digitized by Google

die meeste schepen die voorby het Eylandt gaen cñ komen / loopender dooz heen : sulter vinden te weten te middewegen van tusschen dien het lant 11. 12. vadem diepten/dan schone/en op sommighe plaetsen steenighe grondt/ en hebter nieuwers vooz te vzeesen / dan van dat ghy vooz soghen siet.

Deerste drzoochte leyt 6. mylen.

Dese eerste drzoochte leyt op de hoochte van 6. en half graden rupm/eñ daer recht teghens over sult op het landt eenen eenighen steenen heuvel sien / sonder andere meer op alle dese kontrepe te sien. Van dese eerste ende groote drzoochte 6. mylen voozder aen/leydt noch een ander maer cleynder drzoochte/men loopt deen met d'ander n.o. ende z.w. ende heeft wat van n.o.ten o.cñ z.w.ten w. Dese cleyne drzoochte is gelegen op 6. drie vierendeel gradē/ontrent 2 mylen vant lant verschepden/so ghy begeert tusschen t'landt ende dien dooz te loopen/ ghy moechtet wel doen: want men heeftet 5. 6. vadem diepten met leeg water van sant grondt/ t'welck ick weet vande geen dieder meer als 30. mael dooz ghepasseert heeft/ soo ist gaen als in t wederom keeren : maer soo men een groot Schip heeft/ so ist beter van bupten om t'Zee waert daer van af te loopen.

Ses mylen dāde drzoocht te noch een cleynder drzoocht.

courssen van de drzoochte 6 na O Capel lo de Frade

Die voorsz. drzoochten ghepasseert zynde/so loopt langhes t'landt heen / sonder daer af te wijcken / wantet een goeden kours is daer dicht by heen te loopen / eñ komende vooz by het eynt vande geberchten cñ het hooge lant/ sult eenen hoogen spitsigen top komen te sien/ staende tusschen andere geberchten in/ van de welcke loopt een uytstekende punt nae't z.w. afdalende : Desen top wort ghenoemt O Capello de frade, dat is/ de Moninckx hovel ofte kapzoen : is op de hooghde van acht graden rupm. Ick en stelle alhier de courssen niet die men langhs dese custe tot die voorsz. Capello de Frade heen doet/om datment op geen rechte streeck langhs en loope. Dese Capello de Frade maeckt eenen hoeck ofte punt landts'y vande welc een Rif afloopt / stekende tot op een half myl t'Zeewaerdt in / daermen het water op sommighe plaetsen op siet bzeken. Van desc puncht af tot Trinquanamale zyn 17 mylen: mē loopt de custe n.eñ z. welcke altemael van een leegh lant is / hebbende daer langhs heen een banckachtige gront/en sulter gants geen lant van sien/dan te lantwaerts binnen. Op 5. mylen al eermen comt by Trinquanamale heeftmen een klepne Rivier ligghen. Trinquanamale is een groote Haven / hebbende inde mont meer als dzie mylen inde bzeede / is aen d'inkomste van dien van een leegh lant / wesende over al diep : die daer in wil wesen om te anckeren/ mach het setten onder het beschutsel van eenigh vande Eylanden / is van binnen in een Rivier / welck loopt tot Seyta Vaqua toe : tot hier toe ist altemael een leegh lant. Om Trinquanamale van verre te kennen/soo is te weten datter aende mont van dien aende noozt zyde geleghen is een Dupn van gheelachtighe koleur/ ende heeft aen den eenen hoec ofte punct twee lanck strecknde gheberchten van een verheven lant / strecknde recht te lande binnewaerts aen sonder datmen vooz ofte achter eenigh ander hoogh lant meer siet langhs de Zee kant heen. Comende by Trinquanamale, en dat verkent hebbende mocht van daer af terstondt uwen cours naer dwers over setten: want dit de beste plaets is om uwen wech te vervolghen van hier af noozden/ ende n.ten o. aen loopen / midts altoos u rekeninghe makende van't declineren ofte t'waken van't Compas/ende so het waer inde Monson vande winden van Augustus, soo sult alsdan n. aen gaen / om dies wille dat die stroomen alsdan seer sterc t'Zeewaert in loopen/sult dese coursen aldus doen tot op de hoochte van 17. graden/t'welck is de hoochte vanden hoeck ghenaemt A ponta de Guadovarijn, ghelegben aen't lant ende custe van Choramandel, beginsel vant lant ende Coninckrijck van Orixa,

Apunta de Guadovarijn leyt op 17. graden.

Comende op de 17. graden / sult van daer voortaen na de custe vant vaste lant toe loopen/om een goede repse te doen waerschouwe u boven de 19. en half graden niet te passeren sonder lant te sien / om dieswille datter op de 19. graden een Rivier lept/ghenaemt puacota, van welcker mont af 3. mylen t'Zeewaert in/ is gheleghen een steen Clippe van een schips lengte groot/ welck men beschepdelijcken genoech sien kan / want het boven water upt steeckt : Men mach tusschen dien eñ het lant door loopen/ willende sonder pet meer te vzeesen/dan dat men vooz ogen siet. Alle dese custe / te weten vande punct Guadovarijn voortaen/is altemael van grof dic lant en geberchten die mē van verre sien can. Van die voorsz Rivier puacota af / tot een ander Rivier ghenaemt palvor ofte palura, zyn 12. mylen men loopt de Custe n.o.eñ z.w. Boven dese Rivier van palura leyt eenen seer hooghen bergh/ghenaemt A Serra de palura, dat is/ het gheberchte van palura, welck is den hoorhsten bergh van dese custe. Dese Rivier lept op 19. en half graden rupm Van de Rivier tot den hoeck ghenaemt A Derradeira terra alta, dat is/het laetste hoogh landt looptmen de Custe op de selfde streeck/ende is inde streckinge 7. mylen/is gheleghen op de hoochte van 19. twee derdendeel graden rupm : Doe alhier dese vermaninghe vant laetste hooge lant/op dat de ghene die by dese custe heen loopt / mach weten dat alhier alle de gheberchten ende t'hooge lant volepudicht/eñ van daer voort aen ist altemael leech lant eñ sant stranden tot die plaets genaemt As palmeiras ofte Palmboomen toe

Vermaninge niet boven de 19. en half graden te loopen.

Een Rivier Puacota op 19. graden. dzie mylen van 't voorgaende een groote Clip.

De Rivier Palvor leyt 12. mylen van Puacota.

Palura leyt op 19. en half Serra de Palura.

A Derradeira terra alta leyt op 19. twee derden deel graden.

Onsheche waetekennen by van den tadeiren tegen Suyden.

Vant laetste hooge lant ofte Derradeira terra alta af tot de Rivier genaemt Rio de Manicapatao looptmen de Custe. o. n o eñ z. w. ende is inde cours 5. mylen. Om nu te weten wanneer datmen recht tegen over dese Rivier van Manicapatao is/ soo salmen eenen hoogen ronden boom / alleen langhs de Zee kant heen sien staen eñ is een seer black lant/hebbende aende zee cant een banckachtige ofte ondiepe gront. Dese voorsz. boom staet aende slincker handt vande mont vande Rivier. Van Manicapatao looptmen de Custe o.n.o. ende w.z.w. tot die pagode de Iorganatte toe(dat is den Afgod ofte Afgodts Tempel van Iorganatte gheseyt/ zynde inde cours dzie mylen. Dese Pagode van Iorganatte leydt op de hoochte van 20. en een vierendeel graet. Van dese Pagode de Iorganatte tot eenen anderen groote ende swarte Pagode oft Afgodt/looptmen de custe o. ende w. ende heeft van o.ten n. ende w. ten z. is inde cours 7. mylen : Dese swarte Pagode leyt op de hoochte van 20. en half graden schaers.

Courssen vant hooge lant na Rio de Manicapatan

Teychenen van Rio de Manicapatan.

Pagode sonder gamatte.

Pagode Iorganatte leyt op 20. en vierendeel graden.

De swarte Pagode op 20. en half graden.

Van de se swarte Pagode tot de Rivier Cayegare looptmen de custe n. o. ende z. w. ende heeft wat van n.o.ten o. ende z.w.ten w. is in de cours 10. mylen. De Rivier van Cayegare leyt op 21. graden schaers/ ende op 4. mylen/ aleermender by komt liggen 5. bewassen heuveltghens/ welcke hen vertoonen int schijnsel gelijck een haven vander Zee/met hutten bebouwt. Inde mont vande voorsz. Rivier ligghen twee

De Rivier Cayegare op 21. graden 4. mylē van Cayegare liggen 5. heuvelen by van de Rivier 2. drzoochten.

Deerste drzoochte leyt op 6 en half graden rupm.

Ses mylen dāde drzoocht te noch een cleynder drzoocht.

courssen van de drzoochte 6 na O Capello de Frade

O Capello de frade leyt op 8 graden

Het Rif by O. Capello de Frade.

Van Rivier die inde mont 3. mylen bzeet is Trinquanamale ghenaemt.

De Rivier die na Seyta Vaqua loopt.

Teychenen vande Rivier Trinquanamale.

Waerschouwinghe hoe men in de Monson van de winden tot Augusto aen loopen sal.

gen 2. sant drooghten streckende een goede mijl weegs zuydwestwaert aen/ heeft noch aende incomste van dien een Riffe liggen streckende langs de See custe heē tot een half mijl t' Zeewaert in: D'incomste van dese Rivier heeft 4. vadem diepten/men loopter upt ende in n.w. ende 3. o. De voorsz. droogh ten sullen u int in loopen blijven aende slinckerhandt/ ende de diepte is daer langhs henen.

Teyckenen om Cayegare van verre te kennen.

Om Cayegare van verre te kennen / soo is te weten/dat wanneer ghy de voorsz. bewassen heuvelt gens gepasseert zijt/ soo schijnt Cayegare een Eylant te wesen/hebbende 3. 4. boomen boven alle d' ander upt steken / ende een weynig daer voorbij staet een cleyne Pagode: Wat voorbij dese Pagode heeft men een wildernisse ofte bosschagie/seer dicht ende swart van geboomten/ welcke schijnt van Cayegare te wesen / en hebt daer voorbij anders geen swarte wildernisse dan dese. Voorbij de voorsz. Pagode staen sommige Sant-dupnen van roode coleur/ met sommighe water beken.

Coursse van Cayegare tot A punta das palmeiras.

Vande Rivier van Cayegare, tot den hoeck ghenaemt A ponta das Palmeiras, looptmen de custe n.o. eñ 3. w. eñ heeft wat van n.o. tē o. eñ 3. w. ten w. is inde cours 11. mijlen/al eermen op 2. mijlen nae by de punct vande Palmeiras comt/ soo sult ghy sommige bewassen swarte heuvelen comē te sien/ staende op een lant dat hooger is als alle het ander daer ontrent / eñ van daer af nae de punct toe / so begintet weder leeg te worden: ende recht tegens die bewassen heuvelen over / sult op de strant sommige cleyne : maer niet die witte Sant-dupnen sien. Dit zijn de teyckenen eñ rechte kennisse diemen heeft / wesende dicht by de punt vande Palmeiras; want op de punt gants geen geboomte noch wildernisse en staet/ ende hoe wel dattet dē naem vande punt vande Palmboomen heeft/en heeft niet tegenstaende rechte voort maer eenen boom alleen. Soo u de nacht overviel/ zijnde by Cayegare, ende even wel uwen weg begeerden te vervolghen/ soo loopt op de diepten van 12. vadem n.o. ende n.o. ten o. aen/ altoos met het loot inde hant/ met goede wacht eñ opsicht: ende comende op 16. vadem / sult u terstont naet n. o. aen houwen / tot dat ghy weder op de 12. vadem comt/ altoos makende op dese diepten te blijven/ tot dat ghy comt op 7. vadem: eñ weste de alhier by nacht sulter setten tot dattet dagh wert/ eñ metten dageraet u ancker s lichten/ loopende op de selfde weg eñ cours van n. o. ende noordoost ten noorden aen / tot dat ghy comt op 4. vadem.

Teyckenen Rouwa das palmeiras.

Hoedatmen by nacht by Cayegare ginde/voorsaen sal.

Teyckenen dant land boven de custe dan Orixa.

Sult alhier comende/een Man inde Mars hebben / om wacht te houden ende 't landt te verkennen : De custe streckt o. n. o. aen/ tot datmen comt te sien een bewassen heuvel/ welcke hem verthoondt in schijnsel als een Champano sonder mast / met een boot achter aen: (Dese Champanas zijn de Carvielen van de Indianen / daerse hare Navigatie over See ende langes de Custe met doen:) Dit is de beste kennisse diemen heeft aen dese custe van Orixa, hebt altoos goede acht opt diepen/ dat soo u de diepte begonst te verminderen/ te weten/ tot over de 3. vadem/ so sult gy terstont wederkeeren op de 3. vierdalf eñ 4. vadem schaers om dat dit de rechte cours is: want soo ghy bleeft loopende op de 5. eñ 7. vadem/ sout int ronde aende gront raken.

Waerschouwinge van de diepte.

So wanneer ghy comt te sien de voorsz. bewassen heuvel de Champana genaemt (als gesept is/ so sult ghy daer langs by heen loopē/ tot dat ghy comt te sien 3. boomen by een staen/ verschepden vanden anderen / welcke boomen genaemt worden As arvores da Conhecenca, dat is/de boomen vande kennisse gesept: Recht tegens over dese boomen/leyt de Riffe van Orixa, eñ siende t' Zeewaert aen/ sulter 't water op sien bzeken te weten/ aende zijde van Bengalen, en sult dese voorsz. teyckenen niet mogen sien / dan met claer weer eñ so 't mistigh/ doncker ofte dysich weer waer/ soo hebt altoos 't loot inde hant / sonder daen onachtsaem in te wesen : want moet daer op in loopen/te weten/op de vierdalf eñ 4. vademen schaers : sult oock weten datmen aende zijde van Bengalen harde sant-gront ende aende zijde van Orixa modder en swart cleyn sant heeft : Voe dese verclaringe/ om dat ick het selver dickwils door geloopen ben met groote Schepen.

Aende zijde van Bengalen harde sant gront.

Aende zijde van Orixa modder ende met cleyn sant.

Gepasseert zijnde beyde de Riffen (te wetē/ die van Orixa ende Bengalen) sult comen te sien het Eylandt ghenaemt A Ylhas das Gallos, dat is / het Eyland van de Hanen/sulter recht op aen loopen/ sonder vreesen : want is over al diep genoeg / eñ van d' ander zijde van Orixa ist altemael banckachtigh / daeromme u vermane het Eylandt Dos Gallos wel te ghenaken / daer lancx by heen loopende/ waermede ghy terstont by een Rivier comen sult / genaemt Rio de Chandequan, die voorbij passerende/sultet van daer dwers over loopen nae de zijde van Orixa toe/ alwaer ghy sult comen te sien eenen hoec ofte punt / welcke is vande Rivier Angelijn genaemt. Dese punt lants sal u blijven int noorden : alhier comende sult altoos mettet loot inde hant loopen / die diepten die ghy alhier sult vinden sal wesen 3. 3. en half ende 4. vadem : maer wesende volle See/sal daer meer diepten wesen/ 't welc also sal dueren tot dat ghy met de Rivier van Angelijn over een zijt : want men aldaer langes heen veel diepten heeft. Comende met de Rivier Angelijn over een/ soo sult ghy langs den oever heen loopen tot een Rivier toe genaemt Gilingao, met dese Rivier over een zijnde/ soo en wilt alsdan niet te seer vant landt af wijcken nae de rechterhant toe/ want men aldaer een sant droogh te heeft/daer hem Bartolomeus Rodrighes de Moraijs op verlooy/ met een geladen schip/ te weten / int uptloopen/ waerom ick u adverteere de slinckerhandt te houden: want het is daer over al diep ghenoegh.

Ala de Chandequan.

Den hoeck ofte punt Angelijn Diepten omtrent Angelijn

Een Rivier Gilingao genaemt.

Een sant droogte daer hem Bartol. Rodrigues de Moraijs op verlooy.

Van dese Rivier af tot eenige hooge Beecken ofte af-wateringhen toe/machmen barnhout crijghen / wiltmen : mochtet van dese voorsepde Beecken af nae de ander zijde van Guynette toe / dwers over loopen (alwaer terstont vijf ofte ses boomē bovē alle d' ander sult sien upt kijcken) tot dat ghy wel dicht aē d' ander zijde zijt. Dese voorsepde boomen staen by de mont vande Rivier Chandecan, te weten/ aende oost zijde.

De diepten diemen op dese bancke sal vinden / zijn 2. en half ende 3. vademen schaers tot aen de ander zijde toe : want hebt aldaer veel diepten.

Van hier voort aen en is u niet meer noodigh eenigh advertissement : want de Visschers u alsdan wel brenghen sullen daer ghy wesen wilt / ghy sult daer over heen loopen met het water van de halve vloet vooztaen/ etc.

Ick adverteere u wederomme/dat so ghy by ghevalle quaemt teghens den dagheraet by de voorsepde Riviere Cayegare, boven

Wanneer men wilt seylen vande Custe van Aracan nae Martavan sal men dese volgende coursen moeten houden, etc.

verhaelt/ soo loopt langes de Custe heen / tot aenden hoeck de Punta das Palmeiras, ende van daer oost aen tot op 17. vadem diepten/ doende van hier af ainen cours n. w. ende n. w. ten noorden aen: Desen weg moetmen aldus doen/met een Compas dat een streec wijsers/ tot dat ghy comt op de 12. vadem diepte / eñ doen noch also op de selfde cours aenloopende tot op 4. ende 3. en half vadem / waer mede sult terstont (soo't claer weder waer) 't landt van Orixa mogen sien: maer soo't doncker en mistig waer/so en wilt niet meer naer lant toe loopen / maer houdende op de 4. ende 3. en half vadem schaers loopende oost aen / want het lout eñ de diepten sal u wel binnen leyden/ ende macht u dan op veel diepten te comen/u houdende als geseyt is op de wepsigh diepten. Soo u de nacht overviel / wesende op de 17. vademen/ so loopt nae de twee Eylanden toe/in voegen dat ghy 't niet en set: want is quaetde anckeren.

Voor dat men sal moeten loopen sal sy dat u de nacht overvalt.

Passerende voor by de voorsz. Punta das Palmeiras, binnen door loopende inder nacht/ soo en sult boven de 7. eñ 8. vadem niet passeren tot dat den dag aen comt / waer mede als dan binnen voor sult loopen / ende soo het gheviel dat ghy daer warrt met een diepen Schip/soo hout u op de 2. ende 2. en half vadem/ tot int gesicht vande Riffe van Orixa, als ghy met die begint over een te comen/so loopter tot op een schemt van een Roer nae by : want isser diep geroech eñ vande zijde van Orixa ist altemael bancachtige en ondiepe gront: Dese voorsz. Riffe sal u blijven aen u rechterhant/ te weten / 't Teewaert van u : van daer afscheydende/machtet houden recht opt Eylant A Ylha dos Gallos aen / ofte willende nae de punt lants vande Rivier Angelijn toe/ alwaer bequamelijcken macht op aen loopen: want sultet 2. en half ende 3. vadem diepten hebben/maer moet wesen met een diepen schip/ als boven.

Veele zijde van Orixa bancachtigh ende ondiep

Dat 13. Capittel.

De Navigatie ende Coursen van uyt Indien nae de Haven van Aracan toe, 't welck is den selfden wegh diemen doet naer die porto grande, ofte Groote-haven, gelegen int lant van Bengalen.

De coursen van Aracan salmen nae Seylõ nemen

Seylende van Indien ofte Cochijn af nae de Haven van Aracan toe/salmen schuen cours doen naer Eylandt Scylon toe/ in sulcker voegen als hier voorzen (inde beschrijvinge vande coursen ende vaert nae die porto piqueno ofte Cleyne-haven) verclaert is/ loopende alsoo naer de punct ofte 't eynde vande voorgh te toe (gheleghen op 6. graden rupen) ende op den hoeck vant landt ('t welck streckt oost eñ west) aen : Op dese punct ofte hoeck comende / sultet van daer vant lant af steken/ loopende 7. oft 8. mijlen n. o. aen / om dan onder het Eylant af te comen / eñ alsdan u'wen cours doen n. o. eñ n. o. ten n. tot op de 12. graden/ so dat u Monacosta comt te blijven int s. w. eñ van hier af sult n. o. aen loopen tot op de 20. graden schaers/ t'welc is de hooghte van Aracan, eñ so ghy alsdan noch geen landt en saecht/ sultet o. aen houden nae Aracan toe.

Aracan leyt op 20. graden schaers.

Op de selfde hoogte van 20. graden 3. oft 4. mijlen van lant af leyt een Riffe daert water op breect / ende is met leeg water onbedect: mach wesen vande groote van 7. scheeps lengte / so inde breedte als inde lengte: als ghy dit rif comt te sien / soo sult ghy u daer van wachten / tot op een schoot van een gotelingh nae. De Haven van Aracan leyt op 20. graden / ende wesende 5. ofte 6. mijlen t'Eewaert daer van/ sult daer 20. vadem diepte vinden/ sant gront: Ende comende op de 29. en half graden by 't lant / soo sult ghy 6. mijlen van lant diepe modder gront vinden / eñ naer 3. ofte 4. mijlen van lant wesende 30. vadem modder gront / ghy moet u wachten op dese hoogte vande 19. en half graden nae't lant niet te loopen : naer sult doen als boven gheseyt is.

Op 20. graden 4 mijlen dat lant leyt een Rif 7. scheeps lang ten langh.

Teyckenen vande haven van Aracan.

Dat 14. Capittel.

Die Navigatie ende coursen van uyt Indien nae de Haven van Martavan toe, gelegen int Coningrijc van Pegu, met alle die gelegentheyt van dien.

Seylende van Indien af nae Martavan oost naet Coninghrijck van Pegu toe/ sult u'wen cours doen (tot dat ghy 't Eylandt van Seylon gepasseert zijt) gelijck als die geen die nae Bengalen wil seylen/ ende het Eylant om wesende / sult nae d' Eylanden As Ilhas d' Andemaon toe loopen/ welcke ligghen / te weten het upterste eynt vande Eylanden aende 3. zijde op 11. gradē/ende het upterste landt aende n. zijde op 14. graden. Men loopter aende zijde vant oosten voorby heen op de cours van n. o. ende 3. w. Vande Eylanden d' Andemaon, tot het vaste lant toe/ zijn over de 60. mijlen weegs. Loopende nae Andemaon toe / sult u best doen om aende n. zijde daer van af te passeren / en daer voorby wesende / willende loopen als geseyt is nae Martavan toe (t'welck leyt op 16. graden sult op de 14. graden / comende nae het landt toe loopen/ ofte om beters op de 13. graedt / om oorsake vanden Zuwijck van Martavan, daermen seer stercke stroomen heeft / altoos nae het n. w. trekkende / ende so ghy nae het lant toe liept/wesende op de 14. graden/so sult ghy veel Eylanden comen te sien / alwaer ghy moecht wy dicht by comen : want is over al schoon en diep/men heefter dicht by aende zijde vande See 12. 13. vadem diepten modder gront / behalven het Eylandt Pulo Comuda, t'welck mach liggen ontrent 6. ofte 7. mijlen vande Haven van Martavan af: tusschen dit Eylandt eñ het vaste lant liggen veel Riffen/ niet tegenstaende/ soo het gheviel dat ghy tusschen dese Eylanden verviel / soo sult ghy de zijde vant Eylant genaken: maer niet te dicht/ alwaer ghy een Cannael sult vinden van 3. vadem diepten/eñ aende zijde vant vaste lant heeftmen op veel plaetsen ondiepten eñ droogten/ loopende van hier af naer de Haven Martavan toe / (dit Eylandt voorby wesende) sult by 't lant heen loopen/alwaer ghy sult comen te sien sommige clippen t' Zeewaerts liggen/ die int schijnsel hen verthoonen als Almadias (dat zijn Indiaensche schuytgens diemen inde Rivieren gebruyct.) Dese voorsz. clippen liggen van Pulo Comuda af nae Martavan, ontrent 2. mijlen weegs nae het land toe : Recht tegens over dese clippen heeftmen aent vaste lant een punct ofte hoec vant hooge lant/ aende n. zijde van dit punct is een strant van sant gheligghen aent leege lant: Dit landt behoort Xemijn Vegarum toe / dat is op de Peguusche tale Heere van Vegarum geseyt: want Xemijn is so veel als Heere geseyt/ende Vegarum, den naem vant lant. Van hier af n. aen/ soo loopt het lant hoog op/hebbende op sommige plaetsen Inwijcken/ Clippen ende Eylandekens.

Op 14. graden sietmen veel Eylanden.

Het Eylant Pulo Comuda leyt 7. mijlen van Martavan.

Ghedaente ende opdoeninge vant landt by Martavan. Almadias sijn cleyne Indiaensche schuytgens Pulo Comuda leyt twee mijlen van Martavan.

Teyckenen eñ kenplaetsen ermen by de Haven van Martavan comt.

Al eermen comt by de haven van Martavan, so heeftmen een wit heuvelgen ofte verheven lant/ dienende voor een kenteycken ofte bake/ hebbende dicht by sich 2. Palmbooraen staende

Ontrent

Ontrent 2. mijlen verder sult ghy een dic top lants sien/aent eynde vande welcke/te weten t'Zeewaert aen/lept een Eylandeken/ t'welck men niet sien/ noch vant lant onderscheyden en can/ tot datmender met over een/ ende die Rivier van binnen (daer die Haven van Marcavan lept) ondect siet/dit Eylandeken gepasseert wesende sult een wit heuvelt gen comen te sien/ dat u van gelijcken aende zupdt zijde blijft/ binnen int Eylandt heeftmen een lack ofte besloten water liggen van een goede Visscherye/aleermen by dese Haven van Marcavan comt/(comende vant Eylant Comodo af) sult te Zeewaert ontrent een mijl ofte anderhalf vant lant af/een cront Eylandeken vol wildernisse sien liggen/genaemt A Ylhas das Cebolas. dat is 't Eylant vanden Ajun by welck Eylandeken/te weten aende zupd zijde daer van lept een Clippe daermen de Zee op siet bzeken/ van dit Eylanden af tot de Haven van Marcavan toe/ mach wesen ontrent twee mijlen: Comende vã pulaComuda af sult verdacht wesen/daer van af te loopen aende zijde vant lant/ doende de cours als boven gheseydt is: want en hebt nieuwers af te vreesen/ dan vã het gheene ghy voor oogen siet/sult ook weten datmen van dit Eylant Das Cebolas voort aen naert noozden toe anders geen Eylanden noch Clippen meer en heeft/ twelck een seer goede kentepcken van desen inwijck is: want wesende aen dees zijde/soo en is men soo haest niet bpt een Eylant oft men siet een ander/eñ van daer af voortaen so en siet meuder gants geen/ als geseyt is/moet wel voor u sien voor by de Haven van Marcavan niet te passeren: want wesende op 12. vadem sout een wepnig daer nae op droogh comen.

Dese Haven van Marcavan is ontrent een mijl ofte anderhalf bzeet / hebbende vande noozt zijde een laeg ofte black landt/wesende waterpas met de Zee/ ende is een Eylandt twelche genaemt wozt Momuay, men mach het sien alsmen langs 'tlandt heen (te weten van Pulo Comuda af) naer dese Haven toe comt/ sult altoos loopen op de diepten van 12. vadem/ ende comende op 8. 9. vadem/ soo sultet setten: want zijt alsdan inde Haven/ende in wiltet landt niet naerder ghenaken/ noch en loopt niet verder naer den inwijck / ende die hancke toe / sultet telcke mael minder diepte binden: Dese Rivier van Marcavan loopt noozt oost ende zupdwest upt ende in: maer men en mach dat sonder Lootsman niet in loopen: want heeft binnen inde Rivier (te weten aen de oost zijde (een Steen-clippe liggen/twelcke alle 't water naer hen toe treckt/ daerom en machmen daer sonder Lootsman niet loopen/ ooc mede soo heeftmen in d'incomste van dese Rivier ende Haven (te weten aende rechter hant) een hancke ofte droogte liggen/ al waer te midde weghe een Canael door loopt van 6 7. vadem diepten/ t'welcke sult mogen kennen by dese tepckenen / te weten/ heeft opt diepste veel visch diemen sien mach: Dese Haven van Marcavan is gheleghen op 16. en 3 vierendeel graden/ ende de Stadt Marcavan op 16. graden.

Aent upterste eynde vande Eylanden van Andeman, te weten aende noozdzijde heeftmen twee Eylanden liggen/ tusschen welcke ende d'Eylanden Andeman men wel passeren mach/ van gelijcken aende upterste hoec vant zupd eynde vande Eylanden Andeman (gheleghen op 11. graden) heeftmen ooc sommighe Eylandekens liggen/ ende van daer af naer d'Eylanden As Ylhas de Nicobar, te weten zupden aen/ soo street eenen anderen reghel Eylanden ooc mede soo ghy quaemt te loopen van d'Eylanden d'Andeman af/ naer de Custe toe/ ghemoetende sommige vergaderinge ofte ravelinghe van watere/ soo en wilter niet voor vreesen: want en is anders niet dan 't selfde water/sonder datmen alhier eenighe droogh ten heeft/al hoewel datter aen de custe etlijcke ligghen/ men heefter alleenlijcken te midde wegen een Eylant liggen/ t'welcke die Ingesetenen noemen Viacoodam, is een cleyn Eylant/ wesende daer rontom over al schaõs: maer heeft seer weynig versch water/anders niet hebbende dan Pijnboomen/waerom niet noodigh is daer aen te loopen.

A Ylhas das Cebolas tot wilder nisse.

Aende zupd zijde van dit Eylant een Clip.

Goede teyckens by A Ylhas das Cebolas.

De Haven van Marcavan is een goet bestedt het is altijt ghenaemt Rhemmy.

De Rivier van Marcavan loopt noozt oost. Aende zupdwest. Aende oost zijde een steen Clip ende Rotse.

De Haven van Marcavan lept op 15 en 1/2 vierendeel graden.

Twee Eylãdekens bpt Eylant Andeman lept.

Eylant Andeman lept in de zupdzijde op 11. graden.

Dat 15. Capitteel.

Derouten ofte die Navigatie van Cochijn uyt Indien naer Malacca toe.

Wat tijt men tsepl gaen sal naer Goa.

DJe naer Malacca wil varen inde groote Monson (dat is principaelsten tijt dat de winden daer toe dienende courseren) inde maent van Aprzil/ soo salmen (om sijn repse te verseckeren) maken t'sepl te gaen van Cochijn af tot den 26. Aprzilis toe / eñ upt de Haven wesende/ terstont de cours zupden aen setten tot op 7. graden / ende van daer af zupd zupdoost aen tot op 6. graden / wesende op dese hooghte salmen zupdoost aen loopen/ tot op 5. graden schaers/ ende van daer oost aen tot datmen het Eylant Seylon voor by is/ wesende in dese contrepe sult aenloopen/ in voegen dat ghy comt op 5. en 1. derdendeel eñ 5. en 1. vierendeel graden/ van dese hooghte sult uwen cours doen naer d'Eylandekens van Gomespola toe/ (welck liggen op 6. graden by den hoec van d'Acheijn vant Eylandt Samatra.)

Courssen tot Cochijn tot de Eylanden Gomespola.

Eylanden Gomespola liggen op 6. graden.

Comende by d'Eylanden Gomespola, so ghy geen vzers en hebt van de Acheijns, (dat zijn d'Ingesetenen vant Coningrijck van Acheijn, int Eylant Samatra, doet vpanden vande Portusen) soo neemt uwen cours langes 't Eylandt Samatra heen/ tot de Cabo (genaemt) Tanjamburo toe/gelegen aende selfde Custe vant Eylant op 5. graden ruym / ontrent by de 30. mijlen van d'Eylanden Gomespola, ende van hier af sult uwen cours nemen naer de Custe van Malacca toe/ loopen soo veel te loefwaert als ghy pmmers moecht/om te gaen verkennen Pulo Sambilao, t'welck is een Eylandeken geleghen dicht aende custe op 4. en 2. derdendeel graden van Malacca, noozdwest ten noozden 40. mijlen: want die dese Eylanden comt te verkennen/ heeft een repse om haest tot Malacca te comen / ende die daer van te in'waert aen comt naer Pulo Pinan toe / (t'welcke een ander Eylant is/gelegen op 5. en half graden/ liggende van Pulo Sambilao noozden ten weste 12. mijlen / soo heftmen naer Pulo Batum toe/ een ander Eylandt / van Pulo Pynao gelegen noozdtwest ten noozden 10. mijlen op 6. graden / sout by avontueren zupdooste winden binden/ die aen dese custe seer wel wayen/ daerom die laet t'sepl gaet is een langhe repse verwachtende/ waeromme 't beste is vroegh van Cochijn te sthepden/ om een beter vopagie te hebben/ etc.

de Acheijns zijn doet vp aende vande Portugesen

Eylanden Pulo Sambilao leyt op 4. en 2. derdendeel graden n. br. ten n. 40. mijlen van Malacca.

Pulo Pinão leyt op 5. en half graden.

Pulo Batum leyt op 6. graden.

Dat 16. Capittel.

Een ander breeder verclaringhe vande Navigatien ende Coursen, om te seylen van Goa uyt Indien naer Malacca, met alle die streckingh ende gelegentheydt van dien.

Die

Coursen vā Goa nae Malacca.

DJe geen die begeert te seplen van Goa, ofte upt Jndien naer Malacca, sal tot 20. mijlen weegs t'Zeewaert in loopen/in sulcker voeghen dat hy het Eylandt Seylon mach bupten om loopen / naer d'Eylanden As Ylhas de Nicobar toe / te weten doozt middelste Cannael heen / 't welcke lept op 7. en half graden/ sult geadverteert wesen op dese contrepe / acht te hebben op de stroomen : wantse met de weste winden naer de golve van Bengalen toe loopen/ende mette ooste winden t'Zeewaert aen / 20. ofte 30. mijlen vande Eylanden af / heestmen soo groote verderinghe ofte ravelinghe van water ende stroomen/ dat het dzoogten schijnen te wesen.

t'Middelste Eylant van Nicobar lept op 7. en halfgraden. Waerschouwinge voor de stroomē.

Soo ghy quaemt opt midden van d' Eylanden Nicobar aen/soo weet datmen daer een Cannael heeft/ ligghen op 6. en half graden/ wesende d' Eylanden vanden anderen verschepden ontrent anderhalf mijl/daermen wel tusschen dooz mach loopen sonder schzoomen: want en hebt anders niet te vzeesen / dan alleenlijcken dat ghy vooz oogen siet / de diepten dienen daer heeft zyn 12. 13. vadem aent eynt van dit Cannael / te weten bpt noozder Eylant van d'Eylanden Nicobar, lept een Eylandeken daermen tusschen dooz mach passeren / mettet grootste schip datmen vint : het zupder eynt van dit Eylandt is gelegen op 6. en 1. vierendeel graden/ eñ 't boven genoemde Cannael op 7. en half graden / als voozen.

Opt midden van d'Eylanden Nicobar/ op 6. en half graden lept een Cānael.

Een eylandeken op 6. een vierendeel grad.

Soo ghy quaemt bpt middelste Cannael gelegen op 6. graden / sult bpt incomen vant Eylant 4. Eylandekens sien/ waer van de 3. een half mijl vant Eylandt af ligghen/ zynde twee van dien groot ende hoogh/ ende tander clepn / ende 't vierde lepdt verschepden vant Eylant ontrent 3. mijlen / is een groot ront Eylandeken black boven op / ende naet noozden sult een ander Eylant sien/ gheleghen op 8. graden / d' incomste van dit Eylant heeft eenen dicken hoogen rugge/ wesende aent eynde black: comende int midden vant Cannael sult noch een ander Eylant sien/ gelegen dicht by dat vande 8. graden van een black lant ligghende vanden anderen ontrent twee mijlen weegs/van d' Eylanden Nicobar tot dit noozder Eylant/ zyn ontrent 7. mijlen weeghs/en hebt alhier nieuwers van te vzeesen/aent eynt van dit Cannael heeftter Eylant Nicobar eenen ronden heuvel/ hebbende aende voet van dien een Eylandeken ligghen / sult gheadverteert wesen aende zupdzyde van Nicobar niet te passeren/om te schouwen die van Acheijn vant Eylandt Samatra, die hen alhier onthouwen: want syn doot vpanden vande Poztugesen: doet eer u beste om te passeren / als boven geroert is/alwaert schoon dat ghy u vont op 8. een vierendeel ende 8. en 1. derdendeel graden/ moechter evenwel passerē sonder vzeese: want zyn altemael Canalen ofte Dooztochten.

Een Eylant op 8. grad.

Ontrent 2. mijl verdes noch een Eylande.

Hier eylandekens.

Waerschouwinge voor de zupt zijde van Nicobar.

Oelghelijcx dōt de Achenesen/ vant Eylant Samatra.

Ghepasseert wesende d' Eylanden van Nicobar, als gheseyt is : sult u'wen cours nemen naert Eylandt Pulo Cuto toe/ men loopt Pulo Cuto met Nicobar oost ende west / ende heeft wat van oost ten zupden/ ende west ten noozden/ is inde cours 9. mijlen ende lepdt op de hooghte van 6. en 2. derdendeel graden : Om Pulo Cuto te kennen / comende van upter Zee daer op aen / soo sult ghy vande oostzyde een hoogh ront landt sien wesende aenden oever vande Zee laegh / zyn dzie clepne Eylandekens by een / hebbende vande zupdt syde/te weten/ aenden uptersten hoec van dien 3. ofte 4. Clippen ondect liggen/ ende vande noozdsyde een ander mont oste open / loopende tusschen 't groote Eylant ende 't Eylant van ter Zee / Jn dit Eylandt naert landt toe/ te weten aende zyde vant zupdoosten/ is een plaets daermen seer goet versch water heeft / by eenen leeghen punt landts.

t'Eylant Pulo Cuto lept op 6. en 2. derdendeel graden.

Teyckenen om Pulo Cuto te kennen

Moecht oock wel u'wen cours nemen van de Eylanden Nicobar af / naert Eylandt Pulo pera toe/'t welcke een clepn ront Eylandt sonder eenighe gheboomten / gheleghen op 5. en 2. derdendeel graden / wesende inde cours van Nicobar tot Pulo pera ontrent hondert mijlen / men loopter oost zupdoost ende west noozdwest : Van Pulo pera tot Eylandt pulo pinaon, zyn 15. mijlen/ende leggen vanden anderen oost ende west/ ende heeft wat van oost ten zupden/ ende west ten noozden : Dit Eylandt pulo pinaon lept 5. mijlen vant vaste lant af / op 5. en 1. vierendeel graden ruym : die kenniſſe van dien is/dattet hoogh int midden is / hebbende aen den hoeck vant noozden eenen ronden heuvel / ende een Eylandeken te midde weghen vant selfde Eylandt ligghen/ ende comende langhs 't landt heen/ soo heeftet eenen grooten inwijck met een sant strant/ hebbende aent eynde vande strant een Eylandeken ligghen / daermen die plaets vant versch water heeft/ ende aende punt vant zupden ist laegh landt / makende een ander Eylandeken : Men loopt pulo pinao met het Eylandt pulo Sambilaon noozden ende zupden / moet alhier wel vooz u sien : want van dit Eylant pulo pinaon streckt een bancke af/ streckende tot een punt ofte hoeck hoogh lant toe/(die t'Zeewaert in comt)eñ streckt tot op twee mijlen t'Zeewaert aen/ sulter op vinden 5. vadem diepten / ende wat meer naert lant toe wesende minder.

Pulo pinaō lept op 5. en vierendeel graden ruym.

Kenteyckenen van Pulo pinaon.

Pulo Sambilaon. Een Bancke by Pulo Pinaon.

Sult weten dat wanneer u dese voozschzeven punt blijft int oosten ende oosten ten noozden/ soo sult ghy Sambilaon comen te sien / de cours van pulo pinaon tot Pulo Sambilaon zyn tweentwintigh mijlen / lepdt op de hooghte van vier graden schaers : oost ende west van pulo Sambilaon t'Zeewaert vier ofte vijf mijlen/ lepdt het Eylandt ghenaemt A Ylhas das Iarras, is een clepn ront Eylandt bedeckt met Bosschagie/ende heeft aende zyde vant zupdwesten versch water/doch is wepnigh: maer in pulo Sambilaon heestmen seer goedt versch water/ te weten op de 4. Eylanden van dien/ waer van het grootste aldernaest het lant toe lept int midden/vant welcke aende zyde vant noozdoosten staet eenen heuvel / van welcker beyde syden men stranden van sant heeft/ aen dese beyde stranden heestmen versch water: Van gelijcken die ander dzie Eylanden/ welcke int midden blijven / hebben aende zyde vant oostnoozdoosten altemael sant stranden/ int midden van de welcke/te weten daert een open heeft/ vintmen seer goedt versch water/ aende voet van eenen grooten boom / by alle dese Eylanden / soo wel aende zyde vande Zee als vant landt / als oock dooz de Cannalen/ daer tusschen heen machmen vzpelijck passeren sonder vzees : want is over al diep ghenoegh / ende mochtet setten int ghesicht vant landt op twintigh ende vyfentwintigh vadem diepten.

Pulo Sambilaon lept op vier graden.

A Ylhas das Iarras is behoorens ende gheleghentheyt.

Jn Pulo Sambilaon is goedt versch water.

Beschrijvinge van 3. Eylanden.

Begeerende te passeren dooz groot Cannael van Pulo Sambilaon, soo sult ghy zupden ende zupden ten oosten aen loopen/naer d'Eylanden As Ilhas d' aru toe / welcke liggen aen de custe vant Eylandt Samatra, zyn dzie clepne eñ lage Eylanden/bedect met Bosschagie/ als

Coursen om dooz groot Cannael vā pulo Sambilaon te lopen.

As Ilhas d' aru.

Digitized by Google

als ghy soo verre zijt als dese voorschreven Eylanden/tot op een mijl daer voorby wesende/sult uwen cours nemen zuydoost/zuydooost ten ooſten / ende ooſt zuydtooſt aen/ loopende op de diepten van thien vadem/naer Pulo parcelar toe / t'welcke is eenen hooghen Bergh/ gheleghen aende Custe van Malacca, eñ schijnt van verre een Eylandt te wesen / staet in een black lant/ soo datmen t'landt niet en siet dan alsmender dicht by is: Van Pulo parcelar tot den hoeck ghenaemdt Cabo Rachado, dat is/ de ghekloven hoeck / ghelegen op 2. en half graden rupm / looptmen van daer tot Malacca ooſt zuydooſt ende weſt noordwest: lanck de Custe heen ist altemael een puntich ende heuvelachtich lant: maer niet te hoogh: Comende midde weghen/ te weten: vande Cabo Rachado naer Malacca, sult terstondt ontdecken d'Eylanden die ontrent een half mijl voor by Malacca (dicht by't lant heen) ligghen.

Pulo Parcelar is een hooge berg aende Cust van Malacca Cabo Rachado leyt op 2. ende half graden.

Beschrijvinghe vande Custen van Malacca.

Dat 17. Capittel.

Om te seylen van Pulo Sambilaon af doort groote Cannael naer Malacca toe,

Seylende van Pulo Sambilaon af naer d'Eylanden As Yhas d'Aru, gheleghen aende Custe vant Eylandt Samatra, sult uwen cours doen zuyden aen tot op 13. mijlen toe waer mede op de bancke sult comen/soo dattet al even veel is te seylen van Pulo Sambilaon zuyden aen als vant Eylandt Yhas das Iarras (dat is t'Eylant vande potten) zuydtooſt ende zuydooſt ten zuyden aen want komt altemael op een plats upt / ende als d'Eylanden d'Aru blijven weſt ende weſt ten noorden van u soo werptet loot upt; sult er sandt grondt vinden / van hier af sult uwen cours doen zuydooſt aen/altoos het loot ghestadich upt worpende/ende vindende thien vadem/de selfde cours behoudende tot op de 13. vadem t'welcke modder gront sal wesen) sult zuydt zuydt-ooſt ende zuydt-ooſt ten ooſten aen loopen: maer vindende sesthien en seventhien vadem sant gront / soo wentet naer de zijde van Malacca toe / tot op de 12. 13. vadem / doende alhier weder uwen cours naert zuydooſt ende zuydtooſt ten ooſten / ende soot ghebiet dat ghy quaemt op de 10. vademen/so keert weder naert zuydtooſten / altoos u best doende om te loopen op die 10. 12. tot 13. vadem toe: want is de beſte diepten ende gront van dit Cannael: Soo wanneer ghy komt te sien recht voor u upt eenen ronden Bergh/ t'welcke hem vertoont als een Eylant/ so sult weten dattet Pulo parcelar is/ tot welcke contrepe die voorschreven drooghte streckende is niet teghenstaende en sult daerom niet laten uwen wegh te vervolghen / Pulo parcelar niet ghenakende tot op 2. mijlen naert noordtooſten toe: want alsdan / soo ismen de voorschreven drooghten voorby/van hier af vooraen so genaeckt het lant tot op een mijl na uwen cours nemende zuydtooſt aen/ naer den hoeck Cabo Rachado toe / al eermen op drie mijlen na bynde Cabo Rachado komt / soo heeftmen een Riffe 4. mijlen vande Custe af ligghen / welcke niet meer als 4 vadem diepten heeft/te weten met hoogh water / ende t'Zeewaerdt daer van af loopt een Cannael van thien vadem diepten/ loopende van d'Eylanden d'Aru naer Pulo parcelar toe / sult u beſte doen dattet grootſte Eylandt van Aru zuydtwest ende zuydtwest ten weſten van u blijft / uwen cours doende zuydooſt aen / altoos op achthien ende tondiepſte op 17. vadem: Willende loopen van Pulo parcelar naer d'Eylanden d'Aru toe / sult maken dat u parcelar int noordtooſt ende noordtooſt ten ooſten blijft/ noordtwest ende noordtwest ten weſten aen loopende / altoos op de ses thien 17. 18. tot op 15. vadem diepten / dese wegh en is anders niet te doen: want ick hebbese altoos so selver ghepasseert/ ende my daer wel met bevonden.

Eylanden As Yhas d'Aru ligghende Cust van Samatra.

Yhas das Iarras is t'Eylandt vande potten.

Cust van Pulo Sambilaon naer Malacca.

Cours van Pulo parcelar naer d'Eylanden d'Aru.

Dat 18. Capittel.

Deroute ofte de Coursen vande Navigatie van Malacca naer Goa, met alle die streckinghe ende gheleghentheydt van dien opt breedt verclaert.

Schepdende van Malacca nae Goa ofte Indien/soo is den beſten cours te seylen een mijl en anderhalf/de Custe van Malacca langhs heen/altoos int gesicht houdende de struycken ende tonderſte vande boomen die opt lant staen / te weten tot Pulo parcelar toe / men heeftter alhier vande 16. tot 27 eñ acht en twintich vadem diepten/sult geadverteert wesen beneden de 14. vadem niet te passeren / aen deen noch aen dander zijde/ loopende van upt Malacca af tot ontrent derde half oft drie mijlen/soo heeftmen twee ofte drie drooghten van steen ende Clippen (ontrent en half mijl t'Zeewaerdt in streckende) ligghen / recht teghens over de Cisterno ofte s'Coninck back ghenaemt / vande Portugesen Tanquebel Rey gheheeten: Van ghelijcken sult u wachten van te genaken den inwijck vande Cabo Rachado, (welcke Cabo leyt op 2. en half graden aende selfde Custe van Malacca, noordtwest ten noorden af 10. mijlen) soo veel vande zuydtooſt zijde als van de zijde vant noordtwesten / en komter op gheen mijl maer by't lant / als ghesept is: alhier soo heeftmen een goede mijl weeghs tot anderhalf toe / principaelſte vant Cannael tot parcelar toe.

Coursen van Malacca na Goa.

Vermaninge van niet beneden de 14. vadem te passeren.

Ontrent 3. mijlen van Malacca ligghen drie drooghten Tanquebel Rey.

Cabo Rachado leyt op 2 en half graden.

Comende by Pulo Parcelar, ende begheerende de drooghten dwers over te loopen / sult u ontrent twee mijlen van Pulo parcelar af houden/overmits datter vande Custe van Parcelar een bancke af steeckt/streckende tot ontrent een half mijl in Zee wesende als geseyt is tot ontrent 2. mijlen vant het Lant af / om over de drooghten te passeren/ zijnde mettet wassen van het water / soo sal u Pulo parcelar blijven int Ooſten/ende mettet vallen vant water int Ooſt noordooſten/ waerom u noodigh is goede opsicht te hebben niettet getij / op dattet u niet en bedrieghe: Comende op deser manier in dese contrepe/ sult weſt noordwest aen loopen/u altoos naer deen ofte dander zijde houdende/naer dattet getij loopt: ende soot saecke waer dat ghy quaemt(int dwers over loopen) te sien Pulo parcelar, soo ist goet dattet u blijft int ooſten ende ooſt ten zuyden / ende komende ten half weghen naer d'Eylandekens van Aru toe/(gheleghen dicht aende custe van Samatra op drie graden/te weten weſt noordtwest 30. mijlen van Malacca) al ist dat u Pulo parcelar alsdan blijft tusschent ooſt zuydtooſten/ende ooſt ten zuyden/ so hebt ghy niet teghenstaende eenen goeden cours / in voeghen dat comende naer pulo parcelar, soo ist goet dat menter met over een komt / ooſt noordtooſt ende weſt zuydtwest/dit is te weten twee mijlen daer af: maer int afwijcken nae t'Eylanden d'Aru toe / soo ist beſt dattet u blijft int ooſt

coursen om dwers over de drooghten te loopen.

d'Eylandekens van Aru ligghen dicht aende custe van Samatra op 3. graden.

Vermaninge om naest groote Eylande d'Aru toe te houden

Rantsoenen van Pulo Parcelar.

3 mijlen van Cabo Rachado leydt een Riff/dat 4. vadem diepten heeft/ Eñ Cangel dan thien vadem diepten.

Digitized by Google

oost ende oost ten zuyden/wesende int gheſicht vande voorschreven Eplanden d'Aru, u houdende naer't groote Eplandt van d'Aru toe/ moechter op een mijl ofte twee naer by comen soo dicht alst u belieft: want is daer rontom diep gheuoech/ die diepten diemen sal vinden by de voorschreven droochten/loopende dooz't Cannael/sal wesen vande 10. tot 21. vadem/ doch sult wepnich wozpē van 21. vadem hebben/eñ die meeste diepten diemen heeft dooz't Cannael loopende/ is 12.13.14 vijfthien ses thien seventhien vadem/ ende al ist schoon dat ghy komt op de 10. 9. ende 8. vadem drie oft vier wozpen / te weten van kleyn / fijn ende swart sant/ oft modder gront/ is evenwel eenen goeden cours: want sult terstont weder op twaelf 13.14. vadem komen/hebbende dese diepte ende gront / ende doende dese cours als gesept is/al ist dat ghy sommighe wozpen van cleyn/fijn/ wit sant krycht/ist noch al een goeden cours: maer soo ghy grof sandt ofte schulpen krijcht / soo weet dat ghy buyten 't Canael zijt/ weest op u hoede/dat so wanneer ghy de gront van swarte schulpen / ende grof sandt vint/ dat ghy weder kleyn/dun/ swart sant ofte modder gaet soecken: want de gront van grof sant eñ schulpen is buyten t Canael/ daerom sult in alles goet advijs hebben / het loot ghestadich uptwozpende / om u te verstereu/is ook goet met twee looden te diepen/ te weten: van elcke zijde van't schip een/ met goede opsicht ende wacht/ende u Anckers altoos gereet te hebben/met een Cabel van 12. oft 15. vadem bots/soo't noodich waer/ om u daer mede te helpen: Nu om dat wp hier veel repsen mentie maken van Pulo parcelar, soo hebbe alhier by willen voeghen waer ende op wat hoochte t'selfde gheleghen is / hoe wel dattet ghenoech inde Pas-caerten afghetepckent staet: t'is een landt t'welck eenen hoeck maeckt/in ghelijckenisse van een Cabo, gheleghen aende selfde custe van Malacca, te weten by de 25 mijlen nooz'dwest ten n. daer van af/ op de hoochte van 3. graden rupm ook mede doe u ghedencken dat nemende uwen wegh van pulo parcelar af/na d'Eplanden d'Aru toe/ komende ter halver weghen / soo moet u pulo parcelar blijven int oosten / ende oost ten zuyden/ ende wat naerder d'Eplanden komende soo blijft pulo parcelar by naest int oost zuydtoosten / dit is te weten als ghy d'Eplanden begint te ghenaken: want loopende op dese manier hebt eenen goeden cours/ende zijt versekert en vrij vande droochten / ende soo ghy dese droochten inder nacht overloopt/ soo sult des daechs t'lant mercken als boven/hebbende eenen goeden wint / altoos acht hebbende op de ghetijden want water/op dat het u niet en bedrieghe / en aen d'een ofte d'ander zijde drijft: want de stroomen alhier seer sterck loopen/soo wel int vloepen als int ebben u in als conformerende naer't ghety / doende uwen cours in sulcker voegen/dat ghy altoos t'loot moecht uptwozpen.

Als u t'voorschreven groote Eplant d'Aru int zuydtwesten blijft / wesende ontrent twee mijlen daer van af/soo sult ghy u stellen mette pulo Sambilao recht over een / in voeghen dat ghy niet en wijct ofte verualt vande Eplanden af / naer de zijde van Samatra toe / uwen cours als gheseyt is/ vervolghende naer pulo Sambilao toe / sonder pet te vreesen/ om dat de Monson ofte den tijt vande winden/alsdan van over t'lant nae de Zee toe waepen / ende soonen hier in onachtsaem waer / soude groot achterdeel ende verhinderinge inde repse connen doen: de diepten ende gront diemen heeft van d'Eplanden d'Aru naer pulo Sambilao toe/ is van 27. tot veertich vadem modder gront/ ende op sommighe plaetsen sant/ende loopende byde Eplanden d'Aru, soo heeftmender van de 40 tot 50 vadem diepten: Van dese Eplanden pulo Sambilao af/ naer d'Eplanden van pulo pinao toe / sult altoos lanckst tlandt heen seylen/sonder daer af te wijcken/u wachtende van een bancke (gheleghen recht teghens over tlandt ghenaemt Baruas, tusschen pulo Sambilao ende pulo pinao) is van moddergront/ende segghen datmen daer drie vadem diepten op heeft/ sult u altoos mettet loodt behelpen/ onder de vijf thien vadem naert landt toe niet passerende / noch boven de 30. vadem t'Zeewaert/om dieswille dat de bupen alhier altemets van over tlandt (uptet gheberchte van Queda komen vallen) upten n.o. ende n.n.o. en somtijdts noch scherper / by wijlen wel rupmer lancks de Custe loopende/als gheseyt is: sult uwen vaert sonder schromen mogen doen/ vande Custe van het Eplandt Samatra, daermē in dese Monson aldermeest voor vreest, daerom sult uwen cours / doen sonder van het landt af te wijcken / te weten tot d'Eplanden van Pulo pinao toe / daer by wesende ofte op de hooghte ende lenghte van dien/ ende de Monson (dat is: de winden die alsdan regneren en u favorabel zijn) crijgende/moecht dan wel van het lant af wijcken/ u best altoos doende om te loefwaerdt van pulo pera te passeren/ t'welcke eenen goeden cours is: maer so u de wint diende om te gaen verkennen t'Eplant van pulo batum, is noch beter: want moecht van hier af uwen cours nemen na het Canael van op de 7. en half graden: maer de Monsoo krijghende als boven / al ist wat te rugghe/ sult den tijt verliesen: want de Monsoo somtijdts int eerste scherp is/ ende begint daer na allenskens te rupmen / gelijck alsmen het lant ende Custe af wijckende is.

Op dese cours sult ghy loopen nae t Canael van op de 7. en half graden daer dooz passerende/ ende eer dat ghy komt van op de 7. en half graden/tot op 7. en t'twee derdendeel ende minder d'Eplanden ghepasseert wesende / sult u altoos houden op de voorsepde 7. en half graden / om dieswille dat men in dese Golfo ofte kontrepe altemedts/ende veel tijdts n.n.o. ende n. winden heeft: Inde cours naert Eplant Seylon toe / sult loopen op 7. een derdendeel ende op 7. graden/met welcke gangh sult komen opt Eplandt Seylon aen/by een plaets genaemt Matecaloo, t'welcke te loefwaert van de droochtē is: alhier en heeftmen geen gront dan vande t'twee mijlen naer het landt toe/sult ook gheadverteert wesen/dat van te middewegheu bande Golffo af/tot het Eplant Seylon toe / de stroomen ende wateren (in desen tijdt ofte Monson) nae bupten toe t Zeewaert in loopen/van gelijcken so waeckt het Compas elcke reps meer naert noozd'westen / opt welcke ghy altemael sult goet regaerd nemē/ ende komende by het Eplandt Seylon, dat int gheſicht crijgende sultet niet weder verlaten/ altoos de gront houdende/te weten van onder de 30. vadem/) wel voor u siende/eñ u wachtende vande droochten die quaet ende periculeus zijn/wesende dupterste van dien van steē ende klippen/de lenghte van een Galepe/ sonder eenighe andere meer te hebben dan datmen siet/ loopende op de diepten van 14. ende 16. vadem/ten halfwegen ofte te middewegen van

Diepte vant Cannael.

Waerschouwinge voor de bancke Baruas.

Beschrijvinge van Baruas.

Seylt als men buyten t Cannael is

Waerschouwinge van de groodt buyten dit cannael.

Beschrijvinge van Pulo parcelar.

Pulo parcelar leydt op 6 ½ graden ruym.

Verschenen alsmen wp hōde drooch ten is.

Vermaninge om acht op de ghetijden te hebben.

Hoemen aen gheen sal als het Eplant d'Aru int z. w. blijft.

Byren uyt ghebergte van Queda.

Vermaninge om liever by Pera te passeren als by Batum.

De Canael pulo patom op seven ½ graden

Cours van t Eylandt Seylon.

Loefwaerdt vande drooch ten van Seylon leyt men te calon.

Vermaninge hoe de stroomen hoe loopen inde Monsō/etc.

Waerschouwinge voor periculeuse drooch ten.

Digitized by Google

Een verborgen droochte. Oplaech waerom de selve verborgen is.

van dien ende t'landt sult de voorschreven diepten vinden/ ende een ander droochte die u achter blijft/ welcke is d'eerste / en machmen niet sien dan datter de Zee op breeckt: segghen datmen met kleyne schepen tusschen dien ende t'lant mach passeren / wesende van vier vadem diepten/ niet teghenstaende is beter t'Zeewaert daer van af te loopen/ is van hier af tot het Landt een mijl weeghs/ sulter tot op 16. ende 18. vadem naer aen komen/ ende so ghy u alhier by gevallen vont tegens den nacht / salt noodich wesen met de Fockseyl alleen te seylen/ te weten alsmen ghesicht van onbekent landt heeft/ onder die 18. vadem naert landt/ noch boven de 30. vadem t'Zeewaert niet passerende.

Hoe datmen by nachte sal moeten doen by deze droochte comt.

Waerschouwinghe om by nae de Eylanden van Maldiva te beseylen.

Van deze droogte af salmen langs de custe heen loopen/ op de diepten van 15. 16. ende 20. 25. 30. vadem: maer in sulcken voeghen dat ghy de gront niet en verliest: want mochter stilten krijghen / dat verliesende grondt/ u de stroomen ende wateren mochten drijven naer d'Eylanden van Maldiva toe/ waer door noodich is goedt opsicht te hebben tot datmen komt by Negumbo (t'welcke int Eylant Seyloen is) van daert goedt is d'werck over nae't vaste lant te loopen/ tot Negumbo en komende sulter van't landt niet af wijcken/ dan vanden 15. Februarius dooraen: want van dien tijt af so beginnen de stroomen ende wateren weder binnewaerts aen te loopen/ ende wesende van den 15. Februarius voort aen moecht vant lant (te weten vant Eylandeken Verberijn, t'welcke dicht aende custe van Seyloen lept) af loopen/ tot die forteresse vande Portugesen genaemt Columbo toe/ naer dattet u beste gelegenthept sal geven/ op dattet u niet en weder vare alst met veel schepen gheschiet is/ die door onachtsaemheyt gedreven worden naer d'Eylanden van Maldiva toe.

Negumbo leyt int Eylant Seyloen. Van Negumbo niet door den 15. Februari af varen.

Dicht aen Seyloen leyt d'Eylandekens Verberijn. De forteresse Columbo.

Van deze laetste droochten af naer Tanadare, ende tot den hoeck ghenaemt Punta de Gualle toe/ te weten langes de custe ende Zeekant heen/ ist landt over al by naest even ghelijck ende hooch/ ende recht teghens die voorschreven droogheyten over/ te landewaerts binnen sietmen drie hooghe berghen: Van hier af tot Tanadare toe heeftmen sant stranden: sult altoos langhens t'lant heen loopen sonder schromen/ tot dat gesicht van Tanadare, t'welcke seer wel bekent is: en latet selfde u niet bedrieghen: want hem van buyten aen comende verthoont als die Punta de Gualle, die teeckenē en rechte kennisse daer van is als volcht / te weten heeft een uytsteeckende hoeck van dun lant makende t'satsoen van een tonge/ met een Riffe van steen daer van t'Zeewaert af strecken/ de lengte van eenen goedē steenworp: Desen punt landts ofte uytstekende tonghe is vol Indiaensche Palmboomen / die hen seer schoon en cierlijck int gesicht vertoonen/ ende eer datmen daer op een mijl ofte twee na by komt soo vertoondt hem dese hoeck ofte punt landts int schijnsel van een tonghe / te weten buyten de Palmboomen naer de Zee toe/ maer het bosch vande Palmboomen in sijn selven is dick ende schoon int aensien/ ende alleermen by Tanadare komt/ soo heeftmen twee oft drie sant bayen/ waer van niet noodich is mentie te maecken.

Hoe wanneer ghy Punta de Gualle ende Tanadare.

Beschrijvinghe van Punta de Gualle ende Tanadare.

Diepe hooge bergen over de Tanadare.

Van deze bergen tot Tanadare is dus gestelt.

Ventreyen van Tanadare.

By Tanadare 2. oft 3. sant Bayen. Een witte Pagode int Bosch van de Palmboomen.

Soo wanneer ghy komt met dit bosch van de Palmboomen over een/ sult int midden van dien een witte Pagode (dat is eenen Indiaensche Afgoden Tempel ofte Afgod) sien/ van deze Pagode af naer de zijde van't noorden/ sult ghy sommighe Doelen ofte Duynen van witte ende roode aerde sien / t'welcke goede teyckenen ende rechte kennisse van dese kuntrepe is/ sult niet te dicht aen't landt komen: want heeft een kleyne droogheyt wat te Zeewaert in steken / doch weynich: als ghy dese voorsz. Doelen ontdeckt / soo sult ghy loopen op 18. ende 20. vadem diepten: want soo de wint begonst te stillen/ ende de gront dieper te werden sultet Ancker uytworpen: want soo ghy sulex versuymde/ soudt metter haest gront af wesen / om dat de stroomen ende wateren seer sterck t'Zeewaert in loopen.

Duynen van witte ende roode aerde sien / t'welcke goede teyckenen ende rechte kennisse van dese kuntrepe is/ sult niet te dicht aen't landt komen: Een cleyne droogte.

Verrantsaghe voor de ankeren.

Van Tanadare tot Belliguao zijn ontrent ses mijlen / dese plaedts van Belliguao is een seer grooten inwijck / ende vande zuydt zijde van dien vertoonen hem sommighe groote Doelen ofte Heuvelen van roode aerde/ te weten binnen inden inwijck: want men en machse niet sien / dan alsmen den inwijck geheel ontdeckt heeft/ ende vande noort zijde heeftet 2. kleyne Eylandekens dicht by't lant/ van welcke Eylandekens een kleyne droochte aen streckt/ maer is vande zuyt zijde naer't lant toe. Van Belliguao tot Gallee zijn vijf mijlen / dese wegh van Belliguao tot guallee is altemael langhes de Seecant heen vol Palmboomen/ eñ tusschen beyden lept een Eylandeken (dicht by't lant) van Steen-clippen.

Beschrijvinghe van Belliguao.

Gheschenten ende gheleghentheyt.

Eylandekens met een droochte. Een eylandeken van steen-clippen.

Ho wanneer ghy loopt naer guallee toe/ soo sult ghy komen te sien een hoogh black landt vol Bosschagie/ ende een effen wildernisse/ eñ vande zijde vant noorden vande Bay heeftet een groot bosch van Palmboomen/ ende soo't u noodich waer inde Bay te Ancker̄/ moecht wel in loopen tot op 15. ende 14. vadem diepten: maer die sijnen wegh begeert te vervolghen en heeftet niet van doen in te loopen: Van Tanadare tot dese Haven van guallee, (t'welcke zijn 12. mijlen) looptmen van deen tot dander n. w. ende 3. o. ende heeft wat van n. w. ten w. ende 3. o. ten o. sult ghy advertert wesen desen wegh langhs dese custe tot guallee toe/ niet te doen sonder gront.

Beschrijvinghe vande bande gheleghentheyt van Gualle.

Van guallee toe die punt ghenoemt Belicote, zijn vijf ofte ses mijlen/ welcke punt een dicke Bosschagie van Palmboomen heeft/ (ende daer recht tegens over ontrent een half mijl weechs/ heeftet een groote clippe) eñ tusschen beyden liggen veel steen-clippen langhs t'lant heen / by dese punt de guallee ligghen twee droochten daert water op breeckt / deene is geleghen eer datmen by de punt komt/ welcke een vierendeel mijls t'Zeewaert in streckt/ eñ dander recht tegens over de Bay/ aende noortzijde een kleyne mijl t'Zeewaert in stekende/ ende van dese moet ghy u principalijcken wachten: men mach alhier wel inder nacht voorby loopen/ te pas komende op de 20. vadem diepten/ so en isser geen vrees te hebben: op dese droochte breeckt de Zee altemet seer verlanckſaem/ te weten alst hoogh water is.

Tweederhande droochten/ desghelijcks de geleghentheyt.

Waerschouwinghe voor dese droochten.

Alhier langhes heen salmen sijnen cours nemen tot Columbo toe/ gheljck als de custe streckende is / ende vant Eylandt Verberijn voortaen/ so is de gront banckachtigher ofte ondieper: Comende dicht by Columbo te weten op 3. ofte 4. mijlen naer tot by Negumbo so machmen altoos Ancketen op 8. eñ 9. vadem: maer by Columbo en sulter niet doen/ dan soot grootelijcks van doen waer/ soo moecht ghy tot setten vande 18. vadem naert landt toe men heefter steen gront / tselfde is het ooc van gelijcken boven de 25. vadem t'Zeewaerdt in/ en dit op de meeste plaetsen / sult altoos op u

t Eylandt Verberijn.

Negumbo leyt 4. mijlen van Columbo.

steen gront by Negumbo.

hoede

goede weesen als ghy 't Ancker uyt werpt/ dat eerst bezwevende met het lood/ de gront van dese kontrepe ende kusten is sammighe plaetsen cleyn en op ander groff sant/ 't welcke t'seerste is/ heeft oock by wijlen root sant: Insghelijcks plaetsen van wit ende swart sandt: dit sijn die tepckenen vande gronden langhes dese Custe/ op alle welcke gronden men Anckeren mach.

Wy hebben gesien dat de Portugheesen haer sterckte in Columbo gemaeckt hebben.

Columbo is 6 mijlen van Negumbo.

Die rechte tepckenen ende kennisse van Columbo ('t welcke is daer de Portugheesen haer sterctesse hebben) sijn dese/ te weten als men in de Haven is/ so sal de Pico van Adam gheseeten (dat is een hooghen spits/ t'hoochste van alle de omligghende kontrepe) bijnen int oosten: Voende uwen cours naer de Haven van dese sterctesse/ soo sult ghy allenckens alle die berghen ende heuvelen konnen te verliesen/ en beginnen te comen by den oste viae laeck lant/ 't welcke een tepcken vande Haven ende een seer goede kennisse is: De winden diemen alhier sal vinde t'meestendeel van dese tijt oste Monsoen, sullen wesen n.n.oost/ n.o. by wijlen o.n.oost ende oock ooste winden: De Viracoins (dat sijn de winden die van upter Zee waepen) blijven verrijs int noordsen ende n.w. Voe dese verclaringe op dat hem niemant en verwondere sulcks alhaer vindende: Dan ghelijcken so vintmen daer oock wel w.n.w. w. ende w. z. w. winden naer de Conjunctie vanden tijt datmen by dese custe komt: De winden diemen noemt Viracoins, welcke ghemeenlijcken van upten westen wapen hooz gheheel Indien/ te weten den tijt datmen de Zee ghebruycht/ (t'welcke is des Somers vande namidach tot de middernacht/ komen van upter Zee nae het lant toe/ waerom vande Portugheesen ghenaemt worden Viracoins, dat is te verstaen/ winden van upter Zee. Van middernacht af tot des middaechs/ waepen gemeenlijck de winden van upten oosten/ welcke komen van over t'lant naer de Zee toe/ van de Portugheesen Terreinhos ghenaemt/ dat is winden van over t'lant naer de Zee toe gesept: gelijck als wy alles dies beroerende breeder verclaert hebben/ in mijne Itinerario ende beschrijvinge van Indien/ wozt alleenlijcken hier verhaelt op dat het niemant vreemt en schijnt/ de maniere vande beschrijvinge van dien/ende t'waepen van dese winden langs alle dese custe: Als ghy des nachts wilt sepl gaen met de Terreinhos, ofte Landt winden) sose gheen nooztdooste en waren/ soo en sult niet sepl gaen/ dan vande middernacht wooztaen/ ende sose niet en ruymden (t'Zeewaerts in loopende) soo en wilt u niet seer van't landt af streecken: want souden u quaet wesen verre t'Zeewaert in te loopen/ om daer naer weder by't lant te komen/ om dat de Viracoins ofte Zee winden van upten noozden ende noozdwesten dickwils verlanckzaem ende slap aenkomen.

Van Negumbo af salmen dwers over loopen naer de Cabo de Comorijn toe/ loopende naer de oost zijde vande Cabo, te weten aen't landt ghevaemt das areas Gordas, (dat is van de verre ofte grove Duynen gheseyt) t'welcke is 12. mijlen vande Cabo de Comorijn aen de zijde van Choromandel: want is goet hier aen te komen/ om noozsaecke vande stroomen/ die seer sterc naer bupten toe loopen met scherpe winden/ by dese Areas Gordas als oock een stuck weeghs naer de Cabo toe/ soo vintmen grondt (alleer men het landt komt te sien om dattet leegh is) van veertich ende minder vadem diepten.

Negumbo is C. de Comorijn 45. mijlen daer tusschen leyt 12. mijlen van Columbo.

Oorsaeck waerom dat het goet is om te komen.

Voort gheschiedt dat ghy vande Cabo dinelwaerts gaende/ westende by nacht/ ende grondt vint/ soo mooght wel gelooven op dese gront hier toe loopen/ te weten vande twaelf tot op de achtien vadem diepten: want alsmen meete Cabo dwrs een komt/ soo is de grondt veel steyler afgaende van wit sant/ ende sult boven de twintich vadem t'Zee-waerts niet in loopen/ te weten vande Areas Gordas naer de Cabo toe: want vande Areas Gordas binnewaerts aen/ so is de gront banckachtich/ ende den bleyn swart sant/ sult loopen op een mijl ofte anderhalf tot op twee mijlen vant landt af/ op de gront ende diepten als gheseyt is.

Hoe wanneer ghy komt by de Cabo de Comorijn naer Coulaon toe/ soo sult ghy uwen cours nemen langhs de custe heen tot by een mijl vant lant af om te mogen Anckeren/ onder de twaelf vadem naert lant toe niet passerende/ is goet te loopen van vijf thien tot op achtthien vadem/ u altoos wachtende vande Ruysen ende steenen van Travascor, welcke ligghen tusschen de Cabo ende Coulaon, ende wesende by nacht/ soo is het alderseeckerste tepcken (om te weten of men by Coulaon is) de gront banckachtiger te vinden: want van coulaon tot Batecoola toe (dat is by Onor niet verre van Goa) soo heeftmen de gront banckachtich/ ende moetstet op de acht vadem setten sonder vreese: Dan Batecola tot Goa toe is de grondt op sommighe plaetsen steyder en dieper/ waer naer u moecht reguleren met de Anckeren: Van Cochijn af tot Canaor toe/ en hebt nieuwers af te vreesen dan allenlijcken u te wachten vant Eylandeke genaemt Viheo cagado, ghelegghen seven mijlen van Canaor zuydtwaert/ ende dzie mijlen noozdtwaerts: vande sterctesse van Mangelor leyt noch een reghel Eylandekens/ Ruppen/ ende Ruysen langhs de ruste heen/ tot datmen komt by de sterctesse van Barcelor, van daer tot Batecola heeftmen sommighe Ruysen: maer staen dicht by't lant/ ende die twee Eylandekens van Batecola moecht passeren tusschen t'uptreste van dien/ ende t'vaste lant sonder schroomen: want hebter vijf thien 16. vadem diepten: Wat voozder aen leydt het Eylandeken van Honor dicht aent vaste lant/ daer naer volgen d'Eylanden van Angediva, welcke streecken gheliick als de custe ende voert laet inden tijt vant jaer waer/ en sult u niet seer in den inwijck van Ancola steken: want en hebt alsdan geen Terreinhos ofte landt winden om u weder upt te dzijven/ so is het alsdan beter langhs alle dese custe wat verre vant Lant af te loopen/ want hebter dickwils de Viracoins ofte Zee winden wat verre af/ ende wesende dicht by't lant/ en souden u niet te baet komen/ dit is te verstaen van den 20. Meert wooztaen.

Soo't gheschieden dat ghy u vont by Angediva, ende u noodich waer eenighe Ree ende beschutsel te soecken/ soo moecht ghy loopen in Angediva, te weten aende noozde zijde/ soo verre vant Eylandt als vant vaste landt/ ende eer 't wat naerder 't Eylandt dan't vaste lant/ al waer ghy een goede Ree ende beschutsel hebt: want alhier somtijdts wel schepen verwinteren alst noot doet: men heeftter binnen in ses vadem diepten. Wat voozder van Angediva ligghen de vier ofte vijf Eylandekens vande Revier Sanguisijn dicht aen't vaste landt: van hier af een half mijl wooztaen/ soo leydt het Eylandt van Goa velha, (dat is/ oudt Goa,) en daer en zijn ander ghem Eylandekens

Het Eylant Goa beltja.

landekens meer daermen mentie af maken mach.

Advertere u dattet dickwils gheschiet dat men langhs dese Custe heen / de winden van upten n.w.eñ n.n.w.crijcht sonder omloopen/ die terstont krachtich eñ sterc opsteken/ waer om ick u rade met sodanige winden niet t'sepl te gaen: al waert schoon datse uyt den noordē waepen/dan wesende met den claren dach/so moecht ghy alsdan u ancker's lichten / ende te Seewaert in loopen/eñ so de wint niet om en liep na't n.o. wesende by de 4.mijlen van lant/ eñ des voormiddaechs vande 9.ofte 10. uren voortaen / soo sultet setten tot op den namiddach toe/ dat u die Viracoins ofte See winden by komen / om weder nae het lant toe te seylen: want op dese maniere sult pet komen te winnen van te loef waert te gheraken / al ist met moepte/oock mede soo sal den tijdt u wel wijsen wat u te doen staet.

Advertere u noch eens/ dat wanneer ghy u bint by de Custe van Seylon, wesende vanden 15. Febr. voort aen / soo en derft niet verder loopen als tot het Eylandeken Verberija toe/ ende van daer af u wen cours doen nae de C. de Comorijn toe: want en hebt in desen tijdt niet te schroomen voor water nochte stromen/ om u bupten te drijven/doch niet teghenstaende daer altoos opsicht op hebbende: want sommighe jaren later / en by wijlen vroegher komt / nae dat de winden loopen / op alle het welcke acht sult hebben: Ende wesende vanden 15. Februarius voort aen / sult verdacht wesen op den boech na binnen toe niet te loopen/u daer van wachtende: want de stromen alsdan na binnen toe trecken / t'welcke u aldermeest bedrieghen mocht / ende hoe het later in Februarij is/ hoe sy krachtigher na binnen toe loopen.

Comende in Cochijn, vanden 15. tot den 20. Meert toe/moechtet wel bestaen/om van daer na Goa te loopen/hoe wel de repse t'wijfelachtich is: maer wesende vandē 20. Meert voort aen/so soude mijnen raet wesen dat niet te bestaen: want van veel jaren herwaerts / soo heeftmen aen dese Custe van Indien/ (te weten met de Maent van Aprijl/ende het beginsel vande Mepe /) bupen eñ stormen vande traversie ofte dwerswinden op de wal met bedomde lucht ende bedecten Hemel/ waer mede u in groote perijckel sout stellen/daerom ist best tegens desen tijdt een goede haven te kiesen/niet te min/ Godt laat tot alle tijden ende stonden/goet weer ende wint gheven.

Om te loopen inden Haven vande Fortresse van Barcelor, aende Custe van Malabar voorst. soo sult ghy weten / dat wanneer ghy eenen ronden heuvel siet/staende aen het eynde vande berghen van Batecola nae het n.o.ende n.o. ten o. alsdan soo sijt ghy met de Fortresse van Barcelor over een / ende moechter wel tot op 7. vadem in loopen / in sulcker voeghen / dat ghy die Fortresse oost/ende ter halver streeck van o. ten n. van u hout/sult komen te sien alle die Clippen ende Rudsen die langhs de custe heen ligghen tot die Eylanden As Ylhas de S. Maria toe / het welcke altemael Rudtsen ende steenen sijn: maer staen dicht by het landt.

Meermaninghe hoemen aen ligghen sal/soo de wint niet omtiep naet voordoorseu

Advertere u dattet dickwils gheschiet dat

Advertere u noch eens/ dat wanneer ghy u

Tweede vermaninghe vande custe van seylon/ende coursen tot Comorijn.

De 5. Febr. is hier ontrent niet te stroomen voordenstromen ofte water.

Van 15. tot 20. int eerste meert mach men wel vā Cochijn na Goa loopen

Bupen ende stormen in Aprijl ende Mey aende Custe van Indien.

Meermaninghe om een Haven in desen tijt te kiesen.

Gheleghenheyt van de Fortresse dā Barcelor.

op wat diepten datmen in loopen mach.

van Columbo toe, daer de Portugheſen haer residentie houden.

Trinquanamale leyt op 9. graden aen de oost zijde van Seylon.

JNden eersten/beginnende van Trinquanamale, t'welck leydt op de hoochte van 9. graden/ te weten / aende o. zijde vant Eylant Seylon: Van hier af acht mijlen zupen aen leyt een cleyne Rivier/aleermen by dese Rivier comt/ comende van Trinquanamale af / soo heeftmen sommighe Eylanden / (die vanden voghelen dreck witachtich zijn.) Aen de mont van dese voorsz. Rivier ligghen oock twee cleyne Eylandekens/die vol gheboomten staen. Van Trinquanamale tot dese Rivier toe is de cours n.ende z.eñ n.ten o. ende z.ten w. loopende lancx de custe heen na dese Rivier toe so sult ghy de voorsz. Eylanden aende zijde van het lant laten/ daer bupten om varende: want tusschen dien ende het lant heeftmen veel steenen ende Rudtsen. Dese Rivier ende Trinquanamale liggen vanden anderen ontrent 8. ofte 9. mijlen/als voorzen.

aende mont vande Rivier twee cleyne Eylandekens.

tusschen het lant ende de Eylanden veel Rudtsen ende Clippen.

Van die voorsz Rivier (met d'Eylanden aende mont oft inkomste) tot die Rivier van Mataqualou toe) zijn 12. mijlen/ende is gelegen op de hoochte van 7. een derdendeel grade: de cours van d'een tot d'ander is n.w. ende z.o. Dese Rivier ghepasseert wesende / komende tusschen d'Eylanden/ende inden mont/moecht het lant ghenaken soo nae als ghy wilt: want is altemael schoon ende supver: Men loopt een scheut van een gotelingh van het lant op 20. vadem diepten.

De Rivier Mataqualou/ leyt op 7. een derden deel grāden.

Van Matecalou tot ontrent 5. ofte 6. mijlen weegs/ so is de cours n.ende z. tot een punt of hoeck toe. Van dit punt af/noch andere 5. ofte 6. mijlen voort aen/so looptmen de custe langes n.ende z. ende n. ten o. en z. ten w. Wat voorder aen nae d'eerste droochten toe/ tot ontrent 5. ofte 6. mijlen nae het n. toe/staet een bosch van Palmboomen/ daer met over een comende/soo looptmen dese Custe n.n.o. ende z.z.w. ende wat van n. ten o. eñ z. ten w. Van dese 5. mijlen tot die eerste droocht / is de cours n.o. ende z.w. eñ n.o. ten o. eñ z.w. ten w. Aleermen op 4. ofte 5. mijlen na by dese droochten comt/ soo sult ghy sommige heuvelen ende hoochten van roode aerde sien / te weten langs de See kant by de strant heen / eñ te landewaerts in so vertoonen hem sommige hooghe berghen/ ende den aldernoordelijckste van dese bergen heeft een heuveltghen boven uytsteken / het welcke een Blockhuys schijnt te wesen/ ende is van roode aerde. Men mach tusschen dese eerste droochten ende het lant door loopen op 7. eñ 8. vadem diepten/te weten/soo verre van de droochten / als van het landt / want men heeft van daer tot het lant een mijl weeghs/ ende loopende van bupten t'Seewaert om/sult over al sant gront vinden. Dese voorschreven droochte is gelegen op de hoochte van 6. grad. Van dese eerste droochte ontrent 6. oft 7. mijlen z. aen/heeft men noch een ander droochte/ eñ men loopt van d'een tot d'ander o.n.o. ende w.z.w. de Cust lancks Dese t'weede droochte leydt op de hoochten van ses graden schaers/ tusschen welc eñ t'vaste lant heeftmen 12. 13. vadē diepten/al supver gront. Van dese laetste droochte tot eenen inwijck ghenaemt Ajalla looptmen de Cust o. eñ w. ende o. ten n. eñ w. ten z. Vier oft 5. mijlen van desen Inwijck Ajalla voortaen/leyt een ander Inwijck/ghenaemt Hulpulam, van waer tot Tanadare mach wesen seven mijlen. Tanadare is een punt lants daer een bosch van Palmboomen op staet/soo wanneermen alhier recht met over een comt/

Een bosch van Palmboomen nae het noordē

verscheydē coursen ende streckingen.

Teeckenen vermen by de droocht komt.

Diepte tusschen dese ende eerste droochte.

De droochte leyt op 6. graden noch een by ses graden schaers.

cours vande droochte tot Ajalla.

Hulpulam is een inwijck seven mijlen van Tanadare.

Dat 19. Capittel.

Beschrijvinge van alle die Havens, plaetsen, Custen ende droochten vande oost ende Zuydt zyde vant Eylandt Seylon, met haer hoochten, Coursen, streckinghe ende gheleghentheydt van dien, met de Navigatie daer lancks henen, tot die Fortresse

Digitized by Google

soo salmen komen te sien een witte Pagode/ (dat is een Indiaensche Afgoden Tempel) eñ aende noordzijde van dese Pagode/staen sommige doelen ofte heuvelen van witte eñ roode aerde: Alhier voorby loopende/en sult niet seer dicht by't landt komen: want daer sommighe dzoochten liggen. Dit punt gepasseert wesende/ soo loopt terstont tot op 20. vadem diepte: want is over al seer goede ende suyvere gront/ende soo u de wint stilden/ ist daer goet anckeren.

Waerschouwinghe om niet dicht aen het lant te loopen.

Van Tanadare tot Belliguon, zijn ontrent 6. mijlen. Belliguon in een seer grooten Inwyck/ hebbende vande zupdt zijde sommighe groote heuvelen van roode aerde/ staen van binnen inden Inwyck: wantmense niet sien en mach/ voor aleer datmen den Inwyck gheheel ontdeckt heeft/ende aende noordt zijde heeft twee Eplandekens dicht by't landt ligghen/langes dese Eplandekens loopt een Kiffe oft dzoochte aende zupd zijde daer van af. Van Belliguon tot Gualle zijn 5. mijlen.

Beschrijvinge van Belliguon.

Aende u zijde twee eplandekens en t eyn Kiffe. strekinghe van Belliguon tot Gualle.

Desen wech van d'een tot dander/ is het lant altemael dicht/ ende vol van Palmboomen/ te weten langhs de Zee custe heen. Ontrent te halver weghen van Belliguon tot Gualle, leyt een Clippigh Eplandeken dicht by't landt/ ende noch een ander aende zupdt-zijde van Gualle daer na tocloopende/ sult een hooch plat landt sien/vol gheboomten/ ende van een effen wildernisse/ende aende noordt zijde van de Bay heeftet een groot Bosch van Palmboomen staen/ aenden oever vande Zee/ende sult binnen in de Haven een wit huys sien/ t'welcke een Kercsken van onse lief Vrouwe is. Loopende van Belliguon nae Gualle, (ende komende met die punt over een) aende zupdzijde na de Bay toe/ soo sult ghy u wachten van te Zeewaert in te loopen/om te schouwé een dzoochte daermen het water op siet bzeken/ ende om te anckeren/ sult loopen n. ende n.n.w. aen/in sulcker voegen dat ghy altoos sommighe Clippen (die aende noordt zijde staen) ontdeckt siet/ ende vande Bay binnewaerts/sult het gheboomte vande Palmboomen sien/ t'welcke u sal blijven aende zupdtzijde na Belliguon toe/ dat u met de punt bedeckt blijft/sult er vinden 14. 15. vadem diepten/ende loopende tot op 13. vadem/ende sant gront vindende/sult het setten/want ter Zeewaerts isset altemael steé. Van Tanadare tot dese haven van Gualle, (t'welcke zijn 12. mijlen) looptmen van d'een tot d'ander n. w. ende z. o. ende n.w.ten w. ende z. o. ten o. Dese Haven van Gualle leyt op 5. een derdendeel graden. Van gualla verbolgende de Custe om loopende nae de Fortresse vande Portugheesen toe (ghenaemt Columbo.) Dese strekinghe ende Navigatie hebben wy ghenoech in't besonder verclaert/ inde Navigatie van Malacca naer Indien/waerom niet noodich en is sulcx weder te verhalen.

Een klippich Eylandeké een te zupdt zijde van Gualle.

Een groot bosch van Palmboomen aende n. zijden van een bay en. wat besich en van onse L. Vrouwe.

Waerschouwinge voor eé dzoochte.

Patereese om goeden ancker grondt te vinden.

De Haven van Gualle leyt op vijf een derdendeel graden.

Dat 20. Capittel.

De Navigatie ende rechte Coursen van Malacca af nae Macau in China, met alle die gheleghentheyt vande selfde vaert, alles in't breedt ende op het corectste aenghewesen.

De straedt Sincapura

Scheydende upt Malacca na de Straet upt Sincapura ende naer China toe/ sult u'wen Cours nemen nae het Eplandt ghenaemt Ylha grande, (ghelegen drie mijlen vande Haven van Malacca) passerende (tot meerder sekerheyt) d'Eplandekens buyten om. Van dese Eplandekens tot de Rivier van Muar zijn drie mijlen/ de welcke heeft tot een kentepcken eenen heuvel vol gheboomte/ staende aende zijde van het zupdtoosten/ sonder eenich ander hoogh landt meer daer ontrent te hebben.

Ylha Grande leyt 3. mijlen van Malacca.

De Rivier van Muar leyt 3. mijlen vande Eylandekens.

Kentepcken vande haven om Muar. Strekinghe ende Coursen vanden Rivier muar tot Ryo Fermoso.

Vande Rivier Muar, tot de Rivier genaemt Ryo Fermoso, looptmen de Custe noordtwest ende zupdtoost ende noordtwest ten westen/ ende zupdtoost ten oosten/ is inde distantie neghen mijlen. Dese Rivier Fermoso is groot ende schoon/ hebbende int inkomen ses seven vadem diepten/als oock binnen in: men looptter in by de voet van een hoogen berch langs/ te weten aende zupdtoost zijde: is ghelegen aende zupdt-zijde van Malacca, heeft sommige bancken (vande punt van het noordtoosten het welcke een plat ende blaeck lant is) af steken tot een half mijle Zeewaert in/van welcke u sult wachten.

Ghedaente/ diepte/ende ghelegentheydt van Rio Fermoso. Sommighe Bancken.

Van dese Ryo Fermoso af tot het Eplandt Polo Picon, looptmen de Custe op de selfde strekinge van zupdtoost ten oosten toe: (Dit Eplandt Polo Picon, is gheleghen een half mijl vande Custe af/ hebbende drie Eplandekens by hem ligghen/ te weten/ twee vande zijde vande Zee/ende een vande zijde van het lant/ende sult tusschen dien ende het lant niet loopen: want het altemael dzoochten zijn/ is inde distantie seven mijlen.

Het Eylant Polo picon met 3. Eylandekens/ gheleghentheydt ende plaets.

Van Pulo picon, t'Zeewaert zupdoost aen/ leydt een groot ende seer hooch Eplandt/ met veel Eplandekens om hem/ ghenaemt Polo garimon: Langhs het selfde Eplandt/ te weten aende west zijde heen looptmen nae die Straet van Sabon toe/ t'welck den wegh nae Sunda ende het Eplandt Iava is/ welcke Navigatie ende Coursen wy op een ander beschrijven/ waerom die voor dese mael voorby slaen/ keerende weder op onse begonnen Navigatie ende vaert nae China toe.

Een groot ende hooch Eylant ons te Carumon bergheselschapt met veel Eylandekens Couts na de straet van Sabon Het Eylant Java.

Van dit Eplandt Pulo picon af/ tot een uytstekende punt landts toe/ ghenaemt Tanjamburo looptmen de Custe oost aen/ wesende ontrent drie mijlen. Dit voorseyde punt maeckt eenen hoeck/ ende van daer voort aen soo wijckt het landt inde Custe binnewaerts aen/ghelijck een Inham/ komende daer naer weder recht nae het zupen upt. Ontrent een mijl van dese punt af leydt een Rivier/ ende een klepn mijl voorder aen/ heeftmen een ander Rivier/ met eenen grooten mondt/ al waer een Eplandeken leydt/ ghenaemt out Sincapura, hebbende diepe ende suyvere grondt.

Tanjamburo is een punt lants. Een mijl van tanjamburo een klepn dier. Een Rivier met het eylant Sincapura/de Rivier eyndich in Jantana.

Dese Rivier komt inde Haven van Iantana weder upt/ alwaer eens onverhoets in gheloopen is Antonio de Meno, met een Schip van acht hondert Bharen groot/ (wesende elcke Bhar drie en half Quintalen: ghewicht van Portugael/) ende quamen inde Rivier van Iantana weder upt. Van dese voorseyde Rivier af steeckt het landt na het zupen upt (als gheseyt is) t'welck eenen hoeck maeckt/ alwaer de mont ofte inganck vande eerste Straet (daer ghy door moet) begint.

Ghelijckende ansie van Antonio de Mello inde Rivier van Jantana.

De Monde vande eerste Straet.

Het lant van de noordt-zijde van desen Inwyck is hooger als dat van het zupden/ het welcke leegh ende oneffen is/ hebbende eenen heuvel van gheboomten/ boven alle de ander uytkijcken: Alhier heeftmen het eynde ofte den uytersten hoeck van dit landt: want

Ghedaente van het lant aen beyde zijden.

Digitized by Google

Eylanden ende steen clippen/ welcke strecken eerst zupen aen/eñ comen daer nae weder nae het oosten uyt / makende 'tfatsoen van eenen Inwijck. Vande voorsz. hoeck van Tanjamburo af / tot de mondt ofte inganck van dese straet is de cours o. ende w. 5. mijlen weeghs/ met 7. ende 8. vadem diepten.

Strecking vande selve

Die voor Sincapura naer China will loopen/ (komende by Pulo Picon, int beginsel vande maent Iulius) sal ghenaken de zijde vant groote Eylant Carymon, om dieswille dat die winden vande Monson van Iava, (t'welck in desen tijdt is) altoos vande zijde van Sumatra af waepen: Van gheljicken/soo wanneermen de zijde van Carymon hout (daer voor by wesende) heeftmen terstondt de mont ofte inganck vande Straet voor hem open/ met die voorsz teeckenen. Op desen weg heeftmen veel diepten/ende loopende aende zijde van Tanjamburo, soo leydt het landt vanden inganck vande Straet (int schijnsel) gelijck of het d'een door d'ander staeck 't welck een gemeen ende seker merckteycken is/hout u te loefwaert/om also nae uwen wille daer in te loopen.

Beschrijvinghe haemen in Julius van Pulo Picon door Sincapura loopen sal.

Ghelegheyt vande mont vande straet.

Ghedaente van het eylandt carymon.

Deese eerste Straet heeft in't incomen twee Riffen/te weten van elcke zijde een/die vande uytstekende punten ofte hoecken van't landt af comen/'tlant vande zuydtzijde/(beginnende vande incomste af) zijn altemael Eylanden/ eenen gheheelen regel oost aen streckende/ welcke de Straet maken: Om nu daer in te comen/ sult altoos wat meer genaken de zijde vant supen/als d'ander zijde/sulter int eerste incomen 12. 10. ende 9. vadem diepten vinden/ende wesende soo verre binnen in dat het landt vande zuyd zijde/ ('t welck d'Eylanden zijn) maer een punt alleen maeckt/ so sult ghy aen d'ander zijde voor u heen een hoecksken ofte punt sien daer eenen cleynen rooden heuvel op staet/als ghy dit comt te sien/ soo wilt allencxkens vande rechterhandt af na desen cleynen heuvel toe wijcken/ om dieswille dat tet d'eerste Eylant/ 't welck ghy langhs gheloopen zijdt volepnt: ende van het selfde Eylandt voortaen/soo begint een ander Eylandt. Tusschen dese twee Eylanden leydt een Riffe ofte droochte/diemen eensdeels met leegh water ontdeckt siet/ ende streckt tot int midden vant Cannael toe/sult altoos met het loot in de handt loopen/ 't welcke u wel wijsen sal waer dat ghy zijdt. Comende by de voorsz. punt vanden cleynen heuvel/ so wijckt weder nae het landt vande rechterhant toe/ 't welcke d'Eylanden zijn/ als gheseyt is/ want heeft alleenlijcken tusschen die voorsz. Eylanden de boven genoemde Riffe/ sult aldus oost aen loopen/ ontrent een half mijl op de voorsz. diepten van 8. ende 9. vadem/ ende van daer voortaen/ soo streckt desen reghel Eylanden (die ghy langs seylt) z. o. waert aen/ende sult terstont (wat voorder aende selfde Eylanden vande rechterhant) een ront Eylant sien/ een weynich van dander uytstekende/ 't welck u oock sal blijven aende rechterhant/ ghy sulter langhs heen looopen/met goeder opsicht/ sulter altoos vinden acht ende thien vadem diepten modder grondt. Het landt vande slinckerhandt/ te weten/ vande noordzijde/is van inwhicken ende openen/heeft eenen grooten Inwijck/ die sijnen keer nae het zuyden neemt/ aen welcke zijde is gheleghen een ander rondt Eylandt/ dat u vande selfde zijde blijft. Sult u van dese zijde van't noorden ('t welcke als gheseyt is/ altemael Inwijcken zijn) wachten: want zijn altesamen vol Riffen ende ondiepten loopende als gheseyt is/ lanct d'Eylanden vande rechter handt heen. Comende by't voorsz. rondt Eylandeken vande rechterhant/ sult recht voor u uyt (te weten: aen't eynde vande reghel Eylanden/ daer ghy by heen loopt) comen te sien een cleyn blat en gherampaneert Eylandeken/ met weynich geboomten/ hebbende een witte sant strandt/ 't welck leyt oost en west/ met de mont vande Straet van Sincapura: Sult op dit Eylandt aen loopen/ende so wanneer ghy daer aen begint te ghenaken/ soo begint u die Straet te openen en te ontdecken/ sulter nae toe seylen/ boechs gewijs om loopende/ om te schouwen die Riffen ende ondiepten vande noord-zijde/ als oock om niet te verballen (nae de zuydt zijde vande mont vande Straet af) met het ghety datter loopt: want hebter veel diepten ende duyle gront: Sult u altoos houden nae de noordzijde toe/ alwaermen een sant strant heeft (vande lenghde van een scheut grof geschut/) makende aen't eynde van dien 'tfatsoen van een sant bay/ daermen versch water heeft/ ende soo verre als dese strant is streckende/ ist daer over al langhes heen suyvere gront om te ancheren noodich wesende. Comende by dese strant/ soo crijgtmen die stroomen/die u langhs het lant na de mont vanden straet toe dryven/ het welck men niet en heeft daer verre van af loopende: want dryven u dan nae de diepe ende onsuyvere grondt toe/ die het aende zuydzijde heeft/ als voorzen Adverteere u noch eens niet te passeren (van het eynt van dese strant af) nae het noorden toe/ want hebter altemael Riffen ende ondiepten/ als gheseyt is.

Twee Riffen int incomen vande straet

Gheleegen regel Eylanden die de straet maken

Vermaninge om de Straet te nemen.

Een droochte tusschen twee Eylanden.

Voorsinghe tot het loot gestadich in de hant te hebben.

Een ront Eylant dicht ontrent mede grondt met 8. ofte 10. vadem diepten.

Ghedaante van het landt vande 4. zijde.

Twee clippen en droochte aende noort zijde.

Waerschouwinge voor de selve.

Beschrijvinghe van een cleyn Eylandeken by de mont van Sincapura

Cours om te schouwen de ondiepte van de n. zijde/ende dese bestaille wt de 3 zijde.

Een Sant-bay daer versch water is.

Wat stroomen daer mede cracht allmen by de straet comt

tweede vermaninghe.

De mondt ofte incomste van dese Straet comt tusschen twee hooghe berghen in wesende van ontrent een steen worp inde breede/ ende streckt oostwaert aen/ mach hebben in de lenghte ontrent een scheut van een grootelingh. Het Cannael van dese Straet heeft op het leeghsten vier en half vadem diepten Int inkomen aenden voet van den Bergh vande noordt zijde/is gheleghen een Steen-Clippe/ welcke inde vertooninghe een Pijlaer schijnt te wesen: Dese wort int ghemeen van alle Natien (die dese passagie bevaren ghenaemt die Varella vande Chinen: ende vande zuydtzijde/ te weten/ een stuck weeghs vande mondt/van de Straet voort aen maeckt een inwijck. Int midden van desen inwijck leydt een Clippe onder water/ van welck een bancke af loopt na het midden van het Cannael toe. Wat voorder aen/aende selfde zijde/ de lenghde van een Roer scheut/ heeftet een open/ het welck tot inde Zee aen d'ander zijde door loopt/ makende een Eylandt. Dit open is over al vol ondiepten/ dient alleen om met cleyne Fusten door te passeren. Te midde weghen van desen Inwijck daer dit open staet/ leydt een Clippe ofte steen plaet/ twee vadem onder water/ welcke steen plaet soo verre buyten den Inwijck komt/ als de punten van het landt uytsteken/ ende wat meer nae het midden van het Cannael toe: Voor by desen Inwijck wesende/ soo heeftet landt eenen hoeck ofte punt van eenen steylen af ghebickten heuvel/alwaer de straet volepnd ende int omloopen van dien/ heeftet eenen rooden heuvel/ by de welcke men diepe ende suyvere grondt heeft/ende allsmender om gheloopen is/ soo streckt hem het landt van daer af zuydtoost waert aen.

Een steyle clip met inkomen/ghenaemt de bacella van de Chinen.

Een clip in een inwijck aende 3. zijde onder water/ een banck ofte droochte.

Een clippe twee vadem onder water/ hoe het selve gheleghen is.

Ghedaente daer de straet volepnd.

een rooden heuvel.

Wijde tuſſchen den aende noordzijde. Gheleghenheyt vande grootſte/ mitſgaders een Clippe by de ſelve.

Mé heeft aende noordzijde van deſe ſtraet/ te weten/ vant beginſel tot het eynde toe/ drie inwijcken/ waer van die twee eerſte cleyn ſijn/ weſende de derde groot / welck is gheleghen recht teghens over den hoeck ofte punt van den roodeu heuvel/ daer de ſtraet volepndicht: Deſen derden inwijck heeft een bancke van ſteen / die mettet leegh water van een ſpzincvloet onder is / ende ſtreckt van d'een punt tot d'ander/ men ſal hem wachten daer op te vervallen/ alle 'twelcke vande noozd-zijde is/ ende bupten den Inwijck iſt over 'ghetheel Cannael van d'een punt tot d'ander ſupver ende ſchoon.

Int uptloopen vande Straet/ ſo heeftmen daer bupten zijnde twee Kiſſen / waer van d'eene recht tegens over den uptganck vande ſtraet lept / een ſcheut van een lepelſtuck nae het ooſte toe/ comende vant lant vande noozt-zijde af/ ſtreckende zupden aen: D'ander is gelegen in't zupden/ te weten/ een ſcheut van een gotelíng / vanden uptganck vant landt/ van de Straet af / ſtreckende ooſtwaert aen / ſoo datſe bepdegaer dooz den anderen een crups maken / ende tuſſchen deſe twee Kiſſen dooz loopt het Cannael heen/ ende men mach bepde deſe Kiſſen (mettet leegh water van een ſpzinckvloet) ondeckt ſien. Dit Cannael/ welc tuſſchen bepden dooz loopt/ heeft ſchaers 4. vadem diepte: De gront binnen int Cannael is modder / ende bupten 't Cannael ſant: Hebbe dit alles alſo int particulier willen verhalen/ tot dienſt ende gherief dooz den genen die daer van nu vooztaen begheert dooz te paſſeren: want die deſchziptie vande oude Verouten ofte Navigatie dooz deſen ghemaeckt/ ſijn seer cozt ende dupſter te verſtaen/ dooz de gheen die daer nopt dooz gheweeſt en hebben/ dooz welcke oozſake daer veel ſchepen aende gront gheraeckt/ gheſtoten/ ende groot perijckel ghepaſſeert hebben / jae etlijcke verlozen. Keerende weder op onſe materie / ende vervolghende de voozghenoemde repſe / als ghp ſoo verre zijt als de mont ofte Inganck vande ſtraet/ ſoo ſulter recht te middewegheu dooz loopen/ altoos een wepnichſken naer der de noozd-zijde / om oozſake vande dzoochten (daer van geſept is) die binnen in deſe ſtraet ligghen/ altoos met het loot in de handt/ ende d'ooghen rontom gaende: want 'talder ondiepſte vant midden van het Cannael zijn 4. en een vierendeel vadem: Ook mede/ dewijle dat het ſo ſmal is/ datmen qualijc plaets heeft het loot upt te wozpen/ ſo ſoude na mijn goetduncken het alder ſekerſte weſen / op elcke dzoocht een ſchupt oft ander tepcken vaſt te legghen om u te dienen tot Bakens die te mogen ſchouwen/ eñ comende een wepnichſken voozby den Inwijck/ diet open heeft (dat aen d'ander zijde vande Zee upt comt / te weten / daer de Clippe ofte ſteen plate twee vadem onder het water lept) ſoo hout u terſtont nae den heuvel (aende rechter handt) toe/ welcke den hoeck vande voozſeyde Inwijck maeckt / daer alſo langhes heen loopende op het Compas aen/ gelijck als te voozen by het lant vande ſlincker hant/ te weten/ daer wat naeder aen / als aen d'ander zijde tot dat ghp upt de ſtraet zijt / u altoos wachtende vant lant ende Inwijck vande zijde van het noozden gheleghen/ recht teghens over deſen heuvel: want is altemael vol ſteen ende Rudſen/ als geſept is. Van ghelijcken ſult u wachten vande Zee int ooſten/ te weten/ recht teghens over den uptganck vande ſtraet: want een ſcheut van een lepelſtuck daer af/ ſijn het altemael Kiſſen/ als boven gheroert is/ als ghp upt de Straet zijt/ oude begheerden te anckeren/ ſo loopt na de zijde van het zupden/ te weten/ langhs het lant heen/ ſoo dat ghp upt de ſtroomen raeckt/ ſoo moecht ghp't op 6. vademen ſetten: want ſoo ghp inde ſtroomen van de Straet bleeft / moecht wel ghebueren dat ghp eenige ancheren quaemt te verlieſen dooz het dzaepen ende ſlingheren van het ſchip/ ofte dat ghp upt ſlibberde ende op het dzooch dzeeft: Op deſe Kee is men recht tegens over een ſtrant daer verſch water is/ ſoomen't van doen hadde.

Int uptloopen vande ſtraet twee Kiſſen plaetſen vande ſelve.

Beyde de Kiſſen maken eenen cours.

Diepten vant Cannael/ mitſgaders de gront.

Oorſaeke waeromme dit particulier verhaelt wert.

Waer/ende hoe datmen dooz de ſtraet loopé ſal.

Gheſtadich het loot inde hant hebben.

Diepte vant midden van de Cannael.

Waerſchouwinge dooz Clippen Inwijcken/ etc dooz de ſtraet dzeuende.

Waerſchouwinge dooz de Zee int Oosten.

Wt de Straet weſende/ in voeghen als boven verhaelt is / ſoo ſult u'weu courſ nemen langhes het lant vande rechterhant heen / altoos het loot upt wozpende / ende beneden de 4. vadem ſchaers nae het landt noch te Zeewaert niet wijckende / ende als ghp ten half weghen vande ſtrant ghepaſſeert zijt/ comende bupten de Straet / en ſult niet meer als rupm vier vadem diepte hebben: Ghepaſſeert weſende deſe eerſte ſtrant/ met een heuvel ende Clippen/ die aen het eynde ſtaen/ ende een ſant Bap gheleghen teghens deſen heuvel over/ comende ten half weghen van den anderen heuvel/ die aent eynde vande voozſeyde ſandt Bap ſtaet / achter welcke (dat open dat binnen de ſtraet comt) weder upt loopt/ ſo neemt alſdan u'wen courſ ooſt aen/ te weten/ onder de 4. vadem / aen d'een oſt d'ander zijde niet wijckende: want ſout terſtont dzoochten ende ſanden vinden: het Cannael is modder gront/ ſult altoos met het loot inde handt loopen/ tot dat ghp meer diepte crijght / het welcke niet langhe ſal dueren/ ende om het ſekerſte/ ſoo is het beſte met een ſchuptghen vooz upt te loopen om het Cannael te ſien: want ſal u bepde de Cannalen wijſen. Als ghp comt op de diepten van 12. tot 15. vadem toe/ ſo wacht u vande zupdtzijde / tot dat ghp over een mijl vande Straet ooſt af zijt/ want vande 15. vadem ſoudt op 10. comen / ende van daer opt dzooch/ want ſijn altemael Kiſſen van ſant.

wat diepten datmen bupten de ſtraet heeft.

clippen/ een heubel met eé Santbay

Beſchrijvinghe vande gront vant Cannael.

Verman inge om ſeker dooz de ſtraet te varen.

Deſe ſtraet heeft 6. Eplandekens/ ghelegen aen het eynde van het landt van jantana, het welcke de zijde vant noozden is/ eñ mé loopter langhs o. ende w. is inde diſtantie ontrent 8. mijlen / ende ſult tuſſchen dien ende het landt niet paſſeren: De Zee daer bp/ te weten / ontrent een half mijl na het zupden / is altemael ſupver ende ſchoon / van vyfthien vadé diepten/ met ſandt grondt. Te middewegheu van deſen wegh vande Straet / nae d'Eplandekens toe/ luttel min ofte meer/ lept de Rivier van jantana, den welcken eenen grooten mont heeſt / weſende d'incomſte van dien langhs het landt vande ooſt zijde heen / alwaer dickwils groote ſchepen in gheloopen zijn / ende aende weſt zijde / (daer een heuvel van roode aerde ſtaet) heeftet over de gheheele mont vande Rivier een bancke van hart ſandt ontrent anderhalf mijl t'Zeewaert in ſtreckende/ daer veel ſchepen op gheraeckt zijn/ waer van ghp u ſult wachten. Van den hoeck van d'Eplanden boven gheroert (gheleghen aent eynde vant het landt van jantana,) loopt een Kiſſe af/ ſtckende o.n.o. 't Zeewaert in twee groote mijlen/ ende alſt ſtil weer is/ ſoo en cannender het water niet op ſien bzeken/ dan maeckt alleenlijck wat wit ſchupms boven op / het welc men terſtont can ſien en onderſchepden/ eñ alſt hart weer is / ſoo bzeeckter het water over al op. Tuſſchẽ deſe Kiſſe eñ de Eplanden loopt

Ses Eplanden aende landt Jantana.

Te middewegen van de ſtraet leyt de Rivier Jantana. Beſchrijvinge van Jantana.

Een kwatte ſant bancks over de mõt vande rivier

Een Kiſſen eynde van het lant jantana.

Teeckenen vande ſant bancks.

Digitized by Google

een groot Cannael met een Steenachtige gront. Diepten dit selve.

loopt een groot Cannael / altemael van een steenige grondt eñ het alder ondiepste dat ick daer gevonden hebbe/sijn 5. en half vademen/ eñ van dese diepten comtmen op 7. en half vadem/ eñ dan weder op 6. en 8. en half vadem/ het mach wesen vande breete van een schut grof geschuts / te weten / recht dwers over. Die dit Cannael wil passeren / moet een half mijl van d' Eplanden af loopen / sonder daer naerder bp te comen : want sout opt droogh loopen : Mijn goetduncken waer datter geen groote schepen met haren wille door en liepē / ten waer dat haer den noot daer toe dwong/ gelijck als FranciscoDaginer dede/die daer aende grontstiet/ eñ was in perijckel vant schip te verliesen/ om dieswille dat hp te nae aende Riffen gheloopen was / en dat hem de windt scherpte. Van dese Eplandekens 2. mijlen z. z. o. aen/ is gelegen dit pedra Branqua, (dat is/ witte steen gesept) welck is een Eplandeken van witte steen-rootsen ofte Clippen/hebbende daer dicht bp noch etlijcke andere Rutsen eñ Clippen/gelegen aende zupdzijde daer van af / van welcke sijde insghelijcks gheleghen is 't Eplant van Binton, t'welck seer lanc is/hebbende int midden van dien eenen hoogen heuvel bp de welcke lancr heen men diepe grondt heeft : maer is seer quaedt om te anckeren voor die vanChina comen: Men heeft rontsom die Pedra Branqua, en daer dicht bp 6. vadem diepten / sup ver gront: sult u altoos wachten vande Clippen eñ Rudtsen daer bp ghelegen.

Gelegentheyt van pedra branqua.

Gelijcks dant Eylant Bintou/ende de gedaente het selve.

coursen als men over 15. vadem diepten is bpde Rivier Jantana.

Ick heb hier voor bevolen int upt loopen vande Stract (als ghp over de drooghten op de 15. vadem diepten zijt/in voegen als gesept is) oost aen te seplen naer dEplandekens toe/ die ghp terstont sult comen te sien/te weten/so haest als ghp de Rivier vanLantana gepasseert zijt eñ als ghpse begint te genaken/so sult ghp u houden nae die Pedra Branqua ofte witte steē toe/ in voegen dat ghp daer een half mijl van af loopt/u wachtende vande zijde vande Eplanden/om twee redenen: Ten eersten/om dat de winden (in desen tijdt datmen nae China vaert) altoos vande zijde van Binton af waepen/welche is de Monson van upten z. eñ z. w. ende so u de wint scherpten ende nae het z. o. liep/ (alst dickwils in dese contrepe gebeurt) wesende aende sijde van d' Eplanden/en sout de Riffen niet voor bp moghen comen / maer door gedwongen sout wesen te loopen doort Cannael (dat tusschen Pedra Branqua eñ dEplanden loopt) ofte sout so veel tijts te soecken maken in daer te vertoeven/dat ghp de Monson, (dat is den tijt vande Voyagie) verliesen sout nae China te varen. Ten tweeden is/ dat so ghp u daer vont met een slap getp eñ wint/ ofte met wepnig seplen op/soo soude u water ende stroomen op de Riffen drijven/sonder dat eens gewaer te worden / ghelijck alst gebeurden met een Schip van Don Diego de Meneses, van welcke Stuerman was Goncalo Vyera, die twater op 10. vadem dreef / daer hp het sette (ende quam een wepnig daer nae op 7. vadem) waer door hp bp de 3. daghen om bracht / om hem met d'anckers weer upt te winden. Door dese twee Reden advertere u dat ghp u hout aende zijde van Pedra Branqua, ofte de witte Clippen boven verhaelt.

Weerschouwinghe van de Eylandt ende twee oorsaken.

Beerste oorsaeck is van de winden.

De tweede oorsaeke is / alsmen met een slap getp en wepnigh seplt haer ontrent ware/ sonder op de Rif dpiven.

Geschiedenisse van Diego de Meneses ontrent deese Eylanden.

Van Pedra Branqua af nae het Eplant pulo Tinge, so looptmen n. eñ z. eñ n. ten o. ende z. ten w. is inde cours 13. mijlen. Dit Eplandt is rontachtig ende hoog/hebbende int midden eenen hooghen spitsen bergh vol geboomten/ is gelegen bp de Custe vant vaste lant / ende

Coursen bp Pedra branqua/nae het Eylant Pulo Tinge.

tusschen dien ende het vaste lant is een goede Navigatie : maer en is niet oorbaer.

Dit Eplant lept met pulo Timoon, n. o. ende z. w. zijnde ontrent 7. mijlen inde cours.

Om te seplen nae pulo Tinge sult uwen cours nemen (van pedra Branqua af/ een groote mijl oost aen/ eñ van daer n. ende n. ten o. aen/ altoos met het loodt inde handt/ tot dat ghp de Riffen gepasseert zijt ende comende op 14. vadem/ wesende nae u gissinge in dese contrepe/ so sult u terstont t'Zeewaert daer van af houden : daer voorbp wesende/ en hebt niet meer te vreesen/dan dat ghp voor ooghen siet. Op dese cours nae pulo Tinge toe / te weten / int gesicht vant Eplant ligghen 4. ofte 5. Eplandekens/welcke u sullen blijven aende zijde van het lant / ende alsmen dicht bp pulo Tinge is / soo machmen pulo Timon terstont sien.

Gelegent heyt van pulo Tinge/met pulo Timon.

Opte cours na pulo tinge 4 ofte 5. Eylandekens.

't Eplandt Pulo Timon is groot ende hoogh/ hebbende van dese sijde daermender nae toe loopt/ twee ooren vant landt/ staende vol geboomten van groote houten/om clepne maste ende anckers af te maken (om datmen in dese contrepe soodanige anckers van hout is gebruptkende) is den meesten tijt met mist ende damp bedeckt / heeft over al eenen supveren modder gront: Daer zijn 2. plaetsen daermen versch ende seer goet water vint / te weten/ deene plaets is aende sijde van het lant/in het midden van een lange strant / een wepnigh te landewaerts in/ bp de welcke men een goede Reede heeft : maer alsmen vroegh comt / te weten inde maent van Iunius, ende het beginsel van Iulius, soo ist daer periculeus te ancken / om oorsake vande weste winden / die daer in desen tijdt seer furieus en verbolghen wapen /. daerom waert mijns beduncken beter te loopen nae dander plaets daermen oock versch water heeft/te weten/ aende oost sijde van te Zeewaert / loopende recht opt aengesicht van het Eplant aen ende langes de oost sijde heen / ende ghepasseert wesende eenen heuvel/ den welcken een hoeck maeckt/ soo sult ghp een santbay crijghen/alwaer ghp moeght in loopen nae het landt toe / ende soo wanneer u de voorsepde hoec ofte punt blijft int zupdoosten/ soo sultet setten / alwaermen genoeg mach liggen de winden vande Monson / sulter 20. vadem diepten modder grondt hebben: Men heefter oock een groote visscherye van seer goeden visch / ende binnen inde Santbay / soo heeftmen die plaets om versch water te halen / comt inde Zee upt loopen/ oock mede soo heeftmen van dese sijde veel beter hout/ ende naerder bp dē hant / ende lichter seker en beschut vande weste winden: Vande sijde van het lant heeftmender etlijcke Eplanden lancr heen liggen. Vande noozder hoeck van dit Eplandt pulo Timon (ontrent een schoot van een stuck grof geschuts) af lept een ander Eplandt / ende bp den hoeck van het zupen heeftet oock een Eplandeken. Van gelijcken ontrent 4. mijlen nae het zupdoosten t'Zeewaert in/ ligghen noch 3. ander Eplanden/ waer van het eene groot hoog ende ront is/wesende de ander twee wat clepnder wozden gheheeten pulo Laor. 't Eplandt van pulo Timon lept op de hooghte van 2. en 2. derdendeel graden aende noozt sijde vanden Equinoctiael, ende n. w. daer van af 12. mijlen is gelegen die Rivier van aent vaste lant tegē welcke Rivier over/ te weten 2. mijlen t'Zeewaert in/ is gelegen een clepn ront Eplandeken / hebbende eenen ronden effen boom int midden/ende een half mijl daer van/heeftmen

Gheleghentheyt vande Rivier van Jantana.

Goede Reede ontrent Pulo Timon in Junius.

Oorsaeck waerom dat het in Julius hier quaet ancken is.

Een Santbay met zijn waren ende goede visch.

Wilde noozt hoec van pulo Timō lept af vanden Eylant.

t Eylant van Pulo Timon lept op 2. en 2. derdendeel graden aen de noordsijde vanden Equinoctiael.

Ghelegent heyt vande rivier van

Digitized by Google

6. vadem suyver gront.

Cours van Pulo Tymaon tot Pulo Condor is de cours n.n.o. ende z.z w. 115. mijlen.

Van Pulo Tymaon, tot Pulo Condor, is de cours n.n.o. ende z.z w. 115. mijlen. Het Eylant Pulo Condor leyt op de hoogte van 8. en 12. derdendeel graden / is een groot Eylant met hooge bergen / hebbende dicht by hem 5. ofte 6. Eylanden ende Clippen liggen/ van de zijde van het n. o. heeftet een Eylandeken ofte steen clippe/ 't welck hem van verre vertoont/ gelijck een seylent schip/ heeft over al rontsom suyvere gront van 10. en 12. vadem diepten/ aende zijde vant n. w. heeft een plaetse van versch water/ leydt n. ende z. met die Rivier van Camboja, (diemen noemt de Haven vande Malajos,) 12. mijlen/ en is niet seker daer vers water te halen: want alst laet inde zyt is / so heeftmen alhier stercke winden met donder van upten n. ende n.w. soo datmense met een sepl alleen niet verwachten en mach: want sonder seplen wesende soude u te gront smijtē en vermielen/ ende alst vzoeg inden tijt is/ soo heeftmender die ooste winden.

Pulo eylandt leyt op 8. graden.

Teyckenen alsmen op de hoogte van 8 en half graden is.

Diepte van Pulo Tymaon tot Pulo Condor.

Van Pulo Tymaon tot pulo Condor toe/ sult altoos gront vinden op 35. tot 38. vadem toe: om mu uwē rechten cours nae Pulo Condor te doen sult altoos n.n.o. aen loopen / sonder eenige wzake ofte afslagh vant Compas te rekenen: want soo ghy sulcx dede/ sout daer aende zupd zijde/ te weten/ t' Zeewaert daer van voozby loopen sonder dat te sien gelijck alst veel schepen gebeurt is / t'welck eenen quaden cours ende navigatie is/ want de winden altoos in desen tijt vande zijde vant lant wapē/ als boven geroert is/ ende so het sake waer dat (aleer ghy het Eylandt Pulo Condor comt te sien) ghy het water turbulent dick ofte grondigh vont/ soo werpt het loot upt ghy sulter 18. ende 19. vadem diepten vinden/ met de gront vā weecke modder so loopt dan ter halver streec van de cours aen/ tot dat ghy comt op 17. vadem: daer op wesende/ soo loopt n.o. aen / ende comende op 16. vadem/ aleer ghy het Eylandt siet soo doet u'wen cours o. ende o.ten n. aen/ altoos op de voozsz. 16. vadem diepten/ waer mede sult comen te belanden aende zupd zijde van het Eylant/ weest wel op u hoede/ van 2. clepne Eylandekens gelegen 7. mijlen aende w. zijde van Pulo Condor af/ zijn met wildernissen bewassen/ ende liggen een mijl ofte daer ontrent vanden anderen verschepden/ eñ soot mogheliick waer / soo en wilter niet tusschen beyden dooz loopen/ want men heeft daer buyten om ende dicht by heen/ suyvere sant gront: Ick hebbe daer selfs met stille geanckert gelegen/ te weten / ontrent een clepne mijl vant Eylandt / dat aldernaest het landt leyt: De stroomen loopen alhier seer mettet ghetp / te weten/ n.o. ende z.w: Van dit Eylandt Pulo Condor af nae het Eylandt Pulo Cecir toe / is de cours n. o. ende z. w. ende n.o. ten oosten/ ende zupdwest ten westen / 45. mijlen: Dit Eylandt is een leegh ende langh werpig lant/ streckende noozden ende zupden/ heeft aenden hoeck vant noozden / een Eylandeken van roode steen / ligghende een half mijl van het lant af. Men mach tusschen dit ende het Eylandt dooz passeren: Aende zijde vant oosten heeftet eē santbap/ alwaer eens eē lusco, (dat is een Indiaens ofte Chijns groot Schip) op 't strandt ghehaelt is om contereren en te versien/ toe behoozende eenen Zee-roo ver van Patane, (een landt ghelegen aende Custe vande oost zijde van Malacca, nae het Coningrijck van Siam toe:) Ick hebbe een half mijl t' Zeewaert van dese voozsz. santbap af ghepasseert is altemael van een suyvere groudt.

Wy waren hoop vande Custe van Champa te crijgen liepē sy nae pulo cam.

Die ghene die t' Zee waert van Pulo Gondor af loopt sonder dat te sien / te weten / op de hoogte van 8. graden sal 25. ende 26. vadem diepten vinden/ met swarte modder gront/ ende veel van dat Zee-schupm ofte Sas-been opt water dzijven / ende wesende by de 12. mijlen daer vooz by / op de hooghte van 8. en half graden / soo sult ghy sonnige Zee-slanghen int water sien dzijven / met 28. ende 30. vadem diepten/ ende noch 10. mijlen vozder aen veel vant crupt Sargasso onder het water/ op de selfde diepten/ welcke diepte also vinden sult tot op 9. en half graden / tot hier toe sult de Cours vant n. o. behouden: want wy en wochten niet hoogher aen loopen om dat de weste winden seer sterck waren / ende liepen van hier z.o. aen nae Pulo Cam toe/ om dat wy wanhoopten de Custe van Champa te moghen crijgen. Als ghy comt op 2. mijlen nae by 2. Eylandekens/ (gelegen van Pulo Cecir, zupdwaert aen 9. mijlen / soo sult ghy grondigh water vinden/ ende by dese Eylanden comen/ sult de gront verliesen. Dese twee voozsz. Eylanden wozden vande Chijnen genaemt Tomsiom, ligghen 3. mijlen vanden anderen verschepden: Men looptse langhes o.z. o. ende w. n. w. Het Eylandt vant oosten is hoogh ende rondt/ zijnde aen de Seckant stepl afgebickt / ende den oppersten top heeftet fatsoen van een bonet ghelijck de Mohdoryns, (dat zijn de Heeren) van Chijnen dzaghen: Een half mijl daer van af/ leyt een Clippe/ ghelijck een Eylandeken/ ende heeft aende west zijde rootachtighe Clippen/ hebbende vande noozt zijde noch een ander clepn Eylandeken: Rontsom alle dese Eylandekens ende Clippen en heeftmen gheen grondt: Doe alhier dese verclaringhe / om dieswille dat ick desen weg ende contrepe bevaren / ende alle het selfde wel ghenoteert hebbe / als oock alle wat in dese beschrijvinghe ende coursen verhaelt werdt: (Wy deden dese voozsz. coursen dooz faute vande maste / want en dozsten onse seplen niet voeren / dooz die stercke weste winden) op dat / soo hem pemandt vont in dierghelijcke noodt ende moepte / niet en wil wanhoopen de Custe weder aen boozt te crijghen. Van dese Eylandekens af / sult u'wen cours noozden aen doen/ om te gaen verkennen pulo Cecir, ende van daer nae de Custe van Champa toe / want sult weten dat de stroomen (van pulo Condor af ende vande Custe van Champa, tot pulo Cecir, ende dese Eylandekens toe) loopen nae het oosten / dooz welcke voozsake men terstont nae de Custe toe loopt / als wy hier nae sullen verclaren/ ende alsmen passeert boozby dese Eylandekens van pulo Cecir, noozdooost waert aen / soo trecken die stroomen terstont nae de Custe van Champa toe/ die u derwaerts aen sullen dzijven. Van dese voozschzeven Eylanden tot pulo Cecir toe / en heeftmen gants geen dzooghten noch ondiepten/ als vele meenden / het quaet datter is/ is datmender gheen grondt en heeft. Dese Eylanden ligghen achthien mijlen verschepden vande Custe af.

Van Pulo Condor af sult terstondt nae de Custe van Champa toe loopen / te weten/ soo ghy daer voozby passeert aende z. zijde/ so doet u'wen cours ter halver streeck van n.n.o. tot dat ghy de Custe int gesicht hebt/ sult ter halver wegen van dese cours vinden 28. vadem

diepten

Digitized by Google

Bedoghte dat hem Matheus de Brito op verlooz.

diepten/ ende soo ghy daer vooz by passeerden aende zijde vant nooz den/ soo loopt n. o. ende n.o. ten n.aen/ende niet hooger te loefwaert/ om te schouwen de dzooghten daer hem Matheus de Brito op verlooz/ soo ghy inder nacht bpt landt quaemt/ soo werptet loot upt/ ende vindende 15. vadem/ soo en loopt niet meer naert lant toe/dan loopt terstondt oost nooz doost aen/ ghelijck als die Custe streckende is: want de dzooghte lept op de contrepe van 13. vadem langhs de Custe heen/te weten 4. mylen daer van af.

Vermaninghe om by nacht by t lant quam.

Ghedaente vande Custe bij champa.

Dese custe van Champa is langhes de Zeecant heen van een leegh landt/ende van groote sandt stranden: men loopter langhs heen oost nooz dtoost ende west zupdtwest tot een punt gheleghen op de hooghte van 10. en 3. vierendeel graden/ ende aleermen op twee ofte dzie mijlen nae by dese punt comt/ soo volepnden de sant stranden en 't lage lant: want dese punt is van een seer hoogh landt/ streckende t' Zeewaert in/ soo dattet een Cabo maert/ van hier af vooztaen ist altemael/ seer hoogh landt/ (tot de Varella toe) met groote gheberghten/ binnen dese punt ofte hoeck/ te weten/naert west zupdwesten lept eenen inwijck/ ende 2. mijlen herwaerts aen eer datmen daer by comt/so heeftmen dicht bpt lant een clepn/lanck ende leegh Eplandt/altemael van louter Steen-clippen/ 't welcke hem van verre vertoont gheljck een bewoonde stadt: Van dit Eplandt tot pulo Cecir toe/ loopt een bancke af van 10. ende 12. vadem diepten: Aende voozschzeven Custe vande sant stranden/ te weten 15. mijlen aleermen by't voornoemde punt is/ soo heeftmen een Rivier genaemt Sidraon, alwaermen wel met schepen van 6000. Bharen mach in loopen/ aen dese Rivier is gelegen de schoonste ende beste stede vant gheheele Coninghrijck van Champe, heeft tot een kentepcken eenen langwerpendē heuvel/ met twee ofte dzie toppen boven op: Ick hebber op een schoot van een Gorelingh naer ghepasseert bpt Eplandt vande Steenclippen/ boven verhaelt/ende vont altoos 8. vadem diepten/altemael effen steen gront met veel vant crupt sargasso, soo dat ick het loot daer qualijck coste dooz rocken/ ende langes de voozschzeven hooge punt ofte hoeck heeftmen 20. vadem diepten.

Plaets waer de rivier Sidraon ligt.

Teycken bij de rivier Sidraon.

Diepten ontrent t Eylant met de clippen.

Als ghy by de Custe van Champa zijt/ soo sulter langes heen loopen oost nooz doost aen/ tot op twee ofte dzie mijlen nae/ ten alderhooghsten/ is altemael supvere ende goede Ancker gront tot die voozschzeven punt ofte Cabo toe/ sult het Eplandt vande Steenclippen aende zijde vant lant laten/ daer niet binnen dooz passerende: Van dese voozschzeven punt af vooztaen tot een ander punt/ zijn 12. mijlen/ ende men loopter nooz dooste langhes heen: Van dese tweede punt noch 12. mijlen vooztaen heeft een ander punt: dese cours doetmen ter halver streeck van n. n. o. tusschen dese 2. ende 3. punt zijn gheleghen twee inwijcken/ waer van d'eerste de Haven is daermen 't swarte hout laedt/ 't welcke men noemt het hout Deiraon: Van dit derde punt af tot die Varella toe/ looptmen de Custe nooz den aen/ende aleermen by de Varella comt op 7. mijlen naer/soo heeftmen eenen inwijck daer een bleck ofte stede leydt ende 2. mijlen vooztaen leydt een Eplandeken van Steenclippen/ dicht aent landt/ twelck hem van verre vertoondt gheljck een man die staet en wijscht ofte hengheldt/ waer vant ghenaemt wozt vande Poztugesen Opescadar, ofte den Visscher/ ende soomen begheerdt te loopen naer Varella toe/ (dit Eplandeke voozby wese de) soo salmen terstont 't landt ghenaken/ alwaermen een groote strandt met een supvere grondt heeft.

Cour Ancker gront aende custe van champa.

Beschrijvinge van twee pinaen.

De Haven daermen thout Deyraon laet.

Ghelegentheyt vande eene vant punt tot Varella.

Beschrijvinge van verscheyden Plaetsen.

't Eylant Opescadar.

Ghedaente van Varella

Dese Varella is eenen hooghen Bergh die t Zeewaert in steeckt/ ende heeft opt bovenste vande top een seer hooghe Steen-rootse/ in ghelijckenisse van een toozn ofte pilaer/ diemen van seer verre can sien: waerom van de Poztugesen Varella geheeten wozt/ dat is soo veel als een Caep/ baecke ofte merckteycken gheseyt/ aenden voet van desen Bergh/ te weten aende zupdzijde heeftet eenē seer grooten inwijck streckende noozdē in/ over al met supvere ende schoone modder gront van 15. vadem diepten men en canse van verre niet sien/ om dat hem' teene landt dooz ander streckt: maer als ghy by de voozseyde strandt comt/ ende die Varella begint te ghenaken/ soo begint hem den inwijc te openen/ den welckē heeft een seer vzpe incomste/ ende heeft binnen in twee loopende beecken/ van seer goedt eñ versch water/ die daer met een schip comt/ waer mijn advijs daer niet in te loopē: want sal moepte hebben om weer upt te comen/ om datmen daer de wint scherp heeft/ men mach het wel bupten setten te weten aende incomste ofte mont van dien/als ick gedaen hebbe/ ofte men mach d' ander plaetsen daer versch water is gaen besoecken/ te weten die aen dander zijde vanden Bergh (naert nooz den staen) aende voet van dien/ daert hooge landt dat in Zee steeckt volepndight/ alwaermen een seer groote voet strant begint te crijghen/ om dese wateringe te crijgen/soo moetmen de punt van desen Bergh wel dicht ghenaken/ ende soo ghy daer langhes heen loopt/sult int omloopen van dien een clepne sant Bay sien/ met die voozseyde groote strandt ende plaetse vande wateringhe/ alwaer ghyt naer uwen wille moeght setten/ want heeft seer goede ancker grondt: maer heeft een groot inconvenient ofte quaet/dat ghy light om bespzongen te werden van die vant landt/ want zijn hier over al vpanden vande Poztugesen ende Roovers: daerom sultet altoos op u hoede wesen/ met goedt opsicht int versch water te halen/ so wel van binnen als van bupten/om dat die vant landt dooz een manier hebben het volck t' over vallen/ en te verrassen: Dese Varella lept op de hooghte van 13. graden.

Twee loops de Beken.

Advijs om niet in dese inwijck te loopen.

Oozsaecke waeromme

Een clepne sant Bay by een groote strandt.

Meer by is goede Ancker grondt doch perculeus vande Javoschen.

De Varella lept op 3. graden.

Dit lant vande Varella is eenen hoeck/ ende van daer vooztaen tot Pulo Catao, is de cours n. ende n. ten w. 48. mijlen/ende 'tlant begint van hier af veel leeger te wesen dan dat ghepasseert is/ hebbende op veel plaetsen sandt stranden/alwaermen over al Anckerē mach: Thien mijlen van dese Varella vooztaen/ te weten een mijl van landt is gelegen een laneck ende black Eplandt ghenaemt pulo Cambir, tusschen dit Eplant ende 't lant heeftmen 12. vadem diepten sant grondt/ ende int midden vant Eplandt vande zijde vant lant/ al waer een clepne sant Bay is/ heeftet versch water daermen mach setten nodig wesende: want is supver grondt/ ende te middewaghen vant Canmael van tusschen 't Eplandt ende 'tlandt ist altemael schoon/ wesende van een clepne mijl weeghs: Van dit Eplandt ontrent twee mijlen noozden aen maecktet vant een punct/ ende van daer naer Eplandt toe/ heeftet eenen grooten inwijck/ ende van binnen naert noozdtwesten/ te weten/ daert hooghe landt volepnt

Wat dat Varella geseyt is ende betekent.

Een groote inwijck aen de voet van Varella.

Gheest Anckergront.

Digitized by Google

volepnt (t'welcke van dese punt af naer binnen toe west aengaet) heeftet een open ofte gebzoken leegh landt/ alhier is een Rivier van dzie vadem diepten inde Haven met sant grondt/ ende is van eenen grooten mont ofte incomste/ ende heeft binnen in een put van 13. vadem diepten: Dese Rivier loopt verre te landewaert in/ ende 4. ofte 5. mylen vande mont af naer binnen toe/ lepdt een groot bewoont vleck/ daer veel victualie eñ lyftochten zyn: Int incomen van dese Rivier heeftet eenen hoogen heubel aende oost zyde/ wesende aende w. zyde van een leeg lant eñ santstrant/ sulter recht te middewegen dooz heen in loopen/ al hoewel dattet wyt is/ binnen in wesende sult u wel vast binden en versien van Anckers en Couwen/ te weten vande west zyde: want so 't noch vzoech inden tyt waer/ so heeftmen alhier seer stercke weste winden/ soo datse u soudē dzyven aen d' ander zyde vande Rivier Dese Rivier heeft veel visch/ ende men heeftet oock opt lant menichte van Venesoenen/ wilde Verckens/ Tygren/ Reynose rotten/ ende diergelycke jacht: 't Volck vant landt placht goedt te wesen: maer wy hebbense suspect gemaert dooz argernisse die wy hen aengedaen hebben. Van dese Rivier af vyf mylen voozt-aen/ te weten langes de Custe heen/ so heeftmen 2. Eplandekens met sommighe Clippen liggen/ ontrent een half myl vant landt af/ eñ men mach tusschen dien ende 't lant dooz passeren: Van dese Eplandekens 12. mylen voozt-aē/ liggen ander Eplandekens bpt lant/ alwaer sommige vlacken van root sant staen met een strant/ aldaer heeftmen een cleyne Rivier daer veel Katte is/ (dat is ongheslooten Rijs met doppen met al/ gelyck als het wast) dit is noch 12. mylen van Pulo Caton af/ waer mede hen veel bedzoogen hebben daer dwers naer toe loopende/ alsset sagen/ en quamen op de dzooghten.

Pulo Caton is een langh werpent Eplandt/ hebbende 2. hooge bergen aende eynden van dien/ ende int middē ist een leeg lant/ so dattet van verre 2. Eplanden schynt te wesen/ heeft een vlacke ende effen wildernisse/ strect noozt-west ende zupdoost: Vande zyde vant zupdooften heeftet een Kiffe daert water op bzeeckt/ stekende tot een schoot van een stuck grof geschuts verre t' Seewaert in. Vande zyde vant lant heeftet versch water/ lept verschepden vande Custe der dehalf myl weeghs/ dit Cannael van tusschen beyde heeft 30. ende 35. vadem diepten/ met sup vere gront/ recht tegens over dit Eplant lept een Rivier met een grooote mont ofte incomst/ hebbende inde Haven 5. ende 6. vadem diepten/ is seer bewoont ende bebout/ alhier heeft Gomes Barretto met syn schip in geweest/ dit Eplant is gelegen op de hooghte van 15. en twee derdendeel graden/ ende n. n. w. daer van anderhalf myl/ lept een ander cleyn ende vlack Eplant/ ende men mach tusschen beyden wel dooz passeren: Naer n. n. w. 14. mylen weeghs/ te weten langhes de Custe heen/ is gelegen het Eplant van Champello, op de hoogte van 16. en 2. derdendeel graden ruym: Dit Eplant Champello is groot ende hoogh/ hebbende boven op uptstekende toppen/ strect n. n. w. ende z. z. o. heeft twee hooge bergen met een dal int midden/ waer van die vant zupdooften veel hooghet is als d' ander/ heeft oock veel geboomten: Vande zyde vant noozdwesten heeftet een seer hoogh Eplant/ met noch twee cleyne Eplandekens daer dicht aende boet bp ligghen.

Aende west zyde heeftet veel ende seer goet versch water/ lepdt vande Custe verscheyden ontrent twee mylen/ is een seer leeg lant langhes de Seecant heen van sant stranden/ w. n. w. daer van af is gheleghen de Rivier van Coaynon, hebbende twee vadem diepten/ inde Haven sandt grondt/ daermen oock handel dzyft: maer 't volck van dien is wepnigh te betrouwen/ naert noozdwesten van dit Eplant Champello af/ soo is het twee ofte dzie mylen weeghs vol gheboomten/ ende twee mylen voozder aen soo maeckt de Custe eenen groven ende dicken hoeck vol van gheboomten/ dzie mylen voozby desen hoeck lept eenen grooten inwyck/ welcke int incomen een Eplandt (tot een beschutsel) heeft liggen/ ende is over al schoon/ alwaermen veel victualye ende goederen heeft die vande Rivier Sinoha van binnen afcomen: desen inwyc wozt altangs gheheeten die Enseada ofte inwyck van Don Iorgie, heeft veel houts/ ende seer goedt om schepen af te bouwen/ vyf mylen voozt-aen de Custe langes lept de Rivier van Sinoha, welcke heeft inde Haven 14. span waters/ altemael sant grondt/ in dese Haven is den gantschen handel ende traffyck vande goederen van Cauchinchina, ende tot hier ende Champello toe looptmen noozdtwest aen: Dit Eplandt van Champello heeft een goede Ree ende beschutsel/ uptghenomen vooz een westen ende zupdwesten windt/ ende al hoewel dat de wint van over 't landt comt/ geeft u niet teghenstaende groote moepten dooz de leeghte vant landt.

Men sal weten dat op thien mylen (al eermen comt by de Varella) te weten 13. mylen t' Seewaert in/ so beginnen etlycke dzoochten die seer periculeus zyn/ de welcke strecken gelyc als de Custe tot op de 17. graden/ ende loopen wat naert noozdooften toe/ aent eynde vande welcke (den wegh naer China toe) zyn gelegen 8. Eplanden/ te weten 3. groote ende vyf cleyne/ altemael met gheboomten ende sant stranden/ maer sonder versch water/ tusschen dien ende rondtom ist over al black ende vupl/ dat soo haest alsment Ancker laet vallen/ so is terstont de Cabel aen stucken gesneden: men heeft tusschen dese Eplanden/ in 4. vadem diepten: Dese informatie hebbe ick gekregen van etlycke persoonen van Sian die haer lunco ofte schip alhier met stilte verlozen/ om dieswille datse anckerden/ ende alle de Cabels (vande gront) aen stucken sneden/ hen int boot salverende/ ende liepen alle dese Eplanden dooz om versch water te soecken/ sonder eenig te vinden/ men loopt den hoeck ofte t' eynde van dese dzooghten met Pulo Caton, n. o. ende z. w. ende n. o. ten o. ende z. w. ten westen/ want strecken boeghs ghewijs om/ daerom en wilt u niet betrouwen op d' oude beschriptie van dese Navigatie/ welcke stellen datse Cannaelen hebben: men heeft van daer af tot Pulo Caton toe int dwers over loopen 30. mylen.

Keerende weder op de Navigatie vande Varella naer Pulo Caton toe/ wanneer ghy soo verre zyt als daer de Custe begint noozden aē te strecken/ so sult ghy uwen cours doen op 2. mylen naer langhes de Custe heen/ loopende alsoo tot Pulo Caton toe: want soo ghy vzoeg inde tyt comt/ so hebt ghy daer de weste winden so sterck/ dat so sy quamen te crygen wat herre vande Custe af/ souden u met gewelt op de dzoogten dzyven/ sonder eenige remedie te hebben

Gheleghen hept van een Rivier bpt gebzoken lam Diepte der selver.

Ghedaente vanr incomē vande Rivier.

Vermaninge tot verringe vā Cabels eñ Couwen alsmen daer ontreckt.

Veel Visch eñ wilde gedierten hier ontrent.

Oorlacck waes dooz t volck vanden vande Portugesen ghewozden zyn.

Twee Eylāden met sommighe Clippen

Sommighe Eylanden 12. mylen van Pulo Caton.

Waerschoninge vooz deese Eylanden.

Beschrijvinge van Pulo Catons ghedaente ende plaetse.

Vande 3. o. zy lept een Riffe ofte dzooghte.

Diepte dat Cannael tusschen beyde.

Tegen over dEplant een rivier van 6. vadem diepte/ Gomes Barretto geweest is. Pulo Caton lept op 15. en 2. derden deel graden.

Hoogte/ gedaente ende gheleghentheyt vant Eplant Champello

Weder sch water aende w. zyde.

Ghelegen hept vande Rivier Coaymon.

Ontrou volck by de le Rivier.

Waers van de Rivier Sinoha.

D'Inwijck van Don Jorgie heeft veel hout om schepen af te bouwē

Inde haven van Sinoha is de gantschen handel van de goede van Cauchinchina.

Waerschouwinghe vooz eenige broockten ontrent.

Nae de weg van China leggen 8. Eylanden.

Ghedaente des selver.

Cua 3 vadem grondt.

Sommighe Coursen vā Pulo Caton.

Coursen van Pulo Caton toe te loopen.

Waerschouwinge vanr de weste winde.

Digitized by Google

hebben/ghelijck alst ghebuerde mettet Schip Santa Crus, sult passeren tot twee ofte drie mijlen ten alderhoochsten / 'tZeewaert van Pulo Canton af / ende soo't ghebuerde dat ghy u vont aende zijde vant landt/ moechter oock seer wel door passeren / te weten door't Cannael dat tusschen 'tvaste lant ende 't Eylandt loopt/twelcke derdehalfmijl inde breede heeft altemael van schoone ende suypere gront als voorsen ghesept is.

Cannael tusschen t Eylant ende vaste lant is 1. ende half mijl breet.

Pulo Canton is gelegen met de zuyder punt vant Eylandt Aynon, u. ende 3. en n. ten o. en 3. ten w. wat over de vijftich mijlen weeghs/ dese voorseyde zuyder punt van Aynon leydt op de hoochte van 18. en half graden schaers: Dit Eylandt streckt van dese voorseyde punt af / zuydwestwaert aen twaelf ofte derthien mijlen weeghs / ende vande oost zijde af so is de wegh naer China toe/'twelcke men langes loopt n.o. ende n.o. ten n. aen/tot op de 19. een derdendeel graden / ell aende zijde vant vaste lant so streckt het Eylant om/tot de punt ofte t'eynde vande 19. een derdendeel graden van de noordt oost zijde / in voeghen dat dit Eylant makende is de figuer van een Quadrant: 't Cannael van tusschen dat ende t'vaste landt heeft op sijn smalste ses mijlen weeghs / (alwaer een Haven gheleghen is ghenaemt Anchio) hebbende etlijcke droochten tusschen beyden/doch met doorgaende Cannalen daer men met groote schepen door heen mach: Van Anchio 7. mijlen oost aen is gheleghen eenen goeden inwijck met beschutsel/ende noch een mijl voorder aen (ontrent drie mijlen vant landt verschepden) heeftmen groote Riffen ofte droochten ligghen: Keerende weder op de voorsz zuyder punt vant voorseyde Eylandt/ (welcke is int aenghesicht van een seer hooch lant/boven alle 'tander vant Eylandt uytsteckende) so heeftet aende voet van dien (te weten naert noordooosten) een seer goede Haven ghenaemt Taalhio, aen welcker mont is gheleghen een cleyn ront Eylandeken: Van dit voorschreven hoogh landt af / strecktet alsoo noordtoostwaert aen 12. mijlen weeghs/ende van daer vooztaen ist altemael een leegh lant langhes de Zee cant heen/hebbende van binnen in/Heuvelen ende Berghen.

Plaets van de haven Anchio/met eenige droochten.

7. mijl van Anchio liggen groote droochten.

Aent zuydt eynde vant Eylandt de haven Taalhio met een cleyn Eylandeken.

Vant eynde vant Eylant Aynon (te weten vande noordtoost zijde/geleghen op de 19. een derdendeel graden af/naert Eylant Pulo Gom toe / op de selfde cours van n.o. en n.o. ten n. aen zijn 8. mijlen/ ende is gheleghen vijf mijlen vant vaste lant af/ is van een hooch lant makende 'tfatsoen van een clocke/ende heeft van de zijde vant landt een Ree met een beschutsel / daert Schip Santa Crus gheleghen heeft/ men loopt van daer af naer de 7 Eylanden (diemen noemt Pulo Tio, op de selfde streckinghe van n.o. ende n.o ten n. aen / wesende inde cours vijf mijlen: Pulo Tio zijn 7. Eylanden onder groot ende cleyn / ligghen verschepden van den anderen sonder eenighe geboomten: Van hier vooztaen soo streckt de Custe n.o. ende n.o. ten n. aen/ tot die Enseada dos Ladroins, (dat is den inwijc vande Roovers.) Van Pulo Tio 7. mijlen vooztaen is gheleghen een Riffe/ welcke vijf ofte ses mijlen vant lant af 't Zeewaert in steeckt / ende men heeft aende oost-zijde daer van / te weten een half mijl af 4. vadem blacke sandt-grondt / ende een mijl weegs daer van af vooztaen/ is gheleghen een groote Rivier daer veel Schepen haer vaert maken en in loopen: Wat van dese Rivier af/ voorder aen / lepdt een ander Rivier daer ick selver in geweest hebbe/ den welcken een goet beschutsel heeft tegens de Moysen van China, en is met een zuydelijck wint ontdeckt / oock mede so loopender stercke stroomen: d'incomste daer van is dicht aende oostzijde langes eē punt lants heen/isser suyver ende schoon: dese punt lants om wesende / sult loopen tot dat ghy comt by een sant Bay / alwaer ghy terstont sult setten: want binnen in ist ondiep en droogh / aende custe van tusschen dese twee Rivieren / zijn gheleghen twee ofte drie Eylanden dicht aent lant/van dese tweede rivier 6. mijlen vooztaen lept de Enseada dos Ladroins, (welcke seer groot is/heeft aende w.z. w.zijde van de mont etlijcke Steen clippen liggen) waer van een Riffe af steeet/ streckende 'tzeewaert in/daer een vande Portugesen schepen op gheweest is / vande voorschreven tweede Rivier af tot desen inwijck toe / soo heeftmen tot op een half mijl aende custe / seven en acht vadem diepten suypere gront: 't Lant van desen inwijck / te weten vande oost noordtoost zijde / heeft een seer hooghen hoeck ofte punt lants: desen hoeck omloopende tot op een half mijl langhes 'tlant heen (is het ondiep / doch modder gront) soo looptmen naer de Haven van Comhay, (waer van dese Custe ghenaemt wort de Custe van Comhay,) alwaer de schepen van Sion ofte Sian plaghen te comen / is van gheliicken een inwijck die seer groot is/ hebbende eē ander punt ofte eynde van hooch landt / 'twelcke streckt noordten ende zuyden: Recht teghens over dese Haven / te weten zuyden aen is gheleghen het Eylandt van Sanchoan ontrent vijf ofte ses mijlen daer van af / ende is vande boven gheroerde punt van de Enseada dos Ladroins af inwijck vande Roovers af seven mijlen op de streckinghe van zuydtoost: Dit Eylandt Sanchoan is groot ende Hooch van veel gebergten/onder welcke staet een crommen bergh met hooghe Heuvelen boven op/makende de gheliickenis vande knokels vande vingheren / van een besloten hant ofte vuyst/'twelcke een steckere ende seer goede kentepeylen is: dit Eylandt heeft veel geboomten ende groote inwijcken ofte Bayen / alwaermen eertijdts plach te handelen/ tusschen dit Eylandt ende t'vaste landt liggen noch vier ofte vijf ander groote ende hooghe Eylanden / sonder eenighe wilderuisse ofte geboomten / ligghen op de selfde streckinghe ende reghel vant vaste landt ende 't Eylandt Sanchoan, in voeghen dat Sanchoan den uytersten hoeck ofte eynde maeckt/ende street van daer naert lant toe/noordtwest ende zuydoost/soo dat het van verre altemael een landt schijnt te wesen: Dit sijn d'eerste Eylanden van Canton, welcke ligghen op 21. en half graden: Van hier af vooztaen naer Lamon toe/so looptmen buyten d'Eylanden heen oost noordooost aen/men heeft van Sanchoan af naert landt toe drie Cannalen ofte Doorganghen die dese Eylanden maken / door alle welcke men met schepen passeren mach: t'beste Cannael is langes t'Eylant Sanchoan heen/(t'welcke tuyterste van te Zeewaert is) van ses ende seven vadem diepten/ heeft inde incomste van dien (aent selfde Eylandt) een Eylandeken ligghen met wilderuisse bewassen / ende vande zijde van't noordt-westen ligghen twee groote ende hooghe Eylanden / die de mondt ofte incomste maken / men heeft int incomen langhes de strant heen/sommighe cleyne Eylandekens ende Rudsen ligghen / voorby die voorschreven twee Eylande naert lant toe/is gelegen

Ligginge van Pulo Canton.

De zuyder punt vant Eylant Aynon leyt op 18 een half graden.

t Eylant Aynon is van ghedaentē als eē Quadrant.

De noordtoost zijde van Aynon leyt op 19. een derdendeel graden.

Cours van Aynon tot Pulo Gom toe.

De 7. Eylanden Pulo Tio haer beschrijvinge.

Enseada dos Ladroins.

7. mijl van Pulo Tio een Riffe die leven mijl vant lands dryt.

Beschrijvinge van twee Rivieren.

Ooghen van de incomste vande Rivieren/ende van een Sandbay.

Drie Eylandekens.

Ghedaentē van Enseada dos Ladroins.

Eenigeste clippen met een Riff.

diepten tusschen de twee Rivieren eñ den Inwijck.

Ghelegentheyt van de haven van Comhay.

Plaets van t Eylandt Sanchoan.

Ghedaentē vant t Eylant Sanchoan.

Kentepeylen van dit Eylandt.

Ontrent Sanchoan noch 5 groote eñ hooge Eylanden.

Ghedaentē van alle de Eylanden te samen.

Veerste Eylanden voor Canton liggen op 21. een derdendeel graden, courten van hier naer Lamon toe.

Beschrijvinge van 3. Cannalen eñ verscheyden Eylanden.

Digitized by Google

gelegen een ander Eylant/maeckende een ander mont ofte incomste van tusschen dit eñ die twee voorschreven Eylanden. Van dit Eylandt naert lant toe soo is de derde mont ofte incomste: door dese twee incomsten passeren de groote schepen mettet gheyp vant water/ is altemael van weecke modder gront.

Boon wat mondt oft Cannael de groote schepē passeren.

Om t'Eylant van Sanchoan wel te kennen/ behalven die voorschreven teyckens/ ofte om te weten oft dese Eylanden achter of voor upt ligghen/ soo sult dese achtinge hebben/ te weten/als dat Sanchoan eenen uptersten hoeck maeckt ende datmen van daer af naert landt toe noordtwest eñ z.o.aen loopt/ eñ van daer voortak o,n.o.ende w.z.w. meret de custe met het Compas/ soo sult ghy terstondt komen te weten of ghy voorwaerts of achter zijt/ende soo ghy so verre 'tZeewaert zijt/dat ghy siet dat d'eene Custe is streckende o.n.o. eñ d'ander t.w. soo zijt ghy daer recht teghens over/ met dese merckinghe heb ich het altoos komen te verkennen: want ick ben d'eerste gheweest diet af ghemerckt heeft/ ende die't altans weten/hebbent van my geleert.

den teycken van Sanchoan ende dander Eylanden.

Middel om te weten oft men voor oft achter de Eylandē is

teycken, als men recht tegens over de Eylanden is.

Keerende weder tot Pulo Caton, tot die vaert van daer af naer China toe/'twelcke sal wesen op dese maniere/ te weten: sulter twee ofte drie mijlen ten hoochsten 'tZeewaert af passeren/om reden als voorē verhaelt is/daer voorby wesende/ soo loopt n n.w.ofte n.w. een tot dat ghy tusschen 'tEylandt ende 'twaste lant een open cryght/ ende alst u begint te openen/ soo loopt terstont ter halver streeck van n.n.o.aen/ naer den hoeck vant Eylandt Aynon toe/ende passerende tusschen 'tEylandt Pulo Caton ende twaste lant/sult de selfde cours aengaen/om dieswille dat de stroomen in dese Mouson naer den Inwijck van Cauchinchina toe loopen/ op dese cours sult Aynoq komen te sien/te weten daer seven ofte acht mijlen tzeewaert van af wesende/ ende tmach wel gheberen dat soo ghy quaemt inde conjunctie van een spzinckvloet/ofte met slappe winden/ dat ghy meerder naer binnen gedzeven wozt: als ghy 'tlandt ghewaer wozt/ soo peylt het terstondt mettet Compas/ ende soo de Custe streckende waer o,n.oost/ soo loopt terstondt op de selfde cours aen/ tot dat ghy't nae u gissinghe voorby zijt/ende soo u de custe streckende waer n. o. ende n. o. ten n.ghelijck alst Eylandt gheleghen is/ soo loopt alsoo heen tot dat ghy 'tlant wel ende beschepdelijcken sien moecht/daer vijf ofte ses mijlen van wesende/ ende soo ghy van hier af begheerde te seylen naer Sanchoan toe/soo loopt op de selfde cours van te halver streeck van n. n. o. aen/ waer mede sult komen te sien Pulo Tio, soo ghy u vont vier ofte vijf mijlen daer van af tZeewaert in/ soo loopt n.o.ende n.o.ten n. aen/ ende soo ghy daer naer twee mijlen afwaert/ soo doet uwen cours van ter halver streeck/ van tusschen n.o. ende n.o. ten n.Op dese cours sult op het Eylandt van Sanchoan aen comen/ende sult comen te sien het Eylanken Do Mandorijn ghenaemt/ 'twelcke een cleyn rout ende hoogh Eylandeken is/ ende is geleghen vijf ofte ses mijlen vande Eylanden af/ ende begeerende te wesen inde Haven van Macau, soo loopt n.o. ende n.o. ten n.aen/ loopende 'tZeewaert van Sanchoan vijf ofte ses mijlen af:als ghy op 15.oft 20.mijlen naer by d'Eylanden comt/ soo sult ghy de grondt van modder vinden op 25.vadem diepten/ als ghy d'Eylanden comt te sien/op u hoede wesende als voorzen ghewaerschout is/soo sulter

Coursen van Pulo Caton na China.

Merck dat de stroomen en Monson tot loopen Cours om Aynon te

Gheleghenheyt vant Eylant Aynon.

Cours om van Sinchoan te loopen.

Gheleghenheyt/ gedaente/ende beschrijvinghe vant eylandeken Do Mandorijn.

Cours voor de Haven van Macau te loopen.

Waerschouwinge voor de Eylanden.

by ghenaken/ ende daer langhes heen loopen tot op een mijl naer/ men heeft van Sanchoan tot Macau 18. mijlen/ ende daer zijn vijf Cannalen ofte doorganghen/ te weten 'teerste is van tusschen Sanchoan ende 'tEylandt van Vasco de Faria, van vijf mijlen breet: Dit Eylant van Vasco de Faria is wat meerder naer't landt toe gheleghen als Sanchoan, ende heeft eenen hooghen spitsighen bergh/ ende van de zijde vande Zee heeftet eenen hoogen ronden heuvel/ wesende tusschen dien ende den bergh seer leegh lant/soo dat het hem van verre vertoont als twee Eylanden/ ende alsmen daer dicht by comt/datmen 'tleghe landt begint te ontdecken/maeckt het een vertooninghe gheliick een Cameel/ heeft een cleyn stuck weegs tZeewaert.daer van af/twee ofte drie eylandekens ligghen/ dit Eylandt is gheleghen n. ende z. met Sanchoan, een mijl daer van af leyt een cleyn langhwerpent Eylandt/ sonder eenighe wilderniſſe/ twelcke int geheel eenen crommen opgaende rugghe maeckt/ gaende weder al dalende aende eynden af/dit Eylant wort ghenaemt Pulo Baby, voor by dit Eylandt/ te weten lancks 'tlandt van Sanchoan heen/ leyt een Clippe een weynich boven water uptkijckende: Stelle alhier alle dese mercken ende teyckenen van dit Cannael om datment te beter soude moghen kennen/ ende diet van doen is daer door te loopen/ mach het vrypelicken doen/ ende ghepasseert wesende d'Eylandekens vant Eylandt van Vasco de Faria, deerste diemen dan langhs dEylanden heen siet ligghen is inde vierde mont ofte incomste/ welcke hem niet opent/ om dieswille dat het een Eylant doort ander steeckt. Vier ofte vijf mijlen voortaen ligghen andere Eylandekens langhes tEylandt (dat u sal blijven aende west zuydtwest zijde) heen/ altemael op een rij/eñ schijnē van verre deen door dander te steken: maer alsmen daer recht teghens over comt/ soo ligghense als gheseydt is/zijn onder grogt ende cleyn vijf ofte ses int ghetal: Van dese Eylandekens af/ ontrent twee mijlen weeghs oost noordoost aen/ zijn gheleghen twee Eylanden dicht by den anderen/streckende n.ende z. Voorby dese heeftmen daer noch andere op de regel naert tlant toe/ streckende altesamen op de selfde streeck heen. In dincomste dicht by dese twee eerste Eylanden/is geleghen een groot/hooch ende eñ ront Eylandeken: Tusschen de voorz. teghel Eylanden/ ende dEylandekens boven verhaelt maeckt het een groot gat ofte open/ door twelcke men den naesten wegh naer Macau toe heeft.

Ghelegentheyt van dese Eylanden.

Twee Eylanden.

Beschrijvinghe vande naeste wegh na Macau.

Tot meerder kennisse van dien/so heeftmen z. ofte 4. mijlen (o.n.o. voortaen) drie Eylanden verscheyden van den anderen ligghen/ de welcke vant lant af op een reghel tZeewaert in steken/ soo datse veel meer uptwaerts aen ligghen/ als alle dander daer langhes heen comt/in voeghen datse dwers teghens u over blijven. Keerende weder op de mont ofte incomste van Macau, alsmen daer by comt/ ende daer begint in te loopen/ (so ist altemael open sonder eenich Eylant om te loopen) seylende also recht naert vaste landt toe/ twelcke van daer af acht mijlen weegs noorden aen is/alwaer de mont oft tgat gheleghen is daermen naer Canton toe loopt van de Portugesen genaemt As Orelhas de Lebre, (dat is der Hasen oozen.) In dese mont heeftmen 8.9. ende 10. vadem diepten/eñ soo men daer comt met die ebbe van een spzinck vloet/ soo loopender de stroomen

Ghelegentheyt van z. Eylanden.

Ghedaente als men by de monde van Macau coort.

plaets waer de mont leyt

de mont na Caton weer genaemt as Orelhas de Lebre.

Digitized by Google

stroomen ende t'water so sterck en geweldich af/datter gheen wint toe mach helpen om teghens op te comen/ waerom goet is aldaer te anckeren met op staende seylen / tot datment kennelyckenen siet vloeyen/loopende langhs die reghel Eylanden (die aende oost zyde liggen) heen naer binnen toe/alwaer d'inkomste langhes heen loopt/u wachtende van een Clippe gelegen dicht by dese Eylanden boven water daer t'Zeewaert van af loopende:want men tusschen dien ende d'Eylanden met geen schepen en passeert: Ock mede so sal u een ander Clippe blyven aende zyde vant westen/wesende ter halver wegen/ende comende recht vooz u upt te sien een clepn ende leeg Eylant/ gheleghen op de selfde reghel Eylanden vant oosten daer ghy by heen loopt / so weet dat ghy zyt byde mondt ofte doozganck van't tweede Cannael / dat naer Macau toe loopt / dese inkomste streckt oost eñ west/ ende mach wesen van een myl int breede / sult op dat clepn Eylandeken aen loopen/dat latende aende noozt zyde / nemende u'wen cours tusschen dit Eylandeken ende d'ander Eylanden in nae binnen toe/houdende altoos t'Eylandeken alderneest/al waer u de diepte sal beginnen te minderen/ende dan noch veel meer als ghy t'Eylandekē gepasseert zyt:want hebter een bancke van 28. spannen waters/van weecke modder gront: T'lant vande zuydt zyde van dit Cannael zyn 4. ofte 5. Eylanden/dicht by den anderen gheleghen/ welcke streecken oost ende west/hebbende aende noozt zyde een groot eñ seer hoogh Eylant (welcke streckt tot die haven daer de Pozthugheses habitatie ende gheemente is) heeft eenen Inwyck ofte Bay/ u in streckende: In de incomste van desen Havē is gheleghen een groot ende hooch Eylandeken/te weten/dicht by't Eylant vant noozden tusschen t'welcke ende t'Eylant ist dzooch ende ondiep / ende aleermen met dit Eylandt over een komt/ so heeftmen aende zyde vant noozder Eylandt / een Clippe onder t'water liggen/te weten/ t'Zeewaert naert midden vant Cannael toe / daerom sult u van dit landt vant noozden af houden / en wat meerder naert zupen gheneghende. So wanneer ghy de Pozthugesen Stede ende Woonplaetsen begint te ontdecken/met die Haven daer de schepen geanckert liggen/ so sult op die oosterhoeck van d'incomste van dese Haven aen loopen/u daer dicht by heen houdende naer binnen toe / sult 4. en half ende vyf vadem diepten vinden/ u wachtende vande west zyde: want zyn daer over al bancken ende sanden/ ende langhes de punt heen heeftmen modder gront: Dese punt ofte hoeck is een hoogh landt/ ende van daer af binnewaerts aen / een scheut van een stuck grof geschuts verre / lept een ander punt van sant/ende van het leege landt loopt een bancke af (van achthien spannen waters) streckende dwers over naer d'ander zyde toe / tot soo verre als d'eerste huysen staen/ende aleermen daer by komt / soo heeftmen int midden vande Rivier een Riffe ligghen / daerom sult het landt vande oost zyde houden / daer by heen loopende tot datment anckert / is een seer goede modder grondt van 4. en half vadem diepten.

Weerschou winghe van een Clip. Waers vant de selve.

Seyckem als men by de mont vant tweede cannael is.

coursen tusschen de Eylandekens door.

Een banck van 28 spannen waters. Aende zuydzy vant land 4. ofte 5. Eylandekens.

Ghelegentheyt vande haven daer de Pozthugesē haer habitatie hebben.

coursen om vinde haven te loopen.

Diepte der Rivier.

Een bancke haue leeghe vant van 18 spanne. Weerschou winge dooz een Riff midden inde Rivier leyt.

Dat 21. Capittel.

Die Navigatie ende Coursen van uyter Coninckrijc van Sion naer China toe, met die gheleghenheyt van dien.

SCheydende upt de Haven oft Rivier vande stadt Sion ofte Sian, sult u'wen cours stellen nae de wester Custe toe/ daer by komende sult u wachten van een Riffe / gheleghen aende noozt zyde vande Haven ghenaemt Bancosea, t'twee mylen van't lant af / tusschen welcke ende t'lant heeftmen een Canael van 4. vadem diepten: niet tegenstaende sulter buyten om passeren/so verre als ghy daer boven cont comen: Dese haven van Bancosea lept met de haven van Sion noozdoost ende z. w. ende heeft wat van n. o. ten o. ende z. w. ten w. Byde Custe wesende sult u'wen wegh daer langhs heen nemen: want hebter over al suyvere gront/alsmen de voorschreven Riffe ghepasseert is/ soo is dese Custe aenden oever vande See/van een leegh lant/hebbende binnen in clepne heuvelen streckt n. ende z. Vier mylen weeghs vooz by Bancosea zupden aen/ maecktet leege lant een punt ofte uytstekende hoeck/gheleghen op 14. en 1. vierendeel graden/ van daer af voortaen sult een grof eñ dick landt sien/ t'welcke t'Zeewaert in schynt te steken / aleermen hier by komt so heeftmen een Rivier/diemen noemt Chaon,aen welcker mont staen etlycke boomen die hen verthoonen als Palmboomen: Comende by't voorschreven lant/soo sult noch een ander dic grof landt comen te sien/ t'welcke inde vertooninghe schynt oost en west / te landewaerts in te strecken/hebbende veel scherpe Rootsen/alhier maeckt het landt eenen hoeck ofte eynt/ welcke int ghemeen ghenaemt wozt de punt van Cuy, tot hier toe streckt het lant naer't zuydtooosten toe / ende van daer voortaen soo loopt de Custe zuydtwest aen: Dese punt van Cuy lept op de hoochte van 12. en twee derdendeel graden tusschen dese punt eñ het voorschreven grove dicke lant/dat u achter blyft/te weten/ een myl vant landt af/sult 11. ende 12. vadem diepten vinden/van schoone gront.

Een Riffe aende noozdzy vande haven van Bancosea.

Een Cannael van vier vadem diepten.

Ghelegentheyt vande Haven van Bancosea met de Haven van Sion.

Ghestaente vande custe voor by de Haven. Een punt op 13 een vierendeel graden.

Plaets van de Rivier Chaon/met de gestaente.

een dic grof landt met veel scherpe Rootsen.

de punt van Cuy lept op 12 twee derden deel graden tusschen cuy ende tgroote lant.

Als ghy dese punt van Cuy voorby ofte daer ontrent zyt/ soo sult terstont u'wen cours doen 3.3.o. aen/ tot op 25. mylen daer van af/ doende alsdan u'wen cours 3.o. ende 3.o. ten 3. aen / waer mede sult komen te sien een Eylandt / het welcke hem van verre vertoonende is als drie Eylanden / is langhwerpich eñ black/vol gheboomten/gheleghen op 10. graden ruym/sal u blyven aende zyde vant ooste / op alle desen wegh sult u wachten van te lpwaert te vervallen.

coursen van Cuy tot een Eylant dat op 10. graden lept.

By dit voorschreven Eylant wesende / sult zupdtoost aen loopen/ende liever de loef vant zupden houdende/als naert westen te vervallen/om oorsake vande scherpe winden diemen hier ghemeenlyckenen heeft / op dese cours sult noch een ander Eylant comen te sien /t'welcke grooter is als d'eerste streckt oost ende west/ is van een dick black lant boven op/ wesende de wester punt van dien een groven dicken hoeck / te weten aende Zeekant steyl af ghebickt / ende naert oosten gatet al dalende af naer een swartachtich landt toe/ t'welcke een dichte eñ dicke wilderniſſe schynt te wesen / lept op 9. en half graden ruym.

Beschrijvinge van een Eylant bey de van gheaende ende gheleghenheyt.

Lept op 9. een half graad.

Dit Eylant looptmen niettet Eylandt Pulo wy zupdoost ende noozdwest/ sulter op dese streeck naer toe loopen/ is inde cours 25. myllen / Pulo wy zyn twee Eylanden / waer van t'grootste streckende is noozden ende zupden/ hebbende eenen hoogsten heuvel aende zupdtzyde/eñ vande n. zyde twee leeghe heuvelen/ met een dal int midden/ dit is de vertooninge vande

Cours nae t'Eylandt Pulo Wy.

Beschrijvinge van Pulo wy.

Digitized by Google

vande west zyde: maer vande zyde vant zuyden/schijnt er altemael hooch ende ront te wesen/hebbende een cleyne dal int midden / makende twee Rotdsen / int schijnsel van twee mannen/ t'ander ende t'cleynste Eylant is geleghen aende zuydtoost zyde/wat verschepden daer van af / makende een Cannael tusschen beyden / daermen wel dooz passeren mach: want is schoone grondt : Dit cleyn Eylandt heeft aende zyde vant zuydoosten een Eylandeken van Steen Clippen ligghen/ waer van een Riffe van steenen af loopt / daermen hem alleenlijcken van moet wachten : want alle dander plaetsen sijn schoon/hebbende de diepten van twaelf vadem dichte bp 't Eylandt/ ende int grootste Eylandt / te weten aende zuydt west zyde / heeftmen versch water met een sant Bap : als ghy naer dit Eylandt toe loopt / soo sult ghy (daer ontrent comende) 14. vadem diepten vinden/met harde gront/ ende soo ghy modder gront vint / so zyt ghy aende zyde van 't lant.

Van Pulo Vvy tot het vaste lant van camboja zijn seven mijlen/ dese Custe van camboja is van leegh landt vol gheboomten / ende daer lancks heen is het banckachtich van modder grondt streckt n. w. ende z.o. tot eenen hoeck toe / welcke lepdt met Pulo Wy n.n.o.ende w. z. w. streckende van gheliycken op de selfde cours vande voorschreven hoec af/ tot de haven van camboja toe / die daer 12. mijlen van daen lept : Dese Haven wort ghenaemt Dormalyos, (dat is vande malaquiters ofte die van malacca) gheleghen recht teghens over Pulo Condor, t'welcke lepdt met dese Haven ofte Rivier n. w. ende z. o. ende n.w.ten n.ende z. o.ten z. Van Pulo Wy noordoostwaert aen/ is geleghen aende Custe een seer groote Rivier/ welcke heeft drie vadem diepten inde Haven: te weten / aende zyde sandt grondt / ende int midden modder: De chyneo die van Sian naer chyna varen/passeren aende noordt-zyde van Pulo wy, ende alsser recht met over een comen/ soo loopense oost aen / om te gaen verkennen die boven ghenoemden hoeck/ loopende op de selfde cours naer Pulo condor toe / t'welcke sy komen te sien aende noordt-zyde : als ghy met dese Cabo ofte hoeck over een zydt / soo sult ghy 10. vadem diepten hebben modder gront/ende wat voorder aen 13. vadem sandt gront/ende sult van dese 13. vadem niet legher naer landt loopen/ houdt liever de 14. vadem/ want is sekerder : wacht u wel vande twee Eylandekens/ die 6. mijlen van Pulo condor af ligghen / welcke u sullen blijven aen de zyde vant zuyden : sult recht voor u upt hebben de noorder punt vant Eylant Pulo condor, gelegē op de hoochte van 8. en twee derdendeel graden/ende men loopt het met Pulo wy oost ende west/eñ heeft wat van oost ten zupē eñ w.ten n. So ghy quaemt te sien pulo wy aende zuyzyde/te weten/dat het u aende noorzyde blijft so sulter tot op een mijl ofte half mijl na voor bp loopen / u altoos wachtende vande boven genoemde Riffe/ vande Eylandekens/ uwen Cours nemende oost aen/ naer Pulo Condor toe / met goede opsicht vande Eylandekens: t'Eylandt daer ghy op aen sult komen aende zuyder punt (passerende aende zuyd-zyde van pulo wy tot op drie mijlen naer) sulter vinden tot op 16. vadem diepten / ende doende uwen cours nae pulo condor toe / op dese voorsepde diepte/so sult ghy comen te passeren tot op een half mijl aende zuydt-zyde / vande Eylandekens die 6. mijlen van pulo condor af ligghen/ neemt liever (tot meerder zekerhept) de diepte van 17. vadem schaers/waer mede sult comen aende zuydt zyde van pulo condor, op 3. ofte ten hoochsten vier mijlen nae / als ghy't ghesicht vande Eylandekens hebt so moecht ghy nae pulo condor toe loopen / naer uwen wil / latende d'Eylandekens aende noordtzyde.

Soo ghy passeerde aende zuydt-zyde van pulo condor, om naert vaste lant te loopen/ (te weten aende Custe van champa) soo loopt n. n.o.ende n.o.ten n.aen / op welcke cours sult de Custe comen te sien / om te schouwen de droochten daer hem Matheus de Brito op verloor / welcke zijn gheleghen vier mijlen vant lant af / somen langhs t'lant heen loopt op de 13. vadem diepten/soo salmen op dese droochten aen komen : maer alsmen dese droochten gepasseert is/so is alle de reste langs de Custe van champa heen/schoon en suyver/in dese contrepe wesende / sult uwen wegh ende cours nemen / gheliyck als wy inde discriptie (inde Navigatie van Malacca naer chinen) hier voren verclaert hebben. Die voorsz. droochte gelegen aende Custe van champa, loopt men met pulo condor noorden ende zuyden / ende n. ten o.ende z.ten westen/ ende wat van ter halver streeck/etc.

Dat 22. Capittel.

De Navigatie ende coursen vant Eylandt pulo condor af, tot de Haven van Sian toe.

Van pulo condor tot pulo wy zijn ontrent 20. mijlen rupm / ligghen van den anderen oost ende west / ende heeft wat van oost ten noorden / ende west ten zuyden/ om nu te loopen naer pulo wy, so doet uwen cours recht west aen/sonder te rekenen eenich afslach vant wraken vant Compas/ ende komende wat meer als ter halver wegen/sult een bancke vinden van modder gront van 8. ende 9 vadem diepten/eñ siende noordwaerts aen van achteren opt schip af/ sult de boomen (op't lant vande Custe van Camboja) mogen sien staen/ t'welcke een seer leech lant is : Dese voorsepde bancke gepasseert zijnde/ soo en salt niet langhe deuren / ofte ghy sult Pulo wy recht voor upt komen te sien/ende soo haest als ghy't in ghesicht krijcht/sulter aende noordtzyde op aen loopen.

Sult weten dat dit lant van Camboja eenen hoeck maeckt / van welcke de voorschreven bancke af comt te loopen : Van desen hoec af naer de Haven van Sion toe/loopt men lancks de Custe n.n.west aen/ by de welcke men veel Eylanden heeft liggen/te weten daer langes heen streckende tot op 12. ende 12. en een vierendeel graden: In dese contrepe zijn de meeste ende grootste Eylanden by een gelegen/eñ maken alhier eenen hoeck : want het lant eenen inwijck heeft ghenaemt A Eufeada de Lian, welcke een goet stuck weeghs innewaerts aen loopt / ende is gheleghen op 12. en half graden: Dese noorder punt vant landt vande mont van desen Inwijck lept op 12. en drie vierendeel graden/t'Lant van dese voorsepde punt / te weten dat innewaerts o. n. o. aen streckt / heeft veel gheboomten met een sandt strant: Van dese punct af t'Seewaert in/ zijn gelegen twee hooghe eñ ronde Eylanden/sonder eenige gheboomten/men en mach tusschen teerste Eylandt ende het landt niet passeren: want het Cannael ofte die passagie is tusschē teerste ende tweede/(oft om beter te verstaen) tusschen

Diepten om aen Pulo Condor te komen.

Gheleghenheyt vande drooghten daer Matheus de Brito opverloor. coursen om dese drooghten te schouwen. Langes de Custe van Champa is schoon en suyvere gront.

Streckinge van Pulo Condor tot Pulo wy.

Cours om na Pulo wy te loopen. Een Bancke van modder gront.

Eylant van camboja maeckt een hoeck/ daer de bancke af loopt. Veel eylanden tot op 12. ende 12. een vierendeelgraden. Den Inwijck Eufeada de Lian genaemt leydt op 12. een half graden. Noch een op 12. drie vierendeel graden twee hooge ronde Eylanden. Gheduente vant cannael tusschē beyde de eylanden.

een Cannael tusschē beyde de Eylanden.

een steenen Eylant met een Riffe.

Diepten eñ gronde ontrent dit eylant.

Gheduente vande custe van Camboja.

Plaets van de Haven Dos Malyos.

Gronde noordoost zy van Pulo Wy een groote Rivier. Gront ende diepten der selver.

Waerschouwinge van de Eylandē die ses mijlen van Pulo Condor liggben. t Noorder punt van Pulo Condor leyt op 8. twee derdendeel graden.

Diepten ontrent d'Eylanden drie mijlen van Pulo wy.

Digitized by Google

tusschen beyden dooz / is een smal Canael/ doch seer diep/van 60. vadem/ende daer loopt een stercke stroom dooz. Op de hoochte van dese voozsz. punt van desen Inwijck / luttel min ofte meer / te weten / een half mijl van't lant vande binnen zijde af / is gheleghen een seer langhe Clippe / streckende gheljck als het lant/welc men met leech water sien mach.

Cours van punt vande inwijc inde Haven van Syan.

Men loopt van dese voozsz. punt af nae de Haven van Syan toe/noozdé en supden langs het lant heen. De boven gheroerde Eylanden strecken tot op 10. mijlen na vande selfde haven/ altesamen langhs het landt heen/ en zijn niet te groot/noch en hebben gants geen gheboomten noch versch water / ende men heeft daer langhs/by heen/tot op een half mijl daer van af schoone gront en suiter niet dichter by comen / noch u tusschen dien ende 't lant in steken : maer latense altesamen blijven aende oost zijde.

Ghelegenheyt vande Eylanden met de haven.

Comende by pulo wy, tot den 10. Febzuary toe / soo heeftmen daer veel ooste winden/ waermede u de wester Custe tot een leegher wal blijft/daerom sult uwen weg nemen aende oost zijde vande voozschzeven Eylanden (die langhs de Custe ligghen) heen/u altoos wachtende van daer tusschen in te loopen/ doende aldus uwen cours noozdt noozdwest aen/daer langhs by heen/als gheseyt is/ende comende aent upterste eynde van dien (t'welcke is op de hoochte van t'waelf graden rupm) sonder eenige Eylanden meer te sien / so weet voozseker dat ghy inden Inwijck van Lyon zijdt: alhier wesende / sult terstont n.w. ende n.w.ten n.aen loopen/om van desen Inwijck te gheraken / op dat u de stroomen niet nae binnen toe en dzijven: Op dese streckinge sult ghy comen te sien de twee boven ghementioneerde Eylanden / gheleghen aende noozder hoeck vande voozsz. Inwijck / ende is int overloopen 12. mijlen weeghs. Als ghy de Custe van d'ander zijde begint te ontdecken/ te weten / woozby den Inwijck noozden aen/ soo liggender die Eylanden langhs heen/ als geseyt is. De punt vanden Inwijck voozby wesende / sult daer nae toe loopen/ ende daer by comende/sult daer van bupten heen loopen tot ontrent een half mijl daer van af. Dese Eylanden volepnden tot op 10. mijlen eermen by de haven van Syan comt/ als voozen/ ende die laetste van dien zijn 4. oft vijf cleyne Eylanden / ligghen d'een dooz d'ander langhs 't lant heen. Dese Eylanden en hebben gants gheen gheboomten ende sijn van roodtachtige aerde. Comende aent eynde van dese Eylanden/soo loopt nae't lant toe/tot dat d'Eylanden recht supden van u blijven/ alsdan soo neemt uwen cours recht noozden aen / waer mede ghy sult comen te sien de Haven van Syan,welcke is gheleghen van dese Eylanden af 10. mijlen weeghs.

Wat winden by Pulo Wy in Feb. meest waye

Voermaninge hoemen aen loopen sal/etc.

Het uyterste eynde van Pulo Wy loyt op 12. graden.

Teycken als men seker in den Inwijck van Lyon is.

Custen vooz by den Inwijck n.aen

Hier oft vijf cleyne Eylanden.

Ghedaente van dese Eylanden.

De Haven van Syan loyt 10. mijlen van dese Eylanden.

Ghelegenheyt vande Haven van Syan.

Dese Haven van Syan is gheleghen aen een leegh lant vol van geboomten/en heeft gants gheen sandt stranden : maer is altemael van weecke modder eñ slijck/ende heeft ook mede een bancke van modder gront / streckende derde half mijl zupen aen: Int eerste opcomen van dese bancke/so ist harde modder: Men en mach in dese Haven met gheen groot Schip comen / dan met het ghetp van een spzinckvloet / ende al ist schoon datmen opt dzoocy van dese modder raeckt/en is daerom niet periculeus: want moet doch even'wel op dzoocy comen / om met die ghetpden upt ende in te varen. Vande voozsz. Eylanden comende na de Haven van Syan toe / in voeghen als gheseyt is/noozden aen seylende/als sp u int supen blijven : wesende by nacht / moechtet wel vzp op de modder opt dzoocy aensetten: want sult u des mozghens recht teghens de Haven over vinden / soo dat ghyse beschepdelijcken ghenoech sien sult : want is een mondt ofte inkomste van een groote Rivier / sult daer al seylende over modder over al heen in loopen/ met de ghetpden ende supelijcke winden/die u ghenoech opwaerts aen sullen bzenghen.

Een bancke van modder gront die niet periculeus en is.

Cours van de Eylanden nae Syan toe.

Voermaninge ofmen by nacht op de banc quam.

Ghedaente vande Haven.

Dat 23. Capittel.

De Navigatie ende Coursen vande Haven van camboja af, tot het Eylandt van Pulo Tymon ende die Pedra branqua toe.

Scheydende vande punt vande haven van Camboja af / comende tot op een half mijl ofte daer ontrent t'Zeewaert in / sult uwen cours nemen zupdt west aen / waer mede ghy sult komen te sien twee cleyne Eylandekens/ gheleghen tusschen Pulo Condor ende Pulo Wy, sult daer een half mijl van af loopen/even'wel zupdt'west aen seylende/sonder pet naet zupden te houden/ om oozsake vande sterche stroomen/ die nae het Eylandt van Borneo toe loopen / ende soo het sake waer dat de wint begonst te stillen / ende dat ghy't begheerden te ancker en in het midden vande Golfo mochtet wel doen : want hebter gront op acht en dertich ende veertich vadem diepten / daerom en laet niet op de voozschzeven streeck van het zupdt'westen aen te loopen : want met dese cours sult recht op Pulo Tymon aen komen. Het Eylandt Pulo Tymon is groot ende hooch / ende vol gheboomten: heeft seer goet versch water/soo't u van doen waer / mochtet daer ghenoech krijghen / te weten / recht teghens over een Eylandeken / gheleghen in eenen Inwijck vant selfde Eylandt. Als ghy naer dit Eylandt Pulo Tymon toe loopt / soo sult ghy aen den hoeck vant nooztoosten sien een ront Eylant/ ende begheerende tusschen dat ende t'Eylant/ ofte tusschen dat ende het vaste Landt te loopen / moghtet wel doen : want moghter over al vzpelijcken passeren. Comende by Pulo Tymon, sult uwen cours zupden / ende wat na het zupden ten westen aen setten nae Pulo Tynghe toe / het welcke een seer hoogh ende rondt Eylandt is / in gheljckenisse van een Dupn / ofte als een hoop Cozens / heeft sommighe cleyne Eylandekens by hem ligghen. Op dese selfde streeck van zupen ende zupen ten westen aen / sult comen by de Pedra Branqua, ofte witte steen klippe : Van hier af soo begintmen de vaert na de Straet van Sincapura toe/loopende ontrent dzie ofte vier mijlen westwaerts aen/etc.

twee cleyne Eylandekens tusschen Pulo Condor ende Pulo Wy.

Waerschouwinghe om ses half mijl van dese eylanden te loopen.

Oorsake waerom men diept neemt de Golfo

Cours om recht op pulo Tymon aen te comen.

Ghedaente van Pulo Tymon.

Cours van pulo tymon nae Pulo Tinghe.

Ghedaente vant eylandt pulo tinghe

Het beginnen vande vaert van Sincapura.

Dat 24. Capittel.

De Navigatie ende Coursen van uyt de Haven van *Macau* in China, naert Eylandt van Pulo Tymon, ende die straet van Sincapura toe.

Die upt Macau schepdt na de andere custe toe / die sal dooz het ooster gat upt loopen/so de wint nae het noozdwesten loopt / soo niet daer en is niet aen hedzeven : want mochtet gat vant zupdwesten dooz seylen/'t welck eenen goeden uptgang is/

Cours van de klippe van Sebastiaen Walraven te schouwen.

Digitized by Google

loopende vãde punt vã Varella af recht naer het lant vande ander zijde van Macau toe/ om te schouwen de Clippe van Belchior Dalmeida, ende als ghy op een scheut van een Roer nae aen d'ander zijde comt / so sult ghy also langs heen loopen tot een punt lants (welcke 'tepnde is) toe / alwaer gheleghen is het Eylandt van Castro: Van dese punt steeckt die bancke af / om welcke oorsake sult het Eylandt van Castro naerder loopen/als de punt landts/ om niet op dzooch te raken: want men heeft in dese contrepe de meeste ondiepten aent landt van de slincker handt/ ende het diepste aen de rechter handt: Men heeft op dese bancke niet het hoogh water van een spzinck vloet vier en half vadem diepten bupten de banck wesende/ sult na het gat toe seylen / loopende alsdan na de punt vande banck toe / om niet te loopen op de Clippe (diemen terstondt sien mach: want sult daert water op sien bzeken/) tot datse u blijft aende rechter hant: Bupten 'tgat van desen uptganc wesende/ sult volgen de coursen hier nae verklaert. Oock mede/ als ghy scheyt vande Varella, (een Roer scheut daer van af wesende/) so moecht ghy loopen naert Eylandt ghenaemt Do bugio, (dat is vande Meerkatte) en daer met overeen comende / so loopter dicht bp: want is eenen gorden weg/ vooz de noozde winden diemen daer heeft/ overmidts datmen de winden aen dander zijde scherp heeft. De voorsz Clippe is ghelegen te midde weghen vant Cannael/ ghy moecht aen dese zijde vant noozden langs 't lant heen loopen na het Eylant van Castro toe.

Na dat ghy't Cannael ofte tgat upt zijt/ sult u'men cours zupdtwest aen langs d'Eylanden heen doen / soo't claer weer waer / tot dat ghy comt te sien het Eylant van Sanchoan, ende als ghy't siet daer op 8. mijlen na 't Zeewaert van wesende/ so hebt ghy eẽ goede navigatie: want ick doe dese cours altoos / en vinder mp wel met. Seven oft acht mijlen 't Zeewaert van Sanchoan wesende / sult 3. w. aen loopen / te weten twee etmalen lanck/ oft tot dat ghy na u gissinghe 12. mijlen vanden upterste hoeck ofte 'tepnde vande dzoochten af zijdt / alhier wesende sult alsdan 3. w. aen gaen/ so veel als u dunckt dat ghy vant upterste epnde van de dzooghten naer Pulo Canton toe bimewaerts zijt doende alsdan weder de cours van 3. 3. w. aen / ende naet 3. ende 3. ten w. op welcke cours sult comen te sien d'Eylanden van Ieronimo Pretto, welcke coursen ick aldus ghedaen hebbe met goede eñ voorspoedige winden komende altoos int gesichte van d'Eylanden van Ieronimo Pretto, eñ somtijdts daer bupten heen nae Pulo cambir toe/ ende quade windt hebbende sonder noozden te wesen / soo salt hem selven wel wijsen wat u te doen staet.

Als ghy dese Eylanden int gesichte crijcht moechter wel bp genaken so ghy wilt: want hebt alhier over al suyvere ende schoone sandt grondt van 15. vadem diepten. Van hier af nae Pulo cambir toe/ loopt de Cust n. ende 3. eñ heeft wat van n. ten w. ende 3. ten o. Dit Eylandt Pulo Cambir is lanck ende black / heeft vande zijde vande See / sommige roode blacken/ wesende de wilderniſſe van dien effen en gelijck Recht tegens over de punt van dien/ te weten naet noozden opt vaste lant/ is ghelegen een Rivier/ welcke is de selfde van pulo Cambir. Soo ghy alhier quaemt in de Moosson vande zupe winden/ moecht hier wel verversinghe van water nemen/ want is goet. Sult oock weten/ dat wesende 8. mijlen vant Eylant Sanchoan t Zeewaert / moecht oock wel van daer af u'wen cours nemen altoos naet 3. 3. w. toe/ so sult van gelijcken d'Eylanden van Ieronimo Pretto comen te sien: maer moet wesen met een Compas dat fijn is. Advertere u noch eens / dat soo wanneer ghy int gesicht van Pulo Cambir comt/ daer op 3. ofte 4. mijlen nae bp wesende/ soo heeftmen daer sommige Eylandekens liggen/ ende een half mijl t Zeewaert vande punt vant zupen af / ligghen etlijcke steen-clippen boven 't water / die hem vertoonen gelijck als Bocken hoornen / ghy moecht wel passeren tusschen alle d'Eylandekens ende het Eylandt door/ want is altemael schoon.

Van hier af nae de Varella toe/ looptmen de Custe n. ende 3. eñ wat van n. ten w. eñ 3. ten o. is inde distantie 12. mijlen. Dese Varella is eenen seer hoogen toorn staende op eenen hoeck lants/ die van binnent landt upt comt 't Zeewaert instekende. Bp dese Varella heeftmen eẽ Haven/ de welcke men niet sien en can/ alsmen daer om bupten af na toe comt / om oorsake dat het een lant doozt ander steect. Oock mede soo heeftmen aen desen uptstekenden hoeck/ te weten/ vande zupt-zijde een wateringhe van seer goet eñ versch water aen een sant strant. Vande noozdtzijde vanden selfden hoeck / is een ander plaets van versch water / aen een ander sant strant: Het landt heeft alhier sommige clippen eñ cleyne Eylandekens ligghen/ eñ so wanneermen alhier comt water halen/ moet wesen met een goede conjunctie ende tijt/ want men en heefter gheen ancker gront/ dan seer dicht bp het landt/ 't beste is binnen in de Bay te loopen: want is een goede Haven/ ick hebber selver in geweest/ heeft goet beschutsel vooz n. ende zupde winden/ met 14. 15. 16. vadem diepten sant gront/ ende soo ghy begeert wat naeder aent lant te comen/ sult daer 8. eñ 7. vadem diepten vinden van goede grondt. Dese Haven vande Varella is geleghen op 13. graden. Op dese wech vande Varella, tot het Eylant Pulo Secir toe/ heeftmen sommige Eylandekens/ ligghende ontrent 9. oft 10. mijlen vande Varella af. Vande punt vande Varella tot dese Eylanden/ looptmen de Custe n. eñ 3. ende van dese Eylandekens na Pulo Secir toe/ begintmen bp het landt heen te loopen n. n. o. ende 3. 3. w. aen. Dit Eylandt Pulo Cecir van het landt ghenaemt / om dat het aende Custe lept: want daer is noch een ander vande selfde naem 't Zeewaert in gheleghen/ is een clippigh Eylandt / sonder eenighe wilderniſſe/ hebbende int midden van dien eenen spitsigen Bergh gheljck een Varella, is een black Eylandt van gheelachtighe coleur vant Zeewater. Om Pulo Cecir te kennen/ daer op een mijl ofte 2. van wesende/ soo sult ghy aen het vaste landt een scheur sel oft open sien / is in dese contrepe goet op een paer mijlen na langhs tlant heen te loopen alwaer ghy sult op 7. vadem gront hebben van grof sandt / en wilt u van Pulo Cecir af niet 't Zeewaert in steken: want is eenen quaden wech / om datmender maer 4. vadem diepten (met steenighe gront) heeft. Pulo Cecir van het landt/ leydt op thien een derdendeel graden/ ende de streckinge van de Varella tot Pulo Cecir toe/ is ontrent 5 o. mijlen weeghs.

Van Pulo Cecir nae pulo Condor toe / sult u'men cours nemen 3. 3. w. ende 3. w. ten 3. aen op 18. ende 20. vadem diepten / waer mede het Eylant pulo Condor sult comen te sien.

Advert-

Plaetse van de gelegentheyt van het Eylant Castro.

Plaetse daer de meeste ondiepten zijn.

Waerschouwinge voor de Clippe.

Het Eylant Do Bugio/ dats t Eylant van de Meerkatten

Plaetse van de Clippe.

Cours uyt het Cannael tot het ghesicht van Sanchoan.

Gelegentheyt vande Eylanden van Jeronimo Pretto.

Pulo Cambir.

Diepten om trent de Eylanden van Jeronimo Pretto.

Ghedaente van het Eylandt Pulo Cambir.

De Rivier van pulo Cambir.

cours tot als men 8 mijlen van Sanchoan is/ nae de Eylanden van Jeronimo Pretto.

Waerschouwinghe van sommighe cleyne Eylanden.

Vermaninghe hoe de custe na Varella loopt.

Ghedaente van Varella

Een Haven by Varella

Oorsake waerom dat men dese haven niet en siet.

Sommige clippen en Eylanden sonder ancker gront.

Een goede haven met 14. 15. 16. vadem diepten.

De Haven van varella leyt op 13. graden.

Sommige Eylanden tusschen Varella eñ pulo Secir.

Oorsaecke waerom men dit pulo Secir heet, noch een ander pulo Secir.

Ghedaente van het selve mitsgaders de coleur.

Kenteyckens van pulo Secir.

Waerschouwinghe van pulo Secir niet t Zeewaert in te loopen.

pulo Secir leydt op 10 een derdendeel graden cours van pulo Secir nae pulo condor.

Digitized by Google

Wanschoonwinghe van de dwers Pulo cecir.

Advertere u dat wanneer ghy dese dwers wegh van Pulo Cecir nae Pulo Condor over loopt/ u'wen cours te doen vande sant punt af 3. 3. w. aen/ sult er hebben 18. ende 20. vadem diepten/ ende soo wanneer ghy 15. vadem vint/ soo zijt ghy dicht by de custe van Camboja, en sult pulo Condor niet sien dan vande zijde vant lant: maer om beters wille/ sult u altoos houden op de 18. ende 20. vadem/ boven de 20. vadem t'Zeewaert/ noch onder de 18. nae het lant toe niet loopende: Met dese cours sult recht opt aengesicht van pulo Condor aen comen/ is een groot Eylant/ hebbende veel Eylandekens rontsom hem liggen/ ende over al veel ancker gront/ van gelycken soo heestmen daer versch water/ te weten/ aende w. zijde/ is gelegen op de hooghte van 8. en 2. derdendeel graden. Op dese cours ende diepten sult comen te sien een Eylandt/ gheleghen recht tegens over die seven punten vande Custe: Heeft dese vertooninghe/ te weten/ 3. berghen/ welcke staen op de spatie van twee openen diet landt int midden heeft/ ende aende zijde vant noordwesten/ heeft een Clippig Eylandeken. Van hier nae pulo Tymon, sult u'wen wegh nemen/ zuyden ende zuyden ten westen aen/ op de diepte van 28. ende 30. vadem/ wesende van d'een tot d'ander 115. mijlen/ sult altoos als gheseyt is/ loopen nae het Eylandt vande seven punten (ghenaemt pulo Tyngaton, zuydt zuydtwest aen) om oorsake vande wateren ende stroomen/ die naet Eylandt van Bornon toe loopen/ en wilt gheensins vande cours afwijcken/ tot dat ghy't comt te sien: want lepdt van pulo Tymon 20. mijlen. Dese cours is een goede navigatie.

Hoe ghy u in ge en moet schouwinge vande diepten tusschen Pulo Condor en Pulo Tymon.

Advertere u wederom/ dat soo wanneer ghy zijt op den wegh van pulo Condor naer pulo Tymon toe/ sult (tot middewaerts van het eene tot het ander) vinden de diepte van 25. vadem/ ende van ter halver wegen (nae pulo Tymon) toe/ sult hebben de diepten van 35. vadem. Pulo Tymon lepdt op de hoogte van 2. en half graden aende noordt zijde/ is een groot Eylandt/ hebbende ander Eylanden by hem ligghen/ heeft aende noordt zijde versch water/ te weten aen een sandt strandt/ daer de schepen (die van Sunda af comen/ en naer China loopen) haer water comen halen.

Comende int gesicht van pulo Tymon, sult vande diepten zijde by heen loopen/ tot voor by de zuyder punt langhes heen voort Canael dat tusschen dese punt ende een ander Eylandt voor loopt/ welck Eylandt u sal blijven ter Zeewaert: So haest als ghy int Canael zijt/ so sult terstont aende zijde vant zuydwesten een ander seer hoogh Eylandt sien: ghenaemt pulo Tinge, alwaer ghy suldt nae toe loopen/ tot op anderhalf oste twee mijlen nae: Alhier wesende sult u'wen Cours nemen (nae de Pedra Branqua, oste witte Clippe toe) zuyden aen/ op 18. ende 20. vadem diepten/ altoos met het loot inde hant/ ende soo ghy op dese cours quaemt op minder grondt/ soo hout u te Zeewaert/ in voeghen dat ghy loopt op de 18. vadem/ ontrent vier mijlen verscheyden vande Custe/ om te schouwen de Riffe die vande punt oste hoeck van Iantana af comt/ daer de Eylandekens liggen/ die ghy terstont sult comen te sien/ alhier goede opsicht hebbende/ dat ghy de pedra Branqua niet voorby en loopt/ als ghy se comt te sien/ sult ghy daer nae toe loopen/ die altoos houdende aende ly van u af/ want wesende met de vloet/ soo looppender die stroomen gheweldigh nae het Eylandt van Bintou toe/ waermede de Pedra Branqua niet voorby en sout moghen comen: want dede my alhier/ dat ick het met twee ancker sterten most/ sult altoos (als gheseyt is) met het loodt inde handt loopen/ en soo wanneer dat ghy vint vijfthien sesthien vadem/ soo zijt ghy aent eynde vande Riffe/ ende moecht wel wesen dat ghy alsdan die pedra Branqua noch niet en sarght. Comende op de achthien vadem/ so en loopt niet meer t'Zeewaert/ aldus heen loopende tot dat ghy binnen de pedra Branqua zijt/ loopende alsdan nae een punt landts toe/ die ghy sult sien aent landt van Iantana, welck is het landt vande noordzijde/ sulter by heen loopen/ tot dat ghy comt te sien sommighe roode doelen ofte heuvelen/ gheleghen aende Haven van Ior, aleer ghy by dese haven van Ior comt/ sulter u een wepnigh van af houden/ u niet inde Haven stekende want heeft alhier een bancke ligghen/ sult voorby de roode doelen wesende/ nae het landt toe loopen/ het welcke een sant strant is/ daer alsdan langhes heen loopende/ tot de mont oste incomste vande straet van Sincapura toe/ goede opsicht hebbende/ dat soo haest als ghy de pedra Branqua binnen zijt/ nae het landt van Iantana toe loopt/ sonder nae d'ander zijde te wijcken/ want hebt daer seer quade grondt/ ende de windt soude u beletten over te comen. Soo ghy begeerden te loopen vande binnen zijde vant Eylandt pulo Tymon, moechtet wel doen/ &c.

Plaets van de stroomen nae toe te loopen.

Remarcken alsmen aent eynde vande Riffe is.

Comt niet punt aent lant van Iantana.

Vermaninge vande pedra Branqua te vermijden.

Dat 25. Capittel.

Deroute ofte de Navigatie ende coursen van Malacca af nae Sunda toe, gheleghen int Eylandt van Iava major, met alle die gheleghentheydt ende streckinghe van dien, opt correctste verclaerde ende aengheweesen.

Loopende vant groote Eylandt (gheleghen drie mijlen nae het zuydtoosten van Malacca) af/ tot die Rivier ghenaemt/ Rio Fermoso, soo doet men de Cours noordwest ende zuydoost/ ende noordwest ten westen ende zuydoost ten oosten/ ende zijn derthien mijlen/ moecht op alle dese wegh (soo ghy begheert) anckeren/ ende en helster boven de dertigh vadem diepten niet/ met suyvere moddet grondt: Dese voorseyde Rio Fermoso is gelegen aende selfde Custe van Malacca, welcke heeft d'incomste aende zuydoost zijde hoogh landt/ wesende vande zijde vant noordwesten leeg landt/ heeft inde Haven ses seven vadem diepten/ int incomen van dien sult ghenaken de zijde vant zuydoosten/ u wachtende vande noordwest zijde: want zijn daer ondiepten.

Coursen vant Eylandt 3. mijlen van Malacca nae Rio Fermoso. Strickinge des selven.

Gheleghentheyt van Rio Fermoso/ diepten der selver.

Wederschoonwinge voor de 11. mijlen.

Van dese Rio Fermoso af/ tot het Eylandt pulo picon toe/ 't welcke is gheleghen aende selfde Custe/ te weten/ een mijl weeghs vant landt verscheyden/ looptmen noordwest ende zuydoost/ ende noordwest ten noorden ende zuydwest ten zuyden/ tusschen dit Eylandt ende 't vaste landt ist ondiepe grondt/ is inde cours 6. mijlen.

Coursen van Rio Fermoso nae pulo picon.

Van dit Eylandt pulo picon tot pulo carymon, (twelcke een groot ende hoogh Eylandt met gheboomten is) hebbende sommighe Eylandekens rondtom hem ligghen/ soo

coursen vant Eylandt pulo picon tot pulo carymon.

Wijdtlichheyt van pulo capmon.

looptmen noozden ende zupen/ ende n. ten w. ende z. ten o. is inde distantie 5. mijlen. Van dit Eylandt Carymon af/ heeftmen ontrent 3. mijlen weeghs / tot de Custe van Samatra: Sult nae dit Eylandt toe/ ende daer langhs by heen loopen / te weten/aende west zijde/ want is over al schoon.

Veelheydt eylandekens

Aent punt vant zupen van dit Eylant Carymon, ligghen sommige eylandekens. Van dese eylandekens/ twee mijlen oozwaen/ leyt een ander cleyn ende langwerpent Eylandt/

Met Eylant pulo Alonalon.

ghenaemt pulo Alonalon, alhier ist Cannael op zijn smalste. Van dit Eylandt af/ soo begint de Straet diemen noemt Estrecho de sabon, dat is/ die smalste ofte doozgaende engte van sabon, wesende soo verre als het selfde eylant so sult ghy ontrent een half mijl van af wesen.

Het begin van de straet de sabon.

Van dit Eylant Alonalon af / tot het groote Eylandt van sabon toe / zijn ontrent twee mijlen/int midden van dit Cannael zijn gheleghen ander cleyne Eylanden / die u altesamen sullen blijven aende oost zijde/ u altoos wachtende daer niet op te vervallen / als ghy dooz dit Cannael heen loopt/so werst geadverteert dat te middewegen van dien ghelegen is een verbozghen Clippe onder water / daer eens een schip zijn Roer op af stiet.

Waerschouwinge voor een verborgen clip. plaetse der selver.

Comende by het Eylandt Alonalon, sult ghy aende zupdwest zijde daer van af/ (te weten/ aende zijde van Samatra,) comen te sien 2. cleyne Eylandekens / met noch een ander cleynder van geboomten/ wesende gants gheram paneert / met etlijcke Clippen daer by gheleghen. Als u dese Eylandekens blijven in het zupdtwesten/ ende zupdtwest ten westen / soo sult uwen cours zupen aendoen: sult daer 9. vadem diepten vinden / u altoos wachtende vande Custe van sabon, (twelck d' oost zijde is/) want isser ondiep / sult maken dat ghy te midde wegen vant Cannael heen loopt / is altemael modder gront.

Weetschouwinge van sommige eylanden ende clippen.

Een half mijl weeghs vant Eylandt sabon af/ is gheleghen een cleyn Eylandt/ ghenaemt pulo pandha. Dit Eylant heeft int midden een Steen-clippe. Als ghy soo verre zijt / dat u pulo pandha int oost zuydoosten blijft / doende uwen cours zupen aen / soo sult ghy daer 9. vadem diepten vinden/ loopende een half mijl vant Eylandt sabon af. Het oozsepde Eylandt ende Clippe ghepasseert wesende / sult harde gront vinden/ doende alsoo uwen cours zupen aen / tot dat u het Eylandt ende Clippe van pulo pandha int noozdt noozdoosten blijft / alwaer ghy terstont modder grondt sult vinden / van daer oozlaen moecht anckeren nae u belieften. Als u de oozsepde Clippe op de oozsz. streckinge blijvende is/ soo sult ghy comen te sien westwaert aen 2. Eylandekens ofte Clippen/ waer van d'eerste sommighe boomen op heeft / ende het ander/ (welcke de mondt van Campar int Eylandt samatra aldernaest is gelegen/) en heeft gants geen geboomten / ligghen dicht by den anderen. Van daer af nae samatra, heeftmen veel Steen-clippen liggen: Als ghy comt om dese Eylanden oozby te loopen (die u sullen blijven aende zijde van Samatra,) sult maken oozt midden vant Cannael heen te loopen/ (te weten / tusschen die Eylanden ende de Custe van sabon,) zupen aen / als gheseyt is/ uwen cours altoos doende lancx de Custe van sabon, tot ontrent een half mijl daer van heen/ alwaer ghy altoos sult vinden 8. vadem modder gront/ tot dat ghy comt by een cleyn Eylandeken / gheleghen dicht aende Custe van sabon hebbende veel Clippen rontsom heen: als ghy daer oozby loopt/ so sult ghy u wat bupten af wachten/ dat laetende aende zijde van sabon, hebt alhier oock modder gront ende een scheut grof gheschuts oozder aen/ soo sal u terstont de diepten beginnen te minderen/ tot op 7. ende 6. en een half vadem. Van hier af sult ghy loopen naer eenen hoeck (van het Eylandt sabon) toe/ ghelegen recht tegens over een vande monden van Campar : Dese monden ofte gaten zijn ghelegen aende Custe van samatra.) Recht int aengesicht van desen hoeck / te weten / ontrent twee boechschoten verre vant landt af/ ligghen twee clippen diemen altemets met volle Zee niet sien en can/ zijn ghenaemt Batotinghe: Men heeft tusschen dien ende het lant / ses seven vadem diepten/ ende tusschen beyde negen vadem: men mach met een Schip tusschen beyde oozpasseren/ ende t'Zeewaert daer van af nae samatra toe / heeftmen daer dicht by 12. 13. vadem diepten.

plaetsen by een cleyn eylandeken.

Wat gronts datmen ontrent dit eylandt heeft.

Ghelegentheden vande monde van campar.

Van twee clippen die ghenaemt werden Batotinge.

Om wel te moghen nae dese Clippen toe/ ende daer oozby loopen / soo sult ghy uwen cours nemen / te weten soo haest als ghy 't oozsz. Eylandeken (dat byt Eylandt van sabon lepdt ghepasseert zijt/) gheljck alsmen langhs sabon heen loopt / met het loot inde handt / op 7. 6. en een half ende 6. vadem diepten: tot hier toe sal u de diepten minder/ altoos modder grondt / welck ghy sult hebben/ tot dat ghy metten hoogsten heuvel (van die op den hoeck van sabon staen) ende met een punt vant landt van samatra, van een vande monden van campar (ghenaemt As bocas de campar) over een comt / waer van het eene landt met het ander gheleghen is o. ende w. In dese contrepe heeftmen de oozsz. Clippen van Batotinghe, als boven : Alhier wesende/ sal u terstont de diepten beginnen te vermeerderen tot op 7. ende 8. vadem/ op welcke diepten sult loopen / soo langhe dat u de Clippen achter upt blijven/ daer t'Zeewaert afloopende/ te weten / nae de zijde van samatra toe/ die laetende aende zijde van sabon, u daer altoos van wachtende: want en hebt alhier anders ghen dinck dat u schadig can wesen dan dese Clippen daer de stroomen nae toe loopen: Oock mede sult ghy u wachten van beyde zijden/ so wel van sabon als van samatra: want zijn daer over al dicht langs heé danckē eñ ondiepten.

coursen om wel dooz by dese clippen te loopen.

Diepten langs sabō/ beigelijcks de gronde.

As Bocas de campar is een vande monden vā campar.

Dese oozsz. twee Clippen gepasseert wesende/ (die u bynaest recht achter upt sullen blijven) sult terstont z. o. aen loopende na het landt van samatra toe/ met het loot inde hant/ niet passerende onder de 5. vadem na het lant van samatra, noch boven de 7. vadem t' Zeewaert / sonder het loot nimmermeer upt de de handt te laten / want in dese contrepe regeertmen hem meer nae het loot ende diepten/ als naet Compas.

waerschouwinge voor de custe van sabon ende Samatra.

Als dit Eylandt van sabon poleynt / soo heeftmen terstont een ander Eylant/ genaemt pulo Dure, welck streckt tot een ander Eylant/ genaemt Pulo Boyon, ende dan noch een ander Eylandt/ geheeten pulo Buron, welcke zijn gheleghen soo dicht aen samatra, dat het altemael een landt schijnt te wesen: Aent eynde van dit Eylandt Dure, liggen 3 Eylandekens/ te weten / een groot ende 2. cleyne. Dit Eylandt Dure looptmen met den hoeck van sabon, daer die 2. cleyne clippen liggen/ n.n.w. ende z. z. o. is inde distantie ontrent 6. ofte 7. mijlen/ met de diepten van 6, 7. 8. vadem diepten/ modder grondt.

coursen alsmen achter de clippen is na samatra moet diepte datmen nemen moet.

Als ghy

Twee eylandekens midtgaders de mast van campar

Veel steen clippē aende zijde van samatra

Ghelegentheyt van pulo Dure. Pulo Boyon ende pulo Buron.

Dese Eylandekens.

Digitized by Google

Cours als mē met het Eylant Pulo Buron over een comt/etc.

Als ghy met het Eylandt van Pulo Buron over een comt ('twelck dicht aende Custe van Samatra leydt /) soo loopt z. o. ende z.o.ten z. o. aen : Dese cours aldus doende / tot dat ghy comt op thien vadem diepten/ alsdan so loopt z.o. aen / tot by eenen hoeck vant lant van Samatra, ghenaemt Tanjanbaro. Van desen hoeck tot het Eylandt pulo buron, zyn dzie mylen/ 'twelck bupten het Cannael is. Als u desen hoeck tot Tanjambara blyft int westen/so loopt zupden ende z. ten o. op de dzie Eylanden aen/ dicmen noemt de Calantigas, waer van het eerste een Eylandeken by hem heeft ligghen/ te weten / aende zupdt-zyde/ende het middelste heeft niet met al / ende het derde ofte 'tal- der zupdelyckste/ heeft een ander Eylandeken aende zyde vant noozden by hem ligghen: Dese Eylanden sullen u int voozby passeren blyven aende oost zyde.

Strecktingh van tanjambara tot Pulo Buron.

cours na de 3. Eylanden Calantigas

Ghedaente van alle dzie

Van desen hoeck Tanjambaro, wat voozder aen / leydt eenen anderen hoeck / ghenaemt Tanjanbasso, welcke seer gelyck ende effen met de Zee over een comt : Tusschen dese twee hoecken is gheleghen de Rivier van Andargijn. Den voozsz. hoeck Tanjanbasso, leydt met d'Eylanden oost ende west / wesende vanden eenen hoeck tot den anderen neghen mylen. Als ghy desen hoeck int gesicht cryght / so en sult ghy van daer voozt aen geen lant van Samatra meer sien/ om dattet in wycken zyn. Van desen hoeck looptmen nae d'Eylanden Calantigas, n.w.eñ z. o. ende is inden cours ontrent seven mylen. Dese Eylanden zyn gheleghen op een graet aende zupt zyde vanden æquinoctiael. Aende oost zyde van dese Eylanden Calantigas, heeftmen veel steen clippen boven eñ onder het water ligghen / daerom en sulter 't Zeewaert niet van af loopen: want tusschen dien ende het Eylandt Linga ist seer vupl ende periculeus.

Beschaffinge van den hoeck Tanjanbasso.

Plaets van de Rivier Andargijn.

Cours van den hoec na Calantigas

Hoochte van de Calantigas.

Willende vande Calantigas nae het Eylandt Bulo Varella loopen / soo loopt z. o. ende z. o. ten o. aen/ waer mede daer op aen sult comen/ is in de distantie negen mylen: Ghy sult op desen wegh vinden 7. ende 8. vadem diepten / ende dicht bpt Eylant 16. 17. vadem/te weten/aende zyde vant noozden/ende vande zupdt zyde sult ghy minder hebben : Dit Eylandt heeft versch water.

Waerschouwinghe ontrent het eylandt Linga/etc.

Cours van de Calantigas na Varella.

Dit Eylant vande Varella is gelegen recht téghens over eenen hoeck vant lant van Samatra, ghenaemt Tanjanbon, van welcken hoeck tot het Eylandt zyn twee mylen / ende men loopt het n.n.w. ende z.z.o. Sult loopen tusschen dit Eylandt ende den hoeck heen/ latende 't Eylant 't Zeewaert / aende zyde vant back boozt. Int aenghesicht van desen hoeck ligghen dzie Eylanden/ waer van het grootste ghenaemt wozt Iamba, ende langhs het landt van Samatra, en heeftmen gants gheen Eylandekens noch Clippen.

Plaetse van het Eylant van Varella.

Ghelegenheydt van Iamba ende noch 2. Eylanden.

Om te loopen van het Eylandt Pulo Varella, nae de Straet van palimbon toe/so loopt zuptoost aen / altoos op die diepten van seven vadem modder gront : Op desen cours sult ghy comen te sien den bergh / ghenaemt Monte de Manopijn, welcke staet recht op het aenghesicht van het Eylandt Banca. Als ghy desen bergh int gesicht cryght / soo en sult ghy de Custe van Samatra nauwelyckcn comen sien/ om oozsake vande Inwycken. Sult op de voozsz. Cours nae de voozsz. bergh toe loopen/te weten daer anderhalf myl van af heen loopende nae de Custe van Samatra toe / latende den bergh aende zyde van het noozt oosten/u daer van wachtende als boven: want heeft een groote Riffe / een myl daer van af ligghen. Als ghy met den bergh van Manopijn over een zydt/soo zydt ghy recht teghens over de monden ofte Inwycken / (ghenaemt As bocas de palimbon,) gheleghen aen de Custe van Samatra. Een myl van den voozschepden hoeck van palimbon voozt aen / is gheleghen een smalle ofte dunne punt lants aende zupd zyde vande selfde punt steken veel Clippen ende Rudtsen af/ tot een myl 't Zeewaert in/ altemael onder water gheleghen/welcke maken die boven gementioneerden Riffe/ waerom u andermael advertere / daer anderhalf ofte tot twee mylen van af te passeren / ende en laet u vande groote diepten diemen langs dese Riffe heeft niet bedzieghen : want van veel diepten soudt opt dzoogh raecken/gelyck alst ghebeurde met een Schip/ 't welck sepiden aen dese zyde/dicht by't Eylant Banca op vyf thien vadem diepten/stiet met syn Roer aende steenen. Sult oock op u hoede wesen / niet te seer te ghenaken het landt ghenaemt As bocas de Palimbon, ofte de monden van Palimbon, want zynder altemael ondiepten ende sanden: Hebt altoos het loot inde handt / ende en loopt niet onder de vyf een half vadem nae het lant vande monden ofte Inwycken toe/ tot dat ghyse ghepasseert zyt / noch boven 8. vadem 't Zeewaert / ende soo ghy daer op quaemt/soo houdt u terstont weder op minder gront/als gheseyt is.

waerschouwinge van een groote Riff.

teycken als men t'eylt over Andargijn de Palimbon.

Een smal punt met veel clippen eñ Rudtsen

twee verwantinghen vande Riffe

Waerschouwinge voor het lant As Bocas de Palimbon.

op wat dingen datmen dies aengaende loopt moet

Sult weten datmen van desen bergh Manopijn, af (welcke staet int Eylandt Banca,) loopt nae de monden ofte Inwycken van palimbon toe/ (die aen d'ander zyde van Samatra ligghen/) noozt noozdoost ende zupt zuptwest ende mach wesen in't overloopen vyf mylen weeghs.

Cours van Manopijn na t'Eylant Banca.

Van hier soo begint die Straet (diemen noemt) van palimbon. Dese Straet streckt nae het zupdoosten/ hebbende somtyds wat vant oosten/ ende by wylen wat vant zupen/ tot datmender dooz is. Den bergh van Manopijn ghepasseert wesende / tot op twee mylen voozby/sult u'wen cours nemen naer deerste mont ofte Inwyck van palimbon toe / met het loot inde handt/te weten/een myl weegs daer van af heen loopende / ende comen de op vyf en half vadem diepten/soo en ghenaeckt landt vande monden ofte Inwycken niet naerder: want syn altemael ondiepten ende sanden / waer om u vermane onder de vyf en half vadem niet te loopen / ende vande zyde van banca, en sult over de acht vadem niet loopen. Doende u'wen cours op dese diepten/ tot op een groote myl voozby de laetste mont van palimbon, wesende in dese contrepe / sult nae het landt van Samatra toe loopen / tot op een half myl daer van af: al hier wesende / soo maeckt het landt een myl recht vooz upt een punt/ by dese punt comende/sult noch een ander punt recht vooz upt sien / welck mach liggen van d'eerste punt vier mylen weegs/ende men loopt van d'een tot d'ander oost zupdtoost/ende west noozdt west.

Het begin vande straet van Palimbon.

Op twee diepten dalmen t'Land vande eerste mont vande straet palimbon aen loopen mach.

Comende soo verre als die twede punt/ soo heeftmen een myle weeghs voozt aen/ aende selfde Custe een kleyn Kivierken ligghen / tusschen desen hoeck ende de Rivier looptmen altoos een half myl vande Custe van Samatra af / met het loot altyds in de handt.

Beschaffinge van twee punten.

plaetse van een kleyne Rivier.

Van dese voozsz. Rivier af voozt aen / sult vande Custe afwycken : want zyn van dese

Digitized by Google

Rivier af/tot een ander punt toe/ (gheleghen vijf mijlen vooz upt / altemael bancken ende ondiepten van modder grondt / daerom sult daer altoos mettet loot inde hant seplen/ende onder de vijf vadem nae de Custe van Samatra niet loopen/want sout op't dzooch comen.

Beschrijvinge van een hoogh punt bant eylant Banca.

Sult op dese diepte loopen tot dat voozst. punt toe dat vooz u lepdt / ende recht teghens over dit voozst. punt / soo heeft het Eylandt banca, te weten / aen d'ander zijde oock een punt ofte hoeck van een hoogh landt/alwaer het Canael op zijn smalste is. Vp dese voozst. punt comende / sult terstont meer diepten crijghen.

Coursnaest Eylant Lasapara

Als ghy vp dese voozst. punt ofte hoeck comt / soo loopt zupdt zupdtoost aen. Dese cours aldus doende tot op het Eylandt van Lasapara, het welck u recht vooz upt lept/ wesende van desen hoeck ofte punt negen mijlen.

Ghedaente dãLasapara

Dit Eylandt is clepn/ van een leegh Landt/ hebbende daer over al rontsom dzooghten eñ ondiepten. Als ghy dit comt te sien/ so loopt zupen eñ zupen ten oosten aen/ loopende daer langhs heen tot op twee mijlen na/te weten/

Cours om vooztevLasapara te loopē

aende sijde van Samatra, op ses seven vadem diepte: want dit is den rechtē wegh eñ cours om vooz vp dit Eylandt te loopen / ende soo ghy vont 10. 12. vadem/so keert terstont weder nae de Custe van Samatra toe / soeckende de 5. vadem/om te loopen op de 6. eñ 7. vadem diepten: alhier comende/sult u op desen wegh houden/latende dit Eylant van Lasapara aende oost sijde: Als ghy daer begint tusschen in

Beschrijvinghe vande rechtediepte vãdese baen

te comen/soo sult zupen aen loopen / ende comende met het Eylandt over een/ soo sal u de diepten beginnen te minderen tot op vijf vadem/en laet u dat niet verdzieten: want is de rechte diepten diemen daer heeft/ ende als u het Eylandt blijft int oosten/soo zijt ghy daer recht met over een.

Vant Eylant Lasapara, 12. mijlen vooztaen/

Is.mijlenvãLasapara noch een Eylandt.

so heeftmen een Eylant (gheleghen dicht bp't lant van Samatra,) twelck maect eenen clepnē Jnwijck ofte Bay/heeft tot een kentepcken/ dat die geboomten van dien hooger zijn/ als die vande Custe eñ schijnē vosrens te wesen/

Kentepcken bant selve

men loopt dit Eylant mettet Eylant van Lasapara, n.n.o. eñ 3.3. w. Van welck Eylant een Riffe af loopt/streckende 2. en half mijl 'tzeewaert in/daerom so ghy daer begeerdē na toe

Een Riff om trent dese Eylanden.

te loopen / wesende in der nacht / sult u wen cours 3. aen doē/altoos mettet loot inde hant/ op 8. eñ 9. vadem diepten / ende al ist dat ghy comt op 11. vadem/en is daerom geen quade cours/maer en sult onder de 7. vadē niet loopen. Als ghy na u gissinge vooz bp't Eylandt zijt/so sult ghy terstont weder u wen cours na het lant toe nemen/sult daer altoos vinden 8. 9. vadem diepte. Comende na dit Eylant toe bp daegh/sult daer so verre tzeewaert af loopen/dat ghy alleenlijcken die toppen ende het

Kentepkens alsmē verre by het Riffe is.

opperste vande boomen daer vanden moogt/ ende soo haest alst u blijft int n.w. soo zijt ghy vooz bp de Riffe/ so loopt dan weder nae het lant toe op 8. 9. vadem diepten/ als voozen: want den rechten wegh ende cours is altoos

Waerschouwinge vooz een groote Jnwijck.

langs de custe heen. Vooz bp dit eylant voozt aen/so heeft het laut eenen grooten Jnwijck/ den welcken ghy schouwē sult/want het daer altemael ondiepten zijn/eñ den hoec van dien

Een Riffen omtrendaen linde selve

nae het 3. heeft een dicke grove punt landts/ dat boven alle het ander daer ontrent upt kijet. Binnen desen voozst. hoec/te weten/nae den Jnwijc toe/is gelegen een Rivier/ vande welcke een bancke af comt/ streckende tot op twee mijlen't Zeewaert in van vier vadem diepten/altemael hart sandt/ te weten/in dese contrepe daer ick se ghepassecrt hebbe: Daerom u noch eens advertere die diepten vande 8. eñ 9. vadem niet te laten/ welcke den rechtē cours eñ wegh is/ende men loopt vant vooz st Eylant met dese Riffe 3.3. w. eñ n.n.o. wesende inde distantie 10. mijl.

coursvande punt vans Jnwijcxaen twee Eylandekens

Van dit punt vande Jnwijck af tot twee eylandekens (gelegen aende selfde Custe van Samatra vooztaen/) soo looptmen op de selfde streeck van n. n. o. eñ 3.3. w. eñ is inde cours 10. mijlen: Op alle desen wegh sult ghy vindē de diepten van 9. 10. ende 11. vadem diepten: Dese Eylandekens zijn gelegen verschepden vande Custe 3. ofte 4. mijlen.

Ghedaente van tlande dãSamatra eñ Sunda.

Comende vp dese twee Eylandekens / soo maecht het landt eñ Custe van Samatra eenen dicken crommen rugghe / eñ soo 't claer weer waer/sult reeht vooz upt comen te sien 2 hooge landen/ waer van het een u sal ligghen int z.w. welc is het lant van Samatra, eñ het ander int zupen / 't welck is het landt van Sunda, van't Eylant Iava Major. Vande voozst twee Eylandekens af/ sult altoos u wen wegh nemen langhs desen crommen eñ dicken rugge vande Custe van Samatra heen/ ende comende aen den hoeck van dien/ soo begint het Lant weder seer leegh te wozden/alsdan so begintmen seer perfect eñ claer die 2. voozst. landen te sien. Tusschen dese 2. hooge landen loopt een Canael ofte dooz gaende straet na bupten tZeewaert in/te weten/ tusschen het Eylant Samatra ende Iava Major, welcke genaemt wozt de Straet van Sunda. Gepasseert wesende die grove dicke rugge vande Custe van Samatra, ende weder bp't leeghe landt comende/ soo en loopt niet verder langs de Custe heen: Ende soo ghy een goede en doozgaende wint hebt/ so wilt terstont van daer af dwers over loopen/nemende u wen cours 3.3.o. aen nae't hooghe landt van Sunda toe/te weten/ aende 3.o. sijde van een punt ofte hoeck die't lant aldaer heeft/bp de welcke langhs heen is den wegh nae Sunda toe/daerom advertere u/ hebbende eenen goeden doozgaende windt dwers over te loopen: want soo u de wint begonste te stillen ter halver weghen/hebbende 't ghetp met u / sout vande stroomen nae het Canael toe gedzeven wozden/twelcke eenen quadē cours is: want de minste diepte vant Canael zijn veertigh vadem eñ meer/ende de stroomen eñ ghetpden loopen daer seer geweldigh so wel upt als in/ ende soo ghy tselve daer binnen in settet/ als de stroomen upt loopen / wesende met eenen noozdoosten ofte oosten windt/soo soude ghy die baren ende golven vande Zee soo hol eñ verbolgen hebben/datter geen Cabels sterck ghenoegh soude wesen om teghen te houden/ende souden u met gewelt na bupten toe dzijven/dat u een groote moeyte soude geven. Jck doe u dese vermaninghe/ om oozsake dat ick het selfs so bevonden hebbe/ daer binnen in comende/ dooz quade gissinghe die wp gemaeckt hadden / int dwers overloopen nae het hooghe Landt/ (gelegen aende zupdt sijde van Sunda) toe / ende deden onsen cours recht op het midden van dien: maer de stroomen dzeven ons derwaerts heen/ sonder dat wp't eens ghewaer wozden/daerom u waerschouwe / datmen daer op aen loopt met de cours van zupdoost: want het ghene dat ghy meer nae het oosten loopt / sult ghy in minder diepten hebben om te anckeren/ soo u de wint quaemt te stillen/ende is een supvere gront.

Wat wegh datmen nemen sal nae Sunda

Een Canael tusschen Sundaende Samatra

De straet van Sunda.

Cours vber Sunda

Waerschouwinghe om met eendooz gaendewint dwers over te loopen

Wesgelijcks dooz canael die seer perieu'eus is Diepte vans selfde canael

Oorsake waerom dat een Stuerman in dese canael verbolten was.

Comende

Beschrijvinghe van een groote eylant

Comende bp't voorschreven Lant sult terstont comen te sien / te weten daer dicht bp heen een groot ende black Eylandt / vol gheboomten/met veel gebergten/hebbende 't Zeewaert daer van af naert noordoosten een ander black Eylandt: Van hier af tot de Haven Sunda, mach wesen ontrent vier mijlen / sult uwen Cours doen nae de Haven toe/ langhs 't Eylandt(dat aende Custe leyt)heen/'t Zeewaert daer van af tot op een half mijl: want is daer over al langs heen supver eñ schoon/ van 6.7. vadem diep/ sulter alsoo langs heen loopen tot het eynde van dien/ aldaer wesende sult comen te sien tot op een mijl weeghs naert z.o./een cleyn Eylandeken vol geboomten/twelcke sult laten aende syde vant zupdtooosten/daer binnen heen loopende/ te weten/ recht op eenen spitsighen hoogen Bergh(die binnen int Landt staet)aen/ ende als ghy beginct te ghenaken/soo sult terstont de Woninghen vande Steden comen te sien/ welcke is gheleghen langhs de strant heen/ sulter setten op vier oste vijf vadem naer u beliefte/ is altemael modder grondt.

Beschrijvinghe van een cleyn eylant

Ghedaente vande woningho vã Sunda

Soo ghy begeert te loopen naer de Haven toe/doorr een Canael (twelcke loopt tusschen tgroote Eylandt ende thooge landt van Sunda heen) moechtet wel doen / altoos langhes tlandt heen loopende/tot dat ghy bp de Havé comt: want sultet voorschreven Eylandt/ eñ noch ander 6.cleyne Eylanden(die wat voorder aen staen)tzeewaert laten: maer en sulter niet meer als 2. en half vadem diepten hebben/van steenighe gront/ waerom de bupten om wegh alderbest is/als voorzen/&c.

Cours genom doen een Canael nae de Haven te loopen.

Dat 26. Capittel.

Deroute ofte die Coursen vande Haven van Bantam af, nae die Haven vã Calapa, diemen noemt Sunda Calapa, beyde Havens gheleghen aende Noordtlijde vant Eylandt Iava Major.

Cours van Bantam na Calapa.

SEylende uyt de Haven van Bantam naer Sunda Calapa, sult uwen Cours nemen tusschen t Eylandeken eñ t Eylandt(ghelegen tegen over den crommen hoeck)doorr/ om dieswille dat de stroomé naert Canael ofte Straet toe loopen/sepiende ontrent een scheut van een stuck geschuts/van alle d'Eylanden af daer langhes heen: want isser over al supver ende schoon van 5.6. vadem diepten modder gront/ovvermidts datter (vanden hoec vande bocht/ofte den crommen hoeck) een groote bancke ofte drooghte af streeckt: Desen hoec om wesende/sult gaen loopen op 6.7. vadem diepten/ tot een goede mijl daer van af: want van desen crommen hoeck af/tot eenen anderen(diemen daer naer aen't selfde landt heeft/)ist altemael banckachtigh ende ondiep van sanden ende t Zeewaert van dese punt af/lept een langhwerpigh Eylant/ ghenaemt Pulo Tunda, ende 3. ofte 4. mijlen oostwaert daer van af/streckt eenen geheelen regel eylanden/onder groote eñ cleyne / welcke altemael op de selfde streckinghe heen liggen / 't eynde van dese eylanden(twelcke zijn 4.eylanden bp een/ te weten / een groot ende drie cleyne) zijn aenden ander ghehecht met Riffen/eñ sult dicht langhes dese Riffen heen 24.eñ 25 vadem diepten vinden/ sult alle dese (eylanden die op desen regel heen strecken)laten t Zeewaert van u af.

Coursen van den Custe tot Calapa toe.

Vande voorsz. punt ghenaemt den crommen hoec af/ so streckt alle de Custe tot Calapa toe oost aen / ende heeft wat van oost ten z. sulter langhes heen loopen op de seven ende acht vadem diepten: want soo ghy verder t Zeewaert in waert/so loopen de stroomen te seer naer de straet ofte t Canael (dat tusschen Iava eñ Samatra naer bupten is loopende) toe/ twelcke u tegens is / eñ is van veel diepten: Vier mijlen vanden crommen hoeck ofte punt voortaen / soo heeft de Custe een ander punt lants / alwaer recht teghens over/te weten/ een mijl t Zeewaert daer van af / is gheleghen een ront Eylandt/en sult tusschen dit Eylant ende t Landt niet door loopen: want is over al seer ondiep ende steenige grondt / daer loopen alleenlijcken cleyne Fusten door/ sult een half mijle 't Zeewaert daer van af loopen: want is daer langhs heen altemael steen: een cleyne mijl weegs voor bp dit Eylant / heeftmen een ander langh Eylant / ende dan noch wat voorder aen/te weten daer dicht bp/leyt noch een ander cleyn eylandt: Van dese twee eylanden af een mijl weeghs z.o.waert aen/ te weten dicht bp't landt / liggen noch twee ander eylanden/tusschen die boven genoemde eylanden ende dese twee eylanden heen/heeft men een Canael van 6.7.vadem diepten/daer door loopende / sult altoos d'Eylanden van ter Zeewaert aldernaest loopen / eñ soo ghy daer niet en begheert door te passeren / soo loopter bupten om t Zeewaert daer van af/ alwaer sult vinden 12.13.15. vadem diepten. Van dit langh eylandt af n.aen / volcynden d'eylanden van ter Zeewaert/ die de Riffen hebben/als ghesept is/ ende maken een mont ofte open van een Canael van een groote mijl weeghs / sult alhier d'eylanden die naet lant liggen aldernaest loopen: want loopende bp d'eylanden van die t Zeewaert in ligghen/ sout terstont de Riffen comen te sien / die van sant eñ oock van steen zijn/ welckmen't meestendeel nutter leegh water ontdeckt siet.

Hier mijlen vande crommen hoeck een punt. lants ende daer teghens over een eylandt.

Waerschouwinge hier door niet te loopen

Beschrijvinghe van ver schevden eylanden.

Diepten omtrent de eylanden.

Waerschouwinge voor de Riffen bp de Eylanden &c.

Gepasseert wesende het langhe eylandt eñ 't ander datter een scheut van een stuck geschuts voor bp leydt/als oock die tweede die voorder aen ligghen/ende tlant vande Custe die de punt heeft/so heeftmé wat voor bp dese punt/noch ander vier eylanden ligghen / tusschen welcke ende t Landt men gantsch niet passeré en mach/eñ een cleyne mijl oostwaert aen/zijn gelegen noch ander eylanden/te weten/twee ende twee op de ry / opt eynde van dese 4.eylanden t Zeewaert in / leyt een witte sant drooghte die altoos ontdeckt leyt: alle desse ghementioneerde eylanden sult ghy laten aende rechter hant/te weten aende syde vant landt: wesende aende z.syde voor bp dese witte sant drooghte/ sult comen te sien binnen int landt twee hooghe Bergen/welcke liggen o. ende w. vanden anderen verscheyden / ende aende voet van den Bergh int oosten/is gheleghen de Haven van Calapa alwaer ghy 't setten sult.

Gelegentheyt van 4. Eylanden.

Beschrijvinghe vã 4. eylanden met een drooghte.

Ghedaente vande Haven van Calapa.

Als ghy binnen inde Haven wilt loopen/ de voorsz. drooghten eñ dan noch een eylandt dat van daer naert lant toe leyt/voor bp wesende/soo sullen u blijven int zupdtooste 4. eylanden die nae 't landt toe strecken / eñ noch een ander dicht bp't landt / soo sult u wachten van een sant drooghte/gheleghen int n.o. seer dicht vande Haven af/welckmen altoos sien mach/wordt vande vloet wegh gespoelt alst hoogh water is / sult naer dese eylanden toe loopen/welcke zijn gheleghen t Zeewaert vande Haven af / wesende bp daegh om die voorseyde drooghten te schouwen/&c.

Course om inde haven te loopen

Waerschouwinge voor een sandedrooghte.

Digitized by Google

Dat 27. Capittel.

Deroute ofte die Coursen vant Eylandt Pulo Tymon af, naer die Haven van Sunda toe int Eylandt Iava major.

Cours van Pulo Tymon naer t Eylandt Binton.

VAnt Eplant Pulo Tymon af / looptmen naer't Eplandt Binton toe / (te weten / naer een punt landts die vant selfde Eplandt aldermeest oostwaert in Zee upt comt) 3. 3. o. ende n. n. west / dicht by dese punt zijn gheleghen sommighe Riffen van cleyne Rudsen ende Clippen / ende heeft aen de noozdt-zijde van dese punt een open ofte mont liggen / inde welcke gelegen is een groot Eplandeken van twee berghen / ende een dal int midden / ende langs dese punt / minder als een half mijl van landt / heeftmen acht vadem diepten / van blacke ende supvere sant gront / ende en heeft anders gheen vuplyckheyt / als die Steen-Clippen ende Rudtsen / die dicht langhs 'tlandt heen ligghen.

Plaets van sommighe Clippen ende Rudsen.

Van een Eylandeken met twee berghen.

Van dese voozseyde punt vant Eplant Binton af / naer die zupt-ooster punt vant Eplant Pulo panjon toe (welcke een Eplandeken t'Zeewaert daer van af heeft) looptmen zupdtoost ende noozdtwest ende zuptoost ten o. eñ n. w. ten w. Tusschen dit Eplandt Pulo panjon ende 't Eplandt Binton leydt een open / twelcke te middewegh twee blacke cleyne Eplandekens heeft ligghen / staende vol gheboomten / ende soo men Pulo panjon niet en mach passeren aende oost zijde / so machmen daer binnen dooz daer langhs by heen loopen / heefter 5. ende 6. vadem diepten van goede gront / ende hebter nieuwers af te vreesen / dan van dat ghy vooz ooghen siet.

tusschen pulo panjon eñ het Eplant Binton ligghen 2. Eylandekens.

Diepte tusschen beyde.

Dit Eplant Pulo panjon is gheleghen dicht by 't Eplandt Binton, ende soo't ghebeurde datmen hem soo dicht by't landt vondt / datmen daer aende zijde van 't Zeewaert niet voozby en mocht / soo salmen loopen naer den hoeck vant noozdtwesten toe / alwaer een ront Eplandeken leydt / twelcke ghy sult laten aende zijde vant Eplandt / tusschen dat ende t'Eplandt niet loopende / dan daer bupten om dicht by heen: want isser schoon / loopende also van binnen langhs 't Eplant heen / als gheseyt is: Aende zupdtoosterhoeck van dit Eplandt panjon, zijn gheleghen dicht by t'landt veel Eplandekens ende Clippen / ende twee mijlen zuptoost daer van af / is ghelegen een rondt Eplandt vol gheboomten / sult tusschen dese twee Eplanden dooz loopen / naert Eplant van Lynga toe / twelcke een schoone supvere wegh ende Zee is / ende somen hem vont voozby dese voozs. mont ofte open / soo salmen bupten t Eplant om loopen: (want isser schoone) sijnen wegh vooztaen: Van dit ront Eplandeken af twee mijlen naert zupden toe / lept een Riffe van steen / vande lengte van een schent van een Gotelingh / ende heeft maer een Rudse die ontdeckt is / doch men siet het water ofte die Zee op de reste bzeken / waer van u sult wachten.

Hoedanigheyt vant Eylandt Pulo panjon.

Aende s. o. zy van pulo panjon liggen veel cleyne Eylandekens ende Clippen.

Cours om naer Eylant Lynga toe te loopen.

twee mijlen vant Eylant Lynga moetmen een steen-riff schouwen.

Van dit Eplant af naert eynde vande Eplanden vant lant van Lynga, (gheleghen dicht aende oostzijde vant selfde Eplant) sult uwen cours doen 3. ende 3. ten o. aen / ende bupten om loopende 3. aen / altoos langhs d'Eplanden heen / die u altesamen sullen blijven aende zijde vant westen.

hoemen den cours lanct eñ om d'Eylanden heen moet / ende van sommighe onderstelinge van sommighe onderstelijcke Eylanden.

Soo wanneer ghy twaelf mijlen ghesepit hebt / so sult ghy recht vooz upt comen te sien / te weten aende zijde vant zupdtwesten / een cleyn ront Eplant / liggende wat te Zeewaert van dander verschepden / welc Eplant by naer een ghelijckenis heeft vant Eplant Das Iarras gheleghen by Malacca, ende alteermen daer op 4. mijlen naer by comt / soo sult ghy komen te sien twee andere cleyne ronde Eplandekens / ligghende langhs 'tlandt heen verschepden vanden anderen / evenwel niet te veel.

Als ghy soo verre zijt alst eerste ront Eplant / wesende claer weer / soo sult ghy t hooge lant vant Eylandt Lynga, comen te sien / west zupdtwest van u ligghende / te weten / boven over d'Eplanden (daer ghy langs heen loopt) heen / welcke altesamen sijn van leege heuvelen ende dalen / sult aldus langhs d'Eplanden heen loopen: Comende tot op 3. mijlen vooz by t ront Eplandt / sult comen te sien wat verschepden vant lant af / een cleyn Eplandeken (twelcke hem int eerste ghesicht vertoont als twee Clippen) ende tlant heeft alhier eenen hoeck streckende van daer af innewaert aen / makende eenen inwijck (A Enseada de Linga, ghenaemt) als ghy soo verre zijt als dit cleyn Eplandeken / soo sult comen te sien int west noozdtwesten / het hooghe landt van Lynga, twelcke maeckt de vertooninghe van twee hooghe Rootsen ofte berghen / ligghende verschepden vanden anderen / welcke strecken n. ende zupden / ende die vant n. heeft twee spitsen / makende tfatsoen van Hase oozen ende sult int westen een ander landt sien / twelcke maeckt eenen crommen hooghen rugghe / by wijlen wat af dalende.

Waer ende wanneermen het Eylant Lynga sien mach.

Ghedeelte der landen eñ vanden Inwijck Enseada de Linga.

Op alle desen wech tot het voozs. ront Eplandt toe / sult vinden vande 17. tot 18. vadem diepten van harde ende schoone gront / te weten / tot by desen hoeck ofte eynde vande Eplanden toe / ende daer voozby sult 28. vadem diepten hebben: Comende voozby desen hoec (daer ghy t landt ontdeckt / twelcke naert w. z. west streckt) om te loopen naer Pulo pon toe / (twelcke is een Eplant / gelegen vant lant van Lynga, 8. mijlen / hebbende vande noozdt-zijde twee cleyne Eplandekens / ende alsmen daer aende zijde vant nooztoosten af is / soo schijnt ront te wesen / met eenen spitsighen bergh int midden / ende vande zupdoost zijde maeckt de vertooninghe van twee bergen met een dal int midden / gheljck het in effeckt is / soo wilt dan 3. 3. w. aen loopen: wesende van de voozs. hoeck 3. ofte 4. mijlen vooztaen / sult dit Eplandt van pulo pon verstondt vooz upt sien liggen / op dit Eplant heeftmen versch water / eñ tisser rontom schoon / als ghy't int gesichte crijgt / so sulter na toe loopē / te weten op de w. zijde aen / sult een half mijl daer van af vinden de diepten van 15. badē / by dit eplant wesende / soo loopt 3. eñ 3. ten o. aen / op welcke cours sult comen te sien den Bergh van Manopijn gheleghen op den hoeck vant Eplandt banca, alwaer de Straet van Palimbon sijn beginsel heeft / ende die seven Eplanden diemen heet Pulo Tayo, sullen u blijven aende zijde vant zupdtoosten / welcke sijn gheleghen van Pulo pon af 7. mijlen soo men op dese wegh vint de diepten van over de 10. vadem / soo ismen aen de oostzijde / eñ hebbende 10. vadem / soo ismen van banca 6. ofte 7. mijlen / ende comende op 8. vadem so en salt niet lange toeven / ofte ghy sult het landt van Samatra comen te sien / soo haest als ghy int gesicht van Manopijn zijt / so loopter tot op 2. mijlen naer toe / eer dat ghy de Straet ofte Camael in loopt / doende op dese manier uwen cours naer de monden ofte inwijcken van Palimbon, naer de Custe van Samatra toe / u wachtende van eenen grooten inwijck

Vande diepten / bancken eñ gronden na Linga.

Pulo Pon leyt 8. mijle van Linga / ende van de merckenende opdoeninghen deser selfden.

Weys water aent eylant Pulo Pon

De Straet van Palimbon begint aenden hoec van Banca / by den berg Manopijn.

Hoemen by die diepten verstaen can waer ontrent datmen is.

Digitized by Google

Wanneer Camael bij Samatra is loopt ende den inwijck bij palimbo ghekomen sal.

inwijck/gheleghen naert noordwesten vande monden van palimbon af/ aende selfde Custe van Samatra, de welcke een seer groote Haven ende incomste heeft / soo datter veel schepen met bedrogen zijn geweest/ die daer in liepen/ en heeft gheen ondiepten sult terstont comen te sien (soo ghy langhs de Custe heen loopt) dat het landt van dien zuyd zuydwest aenstreckt: Van hier af voortaen soo doetmen die Coursen ende Navigatie naer sunda toe/ gheljck als wy die op de vopagie ende beschrijptie van Malacca naer Sunda ende Iava verclaert hebben / waerom niet noodigh is hier weder te verhalen.

Dat 28. Capittel.

Derouten ende coursen langhs de Custe van Samatra heen, te weten vande buyten zijde beginnende vant uyterste eyndt, gheleghen op vijf graden aende noordezijde vanden Æquinoctiael, tot die straet van Sunda vant Eylandt Iava major toe, met alle die gheleghentheyd van dien.

Gelegentheyden der Landouwen/ inwijcken ende bayen langs de custe van Samatra.

IN den eersten wesende op den uytersten hoeck ofte 't eynde vant Eylandt samatra, te weten / vande buyten zijde / soo looptmen langhs de Custe zupen aen/ is van een seer hooghe ende lustige Landouwe 't aensien/ met veel groote Inwijcken ende Bayen langhs de Custe heen.

Van desen eersten ende uytersten hoec (genaemt van Achein) 12. mijlen voortaen / tot eenen anderen hoeck (die t'Zeewaert insteect) looptmen de custe zupen langhs heen / ende van daer tot die dzooghten genaemt Os Baixos de Tristan de Tayde (dat is de dzooghten van van Tristan de Tayde) looptmen de Custe zupdoost ende zupdoost ten zupen aen/ende is inde cours 50. mijlen / by de Eylanden van Tristan de Tayde, heeftmen veel dzooghten ende ondiepten daer rontom heen ligghen / te weten aen de zijde vant westen / noordwesten / ende noozden / met veel Eylandekens ende Clippen vande selfde zijde: Dese voorschreven Eylanden willen wat gheljckenisse hebben met d' Eylanden van pulo sambilon, gheleghen aende Custe van Malacca, t'Zeewaert van dese Eylanden van Tristan de Tayde af / zijn gheleghen twee Eylanden ghenaemt Ylhas Douro, dat is de gout Eylanden / waer van het naeste thien oft twaelf mijlen daer van af leydt/ ende 't ander noch twaelf of derthien mijlen voozder t'Zeewaert in/ligghen op de hooghte van twee ende anderhalf graden / aende noozdzijde vanden Æquinoctiael, van daer af loopten naer de Straet van sunda toe/ hebbende veel Eylanden daer langhs heen ligghen / te weten / inden eersten soo heeftmen dzie Eylanden/ gheleghen op de hooghte van anderhalf graedt / aende zupdzijde vanden Æquinoctiael, oost ende west van dese Eylanden leydt eenen hoeck aende custe van samatra, ghenaemt Cabo das Correntes, (dat is den hoeck vande stroomen / om dies wille dat de stroomen alhier seer sterck naert zupdwesten loopen) waerom men anders gheen remedie en heeft / dan dicht langhs de Custe heen te loopen.

Wilde dese ghenaemt Os Baixos de Tristã de Tayde/ende hoemen die omtegghen moet.

Hoe dat twee gout Eylanden ende de Straten bij Sunda gelegen zijn.

Ontrent de custe bij Samatra moet men om de stercke stroomen van C. das Correntes dichtbij de custe seylen.

Hoemen begeert te loopen naer die Straet van sunda, so moetmen goede opsicht hebben: want men heeft langhs dese Custe soo veel Eylanden/ dat se ontalbaer zijn: Van d'Eylanden van Tristan de Tayde, tot die Eylanden van Manancabo zijn ontrent 100. mijlen/ ende men loopt die Custe noozdtwest ende zupdtoost/ ende heeft wat van n.w. ten n. ende z.o. ten z. sult tusschen d' Eylanden As Ylhas Douro, ende 't landt heen loopen/ op welcke cours sult comen tot aenden hoeck O cabo das correntes, welcke seer hoogh is stekende buyten alle 't ander lant t' Zeewaert in: maer en wilt de de punt niet te dicht ghenaken: want daer dzooghten ende Clippen van af steken / desen hoeck is gelegen op 1. en 1. derdendeel graden zupdzijde van den Æquinoctiael.

Gedenckelijcke lectuyde van C. das correntes.

Ick en verhale alhier anders geen tepckenen ofte kennisse van dese Custe van Samatra, om dieswille dat wy de stroomen t' Zeewaert in dzeven/ buyten alle dese Eylanden om/ende en costen niet beter doen / als te loopen tot by het Eylandt ghenaemt Ylha Douro de Manancabo, dat is het goude Eylandt van Manancabo quamen daer op aen / aende zijde vande Zee / daer vier ofte vijf daghen by heen loppende/ is een seer hoogh ende schoon Eylandt int ghesicht / soo datmen beschepdelijcken genoegh sien ende kennen mach dattet Goudt heeft/ is altemael van een stepl afgebickt lant langs de Zeecant heen/ heeft ontrent 10. ofte 12. mijlen inde lengte/ men loopt het noozden ende zupden/ ende heeft wat van noozden ten westen ende 3. ten o. Heeft vande zijde vande Zee vijf ofte ses Eylanden liggen/ontrent een mijl ofte anderhalf verschepden vant landt/ op de hooghte van 3. graden/ 't welcke is de hooghte die icker gevonden hebbe / mach liggen verschepden vant vaste landt van samatra 8. ofte 9. mijlen: De Rivier van Manancabo, gheleghen aent landt van samatra, hier tegens over dunct my een seer groote Rivier te wesen: want schiet eenen grooten stroom van hem / met veel dzupf-hout ende ander vuyligheydt / en dat wel 10. ofte 12. mijlen t' Zeewaert in.

Verclaringhe hoe de sterck herstroomen om af doen gaen vant gout Eylandt van Manancabo/ende van dese selfden gelegentheyt.

De beste tepckenen ende kennisse die wy vondē van dese custe vā samatra, is dese te weten/ datmen de custe nimmermeer en moet laten upt het ghesicht / dan daer altoos langhs heen loopen: want men sal op dese cours aent Eylandt Ylha Douro aen comen / op schaers 3. ende 4. en een half graden: Doe dese vermaninge op dat ghy u niet en betrout opt loopen vande stroomen / die naert zupdtwesten strecken/ als ghesepdt is.

Aenwijsinge dat beste middelen om op de custe van Samatra / met voorsichtigheyt te loopen vande stroomen alles wel te mach te trouwen.

Vant Eylant Ylha Douro ofte 't Goude Eylandt af / looptmen naer de Straet van sunda toe/ z.o. ende z.o. ten z. aen/ende wat voozby 't goude Eylandt zijn ghelegen 2. Eylanden/ welcke strecken noozden ende zupden d' een met d' ander / op de selfde streckinghe vant 'tgoude Eylandt / ontrent vijf ofte ses mijlen weeghs. Om nu te loopen naer de mont ofte incomste vande straet van sunda, soo en wilt de Custe vant vaste lant niet verlaeten/altoos met goet opsicht van d' Eylanden ende Clippen diemen daer seer veel voor upt heeft ligghen/ soo datmen niet en weet waermen de mondt van de Straet vinden sal/ dan alleenlijcken by de kennisse van d' Eylanden/ t'welck is een hoog Eylandeken/ gelegē recht tegens over een punt lants van samatra, te weten aen de n. zijde daer van af: dit vaste lant van Samatra volcyndight alhier daer het die straet mettet Eylant Iava major maect/ heeft aende n. w. zijde van dese custe 2. ofte 3. Eylandekens / ontrent een mijl vant landt gheleghen/ ende opt Eylandeken dat aldernaest aent lant leydt/ voozden eens een schip met Fransoysen gevanghen/ waer van het geschut de Coninghs vant

Coursen/ merckē/ clippē/ ende andere noodtlijcke dingen op dese passagien vant gout Eylant naer de straet van Sunda.

Een Schip met fransoysen genomen op een Eylant by de straet van Sunda.

vant Eylandt Banda ende die van Calapa treghen/ende een mijl vant landt af zupden aen/ lept dat Eylandeken / welcke eenen hooghen top ofte spitsigen Bergh heeft/als geseyt is: Aende noordzijde van desen spitsighen bergh ofte Eylandeken/zijn ghelegen 4. Eylanden/ waer van het een seer hoog is strecken noordooſt ende zupdweſt / liggen wat voorder daer van af/ te weten/ bypde drie voorſz. Eylandekens / dicht by den hoeck aende zijde vant noordooſten/ tuſſchen alle dese Eylandekens ende 'tlandt heeftmen eenen grooten Inwijc/ van veel ondiepten ende verborgen Clippen onder 't water liggen / waer van etlijcke ondeckt zijn / en latet u niet bedrieghen om door dese inwijck te loopen / ten waer met een Fuſte ofte seer cleyn Schip : want is beter te loopen naert Eylandt gelegen aende zupdzijde daer van / langhs de punt van dien heen/ welcke niet vreesen en dorſt : want en heeft niet dat u beschadighen can/ſult terſtont voor u upt comen te sien ooſt noordtooſt aen een punt landts/ gelegen aende zijde vant noordooſten / ende schijnt twee ofte drie Eylandekens aende punt te hebben.

Manichen wingt voor de perticulen des verborgen Clippen ende ondiepte dese inwijck tuſſchen de Eylanden.

Langhs dese voorſz. punt heen / soo heeſt men de mont ofte incomſte vande ſtraet van Sunda, daermen door moet loopen/ dese punt ſtreckt noorden ende zupden / hebbende int n. eenen hooghen heuvel / weſende de zupdzijde het eynde vant ſelfde landt.

Gheleghenheyt ende gestaente der Straet ende des Eylants Banda.

Dicht byde mont vande Straet ſalmen tot een beter teycken comen te sien / te weten naet noordooſten een langwerpigh Eylandt / ende naert zupdooſten een hoogh landt / twelck landt is gheleghen boven Bantam, een haven int Eylandt Iava, allwaer de Portugeſen de Peper gaen laden / die daer int ſelfde Eylant wast ende vergadert wordt / achter 't voorſchreven hooghe landt is gheleghen die ſtede van Bantam.

Haven int Eylandt Java daer de Portugalen den Peper ſelfden landts laden.

Al eer ghy comt by dit voorſchreven landt dat boven Bantam leydt / ſoo ſult ghy int ooſt noordooſten comen te ſien twee ofte drie Eylandekens / ende ſoo ghy beghreert naer Bantam te loopen / ſoo moecht wel tuſſchen deſe Eylandekens door loopen.

Men wijs hoomen voor der lijckhs na Bantam seylen mach.

Vermane u wederom vant Eylandeken gheleghen inde mondt vant Cannael ofte die Straet van Sunda, hier voorzeu gheroert/ twelckmen tot een kenniſſe ende teycken/heeft weſende seer hoogh ende diep daer by/ ende heeft die Kee/dat als ghy de punt ofte eerſten hoeck om zijt/ ſo moechter anckeren op 20 ende 25. vadem diepten / naert u te pas comt/ uptghenomen dicht by 't landt / allwaer veel witte ſteenen ende Ruſsen ligghen/ende wat meer t' Zeewaert iſt altemael modder/ op 20. ende 25. vadem seer goede grondt / ſult u beſt doen die anckeren naert landt toe wel te vertuyen en te verſekeren want men daer seer ſtercke buyen van overt landt crijgt: Dit hoog Eylandeken ofte spitsighen top is gheleghen op de hooghte van 5. en half graden : want hebbe alhier dickwils de hoogte vande Son ghenomen en ghepeylt / daer gheanckert weweſende : Op de ſelfde hooghte leyt van gheljcken de mont ofte inganck vant Cannael/ ofte die Straet van Sunda.

Aenwijs dese Coursen/ paſſagie/ende teychenen ende bejeghenijngen van Calapanaer eylant van Luſepara.

Men heeft dese naevolghende Eylanden t'Zeewaert/alsmen naer de mont ofte incomſte vande ſtraet toe loopt/ te weten / d' eerſte Eylanden zijn gheleghen naert weſten Zeewaert in/ vande voorſz. spitsighen top/ ofte 't hooghe Eylandeken af / ende naert weſt zupweſten ſes ofte seven mijlen weegs/heeftmen eenen gantſchen reghel Eylanden / met sommighe Clippen daer ontrent liggen / ende naert zupden ander 6. ofte 7. mijlen / liggen ander hooge ende groote Eylanden/als oock mede int zupdweſten daer van/zijn ander Eylanden : tuſſchen alle deſe Eylanden in/ heeftmen veel Cannalen/ welcke ſoo smal tuſſchen den anderen door loopen / datmen daer in verwert om weer upt te raken : Het beſte Cannael om door te loopen / hebbe gevonden by de voorſchreven hooghen top ofte spitsige Eylandeken heen / te weten aende zupdooſt zijde / ſtreckende noordooſt ende zupdweſt/ in alle deſe Cannalen en hebt anders niet te vreesen/ dan dat ghy voor ooghen siet / etc.

Verhael dat verſcheyden Eylanden ende clippen dienen op bysondere ſtraten nae de Straet van Sunda paſſeert.

Veel ſmalle cannalen tuſſchen Eylanden daer men in verdwaelt/ maſſgaders een aentwijs tot den rechten ende beſten Cannael.

Dat 29. Capittel.

Om te ſeylen van Calapa uyt het Eylandt Iava major naer China toe, met alle die Coursen ende ſtreckinghe vande ſelfde Navigatie int particulier verclaert.

SEylende upt die Haven van Calapa, ſult loopen naer een Eylandeken gheleghen naer de punt van Baravon toe/ (te weten 't naeſte aent landt) waer mede ſult terſtont comen te sien twee hoecken van sant dupnen/ welcke naer d'Eylandekés van te Zeewaert toe ſtrecken / als u de ſelfde aende rechter handt blijven / ſoo moecht ghy tuſſchen d' Eylanden in comen loopen/te weten/ door Cannael daer u de wint beſt plaets toe gheeft : want zijn altemael ſchoone ende ſuydere gronden : Deſe Eylanden gepaſſeert weſende ſult langs de Cuſte heen loopen/ nae de punt ofte hoeck van Caravon toe / welcke is ooſtwaert aen / ſtreckende ontrent derdehalf ofte drie mijlen weeghs / om van daer uwen cours dwers over te nemen/naert Eylandt van Luſepara toe.

Ghy ſult weten datmen van deſe punt van Caravon af / (welcke is gheleghen aende ſelfde Cuſte van Iava) loopt naert Eylandt van Luſepara ofte Laſapara toe / noorden ende zupden/ ende heeft wat van noorden ten weſten / ende zupden ten ooſten/ ende is inde cours vijftigh mijlen : men doet deſe cours aldus / om dieswille dat d' ooſte ende ooſt zupdooſte winden in deſe contrepe alſdan beginnen te wapen/ te weten / ſoo haeſt als de May maent aencomt / van gheljcken ſoo beginnen alſdan de wateren ende ſtroomen te loopen / met die Monſon vant jaer (dat is die Conjunctie en de tijt vande beſette winden naer die Straet van Sunda toe) te weten / naert Cannael van Lampon genaemt / twelcke begint vande mont af / ende ſtreckt tot eenen dicken hoeck ende inwijck met een Riffe toe / gheleghen aende Cuſte van Samatra, ontrent achthien ofte neghenthien mijlen van Luſepara af/ weſende inde contrepe boven verhaelt / by de punt ooſt hoeck van Caravon, (welcke ghelegen is drie mijlen vande Haven van Calapa af) ſult uwen cours nemen noord noordooſt aen / 8. ofte 9. mijlen weeghs/ waer mede ſult comen te sien een ront Eylant / twelcke u ſal blijven aende zijde vant lant van Sunda ofte Iava, voorby dit Eylant weſende ſult weſtwaert daer van af/ eenen gheheelen reghel Eylanden sien/die alte ſamen noorden ende zupden aen ſtrecken tot voorby de contrepe vande mondt vande Straet vande Sunda, by dit voorſz. ront Eylandt ſult grondt vinden op 20. vadem diepten/ op welcke diepten ſult uwen cours nemen noorden

Op wat tijt int jaer dat men mede Straet van Sunda oft den Cannael van Lampon ſeylt/ ende hoe de paſſagien ghelegen zijn/ en wat men ontmoet.

Digitized by Google

noozden ende noozden ten westen aen / waer mede altoos sult blijven int gesicht vande boven ghementioneerde Eplanden/ tot het eynde van dien/altoos met die voorseyde diepten van 20. vadem. Als ghy dese Eplanden begint te verliesen/ upt het ghesicht/ daer vooz by wesende/soo sult terstont op de 14.ende 13. vadem comen / ende op de 13. vadem wesende/sult de selfde cours van noozden ende noozden ten oosten aen loopen/ tot dat ghy naer u gissinghe 't Eplandt van Lusepara op 15. ofte 16.mylen nae zijdt : op dese contrepe comende/soo loopt terstont vypelijcken op de streeck van noozden aen / alhier sal u de diepten beginnen te minderen tot op elf vadem/ 't welcke eenen goeden cours is: want op meer diepten loopende/sout bupten Lusepara om loopen: Seylende aldus noozden aen als ghesepdt is op elf vadem diepten / soo hebt ghy den rechten cours tot dat ghy comt op de diepten van neghen vadem / aldaer wesende soo siet vooz u upt : want en sult niet langhe loopen / ofte ghy sult het Eylandt van Lusepara comen te sien / 't welcke hem sal op doen gheliick twee cleyne heuvelen / streckende oost ende west metten anderen / wesende die vant oosten grooter als d'ander : op alle dese voorseyde wegh / hebbe inde Mey maent ghevonden ooste ende oost zuydooste winden / als boven gheroert is ende naer dat die ghetyden vant water/ winden/ eñ stroomen zijn/ sult u reguleren / in sulcker voegen dat ghy altoos in uwen cours noozden behoudt: want dit is den rechten cours ende wegh / te weten / vande punt ofte hoeck van Caravon af/ tot het Eylant Lusepara toe/eñ so ghy later 't seyl ginckt/ hebbende de winden ruymer / sonder eenich abatiment ofte aflach/sult uwen cours recht n.aen doen : want is seer periculeus bupten 't Eplandt van Lusepara om te loopen/daerom sult uwen wegh nemen/in voegen dat u t'selfde Eplant aende oost zijde blijft/om dieswille datmen van Lusepara twaelf mylen oost af een ander Eplant heeft/ 't welcke ghenaemt wort Lusepara falca: dat is/ valsch Lusepara, om dat ter veel Schepen met bedroghen zijn gheweest / die meenden dat het t'rechte Lusepara was/ comende vant Eylant Iava af/ waerom dat sy't den naem van Lucepara falca ghegeven hebben: men moeter hem van wachten/want heeft noozden daer van af eenen grooten inwijck / gheleghen int Eylandt van Banca, en die daer in loopt can qualijck weder op de rechte wegh gheraken: want de winden daer seer scherp sijn/soo datmen daer groote moeyten ende perijckel dooz heeft/om in de Straet te comen/ gheliick als sommighe schepen wel ghebeurt is / die haer met valsch Lusepara bedroghen vonden/ daerom waerschouwen een peder / dat soo wanneer ghy naer Lusepara toe loopt / dat ghy boven de 11. vadem diepten niet en loopt/makende dat u t Eylant van Lusepara int oosten blijft/om uwen cours ende wegh te verseckeren.

Als ghy't Eylandt Lusepara int ghesicht crijght / daer op aen comende tot op dzie mylen naer/ soo sult u wachten daer zuyden ende noozden met over een te comen: want aende zijde vant noozden als ooc vant zuyden/ sijnt altemael tot over de derde half mijl/ bancken ende sandt drooghten die seer periculeus sijn/ waerom u terstondt sult houden aende zijde vant zuydwesten / in voeghen dat ghy daer twee mijlen van af / naert land van Samatra toe loopt/ ick hebber selver onder een mijl van af/ ghepasseert/so dat wy die gheheele straat/ als ooc een witte sant banckc gantz ondeckt saghen/ welcke bancke is gheleghen aende n. zijde/ hebbe altoos ghevonden op desen wegh ende cours vijf en half vadem modder gront: maer soo haest als ons t Eylant bleef int zupt oosten / kreghen maer vier en half ende vier vadem schaers/ende raeckten tweemael met tet Koer aende grondt : maer waren cleyne stooten / vonden over al sant gront: maer soo haest als wy ons wenden naert landt van Samatra toe quamen terstondt op dieper grondt: daerom advertere u altoos byde twee mijlen vant Eylant af/nae Samatra toe te loopen/ als ghy tselfde begint te ghenaken/ so sult ghy in die contrepe vinden schaers vijf vadem modder gront/ ende alst u blijft int oosten soo zijdt ghy daer recht met over een / alsdan sult ghy terstont aent land van Samatra een punt landt sien/daer ghy naer toe sult loopen/ so sult ghy terstont meer diepten vinden/ eñ naer de custe loopende / so ghenaeckt de voorschreven punt lants op een half mijl naer / sulter 10. vadem diepten vinden / van harde blacke gront/ tot dat ghy een goet stuck weegs voorby de punt zijt/men loopt de custe van Samatra, te weten/ vande Straet van Sunda af tot dese punt toe/ noozd noozdoost ende zupt zupdtwest.

Van dese eerste punt 3. groote mijlen voozt aen / heeft de selfde Custe van Samatra een ander punt/sult uwen wegh nemen daer langhs heen/ontrent een half mijl vande Custe af/ altoos mettet loot inde hant/alwaer sult vindē de selfde diepten van 9. ende 10. vadem harde gront/ als ghy de voorsz. tweede punt begint te ghenaken / soo sult ghy modder gront vinden / ende daer recht teghens over/te weten/ aent Eylandt van Banca leydt een ander hooghe punt landt ofte hoeck / alwaer het Cannael op sijn smalste is/mach wesen vant eene lant tot het ander ontrent dzie mijlen weegs: vande eerste punt tot die tweede punt is die cours noozden ende zupden.

Van dese tweede punt ses mijlen voortaen/ soo heeft de Custe van Samatra noch een ander punt/welckmen met de tweede punt loopt/n. n.w. ende z.z.o. ende is tusschen beyden altemael van banckachtighe ende seer ondiepe modder grondt / 't welcke alsoo tot ontrent te middewegen vant Cannael heen streckt/hebbende meer dan vier mijlen inde lenghte/ te weten / langhs de Custe van Samatra heen tot een Kivier toe/die ghy sult comen te sien: wesende soo verre als die voorseyde punt/ soo en weest niet onachtsaem om t'loot altoos upt te wozpen / sult comen tot op 5. vadem modder gront/eñ beneden dien niet loopen: want sout terstondt op vier vadem comen / moecht u reguleren naer de diepten die ghy vint / altoos uwen cours nemende aende zijde van Samatra/ boven de seven vadem niet comende. Als ghy de voorschreven Kivier int ghesicht crijght/en daer begint by te comen/so sal u de diepten terstont beginnen te vermeerderen/altoos daer dicht by heen loopende/tot dat ghy daer voorby zijt / de punt tot op een half mijl naer ghenakende.

Van dese derde punt vier mijlen voortaen leydt noch een ander punt / de welcke men loopt met dese punt oost zupdoost ende west noozdwest/ uwen cours doende langs de custe heen tot op een half mijl van lant/ op 7.8. vadem diepten / is altemael tot die vierde punt toe modder gront.

Van dese 4. punt af tot de eerste mont ofte inwijck

Waer ontrent ende wanneermē onbeschroffē na t Eylant Lusepara de sechten loop mēē mach.

Mercken ende op doeningen des Eylandts Lusepara eñ wat getyden ende streckinghe dat men dient te houden.

Waerschouwinghe om dooz et Eylande valsch Lusepara gemaemt niet bedrogen te worden.

Op dzie mylen by Lusepara moet men wachten n ende 3. niet over een te dryenghē/ eñ vande cours die men houden moet.

Mercktekenen om te houdē cours ten te seylen by Samatra nesens het punt des eylants bancx eñ meer inden punten.

streckingen eñ ontmoetingen des tweeden punts.

Waerschouwinghe op wat plaetsen, mē wel opt loot moet passen/ende beneden 5. vadem niet loopē mach

streckingen eñ merckens des derden punts.

Digitized by Google

Vaffagien ofte merckenden diuersen punts/ uyt de Waerschouwing om de monden van Palimbon/ etc. te schouwen ende wat diepten ofte coursen men houden moet.

in wijck van palimbon toe/ (genaemt Aprimeira Boca de Palimbon) mach wesen ontrent twee mijlen / en men loopt het ooſt ende weſt/ ende o. ten z. ende w. ten n. Weſende tot op een mijl weeghs vooztaen voozby de vierde punt/ ſoo ſult u vande Cuſte af houwen/ na de Zee toe/ om te ſchouwen de monden van Palimbon, (As Bocas de Palimbon ghenaemt) ſult maken dat ghy daer twee mijlen van afloopt (om oozſake vande veel ſanden ende ondiepten diemen daer heeft) altooſ met het loot inde handt/ onder de ſes vadem naert landt toe niet loopende/ om verſekert te weſen: want vande vijf vademen comt men terſtondt op de vier ende van daer op dzoogh/ en wilt oock niet te diep loopen naer de zyde vant Eylandt banca toe: want men aldaer ſteenen en Rudtſen heeft liggen/ alwaer de Iunco (dat is t'ſchip) van Antam de Payva op liep/ 'twelcke was op 15. vadem/ ende raeckten met het Roer aends ſteenē ofte Clippen/ daerom advertere u boven de 8. vadem noch onder de 6. tot vijf ofte 5. en half vadem toe niet te loopen/ tot booz by de tweede mont ofte inwijck ghenaemt A Segunde boca de Palimbon, tot dicht by de derde mondt: want als u dē bergh van Manopijn (dat is den hoeck vant Eylandt banca) blijft int ooſten vyp en vyanck / alsdan ſult ghy't dwers over ſetten/ nemende uwen cours twee mijlen daer van af/ om te ſchouwen een Riffe die daer zupt weſt van af ſteeckt.

den inwijck ofte tweede mont ghenaemt A. Segunda Boca de palimbon.

Weſende in de contrepe dat u den berg van Manopijn int zupdtooſten blijft / ſoo ſult ghy noozden ende noozden ten ooſten aen loopen/ op welcke cours ſult comen te ſien ſeven Eylandekens / alteſamen by den anderen ghelegghen/ ghenaemt van die vant lant Pulo Tayo, ſijn gheleghen ontrent 15. mijlen van Manopyn af: Deſe Eylanden ſullen u blijven aende zyde vant zupdtooſten: met deſe Eylanden over een zijnde / ſult komen te ſien een kleyn Eylandt gheleghen int noozdtweſten / 'twelcke heeft twee heuvelen / makende 'tfatſoen van twee mammen/ leydt ontrent ſeven mijlen van de voozſchzeven Eylandekens af/ is genaemt Pulo Pon.

Wande ſteenighen ofte merchen in de contrepe ontrent den berg Manopijn.

Twee heuvelen als twee mammen/ liggen 7. mijlen van d'Eylandekens Pulo Pon.

Van deſe voozſeyde Eylandekens af / ſoo is uwen wegh voozby dit Eylant heen/ ende ſoo't claer weer waer/ ſoo ſult voozby dit Eylandt vooztaen comen te ſien het Eylandt van Linga, 'twelcke ſeer groot is / hebbende twee hooghe Rudtſen noozden ende zupden vanden anderen verſchepden/ op de Rodtſe vant zupden/ te weten / op de noozder hoeck heeft het eenen ſpitſighen hooghen top ſtaen/ met twee uytſtekende heuvelen ghelijck Haſen oozen/ ſult op deſe cours 9. ende 10. vadem diepten vinden / altemael modder grondt: Van deſe voozſeyde Eylandekens ontrent vijf ofte ſes mijlen noozdooſtwaert aen / leydt een ander clein Eylandt / ende dicht byt Eylandt van banca, ſult twee ofte drie Eylandekens ſien ligghen/ als ghy deſe comt te ſien/ ſo en wiltſe niet voozby paſſeren: want zijn die van Pulo Tayo die ghy ſoeckt.

Wat Eylant Linga int ghelijckenisſigt/ ende van dat ſelfden ghedaente.

Wieuchen/ ſtreckingen ende diepte tuſſchen byt eylant Linga naer Eylant van Banca/ als wanneer men deylanden van Pulo Tayo ſien beeft. Cours ende wieuch van de eylanden Pulo Tayo en d'Eylanden Bintan ende Pulo Panjon.

By deſe Eylandekens van pulo Tayo weſende als gheſeyt is/ ſoo ſult u beſt doen daer dichter by heen te loopen/ als byt Eylant van pulo pon, doende uwen cours noozden ende noozden ten ooſten aen/ waermede ſult comen te ſien het Eylandt van bintan ende pulo panjon, 'twelcke daer dicht by (aende ooſter hoec) leyt / makende van tuſſchen beyden booz een clein Cannael. Van dit Eylant pulo panjon, af/ 'twee mijlen naert zupdooſten leyt een ront Eylant vol geboomten/ moecht tuſſchen beyde Eylanden / ofte bupten tronde Eylandeken heen paſſeren: want is over al ſchoone ende diepe gront u wachtende van een Riffe gheleegen int zupden/ ontrent twee mijlen van dit ront Eylant af / daermen de Zee op ſiet bzeken/ mach weſen van een ſcheut/ van een Gotelingh lanck / upt deſe Eylanden van daen zijnde / ſoo loopt terſtont noozden aen / waer mede ſult comen te ſien die pedra branqua, dat is: de witte ſteen ofte Clippe / daer wp inde Navigatie van Malacca naer China dickwils mentie van ghemaeckt hebben: Van hier af vooztaen ſult uwen wegh ende cours nemen als inde deſchziptie ende Courſen van Malacca naer China gheleert is / waerom nict noodich is alhier weder te verhalen.

Waerſchuwinge voor een Riff.

Wanneermen Pedra Branqua / dat is den witten ſteen int gheſichte crijghd.

Vande Eylanden pulo Tayo vooren geſept/ tot het voozſeyde Eylandt pulo panjon, mach weſen inde cours ontrent 37. mijlen luttel min ofte meer/ etc.

Het eylant Pulo Panjon leyt 37. mijlen van d'Eylanden van pulo Tayo.

Dat 30. Capittel.

Die Navigatie ende Courſen, midtſgaders de deſchripte van d'Eylanden van Canton met alle de cuſte, hoecken, Havens, ende Eylanden van't coninckrijck van china tot Liampo ende Nanquin toe, met alle die ſtreckinghe ende gheleghenheyde van dien, op't breetſte ende Correckſte verclaert.

Jnde deſchzipte vande Navigatie ende Courſen van Malacca naer chynen toe/ hebben wp aen-gheweſen d'incomſten ende Cannalen vande eerſte Eylanden diemen noemt van Canton, gheleghen op 21. en half graden / welcke is het Eylandt ghenaemt Ilha de Sanchoan, ende die anderen van daer af/ naer't lant toe gheleghen/ als oock het Eylandt van Vaſco de Farja: Sult weten dat van dit Eylant Sanchoan, ('twelcke als gheſept is teerſte ende tupterſte tZeewaert geleghen is/) tot eenen hoeck gheleghen 12. mijlen vant Eylant Laman, ſoo looptmen bupten alle deſe Eylanden af ooſt noozdtooſt ende weſt zupdtweſt: Deſe Eylanden ſtrecken tot op 38. ende 39. mijlen booz byt Eylant Sanchoan vooztaen/ ende vant ſelfde Eylant tot Lampacon zijn 11. mijlen/ ende tot die Haven van Macau 18. mijlen / ende van Macau tot het eynde van d'Eylanden zijn 21. mijlen: Deſe Eylanden van Sanchoan af tot Macau toe / te weten/ van die 'tZeewaert op de rp volghen / zijn veel ende dicht by den anderen / welcke van verre alteſamen een lant ſchijnen te weſen/ en van daer vooztaen ſo beginnenſe minder ende verſchepdender te wozden / ſoo datmenſe beſchepdelijck ghenoech can ſien ende onderſchepden dattet Eylanden zijn / op alle deſen weg tot aent eynde van dien/ te weten/ tZeewaert daer van af/ en hebt u niewers van te wachten / van dat ghy booz ooghen ſiet: maer hebt alleenlijc 10. ofte 12. Eylandekens ofte Steenclippen / gheleghen 14. mijlen van Macau vooztaen/ te weten/ tZeewaert van een Eylant af/ tuſſchen welcke Clippen ende Eylant machmen ghenoech paſſeren/ byt Eylant heen loopende/ want is een ſchoon ende groot Cannael ofte willende machmen 'tZeewaert van bupten de Clippen heen vyp paſſeren/ ſoo men daer niet en begeert tuſſchē booz te loopē.

hoe de ſteenighen des Canalen tuſſchen Malacca ende China liggen ontſlagen/ beſtaet Courſen langhs dese landt Sanchoan/ ende Vaſco de Faria etc.

De eylandt van Sanchoā tot aen ſchijnen eenſtamen eenlande te weſen ende wat clippen ende Eylanden vooztaē ontmoet werden tuſſchent ſelue. Macau.

Beſchuttinge teghen cours/ Cannael ende Eylanden tuſſchen de eylanden ghenaemt Sanchoan/ ofte Canton.

Sullen als nu alhier verclaren de Navigatie ende Courſen / met die Cannalen (diemen heeft tuſſchen deſe Eylanden (diemen noemt As Ylhas de Sanchoan, ofte van canton) booz/ ſo is

so is te weten dat 14. mijlen noozdt noozdoost vant Eylandt Sanchoan af/ is gelegen eenen hoeck landts/ welcke van daer af n. aen streckt/tot de Haven van Comay toe/ ook mede soo loopt het landt van daer af oost aen/ 5. mijlen weeghs alwaert een eynde maeckt/ streckende van daer af 4. mijlen inwaerts noozdē aen / van waer het weder oostwaert upt comt tot Macau toe: In dit landt dat oostaen streckt heeftmen eenen clepnen inwijck/ van waermen oost aen loopt tot Comay toe/ wozt bevaren vande Lenteas ende Bancoins, dat zijn de Chijnse Barcken ofte Lichters die de coopmanschappen ende goederē aen de Iuncos ofte Schepen (die van Syan aldaer comen landen) af ende aen voeren: dit landt maeckt een verschepden Eylant 't welck men noemt Taaquinton, dzie mijlen vooz bp den voozseyden clepnen inwijck vooztaen/is gelegen een vande monden ofte incomsten vande Rivier van Canton, die genoemt wozdt Camon, is van een schoone incomste: want daer groote Bancoins ofte Chijnsche Lichters dooz heen varen/nae de Stadt van Canton toe / vooz bp dese mont ofte incomste van Camon vooztaen lept de Haven van Pinhal, ende 't Zeewaert / te weten/ dicht bp de incomste van dien is ghelegen een sant dzooghte daermen hem van moet wachten/twee mijlen vooz bp dese Haven van Pinhal vooztaen/ heeftmen d'ander mont ofte incomste daermen naer Canton toe loopt / met die clepne Lanteas eñ Bancoins, 't welcke wozt ghenoemt vande Poztugesen / As Orelhas de Lebre, dat is: die Hasen oozen/om dieswille datter binnen int landt twee hooghe spitsige toppen van Berghen heeft/makende de ghelijckenisse van Hasen oozen: een wepnig binnen dese mont ofte incomste lept een Riffe/die men ghenoegh sien mach: Van hier af tot de Haven van Macau toe zijn ontrent dzie mijlē/ men loopt langhs 't lant heen/ dooz een smal eñ ondiep Canael/ 't welcke maer anderhalf vadem/ diepten heeft/te weten / met hoogh water.

De wester hoeck van Taaquinton voozschreven lept noozden ende zupden mettet midden van't Canael / van de incomste van Sanchoan ende 't Eylandt van Vasco de Faria: Dit Eylandt van Vasco de Faria streckt oostwaert aen/ ghelijck als Taaquinton, ende ligghen noozden ende zupden metten anderen: Dese incomste ofte 't Canael (dat beyde dese Eylanden maect) is van een schoone ende supvere modder grondt/om daer in te anckeren/soo moetment dicht bp 't Eylandt van Vasco de Faria setten / te weten de middewegen alwaert goet versch water heeft: Vande ooster punt ofte hoeck van dit voozseyde Eylandt af/ tot die punt van Taaquinton toe / heeftmen een Bancke van dzie vadem diepten / modder grondt/wesende het diepste daer op bp't Eylandt van Vasco de Faria voozseydt/ ende daer over ghepasseert wesende / heeftmen meer diepten.

Die gheen die begheert te varen van't Eylandt Sanchoan af naer Macau toe / heeft twee weghen/waer van die alderseckerste is / uptwaerts aen / te weten dooz de mont of't Canael van tusschen Eylandt van Vasco de Faria, loopende 't Zeewaert langhs d'Eylanden heen / ghelijck als de gheen die van bupten upter Zee comt / den anderen wegh is oost aen dooz't Canael van Taaquinton, ende Vasco de Faria heen: Comende aent eynde van dien/ te weten / vier mijlen weeghs noozdoost aen/ suit comen te sien de Haven van Lampacon, welcke zyn twee hooghe ende groote Eylanden met veel gheboomten/streckende ooste ende de west. De mondt ofte incomste van dese Haven ('t welcke tusschen die voozseyde Eylanden is) heeft vier vijf vademen diepten binnen in/van mozwe modder-grondt/waerom daer quaet te anckeren is/ ende daer gaet een gheweldige stroom/ heeft aen de incomste vant west een groot Eylandeken ofte Steenclippe liggen/te weten/ recht te middewegen vande mont/die in dese Haven begeert te loopen van dese west syde/sal tusschen dese groote Clippe / ende het zupd Eylandt heen loopen/alhier heeftmen een bancke van 8. spannē waters modder-gront/naer't z. van dese twee Eylanden heeftmē een ander groot eñ hooch Eylant/'twelcke streckt n.o.en z. w. tusschen dit Eylandt ende Lampacon machmen wel dooz passeren. Aende oost syde vande mont ofte incomste vande Haven van Lampacon, lept een groot eñ hoogh Eylandt/streckende noozden ende zupen. De zupder hoeck van dit Eylandt lept oost ende west / met den ooster hoeck van het noozder Eylandt van Lampacon, ende het Canael dat tusschen dese twee Eylanden dooz loopt/ 't welcke streckt noozden aen / is diep ende schoon/hebbende ontrent een scheut van een Lepel stuck inde breede.

Dicht aende ooster hoeck vant zupder Eylandt van Lampacon, lept een ronde Steenclippe/ende wat oostwaerder aen/is gelegen een groot eñ hoogh Eylant/ streckende aende noozd syde o. eñ w.eñ aende w. syde n. w.eñ z.oost. Dese Canalen/welcke dese Steenclippe maect/zijn diep eñ schoon. Van dese steenclippe af z.o.waert aen / heeftmen eenen uptgangh ofte Cannael/ streckende 't Zeewaert in/alcmael vā sant gront/met 3. vadem diepten/waer dooz alle de Schepē lōopen/die van Lampacon af comen / en bupten begheeren te wesen 't zy na wat wegē dat het wesen mach: want vande west syde ist ondiep/ als ghesept is. Van Lampacon 7. mijlen oost aen/ is gheleghen Macau, eñ men heeft een reghel Eylanden op de selfde streckinghe tot Macau toe/alle dese eylanden blijven u aen de zupdtsyde/ende van daer af tot het vaste lant toe/zijn ontrent 5. ofte 6. mijlen. Dese Golve/ ofte spatie van tusschen d'eylanden ende het vaste landt/ als ook van Lampacon af tot Macau toe / is altemael een open Zee / eñ en heeft niet meer dan 2. ofte 3. eylandekens / doch is over al een banckachtigh gront: want het alderdiepste van dien is 2. vadem / twelcke is tot op een mijl nae aent vaste lant/ ende het Canael/ het welcke loopt vande Zee af nae de mont ofte incomste vande Rivier van Canton toe/ (die men heet/der Hasen oozen) loopt langhes de Eylanden van de Haven van Macau heen.

Keerende weder te rugghe/ aen 't Eylandt van Vasco de Faria, comende met het eynde van dien over een/ soo heeftmen daer bp een ander hoogh ende ront Eylandt/tusschen dese twee Eylanden dooz looptmen 't Zeewaert in/ende dooz bp dit voozseyde Eylandt/heeftmen een reghel van ander Eylanden / welcke strecken tot die mont ofte het Canael toe/ (daermen dooz loopt / alsmen van upter Zee nae Macau toe comt) ende strecken oost noozdoost aen.

Alle dese Canalen ofte doozganghen / die van upter Zee daer tusschen heen loopen/

Streckinge des Haven Comay tot Macau.

Dit Eylandt is van Chijnsche Lichters bevaert/om de goederē aen de Schepen van Syan te brengen.

De Rivier van Canton is genoemt Camon/heb hende vooztaen dooz bp naer de Haven van Pinhal/met een droogte aen syde waerts die men schouwen moet.

Een clepne Inwijck nae Canton.

Twee spitsige berg toppen de Hasē oozē genoēt daermē een erf teckens eñ een Canael van anderhalf vadem houdende moet op hoog water

Van streckingen/tonnen/versch/water/diepten/ banckē eñ gronden des hoecx Taaquinton eñ des Canaels by Eylandt Vasco de Faria ende hooztz.

Want Eylant Sanchoan nae Macau zijn twee passē/ de welcke best daer van te seylen acht

zyn altemael supver ende schoon/ende en hebt daer nieuwers vooz te vreesen van dat ghy siet.

Een punt Lants van witte strand daermen op een seylen moet.

Sult langs dese Eylanden heen loopen/die latende van die zupd syde/hebbende aende syde vant nooxden d'Eylanden van Lampacon. Als ghy met die selfde over een comt/ soo sult ghy int n.o. comen te sien een Eylant/ twelck een punt lants van een seer witte sant strant heeft/op welcke punt sult aen loopen: want men heeft van daer af / nae d'Eylanden van Lampacon toe een sant bancke / waer van het alderdiepste langs dese punt heen is/sult daer bp heen loopen/tot op een scheut van een Gotelingh naer. So wanneer ghy dese punt gepasseert zyt/soo loopt n.o.aen/so sal u blyven vande syde vant n.w.een groot eñ hoogh eylandt / twelcke is gheleghen o.eñ w. met het zupder Eylant van Lampacon, tusschen dit en Lampacon en heeftmen anders geen verhinderinghe dan die groote Steen-clippe/hier vooren geroert: Sult loopen op de zupdoost punt van dit Eylandt aen/ dat latende aende syde vant nooxdwest loopende vooxt Cannael dat tusschen dit ende een ander Eylant(dat westwaerder aen lept)vooz loopt: Hier vooz wesende/so ismen in het Canael/twelc van upter See af na de mont(genaemt der Hasé oozen) nooxden aen loopt/ en vant Cannael af westwaert aen/so is de wegh nae Macau toe. Ick en stelle alleen desen wegh ende cours niet: want hebbe die op een ander verclaert eñ aengewesen/te weten/inde Navigatie van Malacca nae Chyna. Die tusschen dese Eylanden vooxvaert/is hem altoos noodigh met het loot gestadigh in de hant te gaen en te diepen.

Hoe men hoxts sterken sal / eñ wat perchelen te schouwen zyn.

Wanneer-mē inde Canael(de Hasé oozen genoemt) is/ ende hoe dat streckt nae Macau

Van Macau 7. mijlen n.o.aen / is gheleghen een seer groot eñ hoogh Eylant/ vande een seer hooghen eñ spitsighen top/ lept inde grootste mont ofte incomste vande Rivier van Cantos, vooz welck de groote Inocos (dat zyn die Spaensche coopvaerders)inloopen/daer onse Schepen/(te weten/de Voztugesche) ooc wel vooz moghen passeren/eñ vande wester hoeck van dit Eylant/ te weten/ een half mijl zupen aen zyn gelegen etlycke Steenclippen/tusschē welcke eñ t Eylant het over al diep eñ schoon is/ als oock langhs het Eylant vande zupdt syde heen. Vooz bp dese Steenclippen t Seewaert aen/ heeftmen sommige cleyne Eylanden ligghen/eñ wat vooz bp dese Eylanden/ wat meer t Seewaert aen/zyn gelegen etlycke andere groote eylandē/en sult tusschē de voozseyde steenclippen/ ende die cleyne Eylanden niet passeren:maer tusschen de cleyne ende de groote Eylanden mooght vzpelycken sonder schzoomen vooz looper.

De nooxdoster streckinghe merckelycke Eylanden Clippen eñ diepten van Macau tot de Rivier van Canton

Van Macau 4. mijlen z.o.aen/ lept een groot eñ hoogh Eylant/wesende in tween ghedeylt met een seer cleyn vooxloopent water vande See / ende vertoont hem van verre als een schip/en heeft noch wildernisse noch geboomte/een half mijl daer van af nae het lant toe/ heeftmen een ander langwerpent Eylant met geboomte/te middewegen vant Canael: van tusschen dese twee eylandē/ te weten/inde incomste aende syde van Macau, is ghelegen een Steen ofte Clippe daert water over spoelt/ waer van u alleen sult wachten:want de rest over al supver ende schoon is.

Een hoogh Eylant met andere meer den eñ diep een zupdoost waert van Macau.

Een Steenclip dierwegh schouwen nicht.

Van dit groot Eylandt (dat hem in tween deelt) af/ 8.z.o.aen 6.mijlen/ lept een ander langwerpent eñ hoogh Eylant (met een seer swart schynende bosschagie van geboomtē/) welck men noemt Tonquion, ende van daer af een half mijl t Seewaert aen/ lept een reghel van 10. ofte 12. Eylandekens ofte Clippen/ sult loopen tusschen die ende 't Eylant heen/ alwaert schoon is / ofte mooght oock t Seewaert bupten alle d'Eylandekens heen loopē willende. Van dit vooxsz. Eylant af naet lant toe/tot op een mijl ofte daer ontrent is gheleghen een ander leegh eñ langh Eylant met geboomten/te middewegen vant Canael: Van tusschen dese 2. Eylanden heeftet een Eylandeken ofte Clippe ligghen/ eñ noch een ander bp't eylant van te landewaerts:Tusschen dese Clippe van te middeweghen vant Canael eñ 't eylant van t Seewaert is diep eñ schoon/ eñ aende o.u.o.punt vant eylant t Seewaert/ aende syde vant lant/heeftmen eenen cleynen Inwyck ofte Bay/alwaer een goet beschutsel is vooz de Monson vande zupe winden/eñ heefter goet versch water: Kontom dit eylant Tonquion, ist over al schoon.

Strecking der Eylanden. Canalen eñ diepten/&c. bp het groot eylant na Tonquion/ eñ andere eylanden.

Goede beschutsel vooz de Monson/ ende gherief van versch water

Keerende weder op het groote eylandt van den hoogē top/ gelegen inde mont vande Rivier van Canton, te weten/vande wester punt van het selfde Eylant af 7.ofte 8.mijlen/ o.z. o.aen / is gelegen een hoogh groot eñ langhwerpent eylandt/twelcke is streckende n.w. eñ z.o.is gantsch sonder gheboomten ofte eenighe wildernisse. Vande zupdoster punt vant selfde eylant af/ een half mijl t zeewaert aen/ lept een ander ront eñ hoogh Eylandt. t Canael dat tusschen dese twee eylandē vooz loopt is diep eñ schoon. Aende n.o. syde van dit groot eylant/te weten/ vant midden van dien nae het lant toe / zyn ghelegen twee ofte drie langhwerpende ghecloven eylandekens ofte Rudsen / daer dicht bp van een rosachtighe aerde/sonder eenighe gheboomten. Tusschen het eynde vant n.w. van het vooxsz.eylant eñ het landt loopt een cleyn Canael/vooz het welcke die cleyne Bancoins (dat zyn de Chynsche Barcken eñ lichters) heen looper. Van Canton tot dit vooxsz. Eylandt/ maeckt het water een Golve ofte Inwyc: Vooz dese contrepe looptmen alsmen van Iapon afcomt: Van dit langwerpent ende ront Eylandt af/ te weten/vande mont van tusschen beyde / 7. mijlen o.u.o.aen / heeft het landt eenen hoeck van een hoogh eñ effen lant boven op/ vol van een swart schynende wildernisse/hebbende aē deels syde van het w. z. w. een stepl afgebickt lant/ eñ na het o.n.o.loopt het al dalende af: Van dit landt af steeckt een punt t Seewaert in/ende recht teghens dese punt over / tot ontrent een Roer scheut verre/ is gheleghen een groot eñ langh Eylant/streckende gelyck als de Custe. Het Canael van tusschen dese punt ende t vooxsz. Eylant heeft schaers 3. vadem diepten. Binnen dit punt na het landt toe/te weten aende w.z.w.syde/heeftmen veel ende goede Reeden te ancker (vooz de Monson van Chyna, op 7.ende 8.vadem diepten./ modder gront: Ick heb daer aen ancker gelegen/comende van het Eylandt Iapon af/ eñ quamen vooxt vooxsz. cleyne Canael geloopen: alhier volepndē alle die Eylanden van dienen hoet As Ilhas de Canton,ofte d'eylanden van Canton: Dese wegh vande 2.vooxsz. eylanden af/ tot dese punt ofte hoeck landts toe / maeckt een Golve/vooz den grooten Inwyck diet heeft/ is op dese dwers wegh over al supver ende schoon/ende alst eenigh hart weer is/ so gaet alhier een seer hol water/namentlyckē dicht/ bpt Canael vande twee eylanden.

Aencomende merckten eñ ghedachten vant langh werpent eylande o.n.o. aen/ tot een uytstekende punt lants.

Canalen schaers 3. vademen diep een goede Reede.

Het eynde der eylanden van Katon.

Golve vooz den grooten Inwyck is vooxgaens supver ende schoo/ maer gaet hol in hart weder.

Van dese vooxsz.punt vant lant ende hoeck vande eylanden af/ 6.mijlē de Custe vooztaen/ is ghe-

Digitized by Google

Een Inwijck hebbende sommighe eylandekens ende clippē, zijnde gerijf selijck in storm ende onweer.

is ghelegen eenen Inwijck hebbende sommige Eylandekens ende Clippen inde mont van dien liggen/ te weten/aende zijde vant o.n.o. de welcke een goet beschutsel zijn voor eenige stormen ende onweder: Men heeft alhier victualie ende ander lijftochten van doē/ wesende 4.mijlen t'Zeewaert daer van af/is gelegen een steen-rotse ofte Clippe die hem van verre vertoont gelijck een seplent schip/ op de hoogte van 22. en 1. derdendeel graden. Dese Custe is langhs de Zee heen/ altemael van een leegh lant ende sant stranden/wesende van binnen een hoog lant/ streckende o. n. o. aen/ tot een punt lants toe/gelegen 15. mijlen vant Eylandt Lamon, men mach het over al anckeren/ ende is inde distantie tot dese punt landt toe 18. mijlen.

Clippe op 22. en half graden vertoont hem als een seylent schip.

Drooghten ende Riffen van root sānt die geen Canneel hebben

Sult weten/dat vande contrepe vant eynde van d' Eylanden van Canton af/ tot het Eylandt Lamon toe/ te weten/ 18. mijlen t'Zeewaert in/ zijn gelegen etlijcke drooghten ende Riffen van root sant/die met leegh water ondeckt zijn/op welcke plaetse de Visschers van alle dese Custe haer visscherye houden: Alle dese voorschreven drooghten ende Riffen zijn ghesloten/ sonder eenighe Cannalen ofte passagien te hebben.

Een punt lants op de 25 en half graden daer men buyten alle hoecken loopt.

Vande boven ghementioneerde punt lants (die 15. mijlen vant Eylant Lamon leydt) af/ tot die Enseada dos Camorijns, (dat is: den Inwijck vande Garnaet) toe/die vande Chijnen Cayto genaemt wort/ ghelegen op de hooghte van 25. en een half graden ruym/ looptmen de Custe n. o. ende z.w. ende n.o. ten o. ende z.w. ten z. te weten/ buyten alle de punten en hoecken heen/ is inde cours 86. mijlen. Nu kerende weder tot den hoeck/so heeftmen van daer af tot Lamon toe 15.mijlen. Thien mijlen van de voorsz. hoeck voortaen/ leydt een Rivier ghenaemt Ryo do Sal, (dat is/ de Rivier vant Sout/) van waer het Sout nae Canton toe gevoert wert: is van een groote Haven ende incomste. Dese Rivier vant Sout gepasseert wesende/ te weten/ 4. mijlen voort aen/ heeftmen een ander Rivier/ gheleghen by een ander punt lants ofte hoec/welcke Rivier van de Chijnen genaemt wort Chaochen, ende van de Portugesen O porto de pecas, dat is de Haven vande Stucken: want alhier ghemaeckt worden de goede Chijnsche stucken van Tijde/ ende ander costelijck tuych. Dese Rivier is seer groot/ende heeft veel bewoonde plaetsen ende vlecken te landewaerts in/ langs de watercant heen liggen/ is gheleghen met de zuydwester hoeck van het Eylandt Lamon, oost zuydoost ende west noordwest.

Ghelegheni leyt dē Rio do Sal zijn de een groote haven.

De Rivier O Porto de Pecas/daer de Chijnesche schepe werc ghemaeckt werden.

Het Eylandt Lamon leyt op 23. een vierendeel graden.

Het Eylandt van Lamon is ghelegen op de hooghte van 23. en 1. vierendeel graden/ is groot ende seer hoog/ bedeckt van wildernisse ende geboomten/ streckt gelijck als de Custe leyt/ ontrent een mijl weeghs verschepden vant vaste lant/ alsmen (van Macau af comende) daer langs by heen seylt/ te weten/ aende zijde vant w. z.w. soo doet het hem op gelijck twee Eylanden/ al hoewel dat het maer een en is/ heeft aende z.w. zijde/ ofte de zijde vant landt sommighe Steen-clippen recht by hem liggen/ die met leeg water ondeckt zijn/ ende met hoogh water/ soo breeckter de Zee op. Voorts soo is alle de reste vant Cannael van tusschen 't eylant ende 't vaste lant schoon suyver en diep genoech/ evenwel so en machmen daer niet door passeren: want is vol van wildernisse/ en ander dryftigh tuygh/ al hoewel dat ick daer door ghweest hebbe door noots halven: maer was met groote moeytē/ waerom nimmermeer niemandt rade daer door te loopen/ ten waer met een Soma, (dat is een Chijnsche Careveel/ daer sy met langhs de Custe varen/ en haer handelinge dryven) aen desen voorsz. z. wester hoeck vant Eylant/ soo liggen t' Zeewaert daer van af/etlijcke cleyne blacke Eylandekens ende ander Rudtsen/ tusschen de welcke ende het Eylant men niet passeren en mach/ en heeft aende noordooster hoec aende zijde vant lant/ een seer grooten Inwijck/ al waermen een goet beschutsel ende louwe Ree heeft voor alle winden/ daermen van gelijckē met onse schepen mach in loopen/ noodig wesende/heeftet 3. en een half vadem diepten en modder grondt: Om nu daer in te comen soo sult ghy genaken ende loopen aende zijde vāt z. w. want ick hebber selver in geweest.

Eylanden ende Rudtsen daer qualijck te passeren is.

Inwijck daer men voor alle winden goede Ree de heeft. vā 3. en half vadem diepten.

Van dese zuydwester punt vant voorsz. Eylant af/ anderhalf mijl t'Zeewaert in/ heeftmen een Riffe/ die hem boven t'water vertoont/ is vā sommige swarte steenē/ die op eē rp oostwaert aen strecken/ tot ontrent 3. mijlen weegs/ ende heeft aent eynde van dien/ 3. blacke langwerpende Clippen op een rp liggen/ waer van d' upterste de grootste is: Mē en mach in geenderley wijse over noch tusschē dese Riffe ende Clippen door loopen/ maer tusschen de Riffe ende 't Eylandt/ heeftet een seer goedt Cannael: want ick hebber selver door ghepasseert/ heefter 20. vadem diepten van cleyn dun eñ blacke sant gront/en hebter anders niet te doen/ dan u alleenlijc te hoeden voort Eylant/ende de voorsz. Riffe: Tis goet (voor de geen die van Iapon af comt) daer by daegh door te loopen: want soomen t' Zeewaert buyten om loopt (om die Riffe te schouwen) soo ghebeurt het wel datmen de winden aldaer scherp vint/ en daerom qualijck aende Custe can ghenaken/waer door sy (so hem het weer verheft) groote moeyten passeren.

Een swarte steenigh Rif 3. mijlen lāc met 3 clippen dent eynde.

Goede Cannael tusschē het Rif ende het Eylant van 20. vadem.

Redenen waerom beter door het Cannael dā buyten om het Rif te loopen is.

Van dit Eylandt Lamon af/ 6. ofte 7. mijlen o.n.o. aen/is gelegen de Haven van Chabaquon, twelck is een arm vande Zee/die seer diep te landewaerts in loopt/n.o. waert aen/ heeft aende incomste van dien/ te weten/aende 3.o. zijde een dicke ende grove punt landts liggen/ die hem van daer voort aen seer verheft en hoog op loopt/ ende aende zijde vant n. w. ist een leegh landt van sandt stranden. Vande voorsz. punt lants af op de selfde strecking/ een seheut van een gotelingh verre/ is ghelegen een Riffe van sant daert water op breeckt. Die in dese haven begeert te loopen/ moet ghenaken de zijde vant z. o. loopende langhs de punt vande incomste heen/ heefter derdehalf vadem diepten. Een half mijl boven de voorsz. punt landts/ te weten aent landt vant zuydoosten/ is gheleghen eenen cleynen inwijck ofte Bay van modder gront/ welcke haven een goet beschutsel is voor eenigh onweer/ ende tot meerder verseckertheydt/ soo machmen daer soo dicht aen het lant loopen/ datmen inde modder blijft steken/ ende springen alsoo aent landt van het n. w. het welcke voorby een Eylandeken is/daer een bewoont vleck ofte stede leyt/alwaermen veel provande-ende lijftochten vint. Dese vaert doetmen aldus met Iuncos ende Somas, dat sijn Chijnsche schepen ende Boots: Dese Haven is gelegen op 23. en een half graden.

De haven Chabaquō leyt 7. mijlen vant eylant Lamō/ hebbende aende 3. o. zijde eē punt Landts.

Een sandt Rif op de sel de strecking ghe

Hoe men best inde haven loopen mach

Een cleyne Inwijck by de punt lāgs zijnde goedt schutsel tē storm.

een bewoōde vleck daer men proviāt de can becōmen.

De haven leyt op 23. en een half graden.

Achter desen inwijck/ te weten/ aende zijde vande Zee/leyt eenen anderen inwijc/alwaer langer heē (te weten een scheut vā een Lepelstuc daer vā) sijn gelegen 4. ofte 5. eylandekens oft

Digitized by Google

Een ander Inwijck met sommige clippen daermen tusschen tlant ende de selve passeren magh.

Clippen / tusschen de welcke ende 't lant men passeren mach : want isser schoon ende diep. Desen Inwijck vande Eylanden is een beschutsel dooz de Monson van Malacca, (dat is dooz de winden die inde tijden datmen van Malacca af nae China comt wapen/) heeft binnen in seer goede schoone gront : 't Landt gelegen tusschen dese twee dooztz. Inwijcken/ is van een hooghe ende groene Landouwe/ sonder eenighe wilderniſſe ofte gheboomten/ ende de dooztzeyde Eylandekens zijn ront ende hoogh / strechende altemael op een rp langhs 't landt heen.

Ghedaente de gelandes tusschen de twee Inwijcken.

Vande haven van Chambaqueo af tot Chincon toe / looptmen de Custe n. o. en o. ten n. aen / is inde distantie 22. mijlen/ is altemael van een hoogh landt / ende men heefter dicht bp 't landt 16. vadem diepten/ en daer loopen veel quade ende groote stroomen: Reerende op Chambaqueo, soo heeftmen van daer af 6. oft 7. mijlen dooztaen/ A Enseada Preta, (dat is den swarten Inwijck gheseyt/ van die vant landt Lauho genaemt/) boven welcke is gelegen een hoog lant/ met een seer swart schijnende wilderniſſe / ende heeft inde mont vande incomste twee Eylandekens ligghen / is binnen in van een schoone ende goede grondt/ wesende een beschutsel dooz etlijcke windē/ alwaer Ruy Lobo met sijn schip/ ende noch een groote Iunco ofte Chijns schip verwintert heeft. Twee mijlen t' Zeewaert daer van af/ liggen 2. Eylandekens van witte Steen-clippen/ dicht bp den anderen / tusschen welcke eñ 'tvaste lant isst over al schoon.

Vande haven van Chincon(comende van dese sijde vant z. w. af) heeft boven hem over leggen een seer hoogh landt/ met een steen-rootse boven op/ in gelijckenisse van een pijlaer ofte colomne (als de Varella aende Custe van champa,) dit hooghe landt ofte gheberghte/ gaet al dalende (nae eenen instekende hoeck ofte punt landts) af/ ende comende vande sijde vant n. o. te weten / van upter Zee / soo heeftet een groot open / met sommighe Eylanden inde mont. Vande dooztz. hoet af / soo strecht het landt noozden aen / ontrent anderhalf mijl/ ende van daer keert het weder naert w. n. w. hebbende een arm vander Zee/ die een groot stuck weeghs te landewaerts in loopt: Op de selfde strecking / soo heeftmen (aen dit lant dat van de punt vander Zee / tot dat ander punt daert landt naert w. n. w. strecht) een langh werpent ende hoogh Eylandt / sonder eenige wilderniſſe ofte geboomten/ strechende gheliick het selve landt / ende lept een cleyne half mijl vant landt verscheyden / ende heeft vande sijde vant lant een goede Sandt bap/ te midde-weghen vant selfde Eylandt / te weten een scheut van een Bas / westwaert aen / lept een verbozghen clippe ofte Steenplate/ van achthien span waters / beslaende wepnigh plaets / alle dander reſt is schoon ende supver om te moghen anckeren : dit Eylandt heeft een versch water: Alhier heeft Diego Pareira met sijn Schip verwintert: Men en loopt bp dit Eylandt niet aende z. sijde / maer vande oost sijde bupten om heen: Comende alsoo vande noozd sijde binnen inde voozseyde Haven.

Vande steenringen/ clippen/ Riffen/ diepte/ bergh/ kruyt ende gronden tusschen den swarten Inwijck ende de Eylanden Chincon.

Van dese Eylanden van Chincon af/ 3. mijlen dooztaen / lept de Haven van Chinchon, ende twee mijlen verscheyden vant Landt af/ zijn gheleghen twee Eylandekens van witachtighe Steen-clippen / tusschen welcken eñ 'tlandt/ als ook daer bupten om t' Zeewaert isst over al schoon. Van dese Eylandekens af twee mijlen dooztaen/ ende een half mijl vant lant/ heeftmen een hoogh ende ront Eylandeken liggen/ waer van een Riffe af steeckt/ tot op een half mijl t' Zeewaert in / daermen het water op siet bzeken/ sulter u van wachten. Tusschen tlant ende dit Eylandeken zijnt altemael ondiepten : Tusschen dit Eylandeken ende den hoec vande mont van Chinchon lept eenen cleynen Inwijck daer de Schepen(inde Monson van Chyna) setten. Alle dese Custe van Chabaquon af tot Chinchon toe / is van een hooge landouwe/ met diepe ende schoone gront uptgheſondert alleenlijcken de dooztz. Riffe vant Eylandeken.

Vande steenringen/ Riffen Eylandts/clippen diepte/ hoecken/ Inwijcken/ gronde tusschen Leplanden Chincon/ende de Haven van Chinchon.

De Haven van Chinchon(comende van dese sijde vant z. w. af) heeft boven hem over leggen een seer hoogh landt/ met een steen-rootse boven op/ in gelijckenisse van een pijlaer ofte colomne (als de Varella aende Custe van champa,) dit hooghe landt ofte gheberghte/ gaet al dalende (nae eenen instekende hoeck ofte punt landts) af/ ende comende vande sijde vant n. o. te weten / van upter Zee / soo heeftet een groot open / met sommighe Eylanden inde mont. Vande dooztz. hoet af / soo strecht het landt noozden aen / ontrent anderhalf mijl/ ende van daer keert het weder naert w. n. w. hebbende een arm vander Zee/ die een groot stuck weeghs te landewaerts in loopt: Op de selfde strecking / soo heeftmen (aen dit lant dat van de punt vander Zee / tot dat ander punt daert landt naert w. n. w. strecht) een langh werpent ende hoogh Eylandt / sonder eenige wilderniſſe ofte geboomten/ strechende gheliick het selve landt / ende lept een cleyne half mijl vant landt verscheyden / ende heeft vande sijde vant lant een goede Sandt bap/ te midde-weghen vant selfde Eylandt / te weten een scheut van een Bas / westwaert aen / lept een verbozghen clippe ofte Steenplate/ van achthien span waters / beslaende wepnigh plaets / alle dander reſt is schoon ende supver om te moghen anckeren : dit Eylandt heeft een versch water: Alhier heeft Diego Pareira met sijn Schip verwintert: Men en loopt bp dit Eylandt niet aende z. sijde / maer vande oost sijde bupten om heen: Comende alsoo vande noozd sijde binnen inde voozseyde Haven.

Vande steenringen/ landen/ Roosse punten Riffen/ Eylanden/ Wapen clippē/ bergh water/ gronden eñ diepten des Habens van Chinchon z. w. waert.

Van dit Eylandt een quartier mijls noozden aen / zijn gheleghen dzie Eylandekens/ strechende metten anderen oost ende w. Van daer af naert lant vant westen toe / heeftmen een Camael van ontrent een half mijl bzeedt/ diep ende schoon: Men mach ooc wel tusschē teerste ende dander twee Eylandekens dooz passeren/ willende : 't Ooster eylandeken isst langste ende 't grootste van alle dzie. Dese eylandekens ligghen verscheyden vant noozder landt/ ontrent een groote mijl / welc lant is een seer hooghe landouwe. Een scheut van een Bas vant ooster Eylandeken noozden aen / is gheleghen een groot ende hoogh Eylandt / strechende noozden ende zupden / het welcke heeft aen de west sijde een Sandt bap : Onder het beschutsel van dese Sandt bap / te weten / dicht bp het landt heeftmen een goede Ree om te anckeren / met een seer schoone grondt / alwaer dickwils de Poztugesche schepen gelegen hebben/ aldaer goederen ende waren ladende/ van die daer te lande vallen. Van desen Inwijc een scheut van een Goteling / 3. w. aen / ende een scheut van een Bas vande ghementioneerde Eylandekens/ lept een Sant plate van 12. span waters.

Dooztz

Vande ſtroo mingen/Ey landen/Lan douwen/Ca nalen/Riep ten/gronde/ Reeden/pla ten/ eñ In wijck des Havens Chinchen/ tot het Ey lant Tantaa noordwaert

Vooz ts ſoo is alle de reſte ſchoon. Op de Ree ende langhs d'Eylandekens heen / heeftmen groote ſtroomen. De beſte plaets om te anckeren ende het alderſekerſte te liggen/is dicht by de zuyder hoeck/ om van de ſtroomen bevrijt te weſen / ghy en ſult den hoeck vande ſtrant(vánden Inwijck) nae het noozden toe niet te paſſeren/want is ondiep : Die van Lampo ende Lapon af comen/loopende inde Haven/vooz 't Canael/van tuſſchen dit Eylandt ende die vzie Eylandekens/welcke ſchoon is/ van vijf ende ſes vadem waters/ t'welck men van gheliicken heeft langhs de Eylandekens heen/te weten/ſoo wel aende ſijde vant landt/ als te Zeewaert / uytghenomen de ſant plate boven verhaelt. Dit Eylandt wozdt vande Chijnen ghenaemt Tantaa : Twee mijlen van die Eylandekens tzeewaert af/lept een cleyn ende gheclooft Eylandeken / ghenoemt Tantheaa, van 't Eylandt Tantaa tot het noozder landt/is ontrent een mijl weeghs/ t'welck altemael ondiepe gront is/ſoo datmender geen ſints vooz paſſeren mach / noch oock op een groot ſtuck weeghs t'Zeewaert daer van af.

Ontrent het Eylant Tantaa groote ondiepte te gewaer-en is

Vande ghelegentheyde de incomſte w. waerts vant Eylant Tantaa tot een punt landts ende Inwijck daer de Armada des Conings Chijna ſal houden

Van dit Eylant Tantaa af / een mijl weegs weſtwaert aen/is gelegẽ de mont ofte incomſte vanden arm vande zee/welcke mach weſen van een half mijl inde breede/eñ 't lant vande 3. ſijde / heeft een punt lants / teghens welcke over(te weten/aent ander lant vande n.ſijde) is gelegen eenen Inwijck ofte Bay/ met ſeer goet beſchutſel / dat heen die Armaden van des Conings van Chijnas Schepen onthouden/een mijl weegs vande voozſz. punt lants af/de Rivier innewaerts aen/ lept een eylant (by't zuyder lant)met ſommighe roode Duynen: Te middewegen vant dit Eylant/te weten / aende ſijde vant zuyder landt ſteeckt een punt lants upt: wat vooz by dit punt w.aen/ heeftmen een cleyn Bay aent ſelfde Eylandt/ in welcker mont de Schepen ancheren/alhier leytmen buyten alle ſtroomen / onder het beſchutſel vande voozſz. punt lants. 't Gebeurt oock wel dat de Schepen ſomtijdts dooz onachtſaemheyt opt dzoogh blijven/om datſe te dicht aen landt comen/doch en doet hem geen ſchade ofte letſel : want is weecke modder gront. Van deſe voozſz. punt af na den o.hoeck vant ſelfde Eylant toe/heeftmen een ſeer goede plaetſe om de Schepen opt lant te halen en te verſien/alwaer de Portugeſen haer ſchepen dickwils verſien eñ geconſerteert hebben. Van gheliicken ſoo heeftmen alhier veel prouande eñ lijftochten: Sult weten dat die Schepen/ (by't Eylandt Tantaa leggende)aldaer het onweder niet en verwachten/ maer ſo haeſt als ſy eenigh quaet vermoeden van tempeeſt ofte quaet weder crijgen/ſo lichtenſe terſtont haer ancker op/eñ comment ſetrent by dit Eylant/ te weté/inde mont vande voozſz.clepne Bay/ wel dicht by't zuyder-lant heen/op alle deſen wegh iſt over al ſchoon. Deſe Haven van Chinchon lept op de hooghte van 24. een vierendeel graden.

Een Bay eñ punt lants daer de ſchepen beſcherm-t leggben

goede plaetſe om de ſchepen te ſalé/ eñ te ſtellen/ hebbende oock goede lijftochten

Onder het eylant Tan mentaa gelt-wedet te ſwachten

De haven van chichon leyt op 24. een vieren deel graden

Vant Eylant Tantaa, ende het Eylandeken van deſe Haven van Chinchon af/ vijf mijlen o.n.o. aen/is gheleghen een punt lants/aende welcke leydt eenen goeden Inwijck/ (vooz't quaet weder eñ de Monſon van Chyna) ghenaemt Lialoo. De Reede van deſen Inwijck is dicht by de voozſz.punt landts: want alle 't landt van deſen Inwijck af tot het Eylant Tantaa toe/is altemael(te weten daer langhs heen) van een banckachtighe ende ondiepe gront / ſtreckende alſoo tot het Eylandt toe/ want tuſſchen tſelfde Eylandt ende het landt iſt oor altemael dzoogh ende ondiep / als varen gheſeyt is.

Soode Ree eñ haven van chichon dooz by t Ey lant Tantaa een punt lants in een Inwijck Lialoo genaemt

Van deſen Inwijck van Lialoo af voozt-aen/ſo begint het lant wat leeger van hoogten eñ heuvelen te wozdẽ / ſonder eenige hooghe geberghten/(als de voozgaende) meer te hebben/ ende is van luttel wildernisſe / en op plaetſen gantſch geen/is een ſeer ſchoone cuſte en hebter niet te vreeſen/dan dat ghy vooz ooghen ſiet.

Van Chincon tot de Haven van Foquien zijn 40. mijlen/ende men loopter n.o. ende n.o.ten ooſten aen.

Chincon/ eñ de Haven van Foquien ligghen 40. mijlen van-malkanderen

Vande punt van Lialoo af / twee mijlen voozt-aen/ is ghelegen een black Eylandeken te weten/een half mijl verſchepden vant lant ende noch een ander halve mijl voozder aen/ liggende twee Eylandekens by den anderẽ/ wat dichter by't landt : Dicht by de ſelfde heeftmen een Rivier / hebbende aende mondt van dien ſant ſtranden / met een leegh landt. In deſe Rivier loopen de Somas ofte Chijnſche Schepen / die nae de Stadt van Enoo willen weſen / welcke daer binnen in is gekegen / alwaermen veel Chijnſche waren ende goederen heeft. De Cuſte ſeven ofte acht mijlen voozt-aen/ſoo heeftmen de punt van Chencheu ghenaemt/ welck is van een hoogh ende cael landt / van een witte ende roſachtighe couleur / ſtekende wepnigh ter Zeewaert in: Heeft vande noozd ooſter ſijde eenen cleynen Inwijck ofte Bay/ende daer boven over een ſeer hoogh ende ſteyl afgebickt landt: In deſen Inwijck lept een groot Eylandeken/ tuſſchen t'welcke ende de punt lants men daer in loopt. Van dit Eylandeken af / een ſcheut van een Koer nae 't noozdooſt is gelegen een ſteen plate/ een halve vadem onder water/ende nae het noozdweſten van het ſelfde Eylandeken af/te weten/tuſſchen dien eñ het landt/ lept een ander ſteen / ende aende ſijde vo nt lant heeftmen by dit Eylandeken een goet beſchutſel om te ancheren. Ick hebbe in deſe Haven ſelver gelegen (te weten/ wat naerder aent Eylandeken als bpt landt) met twee Iuncos, (dat zijn groote Chijnſche Schepen) weſende een peder wel van 500. ende 600 Bharen, rekeninghe van Indien/ t'welck is over de 90. vaten / ende liepender langhs de punt lants heen in : Boven op deſe punt landts/te weten/opt opperſte/ lept een groote bevoonde Stede. Noozdt noozdooſt van dit Eylandeken af/ zijn gheleghen twee langhwerpende ghecloven Eylandekens van roodachtigh couleur: maer en hebben gheen ſchoone gront noch eenighe beſchutſel : Twee mijlen vaerder men by deſe punt van Chincheu comt/ſo heeftmen te lande waerts in/te weten/ nae Chencheu toe eenen Bergh ligghen/ van ghelijckeniſſe van Monte Formoſo, ofte vande ſchoone Bergh.

Vande ſtroomingen/ Eylanden/ Riviere/ſtranden/plaetſen/ Reeden/ Beoghen/ Inwijck be woonde Stadt ende rhijnſcherma ten/ooz by malc bi Lialoo/ tot het punt van Chencheu

Deſen voozſeyden Bergh is gheleghen van Chinchon af derthien mijlen. In deſe Contreye ſoo heeftmen ſes ofte ſeven mijlen van het lant af ſommige Boeyen t'net gecleurde vlenghelen ende vlagghen liggghen/welcke zijn vande Viſſchers van het landt / daer ſy henlieder netten ende want mee afſtrekenen/ ende de Somas, (dat zijn de Chijnſche Carvelen) van deſe Contreye/zijn met overloopen ofte verdecken gantſch teenemael gheſloten/ met ſlechts een ſeyl alleen / ſonder eenigh ander gheraetſchap.

Ghedaente van verſcheyde Schepen ende vlaggen van eenighe Viſſchers

Digitized by Google

Vanden hoeck van Ceochon af seven mijlen voortaen/is geleghen 't zupdwest eyndt vant Eylant (vande Portugesen geheeten) Ilha dos Cavallos, dat is/het Eylandt vande Peerden/ende wordt vande Chijnen genaemt Tachoo, hebbende den naem nae een groote Stadt/alsoo gheheeten / die daer niet verre van daer en lept/ te weten/de Rivier twee mijlen inne-waerts aen. Sult weten/ dat dit Eylant geleghen is binnen de Custe/omringht wesende van een arm vande See (ghelijck als het Eylandt van Goa in Indien) welcke arm vande See vijf mijlen voortaen aende selfde Custe weder upt comt/ welcke uptcomste ofte mont gheheeten wordt Puysu: D'eerste mont vant zupdtwest mach wesen van ontrent een half mijl breedt/ ende vande punt vant Eylandt af naer binnen toe/tot op een halve mijl heeft men daer langhs heen goede ancker grondt/ om te setten voor de Winden vande Monsou van Chyna, van thien elf vadem diepten/ schoone gront: men sal hem wachten vant landt vant z.w. twelc leegh is van santstranden/ ende is daer langs heen over al banck-achtighe ende ondiepe gront: want ick hebbe dit gantsche Eylandt van binnen in gheheel omgheloopen/ heeft veel ondiepten/ende daer is een Canael/waer van het alderdiepste twee vadem is: Die daer begeert binnen in te loopen/ is noodigh een Man van 't lant te hebben die daer kuntschap heeft. Op liepen de mont vant n.o. in/twelcke de smalste ende ondiepste is/eñ heeft een verborgen steenclippe onder twater liggen/te weten/ dicht aende sijde vant Eylandt/ontrent een scheut van een Goteling de punt binnewaerts aen. Van dese Steenclippe af nae de punt toe/ moghen wel Schepen ancheren. Beyde dese Havens zijn sonder drooghten ofte ondiepten. De Custe van tusschen beyden/ te weten / van d'eene mont tot d'ander/is van sommige roode dupnen/eñ van een kael landt/ is daer langhs by heen over al schoon. Van dese mont vant n.o. af/een mijl tzeewaert in/lept een cleyn eylandeken. Vande Maent van Apzil af tot September toe/so wortér in dit voorsz. eylant veel Vee gewept/als oock Peerden en diergelijcke/ waer vant de Portugesen den naem van Ilha dos cavallos ofte vande Peerden gheghéven hebben/als voorzen.

Vande mondt van Puysu vant voorsz. Eylandt vande Peerden / acht mijlen de Custe voortaen/heeftmen een grove ende dicke punt lants/met een wilderniſſe boven op. Dicht by dese punt is gheleghen een groot ront Eylandeken/ waer van het Canael van tusschen beyden seer smal (doch schoon) is / daermen noodigh wesende tusschen heen door mach loopen. Vande voorsz. punt af nae't z. westen toe/so is het een hoogh landt met wilderniſſe/ende van daer af nae de See toe / heeftet een groot groen velt ofte pleyn: Langhs dit groen velt heen / ist seer goet anckeren voor de winden vande Monsou van Chyna, is modder grondt: Op dese voorsz. punt lants lepdt een bewoonde Stadt/genaemt Pinhay.

Van dese punt van Pinhay af / de Custe vijf mijlen voortaen / lept de Haven van Foquyen, de welcke een groote Ree heeft/eñ is altemael van een grof dic lant met wilderniſſe/eñ binnen by't lant vant z.w. so heeft het een groot ront Eylandeken / met een swart schijnende wilderniſſe. Voor by dit Eylandeken na binnen toe/ so lept de mont vande Rivier / aende welcke is gheleghen een seer groote stadt omringht met geweldige mueren ende thoorns/ ende heeft een brugghe vant Landt af steken-de/aende welcke (die Schepen die haer daer onthouden) ghebonden ligghen/ dese incomste is schoon ende dyp.

Van dese Haven van Foquyen af / 5. mijlen voortaen/is gheleghen den Inwijck (vande Portugesen genaemt/ A Enseada dos Camaroins, dat is den Inwijck vande Garnaet) eñ van de Chijnen Cayto gheheeten. Op desen wegh zijn ghelegen sommige cleyne eñ hooge eylanden/sonder eenige geboomtē ofte wilderniſſe/ te weten/ontrent 3. groote mijlen vant landt af t'Zeewaert aen: men heeft tusschen dien eñ daer rontsom over al Riffen eñ Steen-clippen/eñ schijnt op eenige plaetsen Canalen ofte doorgangen te hebbē: want ic ben daer selver door-gheloopen met een Piloot vant Landt. Men sal hem van dese Eylanden wachten. Vant eynde van dese Eylanden af / 2. mijlen voortaen / so heeft het landt een punt van een dick eñ grof landt/gantsch sonder eenige wilderniſſe ofte geboomte/ aent eynde van elcke mijl soo heeftmen w.z.w. aen 2. eylanden liggen/ende aende z. w. sijde van dit punt is een goet beschutsel/voor de winden vande Monson van Chijnē/hebbende schoone sant gront: maer hebt de winden scherp om buyten d'Eylanden om te loopen/door welcke oorsake wp daer tusschen door liepen: maer en is niet goet voor onse Schepen. Aen d'ander sijde van het n.o. van dese voorsz. punt/te weten/seer dicht by't landt is gheleghen een cleyn hoogh Eylandt/streckende n.w. eñ z.o. Het Canael van tusschen dit Eylandt ende het vaste lant/wesende van een Bas scheut breet/met 3. vadem diepten/ het meestendeel steenighe gront/in voegen/ dat soo haest alsmen de ancker laet vallen/soo zijn de touwen en Cabels terstont aen stucken gheſneden/ vande scherpte vande steen. Dit Canael en canmen van verre niet sien/het Eylant heeft aende sijde van het lant eenen cleynen Inwijc ofte Bay. Die geen die hier met een ongheval quam/ ghelijck het mp ghebeurde/sal daer in loopen/te weten/ dicht by het Eylandt heen/so seer aen loevende/dat hy met die voor kiel opt droogh vande strant vande voorsz. cleynen Inwijck loopt / om op het diep vande harde gront d'ancker te setten: want so ghy't quaemt te setten inde See soo sullen u de Cabels terstont aen stucken gesneden wesen/als het mp gebeurde.

Dit Eylandt blijft onder een punt bedeckt. Van daer af noordtoost/ ende noordtoost ten oosten aen / sso heeftet landt een ander punt/ wesende ontrent ander half mijl vanden anderen verschepden / makende tusschen beyden eenen Inham.

Van dit voorseyde Eylandt ende punt af/ tot ontrent een half mijl o.n.o. aen / lept een Riffe daermen het water siet opbreken/ strec-kende n. w. ende z. o. ontrent een half mijl langh. Van dese Riffe af/ tot de noordtooster punt vanden boven geseyden Inwijck/ is ontrent een mijl weegs: alle de reste vanden Inwijck is schoon ende super.

Dit is den Inwijc diemen noemt A Enseada dos Camaroins, ofte den Inwijck vande Garnaet: Die Ree van dien is onder 't beschutsel vande n.o. punt ofte hoec boven ghaelt: want is goet voor den tijdt vande winden vande Monson van Chyna, te weten/ voor de Schepen die van Liampon ende Iapon af comen/om daer in te comen/soo salmen 't landt genaken (aleermen by de selfde punt comt) daer by langhs

Vande streckinge/ merc-ken/eñ ghe-daente van by de mont van Puysu/ qc. tot een punt lants/ all een cort Eylant daer de Stadt Pinhay op staet.

Streckinge vnde merc-ken vanby het punt bi Pinhay/tot de Haven Foquyen.

Streckinge/ merc-ken/ſtrā den/Canalē steen gronde Eylanden/ diepten/In-wachten/ree den/Landt/ punten/ qc. des Havens vā Foquien tot den In-wijc Cayto.

Steen gron-den die de ca bels in stuc-ken snijden.

Peerculeuse inloop/ende hoemen best inloopen sal.

Hoedanmen den Inwijck van Cayto best inloopē sal/eñ vande hoecken/ ey landen/ Riffen/diepten/ ende quade Reeden die men onder weghen tot de eylanden Canton sich ontmoet.

Digitized by Google

langhs comende / tot datmen de punt om en daer binnen in is daerment anckert : men heeftter een seer goede modder grondt/ te weten/bp dese noozooster punt heen/soo dat u de Riffe sal comen te blijven int zupdtwesten: hierom soo sultet lant vande punt wel genaken/om op dese Riffe niet te verballen : Van desen Inwijck af vooztaen tot den hoeck ofte punt van Sumbor toe, ghelegen op de hooghte van 28. een vierendeel graden / looptmen de Custe n.o.ende n.o.ten n.aen/te weten/bupten 't vooz3. Eylandt/eñ de punten vanden vooz-sepden Inwijck heen : Nu keerende wieder op den Inwijck / soo heeftet lant van daer af 12. ofte 13. mijlen vooztaen eenen hoeck/eñ van daer streckt het landt n.n.w. innewaerts aen comende daer naer weer n.o.ende n.o.ten n.upt : Twee mijlen daer van af zijn gelegen dzie Eylanden bp den anderen/te weten/twee groote ende hooghe/ende een clepn / wesende daer rontsom over al schoon/maer en hebben gantsch gheen beschutsel noch Reede / om de Schepen daer vooz eenigh weer beschermt te wesen: Dese Eylanden zijn ghenaemt Canton Sion, alle dese Custe vande Enseada dos Camoroins af / tot dese Eylanden ende vooz-sepden hoeck toe/ is altemael van een leegh lant met heuvelen/ eñ dalen van een effen wilderusse/ eñ men heeft daer langs heen een seer schoone Zee ende grondt.

Gelegenthz der Landen eñ diepten tusschen Canton eñ de Eylanden Canton Sion

Op de contrepe van ter halver wegen/van de Enseada dos Camoroins af/ tot d'Eylanden van Canton Sion toe/te weten/ daer dzie mijlen t Zeewaert af/zijn ghelegen twee Eylanden bp den anderen/ ende het Eylandt gheleghen aldernaest het landt/heeft int midden eenen hooghen Bergh/ welcke gaet al dalende naer d'ephde vant Eylandt af / ende hebben gantsch geen boomen noch wildernisse/wesende daer rontsom over al schoon.

Vande Eylanden van Canton Sion vooztaen/so streckt et lant ende Custe binnewaerts aen / ende van daer af 10. mijlen vooztaen/te weten 2. mijlen vant lant af / zijn gheleghen twee hooge ende groote Eylanden bp den anderen/ sonder eenigh ghebooms te ofte wilderusse/streckende gelijc als de Custe/ waer van het eerste(geleghen aende zupdwest sijde)seer langwerpigh is/ ende 't ander vande noozdtoost sijde) maeckt eene fozme van Triangula, ofte dziecantigh/ende 't Canael dat haer van den anderen schept/is van een wepnigh meer als een steen-wozp dzeet / maer is diep ende schoon/ want hebber selver dooz gheloopen: Wel dicht bp de noozdooster punt vant eerste langwerpich Eylandt/(welcke bp 't ander upt comt)heeftmen een sant Bay / hebbende daer dicht bp een seer goede Reede: want dese sant Bay / heeft beschutsel vooz alle winden/ ende om dat het van gelijcken een Haven is/ soo wozt het vande Chijnen genaemt Pudeon, dat is: soo veel gesept als een sack: Van dese sant Bay af/ontrent een Gotelingh scheut n.w. aen/lept een punt van seer groote diepten/ daerom sult op u hoede wesen den Inwijc te ghenaken / alwaermen seer goede gront heeft van 5. 6. vadem diepten: In desen inwijc ofte sandt Bay vintmen seer goet versch water/ als oock daer recht teghens over aen't ander eylant/heeftmē een groote plaets van versch water/'t Canael van tusschen dese Eylanden ende 't vaste lant/is altemael schoon eñ diep/ als oock van ghelijcken t Zeewaert daer van af: Aent Landt vant noozdwesten van dese vooz-sepde Haven af/heeftmen een ander Haven ghenaemt Fuychon, te weten een Rivier maer is van een clepne incomste/ zijnde vande bzeede van ontrent een schent van een Gotelingh/met een schoone eñ dieye gront: Vande mont af innewaerts aen/so heeftet een groot water/loopende een groot stuck weeghs binnen int Landt/eñ is over al schoon: die daer begeert in te loopen om te anckerē/moet hem naert loot ende diepten reguleren: Dese Bay heeft veel steden eñ bewoonde vlecken langs de Rivier heen ligghen: Vant vooz-sepde eerste Eylandt af / 5. ofte 6. mijlen 't Zeewaert in/ zupden aen liggen twee clepne Eylanden/een half mijl van den anderen verschepden / zijn bepdegaer sonder gebooms ten ofte enige wildernisse: Het Eylant vande sijde vant Landt is vlack / ende dat van ter Zeewaert is seer hoogh/eñ heeft eenen Inwijc: maer is clepn/ ende is alleenlijck met eenen n.w. wint onbeschut: D'incomste van dien is seer clepn/wesende van binnen in ront/met goede eñ schoone gront : Dit Eylandt heeft het fatsoen van een hoef-ijser: want vande binnen sijde van den Inwijck af/ naer de bupten sijde van te Zeewaert / mach wesen van een boech scheut verre/ te weten/ in de bzeede vant Eylandt; bepde dese Eylanden zijn clepn.

Bestichtinghe van de benaminghe van Fuychon, hoemē hem daer in soude moghen reguleren/ ende vande ghelegenthz die daer in ontmoetten.

Van dese Haven van Pudeon af de Custe 5. mijlen vooztaen/ontrent een mijl van't Landt af/zijn gheleghen twee Eylanden/waer vant eerste langh werpigh is / streckende gelijc als de Custe/ ende 't ander streckt vant landt af/ naer de Zee toe: want tusschen dat ende tlant en machmen gheensins passeren : de punt van dit Eylant strect tot bp de noozdooster punt vant vooz-sepde lange Eylant dat t Zeewaert lept/heeft van tusschen bepden een clepn Canael: maer is diep eñ schoon/als oock langhs ende rontom dit Eylandt so wel van binnen als van bupten: Van dit eylandt naer't landt toe/heeftmē een schoone modder gront/met 4. vadē diepten/eñ is vooz de Monson van Chyna een goede Hāvē : maer is onbeschut van eenē z.w. windt/met welcke wint ick alhier twee Iuncos(dat zijn Chijnsche Schepen) verloozen hebbe: Dese Haven wozt ghenaemt Guotimony, aleermen op twee mijlen naer dese Haven genaeckt/ soa heeftmen aende custe twee Inwijcken/gelegen dicht bp den anderen / welcke streckt tot ontrent een mijl te landewaerts in / zijnde wat meer als een scheut van een Gotelingh bzeet : maer en dienen vooz onse Schepen niet/de grondt isser schoon/ hebbende binnen in bewoonde vlecken.

Streckinghe merckē/eylanden punten/ Canalē Haven/ inwijckē/diepten/eñ gronden vooz bp de Havē Pudeon/ tot de Havē Guytimony

Van dese Haven van Guotimony af/ 7. ofte 8. mijlen oost aen / lept een seer groot ende hoogh Eylandt/ hebbende vande zupdtwest sijde 3. ofte 4. Eylandekens/ dicht bp hem ligghen / is gheleghen ontrent 7. ofte 8. mijlen vant lant af/ende seer verschepden van d'ander Eylanden : Heeft aende noozdwest sijde twee Inwijcken/gheleghen seer dicht bp den anderen/waer van die vant noozdtoosten het beste beschutsel heeft/met goede ende schoone gront / strecken tot op een half mijl innewaerts/eñ hebben binnen in goet versch water/met een sant Bay/ alwaermen de Schepen op halen mach om te versien/noodig wesende: is daer rontsom over al schoon/men sal hem alleenlijck wachten te loopen tusschen d'Eylandekens eñ 't Eylant / dit Eylandt wozt genaemt Lanquija.

Streckinghe eñ ombeseetinghen van Eylanden/ Inwijcken/ Reeden eñ gronden vooz bp de Havē Guotimony tot het Eylandt Lanquija.

Van dit Eylandt Lanquija af vijf mijlen n. ende n.ten o.aen/ so heeftmen veel Eylanden bp een liggen/ onder groot en clepn/hebbende sommige

Strecktngh der Eylanden eñ diepten tusschen Canton eñ de Eylanden Canton Sion

Strecktngh merckt/punten/ Canalē Reede/&c. vooz bp Canton Sion tot de Bay Quinton.

Waerschouwinge vooz periculeuse afgront/ punten/met alwaghs vande goede Reede

Versche wateren

ſommighe ghebooms: maer ſtaen ondicht ende leegh/ſtrecken langhs de Cuſte heen/ tot op 10. mijlen weeghs voortaen/ d'eerſte zijn gelegen dicht bp den anderen/op een rp t'Zeewaert van d'ander af: De Canalen van tuſſchen deſe eylanden zijn van dzie vadem diepten/ en ſommige wat minder/ modder gront/ dier noodig waer albaer beſchutſel te voecken met de winden vande Monſon van Chyna, ſalt moghen ſetten inde monde van deſe Canalen/ daermen ſeker ghenoegh leydt: want op deſe Monſon ofte Conjunctie van de tyden/ en heeftmen gheen onweer op de ſtreeck van de generale winden: En ſult van den eerſten reghel Eylanden af 't Zeewaert gheleghen/ naert landt toe niet paſſeren/ want is over al banckachtige gront van ſant plactſen: want taldet diepſte van deſe bancke zijn twee vademen. Aende ſyde vant noozdtooſten/te weſten/ van deſe Eylanden binnewaerts/ heeft men twee Eylandē langs 't lant heen liggen/ welcke ſtrecken n.o. ende z.w. waer van dat van tzupdweſten veel cooter ende hooger is als 't ander van te landewaerts/ t'Canael van tuſſchen beyden voor. / is diepe ende ſchoone modder gront: den uytgang vant noozdooſtē van dit Canael/ heeft alle de gront van cozael ende keſel-ſteuen/ hebbende veel cleyne Eylandekens ende Steenclippen / de ſtroomen loopen alhier met de Monſoins van de winden alder ſterckſte.

Van deſe twee Eylanden een mijl ofte wat meer voſtwaert aen/ ſoo heeftmen een goede ſchoone Zee ende gront: 't Is tuſſchen deſe Eylanden ſeer periculeus met groote Schepen voor te ſeylen / wantmen daer niet met paſſeren mach: Aen 't Lant van tegens over deſe Eylandē / heeftmen een Haven genaemt Hanchoo, eñ d'Eylanden zijn geheten Lyoo.

Van deſe eerſte Eylanden van Lyoo af tot de punt ofte hoec van Sumbor toe/zijn ontrent 15. mijlen/ ende men loopt het als boven geſeyt is/noozdooſt ende zupdweſt: Deſe Eylanden ſtrecken tot dzie mijlen naer den hoeck van Sumbor toe/maer zijn van ter halver weghen voortaen minder ende verſcheydender van den anderen: al eermen comt op ſes mijlen naer de punt van Sumbor, ſoo heeftmen een Eylandt van rootachtighe aerde/hebbende twee Bergen/ int fatſoen van twee mammen/makende int midden een dal / eñ ſtreckt noozdtweſt ende zupdtooſt/heeft aende zupdooſt ſyde een goede Haven / voor de winden vande Monſon van Chyna: Dit Eylant is een goede kentepcken voor de geen die van Iapon af comt: De punt van Sumbor ſtreet een groot ſtuck t'Zeewaert in/ is van een dick lant/met een hooghe ende verheven rugghe boven op/ heeft aent eynde vande zupdweſter punt / te weten/ſeer dicht bp een langh eñ hoogh Eylandt/ ende vande noozdooſter hoeck van dit Eylandt af lept een Eylandeken ofte Clippe/ makende tuſſchen dit Eylandekē eñ de voorſeyde punt een ſeer eng Canael/ daer de barcken van't Landt wel door paſſeren: van de punt binnewaerts van deſe zupdweſt ſyde/ ende vant Eylandt af/ſo maeckt et lant eenen grooten Inwijck / die int omgaens bp de 4. mijlen groot is: Twee mijlen vande punt af naert zupdweſten toe / ligghen twee ofte dzie cleyne Eylanden / tot deſe Eylanden toe/ (te weten van buyten aencomende) ſoo heeftmen een diepe ende ſchoone gront: maer van daer af nae de punt ofte hoeck toe/ ende over alle den Inwijck iſt altemael ondiep/ ſo dat het met leegh water droogh (ende de modder gront ontdeckt) blijft boven opt pleyn vande voorſeyde punt vande zupdweſt ſyde/ lept een groot bewoont vleck ofte ſtede / hebben alhier veel groote Barcken/die overdeckt ende met overloopen en nagelen gebout zijn: Daer zijnder die 200. Bharen groot zijn. Aende noozdooſt ſyde vande voorſeyde punt ofte hoeck / heeftet van gheliicken eenen Inwijck / te lantwaert in loopende / aen deſen hoeck van Sumbor ſo maeckt et lant een eyndt ofte hoeck / is gheleegen op 28. een vierendeel graden: Van deſe punt 4. mijlen t'Zeewaert ooſt noozdooſt af/ zijn gheleghen twee groote Eylanden / ſonder eenighe ghebooms ofte wilderniſſe / waer van het eerſte ſtreckt ooſt ende weſt / ende van die ooſter hoeck van dit Eylandt af/ſoo begint het ander / 't welcke ſtreckt noozden ende zupden / 't Canael van tuſſchen beyden mach weſen van een Gotelingh ſeyeut dzeedt/diep ende ſchoon. Dit eylandt / t'welcke ſtreckende is ooſt ende weſt/ heeft aent ooſt eynde een uytſtrekende punt naert noozden toe / in welcke punt men eenen cleynen Inwijck heeft van vijf/ſes vadem diepten ſchoone gront/alwaermen beſchutſel heeft voor alle winden/ behalven van eenen noozdweſten wint: Het noozder Eylant heeft vande weſter hoeck af/twee eylandekens op een rp ligghen / waer van 't een groot ende 't ander cleyn ende langh is/ tuſſchen welcke ende t'Eylandt men met cleyne Schepen paſſeren mach/oock mede ſoo is het rontſom alle deſe eylanden over al ſchoon: ende men heeft in deſe eylanden ſeer goet verſch water: Deſe eylanden zijn genaemt Timbalam, van deſe eylanden af anderhalf ofte twee mijlen noozden aen/zijn gheleghen twee andere cleyne eylandē / welcke ſtrecken ooſt zupdooſt eñ weſt n. weſt. Waer van het eene grooter ende langer is alſt ander / ligghen ſeer dicht bp den anderen / ende het Canael van tuſſchen beyden is diep ende ſchoon / met beſchutſel van noozdt/ noozdooſte ende zupdweſte winden/want ick heb daer ſelver gheanckert geleghen met een groot onweer.

Van deſe punt van Sumbor af naer Lyampoo toe/ſo looptmen buyten d'eylandekens heen/ n. n. o. ende z.z.w. ende de Cuſte is van een hooghe Landouwe: Nu van deſe hoeck van Sumbor vijf ofte ſes mijlen de Cuſte voortaen/ ſoo heeftmen binnen int Landt een hooghe Steenrootſe / welcke int ſchijnſel hem verthoont als de Monicks Covel vant eylandt Seylon, ghenaemt O capello de Frade. Voor bp deſe Monincks Covel ofte Steenrootſe ander ſes mijlen voortaen/lept de Haven van Chapoſy, welcke een Rivier van ſoet ofte verſch water is/ende heeft van binnen in een groot ende bewoont vleck ofte ſtede / al waer hen van gelijcken een Armada van 's landts Schepen onthouden/ tot een bewaringe van de Cuſte: De kenniſſe eñ rechte tepcken van deſe Haven zijn deſe/te weten/ ſo wanneermē dicht bp Chapoſy comt/ſoo heeft de Zee ſommighe rootachtighe gheverfde blacken opt water dzijven / ende ſommighe ſtucken van Riet ſtrupcken/ gheliick als Caſſia fiſtola ofte Spaenſch Riet / twelcke de ſelfde Rivier upt ſmijt: Van deſe Haven af twee mijlen ooſt zupdooſt t'Zeewaert in / zijn gheleghen twee cleyne ende hooge eylanden/dicht bp den anderen / gantſch ſonder ghebooms ofte eenige wilderniſſe: men heeft daer rontſom 20. vademen diepten modder gront/eñ vande mont

vande

Verhael vā een bewoōd vleck ende groote chijnſche barcke.

Een Inwijck n. oostwaerts vant punt/ eñ eynde vant punt leyt op 28. een vierendeel graden

Strecktingen eñ ontmoetingen van Eylanden/ Canalen/ diepten/ punten/Inwijcken/reeden/ gronden ende verſch water/ boor dyt punt vā Sumbor tot de eylanden Timbalam eñ 2 mijlen voortſ.

Strecktingen eñ ontmoetinghen van Eylanden/ ſtroomen eñ Landouwen vant punt Sumbor tot de haven vā Chapoſy/hebben de een rivier van verſch water tottes Stads

Verſcheyden teyckenen daer by men de Haven van deſe Rivier kennen mach

Vande diepten eñ gronden daer en trent

vande Revier af een half mijl vant lant zuydē aen/lept een lang Eylant / streckende gelijck als de Custe/tusschen dat ende 't landt ist schoone modder grondt van dzie vadem diepten / waer van d' incomste vant zuyen 'tdiepste is/ ende langhs 't landt heen ist ondiep.

18. mijlen liggen de eylanden van Liampo genaemt Syōgicam/ daer de Portugesen plachten te handelen/ eñ hoemen daerontrent seylen moet

Van Chapoſy 18. mijlen de custe vooztaen/ lig ghen d'Eylanden van Liampo, alwaer de Poztugesen haren handel plaghen de dzijven: Dese Eylanden wozden genaemt Syongicam, ende 't vaste landt Liampo, twelcke langhs de Zeekant heen van een hoogh landt is: De Poztugesche schepen en varen daer niet langs bp heen/maer tusschen d'Eylanden dooz:men heeft int eerste beginsel wepnigh ende cleyne Eylanden:maer die ghepasseert wesende/ soo heeftmen (op de ry van d'eylanden alder upterste t'Zeewaert is ghelegen/) een seer groot Eylant met veel hooge bergen/ ende inwijckens langhs de Zeekant heen / ende is daer ronts om over al schoon / ende vande sijde vant westen soo heeftet eenen inwijc int midden van den welcken heeft een groot ende hoogh Eylandeken / tusschen welcke ende tlandt men de Ree heeft/ dooz de Monson vande zupden ende zupdwoste winden : dese incomste is van vijf vadem diepten / maer is te smal om tschip te mogen om wenden/daerom moetmen hem wel vast binden/ ofte danckers dooz ende achter upt te bzenghen : Van dit Eylandt twee mijlen west noozdwest af / is gheleghen een ander groot Eylandt met seer hooghe gheberghten / ende vande sijde van zupd zupdwest vant selfde Eylandt/ soo heeftet een schoone Haven dooz de Monson vande noozde ende noozdooste winden / van welcke sijde het een seer goede lucht ende versch water heeft : ende tander boven gementioneerde Eylandt dooz de Monson vande zupde winden / is ongheſont : Het Cannael van tusschen beyden heeft 35. vadem diepten / maer op de Ree heeftmen de diepten diemen selber begeert: Van dit noozder Eylandt af/ tot het landt toe zijn ontrent dzie mijlen / hebbende sommighe cleyne Eylanden onder weeg liggen / men heeft aent vaste landt naert west noozdwesten toe/ een cleyn inwijckē liggēghenaemt Camocon : Van hier af soo looptmen naer de Haven gelegen aende custe (vijf mijlen vooz bpt eylant /) twelcke een Rivier is gheheeten Tinay ; heeft 4. vadem waters inde incomste van dien/ sonder eenige dzoogten ofte ondiepten: Dese twee voozsz. Eylanden van Syongicam, (daermen plach te handelen (zijn ghelegen op 29. en 2. derdendeel graden : Sult weten dat dese Eylanden van Liampo comen te strecken tot op 31. graden rupm / noozden aen / ende en zijn niet als d' eylanden van Canton, wiens Cannalen supver ende schoon zijn / sonder pewers dooz te dozven vzeesen / dan van datmen allenlijck dooz oogen siet: Maer tusschen dese eylanden heeftmen op plaetsen Steen-clippen ende Riffen ondert water liggen/ te weten/ vande eylanden van Syongicam vooztaen / ooc mede soo loopen daer de getijden ende stroomen seer gheweldigh/te weten/een derdendeel waters int vallen / ende een derdendeel int wassen/ waerom goede opsicht hebben sult op de d'wers stroomen / die vande veel Cannalen ende doozkochten pzocederen / die seer sterck en geweldigh loopen / soo datse een dickwils doen dzijven op de punt ende hoecken van d' eylanden / daermen voozbp begeert te loopen / daerom diedooz dese eylanden heen wil seylen / moet pemant bp hem hebben die daer cuntschap af heeft : t Zeewaert van dese Eylanden af ist over al schoon.

Sommighe verborghen clippen ende Riffen/ ruschen de voozsz. eylanden/ met waerschouwinge dooz de dwers stroomen der Cannalen.

Schoone diepte des Riviers Tinay.

De Eylanden Syongicam/ liggen op 29. twee derden deel graden/ ende de eylanden van Liampo op 21. graden hebbende schoone Cannalen.

Loopende upt het eylant vande verwinteringhe/ dooz de zupde winden (te weten/ van de Reede vant Eylandeken ofte Clippe af/ t Zeewaert in soo moet ghp daer altoos dicht bp heen loopen / ende als hem 't Eylandt begint te strecken naert oosten / soo maeckt het een upt stekende punt : al eermen bp dese punt comt/ soo heeftmen een cleyn leegh ende langwerpigh Eylandt / twelcke int midden eenen cleynen inwijck heeft/ wesende binnen in van een ghecloven afgebickte Steen-rootse / hebbende aende voet van dien 20 vadem diepten/ lept verschepden vant groot Eylant ontrent een scheut van een Gotelingh/ dit cleyne Eylandt sal u blijven aende noozdsijde / ende sult u altoos naert groote Eylandt toe houden/ so veel als ghp moecht: want dese voozseyde inwijck trect het water nae hem toe/ dat so ghp daer dicht bp waert / souden u daer in halen/ alst mp selven gebeurt is/ waer dooz ick daer groot perijckel ende moeyten om hadde / eer ick daer weder upt conste comen.

Hoemen upt het eylant der de winteringe loopt/ende van het punt dat men uyt de Reede vant eylant aencomt.

Een cleyn inwijc daer men op periculeuse stroomen moet letten.

Van dit Eylandt af een half mijl noozden aen / begint een ander groot ende hoogh eylant/twelcke van daer af oostwaert aē strect/ makende een Cannael van tusschen beyden/ t Zeewaert in loopende / welcke Cannael van upter Zee af / tot dit cleyn eylandt toe / altemael schoon ende supver is: maer daer van af naer de punt vant ander noozder Eylandt/eñ van beyde dese Eylanden naert westen toe/ (twelcke een groote spatie vander Zee is) zijnt altemael Riffen ende steenen onder twater/ streckende also tot het Cannael toe / (twelcke vant Eylandt vande verwinteringe dooz de noozde winden af loopt) langhs d' Eylanden die aende sijde vant Landt heen ligghen/ daerom alsmen vant eylandt vant zupden af comt naer de Zee toe/ soo moetmen daer dicht bp heen loopen / tot die boven gheseyde punt/ gheleghen aent selfde Eylant.

Wat strekingen ende ontmoetingen van eylanden / cannalen rijsen/ ende Steenrootsen/ dooztsdoor comen tot een cannael vande eylant der verwinteringhe.

Als wijs hoe datmen letten moet op dees courat/ oomt boven verhaelde punt te crijghen.

Vant Eylandt vande verwinteringe (dooz de noozde winde) af/ loopt een Cannael noozt noozdoost aen / tusschen d'eylanden dooz/ soo dat het d' Eylanden schept / latende sommige aende sijde vant lant / eñ etlijcke t Zeewaert/ welck Cannael hem altemets eens opent/hem selven vertoonende.

Hoemen met noozde winde vant eylant der verwinteringe loopen sal/ende wat heen die wegh den coomt.

Van dit voozsz. Eylant (vande verwinteringe dooz de noozde winden) 5. mijlen voozt aen/ te weten op de selfde streckinghe/soo begint een ander groot ende hoogh eylant / van vijf mijlen langh/legghende op de selfde strekinghe van n.n.o. ende z.z.w. Dit eylant is seer bewoont van een quaet aerdigh Volck/ vande zupder punt van dit groot eylandt af/ een scheut van een Cartouwe oostwaert aen/ heeftmen een verborghen Clippe oft Steenplate onder water ligghen / alwaer eens een Poztugees schip op verlozen is/ wesende met Peper ende Specerijen geladen/(twelcke van Indien af dooz dese contreye een goede coopmanschappe is.) De boven verhaelde Riffen eñ steenen strecken tot dese Steen plaete toe/ daerom die dooz dit voozseyde Cannael ofte diep wil seylen/sal altoos dicht bp d' eylandē (vande west sijde) heen loopen.

Quaet aerdig Volck.

Verborgen Clippe.

Hoemen dooz Cannael seylen sal/ ende wat de Merckē daer omtrent gheleghen.

Vande punt van dit groot eylandt af/ dzie mijlen n.o. aen/ heeftmē noch een ander groot ende hoogh Eylandt/ (is een van d'eylanden die t Zeewaert op de ry ligghen (alwaer een Chijnsche Tempel ofte Kercke op staet / van groote

Digitized by Google

groote ende chierlijcke Edifitie ofte houfel/ waerom vande Poztugefen ghenaemt wozt/ A Ilha da varella, (dat is het Eylandt van de mercken ofte kentepcken) al eermen hier bp comt/ foo laetmen aende zyde vant landt/ twee ofte dzie cleyne eylanden/ende het groote eylandt vande vyf mylen/ ſtreckt heni van achter deſe Eylanden (van te lande waerts) heen/ende t' Zeewaert van deſe Eylanden af/ is gheleghen een ander groot Eylandt/ ſtreckende vande Steen-plaete af/ tot aent Eylandt vande Varella toe / tuſſchen deſe twee Eylanden loopt een cleyn Cannael ofte dooztockt: 't gantſche Cannael/te weten/van deſe dzie mylen af/ tot d' incomſte ofte dooz gangh vande Varella toe / heeft dzie vadem diepten met volle Zee / ende dat vande Varella als oock de mondt vant Cannael/ (twelcke ooſtwaert aen daer dooz heen loopt naer de Zee toe) is ober al diep : Inde incomſte van dit Cannael van dit Eylandt/ (te weten / aende voet vande Varella) heeft het eenen Inwyck met een ſandt Bay/ twelcke een goede ree is: Vande zupder punt van dit Eylandt vande Varella, ofte Chynſchen Tempel af / t' Zeewaert aen / zyn gheleghen dzie Eylandekens/ op een ry dicht bp den anderen / ſtreckende ooſt ende weſt / welcke Eylandekens van gheliicken ghenaemt wozden van de Varella, bp de welcke het Canael verkent wozt. Dit Eylandt vande Varella ofte Chynſchen Tempel leyt op de hooghte van 30. graden rupm/ ende is gheleghen acht mylen vande Eylanden Syongicam, boven verhaelt.

Vande Eylanden Syongicam af 11. ofte 12. mylen vooztaen / ſoo zynt altemael groote ende hooghe Eylanden / ligghende ſeer dicht bp den anderen: maer van daer af tot op 13. graden rupm / ſoo beghinnenſe minder/ verſcheydender / ende oock cleynder te wozden: Aen het eynde van deſe Eylanden / ligghen twee eylanden bp den anderen/ waer van het Cannael van tuſſchen beyden een ſeer goedt beſchutſel ende Ree heeft/ wozt ghenaemt Lepion, zyn gelegen dicht bp een groote Rivier/ die van veel Volcks ende Cooplupden bewoont ende ghefrequenteert wozt.

In deſe Haven van Lepion hebben de Laponeo dickwils ghehandelt / en hare vaert gheſhadt/ als oock noch : Van het eynde van deſe Eylanden af / ſoo is de Cuſte vooztaen van een leegh landt langs de Zee cant heen / ende van een banckachtighe grondt : wantmen heeft een myl van het landt maer anderhalf vadem diepten / weſende de gront van harde Reſel-ſteen : Die van het landt varen daer over heen met ghenaghelde barcken/ van bepeckte overloop ofte deckſels / twee Roers/ Zeylen van Riedt ofte matten / ende een yſeren dzeggbe met ſcherpe tanden : Deſe Cuſte ſtreckt noozden aen/tot op vierendertigh graden / alwaer gheleghen is een groote Rivier die van Nanquijn af comt / welcke heeft inde mondt ofte Incomſte van dien / een bewoont Eylandt ligghen/ van veel Volck/ ſoo te voet als te peerde : Dit Eylandt maeckt dat de Rivier twee monden ofte incomſten heeft: van hier af ſo vooztaen ſtreckt het lant nooztnooztooſt/ nooztooſt ende ooſt aen : Comende tot daer het zupdtooſt aen ſtreckt / alwaer dit landt een eynde ofte hoeck heeft / makende op deſer voeghen eenen grooten Inham: Van deſen hoeck af vooztaen / ſoo ſtreckt de Cuſte weder nae het nooztden toe / wyckende daer nae inne waerts nooztdtweſtwaert aen/ aen welcke Cuſte comen die van Iapan, traffyckeren met het Volck van die contrepe/ dienen noemdt Cooray, ende men heeft daer Havens ende beſchutſels / hebben een tupch van ſmalle ende ondichte ſtucken gheweeſt werck/ / 't welcke die Laponeo, aldaer comen verhandelen / waer van ick goede / bzeede/ ende waerachtighe infozmatie hebbe / als oock vande Navigatie naer dit Landt toe/ vande Pilooten diet aldaer onderſocht ende bevaren hebben als volght.

Van deſen hoeck van den Inham van Nanquijn af / t'wintigh mylen zupdooſtwaert aen/ zyn gheleghen etlijcke Eylanden aenhet eynde/ vande welcke / te weten / aende ooſt zyde leydt een ſeer groot ende hoogh Eylandt van veel Volcks bewoont / ſoo te voet als oock te peerde.

Deſe Eylanden wozden vande Poztugheſen gheheeten As Ilha de Core, ofte d' Eylanden van Core : maer het vooꝛſchzeven groot Eylandt is ghenaemt Cauſien, heeft vande zyde van het nooztdweſten eenen cleynen Inwyck / hebbende een Eylandeken in de mont ligghen/ twelcke de Haven is: maer heeft wepnigh diepten / alhier hout de Heer van het landt ſyn reſidentie : Van dit Eylandt af vyfentwintigh mylen zupdooſt aen/ is gheleghen het Eylant van Coro, een van d'Eylanden van Iapon twelcke leydt vanden hoeck vanden Inham van Nanquijn af / ooſt ten nooztden t' Zeewaert aen / ſeſtigh mylen weeghs ofte wepnigh neer.

Deſe vooꝛſepde infozmatie hebbe ick ghecreghen van een Poztugees Edel-man/ghenaemt Pero da Cunha, diet altemael ſelfs ghefien ende gepeylt heeft / hebbende bp hem alle inſtrumenten daer toe dienende/ als de gheen die daer wel in geoeffent ende erbaren was : want arriveerden ende verſtaken inde vooꝛſepde contrepe met een onweer / teghens haren danck / willende naer Iapon varen/ ende ſepden van daer weder af naer het bovengheſepde Eylandt van Goto, toe : Die Eylanden gheleghen van dit Eylandt af naer het landt toe / hebben tuſſchen den anderen/ en daer dicht bp heen / over al veel Riffen ende ſteenen : d' Infozmatie van den Inwyck ofte Inham van Nanquijn, hebbe ick ghehadt van een erbaren Stuerman / natureel van het landt van Algaive in Spaengien/ den welcken zyn Schip verlooz op de dzoogten die vande Rivier van Nanquijn af ſteken/ hebbende alle deſen Inwyck met een Barcke om gheloopen / ende ſepden oock dat binnen inweſende / de Son in het opgaen van overt landt heen quam/ ende datter van de Rivier van Nanquijn af / ſommighe ſandt Platen ende dzoogten/ af quamen/die zupden aen ſtrecten tot op 32. graden/ ende ter halver weghe vande Golffe van Iapon toe.

Hier mede volepndt de deſchziptie ende kenniſſe vande upterſte Navigatie ende vaert der Poztugeſen langhs het Landt / de Cuſte ende Eylanden van het Coninghryck van Chijnen, 'tghene van die contrepe tot hupdens daeghs bekendt ende ontdeckt is.

Dat

Verſtaingen dus Eylanden/ Inwyck van Canton/ cloppen diſſen/ende Reeden ende hoogh de Eylanden Syongicam tot het Eylande Varella.

't Eylandt Varella of Chynſchen Tempel leyt op dertich graden.

De Eylanden Lepion hebben goede Cannael ende reede Riviers daer dooz groote handel ghedreven wozt.

Vnzeachtighe Reſel gronde.

Seltſame Vrdepen eñ ſcheeps ghebeurtenis.

Een Rivier op 34. graden comen de van Nanquijn.

Verſtrekinge herwoozden konſten

Dat 31. Capittel.

Beschrijvinghe van een Voyagie ofte Schipvaert, ghedaen door een Portugesche Stuer-man, van Liampon af tot Iapon toe, in een Soma Chinchea, (dat is: een Schip van Chinchon) met de verclaringhe vande Custen van Bungo, Miaco, Cacay, ende van 't Eylandt Toca, alteſamen landen van Iapon, met alle de Courſen, ſtreckinghen, ende gheleghentheydt van dien.

Inleydinge der volghen der voyagie beſchrijvinghe

DEn dertigſte Junij des woensdaegs/ weſende den derden dagh vande nieuwe Maen/ inden dagheraet/ ginghen tſeyl van upt het Canael vant noordoosten vant Eylandt Syongicam, met eenen s.o. wint/ende comende bupten die Eylanden creghen de wint van upten zupd zupdoosten/ doende onſe cours o. en altemets wat naert ooſt ten noorden aen/ teghens den nacht hadden eenen 3.3.w. wint/ loopende o.o. ten 5. eñ o. 3.o. aen/ hebbende ſeer groote Zee baren van upten zupden/ ſoo dat wp qualyck onſen wegh conſten behouden/ hadden de Zeylen maer half op/ wetten dageraet liepen ter halver ſtreeck van ooſt ten zupden/ ende o.3.o. om dat de wint wat rupmde naert zupdweſten toe/ comende met vlaghen van regen ende gheweldige opheffende Zee baren/ upt welcke oorſake de wateren ende ſtroomen (in deſe contreye) naert noorden toe loopē/ wp macchten onſe giſſinge ende rekeninge van gheſeylt te hebben op deſe Courſen van o. ende o. ten n. aen/ 26. mijlen int etmael/ twelcke was tot des donderdaeghs ſmiddaeghs/ weſende den eerſten Julij/ hadden altoos grootē aenſtoot ende over al vande Zee baren/ om dattet de Conjunctie van een ſpring vloet was/ hebbende den gheheelen nacht over veel weerlichten/ van upten ooſten comende/ van op alle de ſtreecken vant Compas van noorden tot het zupden toe.

Woor wat ſtroomen ende wateren noordwaert gheſeyaghen werden

Aenſtoot der zee baren door conjunctio des ſpringvloets

Den eerſten Julij des donderdaegs/ te weten/ vā des middaegs af tot des nachts toe/ hadden eenen zupdweſten wint/ loopende o. ende o. ten ſ. aen/ ende wat naert o.3.o. toe/ met groote vlaghen van regen/ ſonder eenige verheffinghe van windt/ ende weſende twee uren inder nacht/ ſoo beſloot hem tweder van alle ſijden met een ſeer grooten plas reghen/ waer mede de wint begonſt te ſtillen/ loopende naert noorden/ twelck ſiende d'Officieren vande Soma, (dat Chijnſche lupden waren) begonſten ſeer verturbeert te worden: want de Chijnen houden voor gewis in deſe Maen vande Maent Julius/ tot datſe 12. dagen out is/ (te weten/ aende Cuſte van geheel Chyna) daer een groot onweer naer te volghen/ ende is naer mijn giſſinge tot den dagh van Sint Jacob toe/ datmen daer altoos is verwachtende ſtormen eñ onweder: want ick daer op de voorſz. daghen twee groote ſtormen gepaſſeert hebbe. Weerende weder op onſe Materie vande noorde windt/ welcke allencxkens begonſt te vermeerderen/ hebbent terſtont ghewent op den boegh vant weſten weder naer d'Eylanden toe/ ende mochten geloopen hebben vanden middagh of/ tot deſe tijdt ontrent 10. mijlen weeghs/ in voeghen dat wp (naer onſe rekeninge) vant Landt van Chyna af/ waren ontrent 36. mijlen/ deden aldus onſe cours van weſt eñ weſt ten noorden aen/ crijghende daer naer een betrocken ofte beſloten Lucht/ met wepnigh wints/ ſoo dat wp ſonderlingh niet voorts gingen. Des vrydaegs begonſt de noorder wint wat meer te wapen loopende noch alſoo op de ſelfde ſtreeck tot des middaeghs toe/ hebbende op deſe cours dan weſt aenghezeylt/ ontrent ſes mijlen weeghs.

Stormen dienen wel maent Julij een alle Indiſche ſeylen verwachtep de 16.

Beſchrijvinge der ſtreckingen/ deſe gheleghentheden ongevallen die voor en na ontmoet zijn op de zeylen Japon.

Des Vrydaeghs van des middaeghs af voortaen/ liepen met de ſelfde noorde wint alle deſe avont ende nacht tot des Saterdaegs ſmorghens/ doen creghen wp eenen noordoosten/ ende daer naer ooſten wint/ ende liepen noch alſoo weſt aen/ tot des middaegs toe/ ſo dat wp gheſeylt te hebben 18. mijlen weeghs/ gevende 't Schip ſijnen wegh op w. ende w. ten n. aen hadden in allen deſen tijdt nopt Son noch Sterre/ om de hooghte te moghen nemen.

Des Saterdaeghs twee ofte drie uren nae den middagh/ ſo liep de wint weer naert zupden/ beginnende 't weder wat op te clarē/ liepen noch alſoo een ſant-looper lang/ eñ ſiende dattet weer een beſchijnſel gaf van beſtandicheyt/ wenden ons weder (inden naem Godts) op den boegh naer Iapan toe/ weſende alsdoen naer mijn giſſinghe van de Cuſte van Chyna af/ ontrent 12. mijlē: deden aldus onſen cours dien avondt ende naervolgende nacht/ de weten/ ooſt ende ooſt ten zupden aen/ met eenen ſlappen wint ende ſtille Zee.

Wanneer ſe der Sonnen hooghte ontrent 30. graden peylden etc.

Des anderen daeghs des Sondaegs ſmiddaeghs/ nam de hooghte van de Son/ op 30. graden min een ſeſtendeel eñ waren geſchepden vande hooghte van 29. graden eñ 2. derdendeel rekenende voor d'etmalen 13. mijlen/ ſo dat ick mp giſte te weſen vant landt van Chyna af 25. mijlen. Des Sondaegs naer den middach dedē onſe cours op den ſelfde ſtreec/ van o. eñ o. ten ſ. aen/ alle dien avont eñ aenvolgende nacht/ tot des anderen daegs ſmiddaeghs met eenen ſlappen wint eñ ſleght water/ en hadden gheen Son om de hooghte te nemen/ maeckten mijn rekeninge van 18. mijlen op 't etmael/ te weten/ ter halver ſtreeck van ooſt/ ende ooſt ten noorden aen/ weſende de wint ſcherp zupden.

Wanneer ſe 29 drie vierendeel graden vonden

Des Maendaeghs van des ſmiddaeghs voortaen/ hadden noch al eenen zupden ſlappen wint/ ghedurende alſoo dien avont ende nacht door/ ende teghen den dagheraet des dingsdaeghs/ ſoo rupmden de wint wat tot des middaegs toe/ dat ick de hooghte vande Son nam/ eñ vont mp op 29. en drie vierendeel graden/ doende onſe cours o. ende o. ten ſ. aen 22. mijlen weeghs.

Des dingsdaeghs vanden middach voortaen/ weſende op de voorſepde hooghte/ hebbe bevolen o. aen ten gaen/ (hebbende den ſelfden wint/ doch wat ſtilder) alleen dien nacht tot des woensdaeghs middaeghs toe/ doen begonſtē wp te ſien drijven inde Zee/ van dat Zee-ſchuym ofte Saſ-been/ hebbende 15. mijlen gheſeylt/ maechten mijn giſſinghe noch te weſen van 't Eylandt Tanaxuma 30. mijlen/ en hadden noch Son noch Sterren om de hooghte te nemen.

Giſſinge naert eylant Tanaxuma

Van des Woensdaegs middaeghs voortaen/ ſoo begonſt de wint wat op te coelen van upten ſ. ſ. w. eñ om dat ick onderrecht was/ dat de ſtroomen eñ wateren (in deſe contreye) naer 't Eylandt van Lequeo toe loopen/ ende ſiende oock op ettelycke plaetſen geelachtigh ſchuym op 't water drijvē/ (twelcke in ſchijnſel hem vertoont als rijpe Lemoenen) ſo hebbe terſtont bevolen dzagende te houden/ en o. noordoost

Te eenpaden daer de ghedient wordt dat de ſtroomen naert Eylant Lequeo loopen

noordtoost aen te gaen/ tegens den avont saghen veel teyckenen van landt / te weten/ Vietstruycken/ Rijsen/ ende ander soodanigh dijf tuygh/ den nacht aencomende/ hebbe bevolen oost ende oost ten noorden/ aen te loopē/ d'eerste wacht ghedaen wesende/ soo heeft de Chijnsche Piloot in sijn quartier veel weegs buyten de cours aenghegaen : want liet het oost aen loopen tot den dagheraet toe: Doen beval ick weder oost ten noorden aen te seylē/ (geduerende noch den selfden coelen wint) tot des Donderdaeghs ten thien uren toe/ doen begonsten wy te sien/ al hoewel dat het eenen doncheren ende besloten Lucht was/ een lant dat seer benevelt / ende met dijs ofte dampe bedeckt was / ligghende zupdtoost van ons/ ende waren daer ontrent drie mylen van af/ tselfde lant hadde langs by hem heen liggē 2. Eylandekens/ deden onsen cours op de selfde streeck aen / tot dat wy quamen te sien by't selfde eerste lant/ te weten: oostwaerder aen/ een ander groot/ hoogh/ ende langh streckent landt/ ende sagen noch aent eynde vant voorseyde hoogh landt/ oosteliycker aen/ twee ander Eylanden ligghen / waer van t'een seer groot was/ streckende noordtoost ende zupdwest/ eñ t'ander daer dicht by streckten noorden ende zupden / 't welcke 't cleynste was/ wesende van veel hoecken: Aende noord syde van dit cleyne Eylandt/ te weten/ ontrent een mijl weegs daer van af/ heeftmen vijf cleyne Eylandekens ofte Steen-clippen op een rp ligghen: Dan 't eerste landt ofte Eylandt dat wy saghen/ ('t welcke is het laetste Eylandt van dienen noemt As Sere Yrmaas, dat is die seven gheusters/ gheleghen aende syde vant noordtoosten / tot het voorsz. cleyn Eylandt vande veel hoecken toe / mach wesen ontrent 6. mylē oostwaert aen/ als wy met het voorseyde eerste Eylandt vande Steen-clippen over een quamen/ soo mochtet wesen inden tijt ontrent vijf uren nae den middagh/ hebbende gheloopen naer onse gissinghe tot dat wy't landt int ghesicht creghen ontrent 24. mylen: Des Donderdaeghs voorsz. hebbe des morghens de hooghte vande noord-sterre ghenomen op 30. een seftendeel graden hauen.

Comende op 2. mylen naer by't Eylandt/ (dat wy eerst sagen/ vande Eylandekens ofte Steen-clippen/ liepen noordoost eñ noordoost ten oosten aen/ als wy met dit Eylandt over een waren/ soo dat het zupden van ons bleef/ daer ontrent drie mylen af wesende / saghen aende noordt syde van dit Eylandt af / een ander groot/ hoogh/ ende langh werpigh Eylandt van veel gheboomten / t'welcke ghenaemt is (als wy daer naer quamen/ te weté) Ycoo, streckt oost ende west / waren daer ontrent drie mylē van af: maer en conſtent door die groote doncherheyt vant weer ende mist niet gesien: daer wat dichter by comende/ saghen noch een ander Eylandt / gelegen dicht by de wester hoeck vant voorseyde Eylandt af/ wesende veel cleynder als't ander/ ende om dat wy ons vonden by de voorseyde wester hoeck/ (te weten/ van tusschen beyden) waren gantsch ghereetsolveert te loopen door Cannael/ dat hem verthoonden van tusschen dese twee eylanden heen: maer om dies wille dat ter niemandt int Schip was/ die daer eenige kuntschap van hadde/ vreesende voor eenighe Riffen ofte ondiepten/ en dorstent niet bestaē/ wenden t weer op den boegh vant oosten/ om thooghe Eylandt om te loopen by de windt heen / aenloevende al wat wy mochten met eenen zupden windt / hebbende groote See baren die ons naet landt toe setten/ deden alduys onse distantie 0.3.0.aen/ hadden ontrent noch twee mylen om by't Eylandt om te loopen : maer den nacht over viel ons met een groote duysterniſſe/ so dat wy gantsch gheen landt en mochten onderscheyden/ hoe wel dat wy daer dicht by waren / ende om ons daer van te wachten/ liepen op de selfde streecken/ tot ontrent over een ure naer den middernacht / alsdoen soo claerdent weder (met de Maen) op: maer en conſtē noch even wel't Eylandt niet sien/ liepen terstont daer nae n.aen/ met wepnigh seylen op / naert Eylandt van Tanaxuma toe / dat naer mijn gissinghe recht voor ons upt moeste liggen/ hier mede brachten wy de reste vande nacht over/ tot dat den dageraet aen quam/ waer-mede wy quamen te sien t Eylant van Tanaxuma, dat recht voor ons upt lagh / daer ontrent twee mylen van af wesende/ was seer benevelt/ liepen daer also noord op aen/ om dat aende west zijde voor by te passeren: maer en conſtent niet by brengen) om dat de winde z. w. was/ ende wy aende 5. hoeck vant selfde Eylandt waren / daer aen de oost syde langhs heen loopende/ te weten/ een half myl daer van af : Dit Eylandt streckt noorden eñ zupen wesende langh werpigh/ ende van een leegh landt/ hebbende witte sant stranden/ met een seer groene Landouwe van Palepē/ heeft veel Pijnboomen: maer staen verscheyden/ ende seer ondicht van den anderen / mach wesen van ontrent 7. ofte 8. mylen langh/ hebbende te midde wegen/ te weten/ vande oostsyde dicht by t Landt/ een Eylandeken ofte Steen-clippe ligghen/ t welcke hem van verre verthoont/ gelijck als een seylende Fuste : Dit eylandt is gheleghen op dertigh eneen half graden/ te weten/ recht int midden/ tis daer langhs heen over al schoon.

Van dit Eylant Tanaxuma af noorden aen/ saghen wy een seer groot ende hoogh landt/ streckende oost ende west ontrent 10. mylen weegs/ makende int schijnsel aende selfde Custe (te wetē/ noordoost eñ noordoost ten noorden van Tanaxuma af/) een open/ t welck is de mont van den Inwijc van Xaboxij genaemt: Desen Inwijck heeft tot een kentepteken/ als dat het landt vande oost syde van dien loopt al dalende af/ tot den hoeck ofte punt vanden Inwijck toe / wesende van een blacke Landouwe/ eñ vande west syde / soo is het landt so hoogh/ als't eerste dat wy sagen noorden eñ zupen met Tanaxuma ligghen: Dese voorseyde Custe mach liggen verscheyden vant Eylant Tanaxuma, inde d'wers wegh ontrent seven ofte acht mylen.

Vande noorder hoeck van dit Eylandt af/ deden wy onse distantie naer de voorseyde inwijck toe/ ende comende ter halver weghen/ liep ons de wint naert w. z. w. waer door wy moesten by ligghen/ ende was een stil weer/ so dat ons het water/ t welcke met het ghetij vande vloet naert o. toe liep/ seer af deef/ dat wy qualijck de Haven costen crijghen: maer d'ebbe die daer nae seer sterck inliep/ dede dat wy de Haven creghen met de schemelinghe vanden avont ende liehte Maen/ wy quamen in eenen seer grooten Inham/ inde welcke is gheleghen de voorseyde Inwijck/ te weten/ aende n. syde/ ende heeft binnen in aende oost syde een Eylandeken vol geboomtē/ liggende ontrent een scheut van een Bas vant Landt af: Van dit eylandeken af oostwaert aen/ soo heeftet landt eenen hooghen heuvel/ eñ aende zupdt

Wat den coers ende streckingen volgens ghehouden worden.

Wat sy gesiet hebben van lant eñ van twee Eylanden eens ghesien.

Gelijcke bij meer andere Eylanden.

Vijf Eylanden ofte Clippen op een rp.

't Welcke Eylandt dat sy saghen was het laetste eylant der seven gheusters.

Wanneer sy de hooghte der N. Steru op 30. een seftendeel graden hadden.

't Gheluchte vant eylant Ycoo.

Waer sy noch een ander Eylandt saghen.

Waer sy eenē bequamen hem Custen/ etc. hoort Cannael tusschen beyden.

Wanneer sy naer eylandt van Tanaxuma liepē/ ende tselfde int gesichte creegen.

Vande gheleghentheyt/ streckinge/ ende groote des Eylandts Tanaxuma

Steenclip gesiet by ende Fuste

Streckinge van Tanaxuma tot een ander eylant

Inwijck Xaburij/ als hoe dat hem heeft.

Streckinge naer dē Inwijck.

Seecke vloet ende ebbe.

Schoone Inham by dē Inwijck

Afgrecken oostwaerts van een Bas lants

Digitized by Google

zuyd syde van den voorseyden heuvel / is gelegen een groot open / twelcke heeft aen dander syde een punt van leegh landt ende witte sant stranden met geboomten. Alhier heeftmen die haven ghenaemt Minatco, twelcke een Rivier is / wat beter als die van Batecola gheleghen aende Custe van Malabar. Aende noortsyde van desen heuvel af ontrent een clepne mijl / soo heeftmen een ander open / comende in een lant dat wat leegher is als den heuvel/ met sommige geboomte. Dit open heeft recht in't midden een Eylandeken ligghen binnen t'welcke is een plaetse van xibuxij: Dit xibuxij is een groot bewoont bleck van veel volcks/ ende is een Rivier van soet ofte versch water maer is ondiep: want men moet daer met een syzingh-vloet in loopen.

Van Xibuxij voortaen soo streckt den Inwijck west aen / altemael van een leegh landt van sant stranden/ontrent 2. mijlen weeghs. Van daer keert het weder naer zuyen toe/ tot datse comt te stupten aen een hoogh gebergh te/ t'welcke is het geene datmen siet/comende vant Eylandt Tanaxuma af aende voet van dit gheberchte lept een clepne Rivier van ondiepen gront. Van dese Rivier af so loopt het landt weder oost aen/ tot de mondt van daer men in comt / welcke mach hebben een half mijl inde breede. De gront van alle desen inwijck ende incomste / is sant ende van quade ancker grondt/ alle dit voorsz. hooghe landt wort genaemt Quimonsiquy.

Van desen Inwijck van Xibuxij af 7. mijlen oost noordoost voortaen is gheleghen den Inwijck van Tanor, twelck een vande beste Havens van Iapon is/men loopt de Custe oost en oost ten noorden aen. Ter halver weghen van Xibuxij af nae Tanor toe/ soo heeftmen eenen clepnen Inwijck ofte Bay / welcke int eerste ghesicht een goedt beschutsel schijnt te te hebben / maer alsmen daer met over een comt / soo sietmen terstont hoet daer gesteldt is / te weten / heeft veel steen clippen ende Rudtsen/ende loopt wepnigh te landewaerts in: Stelle alhier dese verclaringhe van desen Inwijck / op datter hem niemandt met en bedrieghe/ die nae Tanora begeert te wesen/ ghelijck als wy ghedaen souden hebben.

Voor by desen clepnen Inwijck wesende/ suldt terstondt comen te sien dat het landt een eyndt ofte hoeck van hoogh lant maeckt/ van welcken hoeck voortaen / soo wijckt de Custe binnewaerts aen / alwaer ghy eenen sandt strant sult sien/ hebbende daer langs by heen/ twee Eylandekens vol gheboomten ligghen. Aent eynde van dese Eylandekens / sult ghy noch ander clepnder Eylandekens sien / (die vant landt af t'Zeewaert in steken) met noch andere groote steenen ende Rudtsen. Binnen dese Eylandekens ende steenen/ is gheleghen de Haven van Tanora, om in dese Haven te comen soo moetmen loopen nae de punt ende het eynde van dese Eylandekens ende steenen (die t'Zeewaert upt steken) toe / daer by wesende / soo salu t'Zeewaert daer van af nae het noordooosten een steen-clippe blijven/ met een Eylandt / sonder eenighe gheboomte ofte wilderniſſe / van een stepl afghebicht landt/ strecken de noorden ende zuyden: Tusschen dit Eylandt ende het Landt/ soo maecktet eenen grooten Inwijck / alwaermen het setten mach: want heester recht teghens over 25. vadem diepten / maer de rechte Haven en is alhier niet / dan als ghy de punt ende het eynde vande voorseyde Eylandekens ende steenen (die t'Zeewaert upsteken) om zyt/ soo sult ghy alsdan terstondt daer langhs by heen naert landt van binnen toe loopen/ twelck men vry sonder schroomen mach doen: want isser schoon ende suyver / doende n'wert cours west aen / soo salu een punt landts comen te blijven aen de rechter handt. Voor by dese punt wesende / sult daer dicht by heen loopen/ schouwende het landt vande west syde: Alhier wesende / soo ismen binnen in de Haven / twelcke eenen langhen Inwijck ofte Bay is / streckende noorden aen nae binnen toe/ sult het anckeren te midwegen van dien/ op 4. vadem diepten / soo blijft ghy besloten met eenen ronden booch/ het is daer altemael van modder grondt.

Schepende van Tanora af nae Fyunga toe/ so looptmen de custe noorden aen/tot een punt landts toe / gheleghen van Tanora af ontrent 5. mijlen. Tusschen dese punt landts ende Tanora, zijn gheleghen twee Havens / de eene geheeten Gico, niet verre van Tanora, ende d'ander wat noorder aen / (voorby sommighe Eylandekens ende Steen-clippen) ghenaemt Vmbra. Dese twee Havens zijn onbeschut voor d'ooste winden / die veel aen dese Custe wayen. Vande voorseyde punt landts af tot Fyunga toe / mach wesen noch ander vijf mijlen weeghs: waer van de Custe ende 't landt inwaerts aen wijckt / gelijck eenen Inham / comende wat voorder aen weder noorden upt. Desen Inham is van een leegh landt / (te weten / langhs de Zeecant heen) met sandt stranden / ende een mijl voor by de voorseyde punt landts/soo heeft de Custe een open ligghen/aende zuyd zijde van dit open/ so staet daer eenen grooten ronden boom dicht aen de Zee cant: Alhier heeftmen een goede haven welcke genaemt wort Vado, ende wat voorder aen/soo lept een ander haven/geheeten Toconofuchy, welck landt hooger is/ als van d'ander Haven / heeft aende zuyd syde sommighe hooghe ende groote boomen/ ende aende noord syde een leeg lant / het welc van verre / ende van buyten af hem vertoont ghelijck als Eylandekens met gheboomten: Dese Haven en is niet goet om in te loopen. Een mijl weeghs voor by dese Haven voortaen / heeftmen een ander Haven / ghenaemt Myme, twelcke een goede Haven is om met clepne Schepen in te loopen / ende heeft twee incomsten diemen terstondt van buyten aen siet / ende onderschepden can / hebbende int midden een bleck Eylandt vol gheboomten: Dese gheboomten maken twee openen / ende men siet boven over 't Eylandt/heen te landewaerts in(twelcke hooger ende blacker is) eenen grooten boom staen / 't lant vande zuyd syde heeft een hooghte met een dal.

Van dese Haven af derdehalf mijl voortaen/ lept een ander clepne Rivier ghenaemt Tomxijma: Voor by dese Rivier anderhalf mijl weeghs/ volepndt het leeghe landt/ ende dan beghint het weder hoogh te zijn: Van hier af twee mijlen voortaen / soo maeckt het Landt een punt ofte hoeck van hoogh Landt / ende schijnt van verre te wesen den hoeck ghenaemt Cabo de Ramos, gheleghen aen de Custe van Indien by Goa. Desen hoeck om loopende / heeftmen daer dicht by een Rivier / (te weten / noorden aen) ghenaemt Camyco, welcke heeft twee vadem diepten inde Haven: Dit is het uyterste landt van het Coninghrijck van Fyunga. Vande boven ghementioneerde punt landts

Hoe haven Minatco/ ende een ander open daer by.

Gheleghent heyt van Xibuxij ende zijn Rivier.

Streckinge van xibuxij voortaen.

Sant stranden ende hooge gheberghten.

Ondiepe Rivier/ende de streckingen van dese voorts.

Van quade ancker grondt/ ende dat het hooge landt Quimonsiquy ghenaemt is.

Streckinge vanden Inwijck Xibuxij tot den Inwijck Tanora.

Kleyn Inwijck vol steen clippen ende Rudtsen.

Hoeck van hoogh lant/ sant strant/ ende Eylandekens.

Een clippe.

Schoone Inwijck ofte goederede/ met eenighs waer Havens is.

Punt lapon.

manneeringhe vande haven is/ende gheleghentheden daer van.

Streckinge ende ontmoetinghe van Tanora met Fyunga

Noordy een punt beswee Havens gico ende Vmbra.

Gheleghent heyt eenes Inhams.

Gheleghent heyt der Havens Vado ende Toconofuchy.

Gheleghent heyde der Havens Myme ende de streckinge van hooghe landt.

Rivier Tomxijma.

Punt ofte hoec hooghe landt.

Gheleghent heyt des Rivier Camyco.

Ghelegentheyt des hoecks van camyco ende haer ontrent.

(gelegen vijf mijlen van Tanora af) tot deſen hoeck van Camyco toe / ſoo heeft het landt de manier van eenen Inham / makende 't water alhier eenen dwerſchen ſtroom: want langhs 't landt heen / ſoo loopt het water altoos naert

Stroomaitgt zuyden.

zupden toe: Men loopt deſen hoeck met de voorſepde punt landts noorden ende zupden / ende noorden ten ooſten / ende zupden ten weſten ende zijn ontrent acht mijlen van d'een tot d'ander / over alle deſen Inham machment ſetten langhs tlandt heen op twaelf ende vijfthien vadem diepten / ſchoone ſandt grondt.

Schoone diepte ende ancker grondt.

Van deſen hoeck / ghenaemt C. de Camico af voortaen / ſoo looptmen de Cuſte n.n.w. aen / alſmen met deſen hoeck over een is / ſoo ſalmen terſtont comen te ſien / int noordooſt / ende noordooſt ten ooſten / het landt van Toca, twelck een Eylandt is / mach hebben ontrent 40. mijlen inde lengte / ende ſtreckt ooſt ende weſt / ende ooſt ten noorden / ende weſt ten zupden / heeft aende noord ſijde met het

Streckinge van C. Camico tot de Haven van Saquay.

Landt van Iapon een Straet ofte doorgaende engte / welcke ſtrect tot de Haven van Saquay, ende tlandt van Miaco toe / ende vande ſijde vant Eylant te weten / daer laughs bp heen / heeftet veel cleyne Eylanden: De Navigatie diemen doet door deſe Straet nae die Haven van Saquay ofte Sacay toe / is altemael langs de Cuſte ende het landt van Iapon heen / welcke veel ende goede Havens heeft / aent eynde van deſe ſtraet hebben beyde deſe landen elck een upt ſtekende punt lants / zijnde van d'eene tot d'ander ontrent een mijl weeghs: Bp de punt van het landt Toca is het banckachtighe grondt / ende alle het volck van dit landt (te weten / vande noord ſijde) en is gants niet te betrouwen. Van gheliicken ſoo machmen loopen vande zupdt ſijde van dit Eylandt Toca, nae het landt van Miaco toe / alwaer laugs een goede Navigatie is / ende heeftter ſeer goede Havens: D' eerſte Haven van dien / is gheleghen aende eerſte punt landts / van de weſt ſijde vant Eylandt / de welcke dicht bp hem etlijcke Eylanden ende Clippen heeft liggen: Deſe Haven is ghenaemt Focora, heeft een goedt beſchutſel voor alle winden: maer niet voor de Roovers: want hebben daer veel Fuſten daer ſp met loopen rooven ende ſtelen / 't ooſt eynde van dit Eylandt Toca, met het landt van Iapon ghelegen daer teghens over maeckt een ander ſtraet ofte doorgang (gheliick als die vande weſt ſijde) daermen nae de Haven ende Stadt van Sacay toe loopt. Te middeweghen vande voorſepde ooſt ſijde van Toca, leydt een Haven ghenaemt Ava, welcke bewoont is van een ſeer forts ende ſtouthertigh volck van oorlooge / alhier ſoo onthout haer een groote Armepe van toe geruſte oorlooghs ſchepen ende Fuſten / daer ſp met loopen rooven ende ſtelen de geheele Cuſte langs. De ſchepen ende Fuſten die hier deur beghee-ren te varen / verepſchen alhier vzp te paſſen / waer mede vzheliicken ſonder eenighe hinder mogen paſſeren. Vande voorſepde ooſt ſijde / ſoo ſtreckt het Landt van Iapon ſeer zupdewaerts aen / maeckende eenen hoeck ofte eynde / ghenaemt Cumano, ende de Cuſte die tot daer toe ſtreckt / is geheeten Bandol, heeft etlijcke havens die van ſeer rijc ende machtig volck bewoont worden / maer en ſijn niet ſeker noch vzp. De Haven van Sacay is gelegen van den hoeck ofte het eynde van het Eylant Toca af noordtooſt aen / ontrent neghen ofte thien mijlen weeghs. Deſe Haven van Sacay is met de weſte winden onbeſchut / (die daer veeltijdts waepen /) ende heeft een ondiepe ſandt grondt / door welcke oorſake men die Schepen (die aldaer met goedt gheladen comen /) terſtont met aller haeſtighept loſt / ende het volck ſpzinckt opt lant / latende de Schepen vaſt ghebonden / ofte halenſe bp mijlen opt landt.

Streckings ende ontmeetingen van cabo Camico tot den Inwijc Vſque.

Vande voorſepden hoeck O Cabo de Camico af vijf mijlen voortaen tot een punt landts toe / ſoo looptmen de cuſte noordnoordweſt aen / ende men heeft onderweghen vier ofte vijf Eylanden ende Clippen langhs de Cuſte heen ligghen / ende recht teghens het voorſepde punt over / zijn gheleghen twee andere Eylanden / dicht bpt landt heen / hebbende van tuſſchen beyden een ſmal Camael / ende heeft daer dicht bp / ſoo aen het noorden als aen het zupden veel Eylandekens ende Clippen (onder groote ende cleyne) ligghen. Deſe twee Eylanden met de Eylandekens ende Clippen ligghen ooſt ende weſt / met den hoec ende het eynde van Toca, op de hooghte van 33. en een ſeſtendeel graden. Alle deſe cuſte is van een hoogh landt / met die Eylanden daer laughs bp heen ligghende / ende heeft daer tſeſtig ende tſeventigh vadem diepten / dicht bptlandt. Van hier af voortaen / ſoo begint de Straet ofte doorgaende enghte / van tuſſchen het Eylandt van Toca, ende het landt van Bungo, ende ſoo het u nodigh waer op deſe contreye te anckeren / ſoo ghenaeckt het landt van Toca, alwaer ghy een modder grondt ſult vinden: Als ghy den voorſeyden hoeck vande twee Eylanden om ſijt / ſoo begint het landt weſtwaert aen in te wijcken / altemael van een hoogh landt / hebbende binnen in dicht aende zupdt ſijde een cleyn Eylandeken: Sult u van deſen Inwijck wachten / op datter u de ſtroomen niet in en trecken. Deſen Inwijck voor bp zijnde ſult recht voor u upt (te weten / te middeweghen vant Cannael vande Straet) comen te ſien een cleyn rondt Eylandeken / het welcke u ſal blijven aende ſijde van het ooſten / ende langhs de Cuſte heen vijf mijlen voortaen / ſult ghy een ander Eylandt ſien / dicht bpt landt ligghen / twelck t' Zeewaert van hem af ſteeckt / veel ſteenen Clippen ende Rudſen. Voor bp dit Eylant noordooſt aen anderhalf mijl weeghs / zijn gheleghen twee ander Eylanden bp den anderen.

Toca leyt op 33. een 6. deel graden

60. ofte 70. vadem diepten langhs tlande.

Straet tuſſchen Toca ende Bungo.

Waerſchouwinge voor een Inwijc.

Verſcheydt Eylanden

Voor bp deſe twee Eylanden noch anderhalf mijl voortaen / leydt een ander langh Eylandt van een black pleyn ofte velt boven op / ſtreckende noordtweſt ende zupdtooſt / weſende het zupdooſter eynde van dien het alderhooghſte. Binnen deſe Eylanden nae het weſten toe leydt den Inwijck van Vſquy, alwaer den Coningh van Bungo ſijn reſidentie hout / die daer in begheert te weſen / ſal nae het eerſte Eylandt toe loopen / u altoos wachtende vande voorſepde Eylanden / ende die Eylandekens ende Steen-clippen daer bp gheleghen doende uwen cours tuſſchen dit ende die ander twee Eylanden / (die voorder aen ligghen) binnen door. Dit Eylandt met de Eylandekens eñ Steen-clippen voor bp weſende / nae binnen toe / ſoo ſult ghy comen te ſien int weſten / te weten / binnen in den Inwijck / een groot tont ende hoogh Eylandeken vol gheboomten / op het welcke ghy ſult aen loopen / altoos meer ghenakende die twee Eylanden / dan het Eylandt vande Steen-clippen: want bpt Eylant vande ſteen

Inwijc van Vſquy daer den Coning van Bungo hem beſhout.

Waerſchouwinge voor Eylanden ende clippē.

Hoemen ſtoert op een hoogh ront Eylant aen loopen ſal.

Clippen

Clippen heen / heeftmen 70. vadem diepten/ ende binnen de twee Eplanden westwaert aen/sult ghy 25. vadem vindē/modder gront/ doende alsoo uwen Cours opt voorsepde eplandeken (dat in den Inwijck lept) aen/houdende de noordt syde : want is daer over al schoon. Met dit Eplandeken over een zijnde/sult 20. vadem diepten vinden/alwaer ghy sult setten / op datmen u van daer af de Haven mach wijsen/welcke twee zijn/ te weten/ d'eene gheleghen (een clepne myl van dit Eplandeken af nae 't zupdtwesten toe) by een punt lants/daer ses oft seven boomen (verschepden vanden anderen) op staen/ met een wepnigh wildernisse: Sult op dese punt lants aen loopen/den welcken binnen in eenen clepnen Inwijck ofte Bay heeft / hebbende aent epnde van dien / een Riffe van steen t'Zeewaert daer van af uptstekende / binnen den welcken is gheleghen den voorsz. clepnen Inwijck / welck heeft een seer goet beschutsel en dzie vadem diepten/ goede eñ schoone gront/ alwaer ghy sult anckeren : maer en is niet voor groote Schepen: d'ander Haven is nae't n. w. toe/te weten / aen d'ander syde vanden Inwijck/binnen sommighe Eplandekens eñ steenen in / is een groote Bay/ die te landewaerts in loopt / maeckende eenen bocht met seer goet beschutsel. Dese Haven is voor groote Schepen.

Waermen letten moet om aenwijsinge der Havens te bekomen

De eerstgheleghen by een punt lants met 6 oft 7. boomē

Inwijck met goede Rede bij 3. vadem voor clepne Schepen.

Waer dander Haven voor groote schepen gheligen is.

Van desen Inwijck van Vsquy af / wat voorder noordē aen/is gheleghen een ander grooter Inwijck / welck loopt west noordtwest innewaerts aen/ 't Lant ende den hoeck van tusschen dese twee Inwijcken/mach wesen van d'eene Zee tot d'ander / ontrent een scheut van een Gotelingh breet int omloopen/ende een half myl vant epndt vande punt af nae't westen toe/te weten/aende zupdsyde/ lept een clepn Eplant dicht by't lant/tusschen 't welcke ende het lant loopt een Canael van 12. vadem diepten / met schoone gront van grof sandt/alwaer ick aent ancker gheleghen hebbe. Recht tegens over dit Eplant (te weten / aent landt vant noordwesten) ontrent een scheut van een Gotelingh daer van af/ lept eenen clepnen Inwijck/met een bewoont vleck / ghenaemt Sanganaxeque, alwaer Don Francisco Mascharenhas met zijn Schip gheleghen heeft met de Monson. Dese Haven is met eenen noordwesten wint onbeschut. Van desen Inwijck af ontrent een half myl voort aen/soo begintmen een leegh landt te crijgen / hebbende langhs de Zee cant heen over al sandt stranden ende gheboomten. By alle dese Custe ende het laghe landt langhs / ist over al banckachtighe gront/waerom u daer van sult wachten / een goede halve myl/daer van af loopende / te middewegheen van dit leeghe landt / heeftmen twee Monden ofte Incomsten vande Rivieren ligghen/ die seer ondiep zijn / waerom men daer in geenderlep wijs en mach in loopen. Aent epnde van dit leeghe landt heeftmen een Rivier van versch water/van 12. spannen waters inde Haven/ te weten met een springh-vloedt / ende binnen inde Rivier blijven de Schepen met leegh water op dzoogh/zijnde sandt gront: Dicht by de Ree oft Incomste van dese Rivier lept een bewoont vleck / ghenaemt Aquina Fame, ende de Rivier een half myl innewaerts aen/ is gheleghen de grootste ende gheweldighste Stadt van het gheheele Coningh-rijck van Bungo, alwaer de voorleden Coninghen plegen haer Hof te houden / daer nu alle de Cooplupden van dese omlegghende contreye (die seer rijck ende seer treffelijck zijn) haer residentie hebben.

Van dese Rivier af / te weten/aen d'ander syde van desen Inwijck / is gheleghen een seer goede Haven / met beschutsel voor alle winden/ is een clepne Bay / want de punten ofte hoecken van dien/ steecken voor den anderen / waerom de selfde een goet beschutsel maecken voor de zupe winden. D'incomste van dese Haven is schoon / en hebt anders niet te doen/dan te loopen te middewegheen heen nae binnen toe / alwaermen heeft van vijf te half tot vijf vadem diepten: Men heeftser een groot voordeel: want comt daer voor wint in / te weten / met de Monson ofte conjunctie vande zupe windt / ende loopter weder voor windt upt / mette Monson vande noordse winden. Om dit te deghen te verstaen/ soo is te weten datmen alle dese contreye (als oock van gheheel Chyna, Malacca , India , ende alle de omligghende Oziental sche plaetsen) bevaert / met de conjunctie vande winden/ die daer ettelijcke Maenden over eenen boegh wapen / als nu upten noordē / alsdan upt den zupden / en dat op seeckere tijden ende daghen vant jaer/ sonder datmen daer eenighe falicant aen heeft/ welcke conjunctie ghenoemt worden (als op een ander gheroert is) Monson / te weten/Monson vande zupde winden/ dat is als de winden van upt den zupden reghneren/ende de Monson vande noordt winden/ van ghelijcken / waer mede men in gantsch Indien ende Ozienten zijn rekeninge maeckt/ om van d'een plaets op d'ander te varen/ ende door dien datter veelmaels in dese desziptien mentie gemaeckt wordt van sommighe Havens/Inwijcken/Rivieren/Bayē/ ende Eplanden/daermen goet beschutsel ende verwinteringhe heeft voor de Monson van de noordse ofte zupde winden/ te weten/den tijt dat de selfde courseren/ is daerom gesept/ (soo sp pemant contrarie ende tegens waren/ nae dat hem sijn wegh soude moghen strecken) om gheadverteert te wesen/ welcke Havens dat goet zijn/om soodanigen tijt te verbeyden en te verwinteren / want men noemt in Ozienten winter/ alsmen contrarie windt heeft / datmen sijn repse niet en can volbzenghen/en noodtwendigh moet wachten nae de windt ende het weder/dat is/de Monson/ die een met ende favorabel is/ende waer datmen een goet beschutsel heeft / om te verbeyden de Monson die hem soude mogen dienen/ alsdan sijn repse weder te volbzenghen/ waerom my goet ghedocht heeft alhier dese verclaringhe te doen/om datmen te beter soude verstaen de meeninge vande Portugesche ende Indiaensche Pilooten / die dese Coursen ende Navigatien eerst aenghetepckent / ghenoteert ende selfs bevaren hebben / ghebzupckende daer om alhier de selfde manieren ende rekeninghe van die contreyen/sonder eenighe veranderinge met het selfde woordt van Monson/ niet teghenstaende dat wy op ander plaetsen hier voozen by wijlen ooc mentie af gemaeckt hebben.

Streckinge eñ ontmoetinghen van dese Rivieren/ tot de Haven Fuya/ ende het punt bij Mayco

Verclaringhe hoe de Monsons of winden op de custen van Indien/Chyna eñ Malacca langhsuerigh over een boegh warē

Noemt achtinge op de Monsons noodt moet/ eñ beste cost die daer voor soecke moet

Waerom datmen in Oziental winter vaert

Redenen waerom dit verhael geschiet is

Reerende weder op dese voorsepde materie/soo is te weten / dat dese voorsz. Haven ofte Bay genoemt wordt Finguy, maer en is niet seker noch vyy vande Roovers/eñ dieven: van

De Haven Finguy niet by Bungo.

Streckinge eñ ontmoetinghen van den Inwijck Vsquy/ tot een Riviere by het vleck Aguina Fame.

Diep cannel

Inwijck San ganaxeque.

Waterschou winges voor banckē eñ voor twee mondē van Rivieren.

Ondiepe Rivier brackisch water.

Het vleck Aquina fama

Plaets der voortheftad des Rijcks Bungo

de voorsz. Rivier tot dese Haven/ heeftmen ontrent 3. mijlen inde dwers wegh. Mē heeft op de Ree vande Rivier 20. vadem diepten/ te weten dicht by't Landt heen: Maer is een quade gront/ eñ tē is niet goet aldaer de winden te verwachten: wantmen en souden daer niet een dingh connen bergen. Van desen Inwijck af / soo machmen het landt int oosten sien: ende 't eynde van daer desen grooten inwijck volepnt/ is een leegh landt/ 't welcke genaemt worpt Moryee, ende is daer langhs heen over al schoon: De voorseyde Rivier eñ Stadt zijn gheleghen op de hooghte van 33. een derdendeel graden.

Goede diepte maer quade Reede.

Hoeck van Moryee.

Van dese punt ofte 't eynde van Moryee af twee mijlen vooztaen / comt een ander punt ofte hoeck landts/ den welcken is gheleghen met dese punt noozden ende zupen/ is van een leegh landt van sandtstranden/ hebbende aent eynde van dien/ etlijcke Steenen ende Rudsen ligghen. Van daer af vooztaen/ soo looptmen de Custe noozdwest aen/ ende een mijl weegs daer vooz by/ so heeftmen een bewoont vleck/ ghenaemt Tamboca, ende noch een ander mijl weeghs vooztaen / lept een ander plaets geheeten Tambico, zijn beyde tsamen gheleghen aende See-cant/ maer en hebben geen Havens met beschutsels / ooc mede so en is het Volck vande selfde plaetse niet te betrouwen met dese punt lants over een wesende / so sult ghy langs de Custe heen comen te sien een langh werpent Eylandt / (twelcke hem van verre verthoont ghelijck als twee Eylanden) ligghende vant landt verscheyden ontrent twee mijlen weeghs/ is ghenaemt Fimexima. Cusschen dit Eylant ende het landt/ zijn altemael ondiepten. Vande punt van den Inwijck van Bungo af/ tot dit voorsz. Eylandt toe/ soo is het alle de Custe langhs tot een groote mijl daer van af / over al banckachtighe grondt/ Riffen/ Steenen/ ende ander vuyligheyt. Op alle desen wegh vant beginsel vant Rijcke van Bungo af/ tot dit Eylandt toe/ soo looptmen aende oost sijde / te weten langhs tlandt van Tocaa heen.

Streckinge ende ontmoetingen vant punt Moryee tot het Eylandt Fimexima.

Waer Tamboca ende Tambico gelegen eñ het volck niet te betrouwen is.

Sommige Eylanden.

Ghedaente des Eylants Fimexima/ eñ de ondiepten aldaer.

Van quade gronden/ eñ hoe den ganschen Cours langes Tosa streche.

Van dit voorseyde Eylandt Fimexyma af 9. mijlen noozden vooztaen / soo heeftmen een seer hoogh landt / twelck streckt oost ende west: Dit is het landt van Amanguchen, een groot machtigh eñ rijcke landtouwe: want alhier heeftmen een vande Mijnen van Silver van Iapon, aen dese Custe heeftmen goede Havens ligghen/ als oock mede het Eylandt van Meagyma, twelcke in voorighe tijden (al eer die Portugesen op Iapon voeren) eenen grooten handel hadden: want alhier was de vergaderinghe ofte stapel van gheheel Iapon, van alle waren ende Cooplieden. Langhs dit Lant van Amanguchen, ende die contrepe van het Eylandt Fimexyma, (boven verhaelt) heen/ soo begint de straet ofte doorgangh/ die nae Facunda toe loopt / van welcke Facunda, (als vande andere plaetsen van daer ontrent) sullen wp op een ander tracteren/ met de Navigatie / Coursen / ende gheleghenthepdt van dien.

Strecktinge van Fimexima tot Amanguchen

Een van de Japonsche Silver mijnen.

Goede haven by't Eylant Meagyma daer de Portugesen stapel plach te wesen.

Waer de straet vā Facunda begint

Om te seylen vanden punt van Moryee, vanden Inwijck van Bungo af/ naer de Haven van Caminaxique toe/ (gheleghen in het Coninghrijck van Amanguchen,) welcke seer seecker ende goet vooz alle winden is / ende van grooten handel ende neeringhe. Ghy sult uwen Cours nemen noozdtoost ende noozdtoost ten oosten aen / zijnde ontrent sesthien mijlen weeghs. Dit Landt daer ghy nae toe loopt/ is een seer groot ende hoogh landt/ ende men loopt alle de voorseyde Custe langs tot eenen hoeck ofte punt landts toe/ oost ende west/ ende oost ten noozden / ende west ten zupden / ende men heeft van de Haven van Caminaxique af/ tot de voorseyde punt/ ontrent veertigh Portugesche mijlen/ te weten/ van seventhien en half in een graet / gheljck het oock altemael zijn/ van die in al dese deschriptien ghementioneert worden / aen welcke Custe zijn gheleghen dese navolghende Havens / het welcke altemael Vapen zijn / te weten/ van Caminaxique tot Tozaque zijn ontrent derdehalf mijl. Van Tozaque tot het Eylandt Meagyma, heeftmen ses mijlen ende een halve.

Distantie eñ ghedaente der Landen tot eenē uyt hoeck ofte punt.

Particulier berhael den distantie eñ namen der plaetsen op dese passagie

De Ree van dit Eylandt / is tusschen dat ende het vaste Landt. Van Meagyma tot Camangary, zijn anderhalf mijl. Van daer tot het Eylandt van Anooxyma vijf mijlen.

Van Anooxyma tot Toumoo, zijn oock vijf mijlen.

Van daer tot Xynaco ander vijf mijlen.

Van Xynaco, tot de Haven Vxymando, vijf mijlen.

Van Vxymando, tot die Haven van Muroo, vijf mijlen. Dese Haven mach ligghen ander vijf mijlen vande punt boven verhaelt. Voor by dese voorseyde punt/ te weten/ drie ofte vier mijlen oostwaert aen/ lept de Haven van Fyongo, ende van daer af ses ofte seven mijlen vooztaen/ heeftmen de Haven ende Vape van Sacay, alle dese voorseyde Custe is schoon ende supver/ hebbende over al ancker-grondt. Dit zijn altemael als gesept is/ Portugesche mijlen. Men sal weten/ dat twee Japoensche mijlen / maecken jupst een Portugaelsche mijl / twelcke gheverificeert ende alsoo bevonden is / door de Portugesche Pilooten / die aldaer de hooghte van de Son ghepeylt / ende nae de Japoensche reeckeninghe haer calculatie gemaeckt hebben/ &c.

Strecktinge vant voorsz punt tot de havens Fungo ende Sacay

Gelegenthe den Custen eñ gronden.

Twee Japonsche mijlen jupst eē Portugesche mijl

Dat 32. Capittel.

De Navigatie ende Coursen van Lampacon af ('t welcke is gheleghen by Macou, aende Custe van Chyna) nae het Eylandt Iapon, tot het Eylandt Firando toe, met alle die streckinghen ende gheleghentheydt van dien, van een ander Piloot aengheteyckent.

Strecktinge eñ ontmoetinghe van Lampacon tot de Custe bē chinchen

Opet Loo te passen.

Sylende van Lampacon af / naer het Eylandt van Iapon toe / sult loopen door d'eerste uptgangh ofte Canael/ (van het zupder Eylandt/) het welcke streckt Zupdt-oost aen / hebbende een Clippe ofte Eylandeken te middewegh van dien / tusschen het welcke ende de punt vant Eylandt sult door loopen/ om voorsaecke vande scherpe windt / genakende soo veel als ghy immers mooght/ het eynde van het Eylandt/ altoos met het loot inde handt. Comende tot halver wegen van het Canael van de Eylanden die 't Zeewaert strecken/ sult een Bancke van sandt vinden / die te middewegh onder de drie vadem diepten niet en heeft. Sult daer u beste doen om te loopen boven een groot ende hoogh Eylant/ dat u in het oost zupdt oosten leydt. Dit Eylandt (met d'ander die 't Zeewaert op de selfde rye liggen) om wesende/ sult langs d'Eylanden van

't Zeewaert

Poemen loopt vant punt Moryee naer de haven Caminaxique

Digitized by Google

t'Zeewaert heen loopen. Van dit Eylandt af 2. mijlen wooztaen / sult vinden een regel Eylanden / Eylandekens ende Clippen / welcke zyn in als negen / stekende buyten al d' ander (daer ghy langhs heen loopt) t'Zeewaert in / welck strecken n.n.o. ende z. z. w. en mochtse niet om loopen / noch en is u oock niet noodig: sult tusschen dese ende een groot hoog Eylant vol geboomten (dat u aende syde van het lant blyft) dooz loopen / welck Eylandt hem vertoont alsmen daer nae toe comt / gheliyck of het rondt waer / om datmen daer recht op de punt aen comt / niet teghenstaende is langhwerpigh / streckende gheliyck als de Custe: een stuck weegs daer van af geloopen hebbende / heeftet een Cannael / van tusschen dat ende een ander Eylandt (daer dicht by gheleghen) achter dit laetste Eylandt naet o.n.o. toe / lept een Haven / daer sommige schepen Chinische goederen ende waren comē laden ende Chandelen / lept niet verre vanden mont ofte 'tgat van Lanton af. Dit boven genoemde Eylant wozt vande Chynen genoemt Tonquion. Van hier af soo loopt o. n. o. aen / om te comen verkennen de Custe van tusschen Chinchon ende Chabaquon, die schoon ende suyver is / daer 2. mijlen van af loop'nde / om te schouwen een Riffe die dicht by Chinchon lept / welcke heeft een rondt ende hoogh Eylandeken / seer dicht byt landt ligghen. Men loopt dese custe van Chabaqueo af tot Chinchon toe / n. o. en z. w. ende n. o. ten o. en z. w. ten w. Alsmen met Chinchon over een is / soo heeftmen 2. mijlen Zeewaert in een hoog ende ront Eylandeken liggen / ende binnen int landt eenen hooghen bergh met een Steen-rootse boven op / gelyck als Pulo Varella, gheleghen aen de Custe van Champa, ende d' incomste is dooz sommige eylanden heen. Dit voorsz. rondt Eylandeken wozt van de Chynen gheheeten Toanchea.

Als ghy met Chincheo over een zyt / als voozen / soo loopt oost noozdoost aen / tot dat ghy zyt 8. ofte 10. mijlen van de Custe af / om buyten alle d' Eylanden te blyven: In dese conreye wesende / soo loopt noozdoost aen / op welcke cours / sult comen te sien het Eylandt van Lequeo Pequeno, dat is cleyn Lequeo, gheleghen op de hooghte van 25. graden / is een seer hoogh ende langhwerpigh Eylandt / liggende verscheyden vande Custe van China ontrendt achthien mijlen weeghs / als ghy Lequeo Pequeno dooz by zyt comende op de vyfentwintigh en een half graden / soo ghy begheert te wesen naet landt van Bungo toe / soo loopt noozdoost ende noozdoost ten ooste aen / op welcke cours sult comen op d'Eylanden (gheleghen aen de zuydt syde vant Eylant Tanaxuma af) aen welcke Eylant beginnen op sesentwintigh ende een half strecken tot op de dertig en een half graden / zynde in als seven hooghe ende cleyne Eylanden / welcke strecken met den anderen / te weten / d' eerste dzie met een Eylandeken ofte clippe / noozdtoost ende zuydtwest ende noozdtoost ten noozden / ende zuydwest ten zuyden / ende die ander dzie / oost noozdoost ende west zuydwest / ende een aent eynde van dien noozden ende zuyden. Dese seven Eylanden boozby wesende / sult comen te sien ses mijlen noozdt noozdoost aen / twee ander Eylanden / ligghende oost ende west metten anderen waer van dat van het oosten het cleynste is. Het oost eynde van dit Eylandt heeft eenen hooghen heuvel / welcke gaet al dalende naert oosten af makende eenen leeghen punt / ghy moeght wel tusschen dese twee dooz passeren / begherende: want heeft een goedt Cannael van tusschen beyden heen: Het grootste van dese twee Eylanden (het welcke een hoogh ende langhwerpigh Eylandt is) is ghenaemt Ycoo. Van den Oosten-hoeck van dit Eylandt dzie ofte vier mijlen Noozden aen / is ghelegen het Eylant van Tanaxuma, 't welck is een leeghachtigh Eylandt streckende noozden ende zupen van seven ofte acht mijlen langh. Te middewegen vant selfde Eylandt / te weten / aende oost syde / heeftmen de Haven / het welck is eenen cleynen Inwyck / gheleghen binnen sommighe Steen-clippen in: maer en is de beste niet om in te loopen.

West noozdwest van dese Haven af / anderhalf mijl weeghs / is gelegen een cleyn black Eylandt / twelcke heeft een heuvelken int midden. Van Tanaxuma af seven ofte acht mijlen noozden aen / sult comen te sien een groot ende seer hoogh landt / twelcke streckt 10. mijlen oost ende west. Dit is het landt van Iapon, aen den hoeck ofte het eynde van dese Custe / te weten / aen de west syde / is gelegen den Inwyck van Cangoxuma, ende de Haven van Amango, hebbende boven dien eenen hoogen spitsigen top / ende recht teghens over het Eylandt van Tanaxuma, te weten / noozden / ende noozden ten oosten aen / lept den Inwyck van Xebuxij, die seer groot is / hebbende van binnen in de Havens van Minato, Eoxima, ende Xaboxij alle dzie Rivieren vooz cleyne Schepen / altemael gheleghen aende oost syde (te weten aen de rechterhant) van alsmen westwaert aen binnen inden Inwyck comt: Noozdt noozdtoost langhs de Custe heen 6. ofte 7. mijlen wooztaen / lept de Haven van Tanora, twelcke de beste Haven van gheheel Iapon is.

Soo ghy begheert te loopen naer de voorseyde Haven van Tanora toe / soo sult ghy naer de Custe toe houden / en daer wel dicht by ghenaken: want is over al schoon: maer en heefter gheen ancker grondt ofte Reeden / om dat het diep is: So wanneer ghy daer langs by heen zyt / wesende booz by den Inwyck van Xebuxij, by de Custe heen loopende / soo sult ghy by eenen cleynen Inwyck comen / welcke int eerste ghesicht ende vertooninghe goet beschutsel schynt te hebben: maer daer met over een comende / ondeckt het terstondt al wat het heeft / te weten / veel steenen ende Rudtsen / streckende wepnigh te landewaerts in. Doe alhier dese vermaninghe / op dat daer hem niemant met en bedzieghe. Booz by desen cleynen Inwyck wesende / crijghtmen terstont eenen groven / dicken ende hoogen hoeck ofte punt landts. Van desen hoeck af wooyt aen / soo wijckt het lant binnewaerts aen / alwaer ghy sult comen te sien een sandt strandt / ende twee Eylandekens met gheboomten daer langhs by heen ligghen. Aen het eynde van dese Eylanden comen noch andere cleynder Eylandekens / ende groote steenen van 't landt af steken t'Zeewaert aen.

Binnen dese Eylandekens ende steenen in / is gheleghen de Haven van Tanora, om daer in te loopen / sult uwen Cours nemen naer het eynde van dese Eylandekens ende steenen / (die t'Zeewaert in van het Landt af steken) als ghy met het eynde van dien over een zyt / soo sal u t'Zeewaert nae het noozdtooften blyven / een ander Eylandeken ofte Steen-clippe / sult binnen dit Eylandeken

Tanquel by het eylandt Tonquion.

Coop vande inzhen op dy haven by de mont van Lanton

Custe tusschen chinchon ende chabaquon.

Het eylant Toanchea een goet merc ontrent chinchea.

Streckinge endecontmoe tingen van chincheo tot de Haven van Tanora

t'Eylant Lequeo Pequeno.

Hoemen bij de 25. een half graden naer Bungo loopen sal.

Eylanden strecken de van de 29. en half graden tot de 30. en half graden / met gheante en strecktingen

Het Eylant Tanaxuma

Inwyck met steenclippen

Gesichte en gheante des landts Japon.

Inwyck van Cangoxuma en de haven van Amango.

De Haven Tanora / ende is de beste van gheheel Japon ende hoemē daer toe loo, en sal.

Quaet ancker grondt

cleyn inwyck

Veel steen Rutsen.

Groenen hoogen hoeck lants

Merckten van Eylanden ende stranden.

Ghelegheyt heyt des Havens van Tanora / en hoemen daer in loopt.

Digitized by Google

Wert eens eylants ende Inwijc van 25. vadem.

heen loopen / tusschen het welcke ende het landt men eenen grooten Inwijck heeft / daer ment op vijfentwintigh vadem mach anckeren / noodigh wesende: maer de rechte Haven en is alhier niet / dan als ghy de Eylandekens ende steenen (die t'Zeewaert upt steken /) om zijt / soo sult ghy daer terstondt langhs by heen loopen / te weten / tusschen een punt landts (ghelegen aende rechter handt ofte aende noozdt syde) ende d'eylandekens heen / tot naer binnen int Cannael dat ghy open siet / sonder schroomen.

Waer by de rechte haven te kennen is.

Tusschen het punt lants ende sommighe eylandekens int cannael te seylen.

Desse voorseyde punt landts om wesende / sult terstont eenen Inwijck sien / streckende noozden innewaerts aen / sult als dan ghenaken het landt van desen punt / die u sal blijven aende rechter handt / ghy moechter vry binnen in loopen: want heefter vier vadem diepten / altemael modder grondt / ende set het by het landt vant oosten / u wachtende vande west syde.

Hoemen neffens het punt Lants langhs het landt op goede diepte seylen sal.

Van desen Inwijck van Tanora af vooztaen looptmen de Custe noozden aen / ende is het landt van Fyunga ende Bungo, altemael een schoone Custe / ende en hebt daer nieuwers van te vreesen / dan van dat ghy vooz ooghen siet / ende achthien mijlen vooztaen / sult een seer groot Eylandt vinden / dat u sal blijven aende oost syde / twelck is het landt van Toca, welck streckt oost ende west / en oost ten noozden / ende west ten zupden over de veertigh mijlen inde lenghte / comende tot by Sacay ende Miaco upt: De zupdt syde van dit Eylandt is altemael van een supvere Custe / by de welcke langhs men nae Sacay toe loopt: Tusschen dit Eylandt ende de Custe van Bungo, gheleghen aende west syde daer van af / heeftet een straet ofte doozgaende enghte van vier / vijf / ende meer / mijlen breet / ende die gheen die nae Bungo toe wil / moet hem altoos houwen langhs de Custe van Tanora ende Fyunga heen / hem wachtende van de Custe van Toca.

Streckinge van den Inwijc Tanora langs de Custe van Fyunga ende Bungo.

Hoemen na Sacay tusschen het Eylandt en de de Custe van Bungo loopt.

Reerende weder op de contreye van vijfentwintigh en een half graden vooz bpt Eylandt Lequeo Pequeno, als voozen geseydt is: Wegheerende te seylen naet Eylant Fyrando, soo salmen loopen van daer af op de voozseyde cours van noozdtoost ende noozdtoost ten ooste / tot op de hooghte van achtentwintigh en een vierendeel graeden / alhier wesende noozdooost aen / op welcke cours sult comen te sien twee clepne langhwerpende / kale ende ghebroken Eylanden / ligghende noozden ende zupden met den anderen / ende hebben aende zupdt syde twee Eylandekens ofte Clippen ligghen / een half mijl vanden anderen verschepden. Dese voozseyde twee Eylanden zijn gheleghen op eenendertigh en een vierendeel graden. Van dese Eylanden af drie ofte vier mijlen noozdtoost aen / lepdt een Eylandeken ofte Steen-clippe overmidts ghecloven / hebbende boven op vier ofte vijf spitsen / ofte uptstekende toppen: Als ghy met die voozseyde Eylanden over een zijt soo zijt ghy noch thien mijlen vande Custe van Iapon af / te weten / naet westen toe / ende loopende op de voozseyde cours van noozdtoost aen / sult recht op een seer groot ende hoogh Eylandt comen / ghenaemt Cojaquijn, (twelcke is gheleghen oost ende west met die Haven van Angone) ligghende drie ofte vier mijlen verschepden vande Custe af / wesende van drie ofte vier mijlen langh / heeft aende oost syde / te weten / nae het landt toe / veel Eylandekens ende Steen-clippen: Soo het gheviel dat ghy quaemt te vervallen binnen het Eylandt / u vindende by de Custe van Iapon, soo dat ghy t Eylandt niet en moecht van buyten om loopen / soo neemt uwen cours van binnen tusschen 't landt ende het Eylandt dooz / te weten / buyten d' Eylanden ende steenen heen / tot op een schoot van een Gotelingh daer van af: maer en ghenaeckt de Custe niet: want men heeft vant noozder landt aen de ander syde een punt af steken: Die lenghte van het Eylandt ghepasseert wesende (langhs d'Eylandekens ende Steen-clippen heen / als gheseydt is) sult terstondt aen loeven langhs het Eylandt heen / t' Zeewaert nae buyten toe / waer mede sult comen te sien int noozden de punt landts boven gheroert / welcke sommighe Clippen ende Riffen heeft / binnen de welcke gheleghen is noozden aen de Haven van Amacusa. Dese punt landts lepdt recht teghen een ander punt landts over / die van het Eylandt upt steeckt / ligghende noozden ende zupden met den anderen: Soo wanneer ghy dese punt landts om ende vooz by zijt / soo sult ghyt dzaghende houden / om alsoo langhs de Custe heen te loopen tot op een mijl weeghs / t Zeewaert daer van af. Dese Custe looptmen / te weten / van den eenen hoeck ofte punt lants tot den anderen / noozd noozdtwest / ende zupdt zupdtoost: Ende soo ghy buyten t Eylandt Cojaquijn om liept / sult den selfden wegh nemen (dat voozby ende om wesende) nae de Custe toe te comen / en daer langhs heen loopende / als voozen. Vande voozseyde punt van Amacusa (die de Clippen ende Riffen heeft) af / dzie ofte vier mijlen vooztaen / soo heeft de Custe een ander punt van een grof ende hoogh landt: Vooz by dese punt wesende / sult een groot open ofte Incomste van een Canael sien / het welcke ghenaemt wordt O Estrecho d' Aryma, dat is / de Straet van Arima, binnen in dese Straet zijn ghelegen twee goede Havens / waer van d'eerste ghenaemt wordt Xiquij, welcke een vande beste Havens van Iapon is: Dese Haven lepdt ontrent een half mijl weeghs vande Incomste af binnen in / aende zupdt zijde van de rechter handt / te weten / westwaert aen / aent eynde van eenen grooten Inwijck / welcke heeft beschutsel vooz alle winden / met vier ende vijf vadem diepten modder grondt: maer in dese Haven worden ons dzie Portugesen dooldt gheseyden / dencke dat het toeghecomen is / dooz hare stinckende hoovaerdye ende troschepdt / want op alle plaetsen die de Heeren ende Meesters willen wesen / tot verachtinghe ende verclepninghe vande Ingesetenen / twelckmen over al niet lijden en wil / naemelijcken in Iapon, daert een hartneckigh ende opstinaet volck is. Reerende weder op de vaert / soo heestmen aen de noozdt syde van desen Inwijck / te weten / aent landt van d' ander syde / een hoogh ende rondt Eylandeken ligghen / tot hier toe soo ist over al schoone ende supvere grondt ende Zee.

Hoemen hem dragen sal alsmen bynde custe van Japon verviel / en buyten om het Eylandt Cojaquijn niet loopen cost.

Waerschoon twinge vooz een punt.

Waermen meerckelijck punt te sien crijght / ende van dese selven gele genheyt.

Strecktinge langhs de custen van doen tot het ander punt.

Hoemen ten om het eylant Cojaquijn loopt sal.

Rouge van het punt Landts dat tiffen ende clippen heeft / tot een punt van hoogh Landt.

Straet van Aryma / ende de haven Xiquij.

Inwijc heft beyde goede diepte ende Reede.

Japonen sijn harde ende wreet Volck.

Een rondt eylandt aen de noozde zijde des Inwijcx.

Om in Aryma te loopen / soo sult ghy het landt vant noozden ghenaken: want men heeft aende zupdt syde (soo haest als men den Inwijck van Xibuxij ghepasseert is) twee Steenen ligghen / ende zijn daer rondtsom over al vol Riffen / ende ander buplighepdt. Dese voozseyde straet strecht / (te weten / alsmen die eerste in comt) oost aen / ende

Hoemen in Aryma loopen sal.

Merckenende strectinghen boogh by een Inwijck van Xiquij.

Ghelegenthepdt des eylandts Cojaquijn / ende de Haven Angone

Steen clippe met 4. ofte 5. uytste hende spitse

Ghecloven Eylanden ende twee Clippen op zn. een vierendeel graden.

Digitized by Google

op gheseidt-ge periculeu-se stroomen goede acht-ingh te ne-men.

ende keert daer nae naert noozden toe/ ende langhs de punt landts heen (daer de Straet zijnen keer noozden aen neemt/) gaen ghe-weldighe stroomen/ ja soo seer/ dat soo ghy niet wel op u hoede waert/ souden 't Schip om ende weerom doen draepen/ soo verre ghy niet eenen stijven dooz-gaende windt en hadde/ om de stroomen haer cracht te kee-ren: dese voozseyde punt om wesende/ soo heeftmen aent selfde landt een seer goede Ha-ven ligghen/ ghenaemt Cochinochy, ofte Co-chinoquijo, ende dan noch de Haven van Ary-ma, waer van dese Straet den naem heeft/ is gheleghen een half mijl van Cochinochy af voortaen/ wesende eenen Inwijck/ die on-beschut dooz d'ooste winden is/ sonder eenigh beschutsel te hebben dooz eenigh onweder/ wat dooz der aen heeftmen de Haven van Si-monbara, welcke heeft drie Eylandekens/ die dooz de noozde windt een beschutsel maken/ maer de schepen blijven daer met leegh water op droogh: men en heeft in dese Straet an-ders gheen Haven die seecker en dooz alle winden beschut sijn/ dan alleenlijcken Xiquy ende Cochinochy, als gheseyt is.

om de punt landts heeft men de ha-ven Cochi-noquijo ofte de Haven van Aryma.

Inwijck die quade Reede heeft

De haven van Simon bara sijnde droogh met leeg water.

Van dese Straet af naert Eylandt Fy-rando toe/ heeftmen langhs de Custe heen veel Eylanden ende Clippen ligghen/ ende eenen grooten Inwijck/ vande uptcomste vande Straet van Aryma, ses mijlen voozt-aen/ is gheleghen een Eylandt dicht by de Custe ghenaemt Cambexyma, twelcke is van een groot ende hoogh landt/ hebbende aende sijde van ter Zeewaert daer dicht by/ vier ofte vijf Eylandekens ofte Clippen ligghen/ tusschen dit Eylandt ende 't vaste landt heeft-men een goede Reede/ ende int selfde Eylandt lept een goet bewoont vleck van veel volcks/ met een goet cleyn Inwijckskens ofte Haven/ daermen veel Visschers Barcken/ ende Fus-ten heeft ligghen: Van hier af soo beginnen d'Eylanden naer Fyrando toe.

Veel eylan-den ende clippen.

grooten In wijck.

vant eylant Cambexyma ofte sommige eylandekens daer by.

Goede Ree de/bewoont vlec ofte een Inwijck/ hier begin-nen de Ey-landen na Fyrando.

Van dit Eylandt Cambexyma af/ vijf ofte ses mijlen voozt aen/ soo heeft de Custe een uptstekende punt landts/ met veel Eylan-den ende Clippen/ die vant landt af t'Zee-waert in steecken/ sult naer de selfde punt toe loopen/ te weten/ noozdt noozdt west aen; Dese wegh van Cambexyma af/ tot de dooz-seyde punt landts toe/ is altemael van eenen Inwijck/ om dat het landt binnen aen wijct/ ende overmits datmen aen dese custe van Ia-pon (ghemeenlijcken in desen tijdt datmen daer aen comt) doncker achtigh ende mistigh weder heeft/ soo can men qualijck de ghele-ghenthepdt vant Landt onderscheyden/ dan soot claer weer waer/ sult terstont de uptste-kende punt (die de Eylanden ende Clippen van hem af steeckt) comen te sien/ ende soot mistigh ende doncker weer waer/ soo en wilt alsdan de Custe niet volghen/ dan doet uwen cours ter halver streeck van noozdt noozdt west aen/ als boven/ ende als ghy daer dicht by comt/ sult terstondt alle d'Ey-landen ende Clippen ondeckt sien/ d'alder upterste t'Zeewaert van dese Eylanden ende Clippen/ zijn twee cleyne Eylanden/ ver-schepden vanden anderen/ zijn tusschen hoog ende leegh/ meer langhwerpigh dan rondt/ gantsch sonder eenighe gheboomten/ ende dat van het alder upterste t'Zeewaert streckt twee Riffen van hem af/ streckende d'een naer het oosten ende d'ander naer het west

Boozby cam berpma een punt Lants daermen ueffens veel ey landen ende clippen op toe loopt.

Obermidts gewoonlijcke mist ofte doncker heyt cam men hier qualijck t Lants heen uijt onder-scheyden/ ofte hoemen dan de st doen sal

Mercken van twee Eylanden.

noozdt west/ tot ontrent een half mijl veer by het ooster Eylandt (van dese voozsey-de twee Eylanden) is het daer dicht by schoon/ soo my gheseydt is/ als ook nae het scheen te wesen/ ende aende noozdt sijde daer van heeft het beschutsel dooz de Mon-son vande zupde winden/ soo het u noodigh waer/ moeghtet dan wel setten: Van dese voozseyde twee Eylanden af naer het Landt toe/ zijn gheleghen twee Eylandekens ofte Steen-clippen int fatsoen als Pylaren/ tus-schen dese Clippen ende noch andere Cana-len (die u de Eylanden altemets beghinnen te openen/) loopen wel Iuncos ofte Chijn-sche Schepen dooz/ gheladen met Koop-manschappen/ naer Fyrando ende de Haven van Vmbra toe/ niet teghenstaende sult alle dese Eylanden ende Clippen laten aende ooste sijde ofte rechterhandt/ daer ontrent een half mijl t'Zeewaert af loopende: met dese Ey-landen over een wesende/ soo heeftmen drie ofte vier mijlen op de selfde cours van noozd noozdt west aen/ een ander punt van een Eylandt/ streckende recht van het landt af west waert aen/ wesende van een hoogh en-de vlack landt boven op/ vertoont hem int op doen ghelijck als drie Eylanden/ alhoe-wel dat het altemael maer een is/ heeft twee scheursels ofte bzoken/ waerom het 't schijn-sel van drien maeckt.

Plaetse daer veel chijn-sche Sche-pen nae Fy-rando ofte de Haven van Vmbra loopen.

vertooninghe des punts vant eylant Faquijo/ twelck 3. Eylanden schijnt te wesen.

Vande punt van dit Eylandt af/ naer het westen drie mijlen t'Zeewaert aen/ sult co-men te sien een rondt Eylandeken/ hebben-de dicht by hem een cleyn ende langhwer-pich Eylandt/ ende soo het claer weer waer/ sult naer het west zupdt westen/ ende westen comen te sien het Eylandt van Goto, twelc-ke seer groot ende hoogh is/ van veel scheur-sels ende cloven/ zijnde boven op altemael van een vlack effen landt.

Cont eylant ende andere mercken daer ontrent.

Gedaente des eylants Goto.

Soo wanneer ghy het voozschreven Ey-landt (twelcke drie schijnt te wesen) int ghe-sicht hebt/ soo loopt recht op d'uptstekende punt van dien aen/ ende soo het waer dat het ghetz u teghens waer met wepnigh windt/ soo maeckt het water (by desen uptsteken-den hoeck ofte punt landts van het voozsey-de Eylandt/) groote rabelinghe/ ende ghe-cappelt water ende schuym/ dat het ondiep-ten schijnen te wesen daert water op breeckt/ niet teghenstaende isser over al schoon ende diep/ daerom moegt daer bzy stout ende son-der schroomen op aen loopen/ u alleenlijcken een wepnigh vande punt af houdende/ op de-ser voeghen de punt landts om loopende/ soo wilt het daer langhs by heen aen loeven/ al-waermen eenen grooten ende goeden Inwijc heeft/ alwaer sult in loopen tot dat ghy vindt 10. 11. vadem diepten/ is van eē harde gront/ daer ghy het naer uwen wille moeght anc-keren/ heeft een goet beschutsel dooz de win-den vande Monson/ alhier wesende sult ter-stondt ghenoegh Barcken ende Fusten aen-boozt crijghen/ die u nae Fyrando sullen bzen-ghen: Inde selfde Inwijck/ te weten/ binnen in oostwaert aen/ heeftmen een Reede om te anckeren/ met goet beschutsel dooz alle win-den: van ghelijcken een scheut van een Lepel-stuck naer het noozdooosten/ lept een ander ha-ven die een goet beschutsel heeft dooz alle winden/ alwaer meer schepen moghen liggen dan op de Ree van het oosten voozseydt.

Hoomen op het punt lants aen loopen sal/ sonder de schijnende ongeballen te schoomen

Inwijc daar men op 10. ofte 11. vadem in loopen ofte te willen anckeren mach.

goede Ree by enden In-wijck.

noch een by den ende goede Ree

Sog'

Plaetsen van goede Reede naer gelegen boos Koedang.

Soo het gheburde dat ghy alhier in dese contrepe quaemt / ten tijde dat ghy vreese ofte vermoepen hebt vooz eenigh onweer / soo moecht ghy u vzijlijcken in een van dese voozsepde Havens comen berghen / daer ghy vzy ende vzanck leght / behalven van de Koovers ende Dieven / die daer moghen comen. Dit Eylandt twelcke vzie schijnen te wesen / is ghenaemt Faquijn, ende van hier af tot het Eylant Fyrando heeftmen vijf mijlen.

Het eylandt Fyrando leyt 5. mijlen vanm Eylandt Faquijn.

Van dit Eylandt Faquijn af / (soo 't claer weer waer) sult seer wel moghen sien het eylandt van Fyrando, te weten / n. daer van af liggende: maer om dieswille datmen daer den meesten tijt betrocken ende donckeren Hemel ofte lucht heeft / soo en is hier geen seker-heyt van: maer van de Haven daer ghy licht / sult terstont comen te sien een hoogh ende rondt Eylandeken / hebbende sommighe steenen rontsom hem / liggende ontrent een half mijl vande Kee / van de voozsepde Custe daer ghy aen zijt / af / welcke streckt noozd noozdoost / noozden ende noozden ten westen aen: Ontrent derdehalf mijl van u af / sult een ander lang / hoogh ende black Eylant sien / wesende over midden gheclooft / waerom het schijnsel van twee Eylanden maeckt / streckende oost ende west / ontrent een half mijl van dit Eylandt af / is ghelegen een groote ende hooghe ronde Clippe: tusschen dese Clippe ende 'tronde Eylandeken / (dat een half mijl vande Haven vant voozsepde Eylant af lept) heeftmen eenen grooten Inwyck / ende maeckt een Canael / waer dooz men loopt naer de Haven van Vmbra toe: So wanneer ghy comt te sien het Eylandt / twelck in tween schijnt gedeelt te wesen / soo loopter recht op aen / naer den hoeck ofte tepnde vant o. toe / daer by ghenakende tot op een scheut van een Voet-boogh naer / als oock by de groote Clippe die u int oosten blijft / naer binnen loopende / als dan so sult ghy een seer langh landt comen te sien / twelcke de Custe is die de Straet ofte 't Canael maeckt van tusschen 'tlant ende t'Eylant van Fyrando, sult u wachten van alle 't landt dat u blijft aen de Oost sijde: want is daer over al vuyle grondt / als ghyt boven ghenoemde Eylandt om loopt / het welcke ghenaemt wordt Caroxijma, dat latende aen de west sijde / soo sult ontrent een scheut van een Voet-boogh vant eynde van dien af / twee clepne Eylanden hebben / waer van dat vant westen langh werpigh is / wesende tander dat u vooz upt blijft / clepn ende rondt / ende heeft een steen-clippe / daer ghy u van moet wachten / ende sult terstont noch twee andere Clippen sien / twelck u altemael sal blijven aen de west sijde / op dese contrepe wesende / soo sult het Eylant van Fyrando comen te sien vooz u upt ligghen / daer ontrent twee clepne mijlen van af wesende / sulter vzy sonder vzeesen nae toe loopen: want is daer langhs heen over al schoon / ende de custe vant vaste landt vande oost sijde loopter boven heen. Als ghy nu by de Eylandekens ende Clippen sijt / soo heeftet etlijcke clepne Canalen waer dã u sult wachten / u altoos wel dicht houdende bpt Eylant van Fyrando, twelck u aen de west sijde blijft ende is een seer groot ende langh werpig Eylant / ende vertoont hem (te weten /) van dese sijde daer ghyder naer toe loopt /) met eenen grooten hoogen heuvel / staende te middewege op eenen uptstekenden punt vant selfde Eylandt: Als ghy wel dicht bpt Eylandt sijt / soo sulter langhs by heen loopen / alwaer ghy een open sult vinden / streckende inne-waerts aen gheliick een Rivier / sulter tot ontrent een mijl weeghs voozby passeren / alwaer ghy eenen clepnen Inwyck ofte Bay sult hebben / ghenaemt Cochijn, daer ghy tot op twaelf vadem diepten sult in loopen / ende setten daer neer / al ist schoon datmen daer met de zupde winden onbeschut lept / even wel so gater geen hol water: alhier wesende / sult ontbieden / 't zy te water ofte te lande / nae de stede van de Haven toe / om eenige Fusten of Barcken te crijgen die u inde haven bzengen / welcke Haven wat voozder aen ghelegen is: want heeft d'incomste van dien / seer periculeus / om de groote stroomen die daer loopen.

Inwyckende Canael daer boozmen na de Haven van Vmbra loopt.

Een hoeck daermen op een loopen moet / by een groote clippe.

Een landt twelck de Canael vant eylandt Fyrando maect daermen dooft sijde wachten moet.

Waermen Eylandt Fyrando te sien crijght ende vry op een loopen mach.

Clepne Canalen diemen schouwen moet.

Gheheante des eylants Fyrando.

So ghy in dese Haven begeerden al seplende in te loopen / te weten / alst water by naer hoogh is: want hebt inde mont vande Haven de windt seer scherp om in te comen / ende alst water begint te vallen / so helpt het u in bzengen / soo sult op sulcken voegen langhs 't Eylant heen loopen / als voozen verhaelt is / ende als ghy den inwijck van Cochijn ghepasseert zijt / te weten / tot de eerste punt lants toe die u gemoeten sal / die vant selve Eylandt uptsteeckt / (van welcke punt twee clepne Steen-clippen af steken / n. aen) soo sult de Steen-clippen genaken / om de haven des te beter te mogen crijghen / sult terstont recht vooz u upt comen te sien / aende sijde van Fyrando, een groot ende hoog Eylandeken vol geboomten / als ghy dit int gesicht hebt / soo neeemt u'wen cours recht op de wester hoeck vant selfde Eylandeken aen / tot dat u 't voozsz. Eylandeken gants ende al ontdeckt blijft van te ijswaert / waermede terstont binnewaerts aen sult comen te sien den hoeck ofte 'tepnde vande stede ofte bewoont vleck / ende als ghy de Hupsen daer van begint t'ondecken / soo wilt het wat bet aenloeven / recht teghens over t'voozsz. Eylandeken / te weten / aende z. sijde vande slinckerhant / soo heeftet Eylant eenen clepnen ende leegen punt lants / comende van eenen hoogen heuvel af t'Zeewaert in steken / van welcke punt lants een vzoogte ofte banck is af stekende / daerom sult de sijde vande hupsen vanden voozsepden hoec ofte eynt aldernaest ghenaken / om u bupten de stroomen te houden / als ghy daer upt zijt / wesende int stille water (soo u de wint niet en diende) soo moegtet setten / ende u van daer af met Fusten ende Barcken / ofte met het Boot laten inroepen: D'incomste van dese Haven is west ende west zupdwest aen / etc.

Ten streckt de open / als een Rivier twelck men voozby loops.

Den inwijck cochijn loopmen in op 12. vadem.

Waermen betrouwen moet ende eenige barken te becomen die een bzengen in de Haven.

Moemen best inde haven in ende op loopen sal.

Merck op een punt met 2. clippen om de haven te beter in te loopen.

Cours op een wyt hoeck van teylant by fyando.

Waermen den hoeck des bewoons de bleck te sien crijght ende vande gebaenten der menschen daer ontrent

Moemen langhs selve te bancken buyten de stroomen houden sal.

Alle dese verclaringhe ende deschziptie van dese Navigatie beslupt hem in dese corte vermaninghe / te weten / dat als ghy comt by de Custe van Iapon, so sult ghy alle d' Eylanden die u op de vy vande Custe liggen / laten blijven aende oost sijde / te weten / aende rechterhandt / ende loopen daer van bupten af heen / ende d'Eylanden gheleghen t'Zeewaert daer van af / waer van de eerste beginnen vant eynde vant Eylandt vande Kee af / (Saquijn gheheeten) ende 't langhe Eylandt van Caroxijma dat voozder aen lept / de welcke strecken noozden ende noozden ten westen aen / te weten vant eynde vande Kee / ende de twee clepne Eylanden / met noch twee clepne Eylandekens ofte Clippen voozder aen gelegen / zijnde in alles seven / die al te samen latende aende slinckerhandt / ofte aende west sijde / met welcke cours recht op het Eylandt van Fyrando, sult uptcomen als voozen / etc.

Cort begrijp ende beslupt van dese vooz verhaelde strecktngen.

Een

Dat 33. Capittel.

Een voyage ofte reyse, ghedaen door een Portugees Piloot, met een Soma, dat is, een Chins Schip, van Macau af uyt Chyna, naer het Eylandt van Iapon ende 't Landt van Bungo toe, met alle de Coursen ende gheleghentheydt van de selfde vaert.

Hoe t'eylant Ilha das Outeas gelegen is.

DEn neghenthienden Junius des Saterdaegs/ scheyden wy vant Eylant/ ghenaemt A Ilhea das Outeas, (ghelegen aende west syde van den uytgang ofte 't Canael van Macau,) loopende nae bupten toe t'Zeewaert in/te weten/ dooz het gat daer de Schepen van Malacca nae binnen toe comen: maer om dat wy boven 't Eylandt A Ilha grande dos Ladroins (dat is 't groote Eylandt van de Dieven/ gheleghen vier mijlen oost zupdtoost t'Zeewaert aen/ vant Eylandt ende de Haven van Macau af/) niet en conden comen / soo zijn wy dat te lywaert dooz bp gheloopen / tot op een scheut van een Bas daer van af / zijn twee Eylanden die haer van den anderen scheyden met een seer smal Canael datter tusschen dooz loopt: dooz het welckmen met cleyne Banckoins, ofte Chijnsche Barcken dooz loopt: van hier af ontrent een half mijl noozden aen/is gheleghen een ander langhwerpigh Eylandt/ van seer veel wilderniſſe ende gheboomten/ ende soo wanneer men daer van dese syde/vant west zupdtwesten in loopt / soo heeftet te middeweghen vant Canael / een steen ligghen daer de Zee over heen spoelt.

Gelegentheyt ende perijckel deg eylants der Dieven

Canael tusschen twee Eylanden.

Langhwerpig eylandt. Een steen te middeweges eens canaels dwers de zee over spoelt.

Van dese Eylanden af 6. mijlen oost zupdtoost aen/ is gheleghen het Eylandt van Tonquian, twelck een hoogh ende langhwerpigh Eylandt is/vol van gheboomte ende wilderniſſe ende heeft aende syde van ter Zeewaert daer dicht bp/ neghen ofte thien cleyne Eylanden ende Clippen liggen/ ende om dat wy de hooghte niet en conden crijghen / om tusschen 't Eylandt ende de Clippen dooz te loopen/(twelck een goet ende schoon Canael is/) soo passeerden wy 't te lywaert / tusschen dit ende een ander Eylandt/ gheleghen ontrent een cleyne mijl weeghs noozden daer van af/ twelcke een groot Eylandt is/ende daer ligghen twee Eylandekens ofte Clippen bp / te weten/ 't grooste lept daer dicht bp/ende 't ander wat verder af / wy lieten dese te samen aende slincker handt/loopende langhs 't Eylandt van Tonquian heen/daert over al schoon is / welcke Eylandt heeft aende punt vant oost noozdtooste te weten / aende syde vant 't Landt een Sandt-bay / 't welck een seer goede Ree is / dooz de Monson van de zupe winden.

Veel cleyne eylanden en clippen.

Goet canael bpt Eylandt Tonquian

Gedaenten van sommighe ander Eylanden.

Goede reede ontrent het punt vant Eylant van Tonquian.

Als wy bupten dese Eylanden waren/ soo namen wy onsen Cours oost zupdtooste aen/ tot dat wy soo verre t'Zeewaert waren / als 't upterste Eylandeken 't Zeewaert aen gheleghen / ende wesende int ghesichte van dien/ namen onsen cours oost ende oost ten noozden aen 60. mijlen weeghs tot in de hooghte vant Eylant Lamon wy deden onsen cours aldus/ om te schouwen de Zee-roovers ende Dieven/ (die op desen tijdt ende in dese contreye hen aldaer onthielden / voerende oozlooghe met de Portugesen van Macon,) saghen niet teghenstaende / altoos met dese cours 't vaste landt/te weten / het bovenste oft die toppen van de wilderniſſe ende Bosschagien/wesende op plaetsen leegh landt. Comende op dese contreye vant Eylandt Lamon, (hoe wel wy't niet en saghen/) liepen terstont n.o. aen / op welcke cours hadden wy gesicht vant hooge landt van Chabaquon, aende Custe van Chyna, wesende in dese contreye van de Custe/vondē veel quade wateren ende stroomen / ende quamen te sien de Varella, ofte root-steen/ die boven de Haven van Chinchon staet / sonder pet anders meer te sien dan hooghe gheberghten/ van hier af vooztaen soo en saghen wy't landt van Chynen niet meer loopende op dese vooztz. cours van n.o. (die wy van Lamon af altoos deden/)quamen te sien het Eylant van Lequeo Pequeno, ofte clepn Lequeo, te weten/ op de vierde etmael naer dat wy vant Eylant Macau afgescheyden waren: want sagent des woensdaegs smorgheng in den dageraet/ wy anckerdē 8. mijlen daer van af/ naer de Custe van Chyna toe: Want quamen daer bp den hoeck vant z.w.aen. Dit Eylant Lequeo Pequeno, streckt n.o.eñ z.w.eñ n.o.ten n.eñ z.w. ten z.is een seer hoogh Eylandt van ontrent 15 ofte 16. mijlen langh/ den upterſten hoeck ofte eynde vant n.o. van tselve Eylant is geleghen op 25. en half graden rupm: want heb daer de hoogte vande Son selve gepeylt met stil weder/wesende 5. ofte 6. mijlē dwers daer van af:van dese n.o.hoeck af/ so streckt de custe vant selfde Eylant naert z.o.toe/hebbende aent eynde van dien/een ander groot eñ hoog eylant/makende een clepn Canael van tusschē beyden dooz/ eñ schijnt van dese syde vant n.o.een goede Ree te hebben / dooz de Monson vande z.ende z.w. winden: wy hadden alhier langs dit Eylandt Lequeo dzie dagen stilten/ die gepasseert wesende/ creghen eenen coelen wint vande Monsō/geloove dat wy dese stiltē cregē om dat wy so dicht onder 't lant warē.

Waer/ende hoe hē clant Chabaquon/ op de Custe van Chyna bertoont.

Ontmoetinge van quade stroomen eñ de Root-steen ontrent de Haven bij Chinchon.

Vertoontinge/gedaente eñ strecking des eylants Lequeo Pequeno/op 25 een half graden

Canael ende goede Ree tusschen het Eylant Lequeo eñ een ander Eylant.

Van den hoeck van Lequeo (te weten/vande 25. en half graden) af/ deden onsen cours n.o. eñ n.o.ten o.aen / loopende op dese cours tot op 29. graden rupm/ eñ vande 10. mijlen vooz bp Lequeo af vooztaen / vonden over al veel Saf-beenen opt water dzijven/eñ veel andere diergheliicke schelpkens/die seer wit waren/ so dat het hen van verre vertoont of het Catoen waer: maer duerden weynig dat se dicht ende veel bp een dzeven: want vondense daer naer allencrkens minder/hier ende daer verscheyden van den anderen / duerende aldus tot op 26. ende meer graden.

Ontmoetinge tusschē de 25 een half graden tot de 26. eñ verder graden

Comende op 29. graden rupm/ deden onse cours op de halve streeck van o.n.o.aen/ loopende aldus 8. oft 9. mijlen tot het ondergaen vande Son/ doen saghen wy recht vooz ons upt liggen/een ront eñ hoogh Eylant/eñ waren daer ontrent noch 6. mijlen van af/ dit is 't eerste eñ 't upterste Eylant/ghelegen int w. vande 7. Eylanden / diemen althans noemt As Sere Yrmaas, dat is: de 7. gesusters / welcke ligghen op 29. en half graden.

Waer/ende hoe hem het upterste Eylandt ten w. vande seven susteren liggh toont.

Dit vooztz. eerste eylandt heeft eenen spitsighen top int midden hebbende aende voet van dien/aende w. syde/eenen Steen gheliick een Pilaer / int fatsoen als de Varella vande Straet van Singapura bp Malacca, eñ aent ooste n.o. heeft het een half mijl daer van af / een ronde swarte clippe ligghen.

Waer dese eylanden der 7 susteren openbaren.

Dit vooztseyde Eylant int gesicht hebbende/liepen terstont n.ten o.aen/ als te vooren/ alle den nacht over / ende met den dagheraet (wesende met het vooztz. Eylandt over een/) sagen alle d'ander Eylanden/ die in als 7. zijn als gesept is/ alhier wesende liepen noch n.o. aen/tot int laetste vande vooztseyde eylanden/ van

Ilhas de Ladroins

Ilha grande dos Ladroins

Ilha das Outeas

Varella

Pilaer

Straet van Singapura

Malacca

As Sere Yrmaas

Wilderniſſe ende Bosschagien

Digitized by Google

van welcke contreye af/ te weten/ ses mijlen noordoost aen/zijn ghelegen twee Eylanden/ strecken de oost ende west/ waer van dat vant oost seer langh ende hoogh is/ vol van swart schijnende gheboomten zijnde / dat vant west veel cleynder ende leegher / 't eynde ofte den hoeck vant oosten van dit cleynste Eylandt/ heeft eenen hoogen heuvel/ die naert west toe al dalende af gaet/makende eenen leeghen eñ langhen punt/dese Eylanden ligghen ontrent een mijl weeghs verschepden van den anderen: van desen langen punt af/ derdehalf mijl westwaert aen/heeftmen een ander Eylandt/ soo groot ende hoogh als dit voorsz. Eylant/ dat voor ghementioneerde groot ende hoogh langh werpigh Eylandt is genaemt Ycoo, ende die voorsz. seven Eylanden sullen u altemael blijven aende sijde vant zuydtoost/ ende moghen hebben inde strecklinghe van d'eerste tot die laetste seven oft acht mijlen / als wp met het eyndt vande seven Eylanden over een waren/namen onse cours noordoost aen/ naert Canael 't welcke loopt tusschen 'tgroote hooghe Eylandt/ ende t'Eylant vande leegher ende langhe punt heen/daer wp door liepen/ comende aen d'ander sijde vant noorden weer upt : Dit Canael van tusschen dese Eylanden door/is diep ende schoon / sonder eenighe Clippen ofte steenen te hebben/ vier mijlen noordtwest aen van dit Canael ofte doorgangh af/leydt een seer hoogh ende ront Eylandt / 't welcke schijnt aende west sijde Clippen te hebben : Dit Eylandt heeft den meesten tijdt een Vulcano, dat is: een Swavel ofte verighen Bergh/te weten/opt opperste vant Eylandt: Van dit verighe Eylandt af een mijl weeghs noorden aen/is gelegen een ander cleyn ende leegh Eylandt : Van dit voorseyde verighe Eylandt af / recht oost aen acht mijlen weeghs/leyt het Eylant van Tanaxuma, dat voorsz. groot ende hoogh Eylandt Ycoo, ghelegen aende oost sijde vant Canael/ als voorsz. heeft aende noordt sijde een leegh Land / ende daer langhs by heen goede Reede / zijnde over al schoone gront/ strecken de vier ofte vijf mijlen oost ende west: Vant oost eynde van dit Eylant Ycoo af/drie mijlen noorden aen/ leyt het bovengenoemde Eylandt van Tanaxuma, als ock gheseyt is inde beschrijvinghe vande Coursen ende Navigatie naer het Eylandt Fyrando toe : Dit Eylandt van Tanaxuma streckt n.ende z.zijnde altemael van een leegh landt van heuvelen ende dalen/hebbende Pijnboomen op/die seer ondicht ende verschepden van den anderen staen/ende heeft 7. ofte 8. mijlen inde lenghte/ ende int midden van dien/ te weten aende w. sijde/leyt een Haven ghelegen binnen sommighe Steenrootsen ofte Clippen in / ende van dese Haven af/anderhalf mijl west noordwest aen / is gheleghen een seer cleyn ende black Eylandt/met een heuvelt gen tot midden: Dit cleyn Eylandt heeft aent eyndt vant n. sommighe uytstekende Steenen en Rudsen/strecken de soo verre als een scheut van een Gotelingh berepcken mach/alle de reste is schoon/ van gheliycken tusschen dit Eylandt ende Tanaxuma ist over al schoon ende supver : Vant Eylandt Tanaxuma af seven ofte acht mijlen n.aen/ leyt het groote ende hooghe landt van Japon, welcke Custe streckt (te weten / aende zuydt sijde) oost ende west 10. mijlen weeghs: Vant Canael boven verhaelt dat tusschen die twee Eylanden door loopt/en canmen Tanaxuma niet sien / dan soo't claer eñ helder weer waer wp liepen oost noordoost aen/eñ comende tot ontrent drie mijlen verschepden vant voorseyde Canael af/soo ontdeckten wp eerst Tanaxuma, als ock van gheliycken het groote landt van Iapon, twelcke als gheseyt is seer hoogh is strecken de oost ende west 10. mijlen weegh/ende om dieswille dat Tanaxuma strecken de is n.ende z. wesende leegh/ende 't landt van Iapon hoogh/ soo vertoontet hem in die contreye daer wp waren/ altemael een landt te wesen/ om dat het door den anderen strect welcke was d'oorsake dat de Chijnsche Piloot die wp by ons hadden/ meenden dat het altemael een lant was: maer als wp't begonsten te genaken/soo begonst hem t'Canael van tusscher beyder allenckens te openen/wesende van d'een tot het ander/van dwers over 7. ofte 8. mijlen / wp liepen op deser voeghen op de halve streeck van o.n.o.aen / naer 'tlandt van Iapon toe/ wesende int wassen vant water/ waerom het oostwaert aen liep/te weten naert cleyne Eylant (dat by Tanaxuma leydt) toe / daert ons naer toe dreef / soo dat wp moeptens genoegh hadden om daer boven te comen/passerende tot op een Goteling scheut naer daer langhs by heen / waerom noodigh is n.o.aen te loopen / tot datmen 't voorsz. cleyne Eylandeken voor by is.

Als wp Tanaxuma om waren/soo liepen wp noordt noordoost aen naer de Custe toe/ daer noch 3. mijlen van af wesende/eñ cregen recht teghens den Inwijck van Xebuxij over / een stilte: dit was den laetsten Junius/gheschepden wesende vant Eylant genaemt A Ylha das outeas, ('t welcke leydt aende west sijde vande mont ofte 't Canael van Macau af/) den 19. vande selfde Maent/hebbende onder weghen gheweest tot dit lant van Iapon toe 11. dagen/waer van drie dagen stilten hadden / dat de seylen voor de mast hinghen/ onder 't Eylandt van Lequeo, als gheseyt is/ &c.

Dat 34. Capittel.

Een ander beschrijvinghe vande Navigatie ende Coursen vande Haven van Macau af, langhs 't Landt van Chyna heen, naer't Eylandt Fyrando, ende de omligghende Eylanden toe, tot die Haven van Vmbra, gheleghen aende Custe van Iapon, met verclaringhe van andere Havens daer ontrent gheleghen, daermen handel en traffijcque drijft, met de gheleghentheyt van dien.

DJe gheen die begeert te seylen van upt Macau ofte die van dien af naer Iapon toe / ende Monson van Junius ende Julius/ende so ghy int uytseylen niet en mooght loopen te loef waert van een Clippe diemen van Macau af genoeg sien can/ welcke 't schijnsel van een Seyl maeckt / en derft daer niet eens om becommert wesen / want latende t'Eylandt Lanton aende ly / mooght terstont loopen waer ghy wesen wilt / want is over al schoon / eñ en hebt daer nieuwers af te vreesen/als ghy dupten d'Eylanden upt zijt/sult uwen Cours nemen naert Eylandt Ylhea Branco toe/ (dat is : t'witte Eylandt/ ofte eyghentlijck de witte Steenclippe gheseydt) loopende o.n.o.aen tot naert Eylandt Lamon toe/ende al ist dat ghy seer goede wint hebt / schepende des avonts vande voorsz. Eylanden af/soo sult ghy eerst des morgheus t'voorsz. Ylhea Branco comen te sien / als ghy daer met over een zijt / soo sult ghy aent vaste landt een groot hoogh landt sien / wesende aende

Ligghende eñ strecken ghe hant twee Eylanden noort by de 7. Mijlen weeg.

Langh punt

Strecklinghe vant langhe punt van het Eylant Ycoo eñ ontrent de 7 Eylanden

Gelegentheyt aengaende Canaels tusschen een Eylandt ende langhe punt

Hoogh ront Eylandt twelck swavel spuyt

Gelegentheyt aengaende Tanaxuma eñ den Eylandt Ycoo.

Goede reede

Strecklinge eñ gedaente deys eylants Tanaxuma.

Haven hebbende sommighe clippen

Gedaente deys eylants ontrent deses haven eñ de gronden aldaer

Japon leydt 7. ofte 8. mijlen vant Eylant Tanaxuma af eñ hoe desselve strect

Waerom Tanaxuma ende Japon met sien eñ een waer sy een lange schijnen te wesen

Strechingh des canaels tusschen de 2. Eylanden

Onderrechtinge waer/ eñ hoe bevel datmen n.o. aen dient te loopen.

Stilte ontrent den 19 Junij

Eylant dat Outeas leydt westwaert vant canael van Macau

Hoedanigheyt deser beschrijvinghe voorby een Clippe van Macau loopen sal.

Waerom men den cours nae twitte Eylant setten sal/ eñ wanneer met gheschicktheyt

Digitized by Google

Ghedaente des selfde Eylandts ende de gronden daer om trent.

aende oost syde stepl afgebickt / hebbende int midden eenen ronden heuvel int fatsoen van een broot / de diepten diemen daer lauer heen heeft/te weten/twee mijlen daer van af/ (luttel min ofte meer) zijn 30. ende 35. vademen modder gront : Van dit Eylandt ofte Ylhea Branco af naer Lamon toe / soo heeft de Custe vant vaste landt cleyne Eylanden daer langs by heen ligghen : Men heeft op dese contreye (te weten/12. mijlen of daer ontrent aen dese syde Lamon, ende 7. ofte 8. mijlen vant vaste landt af/) cleyn swart sandt met sommighe schulpkens ghemenght/ op de grondt met 27. ende 28. vadem diepten/en sult alhier wesende/ niet laten te loopen op de begonnen cours van o.n.o. aen/al en siet ghy schoon geē lant: want hebbende die voorsz. diepten en gront/ soo gaet ghy vyp ende behouden vande Kisse vant Eylant Lamon, ende soot sake waer datmen geen landt en saeg/ soo cannen even wel/ door de diepten ende gront weten waer datmen is: want vant Eylant Lamon af naer Macau toe/ soo heeftmen de voorsz. diepten ende gront van 25. tot 28. vadem / ende voor by Lamon ende daer ontrent / is de grondt van wit/ cleyn/ dun met sommigh swart sant ghemengt/ende soomen by gevalle alhier passeerden met dysich ende doncker weder/so salmen synen cours doen als verhaelt is van o. n. o. aen/ want dit is den besten weg: alsmen hem gist byt Eylant Lamon te wesen/ende vindende de diepten van 15. 16. vadem / soo ist een teycken dat ghy verre t'Zeewaert zyt/(want in dese contreye soo loopen de stroomen seer crachtig naert o.z.o. toe/) daerom sult alsdan n.o. aen loopen/ om weder den rechten cours te gheraken.

Diepten van Lamon tot Macau / ende vande ghedaente des grouts daer ontrent.

Onderrechtinghe wanneestmen den rechten cours is/ende hoemen streecken moet om den rechten cours te behouden.

Loopende op de diepten van 25. ofte 28. vadem sandt grondt/ is eenen goeden wegh/ doende de cours van o.n. o. aen / want syt op dese manier op den rechten weg / van te midde weghen vant Cannael / alsmen 't Eylandt Lamon voorby is / te weten / van naer Chinchon toe / soo heeftmen de stroomen ende wateren met hem in syn faveur / ende soomen de wint vande Monson heeft / salmen terstont des anderen daeghs lant sien / van beyde syden/ te weten / 't lant datmen heeft van stuerboordt / is het eynde ende den hoeck van het Eylandt Lequeo Pequeno , ofte cleyn Lequeo, ende 't beginsel vant Eylandt ghenaemt Ilha Formosa, dat is / 't schoone Eylant/ ende aende syde van het back-boort/ lept het lant in fatsoen gelyck een hoeck/ al hoewel dat het geen en is/ dan is het Eylandt A Ilha dos Cavallos ofte 't Eylandt vande Peerden / twelcke seer hoogh is / legghende op de hooghte van 25. en een derdendeel graden/ende heeft aen d'een syde / te weten / vier ofte vyf mijlen t' Zeewaert daer van af het Eylandt van Baoxijn, dit landt int gesicht hebbende salmen synen cours noordoost aen doen/twelcke eenen goeden wegh is/ om bupten alle d' Eylanden om te loopen : want van dit voorseyde Eylandt vande Peerden af voortaen / tot de Cabo de Sumbor toe / heeftmen veel Eylanden t' Zeewaert uptsteken/waerom dit den besten cours is om naer de Cabo de Sumbor te loopen / alsmen naer syn gissinghe met den hoeck ofte Cabo de Sumbor over een is / al en sietmense niet / en is niet aen bedzeven : wantmen isser outrent acht ofte thien mijlen van af.

Op dese contreye wesende / salmen synen cours noordoost aen doen / om te comen verkennen het Eylandt van Puloma, ofte Meaxuma ofte het Eylant Guora , want dit is eenen goeden cours voor de winden vande Monson/ ofte soomen eenighe stormen ofte contrarie winden creegh soo datmen synen rechten wegh niet houden en mocht / soo salmen hem in sulcker voeghen reguleren / datmen daer naer weder op synen wegh comt/ om eenighe van dese Eylanden te comen verkennen : Dit voorseyde Eylandt van Puloma is gheleghen noordoost ende zupdt zupdtwest met het Eylandt Guora, ontrent thien ofte twaelf mijlen vanden anderen verschepden/ende schept hem in vier ofte vyf ghedeelten/hebbende veel gaten ende stucken daer rontsom heen : men en heeft daerom niet te vreesen/ want heeft daer dicht by noch veel meer ander stucken/ twelcke ick weet om dat ick se selver altemael wel perfecktelijcken ghesien hebbe.

Ordōnantie hoemen hem regulaeren sal in contrarie winden.

Ghelegenheyt vande eylanden Puloma ende Guora.

Veel stucken ende gaten hier ontrent.

Van dit voorseyde Eylandt af/naer de Haven van Vmbra , ofte 't Eylandt van Fyrando toe / salmen synen ouden cours van noordoost aen looper / waermede sult comen te sien het landt beneden Vmbra , twelcke seer hoogh is / hebbende byde Custe langhs heen veel cleyne Eylanden ligghen / onder welcke zijn twee Clippen / die seer scherp ende puntigh uptsteken gelijck als Diamanten : van hier af tot Vmbra toe zijn ses ofte seven mijlen/ in dese contreye comende / te weten/ tot ontrent een mijl naert landt / soo salmen synen cours noorden aen doen / loopende op dese streeck de Custe langs / byde Custe comende / salmen hem daer wel dicht by heen houden / om 't landt ende de mercken van dien wel te verkennen/ welcke zijn dese / te weten / alsmen dicht byt landt vande rechterhandt is / soo heeftmen een punt landts / waer van twee Eylanden t' Zeewaert af liggen/welcke is by d' incomste van Vmbra : want van dese punt af naer binnen toe/ soo loopt men n.o. aen daer naer toe/ op dese hoec ofte punt staen 3. Pynboomen/ ende met desen hoec over een wesende/salmen t' Zeewaert daer van af/ (te weten aende slincker handt /) een cleyn Eylandt met een ronde Clippe sien ligghen / sult binnen dese voorseyde Clippe heen loopen/ waer mede sult recht voor u upt comen te sien het landt van Vmbra.

Gedaente van een eylam beneden Vmbra. Twee schepe clippen/ streckende van hier tot Vmbra.

Twee eylanden by de incomst van Vmbra.

Ghelegenheyt van eenige ronde Eylandekens.

Alsmen comt te sien een groot Eylandeken ofte Clippe/ twelcke seer stepl ende afgebickt is/ t Zeewaert in ghelegen soo salmen aende syde vant landt veel crupt int water sien dryven/ dit Eylandeken salmen laten aende syde vant back-boort ofte slinckerhandt / loopende tusschen dat ende tlandt heen : want isser by een half mijl breet/ van dit Eylandeken af tot de mont ofte incomste vant Canael zijn twee mijlen op de cours van noordoost aen / waer mede men terstont d'incomste sien sal/ die seer breet is.

Teyckenen alsmen ontrent een groote clippe ofte Eylant is. Ghelegenheyt beyde vant selve.

Ghedaente van d'incomste vant Cannael.

Van dit Eylandeken ofte Clippe af/ loopt een Kisse van steen/streckende tot de mont vā de incomste toe/ liggende eensdeels bovē water / en op sommighe plaetsen bedeckt / doch moecht het genoech sien/ daerom en heeftmen daer niewers van te vreesen dan van datmen voor oogen siet/ tusschen dese Kisse ende tlant vande rechterhant heen / heeftmen te middewegheu 15. ofte 18. vadem diepten modder gront / alsmen d'incomst vant Cannael comt te sien/ soo salmen daer recht naer toe loopen/ sonder schroomen / want is een seer goede incomste / in dese Straet ofte Cannael wesende so datmē de Kidier van binnen comt t'ondecken/soo doetmen synen cours al byde rechter

Een riff tot de incomst vant cannel

Diepte tusschens Riff ende tLant aende rechterhande.

Cours tot de incomste van de Kidier.

handt

Digitized by Google

Een Eylant liggen met een cruys boven op.

hant heen/ alwaermen terstont een cort Eylandeken sal sien/twelcke een cruys boven op heeft/ ende al ist datmen d' incomste niet en siet/ soo salmen evenwel op dit Eylandeken aen loopen: want alsmen daer met over een is/ soo salmen terstondt de Kee comen te sien/ daer de schepen ligghen/ als ock een Portugesche Kercke opt landt sien staen/ alhier binnen wesende soo looptmen zupen aen/ tot ontrent een scheut van een gotelingh verder/ alwaermen het mach setten op 10. vadem diepten/ van seer goede modder gront: men sal hem alhier vast binden vande syde vant n. n.o. ende z.z.w. ende naer dat de wint waept/ salmen hem met het voorste vant schip keeren/ dat met de anckers onder de streng vast makende: want is daer enghe/ niet tegenstaende en dorft als dan niet vreesen/ al ist schoon dat het harde waept.

Vermaene u wederom/ dat so wanneer ghy comt vande Cabo de Sumbor, vande Custe van Chynen af/ naet landt van Iapon toe/ al ist sake dat ghy de voor ghementioneerde Eylanden niet en siet/ soo en laet daerom uwen cours van noordoost aen/ niet te verbolghen/ tot dat ghy aende Custe van Iapon comt: want al ist dat ghy verualt by de Haven van Aryma, (twelcke is twaelf mijlen van Vmbra) en is daerom niet aen gelegen: want men heeft in dese contrepe seer goede Haven/ by de voorschreven Haven van Aryma, is gheleghen een Eylandt (te weten/ een wepnigh meer naert noorden als naet zupen) ghenaemt Cabexuma, twelcke aende binnen syde een seer goede Haven heeft/ daermen seker ende vry mach ligghen ende handelen/ ende soo ghy van hier af begheert naer binnen toe door te loopen/ soo doet uwen cours noordt noordoost ende noordoost ten noorden aen/ waer mede sult comen by een Haven genaemt Cochimochy, gelegen int Coninghrijck van Arymа, van Cabexuma af scheydende/ sult langhs 't landt vande noordt syde heen loopen tot 7. ofte 8. mijlen toe waer mede met Cochinochy over een sult comen/ (twelcke een beter haven is als die van Vmbra, om dieswille dat de schepen aldaer 't haren wille mogen ligghen/ ende ock dat meer is/ soo is te weten/ dat aleer ghy dese Haven ghenaeckt/ soo comen u veel Barcken ende Schupten aen boort/ die u vrypelijcken sullen binnen brenghen/ en hebt geen vreese voor den Inwijck van Aryma: want d' oude Pilooten hadden daer vreese voor/ om dat syse soo wel niet en consten als als ick/ overmits dat ick daer selfs met een Fuste over al binnen in/ en rontsom hebbe gevaren/ met ghenoegh moeytens/ recht tegens Cochinochy over lept eē ander seer goede Haven genaemt Oxij, toe behoorende de Coning van Bungo, alwaermen ock vry ende seker mach handelen ende trasyckeren.

Advertere u wederom gheen vreese te hebben voor d' incomste van Aryma: want behalven de boven-ghenaemde Havens/ daermen vry ende seker in liggen mach/ so sullen u menichten van Fusten ende Barcken terstondt aen boort comen/ die u sullen voeren daer ghy wesen wilt/ ende u in alles naer u begeerte te rechte helpen.

Van gheliycken sult gewaerschout wesen/ datmen hem langhs alle de Custe van Chynen heen nieuwers af heeft te schroomen/ want isser over al schoon ende suyver/ alleenlijcken buyten alle d' Eylanden heen houdende: want so ghy daer tusschen in raeckte/ sout daer qualijck weder naer uwen wille comen upt comen/ daerom ist best hem daer van buyten af te houden/ doende synen cours daerlangh by heen/ so en heeftmen daer nieuwers af te vreesen/ ende is over al een schoone weg/ soo wel naert Eylandt Fyrando, als naer de Haven van Vmbra toe/ alleenlijcken dat Fyrando seven ofte acht mijlen vande hoeck ofte punt vande boome noordwaerts aen lept/ in die contrepe wesende/ sult Fyrando terstont comen te sien/ int aencomen van dien heeftmen een Varella, dat is een merckteycken van een Rootse ofte spitsighen bergh/ eyndelijcken sult u reguleren als voorzen gheseydt: want is terstont kennelijck/ zynde een seer hoogh landt/ welcke streckt oost noordoost ende west zydwest hebbende te middewegen van dien veel cleyne Eylanden ligghen met Cannalen vā daer tusschen heen door/ om van d' eē naer d' ander zyde te moghen loopen: maer soomen vant Eylandt Cabexuma af naer Vmbra toe wilt loopen/ moetmen hem altoos wel dicht bpt Landt heen houwen want int Eylandt vanden Diamant ofte spitsighe Eylant ghenaemt/ heesmen een ander seer goede Haven/ daermen terstont (alsmen daer int ghesicht is) met menichten van Barcken ende Fusten ontfanghen wordt/ omt schip binnen te brengen.

Die havens diemen in dese contrepe heeft/ zyn dese naervolgende/ te weten/ soo aent lant van Iapon, als aende Eylanden daer naest by gheleghen/ waer van in dese beschryvinghe mentie gemaeckt is. Inden eersten soo heeftmen een seer goede Haven int Eylandt van Cabexuma: Item Cochinochy gheleghen int Coninghrijck ende de Straet van Aryma, is noch beter Haven: De Haven van Oxij, welcke leydt recht teghens over Cochinochy, is ock een goede ende beter Haven: Item Eylandeken genaemt O Ilhea do Diamon, (dat is 't Eylandeken vanden Diamant) door zyn spitsige ende scherpe Rootsen/ heeftmen ock een seer goede Haven/ welcke is vant Landt van Vmbra: Item de Haven van Vmbra is ock een goede Kee/ etc.

Waerschouwinghe datmen buyten de eylanden loopen sal.

Een schoone baert by de haven van Vmbra ende Fyrando.

Ghelegenheyt by Fyrando.

Teyckenen by Fyrando beseghen de strecking vant selve.

Een gheleghen haven ende spitsigh Eylandt

Verschillende ghelegenheyden by vanden op verschyden plaetsen.

Een goet haven int Eylant O Ilhea do Diamon.

Dat 35. Capittel.

Een corte waerschouwinghe ende onderrechtsel van de vaert van Macau uyt Chyna af, naer Iapon, ende 't Eylandt Cabexuma, tot de Haven van Langhesaque ofte Langhesache, welcke is de gheen die huydens daeghs alder meest vande Portugesen ghefrequenteert wordt met alle de Courten ende streckinghen opt cort verhaelt, door een expert Piloot ende bedreven Stuerman, met verclaringhe van de winden Tuffon ghenaemt.

Courst van t Eylant Ilha do Leme naer Eylant Lamon.

SOo haest als ghy 't Eylant Ilha do Leme voor by zyt/ (t'welcke is comende van upt Macau af/) so doet uwen cours o.n.o. aen/ waer mede sult het Eylant van Lamon comen om te loopen/ ende soot op nacht waer/ sult het loot upt werpen/ ende vindende 22. 23. vadem diepten/ met schulpkens ende swart sant op de gront/ soo zyt ghy recht teghens de Kusse over/ ende als ghy die voorby zyt/ sult wit ende cleyn sandt vinden/ doende alsdan uwen cours n. o. ende n. o. ten o. aen/ u altoos wachtende vande Custe van Chinchon af/ soo veel als ghy pinners moegt: want den besten wegh is te loopen te middewegen vant Cannael heen/ te weten/ so veer

Teyckenen alsmen tegē oben sijt. Waerschouwinghe voor de custe van Chinchon.

Digitized by Google

Diepte by A Ilha dos Pescadores

so verre van't Eylandt vande Visschers/ als vande Custe van Chincheo, af / ende so ghy't Eylandt vande Visschers (A Ilha dos Pescadores ghenaemt) naerder waert / sult minder diepten vinden / daerom sult op u hoede wesen/ soo wanneer ghy t'Eylandt Lemao, voor by zijt / tloodt upt te worpen/ om oorsake vande Visschers Eylanden/as Ylhas dos Pescadores. Soo het ghebeurde dat u in dese contrepe de stroomen vande winden Tuffon ghenaemt overvielen/ende so sy quamen van upt den n. o. af so neemt uwē cours op den voech van ter Zeewaert aen/en dat so veel als ghy immers moecht / om de Custe te schuwen: want de wint sal sonder twijfel na het z. o. loopen / het welcke dwers op de Custe is soo datse u blijft voor een leegher wal / ende op dat het u niet op de Custe en jaecht / soo is het goet alle de seplen te strijcken ende in te nemen / ende also stil te drijven / tot dat de wint nae't zuyen loopt / om alsdan uwen wech weder te vervolgen: ghelve u desen raet ofte advijs / om dies wille dat ick my twee jaren achter een gevonden hebbe in dese contrepe altoos met de tormenten Tuffon, soo dat wy deene repse by naest teenemael verlozen waren/ om op de Custe te gheraken. Om nu te verstaen wat dit woort Tuffon te segghen is/ so is te weten / dat het een Chijns woort is / twelck de Portugesen sonder veranderen oock alsoo aenghe went hebben / ende is een torment ofte onweder/ diemen gemeenlijcken crijcht op dese vaerden van Chyna nae Iapon toe / oft is ten minsten seer selden datmense mist: Comt ende begint vanden eenen hoeck ofte dander / loopende alsoo met een gedurige stozm by naest alle de streken vant Compas om/ altoos even ghestadigh wapende/ so dat het de Zee-lupden genoech te doen geeft/ en dat in sulcker voeghen / datter op alle de vaerden van gants Ozienten ofte d'Indische quartieren geen stozmen ofte onweder so seer ontsiet ende bevreest wort als dese Tuffons, van tusschen Chynen en Iapon, waer om wel noodich is daer op verdacht en voorsien te wesen / op datmen daer niet onversiens van overstulpt en wort / alst somtijts wel gebuert is / van die daer met in groot perijckel ende lijden gecomen zijn/ als dese selfde Piloot getuycht hem gheschiet te wesen / gheluck als oock een peder van die de voorsz. vaert gevaren hebben genoech weten te vertellen / ende sulcks altoos ofte den meesten tijt bevonden hebben.

Oorsaeck waerom dat men tloot upt werpen moet alsmē voorby Lamao is.

Wat Cours datmen nemē sal/indien datmē vande stozm windē over valle wort.

Hoemen hē regulieren sal in stozm winden.

Wt leggingh van het woort Tuffon.

Hoe dees stozm winden waeren.

De Tuffons waeyen ruijschē Chyna en Japon.

Als ghy met het Eylant a Ilha fermosa (ofte t'schoone Eylandt) over een sijt / soo loopt n. o. aen met welcke cours sult recht op de straet van Aryma aen comen / twelcke eenen goeden gangh is. Nu soo hacst als ghy comt gront te nemen / te weten/ aende sijde van te loefwaert/ eñ dat ghy crijcht 75. vadem diepten / soo sult ghy recht opt midden vant Eylant Meaxuma aen comen / ende hebbende minder diepten/ so ist eenen quadē wegh/ waerom u noodich sal wesen uwen cours te verbeteren/ om weder te recht te comen: maer wesende van te loefwaert/ is goet/ te wetē/ so wanneer ghy het Eylant Sancta Clara comt te sien/ het welcke een cleyn Eylandt is / hebbende aende sijde vant noordt oosten twee ofte drie Clippen ligghen / ende wat voorder aen het Eylant Cojaquijn, het welcke seer groot is/ sijnde in drien ghedeelt. Ick hebbet aende sijde van het lant by heen gepasseert/ het welcke eenen seer goeden wegh is / en hebt u nieuwers van te wachten / dan van sommighe steenen/ die langhs het Eylandt heen liggen/ welck men beschejdelijcken genoech sien can: want de Zee daer op breeckt/ sult daer uwen wegh langhs heenen doen/ latende dese Steenen aende zijde vant back-boort / ontrent een scheut van een Bas daer af loopende: Als ghy dese ghepasseert zijt / soo loopt soo veel als ghy immer meucht tZeewaert aen/ om te schouwen drie Eylandekens ofte Clippen die aen d'ander sijde recht teghens het dick ende grof landt over ligghen: want is tusschen beyden altemael vol Riffen / daerom is het beste te loopen Zeewaert vant Eylant Cojaquijn af / te middewegh̄en van het voorseyde grof ende dick landt (dat voorby d'Eylandeken ofte Clippen vande Riffen leyt) is ghelegh̄en de Haven van amacusa, die seer goet is / al waer begint den Inwijck van aryma. Van hier af sult ghy terstondt / (te weten/ int n. n. w.) comen te sien het Eylandt van Caberuma.

Sommige teeken langes boort tijts.

waerschouwinge voor 3. Eylanden ende veel riffen.

plaetse vande Haven van Amacusa.

Als ghy met Caberuma over een zijt / soo sult ghy voorder aen comen te sien ses eylandekens ofte Clippen / daer ghy aende sijde van ter Zeewaert sult by comen/ soo sult ghy terstont comen te sien nae het oosten / ende oost ten noorden aen het eylandt / ghenaemt Ylha dos Cavallos, ofte vande Peerden / het welcke heeft aende sijde vande Zee eenen groven heuvel/ ende aende ander sijde nae het Eylandt Fyrando toe / twee Clippen langhs de Custe heen ligghen/ die int schijn hem vertoonen als twee seplende Schepen: Oock mede soo heeftmen wat voorder aen nae Fyrando toe / twee blacke Eylanden langhs de Custe heen ligghen / welcke ghenaemt worden as Ylha das Restingas, dat is / d'Eylanden vande Riffen ghesept.

Ses eylandekens dicmē siet alsmē met Caberuma voor een.

Ghelegentheyt vande Eylanden A Ilhas das Restingas.

Soo't u noodich waer (als ghy van upter Zee aenkomt) te anckeren / al eer ghy in de Haven loopt/ (wesende by de Eylandekens ofte Clippen) soo set het met nieuwe Cabels die wel verseckerende/ op dat ghy daer gheen anckers en verliest/ want t'isser seer diep ende scherp.

waerschouwinghe oft noodich waer te ancke ren.

Met de voorseyde ses ofte seven Eylandekens ofte Clippen over een zijnde / soo loopt recht opt Eylandt / A Ylha dos Carallos aen/ als ghy daer by comt (te weten / vande punt binnewaerts) soo sult ghy langhs het selfde Eylandt heen een drooghte boven water sien ligghen / alle d'ander Eylandekens ende Clippen die ghy siet / sullen u blijven aen de zijde vant back-boort / twelck is aende zijde vant Eylandt Facunda, sult aldus loopen tot in de Haven van Langasaque, ende en hebt daer niewers van te schromen / dan van dat ghy voor ooghen siet: want men heeft alhier de Zee ende gront ghelijck aende Custe van Spaengien.

Plaetse van A Ilha dos Cavallos/ mitsgaders eē drooghte by t'selve Eylant.

goede schone gront in de haven van Langasaque.

Cours van A Ilha Formosa naer de Straet vā Aryma.

Wat diepte datmē heeft alsmē recht op Meaxuma aenloopt.

Ghedaente ende plaetse vant Eylant van S. Clara.

Dat 36. Capittel.

Een voyagie ofte Schipvaert, ghedaen van Macau uyt Chyna af, naer de Haven van Langasaque ofte Nangasache in't Eylandt Iapan, met her Schip Sancta Crus, waer van Capiteyn was eenen Portugheschcr, met namen Francisco Pays, ende Constapel van dien, eenen Dirck Gherritszoon, Burgher deser Stadt Enckhuysen, in het jaer 1585. met alle de Coursen ende gheschiedenissen alles gheappoincteert ende aenghetceckent door den Piloot ofte Stuer-

Digitized by Google

man van 't selfde Schip ende vaert.

Tijt wanneer dat t'Schip S. crus uyt Macau geloopen is.

DEn vijfden Julius / Anno 1585. wesende des vrydaeghs smorghens/ginghen wy 't sepl (te weten / vande punt die teghens 't Clooster van S. Francisco over lepdt af) met resolutie om te loopen te loefwaert van een rondt Eylandeken ofte Clippe/ gelegen oost zuydtooost daer veer van af: maer om dat de wint scherp was/ en constent niet volbrenghen / in voeghen dat wy't dragghende hielden/ om door het Canael ofte 't gat van Lanton te loopen / ghelijck als wy deden. De diepten die wy alhier vonden waren van 5. tot 6. vademen toe/ en dit was dicht by't rond Eylandeken dat t'Zeewaert vant Eylandt Lanton af lept / ende van daer voortaen/soo begint het dieper te worden tot 18 ende 20. vadem toe: Wy hadden dese diepten/tot dat wy bupten t'Eylandt A Ilha do leme, (dat is t'Eylandt vant Hoer) waren.

Diepten int canael van Lanton

Plaetse van het canael van Lanton

Diepten tot buyten A Ilha do leme

Dit Canael van Lanton heeft int aencomen van dien een bocht / alwaer de windt seer scherp was/ soo dat wy ons qualijck consteu wachten van een Eylandt/ gheleghen aende slincker handt vant Canael/ ten waer dat de watereu ende stroomen soo groote cracht niet ghehadt hadden / die 't Schip dwers over te loefwaert daer van af dreven / sonder dat souden wy grooten arbeyt ende moeyten gepasseert hebben om't Canael door te comen/ eyntlijcken dat wy teghens den nacht mochten wesen ontrent vier mijlen vant Eylandt Ilha do leme af vooztaen. De cours die wy desen nacht deden / was oost / ende oost ten zuyden aen / om dies wille dat wy een scherpe wint hadden / hebbende de diepten van 20. tot 26. vadem modder gront: Met de dagheraet quamen wy by nacht recht voor uyt te sien het Eylandeken Ilha Branco, ofte de witte Clippe ende door die voorsepde diepten/ maeckten onse gissinghe/daer een groote half mijl van af te passeren.

Ghedaente alsmen byt canael van Lanton komt.

Het eylande tien Ilhas branco ofte witte Clip.

Den 6. Julius des Saterdaeghs / en consten de hooghte van de Son niet nemen / om datse ons recht over 't hooft was / hadden eenen zuydooosten eñ zuydt zuydtooosten wint/ met seer goet weder des daeghs : maer des nachts wast wat koelder: Vedē onsen cours oost noozdtoost / oost ende oost ten noozden aen/nae dat de wint wayde: Wy vonden des middaegh van 25. tot 27. vadem diepten/ met swart clepn sandt op de gront. Dit was altoos int ghesicht vant landt / ende met den dagheract saghen wy't landt van Lamon, het welcke een langh ende black Landt is/in gelijckenisse van een tafel ofte black velt / hebbende aende syde vant oost noozdtooosten een dunne punt Landts t'Zeewaert uytsteecken/ ende aende syde vant west zuydtwesten/loopt oock een ander dunne punt t'Zeewaert in/ende daer dicht by/ te weten/ aent dickste van dien / sietmen 't fatsoen van een witte plaet/ welcke is het Eylandt van Lamon, ende t'Zeewaert daer van af / heestmen drie Clippen/ gheleghen aen het eynde van de Kisse van Lamon, alhier wozpen wy't loot upt ende vonden 27. vadem diepten / hebbende wit clepn ende sommigh swart sant/ met clepne schulpkens onder een gemengt/wesende van 't lant af ontrent 7 ofte 8. mijlen.

Hier de sonne reeht bobi thooft

Eylyghens lant van Lamon int gesicht/ is lag ende black.

Ontrent 7. of 8. mijlen vant landt Lamon 27. vadem diep ende wit oock swart sant.

Den sevenden des Sondaeghs / hadden wy stilte ende altemet een wepnigh / maer niet te veel windts van upten zuydtoosten/ ende zuydt zuydtoost/ doende onse cours oost noozdt oost/noozdt oost/ ende noozdt oost ten oosten aen/op de diepten van 24. tot 26. vadē. Soo haest als wy het Eylandt van Lamon ghepasseert waren/cregen terstont wit/ clepn ende dun sandt op de grondt / met sommighe schulpkens ghemengt: Wy waren des smorghens ontrent 7. mijlen vant landt af/te weten/van het landt van Chincheo, ende saghen van ghelijcken het Eylandeken/ twelcke een ghelyckenisse heeft vant Eylandt / genaemt Ilha dos Lymoins, dat is t'Eylandt vande Lymoenen / ghelegghen by Malacca, ende wat voozder aen / saghen een dun Landt / met eenen spitsighen top boven op / twelck men sepdt te wesen A Varella do Chinchon, (dat is/ die kentepcken / ofte Hoetse van Chinchon:) Dit was den achtsten vande Maendt des Maendaeghs: Des nachts daer aen creghen wy stilte / maer-mede de wint nae het noozden liep/ comende wat coelder aen/ altemets met vlaghen reghens: maer met de zuydooste wint / en hadden nopt reghen / creghen des nachts twee donderslagen vande selfde syde vant zuydtoosten/ met weerlichten van upten zuydtoosten ende noozden.

Sy sien hier het lant van Chincheo/ welck wel gelijct Ilha dos Lymoins.

Den 9. des Dinghsdaeghs/ hadden wy de hooghte vande Son op 23. een half graden/ hebbende de wint des nachts ghehadt o. eñ o. 3. o. met een goede coelte/lagen alle de nacht en dreven sonder seplen/ wozpen altemets het loot upt / op de diepte van 20. tot 24. vadem toe/ende cregen eens 18. vadem/waer van de gront wit clepn sandt was / met sommighe schulpkens onder een ghemenght. Des smorghens met den dagheraet/ creghen wy eenen noozden windt/ waer mede wy ons wenden op den boegh vant o. (hebbende alleen tfocsepl ende de besaen op)tot tegens den avont: Op de voorsepde diepten namen daer nae de seplen in/om stil te drijven: des anderē daegs saghen wy tlandt/te weten/ dat vande voorsleden dagh/ ende lach ons int noozden/ ende ter halver streeck van noozden ten westen.

Hebbē hier de hooghte op 23. en half gradē/ 18. 20. 24. vadem waters.

Hebbē hier Kisse.

Den 11. des Donderdaeghs / en namen de hooghte vande Son niet/ om oorsaecke/dat wy lagen en dreven sonder seplen / met eenen o. ende o. 3. o. wint / ende hadden de Zeebaren van upten 3. o. laghen met het Schip gewent nae't n. o. Dit was des nachts: maer des daeghs hadden wy eenen n. o. eñ n. n. o. wint in voeghen dat wy als nu op den eenen / als dan op den anderen boegh liepen/ nae dat de wint ende tweer ons plaets gaf/ op de diepten van 20. tot 24. vadem toe / van wit clepn sant / hebbende sommighe wozpen op 18. vademen: Wy hadden die voorleden nacht veel weerlichten van upten westen eñ zuyen / wesende den 13. vande nieuwe Maen / hadden des daeghs te voozen de hooghte vande Son op 23. een half graden rupm/ het lant dat wy saghen costmen qualijck onderschepden evenwel docht ons te wesen/het landt dat wy die vorighe daghen ghesien hadden.

Hebbē hier bele weerlichten uyt den w. eñ z.

Den 12. des Vrydaeghs / en hebben de hooghte vande Son niet ghenomen / om dieswille dat wy noch laghen en dreven sonder seplen / met eenen oost zuydtooste windt/ te weten/ des nachts / wesende des daeghs noozdoost/op de diepten van 20. tot 24. vadē/ met sommighe wozpen op 18. vadem / waer van de gront clepn/dun/wit sant was/ zijnde de gront vande vierentwintigh vadem wat grover sant / met sommighe schulpkens ghemengt. Als het begonst te dagen/so warē wy nae ons gissinge 5. ofte 6. mijlen vant lant af/

wy had-

Digitized by Google

Dese weerlichten ende vele vlagen weghens.

wp hadden die voorleden nacht veel weerlichten van alle canten / hebbende des morghens sommighe vlaghen reghens / sonder windt/met een overtroghen Hemel ofte lucht/ soo dat het scheen verandering van weer te wesen: Teghen den avondt creghen wp eenen zupdoosten windt/ loopende terstont nae het zupdt zupdoosten waermede wp onse seplen lieten vallen/ nemende onsen cours noordoost ende noordoost ten oosten aen/ ende oock oost noordoost maer den meesten tijdt noordoost in voeghen dat ons de diepte begonst te vermeerderen / dat op twee-en-dertigh vadem / met wit clepn sandt / wesende in den tijdt vande volle Maen: Wp hadden de Seebaren altoos van upten zupdoosten epndelijcke dat wp alhier met dese voorsepde winden vijf daghen ombrochten.

Hier sienmen dert de diepte tot op 32. vadem.

Den derthienden des Saterdaegs/ namen wp de hooghte vande Son op vierentwintig graden rupm loopende desen nacht oostnoordoost aen tot des smorghens toe/ behoudende 't Schip de cours van oost eñ oost ten noordē wp bevonden twintigh mijlen ghevaren te hebben/ zijnde vande Custe van Chyna af 8. mijlen/saghen terstont des morghens t Landt van d'ander syde. De gront van dese syde was wit/dun/met sommigh swart sandt gemenght ende ontrent int ondergaen vande Son / wierpen tloot upt/vonden 35. vadem diepten/met seer fijn swart sant op de gront.

De Son vinden op 24. graden/20. minuten gehouden de 8. mijlen dant landt van Chyna affande.

Den 14 des Sondaeghs/namen de hoogte vande Son op 15. graden schaers / hebbende eenen z.w.wint/ met seer goet weder/doende onsen cours n.o.ende n.o.ten n.aen/den geheelen nacht over op de diepten van 37. vadem/ met seer dun sant/ende sommige swarte modder op de gront/ en de laetste waecke vanden dagheraet/quamen wp op modder-gront/op de voorsz.diepten van 37.vadem/ zijnde met swart sandt gemengt/ ende beginnende te daghen/saghen tlandt vande Custe van Chyna, daer ontrent 4. ofte 5. tot 6. mijlen toe van af wesende/quamen te verkennen die Lagarto, met die twee Gesusters(dat is/die Cocodzil) &c. gesept/Eplandekens also genaemt/worpen tloot upt/ende vonden de diepten van 24. vadem modder-grondt/die noch santachtigh was / saghen van gheijcken op den selfden dagh/ het Eplandt Ilha Fermosa, gheleghen by Lequeo Pequeno, ofte clepn Lequeo, de windt scheen hem te willen voeghen om beter te waepen.

Wanneer die Lagarto met die twee Gesusters/ dat is de Cocodzil de Eylanden also ghenoemt

Wien Ilha Fermosa/ by Lequeo Pequeno.

Den 15.des Maendaeghs/ namen wp de hooghte vande Son op 25. een derdendeel graet ende creghen de windt des nachts van upten n.met seer goet weder / loopende alsoo om naert noordtwesten/liepen oost noordoost noordoost ende noordoost ten oosten aen/ende als het begonst te dagen/sagen tlandt/te weten / 't epnde van tEplandt Ilha Fermosa ofte tschoone Eplandt/twelcke een langh werpent ende leegh landt is/ wesende int midden gheborcken ofte ghescheurt / twelcke een open schijnt te wesen:maer en is anders niet/ dan als verhaelt is: Wp sagen terstont int oosten een ander hoogher landt/ twelcke zijn d'Eplanden/As Ilhas dos Reys Magos, dat is/de Eplanden vande drie Coninghen/wp passeerden daer voor bp heen / ontrent 7. ofte 8. mijlen van af: Hadden desen nacht de diepten van 34.vadem/ ende begheerende te weten / wat diepten datmen heeft int ghesicht vant boven ghementioneerde landt/ soo vonden wp daer 40. eñ meer vademen / liggende twoorsz.lant (van Ilha Fermosa) oost zupdoost van ons af/ ende was modder-grondt. Wp hadden op desen dagh eenen coelen wint vande Monson: maer en hieldense niet langher dan tot den nacht toe/doen wordent weder stil/gedurende alsa tot des morgens/doen cregen wp hem van upten n.w.loopende alsoo vande w.syde om/tot dat hp z.w.worde/ende waepden tot der nacht/wordende doen weder gantsch stil/ dit was des dingsdaegs den 16.wesende int gesicht vande boven genoemde Eplanden:op dese dagh hadde wp de hoogte vande Son op 26.graden min een sestendeel eñ 't epnde vant groot Eplant bleef ons int o. ende o.ten z.eñ 't ander clepne int o.z.o. Dit clepn Eplant is hooghet aende syde vant z.z.w. als vande z. w. syde: De punt ofte hoeck vant z.w. heeft een breucke ofte scheursel / twelcke / hoemen daer dichter bp comt (vorder aen loopende) hoe dat het grooter wert.

Hebben hier de hooghte op 20. graden min een sestendeel

Dit Eplandt is seer hoogh int midden/ eñ loopt al dalende af nae d'epnden toe/de punt ofte het epnde vant n.o. is leeger als die vant z.o.in voegen dat het een uptstekende tonghe maeckt die seer leegh is: Van daer af naert o. n.o.toe / heeftmen andere Eplanden ligghen gheljck als Clippen / de diepten alhier zijn 25. vadem/ modder-grondt.

Comen aen een Eylande dat afloopt/ ende als een tonge smal der wordt/ naert o.toe/ liggen noch Eylandekens als Clippen.

Des Woensdaegs den 17.creghen wp weder eenen n.n.o.wint/loopende terstont naert n.o.eñ begonst soo sterck te waepen / dat wp gedwongen waren alle onse seplen te strijcke/ eñ het Schip den gheheelen dagh te laten dryven z.o.aen/ eñ des nachts hebbe bevolen op den boegh vant n.w.te stueren den gheheelen nacht over / teghens den dagheraet begonst de wint so dapper op te steken/met so gewelddighe Zeebaren / dat wp gedwongen waren te loopen met het halfve Fock-sepl op / met alle de touwen wel vast aengeregen/gebondē ende versien/in voegen dat dese tempeest/ ofte Tuffon so sterck eñ dapper was/ dat wp't al moesten binden dat int Schip was/ofte was terstont geramponeert ende aen stucken ghesmeten. Dese tempeest begonst eerst op te comen van upt den n. n.o.eñ liep alsoo om volepndende int n.n.w. gevende opt laetste ende 't af schepden den grootste ende gheweldighste stoot comende met waterhoosen/dat zijn wolken diet water schijnen te drincken en op te slorpen: Dit was des Donderdaegs/ wesende den 22.dagh vande nieuwe Maen. Des nachts daer aen volgende liep de wint na het w.naert om dat de See noch seer hol eñ verbolgen ginghe / en lieten onse seplen noch niet vallen/dan des morgens cregen de wint van upten z.w.lieten onse seplen vallen/ makende gereetschap om onse repse te verbolghen met een generael blijtschap door het geheele schip/ want meenden voorseecker dat wp de windt vande Monson gewisselijcken hadden: maer teghens den nacht worden weder stil/crijghende de wint weder upt den noorden/doende alsoo onse cours oostwaert aen:maer worden een wijl daer nae weder gantsch stil/hadden niet teghenstaende de Zeebaren altoos van upt den zupden/in voegē dat wp ontrent ten twee uren de windt upt den z.o. creghen/ waermede onse seplen op hijsten/loopende n. o.eñ n.o.ten n.aen/alst begonst te dagen/quamen te sien tEplandt datmen sept te wesen: A Ilha dos Reys Magos(dat is vande 3.Coninge) twelcke ick mercte(liggende z.10.oft 11.mijle van ons af/ende vont daer de hoogte van 26. en tweederdendeel graden / wesende den 21.

Een teecken dat ons de Ilha fou mosa/of schoone Eylande

Wien de Eylanden der Coninghen

Comen by tEylandt Ilha dos Reys magos is het Landt vande drie Coninghen

vande Maendt.

Wy sagen altoos de voorige dagen t'Eylant Ilha Formosa, t'welcke een seer hoogh Lant is/ so datment boven de wolcken sien uytsteken/ en hadden daer de diepten van 45. eñ 50. vadem modder-gront. Des Vrydaegs met den dageraet worpent loot upt/ eñ vonden 21. vadem met swart sant op de gront/ 't eerste teycken ende voor-boode die wy hadden vande voorsz. tempeest eñ onweder/ was eenen cleynen Regen-boogh/ dicht by den Horizont van de Zee heen/ van een schoon paersch couleur/ met noch 2. andere groote Reghen-booghen/ waer van de punten ofte eynden by naest hen verthoonden/ als Olhos de boys, (dat is/ Katten oogen ghesept/) t'welck zijn cleyne wolckens schijnen een vuyst groot te zijn.

Teycken bi Sweder/ met een cleynen peersen Regenbooghe/ met noch 2. groote Reghen booghen bol Katten ogen dat zijn cleyne wolckens schijnen een vuyst groot te zijn.

Waerschouwinghe u te wachten voor dese tempesten

Waerschouwinghe u te wachten voor dese tempesten

Des maendaegs den 22. hadden de hoogte vande Son op 27. een half graden ruym/ hebbende eenen z. o. ende z. z. o. windt met goet weder/ deden onsen cours n. o. aen/ ende hadden nae myn gissinge geloopen/ (sint het goet weder ende wint) 22. mylen/ wesende van het Landt van Chyna af/ te weten/ vande Cabo genaemt de Sumbor, ontrent 12. myl en/ zijnde ontrent noch 100. myl en vant Eylandt Meaxuma, wozpen op desen dagh 't loot upt/ ende vonden daer 55. ende 57. vadem diepten/ ende saghen veel swarte ende witte Zee-vogelen/ die haer aes aldaer hadden / waer van de swarte Vogels vande Portugesen ghenaemt worden Alcatrases.

22. Myl en zijnde van Chyna van Cabo Sumbor 12. myl en zijnde 100. myl en vant Eylant Meaxuma/ de diepte hier 55. 57. vadem.

Swarte ende witte zee-vogelen/ die men alcatras noemt.

Den 23. des Dingsdaegs hadden seer goet weder/ in voegen dat wy in dese etmael seylden ontrent 15. myl en / wesende vant vaste Landt van Chyna af ontrent 12. myl en: des morgens wierpen wy loot upt / ende vonden 51. vadem/ met wit ende swart sant onder een gemengt. Des Woensdaegs den 14. hadden de hoogte vande Son op 29. graden schaers/ met eenen o. z. o. ende z. o. wint / en goet weder / doende onsen cours n. o. ende n. o. ten n. aen/ en somtijdts (maer niet veel) n. n. ten o. aen. Ick maeckte myn rekeninge van noordoost ten noorden behouden ende 16. myl en gesept te hebben / wesende noch vant Eylandt Meaxuma 39. myl en / ligghende van ons af noordoost aen / wierpen alhier het loot upt/ ende vonden 49. vadem van sandt ende modder-grondt.

12. myl en bi het land van Chyna/ heesmen 51 vadem diep een.

Verschijninge vande gront/ diepten ende vonden/ 70. myl en van Meaxuma t'sinde.

Des Donderdaegs den 25. Julius/ en namen de hooghte vande Son niet/ om dat wy laghen en dreven sonder seylen met eenen o. wint / ligghende z. aen gewent/ ghedurende aldus tot den 26. toe / ende dreven westwaert aen/ eñ creegen 2. vadem minder inde diepten.

Oorsake waerom me dese hier de hoogte t'aen de Son nam en.

Den 16. wenden wy ons op den boeg vant noorden/ sonder seylen/ doch een wenpgh tyts daer na lieten onse schoverseylen vallen (maer was gantsch tegens myn wille) door inportunantie vande Chynesche Pilloot / segghende dat wy op desen boegh de wint rupmer souden crygen/ t'welcke alsoo niet en gebeurden/ want was gantsch in contrarie/ om dat wy (met alle het ghene dat wy aldus aenliepen/ daer nae te meer moepten door hadden/ waer om het beter is voor de gene die hem op dese contrepe van 29. graden vint / te verwachten de zuydoosse winden/ dan noordt noordtoost/ ende noordt o. ten noorden aen te loopen/ om oorsaecke dat de wateren ende stroomen seer sterck nae Liampo toe loopen / ende als ghy zijt op de 30. tot 31. graden toe / hebbende eenen zuydt zuydtoosten wint/ so sult ghy groote moeyte hebben om het Eylandt Meaxuma te moghen gecrijgen: want is ons also gebeurt/ door dien dat de wint so crachtigh was/ dat wy niet meer als de schoverseylen ende halve mars seylen mochten voeren/ ooc daerom dat de Zee seer hol ende verbolghen gingh / ende t'Schip seer ontstelden / als mede om oorsake dat de stroomen zuydtoostwaert aenliepen: Dit mocht wesen ontrent 25. oft 30. myl en vant Eylandt Meaxuma af.

Wat winden voorsichtelicken te verwachten zijn alsmen op 29. graden is.

Waerschouwinge voor de winden eñ vloeden/ alsmen op 30 eñ 31 graden is.

Soo haest als ons de wint rupmde/ so dat wy o. ende o. ten n. ende o. n. o. aenliepen / commende met dese coursen vande 40. tot op 34. vadem diepten/ wesende de gront gheljck als schijf sant/ loesden so veel aen als wy immers mochten naert o. toe/ en altemets naert o. ten z. waermede ons de diepten begonst te vermeerderen/ doch soo verlanghsaem / dat het ons verdroten soude hebben/ so t'Schip eenen harden vooytgangh ghehadt hadde: maer om dat het water seer hol gingh / waer door het Schip niet wel bestiert was (daer wy ons alleen op trooston) soo quamen wy eyndelycken op 50. ende 60. vadem diepten/ modder-gront en daer nae tot bynde 70. ende 75. vadem/ met cleyn dun sant op de gront/ een poos daer na creghen 80. vadem/ maer geloove dattet was door dien dat het loot een wepnigh achter upt bleef. Desen wozp hadde de gront wat grover sant/ eñ om dat wy na onse gissinge dicht by't Eylant Meaxuma waren/ liet ic de Marsseylen ende blind in nemen / teghens d'opinie van sommighe Pilooten/ wozpen ghestadigh (ghedurende alle de quarten ofte wzaecken vanden nacht) het loot upt / ende terstont met den dageraet de Marsseylen weder op gheheyst/ seylende alsoo een wepnigh tyts/ sagen het landt/ t'welck was vant Eylant Meaxuma hoe wel dat d'ander Pilooten / die met int Schip quamen/ seyden te wesen het Eylandt van Guoto: maer waren hier soo seker in/ als in alle heure andere dinghen. Dit landt van Meaxuma hadde in d'eerst ontdeckinghe/ een hoogh stepl afghebickt lant / wesende na het z. w. toe/ alderlaegst/ so wanneermen daer met ober een comt/ so heeftet een Clippe aent eynde van dien/ welcke hem int schijnsel vertoont gheljck een Portresse: Ons wozde ghesept datter een wepnigh van dese Clippe af/ een verborghen Clippe onder water leydt/ daer het water op breeckt.

Beschrijvinge van het scheyden coursen diepte als sanden

Eerste ontdeckinge van Meaxuma.

Een Clip die gedaente als een portresse

Dit

Verscheyden gedenckt van Meaxuma.

Dit voorsz. Eylant van Meaxuma, maeckt het schijnsel van drie ofte vier Eylandē/waer van het eerste (te weten/aende zijde vant zupt westen hem vertoont/als gheseyt is/ hebbende boven om hoogh ofte t'opperste van dien/ twee ronde heuvelen als borsten/ofte gheluck een sael: Die ander twee Eylanden ofte schijnselen van te middewegen sijn als groote Clippen/met veel rootsen ende uytstekende scherpten/gheluck als Orgelen/ende het ander Eylandt ofte t'schijnsel van het Noordt-oosten/ heeft de gelijckenisse van een seer lange maer niet te hoogh Clippe. Wy liepen by dit Eylant heen/doende de cours van n.o. aen: daer ontrent twee mijlen van af. Als wy Meaxuma lieten blijven om dat de wint z.o. was/so liepen wy n.o.n.o.ten o. ende o. n. o .aen/ ende metten dageraet/ seyden sy dat wy de lenghte van t'lant van Amacusa hadden/ende siende te lpwaert/ worden ghewaer een grof dick lant/ gheleghen dicht by't Eylant Cabexuma: Dit Eylandt Cabexuma is black ende lanckwerpent/van een effen landt/ hebbende aent noordt eynde een Clippe ligghen. Dit was den laetsten Julius/ ende quamen den selfden dach binnen in de Haven van Langalaque, twelcke is de Haven ende plaets daer hupdens daeghs de Portughesen haer meeste vaert ende handel hebben.

coursen van Meaxuma nae staende van Amacusa.

Gheleghent heyde ende ghedaente van Meaxuma. beseghelicks de plaets van een clippe.

Dat 37. Capittel.

De rechte kenniſſe vant Eylandt Meaxuma, soo by de diepten, als by't fatsoen ende opdoeninghe vant lant met een onderrechteinghe van de inkomste eode rechte Coursen om te loopen in de Haven, ende op de Ree van Langalaque ofte Langalache gheleghen int lant van Iapan.

Wat wat diepten dat men recht op t'Eylant sal loopē.

Jnden eersten/so wanneer datmen is op de diepten van 75. vadem/ soo salmen recht op het midden vant Eylandt aen komen/ ende komende op dese diepten lant te sien/ soo salt wesen een hoogh stepl afghebickt landt: maer niet te groot/ hebbende opt opperste van dien twee mammen/ ende alsmen daer by ghenaeckt/ soo salmen terstont een ander lanckwerpender lant sien/wesende black ende effen boven op/ hebbende van tusschen beyden twee groote met veel clepne clippen by een ligghen/int fatsoen als Orghelen: maer om dese Clippen te sien/ moet men daer dicht by heen loopen/ te weten/ tot op twee mijlen nae het aldernaeste/ luttel min ofte meer. Dit Eylandt heeft aen t'eynde vant zuptwesten een Clippe ligghen/ende een stuck weeghs daer van t'Zeewaert aen/is gelegen een ander Steen-clippe onder water/ daer de Zee op breeckt/ende aent eynde vant noordtoosten/ heeft het een ander Eylandeken ofte Clippe. Sult weten/ dat comende nae Iapan toe/ ende vindende meer diepten als gheseyt/ is ende quaemt het lant te sien/ so en salt Eylandt van Meaxuma niet wesen: maer sal eer wesen t'Eylant ghenaemt Sancta Clara: ende soo men comt op minder diepten als de 70. vadem/lant te sien/soo salt van gelijcken Meaxuma wesen: maer sel wesen aende zijde van het stuerboort. Het Eylandt Meaxuma leyt op de hoogte van 31. en twee derdendeel graden: Die gheen die na de haven van Langalaque begheert te seylen/ passerende van dit Eylandt twee mijlen nae het oosten daer van af/sal sijnen cours noordoost ende noordtoost ten oosten aen loopen/ ruyme wint hebbende: maer

Ghedaente van ee langwerpende Eylandt.

Gheleghent heyde van twee Clippen ende een Eylandeken.

Wat eylandt datmen vint alsmen over de 80. vadē diepte vint.

beseghelicks alsmē meer als 70. vadem vint. Hoogde van Meaxuma.

Cours van Meaxuma na Langalaque.

somen by de wint heeft salt noodich wesen oost noordoost aen te loopen. Op dese cours salmen op t'Eylant van Cabexuma aen comen/ ende men sal van gheluycken comen te sien de gheberghten van Amacusa, als oock eenighe clepne Clippen/ gheleghen recht teghens over cabexuma diemen terstondt int gesicht sal hebben/ ende soo men in Langalaque wil wesen/ soo salmen hem langhs d'Eylandekens ofte voorseyde Clippen heen houden/ te weten/ t'Zeewaert daer van af. Voor by dese Clippe wesende/ salmen terstondt comen te sien den hoeck ofte t'eynde vant Eylandt A Ilha dos Cavallos, ofte van de Peerden/ t'welcke heeft op het eyndt vant noordwesten sommighe Pyn-boomen staen: men sal op dese punt ofte eyndt aen loopen/ende so wanneer men met de selfde over een comt/ so en salment terstondt niet aen loeven/ om oorsaecke vande bupen/ die van over t'Eylandt Caffury comen/ die men hier ghemeenlijcken crijcht ende ghewisselijcken over comen: als men de voorseyde bupen crijght/ soo salmen aen loeven alle het ghene noodich is/ om int midden van de Haven te comen: als ghy te middewegh zijt/ soo moecht ghy daer vrijelijcken op aen loopē: want en hebt daer nieuwers af te vreesen/ als ghy daer nae binnen toe begint in te loopen/ soo sult ghy terstondt het water sien breken op de steen-plate/ welcke lept soo verde als te middewegh het Eylandt Ilha dos Cavallos, eyntlijcken datmen in dese incomste van Iangalaque anders niet en heeft te doen dan te middewegen voor te loopen/ tot op de Ree daerment set/ anckerende op vier en een half ofte vijf vadem/ t'welck is/ tot soo wanneer u blijft eenen boom die recht teghens de groote ende principaelste kerck deur over staet met het dack (te weten het opperste van die voorseyde Kercke) effene en gelijck over een/ als dan heeftmen de rechte plaets/ ende is seer goet om te anckeren/ Sult op u hoede wesen/ dat als ghy zijt dicht by de punt lants/ die recht vande kerck af comt/ u als dan wat nae de slincker handt toe te houden/ om te schouwen een Riffe ofte drooghte/die van de selfde punt af comt/anckerende als voorzen gheseyt is.

hoemen aen loope sal om in Langalaque te loopen.

Ghedaente van het Eylant dos Cavallos.

Oorsaecke waerom datmen het terstont met ancker sal

Kenteeckē alsmen binnen de haven loopt. & beleghenheyt van ee klip.

Op wat diepten datmen in de haven ancker sal.

tepeckē alsmen de recht te ancker plaets heeft Waerschouwinge voor een Riff.

Plaets van t'selve Riff.

Vermaninghe alsmen by nacht ouerent de clippen is hoe men hem sal gulieren sal.

Advertere u/ dat soo het gheviel dat ghy quaemt by de voorseyde Clippen (daer hier voorzen af gheroert is) inder nacht/ ende begheerdent daer langhs heen te setten/(gelijck als d'oude beschrijvinghe raden) op veertich vadem diepten/ ligghende op perijckel ende met sorghe van een oosten wint: Soo waer mijn advijs (voor beter) te loopen tusschen de voorschreven clippen/ende het eynde vant eylant Cabexuma en sommige Eylandekens (die op de ry vande Eylanden ylhas dos Cavallos ligghen) door heen/ t'welcke een seer breet eñ goet Canael is van twintich vadem diepten/ ende men mach daer in laveren ende wenden vanden eenen boech op den anderen/ na sijn eyghen wil/ in voeghen datmen mach comen te setten op twaelf oft vijfthien vadem nae u gheliefte/ op een blacke ende effen grondt/ te weten by het Eylandt caffury, soo datmen op dese maniere beschut blijft vant noordtoost af tot het zupdoost ende zupen toe/ blijvende verseckerder ende dichter by om des morghens te loopen/ tusschen de Eylanden van ylhas dos cavallos, ende van caffury door nae binnen toe/ t'welcke een seer goet Cannael is/van 10. vadem diepten/ hebt anders niet te doen dan recht door midden heen te loopen/ende om te

Ghelegheyt heyt vā een canael van 20. vadem diepten.

goet ancker gront by het Eylandt Caffury.

Een goede canael tusschen caffury ey Ilhas dos cavallos van 10. vadē diepten.

Digitized by Google

wyper ende sekerder te wesen/ soo moecht ghy een boot ofte schuytken vooz heen seynde/ om te gaen ligghen daert op zijn smalste is/ om u te dienen tot een Bake ofte merckteecken/etc.

Dat 38. Capittel.

De Navigatie ende rechte coursen om te seylen vant Eylandt Meaxuma af nae de Haven van cochinochy ende nae Facunda, met alle de streckinghen ende gheleghentheyt van dien.

Hoe nae dat men aen het Eylant meaxuma loopen mach.

SO wanneer ghy comt te sien het Eylandt Meaxuma, soo ghenaeckter op anderhalf ofte twee mylen na by/ofte wat dichter/ soo ghy begheert: want en hebt daer niewers van te vzeesen/ dan van dat ghy vooz ooghen siet. Begheerende van hier af te seylen na Cochynochy toe/ soo sult ghy uwen cours doen o. ende oost ten noozden aen/u altoos houdende naet oosten toe/waermede ghy sult comen op den inwijck van Aryma aen/ ende soo het inder nacht waer/ ende begheerden te weten wanneer ghy by't landt zijt/ soo wozpt het loot ghestadich upt/ ende comende op 40. badem/ soo zijt ghy ontrent derdehalf ofte tot vzie mylen toe vant lant af/ ende wesende inde mont vanden Inwijck/so sult ghy hart ende grof sandt op de gront vinden: Soo wanneer ghy comt op de 40. badem/ soo moecht het setten/ soo't goet weer waer/ ende u dunckt dat het vallent water is/ om den dach te verbeyden/want de stroomen loopen alhier seer gheweldich na de See toe/ upt waerts aen/t'loot sal u altoos wel onderrechten wat u te doen staet.

cours van Meaxuma nae Cochynochy.

hoemt hem snachts regulieren sal alsmen weten wil ofmen by landt is.

Op wat diepten dat ment setten mach.

Soo het by daegh waer/ sult terstondt het landt van Cabexuma comen te sien/ 't welck een Eylandt is/ gheleghen dicht by 't lant langhs desen hoeck ofte eynde van Cabexuma heen/ (te weten/ aende zijde van ter Zeewaert) is gheleghen een Clippe/ welcke hem vertoont/in 't schijnsel gheliick als een seyl.

Gheleghent heydt van caberuma. een Klippe in gedaente als een seyl.

Gheleghent heydt van so menighe Klippen.

Dese Clippe en machmen niet sien/ dan als men dicht by de punt is: Te lywaert van dese punt af/te weten/ na het noozden toe/ ligghen sommighe Steen-Clippen: maer ten is niet goet datmen die siet alsmen nae Cochynochy wil seylen/ om datse te lywaert ligghen/ als ghesept is. Soo wanneer ghy comt landt te sien (twelcke sal wesen op de 40. bademen) so sult ghy terstondt den inwijck van Aryma comen te ontdecken/ als oock de punt van Cabexuma van deen zijde/ende het lant van Amacusa ende xiquy aen dander zijde/ 't welcke seer hoogh is. Dit lant lept aende zupt zijde/ende Cabexuma aende noozdt zijde. Als ghy dese punt van Cabexuma comt te sien/soo loopt ghy daer tot op een mijl na by/(om oozsaecke van een Steen-Clippe/gheleghen in den mont van desen Inwijck/ uwen wegh nemende dicht by Cabexuma heen/ te weten/ tot op anderhalf mijl daer van af/ ofte by 't landt van Amacusa heen. Soo u de wint alhier in desen inwijck scherp waer/ soo wacht tot dat de vloet begint in te loopen/ welcke u vzenghen sal daer ghy begheert te wesen/ al hier wesende hebt ghy Cochynochy vooz u ooghen/ daer u de Barcken ende schuyten terstont by menichten ghenoech na uwen wille sullen in vzenghen. Die na Facunda begheert te wesen/ sal synen cours nemen oost noozt ooste/ ende noozdt ooste ten oosten aen/ ende alsmen dicht by het land is/ salmen vinden de diepten boven verhaelt/ ende wesende te lywaert van Cabexuma af/ sult daer eenen harden gront vinden/ ende soo het waer recht teghens over de mont vanden Inwijck/ sult sant gront hebben/ als boven gheseyt is. Soo wanneer ghy comt te sien de punt van Cabexuma soo sult ghy na het landt toe loopen/ ende sult terstont by het lant heē/ te weten/een mijl daer van af/etlijcke Steen-Clippen comen te sien/ by de welcke Steen-clippen sult uwen cours daer langhs henen doen/ te weten/t'Zeewaert daer van af: vooz by dese eerste Steen-Clippe is gheleghen een ront Eylandeken/ met eenen boom boven op. Wat voozby dit rondt Eylandeken met den boom/ heeftmen een ander Eylandt/ welche streckt noozdtwest ende zupdtoost/ (genaemt A Ilha dos Cavollos,) dat is/ 't Eylandt van de Peerden. Sult dit Eylandt ghenaken/te weten/by een punt landts/ die aende noozt-zijde van het selfde Eylandt upt steeckt. Dit Eylandt heeft aende zijde vant noozdwesten tot een kentepcken sommige Pijn-boomen staen. Als ghy dicht by de voozsepde noozder punt zijt/ soo sult ghy van daer af oost noozdoost aen/na binnen toe loopen/alwaert eenen Inwijck maeckt. Recht teghens dit Eylandt over naet noozt noozdoost toe/ is gheleghen eenen spitsighen ende scherpen heuvel/ stekende t'Zeewaert in/ van welcken heuvel u sult wachten: want een half mijl van daer af voozt aen/ synt gheleghen twee Steenen/ diemen terstont sien mach Alsmen desen Inwijc in loopt/comende binnen een Eylandeken ofte Clippe/'t welck u sal blijven int oost noozt-oost/ sult daer by ghenaken tot op een scheut van een Goteling nae/ en daer alsoo langhs heen nae binnen toe loopen. Sult terstondt binnen in (te weten/ opt landt van de rechter handt) sommighe Dupnen sien/ ende aende slincker handt een wilderniſſe/ hebbende by de strandt langhs de See cant heen/veel groote steenen/gheliick als kesel steenen. Recht teghens dit Eylandeken over/ aende slincker handt/ ligghen de twee Steenen boven gheroert/diemen niet en mach sien/dan met leegh water van een spzinck vloet: Aldus na binnen loopen/ sult een crups sien staen/ te weten/ op een punt landts/ recht teghens dit crups over is de Kee/ ende van dit crups af oostwaert aen/heeftmen een seer goede haven daermen hem wel vast moet binden/ende verzoghen vande zupdt-zijde/ dit is de Haven/ van facunda, &c.

Wat grondt datmen te lywaert/ vã Caberuma heeft.

Gheleghent heydt van sommighe steen-clippē Beschrijvinge van verscheyden eylanden ende steenclippen

Kentepcken vant eylant dos Cavallos.

Gheleghenheyt van een seperen heuvel.

Waerschouwinge voor den selven heuvel.

Hoe na dat men by het eylandeken dat int o.st. o. blijft/loopen sal.

2 plaets van twee Steenen.

Dergelijckes by het teecken vande Kee.

Dat 39. Capittel.

Een instructie ende sekere onderwijsinghe. Van de Navigatie ende coursen van uyt de Haven van Laogalaque ofte Naugalacht af, tot de Rado de Sumbor, aen de Knste van chyna, ende so voorts nae Macau in chyna, al waer de Portugheſen haer residentie houden,

SEylende van upt de Haven van Langalaque af na Chynen toe/ hebbende eenen noozden wint/ soo't u noodich waer te ancheren/ beneden by de vzie Eylandekens ofte Clippen/ gheleghen recht teghens over het Eylandt Ilha dos cavallos, aen de zijde van facunda, soo set het daer langhs heen: want is over al diep ghenoegh/ gheliick als ick het selver met het loot ondersocht hebbe/ sult het alhier beerste nacht onthouden/om datmen des mozghens/ met dat

plaets waermen ancheren sal als men uyt Langalaque seyl.

goede diepe gront aen de zijde van de Facunda.

Digitized by Google

met dat den dagh aencomt/ de windt van het landt af crijght/waer mede sult tsepl gaen altoos soo veel aenloevende als ghy immers moogt / tot dat ghy t Eylandt Ilha dos Cavallos om zijt / want om dat wy sulcks niet en deden (int Schip van Tristan vaas da Veiga,) waren in perijckel vant Eylandt niet te moghen om loopen.

Oorsaeck waerom het schip van tristan vaas in perijckel quam/ ende 't Eylandt niet om loopen mocht.

Cours van Ilha dos cavallos naer Guoto.

Vooz by 't Eylandt Dos Cavallos wesende/ sult u'wen cours west / west ten zupden/ ende west zupdwest aen doen/ ende soo de windt rupm waer /so en wilt niet loopen naert Eylandt Guoto toe/ want men heefter in dese tijden somtijdts zupde winden/ twelc ick weet/ om dieswille dat ick hier in andere tijden gheweest hebbe/(int Schip van Manoel Travassos,) met groote moepten / dooz dien dat het eenen dwersen wint recht op de Custe is/ ende men en heefter gheen grondt / oock mede om des nachts niet te verdallen bp de Panellas, (dat is : de potten gesept/Clippen also genaemt:) Soo is den besten weg te loopen te loefwaert vant Eylandt Meaxuma, te weten/daer langs bp heen/ aende sijde vant zupdtwesten : vant selfde Eylandt Meaxuma lept een Clippe: Van hier af vooztaen sult u'wen cours nemen w. z. w. aen / al ist dat u de windt scherpte / sult even wel dese cours behouden : want comende ter halver weghen vande Golvo naer de Custe toe / sult sonder twijfel rupme wint genoegh crijghen.

Hannellas dat is potten gesept: Clippen also ghenaemt.

Ontrent 37 ofte 38. mijlen Sumbor af lept een bancke.

Sult op desen wegh (te weten/als ghy wel te loefwaert loopt/) onterent 35. ofte 40. mijlen vande Cabo de Sumbor af / een Bancke vinden/ van 35. 37. ende 38. vadem diepten/ twelckmen soude meenen (van die daer niet van gheadverteert en zijn / dat het de grondt vande Custe van Chynen waer.

Dese Bancke gepasseert zijnde/ sult weder meer diepten crijghen : maer als de diepten daer naer begint te minderen/ soo siet vooz u: want alsdan zijt ghy voozseker bpt lant: Als ghy 't landt van Sumbor comt te sien/ soo sult ghy des nachts zupdt zupdtwest ende des daeghs naet landt toe loopen/ om alsoo altemets een stuck weegs t' Zeewaert vant lant af te gheraken / om te schouwen de Clippen As duas Yrmaas (gheheeten / of de twee ghesusters /) die seer t'Zeewaert in steken / als oock mede 't Eylandt ghenaemt Ilha do Baboxijn twelcke u dwers vooz upt blijft/ liggende verschepden van het vaste landt / t'Zeewaert aen 4. ofte 5. mijlen weeghs / streckende noozdtwest ende zupdtoost. Men loopt alle dese Custe van Sumbor noozdtoost ende zupdtwest ende heeft wat van noozdtoost ten noozden ende zupdtwest ten zupen Als ghy 'tvoozsepde Eylandt van Baboxijn voozbp zijt/ soo loopt op de boven ghesepde cours 3. ofte 4. mijlen vooztaen/ende van daer af w. z. w. aen/ waer mede sult comen opt Eylandeken Chinchon aen/alwaer sult sandt op den gront vinden / twelckmen op alle die achtergelaten wegh ende Custe niet en heeft /) met 18. ende 20. vadem diepten.

Twee Clippen de 2. gesusters geheeten wozden ghy hier gewaerschout dit te schouwen/ ende hoe.

Bpt Eylandeken Chinchon 18. ende 20. vadem diep.

Vant Eylandeken van chinchon af / nae 't Eylandt van Lamon toe / sult u'wen cours nemen z. w. aen / ofte alsoot u goedt dunckt: ende als ghy met die Eylandekens ofte Clippen/ ghenaemt Os Ilhas de Ruy Lobo, over een zijt / soo sult ghy op de grondt vinden / grof sandt ende schulpkens / ende van daer tot Lamon toe (twelcke zijn 12. mijlen / heeftmen 't selfde: Bpt Eylant Lamon heeftmen schulpkens met swart sant ende Oester-schulpkens onder een gemenght: soo ghy u vondt in dese contrepe wesende des nachts / soo en loopt nimmermeer onder de 22. vademen diepten: want hebt langhes de Kiffe heen / 21. ende 22. vadem / met schulpkens ende swart sant op de gront/loopt altoos z. w. aē/ sonder daer van te wijcken / ende soot gheheurde aleert daeghde / ofte wesende des daeghs met een betrocken ende donckeren lucht / (zupdtwest aen loopende/) dat ghy creeght cleyn / wit/ dun/sant/ so weet dat ghy Lamon voozbp zijt/ soo doet als dan u'wen cours w. z. w. aen/ so sult ghy recht opt midden vant Eylandt Ilha Branco aen comen / van Ilha Branco af / soo loopt west aen naert Cannael oft 'tgat toe/ daermen naer Macau toe loopt.

Wat dunt sandt is een teyckē dat ghy Lamon voozbp zijt Van Ilha Branco is de cours w. tot t'Cannel van Macau toe.

Dat 40. Capittel.

Een ander voyagie vande Haven van Langasaque af naer Macau toe, twelcke is van Iapon naer chyna, met sommighe verclaringhe ende gheschiedenisse byt Eylandt Guoto, ende die ghelegentheydt vande Havens van dien ghedaen int Iaer 1584. door een Portugesche Piloot ofte Stuer-man.

Wy schepden upt de Haven van Langasaque den 25. Febzuarij / Anno 84. ende loopende vooz bp d' Eylanden/ van Facunda creghen eenen w. n. w. wint/ so dat wpt anckerden : den 26. soo begonst het soo dapper te wapen / dat wp ons ginghen berghen binnen Tomache : den 17. lichten onse anckers weer op / met eenen o. n. o. endeo. wint en claer weder / ende comende bpt Eylandt Ilha dos cavallos creghen weder eenen zupden wint/waermede wp weder nae Facunda toe liepen/ daer wpt setten.

Anckeren onder Facunda/ dan om qualicheyt weder moesten nae Tomache loopen.

Den 28. des vzydaeghs/ginghen wp weder van Facunda af t'sepl wesende dzie daghen vooz de nieuwe Maen/ met eenen o. n. o. coelen wint : comende tot op dzie mylen van het Eylandt Ilha dos cavallas af / creghen eenen z. o. couden wint/loopende op den boech van het zupdtwesten / alle dien gheheelen dagh over/en begonsten wat op te coelen : wp gistē ons als doen te wesen dzie ofte vier mijlen voozbp het Eylant Guoto : maer inde waeck banden mozghen stont / quamen wp eerst den hoeck van van Guoto te sien / te weten/ eenen heuvel gelegen int noozdwesten/alhier cregen wp eenen scherpen wint/ ende begonst hem te verheffē van upten z. z. o. so seer alst schip met alle zijn seplen verdzagen mocht/ wp lieten de marsseplen op staen / om bet te moghen loeven : een poos daer nae liep de windt naert z. w. ende w. z. w. met twee Donder-slaghen ende veel Blixemen en Weerlichten / soo dat ons genoech verwonderden /dat het daer mede niet en stilden : Des saterdaeghs quamen wp te daghen/ recht teghens den hoeck van Guoto over/ te weten/ bynaest aent eynde van 't Eylandt aende noozdtwest sijde / wesende ontrent twee mijlen vande wal af / hebbende met de w. n. w. wint eenen dwersche stroom/ met de See-baren van upten z. w. seer hol ende verheven / twelck het Schip seer onstelden / al hoewel de wint niet te veel en was/ dan scheen vooz de crachten gheweldige vande stroomen ende See te comen / die ons achterwaerts depsden: want vonden alhier groote ende gheweldige stroomen / om dieswille dat de windt slap was / soo sozghden wp dat wp boven de punt vant Eylandt niet en souden moghen comen / nosh van deen noch

Van Facunda af seplende tot 3 mijlen vant Eylandt Ilhados Cavalos nemen haer cours vooz by het Eylant Guoto.

Wanden hier gheweldige stroomen die t'Schip achterwaerts depsden.

Digitized by Google

Middenbyen een onbewoont Eylant, 2. mylen lang met een goede Haven.

van d' ander syde : want hadden de wint dwers opt Eylandt: wy sagen aent eynt van dit Eylant / noch een ander Eylandt van een leegh ende bebout landt / hebbende ontrent 2. mylen inde lengte / zynde gelegen ontrent anderhalf myl verschepden van Goto, sommige van ons Schip affirmeerden dat daer een seer goede Haven was / loopende aen deen syde in / ende comende aen dander syde weer upt / waerom wy besloten daer in te loopen / om meerder versekerheyt te hebben / gheliyck als wy deden / wy liepent w. n. w. aen naer binnen toe / heeft aende mont van d'uncomste een seer groote heuvel met twee Clippen gelegen aende syde vande punt vant zuydoosten : het Eylandt dat bupten lept bleef aende suncker hant / tot ontrent een myl daer van af : tusschen twelcke ende tlandt is het over al schoon / moecht het Eylandt Goto vzpelycken ghenaken soo naer als ghy wilt / en hebter u nieuwers van te wachten / dan van dat ghy vooz ooghen siet : dincomste vande Haven streckt noozdwest eñ zuydoost / hebbende binnen in een groote Bay / die over al seer diep is / van 20. 30. vadem / ende en hebter u nieuwers van te wachten / dan van dat ghy siet / 'theeft binnen in een bewoont vleck: Van dit Eylandt af tot het landt toe / seytmen over al de diepten van 20. tot 40. vadem te hebben / doch ick heb het ondersocht van ter halver weghen af tot Goto toe / ende vont vande 18. tot 30. vademen / met sandt ende schulpskens op de grondt / hebbende op sommighe plaetsen goede grondt : Van binnen in heeftmen op plaetsen sandt / ende op contrepen modder grondt / wy lieten ons alhier met schupten weder upt halen / een groot half myl weegs / soo dat ons daer naer dē n. wint bleef dienende om ons te salveren en te bevzpen / vande punt vande zupd syde / t'welcke sommighe Steen-clippen zyn / wy liepen langhs 'tlandt vant noozdoosten heen / ende slaechden ons wel : want creghen t'wintich ofte dertigh schuptghens van d'Eylanden / die ons vooz t'wintigh Taes Chynsche munte seer wel hielpen / ende ons Boot voozt haelden / wy gaven hen van gheliycken vyftigh Taes / ende ontrent twintigh Depesas / vooz t Schip geanckert ende vertupt te hebben / al hoewel dat sy daer wel 300. epschten / waer over wy een van onse Poztugesen aen landt sonden / die sy in hostagie vast hielden / doch wy creghen hem dooz een goede middel ende pzacktycke weer upt haer handen / ende als wy ons daer naer hier van beclaeghden / baden ons om vergiffenis / ende sonden hem terstont wederom hoewel wy ghenoegh verstonden / datse vzienden van int eerste waren : want sy saghen seer wel datse gheen macht hadden om ons te beschadighen / en dat wy ons genoech sonder heur hulpe consten behelpen : wy vermerckten soo veel wel aen haer / dat soo sy ons eenighe hinderniſse hadden connen doen / en soudent niet nae-ghelaten hebben / oft men soudense met ghewicht van Silver hebben moeten te vzeden stellen : wy quamen al hier te weten dat dit Eylandt Goto ses ofte seven Havens heeft / die seer goedt zyn / passerende van d'eene syde tot d'ander : maer de voozschzeven haven hadde geen upt-gangh / evenwel was ons soo veel dat wy alhier de nieuwe Maen versekerden / t'welcke was den eersten Martius / ende wy ghinghen den derden weder t' sepl / wesende Vastelavont dagh / met eenen noozdt noozdtoosten wint / ende eenen claren / ende helderen mozghenstondt / bupten upt wesende / deden onse cours zupdtwest aen / vervolghende onsen wegh / met welcke cours quamen wy te sien het Eylandt Meaxuma ende die Panelas (ofte de potten) gheleghen zupdt zupdtoost van ons af / quamen daer recht te middeweghen op aen : dese Panelas zyn twee cleyne steenen: Meaxuma is een Eylandt / ende alsmen daer noozdtwest ende zupdroost met over een is / soo heeftet een schynsel van twee ofte dzie Eylanden / waer van dat vande noozdtoost syde langhwerpig ende tgrootste / ende schynt aende selfde syde een Clippe te hebben : Dit Eylandt ist langhste : maer niet seer hoogh / en dat van te middeweghen is cleyn / hebben dzie spitsen gheliyck als Ozghelen / met oock een Clippe naert noozdoosten gheleghen / tander Eylandt vant zupdtwesten is rondt ende stepl afghebickt / schynende t hooghste van allen te wesen ende schynt van alle canten Clippen te hebben / aen dander syde zyn gheleghen de voozschzeven Panelas al hoewel boven gheroert is / dat het maer twee steenen zyn / niet teghenstaende zyn dzie / te weten / twee by den anderen / ende dander wat verder daer van af verschepden / ende liggen met het Eylandt Meaxuma noozdtwest ende zupdoost : Van hier af vooztaen deden wy onse repse ende Coursen naer Chyna ende Macau toe / als wy hier voozen op een ander verhaelt hebben / ende hier naer noch eensdeels verhalen sullen / etc.

Haven cours z. w. vervolgende / comen aent Eylandt Meaxuma.

Meaxuma is een Eylant hebbende 3. spitsen gelyck als Ozgelen.

De haven van Goto is 18 ende 30. ghy heet u nieuwers voor te wachten dan dat ghy siet.

Ozy. stde van Goto is Clippachtigh

Die van Goto socchten ons te beschadighen doch sy den machte bedwongen.

Dat 41. Capittel.

Een ander Voyagie ghedaen van uyt de Haven van Langasaque, van het Eylandt Iapon naer Macau in Chynen int Schip Sancta crus, waer van was Constapel Dirick Gerritsz. van Enchuysen, int iaer 1586. met alle de coursen ende geschiedenissen van dien, door den Piloot van het selfde Schip ende vaert aengheteyckent.

DEn twintighsten Martius schepden wy upt de Haven van Langasaque, wesende den eersten dagh vande nieuwe Maen des donderdaeghs / met eenen noozdtoosten / ende noozdt noozdtoosten windt / ende waren te neghen uren soo verde als de punt van het Eylandt dos Cavallos loopende west zupdtwest aen : Comende twee mylen van het Eylandt dos Cavallos af / wozdent ganssch end al stil / ende van daer liep de wint naert noozdwesten / in voeghen dat wy zupdtwest ende zupdtwest t'en westen aen liepen / ende somtyds ter halver streeck met eenen slappen windt / des anderen daeghs met den dagheraet / saghen wy d'Eylanden van cojequijn, ende Goto, ende ontrent te acht uren des vooz-middaeghs / saghen wy van gheliycken het Eylandt Meaxuma, in voeghen dat wy dese dzie Eylanden teffens quamen te sien / teghens den nacht-stont waren wy met het Eylandt Meaxuma oost zupdtoost / ende west noozdtwest over een / deden aldus onsen cours zupdtwest aen / hebbende eenen harden noozdtoosten windt / ende reghen / met eenen seer donckeren ende bedecte Lucht / al hoewel de Wolcken ofte swergh alzoos van upten zupdwesten over dzeven. Des sondaeghs wozpen het loot upt / ende vonden een wepnigh meer als veertigh vadem diepten met modder grondt / moecht wesen van Meaxuma ontrent 40. mylen: dese diepten is van een

Loopen by t'Eylandt dos Cavallos.

Sy sien de Eylanden van Cojequijn ende Goto ende Meaxuma te gheliycken.

Bancke

De Bancke leyt van het vaste Landt van Chyna ende Meaxuma half wegen.

Bancke gheleghen inde contreye van ter halver weghen / van tusschen 't Eylandt Meaxuma, ende de Cabo de Sumbor, vant vaste Landt van Chyna.

Des Maendaeghs den 24. vande Maent / en hadden de hoogte vande Son niet / om dat sy bedeckt was / hebbende soo slappen windt dat het Schip effen gheregeert mochte werden / ende om dat wy weynigh voortgangh hadden / wierpen het loot upt ende vonden 40. vadem modder-gront: Dit was des Maendaegs ende tegens den avont / int ondergaen vande Son wierpent loot wederom upt / ende vonden 55. vadem / waer door wy verstonden dat wy begonsten over een Bancke te comen / op dese tydt soo hadden wy al eenen noordooster ende noordt noordooster wint met een goede koelte / niet tegenstaende dat de wolcken altoos upten zuydwesten en zuydt zuydwesten over dreven / so sterc datse ons verschrickten / vreesende dat ons de wint van daer af soude na comen / maer wy hadden etlycke personen in ons Schip / die 't selve alhier wel meer gesien ende ondervonden hadden / sonder datter pet nae volghden / waer mede ons te vreden stelden / in voeghen dat wy met desen voorsz. wint onsen wegh vervolgden / des middaegs wesende des Dingsdaeghs / nam de hooghte vande Son op 29. graden schaers / hebbende van te voren myn gissinghe ende punt inde Caert gestelt / onsen wegh te wesen 100. myle len vande Haven van Langasaque af: maer de Son en gaf soo veel niet.

Siet hier 100. myle den zijn vande Haven van Langasaque.

Des Woensdaeghs den 26. en hadden de hooghte vande Son niet / om dat het een betrocken lucht was: maer hadden eenen goeden noordooster windt ende voortgangh / soo dat het scheen dat wy 30. myle int etmael aenliepen / evenwel so en rekende ick niet meer als 25. myle / om dat ick docht dat het Schip niet te hert en seylden / wy saghen op desen dagh veel Sasbeen dryven / dede onsen cours zuydwest aen / tot des smorgens toe / ende om dat de wint begonst te verstryven / so docht my het goet het Landt wat naerder te genaken / om 't selfde te verkennen / daerom liepen wy (van dat den dagh aenquam /) terstont west aen tot des avonts toe / sonder nochtans lant te vernemen / door dien datter met mist ende damp bedeckt was: maer door de diepten ende gissinghe vermoeden vyf ofte ses myle vant Landt te wesen / de diepten waren 37. vadem / ende wesende teghens den nacht met een doncker weder / liepen zuydwest ende zuydwest ten zuyden aen / dien gheheelen nacht over / en alst begonst te daghen / twelcke was des Donderdaeghs / gisten ons met die Lagarto ofte Crocodille (een Clippe also genaemt) over een te wesen / te weten vyf ofte ses myle 't Zeewaert daer van af / doch bevonden dat het een wepnigh meer was.

Siet hier veel Sasbeen dryven.

37. vademen diepten / is een teycken dat 6. myle vande Landt te zijn

Des Donderdaeghs twelcke was den 27. vande Maent liepen terstont (van dat het begonst te daghen /) w.aen naert landt toe / ende ontrent te vier uren na den middagh / saghen t Landt / te weten / de Eylanden As Ilhas dos Camaroins, (dat is / de Eylanden vande Garnaet:) Dese Eylanden en zijn niet te hoogh / so haest als wy die int gesicht creghen: deden onsen cours 3. 3. w.aen / en een wepnigh geseylt hebbende / sagen een ander ront Eylandeken genaemt A Ilho do Baboxijo twelcke ons recht voor upt lagh / soo haest als wy dit int gesicht cregen: deden onsen cours terstont zupen aen / omt selve te schouwen / om dat wy daer boven een quartier myls niet van af en waren wy vonden alhier soo sterche stroomen / ende loop vant water / en dat is ons faveur / dat wy 't voorseyde Eylandeken in een wepnigh tyts / twee ofte drie myle achter upt lieten / in voegen dat wy alle dien nacht 3. ende 3. ten w. ende ock 3. 3. w. aenliepen / ende int uptcomen vande Maen deden onsen cours zuydwest aen.

De sterke stroomen comen uyt Zuyden daer in haest veel vant lant bē Ilha dos Baboxijo.

Den 28. des Dyndaegs / begonsten wy met den dagh w. 3. w. w. ende w. ten 3. aen te loopen / des middaeghs oft daer ontrent wierpent loot upt / ende vonden 29. vadem modder-grondt / loopende aldus op de selfde cours een wepnigh tyts / quamen landt te sien maer was soo bedompt datmen niet en conste verkennen / dan ontrent ten 2. oft 3. uren / beginnende wat op te claren / saghen ende kenden het Eylandeken van Chinchoo, ligghende n. van ons af / worpen alhier 't loot upt / ende vonden 19. vademen sandt grondt / saghen een wepnigh daer nae van gheluycken / de geheele Custe ende tvaste lant van Chijnen / liepen also op dese diepten alle dien gheheelen nacht over / op 19. 20. ende 22. vadem diepten / met eenen so claren ende helderen Hemel / dat wy by naest den gheheelen nacht de Custe saghen ende alst begonst te daghen / so waren wy een wepnig verder als d'Eylandekens genaemt Os Ylhas Ruy de lobo, ende quamen terstont te sien het Eylandt van Lamon, alhier begonsten wy sommige stroomen tegens te crijgen: Men heeft nae myn gissinghe vande Ylhas de Ruy lobo, tot het Eylandt Lamon, 10. myle weeghs: wy saghen alhier by 't Eylandt Lamon dat het water schuymden ende bernden / te weten / nae de See toe / in voeghen dat wy dicht voor by de Kiffe heen liepē: die geen die van Iapon af comt / moet altoos eerst by d'Eylanden comen als by de Kiffe: dese Kiffe streckt n.o. ende 3. w. is periculeus voor die gheen die van Macau af naer Iapan vaert / wy liepen daer op drie myle naer by heen / met een stercken n.o. ende o.n.o. wint / soo dat wy een voortgangh hadden / dattet scheen 50. myle int etmael te seylen / maer de cracht vant water en teghen stroomen waren soo geweldigh / dat wy maer 25. myle en seylden: dese gheweldige stroomen ende loop vant water comt (nae informatie die ons deden /) upt de Rivier van Toucoan: Dese sterche stroomen dueren aldus / tot datmen voor by 't Eylanden van Ylha Branco is / daer voor by wesende / loopen terstont de stroomen nae 't Eylandt Ylha do Leme toe / welcke is gheleghen dicht by Macau, wy liepen altoos van Lamon af w. zuydwest aen / ende vonden inder waerheyt: Desen wegh van Lamon af tot Ylha Branco toe / seer cort: want streken des nachts terstont alle onse seylen en bleven also liggen en dryven / sonder seylen 3. w. aenghewent / altoos op de diepten van 25. ende 26. vadem / ende int quaert ofte waecke vanden naemiddernacht begonsten onse schoverseylen met het groote Mars-seyl op te hyssen / loopende also w.aen om op de 20. vadem diepten te comen / twelcke is het middewegen vant Canael daermen voor moet / sagen terstont metten dagh 't Eylandt Ylha do Leme, (dat is: 't Eylandt vant Roer /) een wepnigh aende syde van het bat voort geleghen: Dit Eylandt do leme schynt (alsmen daer o. ende w. op aen comt /) clepn te wesen: maer alsment daer naer begint te ghenaken / ende t Canael dieper in comt / soo begint het grooter te werden / heeft int incomen aende

Siet dien t Eylandeken chinchon n. van haer.

loopen dicht by een Kiffe heen / diesder periculeus is voor de gene die van Macau af nae Japon vaert.

Hoe lang de sterche stroomen dueren.

Een seer corte wegh van Lamon af tot Ylha Branco.

Op wat diepten dat men loopen moet om int middenbaen Canael te comen.

Ghedaente van het Eylandt Ylha do Leme.

Ilhas dos camaroins / dat is: de Eylandē vande Garnaet.

Digitized by Google

De Eylanden beuet int inganen van Rio de Lantau

aende rechter handt/twee Eylandekens ofte Clippen ligghen ende van daer af voortaen/ soo beginnen d'Eylanden te strecken op een rye tot Macau toe / als op een ander gheseydt is/ &c.

Dat 42. Capittel.

Een instructie ende breede verclaringe vande vaert van het Eylandt Fyrando uyt Iapan af na de Custe van Chyna toe, tot de Haven van Macau, met alle de coursen, streckinge, eñ geleghentheyt van dien, seer correct gepoincteert ende aenghewesen, door een Portugelschen Piloot ofte Stuerman.

Op wat diep een persoon binnen loopen moet van Fyrando nae Macau ofte Canton

DJe gheen die begheert te seylen van het Eylandt Fyrando af / naer Macau ofte Canton in Chijnen toe/ sal (so haest als hy upt de Haven van Fyrando schept/so hy tijts genoegh heeft om te comen by't Eylandt Goto) terstont voortaen varen/ en soo niet / salt een mijl weeghs van Fyrando af setten / op de diepten van 28. vadem / alwaermen hem ghereet ende veerdigh maken mach/en syn boot vast binden/ om des anderen daeghs met den dageraet 't seylte gaen.

Vermaninghe datmen langhs clarck bij Fyrando loopen sal/ tot het Canael tusschē Fyrando ende Goto.

So haest als ghy van hier ofte van Fyrando af 't seyl zijt ghegaen / om uwen wegh te vervolghen/sult langhs 't Landt van Fyrando heen loopen/tot het eynde van dien/ ende als ghy zuydwest aen loopt / (tot dat ghy by 't Landt comt/)so sult ghy wat meer dzagende houden naer't zuydwesten toe/ soo sullen u blijven aende west syde 3. ofte 4. Eylanden/eñ comende by 't upterste van dien int zupen sult terstont comen te sien het Canael/dat tusschen dit Eylandt ende 't Eylandt van Goto doorloopt/door 't welcke sult passeeren: Voor by dit Canael is ghelegen een ander Eylant/tusschen 't welcke ende 't Eylandt Goto sult van ghelijcken heen loopen/ als ghy door eñ bupten dit Canael zijt / ende dat u d'Eylanden blijven aende west syde/ soo sult ghy langhs Goto heen loopen/ (tot dat ghy daer voor by zijt/) t'Zeewaert in/ om uwen cours te stellen en wegh te verdzeren / soo't gheviel dat u de wint quam te stillen int door-loopen vant Canael/ moegt het daer wel anckeren/te weten / dicht by t'landt van Goto, men heeft in dit Goto seer goede Havens/die door eñ weer door passeeren / waerom het geen een Eylant alleen en is/maer is ghedeelt in veel affschepsels : Als ghy t'twee mijlen van Goto af zijt/ sult uwen cours west zuydtwest aendoen/ tot dat ghy de twee Eylandekens diemen noemt Xama ende d'ander van Meaxuma, voor by zijt/ welcke zijn ghelegen van dit Eylandt van Goto af/acht mijlen weeghs: Dese Eylandekens voor by zijnde sult zuydtwest aen loopen/ende naert zupen vande voorsz. Eylandekens af / sal u een ander Eylandt blijven genaemt Meaxuma, daer ghy oock langhs heen mooght loopen/by dese voorsz. Eylandekens ist over al seer schoon/sonder eenigh vuyligheyt te hebben/ noch by 't Eylandt van ghelijcken: Dit Eylandt is ghelegen op 31. een derdendeel graden / sult tusschen 't Eylandt eñ d'Eylandekens heen loopen/als ghy voor by dese ende 't Eylant Goto zijt/ so sult ghy z. w. ende z. w. ten z. aen loopen.

Als ghy dit Eylandt ende d'ander Eylandekens voor by zijt/z. w. aen loopende als gesept is / soo sult ghy recht op den hoeck Cabo de Sumbor aen comen / welcke is ghelegen aende Custe van Chijnen op de hoogte vā 28. een derdendeel graden/ ende soo't claer weer waer/eñ begeerden tlant alhier te comen verkennē/moogt het wel doen/ so niet/ so en wilt de Custe niet te naer genaken/om voorsake van de veel Eylanden/die daer langs by heen ligghen: want sulter van bupten of by heen loopen/ u daer altoos so verre van af houdende/ als u dunckt noodigh te wesen / om daer vry van te wesen / en des nachts niet tusschen in te vervallen: want zijn aende Custe (te weten/ vande C. de Sumbor af tot Chinchon toe/) altemael Eylanden / sult van ghelijcken op u hoede wesen / niet te verre t'Zeewaert in te loopen/om te ghenieten de winden die dan overt landt waepen / eñ men heeft t'Zeewaert d'Eylanden van cleyn Lequeo, (ghenaemt Lequeo Pequeno,) en dat vande Visschers welcke ligghen vant vaste landt verscheyden ontrent 20. mijlen weeghs. Soomen eenen claren eñ helderen nacht hadde/soo machmen wel voor by d'Eylanden heen loopen/ doch altoos met goeder acht ende opsicht/ 't alder periculeuste Eylandt dat aen dese Custe leydt/ is het Eylandt dos Camaroins ghenaemt / ofte vande Garnaet/'t welcke bupten alle d'ander t'Zeewaert in steeckt: Ick heb tweemaels tusschē dat ende tlandt gepasseert / is een Eylandt in twee-en ghedeelt/door een scheursel ofte open die 't geeft: Vier mijlen voor by dit Eylandt voortaen/is ghelegen een cleyn Eylandeken/ twelcke black ende effen met de Zee is / hebbende sommighe stenen noordoostwaert van hem af steken/doch niet te veel/soo't gebeurden dat ghy alhier inder nacht by heen liept/ sulter u van wachten met goeder opsicht: want is cleyn ende black sonder eenighe gheboomten/sult van ghelijcken op u hoede wesen/voorts Eylandt Baboxijo t'welck ingheliker t'Zeewaert in steeckt/in voegen dat so wanneer ghy daer op verdacht zijt / met goeder wacht ende voor-raet/ mooght alhier vryelijcken heen loopen/want en hebt u nieuwers van te vreesen dan van dat ghy voor ooghen siet/als gheseyt is.

Oorsaecke waerom dat men niet dicht aende custe comen mach.

Van Cabo de Sumbor tot chinchon zijnt al Eylanden

Waerschou winge met te diep inde Zee te loopen.

Gelegenthy dant eylant Lequeo Pequeno ende vande Visschers.

Waerschou winge voor talden periculeuste Eylant dat Camaroins.

Gheda'te van een Eylandeken 4. mijlen van Fyra dat Camaroins

Waerschou winge voor dit Eylandeken

Dese selfsche voor t eylant Baboxijo.

So wanneer dat ghy zijt 15. mijlen vande Cabo de Sumbor af/ (te weten / vande punt van het vaste landt te rekenen en niet vande Eylanden daer by gheleghen/) soo sult ghy alsdan uwen cours zupdtwest aendoen / loopende alsoo bupten alle d'Eylanden heen/ waermede versekert sult wesen van het Eylandt Lequeo Pequeno oock mede soo sal u den tijdt ende tweder wel wijsen wat dat u te doen staet. Als ghy Lequeo Pequeno voor by zijt oft wat eer / (soo't te pas comt/) sult het landt comen te verkennen: want is u noodig dat te sien / om oorsake van het Eylandt Lamon als oock mede om niet te seer t'Zeewaert in te wijcken: men loopt dese Custe van Sumbor af tot Chinchon toe/ noordoost ende zupdwest ende heeft wat van noordoost ten noorden ende zupdwest ten zupen doch niet veel.

Coursen by Sumbor tot Chinchon.

Soo wanneer ghy met Chinchon over een zijt/ende dat ghy't by de mercken van 't Lant ofte door de hoogte vande Son verkent hebt wesende 4. mijlen vant Lant af/ soo sult ghy uwen cours z. w. aen doen / om bupten 't Eylandt Lamon heen te loopen / ende soo ghy begheerden binnen dese Eylandekens door te passeeren/moogt het ooc wel doen/want isser schoon ghenoegh/ ende en hebt nieuwers van te vreesen / maer soo ghy sorgh haddet Lamon te missen/soo ist beter te loopen/als boven gesept is: want sult alsdan verscheyden genoeg

Cours om bupten Lamon om te loopen.

vande

Digitized by Google

Gelegentheyt vã een quade Riff.

vande Riffe van Lamon af loopen / die seer quaet is/sult alhier seer goede opsicht hebbē: want als ghy Lamon voor by zijt/ so sult ghy uwen Cours nemen naer de Eylanden van Lanton toe: d'Eylandekens die men heeft aermen by Lamon comt/ zijn ghenaemt Os Ylhas de Ruy lobo, dat is: d'Eylandekens van Ruy lobo, vande welcke dat vant noordooſten het clepnſte is/wesende 't ander een wepnigh grooter / op het grootſte ſietmen ſommighe wilderniſſe ſtaen: Van hier af tot Lamon toe zijn seven ofte acht mijlen/heeft er vande ſijde van ter Zeewaert 20. vadem diepten / met ſchulpkens op de grondt/sult van hier af loopen z.w. aen/eñ houdende een wepnigh naert z.w.ten z.toe/ende ſoo 't by daegh waer / sult terſtont d'Eylandekens(die aent eynde vande Riffe van Lamon liggen/)comen te ſien/ waer van de voorſz. Riffe afcomt / ſtreckende van anderhalf tot twee mijlen toe veer / op deſe voorſeyde cours ſult ſeer wel loopen/ eñ ſoo't by nacht waer mooghter u van wachten / en op u hoede weſen.

Warmaninge datmē de cours alſmē voorby Lamon ſal.

Namen van de Eylanden eermen by Lamō comt

Gheſtaente vande eylanden vã Ruy Lobo.

Diepte eñ grōt vyders Eylanden.

Gelegentheyt van een Riff by Lamon.

Loopende op de voorſeyde cours van zuyd west aen/ ſoo sult ghy tZeewaert vande ſteenen van Lamon af loopen/ wilt altoos u beſte doen om alhier des daeghs voor by te paſſeren/ ende als ghy 't Eylandt Lamon ghepaſſeert zijt / ſoo hout u terſtont nae 't landt toe/ om daer langs by heen te loopen: Van Lamon af tot ontrent vijfthien mijlen weeghs voortaen/ſo ſtreckt de Cuſte vant vaſte landt noordoost ende zuydwest / ende van daer voortaen oost noordtooſt ende zuydwest tot het Eylandeken Ilha Branco toe/ twelck is ghelegen verſchepden vande Cuſte af/ ontrent vijf mijlen op de hooghte van 22. een half graden/te weten/recht tegens over den Inwijc / AEnſeada de bona ventura genaemt/ dat is:den Inwijck ofte Bay van het goet aventuer: Men mach dicht by dit Eylandeken Ilha Branco heen paſſeren/ſo wel vande ſijde vant landt als tZeewaert/naer 't u te pas comt: voor by dit Eylandeken weſende/ ſo beginnē terſtont d'Eylanden van Canton,op een ry gheleghen: Van dit Eylandt Ilha Branco af / tot het Eylandt Ilha de Sanchoan toe zijn 50. mijlen.

Strecktinge vande cuſte van Lamon 15. mijlen veer tot Ilha Branco.

Hoogte van Ilha Branco

Gelegentheyt van AEnſeada de bona venturā

Was dat de eylanden vã Canton beginnen.

Als ghy Ilha Branco voor by zijt / ſoo ſult ghy weſt zuydweſt aen loopen:men heeft van Ilha Branco af tot Macau toe 24. mijlen/ te weten twaelf mijlen/tot datmen int Canael ofte 't gat van tuſſchen d'Eylanden in comt/ende van daer af ander twaelf mijlen tot Macau toe / ſult u beſte doen om te loopen dooſt eerſte Canael dat ghy vint/ by 't welcke zijn geleghen ſommighe hooghe ende ronde Eylandekens: deſe Eylandekens ſullen u blijven aende ſijde van het noordtooſten ende heeft aende zuydtweſt ſijde twee Eylanden / waer van 't een ſeer hoogh ende ſtepl afgebickt is/ hebbende aende ſijde van ter Zeewaert een Steen-clippe ligghen / met deſe hooghe ende cale Eylandekens over een zijnde/ ſult aende noordt ſijde daer van af / een gat ofte mondt van een Canael ofte doorgangh ſien/daer ick nopt door gheloopen hebbe / dan latende de voorſeyde Eylandekens aen ſtuerboort / loopende alſo zuydweſt aen/ſult terſtont de mont vant Canael (daer ghy deur moet/) comen te ſien/al iſt ſchoon dat het u ſmal ſchijnt te weſen/is niet teghenſtaende ſeer goet: want ick heb daer wel by nacht in gheloopen / ſult als geſeyt is/die voorſz. groote Eylanden tZeewaert laten/eñ loopen met de vloet naer binnen toe weſt/weſt ten noorden eñ weſt noordweſt aen / ſoo ſult ghy recht op Macau aen-comen/ook mede ſoo ſal de wint ende 't weder u wel wijſen wat u te doen ſtaet.

Gheſtaente vande Eylanden vã Ruy lobo.

Warmaninge datmē de cours alſmē voorby Lamon ſal.

Strecktinge vande Eylanden vã Macau.

Coursen om naer Macau toe te loopē

Soo wanneer ghy comt van Iapon af/recht tegens de Cabo de Sumbor over/ daer 15. mijlē tZeewaert af weſende/ſo werpt het loot upt/ ſult daer van 40. tot 45. vadem diepte vinden modder grondt / met veel ſtroomen van puyl water/als ghy't landt int geſicht hebt/ſo ſult ghy daer langhs by heen loopen/ tot die laetſte Eylanden van Chinchon toe / die 8. mijlen tZeewaert in ſteken/ by de welcke ſult vindē boeyen van netten eñ fupcken/met vleughels eñ vlaggen/die de Viſſchers van die contrepe daer tot merckteeckenen op ſtellen: Van hier af tot Chinchon toe zijn 12. mijlen.

Diepten tuſſchen Macau ende Sundoy weſende.

Gelegentheyt vande eylanden vã Chinchon.

Teyckenen vant ſelve Eylande

Recht teghens deſe voorſeyde boeyen met de vlagghen ende vleughels over/is gelegen een Stadt ghenaemt Guara, van deſe Stadt af ſult u terſtont naert landt toe houden/ende om te kennen de Somen / (dat zijn de Chijnſche Carveelen ende Barcken) dieſe in deſe contrepe ghebruycken / ſoo is te weten/datſe maer een ſepl en voeren / nu om naer uwen wille by het landt te comen / ſoo ſult ghy weſt aen loopen/ ook mede ſult weten dat de Varella van Chinchon (dat is:de baecke ofte kentepcken van Chinchon,) een hoogh landt is/ gelegen langs d'incomſte van Chinchon heen/ hebbende vande ſijde vant zuydooſt een hoog landt/ loopende naer't zuydweſt al dalende af/ ſtreckende tot teghens een Eylandeken over/ ghelegen drie ofte vier mijlen tZeewaert in: langhs de punt vande Varella heen is gelegen een Eylandt/te weten/ een mijl weeghs vande punt verſchepden / vant welcke ſtreckt een Riffe van ſant af/hebbende met leegh water twee vadem diepten / ſtreckende tot ontrent een ſchoot van een Goteling verre/ naert ander boven ghementioneerde Eylandeken toe/ gelegen recht over d'incomſte/twelcke ſtreckt inde lenghte ooſt ende weſt / hebbende int midden eenen ſcherpen bergh / ende naert z. weſten/ſoo loopt het voorſz. landt (van Laylo ghenaemt/)ſeer leegh af/ alhier weſende/ſoo iſmen daer dicht by/ ende en hebt anders niet te doen dan de punt om te loopen/ende ſettent op vier vadem modder grondt / aende ſijde vant noordtooſten ligghen ſommighe Eylandekens/te weten/ dicht by de punt van Laylo, ende twee mijlen tZeewaert daer van af/ heeftmen de diepten van 20. vadem / twater van deſe contrepe is ſeer blau: Van hier af naer Lamon toe / te weten / 3. ofte 4. mijlen vant landt af / ſoo en paſſeertmen boven de diepten van 18. tot 20. vadem toe niet/eñ weſende van Chinchon naer Lamon toe / ſoo ſult ghy op de grondt vinden/ dun clepn ſant/met ſommighe ſchulpkens onder een ghement/eñ zijnde tegens Chinchon over/ofte naert noordooſten toe / ſoo ſult ghy daer modder grondt vinden/met de ſelfde diepten van 18. ende 20. vadem/ende recht teghens Lamon over/heeftmen ſommigh ſwart ſant op de grondt/&c.

Beſchrijvinge van verſchepden Eylanden ende een Riff.

Diepte vant ſelve Riff

Hoe het lande van Laylo af loopt/ mitsgaders de plaets van ſommige Eylanden.

Diepte eñ couleur van water/2. mijlē vant land van Laylo.

Diepten tegen over Chinchon weſende.

Dat 43. Capittel.

Een verclaringhe om te loopen uyt ende in, door die Canalen ende gaten van tuſſchen d'Eylanden ende Clippen van Macau, met alle de merckteyckenen ende rechte kenniſſe van dien, om daer door te ſeylen tot inende uyt de Haven van Macau, &c.

Soo ghy

Digitized by Google

Wat dat de Schepen in Macau op de Ree liggen.

SOo ghy begheert te seylen uyt Macau, soo weet dat soo haest als ghy u anckers licht vande Ree daer de Schepē liggen af ('t welcke is recht teghens over het Bolwerck van Casper Borgies,) soo sult ghy terstont (noordoost) comen te sien een witte vlecke / staende boven aen den Bergh ende hebt terstont naer het oosten twee heuvelen / makende met den Bergh vande witte vlecke dzie te samen.

Beschryving van dese heuvelen.

Men heeft den tweeden heuvel ('t welcke den middelsten is/) bloot en gantsch ondeckt staen/ schijnende door de Rootsen ende Clippen (van het opperste van't velt dos Patanas ghenaemt/) heen/ 't welcke te middewegen van het Canael is / zijnde tot by de laetste huysen vande Stede: Soo wanneer ghy met de voorseyde huysen over een comt / soo sult ghy terstont den derden heuvel ontdecken/ in voeghen dat soo wanneer ghy met die sandt punt (gheleghen dicht by de Varella dos Mandorijns ghenaemt/) over een zijt / soo is den voorseyden heuvel by naest gheheel ontdeckt/ alwaer sult hebben vijftehalf vadem diepten/ te weten/ met hoogh water van een spzinghvloedt: Soo haest als ghy de sant punt ghepasseert zijt/ soo sult ghy beginnen meer diepten te crenghen / te weten / vijf ende sestehalf vademen / loopende op deser manieren / sult recht op een gebroocken Landt (gelegen aen d'ander syde / teghens over 't Eylandt ghenaemt Ilha do Bugio, dat is: 't Eylandt vande Meercatten/) aencomen.

Een sandt punt by Varella dos Mandarijns.

Diepte by de 2. heuvel.

Plaets vant Eylandt do Bungo.

Als ghy comt op de voorseyde diepten/ soo sult ghy in het zuyden comen te sien een open/ t welcke ghenaemt wordt A Enseada de Gonsalo Vaaz, dat is / den Inwyck ofte Bay van Gonsalo Vaaz, heeft binnen in een Bergsken ('t welcke hem verthoont gheljck een Eylandeken ofte Clippe /) staende aende oost syde/ ende aende west syde heeft het twee uptsteeckende punten/ als ghy dese twee punten aenden anderen brenght/ soo zijt ghy int midden van het Canael/ sult daer acht op hebben dat d'een altoos met d'ander over een comt: want sult met de mercken op het diepste eñ het beste heen loopen / twelcke is op 27. span waters/ te weten/ met een spzinghvloedt/ gheljck als ick daer ghevonden hebbe in den tijdt vande Monson/ ofte conjunctie/ datmen naer Iapon vaert hebbende eenen oosten wint/ want met de noorden winden heeftmen daer minder waters ofte diepten.

Gheleghentheyt vande inwyck van Gonsalo Vaaz.

Wat men moet acht nemen de diepten te vinden.

Om nu te weten wanneer dat ghy soo verre zijt als de Bancke / soo is te weten/ dat noorden aen naer het Eylandt A Ilha do Bugio toe / gheleghen is een Steen-clippe/ die hem int schijnsel verthoont gheljck een bewassen heupel/ welcke leydt t'alder noordelijckste van alle d'ander / ende langs de strant heen heeft het een gecloven Rootse/ van twee punten: Als ghy de voorschreven Steenclippe/ (twelcke een bewassen heuvel schijnt te wesen/) met die voorseyde gecloven Rootse (recht int midden) over een brenght/ alsdan soo zijt ghy op de voorseyde Bancke/ ende soo wanneer het voorseyde merck-teycken van d'een ofte d'ander syde oneffen staet / soo sult ghy terstont meer diepten vinden / twelcke sal wesen aldus / te weten / loopende u'wen coers van het zuydtoost recht op het diepste/ ende grofste landt van d'ander syde aen / tot dat ghy comt op de 4. ende 5. vadem diepten/ twelcke is de punt diemen noemt van de Varella, ende begerende te loopen door het ooster Canael/ soo sult ghy zuydoost/ende oost zuydoost aen loopen / tot dat ghy t'Eylandt gheneemt Ilha do Lastro ondeckt hebt / te weten/ tot gheheel by het eynde vant Eylandt do Bugio, als dan soo en ist niet goet meer zuyden aen te loopen / om te schouwen die steen die teghens het Landt vande Varella over leydt: Soo wanneer ghy t'Eylandt do Lastro ontdeckt hebt/ als gesept is/ soo mooght ghy by die voorseyde Steen heen loopen / tot op die lenghte van twee Cabels nae/ sult alhier hebben die diepten van achtentwintigh tot neghenentwintigh span toe / te weten/ met een spzingvloedt/ ende om te weten wanneermen de Steen alder naest is/ soo weet dat het sal wesen/ soo wanneer dat ghy d'eerste Clippe (vande twee die aende noordt syde van het Eylandt do Lastro ligghen/) gantsch ende al ondeckt siet/ alsdan zijt ghy ontrent een steen woorp vande voorseyde Steen af/ op de diepten als gheseyt is / ende soo wanneer ghy de tweede Clippe gheheel ontdeckt/ soo zijt ghy boven de Steen: Van gelijcken soo machmen het weten by een ander merc-teycken/ twelcke is een witte vlacke/ staende aenden Bergh diemen boven over de Stadt heen siet/ ende heeft een Steen / twelcke hem verthoont gelijck als een Mans hooft.

Door het Canael loopende/ suit ghy 5.6. ende 7.0. aengaende vmmen Ilha do Lastro/ gheheel liggende by ende vant eylandt do Bungo.

Merckent om te weten oft ghy by de steen zijt.

So wanneer ghy de voorseyde witte vlecke brenght te middewegen vant dack/ vant Huys van Don Ioan d'Almeyda, als dan soo zijt ghy met de voorsz. Steen over een/ alsmen daer voor by is / soo ist goet t'Landt van het zuyden te ghenaken / in sulcker voeghen dat ghy de twee derdendeelen laet aende syde vande Stadt/ ende een derdendeel aende zuydt syde/ loopende op dese manier/ sult meer diepten hebben dan te middewegen/ tot dat ghy op de Bancke comt / welcke niet meer dan sessentwintigh span waters heeft/ te weten/ met hoogh water van een spzingvloedt/ ende begheerende te weten / wanneer dat ghy daer begint over te comen / soo weet dat het sal wesen dat wanneer u de dwers ofte speur vande groote Kercke/ met het dack van een Huys (dat aende strandt staet/) over een comt / twelcke respondeert op de wegh die vande selfde deur / recht naer de strandt toe comt / in voeghen dat u de deur gheheel ontdeckt blijft/ alhier heeftmen sevenentwintigh ende achtentwintigh span waters ofte ondiepten/ twelcke sal wesen/ soo wanneer ghy comt te sien en te ontdecken het Clock-huys ofte 't opperste vande Kerck van San Paulo, met een Bergh / die achter de selfde Kerck staet/ ende so haest als u dat selfde Cloc-huys bedeckt blijft/ soo sult ghy terstont meer diepten vinden / te weten 32. span / dat zijn vier vademen/ dit sal wesen tegens over de plaets daermen het versch water haelt/ ende loopende een weynigh voorder aen/ sult vier en half ende vijf vadem diepten vinden / te weten/ met een spzingvloedt: Dit was de Ree daer het Schip Sancta Crus (een Schip van seven ofte acht hondert vaten /) gheanckert lagh/ ende soo wanneer het selfde om dzapden met d'ebbe / soo bleef het halve Eylandt van Lastro ontdeckt / al hoewel het een stuck weeghs van het Landt af was: Men heeft een seer goet teycken ofte merck/ om te weten wanneermen het Lant vande zuydt syde aldernaest is / soo salmen naer het Eylandt do Lastro

Dat't eerste huys van Don Ioan d'Almeyda cennit meer bij by noemt.

We sy deen vande groote Kercke/ en een huys op strant/ wijsen u de diepte voor/ daer over een comen.

Noch andere mercken vā de Kercke van San Paulo.

Digitized by Google

Twee Clippen dooz de anderen ſtecken/ ſo iſmen recht int diepſte vant Canael.

Do laſtro toe/te weten / nooꝛden daer van af 2. Clippen ſien. Als hem deſe 2. Clippen dooꝛ den anderen ſteken/ alſ dan ſoo iſmen op het diepſte vant Canael / tot datmen over de Bancke iſ/ &c.

Dat 44. Capittel.

Van't loopen vande ſtroomen ende wateren, op de Vaert ende wegh van Malacca naer Chyna toe, op den tijdt vande Monſon ofte Conjuctie, datmen van Malacca nae Chyna vaert.

Vande cuſte van Champa ofte Camboja ſo loopen de ſtroomen ſeer ſterck naer zuyden.

SVlt weten dat vant Eylant Pulo Cato, af(gelegen aende Cuſte van Champa, van 't Landt Camboja) tot die Varella toe('twelck is een plaets/ gheleghen op den wegh van Pulo Coto af nae Malacca toe/ aende ſelfde Cuſte van Champa ofte Camboja) ſoo loopen de ſtroomen ſeer ſterck naert zupen toe. Vant Eylandt Pulo Cato af 5. mijlen vooꝛtaen / ſoo loopen de ſtroomen ſeer geweldigh nae't Eylandt Champello ende den Inwijck A Enſeada de Cauchinchina toe.

3. onderden loopen hier de ſtroomen na het n.w. toe/daer na naert z.w.

Item / inde Monſon van Chyna, dat iſ/ alſmen van Malacca afſcheydt in de Maenden van October / November ende December/ ſoo loopende daer de ſtroomen naer't nooꝛdweſten toe.

Hier loopen de ſtroomen crachtighst het zuyen

Vande Maendt Januarij vooꝛtaen / ſoo loopende nae't z.w. (dat iſ na de dꝛooghten) toe/ daerom moetmen daer op verdacht weſen/met goet advijs vooꝛ de gheen die alhier begeert te varen / dat als ghy begint te ghenaken de contreye vande dꝛoogten(die tegens de Cuſte van Champa over ligghen) tuſſchen dien ende de Cuſte incomende / ſoo loopen de ſtroomen ſo crachtig naer't zupen toe/als een ſteen-wooꝛp vander handt.

Advertere u dat ghy niet en wilt comen in't gheſicht vant Eylandt Aynao, ſoo't niet en waer met eenen nooꝛden windt / want hebbende eenen ooſten windt/ ſoude in groot perijckel weſen.

Dat 45. Capittel.

Vande ghetijden ende het waſſen vanden wateren van Malacca.

Hier loopen de wateren als ſtroomen altijt naer zuyden.

IJDen eerſten/vande Haven van Patane af(gelegen aende o. ſijde van lant ende Cuſte van Malacca,) tot het Eylandt Bimao' toe/(twelcke lepdt bp de Straet van Singapura, onder de Lynea Æquinoctiael,) loopen de ſtroomen ende wateren altooꝛ nae het zupen. Alle de vooꝛſeyde Cuſte langſ/ tot het vooꝛſz. Eylant toe/te weten/inde Maenden van November ende December.

Vant Eylandt Pulo Condor tot het Eylandt Borneo is noordtoost.

Vant Eylandt Pulo Condor af/gheleghen tegens over de Haven ende 't Landt van Camboja)tot het Eylandt Pulo Timao', (gheleghen aende ooſt ſijde vande Cuſte van Malacca , te weten/ten tijden datmen van Malacca af comt/ op de cours van ter halver ſtreet vant zupen) ſoo loopen de ſtroomen naer het Eylandt Borneo toe/ende comende op de halve ſtreeck nae 't zupdweſten toe/ ſoo loopen de ſtroomen nae de Cuſte van Pan toe/twelck lept aende Cuſte vant landt vande ooſt ſijde van Malacca.

Nooꝛdby Pan in Sett/de wegh nae chyna/loopt de ſtroomen nae de cuſte van champa toe.

Van Pulo Condor af naer't Eylandt Pulo Zeſir (gheleghen teghens over de Cuſte van Camboja,) ſo loopen de ſtroomen nae't ooſten/ ende vooꝛ bp Pulo Zeſir,de wegh na Chyna toe) loopen de ſtroomen nae de Cuſte van Champa toe. Vande valſche Varella,('t welck lept 15. mijlen vande rechte Varella, gheleghen aende Cuſte van Camboja) ſoo loopen de ſtroomen ooſt aen/ te weten/ vijf ofte ſes mijlen vande Cuſte af : Dit iſ te verſtaen in't eynde van Julius / ende de Maent van Auguſtus.

Alſmen vant Malacca na Chyna vaert loopen de ſtroomen na de dꝛooghten toe.

Inde Monſon vande zupe winden/alſmen van Malacca nae Chyna vaert / ſoo loopen de ſtroomen/ te weten/ inde Golfe van Pulo Catao', tot het Eylandt Aynao' toe/ nae den Inwijck A Enſeada da Cauchinchina, dit iſ te verſtaen tot het laetſte van December toe / ende van Januarius vooꝛtaen / ſoo beginnen de ſtroomen in deſe Golfe eñ vooꝛſz. contrepe/te loopen nae de dꝛooghten toe / die teghen over de Cuſte van Champa ende Camboja, (te weten/ van d'ander ſijde)heen ſtrecken/ende hoe het later(van Januarius af) int Jaer wooꝛt/ hoe datſe ſtercker ende gheweldigher nae de dꝛooghten toe loopen.

Indeſſelven tijden can chyna nae Malacca/varen de / loopen de ſtroomen ſterck van Pulo catag nae Eylandt Pulo cambir toe.

Inde Monſon van Chyna,te weten/alſmen van Chyna af nae Malacca vaert/ſoo loopen de ſtroomen ſeer ſterck / vant Eylandt Pulo Catao' af / tot nae 't Eylandt Pulo Cambir toe/ zijn bepdegaer gheleghen bp de Cuſte van Camboja ofte Champa.

't Gheſchiet ſomtijdts datmen vanden 28. Julius / tot den 4. Auguſtus/ vande Varella af / tot Pulo Catao' toe / ſtilten crijght/ ende alſdan ſoo crijghtmen de Terreinhos, dat zijn winden / die van obert landt waepen) van upten weſten ende nooꝛdweſten / ende de Vyracoyos (dat zijn de winden van upter See) van't ooſt zupdooſten/ende ooſt nooꝛdooſt ende comende int nooꝛden/ loopende terſtont na het zupen/ waer nae terſtont de ſtilte volght/ tot dat de Terreinhos ofte landtwinden weder op comen.

Gebruyck wilt den die alleen aende cuſte vant lant.

Dit iſ te verſtaen tot op twee mijlen vande Cuſte af/en niet verder : want zijn winden/die alleenlijck aende Cuſte regneren / als wp op ander plaetſen genoegh verclaert hebben / daer wp vande winden Terreinhos ende Vyracoyos ghehadt hebben.

De ſtroomen loopen ooſt waert aen boos by het Eylant Lequeo Pequeno noꝛtwaertſ Bungo.

Alſmen vaert vooꝛ bp 't Eylandt Lequeo Pequeno, (ofte cleyn Lequeo, nae 't Landt van Bungo toe/ gheleghen int Eylandt Iapan, ſoo loopen in die contrepe de ſtroomen (te weten/ tot het Eylandt Tanaxuma toe) ooſtwaerdt aen.

Vande 30. graden nooꝛden aen / tot een wepnigh meer als te middeweghen vande wegh nae Iapan toe/ ſoo loopen de ſtroomen (te weten van die contrepe af / tot die Cuſte van Chyna toe) nooꝛden aen/ nae den Inwijc A Enſeada de Nanquijn toe. Dit iſ te verſtaen inde Monſon vande zupe ende zupdtweſte winden.

Loopen van ſtroomen den Inwijc A Enſeada de nanquijn toe

In deſe Monſon vande zupe ende zpudtweſte winden / ſoo loopen de ſtroomen van het Eylandt Pulo Tayo af (gheleghen vooꝛ bp het Eylandt van Aynao', aen de Cuſte van Chyna) tot nae het Eylandt van Sanchoan ende d'Eylanden van Catao', nae't z. weſten toe.

Dat 46. Capittel.

Vande ghetijden vande Wateren, van 't vloeyen ende ebben, by de daghen ende uren vande Maen, inde Haven van Macau in Chyna, met de hooghte vande ſelfde Haven by experientie onderſocht, door een expert Piloot ofte Stuerman.

Digitized by Google

Wanneer het hoogh water inde Haven van Macau is.

DEn 19. September/ hebbe experientie ghedaen vande ghetijden van Chyna/ te weten/ binnen inde Haven van Macau, wesende op den dagh vande volle Maen / en bevondt dat het vol wassen water was/des voormiddaeghs ten half negen/ende een wepnigh meer nae neghen toe: Vede dese experientie vande volle Maen/om te sien oft sy oock met de nieuwe over quam.

Hoe veel graden dat Macau van de Linie legt.

Den 3. Februarij / Anno 1585. hebbe de hooghte vande Son ghenomen/ die doen ter tijdt was op de 13. graden vande Linie af/ende bevont dat dese Haven van Macau gelegen is op de hooghte van 22. een derdendeel graden rupm/ hebbe alsdoen ooc ghelyckelycken d'experientie ghedaen vande ghetijden vant water inde selfde Haven/ende bevant dat het volwassen ofte hoogh water was een wepnigh over de middagh / wesende den 3. dagh vande nieuwe Maen / in voeghen dat nae de calculatie vant selfde / soo comt het te wesen den eerstē vande nieuwe Maen volle Zee ofte hoogh water / te 10. twee derdendeel uren des voormiddaegs/welcke experientie ick alsso met de nieuwe Maen bevonden hebbe.

Met een volle maen es Macau hoog water midden op den dagh te 12. uren.

Den 16 Februarij / Anno 85. hebbe experientie ghedaen vande ghetijden/ binnen inde Haven van Macau, wesende inde oppositie vande volle Maen/ ende bevont dat het den eerstен dagh vande Maen vol ofte hoog Water was / te half twaelven smiddaeghs.

Inde haven van Macau is ooch op alle de custē van Chyna/ ende ebben ende vloedt meer alsoogh alleenlijck

Den 2. Junius Anno 85. hebbe experientie ghedaen vande ghetijden binnen inde Haven van Macau, ende bevont hoog water te wesen recht op den middagh / wesende den 4. dagh vande nieuwe Maen/ in voegen dat het selfde ghecalculeert blijft / makende den eersten dagh vande nieu Maen hoogh water ten 9. uren des voormiddaegs: maer is te verstaen/ dat dese water-getijden van Chyna niet effen upt en comen nae de rechte reeckeninghe/ dan vier daghen voor/ende vijf dagen nae de conjunctie vande Maen: want alsdan heeftmen soo veel waters als den der den dagh/ twelcke ick voor ghewis affirmere / om dat ick het wel ende dickwils gheexperimenteert hebbe: D'oorsake daer van is/ om dat het voortaen altemael Eylanden ende Canalen zijn dat so wanneer de wateren beginnen te vallen/en loopense geen dzie uren upt / eñ wesende met winden van upten oosten/ so vallen ende loopense noch rasser af.

Dat 47. Capittel.

Vande teyckenen ende Prognosticatie, vande tijden, weder ende windt, aende geheele custe van chyna ende op de vaert naer Iapan toe.

WEsende inden tijdt vande Monson/ vande 3, ende 3. w. winden / soo heeftmen voorseker (aende gheheele Custe van Chynen ende vaert na Iapan toe) dat soo wanneer de winden vande Monson waepen ende datse van daer nae het oosten loopen / datse vant oosten niet weder naet 3. sullen keeren/maer sullen daer van naet noorden loopen/ ende van daer af wat ghewaept hebbende/sullen weder naert o. keeren / ende dan vant oosten nae het zupen/ende so 'teenen n. o. wint waepden/ soo ghebeurt het wel van daer af naert 3. w. te loopen / sonder naet o. te keeren/doch seer selden: maer het sekerste is/ als boven gesept is/ comt ooc dickwils vant noorden af nae het zupen toe/ sonder naer het oosten te keeren / welcke het ghemeenste is/ soo wanneermen int ondergaen vande Son/ daer over heen heeft sommige roode wolcken van een coleur / als gesoden Granaet/dat is/ seer fijn root/ende dat de Son veel stralen van hem gheeft / soo dat hy schynt furieus ende dzeyghende te staen / soo ist een tepcken oft voorseggynghe van een groot onweer / ende naevolghende tempeest: Van ghelijcken als de Maen int op ofte ondergaen / haer op de selfde manier verthoont/bedupt het selve van tempeest ende onweder.

Jnsgelijcks bzeemt dat hier weet wat windē hier sullen waeyen eñ wanneer.

Als de Son int opgaen soo schoon eñ claer upt comt/datmen daer beschepdelijckē in sien mach / ende zijn circul ofte rondigheydt perfectelijcken mooght onderscheyden/soo ist een tepcken van goet weder. Van gelijcken hebbende die selfde effecten int ondergaen. Soo wanneer de Son int op ofte ondergaen root ende van een doode coleur is/ ende datmense rontsom mach sien / sonder eenige stralen van hem te geven/bedupt stil weder: Desgelijcks vande Maen.

Aende Son ne ten oste sal sijn/ desgelijcks aen de Mane.

Aende Son ne ten oste goet weder sal sijn ende oft ooch stil sal sijn ooch het selfde als de Mane te sien.

Inde tijden vande Monson / te weten/als de noordooste winden gemeenlijcken waepen/ so dan de wolcken int ondergaen vande Son van een roode coleur blijven / soo betepckent het n. winden: Alsmen opt water hier en daer siet dzijven sommigh schupm soo wit als Catoen/vande langhte van een vinger lang aen een / soo bedupt het tempeest ende onweder. Dese schupmen comen vande diepte Zeestacken/diemen daer veel heeft.

Aende wolcke ende het schupm den zee sien wat weer ende wint sijn sal.

Soo daer inde Maendt van Julius ander winden waepen/ als die vande Monson/loopende van d'een op d'ander/tot datse ten lesten comen int noordoosten/soo heeftmen voor gewis stozm ende onweer:

Toecht van onweder.

Soomen vant Eylant Lamon af / tot de c. de Sumbor toe / inde Monson vande 3. ende 3. w. winden/ eenen o. windt crijgt met hitte/eñ sommighe groote dzoppelen waters/ bedupt onweder.

Dat 48. Capittel.

In wat Maenden ende daghen datmen tempeesten ende onweder is verwachtende aende custe van chyna.

Van 7. tot 11. Junij is ghemeenlijc onweder in de Custe van Chyna.

VAnde 7. tot den 15. Junius/heeftmen gemeenlijcken eñ dickwils aende Custe van Chynen groote tempeesten.

Jnt beginsel van Julius/tot den 20. vande selfde Maent / soo ismen aende Custe van Chynen / noch dagh noch ure versekert van tozment / ende onweder: wantmen alle desen tijdt door veel stozmen ende tempeesten heeft / sonder dat de windt pewers plaets houdt/loopende van d'een op d'ander. Vanden 12. Augusti voortaen/met die gantsche maent van September tot het eynde van October toe/ so en heeftmen op al desen tijdt gantsch geen verseckerthept van tempeest eñ onweer.

In September eñ october ist ghemeenlijck goet weder in Chyna.

Dat 49. Capittel.

De tijden vant goede weder aende custe van chyna.

Vanden 26 Julius tot de 12. augusti gantsch geen onweder van Ja-

DE geheele Maent van Junius/upt gesondert vanden 7. tot den 11. heeftmen seer selden onweer/want behalven die genoemde dagen/so heeftmen de winden vande Monson / met een claer eñ helder weer

Digitized by Google

geen onweder van Jap en tot Lampo wayen dan altijt weste winden.

weer sonder torment. Om te seylen vant Eylandt Pulo Cantao nae d' Eylanden van Cantao, ende Macau toe sonder onweer / salmen t'sepl gaen vanden 26. Julius af voortaen / tot den 12. Augustus toe / soo ismen vry ende versekert vande tempeesten. Te middewegen vant Eylandt van Iapon af / tot nae de Custe ende het lant van Lyampo toe bintmen altoos de weste winden / t'welcke in Iapon Maeyen / de maenden van November ende December.

Dat 50. Capittel.

Een instructie ofte corte onderwijsinge vande Navigatie ende coursen van Macau uyt China af, nae het landt van nieu Spaengien, met alle de streckinghe ende gheleghentheyt vande selfde vaert.

Wat differen nae nieu Spaengien te seylen / moet ghy int eerste u cours houden n o. ofte n o. ten n. tot dat ghy 300. mijlen gevaren hebt.

LOopende uyt het Canael vande Haven van Macau, te weten / vant ooster Canael af / soo salmen sijnen cours t'Zeewaert in doen / alle het ghene datmen mach / ende wesende de windt contrarie / soo loopt soo langhe als u de wint plaets gheeft / dese cours te behouden : maer in gevalle u de wint scherpte / soo dat ghy de cours vant n. o. ofte n. o. ten n. niet en moecht behouden / soo went het op den anderen boegh / ter mijlen u de wint plaets geeft / om 3. o. aen te loopen / te weten / den tijt van 3. ofte 4. daghen : want sult weten dat het beter is nae het 3. o. te houden / dan noorden aen te loopen. Dese coursen sult ghy aldus doen / nae dat u de wint voegende is / tot dat ghy nae u gissinge 300. mijlen van dit landt af zijt : In dese contreye wesende / sult noch 200. (ofte wat meer) mijlen boven Iapon heen loopen / al ist schoon dat ghy u wen cours noorden aen doet / en is daerom niet aenghelegen / altoos goede rekeninghe houdende met het waecken vande cours naet westen toe : want souden u veel moghen verhinderen : Soo dickwils als ghy 3. o. ofte te loefwaert moecht aen loopen / soo en wilt de cours vant n. o. ofte soo als ghy best moecht niet laten te vervolghen / tot dat ghy op de hoogte comt. Ghy sult inde Golfe sommighe groote swarte Voghelen vinden / t'welck een teycken is dat ghy verde t'Zeewaert zijt / ende soo ghy die quaemt te sien tegens den avont / ende datse de beenen rechten / by de steert uptstekende / so weest op u hoede : want bedupt stormen ende onweer : Aleermen op ontrent 200. mijlen nae (ofte wat meer) bpt ander lant comt / so salmen de selfde Vogels weder upt het gesicht verliesen / soder die meer te sien : Soo u 't weder ende de wint quaem te dryven op veel hoogten / ende dat ghy quaemt te sien veel hoopen crupts / opt twater dryven / t'welck men 100. ende 120. mijlen t'Zeewaert in placht te sien / soo moecht ghy bupten Iapon om loopen / op den boeg van het 3. o. tot op de 31. ofte 32. graden toe / ende comen als dan t'landt verkennen / dat daer dicht by sal liggen / ende als ghy't comt te sien / so loopter van bupten af heen / u wachtende om niet te loopen opt Eylandt genaemt Isla de Sedros, dat is / 't Eylandt vande Seder-boomen / en maeckt gants geen rekeninghe op de coursen vande Zee ofte Paschaerten : want het Eylandt vande Sedren is gelegen by de Cabo de San Lucas, ligghende seer valsch inden cours / om dat het landt (soo't daer by lach) meerder ende gheliicker by uyt comt / dant nae het zuyen doet. De Cabo de San Lucas, is van een hoogh landt / ende schijnt (als men daer dicht by is) uytstickende Steen-clippen te hebben / wesende het eynde van dien seer swart schijnende ende boucker in het aensien / van waer af het landt weder terstont inne-waerts noordwaerts aen wijckt. Soomen verschwater van doen hadde / soo is te weten / datmen binnen de Clippen vande voorseyde Cabo de San Lucas, een groot sandt straudt heeft / daermen een seer goede Reede heeft om te anckeren / alwaermen dichtsby de Zee-cant veel versch water vindt. Sult van hier af dwers over loopen nae d'ander syde toe / op den boegh van het zuydtoosten / te weten / bupten die Marias om / het welcke eenen beteren cours is als binnen door : Alle dese Custe is schoon / so datmen daer wel by heen mach loopen / tot datmen comt by etlijcke Clippen / gheleghen by de Haven El puerto de la Natividad, ghenaemt / alwaermen (binnen in den Inwijck) terstont de Haven van San Iago de Colyma heeft. De teyckenen ende kennisse van dien / zijn dese / te weten / heeft aende oost syde eenen ronden steplen af ghebickten heuvel. Soo het u noodigh waer daer in te loopen / soo weet dat het eenen grooten mont ofte incomste heeft / van meer als twee ofte drie mijlen groot / alwaer u nieuwers van en hebt te vreesen / dan van dat ghy voor oogen siet : Men loopt daer in tot gheheel binnen inden hoeck / alwaermen een Rivier van versch water heeft / die inde Zee upt comt / daermen Spaensche Visschers sal vinden. Soo ghy begheerden voorder aen te passeren / soo weet datmen van hier af (nae de Haven van Acapulco toe) loopt / te weten / tachtentig mijlen langhs de Custe heen : want seer suyver ende schoon is / tot soo verde als het hooghe landt een eynde neemt / dat is / tot die Haven El Peurte del Marques ghenaemt / het welcke hem van verde vertoont ghelijck als een Eylant : maer als men daer soo nae by ghenaeckt / datment ghenoegh onderscheyden ende bekennen can vast landt te wesen / soo salmen op het opperste van dien sommige witte Steenē sien / welcke hen vertoonen ghelijck als witte Runderen / die inde wey gaen / sult daer vry op aen loopen tot dat u de mont begint te openen / en loopender als dan van binnen in.

Dit is in het corte 'tghene my dunckt die rechte ende beste coursen te wesen / die men op dese voyagie soude moghen ghebruycken / het welcke ick alsoo achter-volghen soude / soo ick de vaert onder-handen hadde / etc.

Binnen de Cabo de S. Lucas is goet liggen / ende is oock verschwater aldaer te crijghen.

Van C. S. Lucas tot by El puerto de la Natividad is de cours 3. o.

Om te heemen de Haven van S. Iago de Colyma.

Hier vint ghy Spaensche Visschers.

De Hauen El puerto de la Natividad / sietmen op topperst van de hoogte / witte steenē als schapen daven die gaen weyden.

Dat 51. Capittel.

Een waerachtigh verhael ende verclaringhe vande Navigatie vande Eylauden Los Lucones (ghenaemt,) af, nae de Haven van Acapulco, int nieuwe Spaengien, ende hoemen de selfde vaert soude moghen doen van Macau uyt Chyna af, met een vermaninghe van de profijten ende verdiensten aen de goederen ende waren van Chyna, met die Streckinghe ende coursen, tijt ende mijlen van dien, alles int particulier aengheweesen om te ondersoecken.

MEn sal 't sepl gaen upt de Haven van Manilla, gheleghen aen het Eylandt vande Lucones ; op veertigh en half graden / aende noordt syde vanden Æquinoctiael, hebbende den mondt nae het z. w.) inde maenden van Iunius ofte Iulius te weten / als de windt ende het weder plaets geeft om upt te komen / loopende langhs de

't Eylandt van Lucones leyt by n. den Equinoctiael op 14. en half graden.

Digitized by Google

Custe vant selfde Eylandt / ende tusschen het Eylandt van Mindoro heen / ofte op den boeg vant oosten / tot datmen upt het Canael is (daermen dooz in comt alsmen van bupten af comt / gheleghen 100. mijlen van Manilla af / op de hoogte van 13. een derdendeel graden) te weten / tusschen die laetste ende upterste punt vant selfde Eylandt Lucones, ende die punt van een ander Eylant genaemt Tandaya, tusschen de welcke 't vooꝛseyde Canael dooꝛ loopt. Soo wanneer datmen upt het Canael is soo salmen oost aen loopen / soo langhe als de windt sulcks toe gheeft / op welcke cours men hem altoos houden sal / soo de wint sulcx niet en verhindert / om datmen vande derthien een derdendeel graden is af scheydende / loopende nae de Haven van Acapulco, gelegen op seventhien graden: maer dewijle dat de winden in dese contreije / inden somer (twelcke den tijdt is datmen t'sepl gaet / als boven) seer slap wayen / al hoe wel datse vande Monson zyn / in sulcker voeghen / dat soo wanneer datse pet scherpen / en machmen die selfde cours vant oosten niet behouden / ende tot soo langhe datse niet en loopen naet zupdooosten toe / soo doetmen altoos de cours van nooꝛdtoost aen / soo langhe alst duert: maer als sy loopen nae het oost zupdtooosten / ende oost / soo went ment op den boegh vant zupden / tot dat de windt weder rupmt / om nooꝛdtooost aen te loopen. Op dese manier seplt men 1700 mijlen heen / nae de Custe vant landt van nieu Spaengien toe / doch altoos t'Zeewaert vant Eylandt Iapon af seplende / soo veel alsmen immers mach / om dieswille dat etlijcke Schepen die laet t'sepl ghegaen waren (comende dich bp Iapon) aldaer stoꝛmen ende onweder creghen / ende quamen te sien het Eylandt Al Ilha do Fogo ghenaemt / (dat is / 't vierighe Eylandt ghesept loopende een vande vooꝛseyde Schepen inde Haven van Xaxuma, int Eylandt Iapon, om hem daer te berghen / ghelijck als hy dede / daerom die geen die daer 100. mijlen t'Zeewaert van af loopt / heeft eenen goeden cours: want loopende seer te loefwaert van dese Eylanden af / soo comt men aen de Custe van nieu Spaengien op wepnig hooghten / ende soo wanneer men daer op aen comt / op de hoogte van 35. graden / soo heeftmen een seer goede Navigatie: maer soo men bp't selfde landt comt / op de hoogte van 38. ende 40. graden / (het welcke is 't upterste landt dat ondeckt ende bekent is / genaemt El Cabo de Mendoſino,) soo salmen moepte hebben / om datmen aldaer begint hol watter te crijghen / dooꝛ ooꝛsake datmen de winter aldaer op handen heeft / als oock om dat die Schepen (van d'Eylanden Lucones af comende) qualijc van alle nootdzuft vooꝛ sien gaen.

Alsmen 't gesicht vant landt / ende de Custe van nieu Spangien crijght / soo begintmen n.w. winden te crijgen: twelcke van daer af vooꝛ de wint is / om datmen bp nae alle dese Custe op de vooꝛsz. cours langs loopt / doch op sommighe plaetsen daer wat van af / om ooꝛsake vande Inwijcken die daer zyn: Men loopt langhs alle dese custe heen / (die over al seer schoon is) tot de Haven van Acapulco toe het welck zyn ses ofte seven hondert mylen weeghs.

Soo men dese repse begeerden te doen van Macau upt Chyna af / soo moestmen ghereet liggen om t'sepl te gaen / so haest als de zupdwiste winden begunnen te wayen / om upt te loopen met de Maen ende conjunctie van Iunius ofte Iulius, nemende sijnen cours nae den hoeck ofte upterste eynde vant Eylandt Dos Lucones toe / gheleghen op de hoogte van twintigh graden / ghenaemt Cabo de Bojador, twelck zyn 90. mijlen vande Haven van Macau af.

Van d'Eylanden ghenaemt Ylhas dos Baboranes af (gheleghen bp de Custe vant selfde landt ende Cabo de Bojador,) naet Eylandt de Cajagon, (dat is / vande Sleutel gesept) toe looptmen oost ende west. Alsmen dese Eylanden gepasseert en daer tusschen dooꝛ heen is / soo salmen sijnen cours nemen / gelijck alsmen doet / comende vant Canael vande Haven van Manilla af als vooꝛen verhaelt is / altoos aenloevende alle het ghene dat u den tijt ende het weder toe geeft / twelck is den wegh die men sept dat die Spaengiaerden nu int sin hebben te bevaren / loopende tot aen d'Eylanden van Maluco, ende van daer dwers over nae nieu Spaengien toe / twelcke de selfde vaert ende cours is / die Francisco Gualle (Capitepn ende Piloot vant Schip dat van Spaensch Indien alhier inde Haven van Macau ghecomen is) gedaen heeft / van waer hy wederom gheschepden is den vijfentwintighsten Julius / met eenen zupdtwesten wint / inden tijdt ende conjunctie vande volle Maen / met welcken van gheljckeu t'sepl is ghegaen 't Schip van Ayres Gonsalves de Mirranda, welcke Gualle men sept niet meer dan vierdehalf maent onder-weghen ghewest is / te weten / tot aen de Custe toe / ende van daer af anderhalf maent tot in de Haven van Acapulco, ende een ander Schip dat int selfde jaer van Manilla af t'sepl gingh / was tusschen de acht ende neghen maenden onder weghen / comende noch te langhen laetsten inde Haven van Acapulco, met bp naest alle 't volck doot ende versmacht / en gants gheramponeert / ende noch een ander schip was maer vijf maenden onder weghen / om dat het een beter schip was: maer de oꝛdinaris is ses maenden / luttel min ofte meer op dese repse te wesen: De reden dat dese Navigatie van Macau af beter is dan van Manilla, is om dieswille datmen geen verhinderinge noch vertoevinghe en heeft / om terstont sijnen cours aen te setten / gelijck alsmen doet in die hondert mijlen / diemen heeft van Manilla af / van dooꝛt Canael heen naer bupten toe / waer mede sommighe schepen soo veel tijdts versleten hebben / dat het daer nae een ooꝛsake was van wederom te moeten keeren / sonder de vaert te volbzenghen: maer wesende inde mont ofte uptgang vant vooꝛseyde Canael / soo ist een beter Navigatie van Macau af / om dat het 150. mijlen meer te loefwaert aen lept / soo het niet en hadde het ander belet van daer af upt te comen / als gesept is.

Als de Schepen van daer seplen (te weten van nieu Spaengien af) op de heen comste nae Manilla ofte Macau toe / soo gaense t'sepl inde Vasten / seplende altoos vooꝛ wint / met de winden ghenaemt Brysas, twelcke zyn oost ende nooꝛdooste winden / die aldaer mette Monson ofte gheruyden wayen / ende is dieswils ghebeurt datse vijftigh ende tsestigh daghen achter een ghesept hebben / sonder eens een vande seplen te strijcken / altoos met eenen vooꝛgaende windt / ende sonder eenigh landt te sien ofte ghemoeten / noch dat tot hupden toe eenigh schip perijckel ofte ongheval ghehadt heeft.

Het Schip

Naer Acapulco te loopen / welcke sept op den 17 graet wapen de winden seer slap.

Manieren / van seylen / om 1700 mijlen achter een te seylen.

De Haven Xaxuma int Eylandt Iapon.

Nieu Spangien aen comende op 35. graden is seer goet

Hier beginnen te wayen de g. w. winden is vooꝛ wint / langhs de Custe van nieu Spaengien.

Cabo de Bojador lept 6. mijlen van Macau.

Seylen hier gelijck de Spaengiaerden inde 'thebben te varen.

Francisco Gualle de selfde reys ghedaen / scheyde den 25. Julij vã Macau / ess zijn reys ghedaen in vier dehalf maent.

De repse is doen is den oꝛdinaren loop 6. maenden.

Het cost comen dat de schepen moet comen weder keren.

Wt nieu spaengien gaen de schepen inde 3 basten t'sepl hebben dan vooꝛ winde dichwils 50 ofte 60. dagen.

Digitized by Google

Het Schip daermen dese reyse ofte vaert met beginnen soude / moest seer goet zijn/ om aende windt te seylen/ende ooc seer wel voorsien van alle toebehoorен ende 't Schip gereetschap/ namelijcken van een Portugeesche Stuerman / ende een dosijn Bootsgheselle wort daerom gheseyt / om dieswille datmen op alle de contreyen van Ozienten ende Oost-Indien/ghebruyckende is Bootsgesellen van Indien/als daer zijn Arabyers/ende andere diergelijcken/ die op andere vaerden weynig bedreven zijn/ als oock gheleghen soude wesen / die upt hare ghewoonlijcke baer-water te brenghen / onder welcke waer goet eenighe Spaengiaerden te hebben (te weten/van die/ die desen wegh ghevaren hebben) om het Landt te verkennen/welcke men altoos wel binnen Macau vinden souden/ als sy in Indien niet te becomen waren : wat de reste belanghende is/ als van alle noodzaken ende ander ghereetschap / heeftmen van alles ghenoegh binnen China.

Ghelijckhoe eñ waer medo een Schip moet bersien zijn.

De winsten ende verdienſten aende goederen ende waren van China zijn seer groot van alle Coopmanschappen / uptgesondert ongesponnen Zijde / waer van men aen weynigh ghenoegh heeft : want willen daer liever gemaeckt hebben/alwaert schoon datmen daer veel souden slijten/soo en waer nochtans geen reden / die daer veel te brenghen/ om niet te verminderen die vopagen ende traffijcquen van die van Iapan eñ Oost-Indien: want men doch wel andere goederen ghenoegh heeft om daer te brenghen/ daer veel meer verdienſten op zijn als aende Zijde.

In beel waren groote verdienſten dan alleen ongesponnē Zijde die is niet raetlas daer te brengen.

Vande gemeene goederen ende Coopmanschappen die de Spaengiaerden inde Eylanden vande Lucones ofte Phelippinas op coopen/ (en dat veel dierder alsmense in Chynen coopen souden) maecken sy in nieuw Spaengien van een meer als ses / ende in Peru van een thien / waer aen gantsch gheen twijffel is: want de Portugesen die van hier derwaerts gheweest hebben int Schip dat hier gecomen is/ hebben soo veel ghewonnen aende goederen die sy met hadden/ dat hen den tijdt ende stont (die sy verbeyden om weder op de vaert te wesen)schijnt duysent Jaer te wesen/ ende nae dat sy segghen / soo heeft daer de Viceroy van nieu Spaengien/ende alle d'ander groote Cadetten een goet genoeghen in/ ende zijn sulcks grootelijcks begeerende.

De waren uyt Lucones brenghende in nieuw Spaengien geeft 6. mael de helft derdienſt.

Hier zijnder veel van opinie/ om dese vaert nae Peru te doen / welcke veel langher souden vallen : want men moest(nae datmen met Acapulco over een is) noch een ander wegh ende cours doen van 700. mijlen weeghs / diemen van Acapulco tot de Haven van Callan de Lyma heeft/ ('t welcke is Metropolis ofte de Hooft-stadt van Peru, gheleghen op 10. graden aende zuydt syde vanden Æquinoctiael,) alwaermen int selfde Jaer niet en soude moghen comen / ende behalven dat/ soo ist een Landt van veel onconsten/ende dierten/waer mede men weder (alle die meer winsten diemen daer(van nieuw Spaengien af) soudē moghen hebben)verliesen ende verteeren souden/ om dat het Lant van nieuw Spaengien veel overvloediger van alle lijfstochten is als Peru, waerom men daer beter coop teeren/ende alle dinghen nae advenant heeft / aldus gheschreven binnen de Stadt van Macau in China, Anno 1585. &c.

Oorsaecke waerom dat mē op nieu Spaengien ende niet op Peru en vaert.

Dit is gheschreven tot Macau.

Dat 52. Capittel.

Een verhael ende waerachtighe beschrijvinge ghedaen door eenen Francisco de Gualle, Spaensch Capiteyn ende Piloot, aen sijn Excell. den Viceroy van nieuw Spaengien ende Mexico, van een Voyagie ofte Schipvaert, door den selfden ghedaen, (te weten van uyt de Haven van Acapulco van nieuw Spaengien, nae d'Eylanden vande Lucones ofte Phelippinas, tot inde Haven van Manilla, ende van daer tot inde Haven van Macau, int Landt van China,ende wederom van uyt Macau nae de voorsz. Haven van Acapulco toe, met alle de coursen ende gheschiedenisse op de selfde Voyage,seer correct ende int perticulier verclaert, welcke reyse voleynt is int Jaer 1584.

Den 10. Meert gaen sy uyt Acapulco nae de Eylanden las Philippinas.

Den tienden dagh vande maent Martius / Anno 1582. ginghen wy 't seyl upt de Haven van Acapulco, (gheleghen int Landt van nieuw Spaengien) onsen cours aensettende/ (nae d'Eylanden Las Philippenas,alias Lucones toe) van west zuydtwest aen/loopende aldus om upt te stellen van onder het Landt te gheraken / ontrent 25. mijlen weeghs/tot op sesthien graden. Van daer af voortaen deden onsen cours west aen/ ontrent dertigh mijlen. Op dese contreye wesende/ liepen west ende west ten zupen aen 1800. mijlen tot byt Eylandt / ghenaemt Isla d'Engano, 't welck is het uyterste nae't Meridionael ofte zupen gheleghen/ (van d'Eylanden de los ladronas, dat is / vande Roovers/ alias, Isla de las Vellas ghenaemt)op de hooghte van derthien en een half graden de latitudo Septentrionael/ ende op 164. graden de longitudo Oziental/ op desire Meridiaen/ die met het Eylandt Tercera, (een vande Vlaemsche Eylanden) over een comt. Van hier af deden wy onsen cours west aen 280. mijlen/ tot dat wy quamen te verkennen den hoeck/ ghenaemt El capo d'Espirito santo, dat is / den hoeck vanden Heyligheu Geest / gheleghen aent Eylandt van Tandaya, ('t eerste Eylant van diemen noemt de Phelippinas, Lucons ofte Manillas, (twelck is een Landt van weynigh gheberghten/ hebbende sommighe cleyne Vulcanos ofte Vier-berghen int midden van dien. Vande voorsepde hoeck af / seylden wy west aen 18. mijlen weeghs/ tot den hoeck ende incomste vant Canael / twelcke loopt tusschen dit Eylandt ende het Eylandt Lucon in. Desen hoeck ofte incomste leyt op twaelf graden schaers : De Custe/ welcke streckt vande incomste van het Canael af / tot den hoeck El Cabo d'Espirito sancto, en is niet te schoon. Acht mijlen vande voorsz. Cabo voort aen/ leyt een Haven van middel bare groote/ ghenaemt Bahya de lovos, dat is / de Bay vande Wolven gheseyt) welcke heeft een cleyn Eylandeken inde mont van dien/ ende in 't Canael (te weten op een half mijl nae het eyndt vant selfde Eylandt) is ghelegen een Eylandeken ofte Clippe/ende alsmen comt tot voorby den hoeck van te middewegheu vant Canael / soo heeftmen daer de diepten van 25. vadem / met bruyn sandt op de grondt. Wy vonden alhier soo groote stroomen w. waert aen loopen/ dat het daer een schuymend water maeckt/ghelijck of het een brooghte gheweest hadde / soo dat het ons een vreese aenjaeghden : maer het loot upt werpende/vonden de voorsepde diepten van vijfentwintigh vadem.

Den Eylandt Tandaya/ eerst Eylandt Phelippinas een land vant weynig geberghten.

Vanden Eylandt 1800 mijlen w. eñ w. ten s. eñ tot byt Eylandt Isla Dengano.

Inganghe vant Canael af tot Cabo de Spiritus santo (t west vuylachtigh

Stroomen als water hier sien dart.

Digitized by Google

Van de voorsz. incomste van't Canael af noorden/ende noorden ten ooſten aen/ontrent 10. mijlen/ is gheleghen t'Eylandt van candaanes, ligghende ontrent een mijl weeghs van't landt Lucon af/te weten/ aen't uptterſte eynde van Orienten ofte nae't ooſten/ ende vande ſelfde incomſte van't Canael af nae't weſten ende z. w. lept het Eylandt capuli, te weten/ ontrent ſes mijlen daer van verſchepden/ ſtreckende weſt z.w.ende o.n. ooſt/ſynde van vijf mijlen inde lenghte/ ende vier inde breede/ bleef ons int voorby loopen aende noordzyde/ ligghende op de hooghte van elf en dzie vierendeel graden/is van een wepnich verheven landt. Dant voorsz. Eylandt capuly af 4 mijlen noordweſt aen zijn gheleghen de dzie Eylandekens/ van de Haven van Bollon, aen het Eylandt van Lucons, ſtreckende noorden ende zuyen/int begrijp van 4. mijlen weeghs ligghende verſchepden vant vaſte lant ontrent een half mijl/ waer van het uptterſte vant zuyen/gheleghen is op de hooghte van 13. graden ſuyſt. In dit Canael heeftmen 20. vadem diepten/ met wit ſant op de gront/ met groote water ſtroomen/ loopende nae het zuyd ooſten toe. Wy paſſeerden dooz het midden vant Canael heen. Van dit Canael af namen wy onſen cours z. w. ende z. w. ten weſten aen 20. mijlen weechs/ tot dat wy quamen by't weſt eynde vant Eylandt Tycao', twelck is ſtreckende ooſt ende weſt 13. mijlen. Deſe punt ofte hoeck daer wy aen quamen/ lept op twaelf en dzie vierendeel graden: Te middewegben van tuſſchen dit Eylandt/ende t'Eylant capuli ligghen dzie Eylandekens/genaemt de Faranjas, men loopt op de voorsz cours: aende noordzyde voorby alle deſe Eylanden heen/ op de diepten van 22. vadem/ met wit ſandt op de gront. Van de voorsz. weſter punt vant Eylant Tycao' af/ tot de punt van buryas toe/ heeft men ooſt ende weſt ontrent een mijl weeghs ofte anderhalf. Wy liepen dit Canael in/ doende onſen cours z. ende z. ten weſten aen ontrent dzie mijlen/ tot dat wy t'ſelfde Canael upt quamen/ op de diepten van 16. vadem/ met de gront van half wit ende rooſachtich ſant/ te weten/ int Cannael ende d'uptcomſte van dien/ waer van het midden gheleghen is op twaelf en twee tweedendeel graden/ ende de ſtroomen loopende alhier noordenaf/ t'voorsz Eylant van buryas, ſtreckt n. w. ende z. o. is van een leechachtich landt/ waer van de punt ofte t'eynde vant n.w. op dzie mijlen nae aende Cuſte van lucon upt comt: maer men en mach daer tuſſchen beyden met gheen ſchepen paſſeren/ dan wel met cleyne Fuſten/ ende Barcke vant lant. Dit ondiepe Canael lept op 12. graden loopende dooz t'voorſeyde Canael van tuſſchen d'Eylanden Tyaco' ende buryas heen/ als gheſeydt is/ zuyden aen quamen/ tot ontrent twee mijlen vant Eylandt Masbate, twelck ſtreckt ooſt ende weſt 8. mijlen weechs/ inde lenghte hebbende inde breede 4. mijlen/ ende is ghelegen op de hooghte van 12. ende een vierendeel graden/ te weten het midden van dien/ weſende van een wepnich verheven landt.

Dant voorsz. Canael van tuſſchen Tycao eñ buryas af deden onſen cours w. n. w. aen 13. mijlen weechs/latende t'Eylant Masbate aende z. ſyde/ende t'Eylant buryas aende n. ſyde: op t'eynde vande 13. mijlen quamen wy by een Eylandeken genaemt banton, twelck heeft het fatſoen gelijc als een ſozme van een hoet/ liggende op de hoogte van 20. en twee tweedendeel graden: Als wy de voorsz. 13. mijlen geſeylt hadden/ende noch 8. mijlen daer toe/ ſoo lieten wy aende zuyd ſyde/t'Eylant genaemt Rebujan, het welcke ſtreckt n. w. ende n. w. ten n. ende z. o. ende z. o. ten zuyden/hebbende op de ſelfde ſtreckinghe 8. mijlen weeghs/ weſende van een hoogh ende cromachtich landt/ waer van het noorteynde gheleghen is op de hooghte van 12. en een tweedendeel graden/ ende men heeft daer op deſen cours de diepten van 35. vadem/met wit ſandt op de grondt.

Dant voorsz. Eylant banton af naet zuyen toe 9. mijlen beginnen achter een volgende z. Eylanden/ te weten/ bantonſilla, (twelcke is een cleyn Eylandeken/makende tfatſoen van een broot ſuyckers/ ende crymara,) dat wat grootachtich is/ hebbēde inde ſtreckinge van o. ende w. ontrent 2. mijlen weechs (ende yraa, ofte anders vande Gepten ghenaemt/ twelcke etlijcke heuveliē heeft:) Wy alle deſe voorsz. Eylanden machmē met alle ſchepen paſſeren/ waer van het uptterſte int zuyen gelegen is/ op de hooghte van 12. en een vierendeel graden: Dant voorsz. Eylandeken bantonſilla, ofte cleyn banton af. Deden onſen cours n. w. aen 4 mijlen weechs tot het Canael van tuſſchen d'Eylandekens/genaemt de Virejes ende t'Eylant Marinduque, ligghende de Virejes aen de zuydt zyde/ op 12. en dzie vierendeel graden/ (twelcke ſijn twee cleyne Eylandekens/ int fatſoen van twee Fregatten,) ende het Eylant marinduque aen de noord zyde/ op 12. en vijf vijfdendeel graden/ twelck een groot Eylant is/ ſtreckende w.n.w. eñ o.z.o. hebbende inde longitudo ofte lenckte 12. ende in de breede 7. mijlen. Heeft aende noort zijde met het Eylant lucon, een langh ende ſmal Canael/ een wepnich crom omloopende/ het welcke altemael vol ondiepten ende dzooghten is/ in voegen dat daer gants geen ſchepen dooz mogen paſſerē: Die uptterſte punt ofte t'eynde vant weſten van het ſelfde Eylant lept op 13 en een vierendeel gradē/ is van een hoogh lant/ hebbende aende ooſt zijde de gelijckeniſſe van eenen Vulcano ofte Vierigen-bergh/ ende aende weſt zijde loopt het lant al dalēde af/ volepnde aent uptterſte eynde/ gelijc als een ront broot: Men heeft int voorſeyde Cannael tuſſchen dat/ ende de Virejes achthiē vadem diepten/ met cleyn ſwartachtich ſant.

Dant voorsz. Canael vande Virejes ende marinduque af/ namen onſen cours weſt noort weſt aen 12. mijlen weeghs/ tot het lant van Mindoro toe/ tot aen die punt ofte hoeck/ ghenaemt Dumarijo, gheleghen op 13. graden rupm/ vant voorsz. Canael af vijf mijlen vooztaen/lieten wy aende zuydtzyde het Eylant/ ghenaemt Iſla de maeſtro del Campo, (dat is/ t'Eylandt vande Cozonel ofte opperſte Delt-Heer) gheleghen op 12. en dzie vierendeel graden/ twelck is een cleyn eñ black Eylant. Men heeft op deſen cours de diepten van vijf en veertich vademen/ met wit ſant op de gront.

By deſe punt ofte t'eynde vant Eylant marinduque, begint het Eylandt van mindoro, twelcke heeft in de longitudo ofte lengde van ooſt ende weſt 25. mijlen/ eñ inde latitudo ofte breede 12. mijlen/ waer van tuptterſte eynde van de zuydt zyde gheleghen is op de hooghte van 13. graden/ ende het uptterſte eynde vant noorden op 13. en 2. derdendeel graden/ eñ den uptterſtē hoec int w. op 13. gradē. Dit eylant maeckt een Canael met het Eylant lucon, van

Het Eylant Candaanes lept een mijl vant lant Lucon.

Dant eylant Capuli 4. mijlen n.w. aen sijn 3 eylandeke's aent Eylant Lucons.

Eylant Capuly midwegen ligge 3 eylanden/ genoemt Faranjas.

Eylant van Buryas ſtreckt n w. ende z ooſt/ ende is breed aentcomende punt op 3. mijlen aen de ſuyde ſijde Lucon.

Het Eylandeken Banton is in fopm als een noedt lept op de hooghte vā 12 dzievierdeel graden.

Dit eylandt ligghen dan Banton naet zuyen/ geheeten yraa/ Cyamara/ Bantonſilla welck heeft het fatſoen van een broot ſuyckers.

Het Eylant marinduque lept op 12. dries vijfdeel graden/ is lang 12 mijlen/ breet 7. mijlen.

Tuſſchen Marinduque ende het Eylant Lucon is de baert dwars om loopende bol ondiepe ende dooghten.

Dimarin is gheleghen op 13. graden rupm/ lept vant cannel 5. mijlen.

Het Eylant Mindoro heeft inde lenghde 25. mijlen/ inde breede 12. mijlen/ de 5. zyde is de hoogdte 13 graden.

Digitized by Google

Van Marinduque 5. mylen vooraen leydt de Revier vande stede van Anagacu in sees ondiep.

Die Revier van Bacco is so ondiep datter geen schepen mogē incomen.

De Stadt Mindoro heeft eē goede Haven doch gemeene Schepen van 150. laſten.

De dyoogten van Tuley gelegen aen het Eylant Luczon.

Limbonen zijn Eylandekens alſoo als eylanden/ hebbē goede Haven.

vijf mylen inde breede / ende 10. 12. vadem diepten met modder / van bale koleur / ende wit Zant op de grondt: Van Marinduque af vijf mylen vooraen / is gheleghen de Revier van dese stede van Anagacu, welck soo ondiep is datter gheen Schepen moghen in komen: van daer af twee mylen vooraen/ liggen d'Eylandekens van bacco ghenoemt/ welcke sijn drie Eylandekens / gheleghen in Triangulo ofte driekantigh / ligghende twee van dien van het Landt af verschepden ontrent 300 Cubiten / ende tusschen dien ende het landt machmen met cleyne Schepen wel door passeren / ende van het landt af tot het ander Eylandeken toe / sijn ontrent 200. Cubiten / alwaer het altemael ondiepten ende drooghten sijn / soo dat daer de Schepen van hupten (ontrent 150. Cubiten/) af heen moeten passeren: Men laetse beydegaer aen de zupdtspde / loopende tusschen het derde Eylandeken ende Revier ghenaemt Ryo del bacco heen / altoos wat meerder van te middewegheu van het Canael af naert Eylandeken toe / twelcke is ghelegen een mijl weeghs verschepden vanden anderen/ heeft in het Canael de diepten van thien vadem / met modder ende schulpkens op de grondt: de Revier van bacco is soo ondiep / datter gheen Schepen moghen incomen: Van dit Eylandeken af op de selfde cours twee mylen vooraen/ soo komtmen by den hoeck ghenaemt El Cabo de Rescaleo', alwaerment gheloot ende gediept heeft / soo datmen daer wel dicht by het Lant heen mach passeren/ men sal daer groote ende stercke stroomen vinden / een half mijl weeghs op de selfde streckinghe vooraen/ is gheleghen de Stede van Mindoro, welcke een goede Haven heeft: voor Schepen tot de groote van 150. laten/ recht teghens over de selfde Haven / te wetrn / drie mylen noorden aen/ leydt het Eylandt ghenaemt casa, strecckende oost ende west / wesende van een bergachtigh landt.

Vande voorschreven Stede van Mindoro af / namen onsen cours west noordtwest aen acht mylen weeghs / tot dat wy quamen by de punt ofte hoeck vande drooghten van Tuley ghenaemt / gheleghen aen het Eylandt van Lucon, welcke drooghte ofte Bancke een half mijl vande Custe af t'Zeewaert in steeckt: men sal daer op hondert Cubiten naer af blijven / alwaermen heeft acht vadem diepten/ van modder ende schulpkens op de gront men loopt by dese voorseyde drooghten noorden ende noorden ten westen heen/ twee mylen weeghs / tot by de Revier ghenaemt Ryo de Anasebo' alle de reste vande Custe (diemen heet de los Limbones,) tot de mont ofte Incomste vande Bay van Manilla toe/ (twelcke sijn vier mylen /) looptmen op de selve Cours langhs: De Limbones, (dat zijn Eylandekens alsoo ghenaemt/) sijn hoogh/ makende het fatsoen als Oyghelen / hebben goede Havens voor kleyne Schepen / loopende langhs de Limbones heen/ (twee mylen ghepasseert wesende/) soo laetmen aende zupdtspde het Eylandeken van Foran, ende noch vier ander Eylanden: maer de drie Eylanden van Lubao', welcke seer leegh zijn/ ligghen op de hooghte van derthien ende derthien ende een derdendeel graden: Ende die limbones zijn ghelegen by de mont ofte Incomste vande Bay van Manilla, op veerthien ende een vierendeel graden.

Van daer af liepen wy noordtwest aen ses mylen weeghs / tot die Haven van cabyte toe / ons houdende langhs het Landt vande westspde heen/ alwaer ondiep is/ ende wordt ghenaemt los baixos del Ryo de cañas, dat is: de ondiepten vande Revier van het Riet: men heeft dese gheheele Bay over (op de voorseyde Cours) de diepten van 10. tot 4. vadem.

Los baixos del Rio de Cañas.

Wesende by de punt ofte hoeck van cabyte, soo houtmen hen daer maer 100. schreden van af/ loopende zupdtwest / zupdt zupt west / ende zupden aen / tot dat de punt ofte hoeck die gheheele mont (ofte het gat van de Incomste) vande Bay comt te bedecken/ als dan salmen het setten op vier vadem / ontrent 200. Cubiten ofte elle-boghen verde van het landt af / soo blijft als dan de Stadt van Manilla (twee mylen weeghs) noorden van u af/ etc.

Dat 53. Capittel.

Die Navigatie ofte vaert vanden selfden Franciſco Gualle, van uyt de Haven ende Ree van Manilla af, tot die Haven van Macau in chyna toe, met alle de coursen ende gheleghentheydt van dien.

Seylende upt die Haven van cabyte (gheleghen inde Bay van Manilla,) namen onsen cours west aen 18. mylen weeghs / tot den hoeck ghenaemt El cabo de Samballas, ende als wy acht mylen gheseylt hadden / lieten wy aende zupdspde de twee Eylandekens / de maribillas geheeten / liepen daer ontrent een mijl weeghs van af: De voorschreven hoeck van Samballes lept op 14. en twee derdendeel graden/ wesende van een leegh Lant/ hebbende een Eylandeken ofte Clippe ligghen aen het eynde van de selfde Custe van Lucon, te weten/ aende west spde daer van af.

El Cabo de Samballes is 18. mylen van Manilla.

Vande voorschreven hoeck of Cabo af/ liepen wy noorden ende noorden ten westen aen 35. mylen/ (te weten / tot op een mijl weeghs vande Custe van lucon af/) tot den hoeck ghenaemt cabo de bulliano' toe / alle dese Custe ende Cabo is van een hooch ende berghachtich landt / welcke Cabo is gheleghen op de hooghte van sesthien en twee derdendeel graden: Van dese cabo de bullinao' af / deden onsen cours noorden ende noorden ten oosten aen/ 45. mylen tot den hoeck El cabo de bojador toe / welche is het uytterste lant van het Septentrionael / ofte naer het noorden van het Eylandt Lucon, gheleghen op 19. graden.

Van Cabo de samballes tot cabo de Bellmao is n. ten w. 35. mylen al hoogh berghachtig Landt.

De cabo de bullinao' ghepasseert wesende/ soo maeckt de Custe eenen grooten Inwijck ofte bocht / ende van desen Inwijck af soo streckt de Custe noorden aen tot den hoeck van bojador toe / ende is een lant van Clippen ende Rootsen die ter Zeewaert in steecken/ ende het lant vanden hoeck ofte Cabo / is hoogh ende berghachtich: Vanden hoeck van bojador af deden wy onsen cours west noordewest aen / 120. mylen tot dat wy quamen aen het Eylant O Ilha branco, (ofte het witte Eylandeken) 't welcke een cleyn Eylandeken is/ gheleghen in het beghinsel van de Custe ende Bay van de Revier van canton, op de hooghte van twee en twintich graden rupin / hebbende de diepten van vierentwintich vadem bruynen modder gront.

Eylant O Ilha branca is gelegē in de Bay van de Revier van Kanton op de hooghte van 22. graden/ is noch 16. mylen van Macau.

Van

Vant selfde Eylandeken Ilha Branco af/ deden de voorsz. cours van west noordtwest aen/ 16. mijlen tot het Eylandt van Macau, geleghen inde mont vande Riviere van Canton, ende maeckt dat de Riviere twee monden ofte incomsten heeft/ is een cleyn Eylandt van ontrent vijf mijlen groot/ &c.

Dat 54. Capittel.

De Navigatie ofte vaert vanden voorseyden Gualle, van uyt de Haven van Macau af, naer nieuw Spaengien toe, met alle de coursen ende ghelegenheyden van dien, met andere notable ende ghedenckweerdighe dinghen, belanghende de selfde voyagie en tot verder versoecklinghe, &c.

Den 24. Julius van Macau te seyl gaende/ op de cours van 3.0 ofte 3. 0.tot 0.a2 int afgaen vande Maen.

ALs wy onse dinghen in Macau afgheveerdight ende oorlofgenomen hadden/ zijn weder 't seyl ghegaen/ wesende den 24. Julius/ doende onsen cours zuytoost ende zuydtoost ten oosten aen/ was int afgaen vande Maen: want met het wassen van dien ist qualijck sijnen rechten cours (tusschen dese Eylanden heen) te behouden/ oin dat de wateren ende stroomen alsdan seer sterck naer't noordtwest toe loopen/ wy seylden dooz veel enge Canalen/ hebbende des nachts de diepten van acht ende thien vademen/ met weecke modder op de gront/ tot dat wy het Eylandeken Ilha Branco om waren/ hoewel wy 't selve niet en saghen/ dan by de hooghte verstonden wel daer dooz by te wesen.

Dooz by Ylha Branco wesende/ liepen oost zuydtoost aen 150. mijlen weeghs/ om boven de drooghten (Os baixos dos Pelcandores, ende 't beginsel van d'Eylanden Lequeos,) te comẽ/ te weten/ aende oostsijde/ welcke Eylanden men noemt As Ylhas Eermosas, dat is: de schoone Eylanden/ dit wist ick dooz informatie van een Chyn, ghenaemt Saoty van Chinchon, ende seyde datse ligghen op de hooghte van 21. en drievierendeel graden: men heeft daer de diepten van 30. vadem/ ende alhoewel dat wyse niet en saghen niet teghenstaende dooz die hooghte ende diepten verstonden wel dat wyse voorby waren.

Loopen 50. mijlē vande eylandeliigh gheheeten Lequeas/ die wele int getalsijn/ hebbende goede Havens. Eenen int schip sijnde affirmeerde dat in dese Eylanden veelen buyden/ goud en greyneē ende cleyn stuckens daer sy mede handelen aen de Custe van China/ sulcx heerelijck is waerachtigh.

Die schoone Eylanden voorby wesende/ deden onsen cours oost ende oost ten noorden aen/ 260. mijlen weeghs/ te weten/ tot dat wy alle die longitudo ofte lenghte (die dese Eylanden van Lequeos hebben/) ghepasseert waren/ wy mochten daer ontrent 50. mijlen van af heen loopen/ de selfde Chyn seyde my/ dat dese Eylanden (de Lequeos ghenaemt/) seer veel zijn/ ende datse veel en seer goede Havens hebben/ ende dat het volck ende inwoonders van dien/ haer aensichten ende lichaemen bemaelt ende beschildert hebben/ gheliick als die Bisays van d'Eylanden Lucones ofte Phelippinas, zijnde oock ghecleet als die selfde Bisayas, Item datmen daer oock Mijnen van Goudt heeft/ seyden noch datse dickwils comen met cleyne Scheepkens ende Barcken/ geladen met Huyden ende Vellen van Veneetoenen/ als oock Goudt en greynen ende seer cleyne stuckens/ aende Custe van China handelen/ t'welck den voorseyden Chyn affirmeerden altemael wel ende voorseker te weten: want seyde op die selfde Eylanden selve/ neghen reysen ghedaen te hebben/ daer van daen derzenghende/ vande voorsz. waren nae China toe/ ick gheloofden sulcks alsoo te wesen/ overmidts dat ick daer nae vernomen hebbe binnen Macau ende aende Custe van Chijnen/ ende vont het alles warachtigh te wesen/ dat my desen Chyn ghesept hadde: D'uptterste van dese Eylanden so vant Septentrionael als Oziental/ (dat is: vant noorden ende oosten/ zijn gheleghen op de hooghte van 29. graden.

Fyrando eē Japans eylant/ hebbende de portugesē altijt een fortresse.

Dese Eylanden voorby wesende/ so crijght men d'Eylanden van Iapan, waer van het eerste ende 't upterste int Occidente ende Miridonael/ (dat is: int W. ende z. ghelegen/) is het Eylandt van Firando, alwaer de Portugesen haer traffijcque ende handel dryven/ hebben altesamen inde lenghte ofte longitudo 130. mijlen/ ende 't upterste int Ozienten oft oosten/ lept op de hooghte van 32. graden/ wy liepen altoos 0. ende 0. ten n. aen/ (tot dat wyse om en voorby waren/) die voorsz. 130. mijlen aen.

De eylandē van Japan, hebbende alle goede Havens.

Alle dese informatie hebbe ick gehadt vanden voornoemden Chijn/ oock mede hoe dat ick daer sommighe Vulcanos (dat zijn vuyrighe ofte brandende berghen/) souden gemoeten/ te weten by de tseventigh mijlen daer voor by wesende/ ende noch ander dertigh mijlen voorder aen/ 4. Eylanden by den anderen ligghen/ twelcke ick altemael soo ghevonden hebbe/ gelijc als hy my gesept hadde/ ende seyden my dat hy't seer wel wiste/ om dat hy in Iapan sommighe Mans personen gestē hadde/ van seer cleyne statuer/ met groote wyonghen ofte ghewonden doecken om't hooft/ de welcke aldaer Goudt brachten/ te weten/ in seer cleene stuckens/ ende sommige witte Cangas van Algodon, (dat zijn stucken Catoene Liwaet/ alsoo ghenaemt in China,) als oock gesouten Visch gelijck als die Atun van Spaengien/ ofte Abberdaen/ die selfde seyden te comen upt ander Eylanden gelegen oostwaerder van Iapan af/ ende door die tepckenen ende merckē die hy my seyde/ beeldent my in waer dat de selfde Eylanden souden moghen wesen/ ende vontse weynigh verschepden van daer hyse my gesept hadden te ligghen: seyden my oock dat alle dese Eylanden van Iapan goede Havens ende Canalen hebben/ wesende een vol-op lant van Rijs/ Coorn/ Visch/ ende Vleysch ende dat het een redelijck ende bequaem Volck is om met te handelen/ ende dat daer veel Silvers is.

Den Chyn seyden in Japan ghesien te hebben cleyne tuyē met el groote wyonghe om thooft/ komēde van seker eylanden gelegen oostwaerts van Japan/ brengen ooc veele Gout in greynkēs ende kleyne stuckskens/ ooc Liwaet van Catoen ghemeen en Cangas.

Japan is fees vruchtbaer bē vlees Visch/ ende Vleysch.

Loopende aldus onsen cours van oost ende oost ten oosten aen/ tot op 300. mijlen van Iapan af/ vonden wy een seer hol water/ met die stroomen van upten n. ende n. W. als oock een rupme ende spacieuse Zee/ sonder eenighe moeyten ofte swarichevt van eenige verhinderinge inden wegh te hebben/ ende met wat wint dat daer waeyden/ so bleef de Zee nochtans al in eenen doen met het selfde hol water ende stroomen/ tot dat wy over de 700. mijlen ghesepit hadden/ te weten/ tot op 200. mijlen naer aen de Custe/ ende 't Landt van nieuw Spaengien/ in welcke contreye begonsten die voorgaende stroomen ende holle Zee gantsch en t'eenemael te verliesen/ waer door ick sonder twijffel vermoede eñ vastelijcke geloove/ dat daer een Canael/ doorgaende enghte/ ofte Straet is/ tusschen 't vaste Landt van nieuw Spaengien/ ende lant van Asien van Tartarien: Van gheliicken soo vonden wy op alle desen wegh/ (vande voorseyde 700. mijlen/) groote menighten van Walvisschen/ eñ die Visschen vande Spaengiaerdē Atun genaemt/ (die veel aende Custe van Gibralcar in Spaengien ghevangen worden/) als oock Albacoras ende Bonitos, 't welcke altesamen Visschen zijn/ die ten gemeenlijcken inde Canalen/ doorgaende

haren cours duerende 700. mijls/ vindē groote menighten van Walvisschen ooc visschen die Atun ghenoemt zijn.

enghten/

Digitized by Google

enghten / ende loopende wateren onthouden/ om aldaer haer krupt ende saedt te schieten/ ten tyden datse in haer teelen zijn/ twelck my altemael noch vastelycker ende vooz ghewisser doet ghelooven datter een Canael / doozgaende enghte / ofte Straet / sonder eenighe twijfel moet wesen.

Ghecomen wesende (op de selfde cours) by de Custe van nieu Spaengien/ op de hooghte van 37. en half graden/ quamen by een hooghte ende seer fraepe Landouwe/ met veel ghe-boomten verciert / gantsch ende al sonder snee/ ende men heeft daer 4. mijlen vant landt af veel ghedzijfts van wozteelen / bladen van boomen / Riet / ende ander bladen ghelijck als van Vijgh-boomen / welcker gheliycken men in grooter menighten in Iapon vint/ dieselfde aldaer eten / ende van die wy alhier vonden/ liet icker etlijcke nemen ende met het vleysch coken/ hadden (gesoden wesende) een smaeck gelijck als kool: men heeft alhier oock groote menighten van Zee-wolven / die wy Zee-honden heeten / waer dooz ghenoegh te pzesumeren en te ghelooven is dat daer veel Rivieren/ Bayen/ ende Havens moeten wesen langs alle dese Custe heen/ tot die Haven van Acapulco toe.

Ghecomen wesende tot op de Custe van nieu Spaengien op 4. mijlen bonden dese gedzaefs van wozteelen van riet ofi ander bladt gelijck Vijs. De blaeen oock groote menigte van zee-wolven waerom dat daer moeten zijn vele Bayen ende Rivieren.

Van daer af liepen wy 3. o/ 3. o. ten 3. aen by wijlen 3. o. ten o. aen/ naer dat wy de wint creghen / tot den hoeck El Cabo de San Lucas toe / (twelcke 't beginsel vant landt van California is/ te weten/ aende syde vant noozdt-westen) gheleghen op 22. graden/ zijnde 500. mijlen vande Cabo de Mendosino.

El cabo de S. Lucas/ welck begin sel is van het lant van Californa.

Op dese wegh vande voozsz. 500. mijlen heeftmen (langhs de Custe heen) veel Eylanden ligghen/ al hoewel datse cleyn zijn/ evenwel so is het sonder twijfel/ oftmen moet daer sommighe goede Havens in hebben/ als oock aent vaste lant / alwaermen dese naervolgende Havens heeft / die als noch eerst bekent zijn/ te weten/ die vant Eylant Isla de Sant Augustijn, gelegen op 30. en 3. vierendeel graden/ ende 't Eylandt Isla de Sedros, op de hooghte van 28. en 1. vierendeel graden schaers/ ende 't Eylandt gelegen beneden Sao Martijn, op 23. en 1. vierendeel graden / alle dese Custe ende Landouwe is myn bedunckens bewoont/ ende vertoont hem int schijnsel een seer goedt landt te wesen: want saghen daer altemets des nachts vyeren/ ende des daegs roocken/ twelcke een gewisse teycken is van bewoont te wesen.

Isla de Sedros is t Eylant vande Sedes boomen.

Dat alle de Custe van Californa bewoont is/ comen wy dien des nachts aent vyeren des daegs aent roocken.

Vanden hoeck ofte Cabo de San Lucas af/ tot naer d'ander syde van 3. o. van California toe/ deden onsen cours o. 3. o. aen 80. mijlen weegs / tot den hoeck genaemt El Cabo de las Corientes (dat is den hoeck van de stroomen) toe/ ghelegen op de hoogte van 19. en 2 derdendeel graden loopende op dese cours ende wegh/ sagen int noozden ontrent een mijl van ons af/ 3. Eylanden liggen / diemen noemt Las tres Marias, (dat is: de drie Marien ghesept:) Op de voozsz. cours heen loopende/ soo heeft men 4. mijlen van d'ander Eylanden verschepden / noch ander Eylanden van twee ende drie mijlen weeghs: Men heeft van de voozsz. mont ofte Inwijck van californa af/ alle dese wegh van de 80. mijlen heen / groote stroomen die westwaert aen loopen.

Eylanden de drie Marien.

Van den hoeck ofte cabo de las corientes af/ deden onsen cours zupdtoost en by wijlen 3. o. ten o. aen/ 130. mijlen weegs tot inde Haven van Acapulco, op desen wegh vande 130. mijlen/ hadden wy (20. mijlen gesepit hebbende/ de Haven/ genaemt de Natividade, dat is: van onser Vrouwen geboozten gesept/ ende ander 8. mijlen voozder aen de Haven van Sant Iago, ofte Sint Jacob/ ende noch 6. mijlen voozder aen/ de Zee-strant genaemt La Playa de culyma, dat is de strant van culyma gesept: Alle dese Custe / te weten/ van californa af/ tot de Haven van Acapulco toe is bewoont / van volck die met de Spaengiaerden vreede ende aliantie hebben / syn van conditien ende qualitept als 't volck van dander Custen van nieu Spaengien/ etc.

De Haven van Natividade.

De Haven van sanct Iago.

Van Californa fozntaf tot de Haven van Acapulco/ is al bewoont van volck die met de Spaensiaerden van delen.

Conclusie.

Alle het ghene dat in dese dischriptie ende verclaringe verhaelt is/ hebbe ick alles selver ghesien ende wel genoteert/ in dese vaert ofte Navigatie die ick gedaen ende volepnt hebbe dit jaer van 1584. te weten / van groot chyna af upt die Haven ende Rivier van canton, gelijck als ick het alles breeder ende copieuser u Excel. te kennen sal geven/ met die Paralellen ende Meridianen van dien / soo my Godt de Heere sulck toe laet / die u doozluchtighe Excel. wil sparen in langh-duerighe gesontheyt. Alle twelcke voozschreven ick aldus getranslateert hebbe / upten Spaensschen in onse Neder-duytsche tale/ van woozt tot woozt/ upt de Coppe vant Originael/ die aldus gheseonden is gheweest aenden Vicorey van Poztugaels Indien.

Dat 55. Capittel.

Een relaes ofte verhael van een voyagie ofte Schipvaert, ghedaen door den Piloot Nuno da Silva, voor sijn Excell. den Viceroy van nieu Spaengien, den twintighsten Meye Anno 1579. binnen die Stadt van Mexico, van waert gheseonden is gheweest aenden Vicorey van Portugaels Indien, waerinne verhaelt wordt die coursen ende ghelchiedenisse van die vaert van Francoys Draeck, die hem (belyder) ghenomen hadde by de Eylanden van cabo verde, ende alsoo mede voerden, door die Straet van Magallanes, tot die Haven van Guatulco in nieu Spaengien, daer hy hem weder liet varen.

NVno da Silva, ghebooren van Porto upt Poztugael / Burgher ende Ingheseten van Guaja, sept: dat hy belyder upt syn huys gheschepden is/ int beginsel van November / Anno 1577. niemende zijn repse ende cours naer d'Eylanden van cabo verde, ofte den groenen hoeck/ alwaer comende heeft het gesel met sijn schip dicht bpde Haven vant Eylandt Sant Iago, (een van d' Eylanden van cabo Verde voozsepdt/) wesende den sesthienden January/ Anno achtenseventigh/ alhier ligghende soo zijnder ghecomen vijf Schepen/ welcke schenen Enghelschen te wesen / van welcke hem den Admirael aen boozt claumpten ende overweldighde/ hem met sijn Scheeps-volck daer upt nemende/ haer brengende met een Schupt int Schip vanden voozseyde Admirael/ laten de int Schip van hem deposant ofte belyder/ 'tonbequaemste ende snootste Volck/ als sommighe Bootsghesellen ende songhers/ ende al hoewel dat die vande fortresse (vant Eylant) vier of 5. maels naer hem toe schoten / en deden d'Enghelschen gantsch geen schade noch eenigh letsel: dit ghedaen wesende / ginghen van hier af weder t'sept naer het Eylandt

Ligghende ontrent Eylandt Sant Iago/ een van de Eylanden van Cabo Verde werde overcompels ende genomen van Francoys Draeck

Brava

Brava toe (dat is: 't woeste Eylandt geseyt) nemende met haer 't voorsz. Schip van hem Nuno da Silva; alhier comende vulden sommighe vaten met versch water / nemende van daer af heuren cours t' Zeewaert in/ hebbende te voozen 't volck vanden voorsz. Nuno da Silva, met een Schupt aen landt ghebzocht/ behoudende alleenlyck den selfden Nuno da Silva met hem int Schip / van ghelycken syn Schip met de Wynen die daer in waren/ende den voorsz. Nuno da Silva sept / dat d'oorsake datse syn persoon met namen was daerom/ om datse wisten dat hy een Piloot vande Brasilische baert was / ende hemlieden aldaer te gelepden om versch water te crijghen.

Volck van Nuno da Silva aen land ghesonden om te ghelt: maer hem mede genomen om dat hy een goet Piloot van de Brasilische baerde was.

Van't Eylandt Brava af gheschepden wesende / namen haer cours naer het landt van Brasilien toe/ twelcke sy quamen te sien den eersten Aprillis/te weten/ op de hooghte van 30. graden ende sonder eens lant noch versch water te nemen / verbolghden haren cours voortaen/ toe by de Rivier van Rio de la Plata, (dat is: de Rivier vant Silver gheseyt/) ghelegen op 35. graden luttel min ofte meer/ alwaer sy aen landt spzongen ende versagen hen van versch water: Van daer af deden haren cours voortaen / tot op de hooghte van 36. graden/ alwaer zyt setten by sommighe Clippen alhier wesende/ verlieten twee schepen/ (vande ses die sy hadden) ende verbolghden haren wegh met die vier resterende schepen / (te weten / met dat van Nuno da Silva ghereeckent /) tot by de Bay diemen noemt Bahya de las Vlas, (davis: de Bay van d'Eylanden gheseyt/) ghelegen op de hooghte van 49. graden / al waermen sept dat Magallanes verwinterde/ als hy albereerst de Straet ontdeckten / die naer hem de naem behouden heeft. Sy liepen in dese Bay wesende den 20. Junius/ ende anckerden so dicht by het lant/ datmen daer met een Roer op schieten mocht: saghen dat het landt bewoont was van Indianen / die met vellen bedeckt waren / hebbende die cleederen tot de knien ende halve armen toe / ende d' ander rest vant lichaem ende 't hooft gantsch bloot en ondeckt / hadden boghen ende pylen voor haer gheweer in de handen / was een cloeck/ groot / ende lyvigh volck/ wel ghestatueert van persoonen: Voeren alhier met hen sessen aen landt / om versch water te soecken / ende al eer dat sy uyt landt spzongen / soo genaeckten daer upt Boot vier Indianen: de welcke d' Enghelschen Broot ende Wyn gaven / ende als de voorseyde Indianen wel gegeten en gedroncken hadden: soo scheyden sy daer weder van daen / loopende een hooghte opwaerts aen/ roepende een vande selfde Indianen Magallanes Esta heminha Tarra, dat is: Magallanes dit is myn landt / ende om datse d'Enghelschen verbolghden/ soo zyn de voorseyde Indianen soot scheen / voorgeloopen en ghevlucht naer bovenen toe / ende een wepnigh om hoogh gheloopen hebbende / zyn d'Indianen weder om gekeert / ende smeten daer 2. van d'ander doot/ waer van d'een een Engels-man/ ende d'ander een Neer-lander was / ende de reste ontquamen ende verghden hen int Boot/ daer sy terstont met asstaken / bleven alhier leggen tot den 17. Augustus / op welcken dag ginghen weder te sepl voorder aen / loopende langhs de Custe heen / tot ontrent anderhalf myl weeghs van het landt af: want is over al schoon ende supver/ van 20. tot 25. vadem diepten/ende waren ontrent vier ofte vyf dagen onder wegen / tot de mont ofte incomste vande Straet toe: maer om dat de wint contrarie was / vertoefden tot de 24. Augustus/ al eer dat sy daer in liepen.

Voeren met een Boot met haer 6. te lande: In de Bay de las Vlas/ ghaven de Inwoonders wijn ende broot die met bellen gekleet waren/ende met bogen ende pylen gewapent/ gegeten hebbende loopt wegh/ haer verbolgende doeren haer om: eñ smeten een Engels-man eñ een Neer-lander doot.

D' incomste ofte mont vande Straet heeft ontrent een myl weeghs inde breede/hebbende van beyde syden een kael ende black lant: Aende noordt syde sagen Indianen die groote vyeren maeckten: maer aende zupdt syde en saghen gantsch gheen Volck: Den vierentwintighsten voorschreven begonsten sy de Straet innewaerts aen te loopen / met eenen oost noordtoosten wint / ende dat hem dunckt dat dese Straet mach hebben ontrent 110. mylen inde lenghte / ende inde breede/ te weten d' incomste een myl weeghs / ende dat alleenlyckens de helft van de Straet recht upt (sonder bochten) loopt/ende van daer voortaen tot op 8. ofte 10. mylen naert eynde/heeft sy sommighe bochten ende cromten / onder welcke een soo grooten bocht is: dat het schynt teene landt doort ander te steken/ende heeft alhier minder dan een myl weegs/vant eene lant tot het ander / ende van daer voortaen soo looptse weder recht upkwaerts aen/ ende al hoewel dat daer noch sommige bochten comen / zyn clepn ende hebben niet veel te bedupden / heeft d' uptromste vande Straet naert westen toe / ende op 8. ofte 10. mylen naer eermen aent eynde comt / soo was de Straet wat breeder als te vozen / is altemael van een hoogh landt tot het eynde toe/ te weten/ van datmen daer 8. mylen binnen in is af: want deerste 8. myl van d' incomste is van een black ende effen lant / als voozen geseyt is/ ende inde incomste vande Straet/soo vintmen dat de stroomen vande Zupder-zee/ naer de Noord-zee toe loopen/ende naer datse begosten te seplen met die oost noordtoosten windt (binnen in wesende /) liepen daer naer haren wil door/ sonder eenig bedwanck ofte over-last van weer ofte windt / ende dat het hooghe landt van beyde syden met snee bedeet lag / ende dat alle dese Straet supver ende schoon is/ liepen tot op een Roer-schoot van het landt van deen syde af / doende haren cours daer langhs by heen / hebbende de de diepten van neghen ende thien vadem/ met schoone grondt / als gheseydt is / ende datmen over al noodigh wesende souden moghen anckeren/ende dat die gheberchten van beyde syden vol gheboomten staen / comende op sommighe plaetsen die berghen ende tgeboomte tot aende oever-vandé water-cant upt / hebbende op etlycke contreyen pleynen en plat landt boven op/ en sagen daer gantsch gheen groote Rivieren / dan sommighe cleene Rivieren / die in de broocken ende scheuren van het lant upt quamen / ende inde contreye daer den grooten bocht ofte cromte is / sagen aende zupdt syde sommighe Indiaensche Visschers/ in haer Canoas ofte schuptgens / ende waren van ghestaltenis als de voorgaende/ diese te voozen aenden noordt syde gesien hadden/ ende datse op geen ander plaetsen vande zupdt syde meer volck ghesien hebben.

Beschrijving vande Straet Magallanes.

8. myl breet inde Straet zijnde is voort al hoogh Land met steenige bedeckt.

Een bewijs dat de stroomen vande zupder-zee naer de n. zee loopen/ heeft de diepten van 9. ende 10. vademen ell veel plaetsen ancken grote de gaben ghe tot beneden toe staende bol gebogen ten.

Sien op de 3. zijde Indiaensche Visschers ende Strand Visschen.

Comende buyten de Straet aen dander zyde upt/ (t'welcke was den 6. September vant voorseyde jaer) deden haren cours drie daghen langh noordwest aen/ ende cregen op den derde dagh eenen n. o. wint/ die hen met gheweld w. z. w. waert aen dreef/loopende alsoo 10. ofte 12. dagen met wepnigh seplen op/ ende om dat de wint seer verbolghen begost op te steecken/soo namense alle haer seplen/in

Den 6. September comen voor de Straet.

ende

ende laghen over staegh en dreven tot den lesten September toe/ (hebbende den 24 vande selfde Maent haer Jacht upt het gesicht verloozen / twelcke mocht wesen van 50. vaten groot/) alsdoen hyschten sy weder haer seylen op/om dat de wint wat rupmer was / doende haren cours den tydt van 7. dagen noozdoost aen:int eynde vande voozseyde 7. dagen creghen ghesicht van sommighe Eylanden/ alwaer sy naer toe liepen om te anckeren: maer t'weer en gaf hen gheen plaets / alhier wesende liep de windt naer't noozdtwesten/ waer mede sy west zupdwest aenliepen: Des anderen daeghs daer aen verloozen een ander Schip van haer Compangie upt het gheSicht/twelche mocht wesen vande groote van 180 vaten / want het onweder begonst dapper op te steecken / in somma dat het Schip vanden Admirael alleen bleef : want het Schip van hem Nuno da Silva, was blijven sitten inde Bay/ daer sy verwintert hadden eer sy dooz de Straet quamen/ liepen aldus met het onweer tot op de hoogte van 57. graden/ alwaer sy in een Haven van een Eylandt liepen / ende settent een Gotelingh schoot van het Landt af / op twintigh vadem diepten/ onthielden hen alhier drie ofte vier daghen/ ende loopende de windt nae't zupden lichten haer ancker weer op / doende haren cours noozden aen/ twee daghen langh: in het eynde van dien creghen ghesicht van een clepn ende leegh Eylandt/alhier wesende streecken haer seylen/ ende settent Boot upt ende vinghen daer veel Voghelen ende Zee-wolven: Des anderen daeghs ginghen weder 't sepl/ doende haren cours noozdt noozdoost ende noozden aen/ tot by een ander Eylandt gheleghen vijf ofte ses mijlen van het vaste landt af/te weten/ aende noozdt syde vande straet: daer by comende anckerdent ontrent een vierendeel mijls daer van af op de diepte van 12. vadem : Dit Eylandt is clepn ende van een leegh Landt ende is seer bewoont van Indianen/ zynder t'Landt van dien altemael bebout/sy setten't Boot terstont upt / alwaer de Capiteyn ofte Admirael met noch elf Enghelschen in syzonghen/varende naer't Land om versch water ende victualie te soecken: aent Eylandt comende/so brachten hen d'Indianen in wisselinghe van ander dingen twee Spaensche Schapen/ eñ een wepnig Mays ofte Wortelen daerse henlupder Broodt af maken / ende om dat het laet was / keerden weer naer't Schip toe/ sonder dien dagh pet meer upt te rechten: Des anderen daeghs soer den voozseyden Capiteyn/met die voozschreven elf persoonen (t'welck Arckebusiers ende Voeghschutten waren/) weder na landt toe/ende setten daer twee van dien opt lant/ met de vaten om versch water te halen / ende by de plaets daer sy het water souden halen/ laghen een deel Indianen verborgen/welcke de voozseyde twee Engelschen overvielen/eñ vingense : dit die vant Boot siende zyn heur te hulpe ghecomen: maer wozden met steenen en pylen vande booghen soo wel gegroet/dat sy meestendeel ofte altemael ghequetst en ghewont wozde/zynde den selfden Capiteyn met een Pyl int aensicht / ende een ander Pyl int hooft ghetaeckt/so dat sy daer dooz gedwongen waren wederom te rugge te keeren/ sonder de Enghelschen eenigh van d'Indianen ghequetst ofte ghetaeckt hadden/niet teghenstaende datse hen so dicht aen het Boot quamen / dat sy daer vier Riemen upt namen:

Dit aldus ghepasseert wesende/ gingen naer datum van dien van hier af wederom tsepl/ doende haren Cours langhs dese Custe heen/ met eenen zupden wint/seylende aldus 6. mijle weeghs/ tot voor by de Haven diemen noemt van Sant Iago, ofte Sint Jacob/alwaer sy een Haven namen / alhier comende dinghen een Indiaen / die in een Canoa ofte Schuptgien lagh en visten/ ende brachten hem aen boozt: maer lieten hem teghens den avondt weder los en vzp met syn canoa, naer dat sy hem een wepnigh lywaet en sommighe Vlepsch-houwers Messen / en ander snupsterpe gheghegheven hadden: een wepnig daer naer is een ander Indiaen aenboozdt ghecomen/ghenaemt Felippe, die Spaensch spzack/ den selfden gaf notitie aen den Capiteyn van d'Engelschen waer dat een Schip lagh/(te weten/inde Haven van Sant Iago, welcke sy 9. mijlen te rugghe ghelaten hadden/) met dese tydinge ende den Indiaen die den Guye ofte Lepdts-man was / zyn des anderen daeghs weder 'tsepl ghegaen / ende liepen naer de voozs. Haven van Sant Iago toe : naer incomende hebbent voozseyde Schip ghenomen/ int welcke vonden 1770. Bottpgas ofte Spaensche potten met Wyn/ende ander dinghen : Dit ghedaen hebbende spzonghen opt Landt / alwaer sy sommighe sacken met meel namen/ met alle het gene dat sy meer vonden: namen van ghelycken die Oznamenten ende ander Kerckgoet/met alle twelcke sy daer weer van daen scheyden / nemende het voozseyde ghenomen Spip en twee persoonen (die sy daer in vonden/) met hen/liepẽ van dese Haven af/(welcke lepdt op de hoogte van 32. en half graden/) langhs de Custe heen tot op die hoogte van 31. ende 30. graden/ welcke was de contrepe daer sy malcanderen bestemt oft verdaeght hadden / om te vergaderen en den anderen te verwachten/ soo sy dooz eenigh onweer ofte stozm malcanderen quamen te verlieſen/ ende van een scheyden.

Comende op dertigh graden / vonden daer een seer goede Haven alwaer sy in liepen / eñ anckerden op de diepten van ses vadem / te weten/een Roer schoot vant Lant af/ t'welcke was recht tegens over een Rivier/ alwaer sy ses pypen waters namen/ende om die geen (die 't water souden halen/) te beschermen settẽ/t'waelf persoonen opt lant/aldus besigh wesende met het water te vullen/ saghen een hoop Volcks op haer aencomen waer van de helft Spaengiaerden waren/ mochten wesen ontrent 250. persoonen te Peert/ende dan noch soo veel te voet: maer so haest als spse gewaer wozden/liepen terstont naer't Boot toe/ ende verloozen alleenlyckẽ eenen Engelsman Die selfden nacht ginghen sy met beyde de Schepen weder 'tsepl/loopende langs de custe heen/ tot op 10. mijlen weegs voozder aen alwaer sy sommigh water namen/ maer om datse sommigh Peerde-volc int oogh cregen/ soo scheyden sy daer upt sonder meer waters te nemen : Van daer af vervolghende heuren wegh vooztaen / de Custe langs tot 30. mijlen weeghs / alwaer sy een onbewoonde Haven namen / doch en quamen daer niet aen Landt: want sagen alle daegs Volck/ alhier armeerden ofte rusten sy een clepn Jacht op/ waer van sy't hout al gewzocht en gemaeckt met haer upt Enghelandt brachten : 't voozseyde Jacht ghemaeckt en opgherust wesende/hebbent int water ghestelt/alwaer de Capiteyn met vijfthien persoonen ingegaen is/ met den

Een Indiaen die spaensch spzac, is haer aen boozt gecomen ende heeft haer de plaetse ghenoemt daer een Schip lagh/inde haven van S. Jago/ sijn daer na toe geloopen eñ t'Schip ghenomen/ vonden daer in 1770. Bottpgas met Wijn eñ ander dingen/ eñ de Lade comende bō de sommige sacken met meel / oock stucken Oznamenten/ ende Kerckgoet/ nemen de het schip met 2. persoonen die sy daer in vonden

Comen in een Haven daer sy den lieſe een Engelsman int vullen van hare pypen met water.

rusten hier een Jacht toe/ daer sijse hout upt Enghelant mee gebzocht hadden.

Digitized by Google

met den hoogh-bootsman Jan de Grieck/ (twelcke was een Schipper vant Schip dat sy ghenomen hadden inde Haven van Sant Iago, als voozen/ (met het welcke sy weder te rugghe ghekeert zijn/ om te soecken de twee Schepen die van haer Compangie / met de stozm ende 't onweder versteken waren / als voozen gheroert is/ende willende van gelijcken op tlandt spzinghen om versch water te halen/en dozstent niet bestaen: want saghen daer volck/so dat sy ten lesten wederom keerden/sonder eenige notitie van d'ander Schepen te hebben / alhier wesende trocken alle tgheschut upt het Schip / ende concerveerden en versaghen haer Schip/dit gedaen hebbende/ leyden sy een cleyn stuck gheschuts op de Jacht/waermede weder tsepl ginghen / vervolgende haren wegh vooztaen.

Keeren te rugge ende soecken de 2. Schepen van hare compangie.

Derthien daghen gheseplt hebbende/quamen by een Eylandt gelegen ontrent een Baschoot vant landt verschepden / alwaer syt setten: alhier vonden sy vier Indiaensche Visschers/in twee Canoas ofte Schuptgiens/ de welcke haer sepden/ datter aent vaste lant versch water was/ maer verstaende dat het niet te veel / en oock een half myl vande custe af/te landewaerts in was / en wilden daer gheen mocpten om doen / en zijn weder tsepl ghegaen/latende de voozseyde Visschers met hare Canoas blijven/vervolgende haren wegh ende Cours de Custe langhs.

Hoen een landtgangh gemen een deel Visch ende sommige Indianen vant Lande.

Des anderen daeghs wat voozder aen wesende / creghen ghesicht van sommighe Indiaensche Visschers / die opt landt in haer hupskens waren/dit siende d'Enghelsche Capitepn is terstont inde Jacht ghespzonghen/ en nae tlandt toe ghevaren / alwaer hy dzie vande voozseyde Visschers aentaste/nemende daer by de helft vande Visch/die opt landt al berept en gepackt lagh om te verboeren/met welcke Indianen ende bupt sy weder naer het Schip toe quamen. Des anderen daeghs daer aen volghende/soo saghen sy een Barcke die met Visch geladen was/die de Spaengiaerden toe quam/met vier Indianen die sy daer by gheset hadden: Dese Barcke met de Indianen ende Visch namense ende bondense aent vooz-schip (vant genomen Spaensche Schip) vast / ende sleeptense alsoo naer/ latende alsoo de voozseyde vier Indianen daer in blijven / de welcke des nachts de Barcke weder los bonden/ ende gingen hepmelijcken dooz met Barcke en met Visch en al/sonder datse die opt meer saghen. Des anderen daeghs soo spzongh den Capitepn int Jacht / om dat hy in een open ofte bzeucke vant Landt sommighe hupskens sagh staen/ alwaer hy naer toe voer/ opt landt comende vondt daer twee Mans in/waer van hy den eenen ghevanghen nam/ latende den anderen blijvē/nemende daer en boven noch dzie dupsent Pesos in Silver zijnde elcke Peso de waerdye van een Reael-van-achten) ende seven Indiaensche Schapen/Hoenderen/ ende alle tghene datse meer vonden/waermede sy weder daer van daen schepden / volghende haren wegh vooztaen / twee daghen daer nae quamen by de Haven ghenaemt Azijcke, alwaerse twee Schepen vonden/wesende teene gheladen met goederen ende coopmanschappen van Spaengien/upt het welcke sy alleenlijck 200. Botigas (ofte Spaensche potten) met Wijn namen/ ende vant ander 37. Baris (dat zijn stucken van 10.12. pont elcke Bar,) Silvers / ende willende opt landt spzinghen/ (met twee Barcken die sy inde voozseyde Haven vonden) met ontrent 37. Koers ende boegschutten/ sagen opt landt een deel Yeerde-volck aenconien / waermede sy haer voozsz nemen achter lieten/ende namen alleenlijcken een Swart diese inde Barcken vonden / daer sy weder met aenboozt keerden.

Laten hier 2 Schepen die sy ghecrooft hadde blijven.

Des anderen daeghs inden mozghenstont/ soo hebben sy t'Schip met de coopmanschappen eñ goederen van Spaengien inden bzant ghesteken/ende namen tander met haer/ ende zijnder met dooz ghegaen / vervolghende/haren wegh vooztaen / de Capitepn voer met het Jacht langhs de Custe heen / loopende d'ander Schepen anderhalf myl daer van af t'Zeewaert in/ om te soecken een Schip daer sy notitie af hadden/ aldus gheseplt hebbende ontrent vijfenveertigh mylen weeghs / hebbent selfde Schip ghevonden/ twelcke in een Haven geanckert lagh/ die daer al twee uren van te voozen gheadverteert waren van den Enghelschen Piraert ofte Zee-roover/ ende hadden al achthondert Baras ofte stucken Silvers (die zijn Majestept toe quamen/) daer upt ghelicht en gheberght/van welck Silver d'Enghelschen te voozen gewaerschout waren: maer en dozsten daer niet aen landt comen / om dies wille datter veel Indiaensche Boeghschieters eñ Spaengiaerden op stonden en wachten/ vonden alleenlijcken int selfde Schip dzie Pijpen waters/sy namē twoozseyde Schip met haer/ende comende tot ontrent een myle Zeewaert in / settent alle zijn seplen op/en lietent alsoo heen dzijven/doende alsoo van ghelijcken met het Schip dat sy in Azijcka genomen hadden/ als oock dat ander van Sant Iago, die sy mede lieten dzijven/ vervolghende haren wegh met haer Schip/ ende het Jacht alleenlijck.

Om dat de schepen van upt Spaengienwaren/ strekendaerts den bzande met goet met al het een Schip/ tandet verwonnen sy met haer.

Comende op seven ofte acht mylen nae by de Haven van Callao de Lyma, creghen ghesicht van dzie Schepen/ende varende een van dien aen boozt/ namen haer dzie Mans upt/ ende vervolghden/also haren wegh naer Callon de lyma toe/alwaer sy in liepen / wesende ontrent twee uren inder nacht/sepden tusschē alle de Schepen (die daer lagen) in/die seventhien int getal waren/ onder de Schepen comende/ dzaeghden terstont naer t'Schip dat het Silver gheladen hadde: maer als sy voozantwoozt creghen dat het Silver opt Landt was/ soo hebben sy heur de Cabels aen stucken gehouden/ende de twee grootste Schepen demasten af/waermede spse lieten blijven/op deser stont so arriveerden daer een Schip van Panama, gheladen met waren ende goederen van Spaengien/twelcke quam te setten dicht by den Enghelsman / die was ter wijlen dat d'Engels Capitepn in d'ander Schepen Silver socht: So haest alst voozseyde Schip van Panama, geanckert was/ quam daer een Boot vant Landt om dat te visiteren/maer om dat het inder nacht was/lietent achter blijven/esi stelden upt tot des mozgens toe/ende comende by t'Enghels Schip / dzaeghden sy wat Schip dat het was waer op een vande ghenomen Spaengiaerden (dooz bevel van d'Engelsche Capitepn/) antwoozden/dat het schip eenen Michil Angelo toe behoozden / dat van Chyle quam/ (twelcke eenen bekenden naem ende Schip was) dit hoozende die aent Boot sonden een Man naer boven toe/den welcken int opclimmen teghens een stuck gheschuts aenliep/waer dooz hy verschziet wozde/ en is

Waren in de Haven van callao de lyma nemen 2 Mans upt een Schip/ sochten een Schip met Silver/dan waer al te lande.

hastigh

Weerdoben in de Haven Azijcka 2. Schepen/ namen daer upt 200. Spaensche potten met Wijn/elck 27. stucken Silvers/ elck dan 10. of 12. pont.

Digitized by Google

haestich mede int Boot ghekeert/ (om dies-willie dat die Schepen die aldaer lagen/ ende in die contrepe waren/ gants gheen gheschut en plagten te voeren:) Hier mede zijn sp met verbaestheyt daer weder van afgesteken: dit hoorende die vant Schip van Panama, (dat cerst ingecomen was/) vermoedende dat het eenige Zee-roover moeste wesen/ hebben haer Cabels aen stucken gehouwen/ en zijn t'Zee waert in gheloopen: d'Engelschen dit siende/ smetē terstont een deel volcks in het jacht/ en hebbense naer ghejaeght: daer bp comende/ hebben t'Schip opgheeyst/ haer bevelende te strycken/ het welcke die vant Schip niet doen wilden/ ende schoten met een Roer een van d'Engelschen boot/ waermede d'Engelschen weder te rugge keerden naer haer schip toe/ ende zijn terstont t'zepl ghegaen/ int verbolgh vant voorsepde Schip/ dat zp niet lang daer naer onderhaelden/ die vant Schip dit siende worpen het Boot upt/ ende spzonghen daer in ende voeren naer het lant toe/ verlatende t'Schip met alle dat daer in was/ het welcke d'Engelschen terstont ghenomen hebben en met haer ghevoert/ verbolghende haren wegh vooztaen.

Den Schip van Panama hout haer Cabels af vā vreese genomen te worden/ doen sy t'zee waert in/ worden het volgt ende van de Engelschen genomen.

Des anderen daeghs des morghens/ sagen een Boot comen gheseylt/ waer dooz zp terstont vermoepden/ dat het een verspieder was: een wepnich tijts daer naer/ saghen twee groote seylende Schepen op haer aencomen/ doen vermoepden d'Engelschen dat zp haer quamen naer jaghen/ dit siende hebbent schip van Panama laten dzijven/ daer in latende Jan de Grieck/ met die twee Mans diese genomen hadden/ op den dagh datse in Calan de lyma quamen/ als ghesept is: hpsten terstondt alle de seylen diese hadden op/ en ginghen dooz/ sonder dat zp de voorsepde Schepen opt meer saghen: want die terstont dzaghende hielden naer het Schip van Panama, toe/ dat se hadden laten dzijven: Van daer af liepense weder langhs de Custe heen/ verbolgende haren wegh vooztaen: sommighe dagen geseylt hebbende/ gemoeren een fregatte die naer lyma toe wilden/ was gheladen met goederen ende waren vant landt/ waer upt d'Engelschen een Silveren Lampet ende Fonteyn namen/ ende vzaechden den Stuerman (twelck een Spaengiaert was/) oft zp een schip ghemoet hadden dat dooz upt was/ daer zp notitie van hadden dat het Silver geladen hadde/ waer op den Stuer-man neen seyden/ ende een ander seyden jae/ en dat het ontrent dzp daghen verleden was: Dese fregatte en quam niet aent schip/ dan bp het jacht daer d'Engels Capiteyn self in was: want het Jacht liep altoos dicht langhs de Custe heen/ ende het schip bp d'ander half mijl daer van af/ waer mede zp de fregatte weder lieten varen/ verbolghende haren wegh vooztaen.

Hoe sschepen vertoonden dat se schip van Panama laten dzijven.

Beschrijvinge hoe datse dooz der gedaē hebben.

Waer dat sy een Fregatte gemoeten/ ende dat sy daer upt namen.

Twee daghen daer naer quamen bp een Haven/ genaemt Payta, alwaerse vonden een gheladen Schip met goederen van Spaengien/ twelcke t'Jacht aenboozt clampte/ ende kreghent sonder eenighe resistentien in/ want soo haest als tvolck vant Schip/ ghesicht ende kennisse van d'Engelschen hadden/ sijn daer terstont mettet Boot upghevlucht naer landt toe/ ende twee van dien spzonghen inde Zee/ blijvende alleenelijcken int Schip de Schipper/ Stuer-man met sommighe Swarten: van welck Schip namen d'Engelschen de Piloot/ als ooc t'Bzoot/ Hoenderen/ ende een Vercken/ ende ginghen daer met t'sepl: Comende ontrent 2. Roerschoten verde/ lietent weder varen/ sonder daer pet anders upt te nemen/ ende vzaechden naert boven ghementioneerde Schip dat sp sochten/ waer op sp hen informatie gaven/ dat het 2. dagen verleden upt die selfde plaets geschepden was/ waer mede heuren wech verbolchden/ ende al eert nacht worden ghemoeten een Schip van Panama, twelcke sp terstont overvielen/ al-hoe-wel datse anders niet upt en begeerden dan een Swart/ waer mede syt weder lieten blijven/ doende heuren cours vooztaen.

Beschrijvinge wat se uyt een schip van Panama begeert hebben.

Des anderen daegs twelcke was den eersten Febzuarij/ ghemoeten noch een ander Schip dat naer Panama toe liep/ hebbende Visch en ander victualie gheladen/ met noch 40. Barren Silvers/ ende sommigh Gout/ maer en weet niet hoe veel dat het mochte wesen/ het welcke sp altesamen namen/ ende de Passagiers met twee Dominickaner Monicken/ dieder mede in quamen sonden sp met een Barcke aen landt: des anderen daeghs hingen daer een (van die int Schip quamen) op/ om oorsake dat hy niet en hadde willen bekennen dat hy 2. platen Gouts hadde/ diese daer na bp hem vonden: dit gedaen hebbende lieten t'Schip weder dzijven/ verbolgende heuren wegh vooztaen.

Beschrijvinge van een schip datse den eersten Februario ontmoeten.

Den eersten Martius tegens den middach/ cregen int ghesicht t'Schip dat het Silver in hadde/ wesende ontrent 4. mijlen t'Zeewaert in/ ende om dat het Engels Schip wat voorlastich ginck/ waer dooz het niet genoech naer haren sin en seylden/ so namen sp een deel Botigas ofte vande Spaensche Olpe pottē/ ende hingense volwaters met coozden achter aent Schip/ om te beter te seylen: ende twoorsz. Schip (dat naer Panama wilden/) hielt het dzagē naer den Engels man toe/ om te weten wat het dooz een Schip was: want meenden dat het een vande Schepen was/ die langhs die Custe ende contrepe waren/ ende over en weer traffijckeren: daer dicht bp comende/ heeft hem den Engels-man bevolen te strycken/ ende alsoot den anderen niet doen en wilden/ heeft hem met een Lepel-stuck de Besaens mast ten eersten aen stucken geschoten/ en den Schipper met een Pijl van een booch gewont hebbende/ hebbent Schip terstont opgegeven/ twelck sp in namen/ en sijnder met t'Zeewaert in geseylt/ te weten/ alleen dié nacht en des anderen daechs ende nachts daer aenvolgende/ seylende al watse mochtē.

Op wat tijt datse schip met silvers int oogh cregen.

Wat sy met het schip dan na Panama wilden te wegh gebracht hebbē ende hoe sy tselve int kreghen.

Dē derden dach wesende upt het gesicht vant lant begonsten t'Schip te plunderen en te rooven/ ende t'goet daer upt in haer schip over te nemen/ twelcke was 13. hondert Barren ofte stucken Silvers. Item 14. kisten ofte kassen met Realen van achten en Gout/ hoewel dat hy niet en weet de quantitept ende somme vā dien/ dan alleenlicken dat hem de Passagiers seyden dattet seer veel was: seyden oock dat vande voorsz. somme 3. hondert Barren Silvers sijn masestept toe quamen/ sijnde de reste van andere perticuliere Cooplieden: Dit gedaen wesende lietent Schip met het Volc die daer in ghecomen waren weder varen/ ende setten daer van gelijcken de drie Pilooten in/ die met heur quamen/ voeghen dat sp alhier alleenlijcken bleven/ met het Volck die sp op de repse met hen ghebracht hadden/ dit was den 6. Martius: Van hier af namen haren cours nae't landt van Nicaraga toe.

Wanneer dat sy ende Haven van Payta quamen/ ende wat sy bedreven hebben.

Wanneer dat sy t'voorgaende schip begonnē te rooven.

Beschrijvinge wat sy upt het schip ghenomen hebben.

Digitized by Google

Op wat dagh datse t Lande van Nicaragua ontdeckten.

Den derthienſten Martius een dach min ofte meer / zijnde inden morgen-ſtont ontdeckten het landt / het welcke niet te hoogh en was / hadde een cleyn Eylandt / twee mijlen van het Landt verſchepden / ſy ſettent in een Bay die ſy in het landt vonden / op de diepten van vijf vadem / te weten / dicht by het landt : bleven alhier ſtil ligghen tot den 20. toe / op welcken dach een fregatte dicht voorbyt Eylandt heen liep / alwaert jacht nae toe liep dieſe nam ende brachtenſe aen't Engels Schip : welcke fregatte gheladen was met Salcaperilla ofte Pock-crupt / ende Bottigas ofte potten met boter en Hcunich / ende ander dinghen : d'Enghels Capiteyn ginghdaer in / ende dede de ſalcaperilla opt Landt worpen / latende de reſte inde fregatte blijven deden alle t'gheſchut upt zijn Schip nemen ende ſettent inde fregatte, om het Schip over te halen en te verſien / waer mede zy beſichwaren tot den 23. ofte 24. Martius. t Schip verſien weſende / ende hen gepropideert hebbende van barn-houdt ende verſch water / ſijn haren wegh verbolcht langhes de Cuſte heen / doende haren cours weſt aen / ende namen met haer die voorſchreven fregatte met volck met al: Twee dagen geſeylt hebbende / namen twolck upt de fregatte, ende paſſeerdenſe int jacht / ende onder ander waren daer twee Bootsgeſellen ofte Zee-luyden die naer Panama meynden te Scylen / om van daer naer Chyna te varen / vande welcke zy een namen / met de Brieven ende Caerten dieſe met hadden / onder welcke waren de Miſſiven ofte Sent-brieven van zijn Majeſteyt / voor den Gouverneur van Chyna, als ock die Zee ende Paſcaerten daer zy de vaert met ſouden beginnen / ende haer naer reguleren.

Deſgelijcks waes mede t Schip geladen was.

Werhael vã 2' bootsgeſellen upt de Fregatte / etc.

Beſchrijvinge vãn een ſchip datſe den 6. Aprilis ontmoeten eñ watſe met het ſelve wegerigh hebben.

Seylende aldus heuren wegh voortaen tot den 6. Aprilis tegens den avont / quamen upt de Mars een Schip t'ondecken / twelcke dede ſijnen cours twee mijlen vant landt af / ende al eert des anderen daeghs begonſt te dagen / ſoo waren zy daer dicht by / ſoo dat zijt onverſins over-vielen / terwijle t'meeſtendeel van het ander volck ſliep / ende dedenſe terſtont alteſamen in heur Schip over gaen / onder welcke was eenen Don fanciſco caratte: Dit ghedaen hebbende verbolghden heuren wegh (met het voorſepde genomen Schip /) voortaen / upt het welcke ſy etlijcke Packen ende andere waren namen: maer en weet niet hoe veel dat het moechte bedraghen / ofte in alles wel was / namen daer van gelijcken een Swartinne upt: Drie dagen daer naer lieten ſy het ſelfde Schip met volck met al weder varen: ſetten daer van gelijcken in de Bootsgheſellen vande vopagie van Chyna, dien zy inde fregatte ghenomen hadden / behoudende alleenlijcken een Bootsgheſelle / om haer te wijſen waer datſe verſch water ſouden moghen crijghen / waer toe ſy de leeghe pijpen en baten met namen om t'water in te doen / hier mede lieten ſy heuren wegh voortaen / tot de Haven van Guatulco toe / alwaer zy in liepen / weſende des Maendaeghs den 13. Aprillis / ende ſettent daer binnen in / alhier bleven ſy tot den 26. Aprillis toe / ende zijnde ontrent drie ofte vier uren inder nacht / ſijnſe weder te ſeyl ghegaen / nemende haren cours weſtwaert aen / ende een ure ofte twee te vooren hebben ſy hem Nuno da Silva belijder ghelaten / ende ſetten hem in een ander Schip dat daer in Guatulco lagh : Van hier af voortaen zijn de voorſepde Enghelſchen / de reſte vande repſe ghepaſſeert / naer de Eylanden van Molucos heen / ende van daer af voorbij de Cabo de bona Eſperanca, ende alſoo naer Enghelant toe / ghelijck als ſulcks ghenoech notoir / ende circont is / en dit is alleenlijck het inhout vande vopagie van den tijdt / datter den voorſepden Piloot Nuno da Silva bp gheweeſt heeft.

Op wat dagh datſe Haven van Guatulco quamen eñ hoe lang datſe daer bleven.

Wanneer dat ſy tgenomẽ ſchip wederlieten varen.

Op wat dagh datſe inde Haven van Guatulco quamen eñ hoe lang datſe daer bleven.

Wanneer dat ſy nuno da ſilva verlaten hebbẽ

Wat wegh d'engelſchẽ na ergelant ghenomen hebben.

Hier naer volcht een Coppe van eenen brief gheſchreven door den Capiteyn Francoys Draeck Enghels-man / weſende inde zupder Zee van nieu Spaengien / in ſijn Schip ghenaemt / het vergulden Hert / (met het Schip van Sint Ian de Anton, het welcke hy berooft hadde /) aen zijn Mede-ghenoten die van d'ander Schepen van ſijn ghefelſchap / daer hy met onweer van verſteken is geweeſt / als voorzen gheſept is.

Beſchrijvinge van een brief van Seigneur Draeck aen zijn verlorẽ geſelſchap.

Seigneur Wouter, ſoo het Godt ghehenghde dat ghy quaemt te ghemoeten / met dit Schip van Sint Ian de Anton, ſoo bidde ick u dat wel te tracteren / achter volgende het woort dat ick haer ghegheven hebbe / ende ſoo pet ghebzeeckt ende noodich waer / van het ghene dat dit ſchip / Sint Ian de Anton heeft / ſoo wilt V. L. het ſelfde dubbel betalen / als het ghene dat wp bzenghen / ende ſult bevelen dat niemant van u ſoldaten haer eenich quaet ofte molcſtye aen doet / ende het ghene dat onder ons ghecloten is gheweeſt / om weder naer ons landt te keeren / ſullen wp met Gods hulpe volbzenghen / al hoewel dat ick daer ſeer aen twijfel dat u deſen ſal behandighen / niet teghenſtaende blijve gheliick als noch / den Heere altoos biddende / (die ons / u / ende mp / ende alle de wereit verloſt heeft /) ons te willen bewaren / wien ick alleen ghebe de pzijs ende eere / &c. Het ghene ick alhier ſchzijbe en is niet alleenlijcken voor ſeigneur Wouter: maer ock voor ſeigneur Tomas, ſeigneur Charles, ſeigneur Caubes ende Seigneur Antonio, ende alle d'ander goede Bzienden : Alle de welcke ick bevele den ghenen die ons met ſijn bloet ghecocht heeft / ende hope op Godt dat hy ons niet meer moeyten ſal ghebben / ende dat hy ons ſal helpen in onſe trubulatie / ende bidde u lieden doozt lijden van Jeſus Chzijſtus dat ſoo het God belieft u eenighe trubulatie over te ſenden / dat ghy niet en wilt wanhopen van de groote barmhertighept Gods: want die ſal u gantſchelijcken verſchijnen / den welcken de ſelfde ophoudt ende weder met het leven gunt / waer mede hp ons groote bzientſchappe ſal doen / ende ons ſijn barmhertighepdt bewijſen / den welcken alleen ſy pzijs / eere / cracht / ende heerlijckhept inder eeuwighepdt / Amen. Bp mp uwen bedzuckten Overſten / die het hert ſeer miſtrooſtigh is / Francoys Drake / &c.

Naem ende wie de brief geſchreven is

Vermaninghe t Schip van Anton niet te beſchadigen noch beroouen.

vermaninge tot ſtantvastigheyt en de volherdinghe van de reys.

Vermaninghe tot den Leſer.

ALſ ſchoon dat ick in het eerſte alleenlijcken gheproponeert ende voorgheoomen hadde, mentie te maecken van de voyagien, ofte vaerden, courſen, ende ſtreckinghe van de Orientaelſche cuſten, Eylanden, ende alle die contreyen, met etlijcke andere Navigatien van de bylighende quartieren, ende gheleghentheydt van dien, als wy hier vooren van alles aengheweſen hebben, op het alder correctſte, als ick ſulcks hebbe connen

Digitized by Google

conen becomen, niet teghenſtaende overmidts dat ick onder andere mijne memorialen ende pampieren ghevonden hebbe, de Navigatie van alle de Havens, Rivieren, ende hoecken vande Cuſte van Braſilien, ende vaert vande Portugheſen aldaer: Als oock mede alle de Courſen, ſtreckinghe, ende gheleghentheydt vande Atillas, ofte voor Eylanden van nieu Spaengien, mitſgaders van alle de Canalen daer tuſſchen door heen, ende de Havens, ſoo vande voorſchreven Eylanden als vant vaſte lant vant voorſeyde nieu Spaengien: Van gelijcken van d'ander zijde vande Cuſte van Angola ofte Æthiopien, &c, en hebbe niet cunnen nae laten die hier achter by te voegen, hoewel dat het ſeer verſcheyden ende different is, vande Orientaelſche contreyen, niet te min, om dattet oock voor onſe Natie een vreemdicheyt is, ende wort van de ſelfde Portugeſen ende Spaengiaerden bevaren, van wiens voyagiens ende Navigatien wy in deſe deſchriptien alleenlijcken zijn verhalende, ſoo en falt daer in de materie niet te buyten gaen: maer eer ſeer voechlijcken daer by behooren, ende hoope niet min aenghenaem, als gerijffelijck ſal weſen, dewijle men als nu deſe voorſeyde Navigatien oock onder onſe Natie begint te Courſeren, verhoopende t'ſelfde een beginſel te weſen van meerder ende tot verder verſoeckinghe, tot prijs, eere, ende glorie des Heylighen Euangeliums, ende der Godtlijcke Majeſteydts, met welvaert ende ſegheninghe deſer onſe Nederlanden, &c.

Dat 56. Capittel.

Inden eerſten, die Deroute ofte Navigatie vanden hoeck van Cabo Verde af, naer Braſilien toe, met alle de rechte Courſen ende kenniſſe van de cuſte ende Havens van Braſilien, tot die Rivier ghenaemt Rio de la Plata toe, met alle de gheleghentheydt van dien.

Courſ van C. Verde tot op vijf ofte ſes graden.

SEylende van Cabo Verde (dat is: den groenen hoeck) af / naer Braſilien toe / ſoo ſalmen zuydt zuydtdooſt / zuydtdooſt ende zuydtdooſt ten zuyden aen ſeylen / ende comende op vijf ofte ſes graden / (ofte t'ſp waer dat het ſoude moghen weſen /) daer u de donderen ende vlaghen aen comen / ſo ſult ghyſe vande zijde vant zuyden nemen / ende deminueren al wat ghy meucht. Soo ſult geadverteert weſen / dat ſoo haeſt als u de generale winden aen comen / (weſende van upten zuydooſten /) ſoo ſult ghy op den boech vant zuydtweſten / ende weſt zuydtweſt aen loopen / ende ſo de wint waer vant zuyden nae t zuydtweſten ſult over den boech van het zuydtdooſt loopen: maer niet te veel / want en doet u gants gheen profijt / in voeghen dat hoe ghy daer meer op loopt / hoe ghy meer verlieſt / doet altoos u upterſte neerſtichheydt om u onder de Cuſte van Guynea niet te ſteken / te weten / boven de ſeſtich ofte seventich mijlen van de dzoochten / ghenaemt Os baixos de Sant Anna: De wint ſal u wel ruymen / in ſulcker voeghen dat ghy ghenoech ſult moghen ſeylen / op den boech naer Bzaſilien toe.

Beſchrijvinge ende beteeckeninghe van de ghemeeale winden.

Wonderlijcke ongheval onder de cuſte van Guynea niet te verballen.

Sult weten dat ſoo men op deſe Courſen (naer Pernanbuque toe) ſeylt / (weſende van October voozt aen /) en datmen quaem te loefwaert vant Eylandt van Fernande Naronha, Comende tot op acht ofte acht en half graden / ſalmen weſt aen naert landt toe loopen / ende ſoo ghy lant quaemt te ſien op acht graden / ſullen witte Dupnen weſen / ſoo weet dat ghy aen de noozdtzijde zijt ſult als dan nae't zuyden tot loopen dit is te verſtaen van October voozt aen: want als dan ſoo regneren die noozdtdooſte ende ooſt noozdooſte winden / ende ſoo ghy u vont op de hooghte als boven / ſult de voozſeyde Dupnen ſien / ende ſoo wanneer ghy comt te ſien het eylande van die / (te weten /) aen de zuydt-zijde ſonder van daer voozt aen eenige meer te ſien / ſoo weet dat ghy zijt by Capiguacamirim: Van daer af tot Pernanbuque toe / heeftmen vijf ofte ſes mijlen.

Wanneer datmen is by Capiguacamirim.

Oock ſoo is te weten / dat ſomen waer op acht en half graden / ſoo ſalmen altemael een black lant ſien / tot op thien ende twaelf vadem diepten ende t'landt aenden oever vande Zee ſal effen en ſlecht weſen / t'welcke ghenaemt wozt Capitagua, als ghy met dit landt ooſt ende weſt over een zijdt / weſende inde contreye daer ick gheſeydt hebbe / op de 12. vadem diepten / (zijnde inden tijdt van October af naer Febzuarius toe) ſoo en dozft nieuwers af vzeeſen / ende hebt achtinghe van zuydtwaerts aen te ſien: want ghy ſult den hoeck Cabo de Sant Auguſtijn gewaer wozden / ende naer't noozden toe / ſult ghy een ander punt landts ſien / welcke men heet apunta d'Olijnda, alwaer die ſtede ofte t'vieck van Olijnda gheleghen is / ende de Cuſte van de ſelfde hoeck noozwaerts aen / loopende zuyden ende noozden langhs.

Ghedaente vant Lant alſmen op acht en half graden is mitſgaders de diepte ende naem vant ſelve.

Wonderlijcke winge voor de C. de S. Auguſtijn.

Dergelijcke voor 't punta d'Olinde

Soo ghy waert ooſt ende weſt met de Cabo van Sant Auguſtijn, ſoo ſult ghy comen te ſien te landewaerts in een gheberchte (welcke maeckt het fatſoen / ende vertooninghe /) ghelijck als een Cameels rugghe / hebbende aende zuydzijde dzie heuvelen langhs de Zee-cant heen / ende de Cuſte ſal hem nooztdooſt ende zuydtweſt heen ſtrecken.

Ghedaente vant lant alſmen 8. ende te weet Cabo de S. Auguſtijn is.

Van deſen hoeck van Sant Auguſtijn af / tot de Stede van Olijnda toe / ſijn t'waelf mijlen noozden aen: Deſen hoeck is gheleghen op acht en twee derdendeel graden: ende Olinda lept op 8. en een derdendeel graden: een Pernanbuco op acht graden: de boven gheroerde Navigatie is te verſtaen alſmen in October ende November van Liſbonen ſcheept.

Hoochte van Cabo de S. Auguſtijn. Olinda ende Pernanbuco

Seylende upt Liſbonen in Febzuarius oft Martius / ſoo ſult ghy het lant gaen ſoecken op neghen graden: want vande Meert voozt aen / ſoo regneren de zuydtdooſte / ende zuydtzuydtdooſte winden / ende ſoo ghy u bp gheballe vont bpt landt / op de voozſepde hoochten / ſoo dozft niet vzeeſen / ende ſult u wen courſ doe op ſeventhien ende achthien vadem diepten: want iſſer over al ſchoon ende ſupvere en hebt daer anders niet dan de Riffen / (gheleghen dicht bpt landt /) daer men t'water op ſiet bzeken / ende loopende noozden aen / ſoo weet dat wanneer ghy ſommighe Dupnen langhs de Zee-ſtrant heen ſiet ſoo en twijfelt niet noozden aen te loopen / waer mede den hoeck van Sant Auguſtijn ſult comen te ſien. Deſen hoeck is aende Zee-cant van een ſteyl afghebickt landt / makende inde vertooninghe t'ſatſoen van een Walbiſch mupl / hebbende boven op een ronden bergh met gheboomten omringt / ende comende op de voozſehzeven diepten dicht bpt landt / ſult daer een cleyn Eylant ſien ligghen / t'welcke genaemt wozt Ilha de Sant Alexus, Van dit Eylandt af tot de Cabo de Sant Auguſtijn, heeft men vijf ofte ſes mijlen weeghs / ende is ghelegen op de hoochte van 8. en dzie vierendeel graden.

Op wat hoochte deſe men Landt ſoecken ſal alſmen in ſijn vaerwaters wil Lijden ſeylen

Effect wat Courſ men de C. de S. Auguſtijn aen loopen ſal.

Ghedaente van de boet van S. Auguſtijn.

Hoogte van C. de S. Auguſtijn.

toucs alſmt is loefwaert vant eylant Fernande Naronha quam. Ghedaente vant Lande op 8. graden

Digitized by Google

Dat 57. Capittel.

De Navigatie ende Coursen nae de Haven ofte Bay ghenaemt A bayha de Todos Os Santos, ofte van Alderheyligen, gheleghen aende voorsz. Custe van Brasilien.

SOo ghy begheert te seylen na de Bayha de Todos Os Santos, (dat is: de Bay van Alder-hepligen/) so wilt u houden aende Navigatie hier vozen verclaert/ nemende op die maniere de ghetyden vant jaer waer/te weten/ vande Maent Martius voortaen / als ook van October af / ghelyck als ghesept is.

Hoochte tot Bayha de todos os santos.

Op wat hoogte men lant soecken sal. Ghedaente vant sel de land.

Plaets vant Eylant Taporan.

Wat Landt datment int ghesicht crycht als men n. aen looft.

Ghelegenheyt van C. morro de S Paulo.

Desselfden vande groote Riviere Timiara Waerschouwinge voor C. S Jnwijck op 13. een tweede deel graden hoog

Cours van de Bay van Alderheyligen na Pernanbuco.

Op wat hoochte dat men finde in wijck A Enseada de vaza Barris pas seylen mach.

Cours ende strechinghe van den ingank A Enseada de vaza Barris/ tot Rio dos Jlhas.

Dese Bay van Alder-hepligen/ is gelegen op de hoochte van 13. graden / ende wesende van October voortaen/ soo sult ghyt lant/ comen aen soecken vande 12. tot 12. en half graden/ende comende int ghesicht vant lant/ ('t welcke sal wesen van witte sant stranden/ die hen int schijnsel vertoonen ghelyck als bierckerpen van Linnewaet) soo sult ghy uwen cours langes de Custe heen doen/ zuyt waerts aen/ tot soo lange dat ghy de voorsz. stranden ten eynde zydt / alwaer ghy een Eylandeken sult sien (gelegen aende noozt zyde inde mont vande Bay ofte Haven /) ghenaemt Tapoan: Van hier af soo loopt men de Custe west ende west ten zupen aen.

Komende nae dese Bay toe/ inden tyjdt van Martius voortaen / soo en wilt boven de 13. en half graden naert z. niet passeren/ ende so wanneer ghy comt int ghesicht vant lant/ soot niet en waren de voorschreven witte sant stranden/ soo sult ghy u best doen om n. aen te loopen/ ende als ghy de sandt stranden vande 12. en half graden int gesicht hebt/so sult ghy comen te sien eenen berch, staende langhs den oever vande Zee / eñ soo't gebeurde dat ghy u soo dicht byt lant vont/ dat ghy gheen middel hebt daer van af te raken/so sult ghyt lant te deghen verkennen: want sult comen te sien aen de Zee-cant een ronden heuvel / (diemen heet O morro de San Paulo,) van welcken heuvel af tot de Bay toe syn 12. mylen: langs desse heuvel heen te weten aende n. w. zyde/heeft men een seer groote Rivier/ genaemt Tiohare, welcke seer goet is om in te loopen / noodich wesende/heeft 6. 7. vadem diepte. Advertere u/ dat soo wanneer ghy zyt op de voorsz. hoogte van 13. en half graden/ so en wilt u niet naert lant toe begheven: want heeft een Inwijck die seer quaet is.

So ghy begheert te seylen vande Bay van Alder-heyligen af/naer Pernanbuco, ofte nae Portugael toe/ soo sult ghy uwen cours o. aen doen/eñ so u de wint plaets geeft o. eñ o. ten n. tot 30. ofte 40. mylen 't Zeewaert in/ eñ en sult het lant van Pernanbuco niet aen soecken/ van de 10. tot de 9. graden toe: want soo ghy verviel op de 11. graden/ so soudt ghy comen inden inwijck genaemt A Enseada de vazade barrijs, (dat is: den Inwijc van vaten upt te stoorten:) Van gelycken so wanneer ghy van Portugael af comt / crijgen de gesicht van lant op de 11. graden/ so en loopt daer niet nae toe om uwe wegh te verkorten: maer doet eer uwen cours supden aen daer van af.

Men heeft van dese Bay van Alder-heyligen tot Pernanbuco 100. mylen/ende men loopt de Custe noozt oost ende zuyt west: Van daer af tot de Rivier/genaemt/Rio dos Ilhas, ofte de Rivier vande Eylandekens looptmen de custe zuyt west ende noozt oost/ ende zuyt d'west ten westen/ende noozt oost ten oosten.

Dat 58. Capittel.

De Navigatie om te seylen naer de Riviere, Rio dos Ilhas, (dat is: de Rivier van de Eylandekens,) gheleghen aende selfde Custe van Brasilien.

Op wat hoogte Rio dos Jlhas leyt.

SOo ghy begheert te seylen naer de Rivier van d'Eylandekens/ soo weet dat d'Eylandekens gheleghen syn op de hoogte van 14. en drie vierendeel graden / doende uwen cours om die te soecken/te weten / van Martius voortaen/ soo sult ghy loopen op de hooghte van 15. en half graden/ ende al ist schoon dat ghy comt op de 15. en twee derdendeel graden/ en is niet aen gheleghen: Comende op dese hooghte int ghesicht vant lant/so sult ghy comen te sien sommighe hooghe gheberchten/welcke syn de gheberchten diemen heet As serras dos Aymores, als ghy dese gheberchten int ghesicht hebt/so sult ghy langhs de Custe heen comen n. waerts aen/ sonder eenighe vrees te hebben: want men en heeft daer nae't n. toe gants gheen ondiepten: So haest als ghy d'Eylandekens int gesicht crijght (want daer anders gheen en syn/) so sult ghy op dese Custe comen te sien een ronde berch, staende langhs de Zee-strant heen/aende n. zyde van desen berch, so looptmen de Rivier innewaerts aen: So ghy u al hier vont by ghevalle / inden tyjdt dat ghy daer niet en moecht in comen/so neemt uwen cours 't Zeewaert van d'Eylanden af/ u daer van wachtende / ende moecht het aldaer by d'Eylanden wel setten: Soo ghy in dese contreye quaemt inde tyjdt van de n. o. winden/so sult ghyt lant aen soecken op de 14. graden / ende soo ghy quaemt te sien een black Landt/ soo weet dat het is lant genaemt Camamue, langs t'welcke ghy sult heen loopen naert z. toe ende comende daer u het blacke lant volepndicht, so sult ghy een hooch landt vinden / te weten/langhs de Zee-cant heen / gheljck als ander boden verhaelt: dit is altemael te verstaen langhs den oever vande Zee-cant heen.

hoe hem de eylandekens vertoonen alsmense eerst int gesichte crijght

Op wat hoochte datmen Landt soecken sal ende rijt van de n. o. wint Ghedaente vant Landt Camamue.

Sult weten dat inde contreye daer dit voorsepde lant hoogh begint te zijn/ is gelegen een cleyne Rivier Rio das contas genaemt/ (dat is: de Rivier vant Vijftich oft Pater-noster ghesepdt:) maer en is niet goet om in te loopen/ heeft een witte Rotse tot een kenniss/ van hier af tot d'Eylandekens toe / heeftmen 9 mylen z. waerts aen: comende tot daer u dit voorsz. hooghe lant volepndicht/ so sult ghy daer een groote Inwijck vinden ende siende naert w. z. w. sult ghy noch een ander hoogh landt comen te sien: Aende voet van dit hooge lant/ het welcke is by naest te middewegen van desen inwijck / sult ghy sommige witte huysen sien / t'welcke syn de logenien oft Suycker keeten/ daermen de Suycker toe maect en berept: alhier wesende sult d'Eylandekens terstont comen te sien/etc.

Ghelegenheyt van rio das contas.

Strechinge van rio das Contas tot Rio das Jlhas.

plaets ende ghelegenheyde van sommighe Suycker keeten.

Dat 59. Capittel.

Om te seylen naer de Haven Porto seguro, dat is de lekere Haven, gheleghen aende selfde Custe van Brasilien.

SO ghy begeert te seylen nae de Haven van Porto Seguro, inden tyjdt van de z. o. winden / (t'welcke is van Martius voortaen/) so en sult ghy niet hooger loopen als op de 16. en half graden: want heeft daer Rotsighe vroochte/ (ghenaemt Os baixos dos Abrollos,) die seer periculeus zijn/ welcke seer verre t'Zeewaert in steken. Sult gheadverteert wesen/ dat als ghy comt op de cours

Waerschouwinge voor Os baixos dos Abrolhos.

Digitized by Google

Gheleghen van Mares passual.

cours vā o. en w. niet onachtsam te wesē dicwils het loot upt te werpen/ende comende bpt lant/ende dat ghp quaemt te sien eenen hoogē langwerpende berg / gelijc als eenen spitsighen top/ (welcke ghenaemt wozdt Monte Pasqual,) soo sult ghp daer van af noozden aen loopen/ ende soo wanneer u den selfden bergh int z. w. blijft/ soo moegt ghpt naert landt toe houden / doch altoos met goet opsicht.

Advertere u dat wanneer ghpt landt siet/ ende comt te sien eenen rooden heuvel / so sult ghp int zupden van die selfde heuvel af / een bergh met een groote strant sien/ aende noozt sijde van dien is ghelegen de Haven van Porto seguro, ende loopende langs de Custe heen/ soo heeftmen boven om hoogh de stede van Porto seguro ligghen / die hooghte is van een witte Steen-rotse / aende noozt zijde van dese Steen-rotse heeft het een groote Valepe: Comende oost ende west met dese Steen-rootse over en een / soo sult ghp int noozden 'twater sien bzeecken/ 'twelcke is op een dzooghte die twee mijlen t'Zeewaert in steeckt/aende zupt zijde van dien / soo ifmen recht teghens over de stede van porto Seguro.

Gelegenthz van Porto Seguro.

Gheleghen van een dzooge contrent Porto seguro.

Soo ghp dese repse quaemt te doen in den tijdt vande noozdtooste winden/ ende quaemt op de 15. en 2. derdendeel graden / sonder eenighe gheberchten te sien/ soo en wilt niet laten langhs de Custe heen te comen / ende soo wanneer dat ghp comt op de 15. graden / soo salt eerste hooge lant/ (dat ghp comt te sien/) wesen met sandt stranden langs de Zee-cant heen/ende soo ghp (op dese hooghte) een Rivier quaemt te sien / soo en wilt het landt niet ghenaken: want heeft daer sommighe quade ondiepten/ welcke zijn ghenaemt Os Baixos de Sant Antonio, van hier af naert zupden toe/ heeftmen Porto Seguro : Comende langhs de custe heen ende siende twater op dander dzooghten bzeken/ te weten op die boven gementioneerde / die twee mijlen in Zee steken/ soo sult daer voor bp heen loopen / u t Zeewaert daer van af houdende / als ghp aent eynde van dien zijt/ soo sal u de Stede int w. blijven / ghp moeght daer wel nae toe loopen / altoos met behoozlijcke opsicht / ende settent op de hooghte voorsept.

Waerschouwinge voor Os Baixos de sant Antonio.

Schepdende van d'Eplandekens af naer Porto Seguro toe / soo moet ghp 10. ofte 12. mijlen van d'Eplandekens af t'Zeewaert loopen/ om te schouwen de dzooghten / (gelegen met de Rivier Rio Grande, dat is: de groote Rivier / over een/) ende als ghp dese Rio Grande voor bp zijt / so mocht ghp 't landt weder ghenaken / en dat comen verkennen/ als gheseptis/ etc.

Cours naer Porto seguro/ om de droogten te ghen over Rio Grande te wachten.

Dat 60. Capittel,

Om te seylen naer de Haven ghenaemt Bahya do Espirito Santo (dat is: de Bay van den Heylighen-gheest,) gheleghen aende selfde Custe van Brasilien.

Strechtinge vande Haven van spirito santo voor by Os Baixos dos Abralhos tot op 19. en half graden.

SEplende naer de Haven van Spirito Santo, (zijnde voor bp de dzooghten Os Baixos dos Abralhos tot op de negenthien een half graden /) soo moeght ghpt landt comen verkennen op de 20. graden: want men en heeft aen dese Custe ende contrepe gheen Moncoins, dat is Conjunctie vande tijden / ende het courseren van eenderlep winden.

Voort gheviel dat ghp quaemt landt te sien op de 19. en half graden / ende dat het aende noozdtwest syde van u af black lant waer/ so weet dat ghp zijt aende noozdt syde vande Haven van Spirito Santo, welcke is het landt gelegen boven Criquare, ende boven de Rivier ghenaemt Rio doce, (dat is de Rivier van soet ofte versch water gheseptt) sult uwen cours langhs dit lant heen doen/tot dat hem t'Lant begint te verheffen/ hebbende sommighe gheberghten: maer en betrout u niet op den eersten/ die ghp int gheslcht crijght / sult alleenlijcken comen te sien eenen hooghen ronden bergh/ welcke staet langhs den oever van de Zee-cant heen / diemen noemt La Sierra de Mestre Alvaro, &c.

Teyckenen alsmen aen de m. ende van de Haven spirito santo is.

Plaets van La sierra de Mestre Alvaro.

Advertere u/ so dat wanneer ghp naer dese voorsepde berghen toe comt (vande syde vant noozden) so sult ghp comen te sien een Rivier/ Rio dos reys Magos genaemt / dat is de Rivier vande drie Coningen gheseptt / ende comende vande zupdt syde / soo sal u terstont de mont vande Bay openen/ aent eynde vanden voorsepdē berg/ te weten/ aende zupdt syde/ heeftmen een hoeck van Steen-clippen / diemen heet A punta do Tubaron, dat is den punt van de Hape gheseptt/ ende aende zupdt syde vande Bay / heeft het twee ofte drie hooghe gheberghten/ aldaer wesende soo sult ghp u recht tegens de Bay over stellen/ ende loopen daer alsoo westwaert aen in.

Wanneer datmen de Rivier Rio dos reys Magos te sien comt.

Plaets van A punta do Tubaron.

Soo ghp bp ghevalle quaemt op de voorsz. cours op de hooghte van 20. graden / soo sult ghp comen te sien veel gebergten/onder welcke staet eenen hooghe ende spitsigen top/ diemen noemt Serra de Guarapari, dat is 'tgebergte van Guarapari, heeft van ghelijcken noch een ander aende noozdt syde / geheeten A serra de Pero Cao, dat is / den bergh van Pieter hout: Dese gheberghten staen aen de zupt syde van Spirito Sancto. Van dese geberghten af naert zupden toe/ sult ghp een eenighe Berg alleen sien staen/ diemen noemt Guape : Sult geadverteert wesen dat wanner ghp dese bergen int gheslcht hebt / soo sult ghp van ghelijcken comen te sien drie clepne Eplanden bp den anderen gelegen / hebbende naet zupden daer van af/ noch een ander clepn ront ende black Eplandt : 't Landt ghelegen recht tegen over dit voorsz. ront ende black Eplandt heeft een groote Bay/alwaermen (soo't noodig waer) in mach loopen om te anckeren: soo ghp in dese Bay begeert te wesen/soo sult ghp u stellen o. ende w. met het gebergte/ende loupen daer alsoo nae binnen toe/ende het black ront Eplant sal u blijven aende n. syde: Dit Eplandt wozt genaemt A Ilha de repouso, dat is: 't Eplandt van geruste/is gelegen seer dicht langes tlandt heen/ ende moeght het tusschen dit ende 'tlandt setten.

'Op wat hooghte dat men Serra de Guarapari sien.

Gelegenthz van A serra de Pero Cao.

Beschrijvinge van d' Eplanden.

Plaets van A Ilha de Repouso.

Sult weten dat van dese voorsz. drie Eplanden af/ tot de Bay van Spirito Sancto, ofte den Heylighen Gheest zijn 12. mijlen / ende doende uwen cours noozden aen naer Spirito Sancto toe/ sult ghp comen te sien noch een ander Eplant/ alleen ghelegen/ daer ghp t'Zeewaert sult voorbp loopen / daer voorbp wesende/ sult terstont de mont of d'incomste vande Bay van spirito sancto comen te ondecken. Dese Haven ofte Bay is gelegen op de hoogte van 20. graden/ etc.

Strechtinge vande 3. Eplanden na de Haven van Spiritu Santo.

Dat 61. Capittel.

Om te seylen vande Bay spirito sancto af, tot de Bay, Bahya de san Vincente ghenaemt.

Digitized by Google

Wat cours men nemen mach als C. Frio.

SEplende van Spirito Santo af nae San Vincente toe/ soo moeght ghy wel langhes de Custe heen loopen (tot 7. ofte 8. mijlen daer van af) naer den hoeck toe/ ghenaemt Cabo Frio, (dat is den couden hoeck ghesept/) tot soo lange dat ghy daer by comt / men heeft daer tusschen weghen een groote Bay/genaemt A Bahyo de Salvador, dat is de Bay vanden Salichmaker / welcke is gelegen van Cabo Frio verschepden 12. mijlen.

Strechtinge van C. frio tot 4. Bahy de Salvador.

Gelegenthe van een Eylant by C. Frio.

Aleermen comt by Cabo Frio, soo heeftmen twee eylanden/vande welcke sult t'Zeewaert af daer voor by loopen/doch nodigh wesende ofte begeerende / mocht ooc wel tusschen dien ende 't lant heen loopen. Sult weten dat de C. Frio een Eylandt recht tegens hem over heeft ligghen/ t'welck den hoeck afschept/ alwaerment wel mach setten van doen wesende/ te weten/aende w. syde daert over al schoon is.

Hoogte van Cabo Frio.

Beschrijvinge vande Rivier Janero.

Deze C. Frio is gelegen op 23. graden: Van hier af tot de Rivier genaemt Rio de Ianero, dat is de Rivier van Januarius/zijn 18. mijlen/dese Rivier van Ianero heeft 3. ofte 4. Eylanden inde mont ligghen. Soo ghy in dese Rivier wilt wesen / moeght daer wel in loopen/ nemende uwen wegh van tusschen twee Eylanden (van die inde mont liggen) voor/ aen de 3. syde van dese Rivier staet een berg/ die hem int schijnsel vertoont / gheljck een man met een Kovel ofte Kapzuyn op.

Plaets ende ghedaente van een hen wel by Janero.

Sult geadverteert wesen/dat soo wanneer ghy comt op de hooghte van dese Rivier/ soo sult ghy te landewaerts in comen te sien/ sommighe hooghe geberghten/die hem int schijnsel vertoonen gelijck als Ozghelen / t'welcke een goede ende rechte kentepcken is / datmen by dese Rivier is/ ende als ghyt landt begint te ghenaken / soo sult ghy een rondt / hoogh ende kael Eylandt sien / gelegen aende zupdsyde: De mont van dese Rivier is gheleghen op 23. en een derdendeel graden: Van dese Rivier af naer de Ree ofte open Haven toe/ die de Portugesen Angra hieten/zijn 15 mijlen/ ende men heeft 2. Rivieren onder wegen / en steeckt u in dese contrepe niet naert landt toe/ dan soot u grootelijcken noodigh waer.

Rechte trepe henen als men by de Rivier Janero is.

Ghedaente en hooghte van't Eylant aen de 3. syde van dese Rivier.

Vande mont van dese Rivier af / w. 3. w. ende 3. w. ten w. aen / sult ghy sien een groot Eylant / datmen noemt A Ilha de San Sebastiaen, welcke heeft aende 3. w. syde van hem af een ander cleyn hoogh Eylant/genaemt A Ilha dos Alcatrases, dat is 't Eylant van de Meeuwen/ al eer ghy hier by comt/ so moeght ghy uwen cours w. aen doen / om te schouwen sommige drooghten die daer by liggen/ waermede op de mont vande Bay van san Vincente sult aen comen / al waer sult comen te sien een Eylandeken ghenaemt Ilha da Muda, dat is 't Eylandeken vande stomme vrouwe: Nu om te loopen in de Bay van san Vincente, soo sult ghy dit Eylandeken laten aende o. syde: De Bay van S. Vincente is gelegen op de hooghte van 24. graden/ ende soo ghy te lpwaert van dese Bay af waert / soo sult ghy veel Eylanden comen te sien / waer van een van dien t'Zeewaert upt steeckt / t'welcke zijn de beste kenteeckenen diemen van dese Bay heeft/ al daer wesende soo zijt ghy n. w. ende 3. o. met de mont vande Bay over een.

Gelegenthe van Ilha de S. Sebastiaen.

De gelijckheyt van Eylanden dos Alcatrafes.

Cours om inde mont vande Bay van S. Vincente te loopen.

Hoogte van de Bay van S. Vincente.

Kenteycken van alsmen over de Bay is.

Dat 62. Capittel.

Om te seylen van C. Frio ofte den couwen hoeck af, naer de Rivier van Rio de Plata, ofte de Rivier vant Zilver, met alle de gheleghentheyt van dien.

SVlt weten dat vande cabo Frio tot de Rivier van Janero ofte Januarijus zijn 18. mijlen/ ende men loopt de Custe o. ende w. ende is gelegen op 23. graden heeft dese kennisse ende teecken/ te weten/ heeft te landewaerts in sommige hooge gheberghten diemen heet d'Ozghelen: maer de meestendeel van dien zijn nu ter tijt vervallen/ ende heeft aen de syde vant w. 3. w. nae de Zee-cant toe / het fatsoen van een Marsvan een Schip/ ende in de mont vande Rivier zijn gelegen 4. Eylanden/ waer van het eene hoog ende ront is / t'welcke een goet kenteecken is / als oock het broot van Supcker/ een heubel alsoo ghenaemt/ ghelegen binnen inde Haven / doch men en can dit van buyten af niet sien / men mach wel aen dese Custe vrylijcken heen loopen sonder vreesen / ende en hebter niet te schouwen/dan dat ghy voor ooghen siet: Van hier af naer san Vincente, looptmen de Custe o. n. o. ende w. 3. w. en is in de cours 42. mijlen/ eñ mẽ en heeft op alle dese wegh gants geen ondiepten noch drooghten: maer hebt daer goede Havens voor alle winden/ te weten/ 12. mijlen vande Rivier af/ is gheleghen een Eylant ghenaemt Ilha Grande ofte 't groote Eylant/ t'welcke seer goede Havens heeft/ soo wel vande syde vant zuptwesten/als vande oost syde / ende heeft seer goet versch water/ en een groote Visscherye/ is een hoogh landt met veel geboomten / ende is te landewaerts in seer hoogh ende scherp puntigh/ soo ghy daer begheert in te loopen / soo en hebt nieuwers voor te vreesen / dan dat ghy voor ooghen siet.

Strechtinge/ cours/ kentecke nen/ ende hoogte van de Rivier Janero.

Gelegenthe van 4. Eylanden ende Rivier van Janero.

Cours van Janero naer s. Vincente.

Gelegenthe van Ilha grande.

Ghedaente en beschrijvinge vant selve.

Van dit groot Eylandt af/tot het Eylandt van San Sebastiaen zijn 18. mijlen/ ende tot het Eylant A Ylha dos Porcos, dat is 't Eylant vande Verckens zijn 14. mijlẽ/ 't Eylant vande Verckens heeft een seer goede havẽ/ maer is te seer binnen int landt: Van hier af tot het Eylant San Sebastiaen zijn 4. mijlen/ t'welcke een groot ende hoogh Eylandt is / met veel gheboomten/ heeft goede incomsten / soo wel van d'een als van dander syde/ is gelegen n. o. ende 3. w. Van daer af naet landt toe/ so heeftmen de Reede ontrent een half mijl daer van af: naert 3. w. toe/ is ghelegen een ander langhwerpigh Eylandt / ghenaemt A Ilha dos Alcatrafes, ofte 't Eylandt vande Meeuwen: Dit Eylant heeft dicht by hem 3. Clippen ligghen / hebbende vande zupdt syde een Eylandeken/ t'welcke een seer goedt kentepcken is: want het landt is somtijdts met mist ofte nevel overtogen en bedeckt/ datment niet onderscheyden noch kennen en can/ ende siende dit Eylandeken / weetmen terstondt waer dat men is.

Strechtinge van Ilha grande tot Ilha s. Sebastiaen.

Ghedaente dat Ilha de s. Sebastiaen.

Kentepcken van Ilha dos Alcatrafes.

Van dit Eylandt af tot San Vincente toe zijn twaelf mijlen/ t'welcke eenen lichtveerdighen wegh is/ ende men heeft op dese contrepe drie cleyne Eylanden ligghen / diemen noemt A's Ilhas de boa Sicanga: Van dese Eylanden af tot die Haven ghenaemt A Barra de Bertioga zijn 6. mijlen / het welcke een seer goede ende diepe haven is: Tusschen de voorseyde Eylanden ende dese Haven / is ghelegen een ander rondt Eylandt / ghenaemt Monte de Trigo, dat is: den bergh ofte den hoop van Tarwe/ t'welcke een seer goet kentepcken is voor de gheen die inde Haven van Bertioga begeert te loopen.

Strechtinge van Ilha dos Alcatrafes tot S. Vincente.

Gelegenthe vande Eylanden de boa Sicanga.

Kentepcken om inde Haven van Bertioga te loopen.

Van dese Haven af tot die Haven genaemt A Barra d' Efteuao da Coſta, (dat is: de Haven van Steven da Coſta,) heeftmen 5. mijlen

Beschrijvinge vande haven a barra d'Efteuao da Coſta.

Dit is

Dit is een seer goede haven voor groote schepen / heeft een seer goede Bay om te ligghen / ende so ghy daer niet en begeert in te loopen / soo hebt ghy van buyten / te weten / dicht by't landt / een Eylandt ghenaemt / A Ilha da Moela, dat is : 't Eylandt vande Ries / alwaer ghy't moecht setten.

Gheleghenheydt van Ilha Queimada ende van een Clippe.

Van dese Haven af naert zuydtwesten toe / is gheleghen een Eylandt ghenaemt / A Ilha Queimada, dat is het verbrande Eylandt / twelck een black Eylandt is / zijnde altemael van steen / maer is daer langs by heen schoon: Van gelijcken soo heeftmen int 3. 3. 0. vande Haven af een Clippe ligghen / die van velen niet bekent is / steect boven het water upt / is gheleghen ter halver wegen van tusschen het Eylandt dos Alcatrases, ende Ilha Queimada:

Hoogte van 't Eylant Canaveais.

Van hier af tot het Eylandt ghenaemt / Canaveais, (dat is : vant Riet bosch gesept) zijn drie mijlen / ende men loopt die Custe n. n. o. ende 3. 3. w. Canavea is een Eylandt twelcke een goede Haven (ende veel versch water) heeft / is ghelegen op de hooghte van 25. en half graden / heeft vande zuydt syde 2. Rudtsighe Eylandekens / waer vant een wat langwerpigh rontachtigh is / recht teghens overt 't voorsz. Eylant is ghelegen de Rivier ghenaemt Rio de Canavea, alwaermen met cleyne Schepen mach in loopen.

Plaets van 2. Eylandekens ende Rio de Canavea.

Ghedaente / groote / gelegenheydt van Ilha de santa Catrina.

Van Canavea, tot het Eylandt A Ilha de santa Catarina, zijn 48. mijlen / ende men loopt de Custe noorden ende zuyden / dit is een langhwerpigh Eylandt / mach hebben 8. mijlen in de lenghte / heeft seer veel geboomten / is gelegen by de Custe / welcke street noorden ende zuyden / heeft inde incomste ofte mont vande noordt syde / twee cleyne Eylandekens liggē / ende aende zuydt syde leyt een ander / gheheeten A Galle, dat is: de Galeye gheseydt / men en mach daer aende noord syde niet in comen / dan met cleyne Barcken en Schuyten / maer vande zuydt syde heeft het een seer goede incomste voor groote schepen / heeft veel versch waters / als oock veel Visch ende jacht: Dit Eylandt leyt op 28. en half graden.

Hooghte vant Lande ten S. Catrina.

Streckinge van O Porto de don Rodrigo en haven dos patos.

Van hier af naer de Haven ghenaemt O Porto de don Rodrigo zijn vijf mijlen / noch ander vijf mijlen voorder aen / is gelegen de Haven Dos Patos ghenaemt / dat is vande Ganssen gesept / ander La Laguna geheeten / dat is: 't Lack ofte Meer gheseydt : Dese Haven is alleenlijcken voor Barcken ende cleyne jachten die daer handelen.

Cours van S. Catrina naer Rio de Plata.

Van hier af tot de Rivier van Ryo de Plata, en heeftmen niet een haven daermen mach in loopen / ende de Custe strecht noordt noordtoost / ende zuydt zuydwest: Seylende van het voorseyde Eylandt Santa Catarina af / naer Rio de Plata toe / soo moecht ghy uwen cours zuyen aen doen / tot op die hooghte van 34. en 2. derdendeel graden / alsdan sult ghy naert lant toe loopen / ende soo ghy comt te sien een landt / twelcke hem int schijnsel vertoont gelijck als een Eylandt (ghenaemt Los Castillos dat is de Casteelen gesept) so sult ghy langs de Custe heen loopen die u sal blijven int z. w. ende zuydtwest ten westen / ende oock int west zuydtwesten / ende en wilt geen rekeninge maken de Cabo van Santo Maria te sien / want het landt van dien is soo black / datmen daer geen teyckenen van een hoeck af onderscheyden can / sult daer sommige Riffen sien / evenwel en dorft daerom niet vreesen : want en hebt daer anders niet te schouwen / dan dat ghy voor ooghen siet / ende soo't waer dat ghy gheen landt en saeght (daer nae toe loopende /) ende worpt het loot upt / ende vindt daer 10. 14. ofte 18. vadem diepten / soo en vreest niet : want is altemael een grondt / en zijt wel te weegh.

Ghedaente vant landt van C. de S. Maria.

Beschrijvinghe van Rijffe ende diepten by S Catrina.

Ghedaente van Ilha dos Loubos

Wesende in dese contrepe als boven gesept is / soo loopt soo lange tot dat ghyt lant te degen int gesicht crijght / ende sult comen te sien een Eylandt / genaemt A Ilha dos Loubos, dat is: het Eylandt vande Wolven : want men vint daer veel Wolven op / is een black Eylandt / zijnde altemael van steen / heeft aen de zuydt syde een Eylandeken / ende aende syde vant oosten een Riffe: maer en hebt daer niewers af te vreesen / dan van dat ghy voor oogen siet : Dit Eylant is gelegen verscheyden vant landt af 2. en half mijlen naet noordtwesten: Van dit Eylandt vande Wolven af / is ghelegen een cleyn black Eylandt / met een leeghe wildernisse / liggende dicht bpt landt / twelcke een goede Haven heeft om te anckeren / so u eenige buyen van upten zuydwesten over quamen / soot gebiel dat ghy langhs dit Eylant heen liept / aende syde vant oost zuydtooste / so genaeckt den hoeck ofte punt vant vaste landt / welcke eenen blacken steenighen hoeck is / tusschen desen hoeck ende 't Eylandt leyt een droogte diemen terstont can kennen aent water datter op breeckt / ende soo ghy daer vande noordwest syde in quaemt / en hebter niet met allen te schouwen / dan dat ghy siet / ende om te anckeren soo ghenaeckt wel dicht bpt Eylant / men heeft daer versch water / ende veel grondt Visch.

Gelegenthy van Ilha dos Loubos

Plaets van blac Eylant Desge. heus van een droogte

In dese contrepe wesende / sult op u hoede wesen / want alhier so begint het eerste hooge landt / ende van dit eerste hooge landt 8. ofte 10. mijlen af / is gelegen een droogte die seer quaet en periculeus is / leyt ontrent 4. mijlen vant vaste landt af / ende heeft 2. mijlen inde lengde / men loopt tusschen die eñ 't vaste lant heen / weest geadverteert / dat seylende van dit voorsz. hooge lant af / sult uwen cours nemen van anderhalf tot op 2. mijlen naer de Cust / om oorsake vande voorsz. droogh ten / ende van daer boven mettet loot inde hant / niet goeder wacht ende opsicht / ende soo't geen goet weer en waer om by nacht te seylen / soo ist beter t'anckeren om den dacht te verwachten / om u vaert te versekeren.

Waerschouwinge voor een droogte Plaets ende de groote vande selve droogte.

Ghedaente van Monte de S. Serebio.

So wanneer ghy nae u gissinge dese bancke oft droogte voorby zijt / soo sult ghy comen te sien eenen berg diemen noemt O Monte de santo seredio, twelcke is eenen ronden eñ hoogen berg / soo datter in alle dese contrepe geen soo hoog en is / tusschen desen berg van Santo seredio, eñ de voorsz. Bancke ofte droogte is gelegen een eylant genaemt A Ilha das Flores, dat is: 't Eylant vande bloemen / alwaer ghy genoech sonder vreesē moecht buytē om loopen.

Gelegenthy van Ilha dos Flores.

So wanner dat ghy comt int soet of versch water / twelcke vloeyt tot 25. mijlen beneden de Rivier genaemt Rio de Buenos aires, dat is: de Rivier vande goede lucht gesept / te weten / daert water wel en te deghen versch is / soo doet uwen cours west aen / soo sult ghy comen beneden Buenos Aires acht ofte thien mijlen weeghs / twelcke de beste Navigatie is diemen doen mach / adverteere u dat ghyt loot altoos inde hant hebt / ende soo wanneer dat ghy comt op de diepten van 3. ofte 4. vadem / soo hout op van voorder aen te seylen soot by nacht waer / maer wesende by daegh / sult wel sien waer dat ghy heenen loopt / twelcke moet wesē int gesicht vāt lāt / so verre dat gy

Beschrijvinge vande deste cours nae Rio de Buenos Aires.

Germanige dat mende loot gestadigh uyt werpen moet alsmē ontrent Rio de de Buenos Aires is.

de boomen

de boomen daer beschepelijcken op sien moeght / so dat ghy u ten hooghsten 2. mijlen vant landt af hout: want voorby Buenos Aires niet loopen en meught / sonder de hupsen van dien te sien. 't Meestendeel vant Lant van Buenos Aires is een dick landt / makende de gelijckenisse van een Dupn / welcke heeft 3. mijlen inde lenghte / strecht aende water-cant heen. Soo haest als ghy dit landt int gesicht crijght / soo sult ghy recht op de hupsen aen loopen / doch wat meer naer de zuydt syde toe houdende / alwaer de putte is daer de Schepen anckeren ofte setten: maer soot gebeurden dat ghy begeerden te loopen aende noozt syde / soo sult ghy uwen cours nemen vant Eylandt Las Flores ofte Santa Horodio af / ontrent anderhalf mijl vant landt / loopende op de diepten van 3. en half ende 4. vadem / tot d'Eylanden van San Gabriel toe / t'welck zijn 3. cleyne Eylanden / maer en hebben gheen goede Reede / ende soot gebiel dat ghy daer setten / soo en vaert aent landt niet / dan met voorsichtighept / overmidts dat d'Inwoonders van dien met de Spaengiaerden ende Portugesen oorlogh hebben / alle de Rivier langhs: maer het beste van dese Navigatie is vande zupt syde / van het versch water innewaerts aen / etc.

Ghedaente van Buenos Aires.

Cours als men aende n. syde loopen wil van Buenos Aires.

Beschrijvinghe van d'Eylanden van San Gabriel.

Dat 63. Capittel.

De Navigatie ende Coursen om te seylen vant Eylandt La Gomera (een van d'Eylanden van Canarien) naer de Antilhas ofte voor Eylanden van spaensch Indien ende van daer af naer de Custe vant vaste landt, te weten, naer Cartaghena, Nombre de Dios, ende de Navigatie daer van af nae de Havana ende 't Canael van dien, ende soo voorts daer de Vlaemsche Eylanden ende spaengien toe, &c. Met alle de ghelegentheyde van dien, naer apoinctement ende beschrijvinghe van de spaensche stuer-luyden ende Pilooten van de selfde vaert.

Cours naer 't Eylant La Desseada.

SEylende vant Eylandt La Gomera af / naert Eylandt La Desseada ghenaemt / (dat is 't begheerde ofte verhoopte Eylandt ghesepdt / een van de voor Eylanden van Spaensch Indien) soo sult ghy uwen cours doe (een etmael lang) zupdē aen / om upt de stilten te geraken: Van daer af sult west zupdtwest aen loopen / tot op de hooghte van 20. ofte 22. graden / alhier wesende / sult uwen wegh nemen west ende west ten zupen aen / tot op de hooghte van 15 en half graden / t'welcke is de hooghte van het Eylandt La Desseada. Soo ghy (alhier wesende) weste winden crijght / soo loopt op den boegh vant zupdtwesten / alle 't ghene dat u goet dunckt / om weder op de 15. en half graden te comen / loopende op de weerhael west noozdtwest aen / om 't selfde by een te voeghen waermede de verbeteringhe vinden sult van noozden en zupden / oost ende west / om dat ghy dicht by het lant zijt / doende uwen cours west ende west ten noozden aen / om dieswille dat het Compas een streeck noozdtwesteert ofte wzaeckt / met welcke cours sult het Eylandt La Desseada gaen verkennen: Dit Eylandt is gheleghen oost ende west / ende verthoont hem van bupten t'aensien int schijnsel als een Galepe met zijn Tolden ofte verhemelte van achteren op: Vande oost syde ist een leegh landt / makende 't fatsoen van een Boegh-spriet van een Galepe: Vande west syde is een hoogh Landt / inde vertooninghe als de achter tente ofte verhemelte van een Galepe / aende zupdt syde vertoont hem / gelijck een half Eylandt / makende tachterste van dien 't fatsoen van een hoef-yser.

Hooghte van t'Eylant La Desseada.

Wel wat cours dat men t'Eylandt de Desseada bekennen sal.

Ghedaente vant Eylant Desseada.

Het Eylandt Marigalante genaemt / is een leeg ende black Eylant / ende streckt oost ende west / ende is vol geboomten / zijnde van de o. syde alderhooghste / hebbende vande zupt syde sommighe witte dupnen / ende aende west syde is ghelegen / te weten / een half mijl van het Eylandt af / een swert schijnende Clippe: Dit Eylandt lept op de hooghte van 15. graden rupm.

Strechinge hoogte / ende ghedaente vant Eylant Marigalante.

Het Eylandt La Dominica is een groot Eylandt / ende strecht noozdtwest ende zupdtoost alsment (van bupten aencomende) eerst siet / soo vertoont het hem ghelijck als twee Eylanden / dooz oozsake van een groot open dat het int midden heeft: maer alsmen daer dicht by is / soo sietmen eerst dat het altemael een is / is een Eylandt vol gheberghten / wesende aende syde vant zuptoosten een leegh lant / hebbende eenen smallen ofte dunnen punt lants met een heuvel boven op: Aende syde vant noozdtwesten ist grof ende hoogh landt / hebbende eenen Bergh die verschepden en op zijn selven schijnt te staen / al hoewel dat hy int effect niet alleen en staet / boven op dese bergh staet een Rootse / t'welcke hem vertoont gheljck als een Klockhuys / bupten 't voorseyde grof ende dick landt / is ghelegen een Rudtse ofte Clippe / welcke van de dicke punt af steeckt: Dit Eylant lept op de hoogte van 15. en half graden.

Beschrijvinghe vant Eylant La Dominica.

Ghedaente van de selfde Eylande

Ghedaente dat een berg int selfde Eylandt.

De Eylanden ghenaemt Los Santos, (ofte Heyligben) zijn 4. Eylanden die niet te hoog en zijn / liggen mette anderē in Triangula ofte drie-hoeckigh / tusschen dese Eylanden ende 't Eylandt La Dominica loopt een goet Canael door / om te passeren.

Gheleghenheyde van d'Eylanden las Santos.

Seylende vant Eylandt La Dominica af / naer den hoeck van Coquibocoa, (gheleghen aent vaste landt) sult uwen cours nemen w. ende west ten zupden aen / tot dat ghy by de punt zijt / ende soo ghyse niet en saeght / soo loopter (zupdtwest aen) naer toe / ofte zupden aen / tot soo langhe dat ghy die int gesicht crijght: Dese hoeck ofte punt van Coquibocoa is van een leegh landt / stekende t' Seewaert in / ende binnen int Landt heeft een reghel geberghten / (diemen noemt de Olpe bergen) de welcke tot by Venansuela toe strecken / daerse op upt comen / t'welcke is aende Custe vant vaste landt: Van dese punt af soo looptmen de Custe tot de Cabo de Vela ghenaemt / ende men heeft tusschen dese twee voorseyde hoecken 2. havens onderweegh / waer van den eenen ghenaemt is / Bahya Honda, (dat is: de diepe Bay /) dese is ghelegen aende oost syde / heeft van beyde syden Dupnen daer de Zee op aen comt: d'ander Haven gheleghen aende syde van het westen / heeft binnen in een hoogh landt ofte gheberghte ligghen / welcke streckt noozden ende zupen: In beyde dese Havens machmen met Schepen van hondert vaten groot in loopen / alle dese Custe tot Cabo de la Vela is supver / schoon / ende seecker: Den hoeck Cabo de la Vela is van een hoogh landt / hebbende de gelijckenis van een bzoot Supckers / heeft ontrent een half mijl daer van af / een Clippe liggen / welcke hem vertoont int schijnsel als een seplent schip / (waerom desen hoeck ghenaemt wozt / de La vela, dat is: vant sepl ghesepdt:) Dese Clippe

Cours nae coquibocoa.

Strechinge van coquibocoa.

Gelegentheyt van Bahya Honda.

Gheleghenheyde van een ander Haven.

Ghedaente van cabo de la Vela.

Gheleghenheyde van een clippe.

Digitized by Google

Clippe leyt nooztdoost ende zuytdwest met de selfde hoeck over een / men seydt dat men tusschen dien ende 'tlant wel passeren mach/ende soo ghy schepdt vanden voorseyden hoeck af/ om te seylen naer de Clippen ende hoeck ghenaemt / Cabo de La aguja, (dat is den hoeck vande Naelde gheseyt) soo sult ghy west zuyt west aenloopen/ op welcke cours ghy die sult comen te sien / zijn vier Clippen / die hen 'tsamen vertoonen int schijnsel als een hoef-yser/ ende 'tlandt datter teghens over leyt is een hoogh landt/ wesende binnen te lande waerts in noch hooghet / 'twelcke wozt ghenaemt/ Las sierras Navadas, dat is: de besneeude ghebergten gheseydt / als u dese ghebergten int zuyden van u af blijven/soo zijt ghy met de 4. Clippe recht over een.

Cours nae Cabo de la Aguja.

Ghedaente van las sierras Navadas.

Comende by't beginsel van dese sierras navadas, ofte besneeude ghebergten / (ghepasseert wesende de Rivier de Palomina ghenaemt geleghen bydc laetste Clippe/) so sult ghy de cabo de La aguja comen te sien: Dese Cabo is van een steyl afgebickt lant aende See-cant: maer en is niet te hoogh / heeft boven op een dal/ 'twelcke hem vertoont gelijck een Sadel van een Peert / heeft noch daer van bupten af/ (dicht by) drie swart schijnende Clippen liggben/daer 'twater by naest over heen spoelt/ syn gheleghen met de voorseyde Caep nooz den ende zuyden / de selfde Cabo is kael ende swart schijnende inde vertoonnighe.

Ghelegentheyt vande Rivier de Palomina.

Ghedaente van C. de la Aguja.

Ghelegentheyt van 3. swerte clippen.

Alle dese custe streckt by naer ooste ost west: Vande Cabo de laoto Marta af vooztaen / en heeftmen anders niet te doen dan langhs de Custe heen te loopen/ doch altoos op u hoede wesende/ voor de bupen ende stozmen die u altemets (comende van over 'tlant/) schielijcken overvallen: Int ondecken vant lant van Cartagena, sult comen te sien twee Clippen/ welcke ligghen by de Haven van Cartagena, sult bydc eerste Clippe hen loopen te weten/ tusschen dien ende 'tlant dooz altoos met het loot inde hant/ ende sult onder de 10. vadem naer't landt toe niet loopen / sult daer altoos witte sant gront vinden/ ende comende op 15. ofte 16. vadem/ wesende madder-gront/ soo loeft het terstont aen naert zuytooste ende zupē toe/loopend also na binnen toe: want sult het gat vooz u open sien.

Strecking vande custe van C. de S Marta/ etc.

Beschrijvinge vant gene datmen het t'ontdecken van cartagena.

hoe ende op wat diepten datmen inde haven loopen mach.

Seylende van Cartagena naer Nombre de Dios, (dat is: den naem Gods gheseyt/) met de winden Brysas, (dat syn: winden die vande ooster ende noozder cant wayen / die men int generael Brysas noemt /) soo sult ghy uwen cours doen west aen u een weynich houdende naert west ten suyden/ tot dat ghy comt op de hooghte vande 9.en half graden / op welcke hooghten is gheleghen den hoeck van Kantina genaemt/ 'twelcke zijn seven Eylanden/waer van de vijf oost en west strecken/ ende dander twee noozdooste ende zuytwest.

cours nae Nombre de Dios.

Hooghte vanden hoec van cantina

Wat voozby dese Eylanden wesende / sult ghy comen te sien een leege punt lants t'Seewaert in steken/ ghenaemt Aponta de Lanbras, is gheleghen aent vaste landt/ ende W. waert daer van af heefter eenen berg die wat hooghet als de punt is / ende cont het ghenoegh onderscheyden / dit is te weten/ soo wanneer ghy daer van ter Seewaert naer toe comt/en dat de punt zuytwest van u af leyt / hebbende den voorseyden berch int zuytooste van hem af/ leegh lant liggen ende wat meer W. waerder aen begint het landt weder hoogh op te strecken / 'twelcke alsoo comt te volenden aende Rivier van Francisco: Aende mondt van dese Rivier te weten/ t'Seewaert daer van af/ is gheleghen een Steen-Clippe: Van dese Rivier af tot Nombre de Dios, heeftmen over al een black ende root-schynent lant / en dat tot den heuvel de Niquea (ghenaemt) toe/welcke is gheleghen ontrent een mijl weeghs van Nombre de Dios af: Sult van gheliicken comen te sien de Edificien oft Timmeragien van Capyra, Soo men u vraechden dat soo wanneer u dese Edificien noozdooste van u af ligghen/ waer dat ghy dan zijt/ soo antwoozt: aende Custe vant noozdooste ende zuytwest beneden Nombre de Dios.

Plaets van A punta de Lanbras.

Ghelegentheyt vande Rivier fran cisco.

Ghedaente van de Rivier de Palomina.

Seylende van Nombre de Dios naer Cartagena toe / soo sult ghy uwen cours doen o. n. o. aen / tot den hoeck toe: Van daer af sult o. aen loopen / waermede sult comen verkennen de Eylanden van san bernardo genaemt/twelcke syn leeghe doch berchachtighe Eylanden/ met seer schoone gront daer by: Soo't waer dat ghy daer met een fregatte by waert / soo moecht ghy wel tusschen dien ende 'tlant dooz loopen: Vijf ofte ses mylen voozder aen / sult comen te sien/d'Eylanden de brava ghenaemt/ twelcke zijn vier cleyne Eylanden/ waer van het upterste 'tgrootste van allen is/zijn altesamen van een leegh ende kael landt / hebbende daer by schoone en suyvere gront/ende moegter met een fregatte binnen dooz loopen: maer met een Schip soo en loopt onder de 6. vademen niet: Van daer af sult int oost zuytdooste comen te sien/ de Galepe van Cartagena met de merckteeckenen boven verhaelt/ ende op den boech vant ooste ende ooste noozdooste sult comen te sien 'tlandt van Canscos, het welcke een hoogh ende berghachtigh landt is / sult van daer af langhs de Custe heen loopen / tot dat u de Haven begint te openen / soo moegt ghy daer als dan in loopen / u altoos wachtende vande dzoochten van Carijs, loopende by de ooster punt heen: Soo u de nacht (alhier wesende) quaem t'overvallen/ soo moeght ghy't tusschen Carijs ende baru, setten / op de seeckerste plaets die ghy naer u goet-duncken vindt/ om u te beschutten vande winden brysas, met het hooghe lant van Carijs, ende soo ghy upt de Haven van Nombre de Dios loopt / sult al laverende upt seylen tot dat ghy de Edificien ofte Timmeragien voozby zijdt / ende op seylende sult uwen wech nemen na dat u de winden voeghen.

Op wat diepten dat men tusschē d'Eylanden loopē mach

Ghedaente van lant van canscos

plaets waer men by nacht ferm sal.

hoe datmen uyt de paull van Nombre de Dios seylen sal.

Seylende van Carragena af naer het Eylant van Havana toe / sult uwen cours doen n. w. aen/tot op de hooghte van 13 en half graden: Als ghy op de hoogte vande 13. graden comt soo sult ghy u laten dzyven 3. 3. o ende 3. aen/ gheliick alst een ghedzuyck is/ tot dat ghy de hooghte ghepasseert zijt/te weten/tot dat ghy daer upt comt/ oft op de diepten van dien/ eñ als ghy comt op de grondt vande serrana, soo sult ghy aen loeven soo veel als ghy moeght/ ende soot mogelijck waer noozden aen/ want sult daer te eerder dooz comen. Vanden hoeck Cabo de Camaron af / tot de Cabo de Roncador, met de See-strandt die van deen tot dander streckt / als oock vande serrana, ende serranilla, (dat zijn Eylanden ende Clippen alsoo ghenaemt) soo heeftmen (te weten / aende west zijde van alle dese dzooghten/) wit grof sant met Visch-aes op de grondt / ende de minste diepten diemen alhier sal vinden / sal wesen van 15. vadem/zijnde over al van een schoone ende sekere grondt: Sult aldus op dese diepten heen loopen / tot dat ghy daer over zijdt/ daer over comende sult terstondt beginnen te

coursen van Cartagena naert eylant van Havana

Beschrijvinghe vanden grondt van den hoek C. de camaron tot de C de Roncador.

multiplicereu

multipliceren / tot op de diepten van 50. vadem ende meer: De Serrana is gheleghen op 14. en half graden: ende de Serranilla op 16. graden. Soo't gheviel dat ghy de Serranilla quaemt te sien aende west sijde / soo weet dat van die sijde een leegh sandig Eylant is strec-kende n. w. ende z. o. Seylende van Serranilla ofte vande Cabo de Roncador af / naer de Cabo de Sandt Anton (gheleghen aen het Eylandt Cuba,) toe / sult uwen cours doen n. w. ende n. w. ten n. aen / met welcke cours sult comen verkennen de voorsepde Cabo ofte Cabo de corrientes, (dat is: vande stroomen /) 't welcke een ghecloven hoeck is naer de Zee-cant toe / zijnde van een leegh landt / hebbende boven op sommighe Bosschen van Palm-boomen: Van daer af naer de Cabo de Sant Anton toe / soo begint het landt leegher te wesen / ende de Custe streckt daer noordwest ende zuydoost De Cabo de sant Anton is eenen leeghen sandi-ghen hoeck / hebbende boven op twee ofte drie heuvelen / ende is gheleghen op de hoochte van twee en twintich graden. Soo't ghebeur-den dat ghy op gevalle (op dese cours) quaemt te sien t'Eylant ghenaemt / cayman grande, (dat is: het groot cayman ghesepdt /) soo weet dat het lept op neghen thien graden / ende is van een leegh landt vol gheboomten / streckende oost ende west / heeft aen de zupt-zijde som-mighe stranden van wit sandt. Seylende van de Caep van sant Anton af / met de winde Vendaval (dat zijn de winden die vande we-ster ende zuyder cant af waepen / diemen int generael Vendavales noemt / gheljck als die vande ooster en noorder cant Brylas ghenaemt worden /) naer de Havana toe / soo sult ghy noordoost aen loopen / om te schouwen de droogh-ten die van desen hoeck af steecken / welck strecken tot op het beginsel van ghe-berchten / diemen heet los Organos (dat is: d'Orgheln ghesept /) als ghy dese droochten ghesichout hebt / sult uwen cours langhs de Custe heen loopen: want en hebt daer nieu-werts af te vreesen / dan van dat ghy voor oo-ghen siet.

d'Orgheln van sommige hooge geberch-ten / die veel openen ende scheursels maecken / waer van die vande zuydt-zijde vant Eylant ghenaemt worden / de hoochte van Guanico: Dese Orgheln ofte ghebergten strecken tot de Rivier ghenaemt Rio de Porcas, (dat is de Rivier vande Seughen ofte Verckens ghe-sept:) Van daer so beginnen de ghebergten / de Cabanas ghenaemt / welcke hooch ende dub-belt sijn / hebbende op het opperste een pleyn ofte plat landt: al hier heeftmen een Haven die men noemt / El peurto de Cabanas, dat is: de Haven van Cabanas, Van dese hooghten af oostwaert aen / soo heeftmen (tot het Velt van Mariana toe /) een leegh black landt van ghe-boomten / al waermen een ander Haven heeft: Van daer af tot de Havana toe / so ist altemael een leeghe Landouwe sonder eenighe hoocht-ten / uytgheseondert een heuvel / ghelegen recht teghens de Havana over / welck een ghecloven berch is / hebbende boven op een spitsigen top / diemen d'Atalaya heet / dat is: een Guarde ghe-sept / ende wesende noorden en zuyden met de Haven / sult binnen int lant comen te sien twee geberchten / die hen vertoonen int schijnsel als als twee Teten van Mammen / ende om daer binnen in te loopen / soo moetmen sijnen cours op den heuvel heen doen.

Soo ghy quaemt te schepden vande voor-sepde hoeck ofte Cabo / met de winden Brylas soo sult ghy uwen cours nemen naer de Clip-pen ghenaemt / Tartugas, (dat is: de Schilt-padden ghesept /) waer dat u de winden voe-ghen: ende sult besien wat diepten dat ghy daer vint / want soo ghy daer vont de diepten van 40. vadem / soo zijt ghy daer aende zupt-zijde van af: ende vindende 30. vadem / soo is-men daer oost ende west met over een / wesen-de op eenige van dese diepten / sult uwen cours doen zupt zuytwest aen / tot dat ghy't landt comt te sien / 't welcke ghy sult gaen verken-nen aent Velt ofte Haven van dien / te weten / so ghy quaemt te sien een lant dat wat hooch-achtich is / hebbende sommighe hoochten en leeghten / dat hen vertoont gelijck als de vin-gheren vande handen / soo is het 't lant de Xarú-go ghenaemt / Sult van daer af nae de Havana toe looopen / doende uwen cours langs de cu-ste heen.

Seylende uyt de Havana nae de Martyres toe sult uwen cours doen noordtoost aen / op welcke cours sult den hoeck comen te sien / welcke sijn drie leeghe Eylanden / waer vant middelste 't grootste is / ende t'buyteuste is de Custe vant oosten / ende 't binnenste de Custe vant noordtoosten ende zupdwesten: Van daer af n. oostwaert aen tot de Cabo de Cañaverales toe / (dat is: den hoeck vant Riet-bosch /) soo streckt de Custe noorden ende zupden / ende naer't noordtoosten sult gants gheen landt sien / ende wesende op de 25. graden / soo zijdt ghy inde mondt vant Cannael: Nu om daer door te loopen / so sult ghy uwen cours nemen n. o. aen / ende soo ghy de Cabo de Cañaverales, ofte vant Riet-bosch niet en saecht / wesende op de 28. en half graden / soo zijt ghy buyten 't Cannael uptwaerts aen.

Seylende uyt de Havana (met de winden brylas,) naer't Cannael / so sult ghy uptwaerts aen loopen tot den middach toe / ende des na middaechs sult het op den boech naert landt toe houden / om teghens den avont byt landt te wesen / en te genutten de winden Terreinhos, (dat sijn winden die des nachts van over 't-lant af waepen /) loopende op deser voeghen langhs de Custe heen / tot dat ghy comt noor-den en zupden met den heuvel El Pan de Matan-cas ghenaemt / (dat is: 't Broot van Matancas gesept / wesende noorden ende zupden met het selfde Broot / soo sult noordtoost aen loopen / soo u de wint plaets gheeft / soo niet / sult loo-pen op den boech van naer de Custe van Flo-rida toe / daer u de wint hebben wil / u beste doende / om op desen boech / soo wepnich als ghy moecht / achterwaerts te depsen: want de stroomen loopen seer gheweldich na dit landt toe / ende soo wanneer dat het tijdt dunckt / so sult het op den anderen boech wenden / daer u de wint plaets geeft / tot dat ghyt lant int ge-sicht crijgt / als ghy dat comt te sien so sult het wenden / daer op dese manier door loopende / ende comende op de 28. en half graden soo zijt ghy buyten 't Cannael: Adverteere u dat ghy de streken die ghy int laveren naert landt van Florida doet / cort maeckt / ende die nae de Cu-ste van Mynare, langh: want de stroomen drij-ven u nae't landt van Florida toe. De ghe-berchten van Chupiona, comen by't Broodt van Matancas upt / sijn sommighe (doch niet te) hooghe ende effen berghen / plat boven op / hebbende etlijcke wit-schijnende heuvelen. Het Broodt van Matancas ghenaemt / is een hoo-ghen heuvel / plat boven op / streckende noord-oost ende zupdwest / heeft van beyde zijden soo vant n. o. als vant zupdt westen / twee leeghe hoecken /

Op wat hoochte de Serrana ende de Serranil-la ligghen.

Cours van Roncador na cabo de S. Anton.

Ghedaente van cabo de corrientes.

hooghe ende ghedaente vā cabo de S. Anton:

Hoochte vant eylant cayman grande.

namen van winden die van op west-ers / zuyder / ooster / ende noorder-cant waepen

Plaets van den Sandt plaet.

Ghedaente van los Or-ganos.

Plaets van de Rio de Porcas. Dergelijcks waet de ca-banasghebe-gin.

Ghedaente vant Lant hande ca-banas tot aen 't velt van Mana.

Plaets van d'Atalaya.

cours om binnen de Haven te loopen.

Rentepeck-nen aende diepten als-mede z ende o. van de tar tugas is.

Ghedaente vant lant de Xamgo.

cours vant Havana na de martyres

Strecktinge van ver-scheyden cu-sten.

Op wat hoochte dat men in de mont vant cannael comt

hoogte van Riet-bosch, &

Westinge van ge van ver-scheyden coursen.

Op wat hoogten dat men is / als-mē buytē cannael is.

Ghedaente vant ghe-bercht van chupiona.

Ghedaente vant Broot van Matan-cas.

Digitized by Google

Hoecken/ (te weten / leeger als selfde Bzoot/) welcke hem verthoonen int schijnsel/ gheliick als hoofden van Schilt-padden: Vande syde vant n. o. soo streckt het Lant leegh heen/ ende naert n. daer van af/ so maeckt het lant eenen smallen punt: achter dese punt is gheleghen de Haven van Matancas, om alhier in te loopen so moet ghy u stellen n.o. ende z.w. met het selfde Bzoot over een/ soo sal de Haven z. van u afligghen/ sult daer also z. aen naer toe loopen/ is eenen grooten Bay/ ende men heeft daer geen Reede/ dan wel dicht bpt Lant: Int uptloopen (latende t'Bzoot aent z.) sult uwen cours n. o. aen doen/ naer bupten toe.

Bupten 't Canael wesende (synde inden tijt vanden winter) sult oost aenloopen/ waernede o. ten n. behouden sult/ doozhet wzaken ofte declineren van het Compas/ met welcke cours sult comen te passeren aende zupt zyde/ van d'Eplanden ende Clippen de Bermuda ghenaemt/ sult dese cours aldus behouden/ tot dat ghy zijt op de hooghte vant Eplant Fayael, (een vande vlaemsche Eplanden/) het welcke een groot Eplandt is/ strecklende n.w. ende z. o. hebbende aen de z. o. zyde een grof lant/ synde aende zyde vant n. o. leegher. Om van daer af te loopen naert Eplant Tercera, sult uwen cours nemen bupten t'Eplant van san Iorgie om/ o. ende o. ten n. aen het Eplandt san Iorgie is een hooch lant/ streckende o. ende w. als oock Tercera van gheliicken/ 't welcke heeft aende z. zyde eenen gheclooven berch genaemt O brasijl, ende een weynich naert o. daer van af heeft het dzie Clippen ligghen. Het Eplant san Michiel is een groot ende hoogh Eplant/ streckende o. ende w. wesende vande w. zyde het leeghste/ ende vande o. syde het hooghste/ heeft van gelijcken eenen gekloven bergh/ gelegen aen het eynt/ te weten/ aende o. zijde: Dit Eplandt leydt op de hooghte van 38. graden/ &c.

deselijcks van ronde berghen.

plaets ende gelegentheyd vande have van matancas.

cours om in de have van Matancas te loopen.

Met wat cours datmen aende z. syde vande eylant Bermuda loopen mach.

Ghedaente va t Eplant Fayael.

Cours van Fayael naer Tercera.

gedaente vant eylant de S Jorge.

gedaente vant Eylant t'an S. Michiel

hooghte vā beylant van S. Michiel

Dat 64. Capittel.

De Coursen ende rechte Kenteyckenen van het Eylant la Desseada af, tot het lant ende custe van Cartagena, Nombre de Dios, nieu spaengien, ende vant Canael van Havana, &c.

Soo ghy begheert te seylen doozt Canael/ ('twelcke loopt tusschen het Eplandt la Antigua, ende la Desseada,) om naer de Custe toe te loopē/ so sult ghy uwen Cours w. aen doen/ tot het Eplant van Moncerratte toe/ loopende langhs 't Eplandt van Guadalupe heen/ 'twelcke een ghekloven Eplant is over midden dooz/ ende is vande w. zyde hooger als vande o. zyde. Het Eylandt La Antigua, (dat is 'oude Eplant ghesepdt/) sult ghy vinden aende n. zyde van Guadalupe af/ streckende inde lenghte o. ende w. heeft gheberghten die hen van bupten af wesende/ vertoonen gheliick of het Eplandekens waren: is gheleghen op de hooghte van sesthien en een vierendeel graden.

Coursen om doozt canael tusschen het Eplant la Antigua/ ende la Desseada.

Ghedaente vans eylant Guadalupe

hoogte vant eylant guadalupe.

Die kenteyckenen van het Eplandt Monserratte, zijn dese/ is ront ende hooch (gheliick alst Eplandt la Gomera, van de Canarijen) heeft sommighe berghen met etlijcke paden/ gheliick als water Beecken: Seylende van dit Eplandt Monserratte af/ sult w.n.w. aen loopen waermede sult comen te kennen het Eplandt Santa Crus: maer en sult daer niet te dicht bp komen: want t'is daer onsupver ende bupl/ streckt o. ende w. is berthachtich: maer niet te hoogh/ synde vande westspde hooghet als vande o. spde/ heeft int midden een scheursel oft scheptsel/ ende aende o. spde is een Reede daermen anckeren mach: want heeft daer schoone zandt gronde. Om van Santa Crus af te seylen naer het Eplandt van Puerto Riquo, (dat is 't Eplandt vande Rijcke Haven/) te weten aende z. spde/ sult w.n.w. aen loopen/ waermede dat sult comen verkennen aen het gheberghte/ ghenaemt Sierra de loquillo, ende sult van daer af naer de Cabo Roxo toe/ west ende w. ten n. aen loopen/ doende uwen cours langhs 't Lant heen/ tot dat ghy bp de voozsz. Cabo zijt/ welcke is het uptterste vant selfde Eplandt.

kenteyckenen vant eylant Monserratte.

Woerschouwinge voort eylandt van S. Crus.

Ghedaente vans eylant S. Crus.

Cours vanS. Crus/naer Puerto Riquo.

Desen hoeck ghenaemt Cabo Roxo, (dat is/ den rossen ofte rootachtighen hoeck ghesepdt/) is van een smal ende leegh lant/ hebbende aende Zee-kant sommighe root-schijnende Bupnen/ ende aende spde vant n.w. sietmen de gheberghten/ diemen noemt las Sierras de san German, welcke seer hoogh zijn: doch so hoogh niet als die van loquillo: Van desen hoeck Cabo Roxo af/ sult uwen cours doen w. ende w. ten n. aen/ waermede sult comen te verkennen 't Eplandt ghenaemt/ de la Mona, dat is: vanden Aep ghesepdt/ sult daer vande z. spde voozby loopen: 't Eplandt la Mona is van een leegh lant/ende streckt oost ende west/ wesende aende Zee-kant van een stepl afgheberckt lant/ heeft aende n. spde een Clippe ofte Eplandeken/ ghenaemt Monica, (ofte 't Aepken) tusschen 't welcke ende het Eplant men wel passeren mach: Aende west spde van Mona, heeftmen de Reede van een schoon ende goede gront/ hebbende van gheliicken noch een ander Reede/ bp de punt van het zupdwesten.

Ghedaente van C. Roxo

deselijcks van Las Sierras de S. german.

Met wat cours datmen t'Eylant de la mona sal kennen sal.

Ghedaente vant eylant Mona ende Monica.

Vant Eplandt de la Mona af/ tot het Eplandt de la Sahona toe/ sult uwen cours doen (wesende bp daegh/) z.w. aen/ ende zijnde in der nacht w. ende w. ten z. aen. Sult alhier gheadverteert wesen/ dat den hoeck Cabo del Engano ghenaemt/ (dat is: van bedzogh/) al even eens is als den hoeck van sahona, hebbende eenen gecloven heubel op het opperste van't Eplant/ staende tusschen t'leechste lant dat aende Zee-cant upt comt. Tusschen Cabo del egano ende die sahona, is ghelegen een clepn Eplandeken/ ghenaemt de clepne santo catalyna, de reden waerom/ dat men alhier w. ten z. aen loopt/ is daerom dat de stroomen naer den Inwijcken toe trecken.

Cours van de la Mona naert Eylandt Sahona.

Ghedaente van Cabo del Engano

De teyckenen van't Eplandt sahona, zijn dese/ te weten/ is een leegh Eplandt vol van gheboomten/ soo datmen van bupten afcomende de boomen eer in't ghesicht heeft alst Eplandt/ ende streckt oost n. o. ende w. z. w. heeft aende zupdspde etlijcke Riffen/ die tot een half myl t'Zeewaert in steecken. Soo ghy bp ghevalle in dese contrepe quaemt van bupten Zee af/ ende dat ghy in't ghesicht creeght van boven overt Eplandt heen/ etlijcke gheberchten/ soo weet dat het sijn de gheberchten van Niquea, welcke ghy oock sult comen te sien/ tusschen groot santa catalyna, ende la sahona dooz: Dit Eplandt sahona heeft aende west spde een Reede/ van acht ende thien vadem diepten. Om te seylen van sahona af naer santo Domingos toe/ (wesende dzie mijlen van sahona t'Zeewaert/) sult uwen cours nemen noozdt w. ende noozdtwest ten westen aen: Van hier af tot Santo

geleghenheyd vant eylant genaemt de clepne Catalyna.

Teyckenen eñ gedaentē van het Eylant Sahona.

Reefs van sommighe Riffen.

Plaets waermen gherechte van Niquea siet.

deselijcks van een Reede de 8 en 10. vadem diepten.

Cours van sahona naer s. domingo.

Digitized by Google

Santo Domingos toe / ist altemael een leegh landt / zijnde aen de Zee-cant van een afghebickt lant / ende is het gene dat aldaer upterste vande Custe (van oost ende west) af steect.

Teyckenen ende gedaenten van S. Domingo.

De teyckenen van Santo Domingo zijn dese/te weten/so wanneer datmen is n. w. ende z. o. met de oude Mijnen over een/so ismen n. en z. met de Revier van Santo Domingo sult comen te sien boven over de voorseyde Revier twee heuvelen/die hen vertoonen int schijnsel/ gelijck als Teten van vrouwen Borsten/ als u dese heuvelen blijven in't n. ende n. ten w./ so sijt ghy te loef waert vande Revier/in voegen dat ghy aen dese heuvelen ofte Teten sult moghen weten/ of ghy daer voorbij of te loef waert zijt: Aende ooster punt vande Incomste vande Revier/staet een Tozentgen/ welcke dient voor een guarde ofte Baecke/voor de Schepen die van buyten af comen: Van dese voorseyde punt steeckt een verborghen Clippe af waer van u sult wachten / ende moecht alsoo naer binnen toeloopen:maer en genaect niet te seer Al Matadero, (dat is: de plaets daermen de Beesten doot:) want is daer ondiep: Wesende binnen de voorsz. verborghen Clippe/soo heeftmen daer 4. vadem diepten/ sult alsoo uwen cours doen naer de sant strant (ghelegen aende oost zijde/) toe/ u wachtende vande Clippen vande foztresse: Comende van de foztresse binnewaerts aen/ soo moecht ghy u anckers laten vallen / te weten / recht teghens over de huysinghe van den Admirael/ te midde-weghen vande Revier / al waer de beste leegh-plaetse ende Reede is.

Teyckenen alsmen te loef naest vande Revier van S. Domingo is

Ghelegenheyt van ee Tozentgen.

Beschrijvinge van een verborgen clippe

Waerschouwinge voor Al Matadero.

Beschrijvinge van Cous van S. Domingo na de Revier ende Bay van Oquoa.

Van Santo Domingo af / wesende 4. mijlen t'Zeewaert/) sult uwen cours nemen z. w. ende z. w. ten w. aen/tot dat ghy comt n. ende z. met het lant van Niquao over een. Om nu van hier af te loopen naer de Haven van Oquoa toe / soo en wilt de Custe niet verlaten: maer sult daer dicht by heen loopen varende met alle de seylen op die ghy voeren meucht/ tot dat ghy de Revier ghepasseert zijt: want soo ghy daer van af raeckten sonder de Palma (een Bancke alsoo ghenaemt / daer het de Schepen setten/) te nemen/soo en meucht ghy het niet anckeren: Inde Revier wesende sult wel voor u sien / dat als ghy't set/ u wel vast te binden en te vertupen / met een ancker te landewaerts/ende een van ter Zeewaert/ soo sijt ghy ghenoech versekert/

Beschrijvinge vande Haven van Oquoa.

Seylende van dese Haven ende Bay van Oquoa af/sult daer z. aen naer buyten toe loopen / tot dat ghy de punt om ende z. mijlen t'Zeewaert aen sijt / soo sult ghy als dan uwen cours doen z. w. ende z. w. ten z. aen/ waermede sult comen verkennen een Eylandt de la Beata ghenaemt/ (dat is: vande Godtsalighe gheseyt/) t'welcke is een leegh Eylandt/ streckende oost ende west: twee mijlen west waerder aen van dese Beata af / leydt een Eylandeken ofte Clippe / ghenaemt Alcobello, (het welcke hem inder nacht int schijnsel verthoont gheljck een Schip: Als ghy de Beata ende Alcobello voorbij zijt / soo sult ghy west ende west ten noorden aen loopen / nae den hoeck Cabo de Tubaron toe/ (dat is: van de Haye gheseyt:) In desen Inwijck blijven u z. ofte 4. Eylandekens ofte Rodtsen / die men noemt los Frayles, dat is: de Monicken: Al eermen by de Cabo de Tubaron comt / soo heeftmen eenen Inwijck / inde welcke is gheleghen een Eylandeken / Yabaque ghenoeten / t'welcke heeft noch meer andere Clippen ende Riffen om hem ligghen / synde van een duyple groudt/boven over dit Eylandeken heen/ sietmen etlijcke gheberchten / die ghenaemt syn / las Sierras de dona Maria, anders las Sierras de Sabana gheseydt: Als ghy met de lenghte van Iabaque over een zijt / soo sult ghy w. n. w. aen loopen: De cabo de Tubaron is van eenen swert-schijnende heuvel / zijnde aen de Zee-cant afghecloven / hebbende boven op sommighe witte plaetsen gheljck als water-Beecken / binnen dese hoeck ofte Cabo / is gheleghen een Revier van versch water/ al waermen Reesel-steenen voor Ballast vint / gheljck als inde Revier van Manijcka: Van hier af naer den hoeck Cabo de crus toe / sult uwen cours nemen n. w. aen/ tot dat ghy voor by't Eylandt van Nabassa sijt/ daer aende n. zijde voorbij loopende / ende soo u by ghevalle de stroomen quamen te dryven aende zuydzijde soo sult daer op verdacht wesen/(dat soo ghy in een groot Schip waert/) u te houden een goet stuck weeghs naer het n. w. daer van af/ om te schouwen de droochten / die vande punt (A punta de Morante,) af steecken / ende strecken tusschen dese punt ende Nabassa, ende men heeft daer op sommighe plaetsen over de vier vadem diepten / ende aende eynden van dien machmen loopen van op de 15. tot 20. vadem toe.

Gedaente vande C. de Tubaron.

Plaets van een Revier van versch water.

Cours naer C. de Crus.

Cours om te schouwen de droochten van A punta de Morante Diepten by A punta de Morante.

Nabassa is een rondt ende leegh Eylandt. Synde over al black ende effen van de Zee cant / van een afghebickt landt / loopende aende n. zijde voorbij dit Eylandt heen / sult uwen cours doen n. w. ende u. w. ten w. aen. Soo ghy begheert te loopen langhs de Cabo de crus heen / soo weet dat het eenen uptstekenden hoeck is / die hem vertoont (alsmen daer upter Zee op aen comt/) gheljck of sy boven op vol gheboomten stont: maer is te landewaert in: Aen de oostzijde van desen hoeck / is gheleghen de Haven van Cabo de crus.

Gedaente vant Eylandt Nabassa.

Gedaente van C. de Crus.

Dese gelijckenis vande bocht van S. Crus

Om nu te loopen naert Eylandt de Pinos ghenaemt / soo sult ghy w. n. w. aen loopen/ waermede tselfde Eylant sult comen te verkennen: Dit Eylandt de Pinos is van een leegh lant vol gheboomten/ soo datmen (van buyten upter Zee af comende/)de boomen eer alst Eylant comt te sien/strect oost ende west/ heeft te middewegen dzie heuvels staen/ waer van de middelste de grootste is.

Gedaente vant eylandt de Pinos.

Van dit Eylant de Pinos af / naer de Cabo de Corrientes toe / sult w. n. w. aen loopen/ met welcke cours ghy die sult comen te sien/ desen hoeck is aende Zee-cant van een afgebickt landt / hebbende boven op sommige geboomte van Palmboomen staen / ende aende westzijde heeft het een sant strant/ alwaer een Reede is om te moghen ligghen: boven op dese Cabo de Corientes, staet eenen top / die boven alle andere hoecken uytsteect: Als ghy alhier naer binnen toe loopt/ soo sult ghy int lant recht voor u upt comen te sien/ een Lack van versch water/alwaer ghy u noodich wesende / naer uwen wille voorsien moogt. Om van hier af te seylen naer de Cabo de Sant Anton toe / (wesende twee ofte dzie mijlen te Zeewaert/) sult w. n. w. aen loopen: Want Eylandt de pinos of / naer cabo de Sant Anton toe/ heeftmen twee groote Inwijcken/ te weten/ den eenen gheleghen vant Eylandt de Pinos af / naer de Cabo de corientes toe: ende d'ander van de Cabo de corientes af/ tot de Cabo de Sant Anton toe: Al eer datmen comt by den hoeck Cabo de corrientes, soo heeftmen een punt

cours vant Eylant de Pinos naer C. de Corrientes.

Ghedaente van cabo de Corientes

Plaets van een Ree by C. de corientes.

Cours van Cabo de corientes naer Cabo de S. Anton.

Ghelegenheyt van 2. groote Inwijcken.

Gelijcks van de punta de Guaniguanico.

een punt ghenaemt La punta de Guaniguanico, eñ sult boven over 'tlant heen te landewaerts in comen te sien sommighe gheberchten / diemen noemt Las Sierras Guaniguanico, de C. de Sant Anton, is eenen lagen hoeck vol geboomten / hebbende boven op sommige wilderniſſe/ heeft sandt stranden / ende steeckt van hen af een Bancke ofte bzoogte/tot ontrent vier mijlen weghs noozdtwestwaert aen.

Ghedaente van cabo de S. Anton. Plaets van een bzoogte by S. Anto

Courg van C. de S. Anton/ na nieu Spaengien

Wat gront datmen op 24. graden vindt.

Seplende van deſe C. de Sant Anton af / na nieu Spaengien toe/te weten/inden tijdt/van de winter/(dat is: van Augustus af tot Martius toe/) so sult ghy uwen courg nemen bupten d'Eplanden ende Clippe (Las alcalanes genaemt) om/w. n. w. aen / met deſe courg sult ghy comen (60. ofte 70. mijlen geſepit hebbende) gront te nemen/welc sal weſen van Diſchaes ofte grof sant / dit sult ghy aldus vinden tot op de hoochte van 24 graden Soo ghy by ghevalle quaemt gront te nemen / op minder dan 40 vadem/ ſeplende op de voozſz. courg/ so sult ghy u houden op de courg van n. w. eñ n. w. ten w. ende so wanneer dat ghy hier mede weder begint te multiplieceren/ eñ op meer diepten comt / soo sult ghy weder op u eerſte courſen vant n. w. keeren / ende soo wanneer dat ghy de grondt begint te verlieſen/ soo sult ghy ontrent 20. mijlen w. aen loopen / waer mede sult comen te blijven n ende z. met het Eplant Bermeja (dat is: 'troode Eplant gheſept) over een: Van daer af sult z. w. aen ſepſen/tot op de hoochte van 20. graden ende soo ghy 'tlandt niet en saecht/ sult w. aen loopen: want in deſe tijdt en iſt niet goet beneden de voozſz. hoochte te loopen: Op deſe hoochte eñ courg sult comen te sien / La Torre Blanca. (dat is: den witten Toozn/) ende soo ghy by ghevalle quaemt te verkennen de Rivier van San Paulo, soo weet datmen boven over deſe Rivier / sommighe groene gheberghten heeft: maer niet te hoogh.

Wet wat Courg datmen n. ende z. met t Eplant la Bermeja loopen sal.

Op wat hoogte dat men Torre blanche te sien comt. Vermaninge vande rivier van pieter en Paulus.

So ghy vont de diepten van 35. vadem met harde modder gront hebbende op sommighe plaetſen ſchulpkens / soo sult ghy van daer af uwen courg doen z. ende z. ten o. aen / tot dat ghy comt met de velden van Almeria over een/ so ghy quaemt van upter Zee af/ sult beneden gront soecken/eñ vindende 30. ofte 40. vadem by wijlen ſwarte modder/ soo zijt ghy met de Rivier van Almeria o. en w. over eé tot ontrét 7 mijlē van lant/eñ so ghy quaemt te sien naet z. w. de gebergten/ genaemt Las Sierras del Papalo, eñ dat de ſelfde deen dooz dander staken/ so zijt ghy daer n. o. eñ z. w. van af. Dan hier af sult uwen courg z eñ z. ten w. aendoé/waer mede u de gebergten van Papalo sullen beginnen te openen/welcke u sullen maken 2 ronde gebergten: Sult van gelijcken terſtont comen te sien Las Sierras de Calaquote, 'twelcke ſijn sommighe roſachtighe berchſkens/ deſe regel gheberghten comt aende Zee-cant upt.

courg va de velden van Almeria.

Kentepcken aende gront alſmen o. en w. met de rivier van Almeria is. Ghedaente vane gheberg te van Papalo.

Plaets van las Sierras de calaquote

So ghy begeert gront te nemen bpden hoeck ofte punt van Villa Rica, (dat is de rijcke ſtede gheſept) so weet dat ghy ſult vinden 3. mijlen vant lant af / 80. ende 90. vadem diepten met modder gront. De Rivier van san Pedro ende san Paulo, is gheleghen op de hooghte van 21. graden / ende los Campos d'almeria, dat ſijn de velden van almeria, op 20. graden/ Villa Rica la vieja, (dat is: out villa Rica, ofte rijcke Stede) lept op 19. en twee derdendeel graden: Villa Rica la vieja, ſijn sommighe gheberchten waer van het een eynde aende Zee-cant upt comt/ deſe geberchten en ſijn niet seer hooch maken veel openen ofte ſcheptſels/ (gelijck als de geberchten van abano, diemen noemt dOzgelen/ ſtrecken n. ende z. So ghy by gevalle van upter Zee aē quaemt/ ende saecht de geberchten van Villa Rica soo sult ghyſe comen te kennen/ daer aen datſe n. ende z. heen ſtrecken/ ende de gheberchten van san Martijn, ſtreckt o. ende w. moechtſe noch aen een ander dinck kennen/ te weten dat so ghy w. aen lept / daer dicht by comende/ so ſullenſe u lager ſchijnen te weſen als die van san Martijn, die hooghet en gzover ſijn als men daer aen de Zee-cant by comt: Sult ooc by Villa Rica (3 mijlē Zeewaert daer van af weſende/) gront hebben/'twelcke ghy by san Martijn niet hebbē sult/ alwaert dat ghy daer maer een half mijl af waert / eyntlycken al iſt schoon datmen gheen kenniſſe van landt en heeft/ so sult ghy't ſelfde connen verkennen aende voozſz. teeckenen: Te lywaerts van Villa Rica is gheleghen een Clippe ghenaemt N. Bernarders, welcke is int fat-ſoen gheljck als een Bzoodt Supckers: Van Villa Rica la vieja, ofte oudt Villa Rica af/naer san Ioan de Lus toe/sult uwen courg nemen zupē ende zupē ten ooſten aen / ende sult van onder de 30. vadem naert lant toe/de gront vinden van Diſch aes/ ende op sommighe plaetſen steen gront: Bpde Rivier van vera crus, sult ghy sant grondt hebben/ende op plaetſen modder.

Kentepcken alſmen weten wil of men o ende w. met het Eplant is.

So ghy bupten waert/ so weet datmen van san Chriſtoffel af/tot san Ioan de luz toe/altemael daer langs heen sant stranden heeft/ weſende o. en w. met den hoeck ghenaemt Punta Gorda, (dat is: de vette ofte grove punt geſept.) so zijt ghy n. eñ z. mettet Eplandt van san Ioan de lus over een/eñ weſende n. o. eñ z. w. mettet Eplant van onder de 40. vadē diepten naert lant toe/so sult ghy daer rotſighe gront hebben/ eñ op plaetſen Diſch aes / ende vande 40. vademen bupten waters witte modder gront.

Ghedaente ende plaets vande Clip N. Bernardes.

Diept ontrent Villa Rica by la. Ghedaente vā de gront by de vera crus.

hoe datmen met S. Joā de Luz is/ als met. o ende w. met A punta Gorda is.

So ghy quaemt van upter Zee af/ende begheerden te weten of ghy o. ende weſt mettet Eplant over een zijt/ soo sult ghy mercken eenen hoochachtigen heuvel/ die vande gebergten van Vera crus af ſteeckt/als ghy met deſen heuvel o. ende w. over een zijt/soo zijt ghy van gheljcken o. ende w. mettet Eplant/moechtet oock weten/ dat soo wanneer u het gheberchte van Sierra Nevada, (dat is: de Beſneeuden Bergh) w. ende w. ten z. van u af lept/soo zijt ghy vant gheljcken o. ende w. mettet voozſz. Eplant over een/ Sult terſtont comen te sien/ de punt van Anton Niquardo ghenaemt / als oock Mendano Montuoſo, (ofte de hooch-achtighen heuvel boven verhaelt /) sult van gheljcken comen te sien den Oever vande Zee van Medellin, ende aende zijde vant noozt weſtē den hoeck/van Punta Gorda: Soo ghy by gevalle begheerden te weſen (mette noozde winden) in deſe Haven/ soo loopt op 18. ende 20. vadem diepten / waer mede sult comen dooz het Cannael van te lorfwaert genakende het Bolwerck / doch u daer van wachtende/sultet ſetten aende loef zijde/ want heeft te lywaert wepnich diepten.

Kentepcken alſmen weten wil of men o ende w. met het Eplant is. Plaets waer men te ſien comt de punt van anton etc.

Op wat diepten datmen in de haven lopen sal.

So ghy ſcheyt vanden hoeck Cabo de Sant Anton af/ inden tijt vande Somer/naer nieu Spaengien toe/ soo sult ghy uwen courg doen ontrent 20. ofte 30 mijlen weſt aen/ Waer mede sult grondt vinden op de diepten van 20. vadem / weſende de grondt van Diſch aes: Van hier al sult weſt ende weſt ten zupden aen loopen / tot op dertigh vadem / ende van de dertich vadem af weſt aen tot op de 20 vadem / op welcke courg ghy u in deſe contreye houden sult / ende comende op meer diepten/

Courg van C. de San Anton naer nieu spaengien.

wat diepten datmen 20. ofte 30 mijlen van sant Anton vint

Digitized by Google

Couts om doo2 de Eylanden Isla desconocida ende Isla d'Arena.

sult W. ende W. ten Z. aen loopen/ waer mede weder op de vorighe diepten sult comen / met dese cours sult comen te passeren doo2 de Eylanden van ysla desconocida, ende ysla d'Arena, dat is: het onbekende Eylant/ende het sandighe Eylandt ghesepdt: Dant Eylant La desconocida af/ naer het Eylant d'Arena toe/ west ende west ten zupen aen/sult comen te verkennen 't ghebergte Las Sierras de San Martijn, welcke sijn twee hooghe berghen / makende int midden een groot open ofte scheptsel. Seylende van dese gheberghten af/ sult west aen loopen / met welcke cours sult comen te verkennen de Steen rootse/ 't welcke eenen gecloven bergh is: Dan dese ghecloven bergh af / sult noo2twest ende noo2twest ten westen aen loopen / waer mede sult comen te sien de Rivier van Medellijn 't welcke een laegh lant is/ ende wat meer te loef waert/ is gelegen het Eylant genaemt ysla blanca ofte het witte Eylant/ als oock het Eylandt Rio Riffias, welcke Eylandt hem van verre vertoont gheliick als een seylent Schip: Sult terstondt het Eylandt van San Ioan de luz int ghesicht crijghen: Sult weten dat men vande Rivier ghenaemt Rio varado af/ tot de Rivier van vera Crus toe/ gants geen hoogh lant en heeft/ dan alleenlijck eenen swart schijnende bergh/ gheleghen boven de voo2sepde Haven/ etc.

Waer dat men Las Sierras de S. Martijn comt te sien.

Cours van de rivier vã Medellijn te verkennen.

Plaets van Isla blanca/ Isla Rio riffias ende Isla de San Ioan de Luz.

Ghedaente vant Landt van Rio varado tot rio de vera crus

Dat 65. Capittel.

Om te seylen van het Eylandt La Desseada af, naer het Eylandt van Porto Rico toe, doort Canuael ghenaemt de Passagie.

Cours van la Desseada na Porto Rico.

SEylende vant Eylant La Desseada, af/ naert Eylandt Porto Rico, (dat is: de rijcke Haven gesept) willende loopen doo2t Cannael de Passagie ghenaemt/ (dat is de doo2tocht ghesepdt) soo sult ghy u beste doen om te loopen tusschen d'Eylanden van Monceratta, ende Redonda doo2/ ofte te loef waert/ dat is tusschen 't Eylant San Christoffel, ende d'Eylanden d'Estacio doo2: Van daer af sult uwen cours nemen noo2dtwest aen / ende een wepnich meer te loef waert naer d'Eylanden d'Estacio toe/ 't welcke sijn twee Eylandekens / d'een wat grooter als d'ander/ hen by na vertoonende gheliick als twee bzooden: Soo ghy daer by comt/ sulter de diepten vinden vau thien/ twaelf tot vijfthien vadem toe/ op de wepnich diepten vande 10. 12. vadem naet lant toe/ heeft men wit sant op de gront: ende op de 25. vadem ist swart sant: Om te seylen van dese Bancke af nae de Eylanden Las Virgines toe/ (dat zijn de Maechden ghesept/) sult uwen cours noo2dwest aen doen: (want de stroomen trecke alhier naet zuptwest toe/) om te schouwen Santa Crus welcke streckt bynaest n.w ende z.o. Sult weten dat soo wanneer ghy int ghesicht vande Virgines comt/ dat het eerste 't grootste is/ waerom genaemt woo2t La Virge gorda, ofte de vette Maecht/ ende terstondt comen d'ander verbolghens daer aen/ zijn lanckwerpent / ende heuvelachtighe Eylanden / strecken oost ende west ende steken doo2 den anderen / hebbende sommige Clippen en Rotsen daer by heen liggen

Ghedaente vande Eylanden de Estacio.

Diepten by de eylanden d'Estacio.

Cours naer d'Eylanden Las Virgines.

Wat eylant datmen van de Virgines eerst int gesicht crijgt

Ghedaente vã Islas de Virgines.

Loopende aende suptzijde/ sult te middewe ghen van dien/ een groote Clippe sien/ gheleghen twee mijlen ter Zeewaert in: Dese clippe heeft tot een kentepcken een grauachtige coleur/ eñ behalven dese so ligghender noch veel meer ander Clippen: Om nu te weten wanneer dat ghy inde Passagie zijt/ loopende nae Porto Rico, daer langhs heen/ als gesept is/ so weet dat ghy sult comen te sien sommige witte Clippen/ die hen van verre vertoonen gheliick als een seylent Schip/ de wittichept van dese clippen comt hen van de Vogelen dzeck.

Plaets van Isla verde.

Kentepckenen om te weten wanneer datmen int Canael is.

So wanneer ghy dese comt te verkennen/ soo sult ghy daer recht op aen loopen / ende begheerende te loopen doo2 de Passagie / sult uwen cours doen tusschen dese Eylanden / eñ d'Eylanden/ Las Virgines doo2/ als ghy daer by comt/ so sult ghy noo2twest aẽ loopen/ naer eẽ cleyn Eylant toe/ 't welcke twee mijlen voo2taen leyt/ ghenaemt Isla verde, dat is: 't groene Eylandt.

Kours om doo2 de passagie te loopen.

Comende met dit Eylant over een/ soo zijt ghy upt de Passagie/ oft bupten 't Canael/ aldaer wesende/ sult terstont comen te sien tlant vant Eylant del Porto Rico, den eersten hoeck van dien/ ghenaemt La punta do Loquillo, leydt mettet Eylant Isla verde oost ende west: Soot by gevalle gebeurde/ als dat ghy byde voo2schzeven Clippe zijt/ dat u de wint scherpte/ ende dat ghy daer niet te loef waert voo2by en moecht/ so sult ghy daer aende Ly voo2by loopent want is oock een goet Cannael van 18. tot 20. vadem diepten / met sant ende Vischaes op de gront/ dit is te verstaen tot een mijl weegs te lywaert daer van af: Om te weten wanneer datmen bupten 't Canael is (op dese cours /) so moet u dese Clippe blijven int z.o. van u af/ wesende op de diepten van 30. vadẽ/ met wit sant op de gront: Sult dan terstont (als gesept is) uwen cours doen opt Eylant van ysla verde aen loopende by de punt van Loquillo, langhs tlant van Porto Rico heen/ w.n. w. aen/ ende soo ghy begheerden te wesen in de Haven van Porto Rico, ende dat u dunckt dat ghy daer dien dagh niet en moegt aen comen / soo sultet overstaegh/ ofte op de ly inde Zee houden dzijven / soo dat de punt van Loquillo z.o. van u af blijft/ ende van de midder nacht voo2taen / sult uwen cours verbolgen/ om dies willen dat de stroomen naer het z.o. toe trecken: De merckteyckenen diemen alhier heeft/ sijn dese/ te weten/ over de Haven van Porto Rico, staet een Clupsenaers Capelleken / op een hoogh Berghsken / welck men noemt Santa Barbora, ende vertoont hem int schijnsel gheliick als een witte blacke op den berch/ ende comende langs de selfde heen/ sult comen te sien het Clooster ofte Convent van Santo Domingos, welcke mach liggen ontrent een quatier mijls van dees Clupsenaers cappelleken af/ sult als dan terstont den berg sie/ die hem vertoont gelijck als een gecloven eylant / dit sijn de rechte kentepckenen van dese Haven/ eñ om daer in te loopen/ sult den berg ghenaken / doch nietste nae / om te schouwen een ondiepte die binnen den selfden berg leyt/ sult daer naer al wat ghy moegt aen loeven/ tot dat ghy comt daer ment anckert/ 't welcke is recht teghens over de hupsen die aen de ooster zijde vande Haven staen/ etc.

Kentepckenen vande Haven van Porto rico.

Cours om in de Haẽ van Porto Rico te loopen.

Dat 66. Capittel.

De gronden ende diepten by de Custe ende contreyen van nieu Spangien.

Ghedaente vã de gront by d'Eylanden Alcalanes/ etc.

BY d'Eylanden ghenaemt die Alaclanes, (gelegen tusschen t Eylant Cuba, ende de Custe van nieu Spangien tegens over den hoeck / ghenaemt Punta de Sant Anton,) heeftmen de gront van Vilch aes.

Ghedaente vande gront by Isla de Robos.

By het Eylant ysla de Robos, modder ende Zee-sleckskens op de gront.

By de

Digitized by Google

Ooch de Riuier van S. Pedro etc.

Op de Riuier van San Pedro ende San Paulo vande 40. vadem naer het landt toe/ schulpkens op de grondt.

Ghedaente vande gront by de velden van Almeria

Op dese velden ofte pleynen van Almeria, los llanos de Almeria, ghenaemt/ op 40. vadem sant gront / ende van daer af buptewaerts/ Kinck-hoornentgiens ende Visch-aes.

Op Villa Rica, (ofte ryeke Stede/) op 16. vadem modder grondt.

Diepte ende gedaente vã de gront by Villa Rica ende de Tortugas / ofte Schilt-padden.

Oost ende west met de Clippen eñ drooghten/ de Tortugas, ofte Schilt-padden genaemt wit sant: n.o. ende z.w/ met de selfde Tortugas, Kinck-hoornentgiens ende roode schulpkens/ n. ende z. met de selfde Tortugas swart sant: noch oost daer van af/ rudtsighe gront.

Diepte van de gront by Rio Panuco.

Op de Riuier van Panuco, van de 40. vadem buptenwaerts/ wit ende root sant/ ende naert landt toe modder grondt.

Diepte ende grondt by Rio Hermoso/ ende Rio de Palmas.

Op de Riuier ghenaemt Rio Hermoso, ofte de schoone Riuier / vande 30. vadem / naert landt toe/ wit sant / ende buptenwaerts naer de Zee toe/ modder gront: byde Riuier ghenaemt Rio de Palmas, e de Montañas, (is: de Riuier vande Palmen/ ende gheberghten gesept) heeftmen vande 40. vadem naert landt toe / sandt: maer niet te wit/ ende buptenwaerts modder met graeu sandt vermengt.

Dat 67. Capittel.

De coursen ende rechte kenniſſe vande Navigatie ende vaert vanden hoeck genaemt Cabo de lopo Gonsalves af, tot de Riuier van Congo ende Angola zuydtwaerts aen, aende Custe van Guinea de Æthiopien, met alle de streckinghe ende gheleghentheydt van dien.

Hoogte vã C. de Lopo Gonsalves.

Seylende vanden hoeck genaemt Cabo de Lopo Gonsalves af/ welcke is gheleghen op de hooghte van een graedt rupm/ aende z. syde vande Linea Æquinoctiael, aende Custe van Guinea ofte Æthiopia, soo weet dat dese Custe van daer af voortaen streckende is n. w. ende z. o. zynde van een black langh werpent landt/ men heefter vande diepten van 9. ofte 10. vadem af / naert landt toe/ altemael een gront gelyck het sant vande sant-loopers / te weten / over al dese contrepe / upt gesondert by den hoec genaemt Cabo de Caterina, heeftmen grof sandt ende ende steentgiens op de grondt.

Ghedaente vande Custe van Guinea.

Ghedaente vãde gront by S. Catarina.

Soo ghy aen dese custe / in dese Navigatie eenig voordeel wilt doen / soo moet ghy alle nachten anckeren/ tot dat u de Terreinhos (dat zyn de winden die van overt lant af wapen) by comen/ doende also uwen cours tot dat de Viracoins, (dat zyn de winden die van upter Zee wapen/) aen comen. om also weder naert lant toe te loopen/ tot dattet stil woer/ ofte dat ghy comt op de 10. vadem diepten/ so moecht ghyt setten tot een ander conjunctie vant op comen vande lant winden/ diemen aldus dagelyck heeft op synen tyt als gesept is: Soo de stroomen alhier metten wint courseeren/ soo machment altyt vanden eenen boegh op den anderen wenden / hen te lpwaert houdende/ als boven: de Conjunctie dat de stroomen met de winden loopen/ is met een nieuwe Maen/ te weten/ 2. daegen voor ofte nae/ ende z. daegen eer sy vol is. Soot u gebeurden te loopen vanden eenen boegh op den anderen / soo sult u in sulcker voegen reguleren/ dat ghy altoos des morgens by de Custe zyt / om te genieten de winden die alsdan over het lant af comen.

Regel om in tyden langer bezy Cust voordeel te doen.

Effect van meert Conjunctie is/ dat de winden ende stroomen ge lychloopen.

De kentevckenen van dattet langwerpent lant is/ zyn dese/ heeft etlycke grove heuvelen / diemen noemt As Serras do Santo Espirito, (dat is: 'tgheberghte vanden heyligen Geest gesept) en wat voorder aen heeftmen noch 2. ander heuvelen / welcke seer wel te kennen zyn / op dese contrepe heeftmen modder gront: wat voorder aen / sult ghy sien eenen hoogen berg/ te weten/ binnen inden inwyc/ diemen heet Palmella: want heeft eygentlyckē de gelyckenisse van Palmella gelegen tusschen Lisbonen ende Setuval, van ghelycken sult ghy comen te sien / wat voorder aen inden selfden inwyck een lant/ twelcke streckt n. ende s. gelyck alsmender lancr loopt / heeft dicht by de strant eenen groven blacken heuvel / welckmen heet Caicays, om dattet eenige gelyckenisse heeft met Caicays, by Lisbonen.

Kentevckenen van dat langwerpig Eylant.

Plaets van den hoogen Bergh Palmella.

Ghelycken vande Caicays

Sult gheadverteert wesen / dat aleer ghyt ancker (in dese contrepe) op wint/ de seylen te laten vallen / om te sien ofte het schip can upt trecken/ ende soot niet upt en trecht / soo blyft liggen tot dat de Viracon van upter Zee comt: want in dese contrepe soo loopen de stroomen crachtigh/ van upt de Riuier van Conga, nae bupten toe / door welcke oorsaecke het Schip qualyck can upt raecken.

Waerschou winghe voort op winden van danckers.

Als ghy soo verre comt / als de plaets ghenaemt A Palmeirinha, (dat is: 't Bosken van Palm-boomen gesept) so weest gewaerschout u beste ancker te laeten vallen: want de gronden van desen dwers wegh zyn van mozwe modder/ door welcke oorsake d'anckers qualyck in vatten willen slibberen veeltyds upt.

Diepte inde Riuier van Congo.

Soo wanneer dat ghy zyt inde Riuier van Congo, wesende op de diepten van 3. ende 4. vadem/ soo sult ghy de gront comen te verliesen/ sult als dan de sant-looper / doen omkeren/ ende als die verloopen is/ so werptet loot upt/ so sult ghy u terstont op 10. ende 12. vadem diepten vinden / te weten / aen d'ander zyde vande Riuier Congo, sulter op een steenwerp naer ofte minder by heen loopen / ende de beste cours is dicht by't lant heen: want en sout anders inde Riuier niet mogen comen/ door groot gewelt vande stroomen/ daermen veel moeptens door heeft: want zyn de grootste ende crachtighste stroomen/ diemen op geenige plaetsen diergheliycken vint / comen tot over de 12. mylen t'Zeewaert in.

Beste wyse van de beste cours om inde Riuier te loopen.

Seylende van Congo af naer Angola toe/ op de selfde manier als voorzen gesept is / eñ comende op 35. mylen luttel min ofte meer voort aen / sult comen te sien eenen hoogen berg/ by welcken berg is gelegen een Eylant/ genaemt A Ilha de Lozada maer soo ghy niet seer dicht by't lant en zyt/ en sult het Eylandt niet sien: want is seer laegh ende black.

Gelegentheyt van S. Yla de Lozada.

Soo't gebeurden dat ghy byt lant quaemt op de hoogte van 6. 7. graden/ so sult ghy comen aende mont vande Riuier van Congo, ende sulter 10 mylen t'Zeewaert af/ veel teyckenen van sien/ te weten de groote stroomen/ dicke rieden cruyderen / met veel vant Sasbeen/ ende soo ghy by 't landt quaemt / op de hooghten van 7. ende 7. en half graden/ soo sult ghy over al een black landt met geboomten sien: Sult op dese contrepe op de diepten van 18. ende 20. vadem over al goede gront vinden / te weten vande 2. tot 2. en half mylen vant landt af/ men heeft alhier aen den over vande Zee / witte Duynen / die hen int schynsel vertoonen gelyck als sant stranden/ ende de gront daer dicht by is van landt met steentgiens gemenght / dit is te verstaen van de 7. tot op de 8. graden.

Op wat hooghte dat men aen de Riuier van Congo comt.

Ghedaente vant landt alhier op 7. ende 7. en half graden is.

Sult weten dattet lant vande vyf graden/

Plaets van sommige witte Duynen.

Digitized by Google

Gheslachte vande gront op 8. graden.

zupdwaerts aen / altemael hooghachtigh is / zijnde de gront daer by over al van modder / ende men heefter een mijl van af / de diepten van 30. ende 35. vadem goede gront / zijnde over al een schoone Custe / sonder dat men der pet heeft te vreesen / dan dat men voor ooghen siet / twelcke is te verstaen vande 7. tot de 9. graden / ende belanghende het landt vande 8. graden zupdewaerts aen / is seer hoogh. So ghy quaemt van upter Zee naert landt toe / op de hoogte van 7. en half graden / soo sult ghy comen te sien seven bergen ofte heuvelen / (welcke strecken n. w. ende z. o.) ghenaemt As sete Serras dat is: de seven Berghen.

Goe schoone Custen van 7. tot 8. graden.

Op wat hooghte As sete Serras leyt.

Soo ghy by't landt quaemt op de hooghte van 8. en 3. vierendeel graden / so sult ghy comen te sien een hoeck landts / ligghende oostwaert van u af: Dese hoec heeft de gelijckenis inde vertooninge vande Cabo de San Vincente geleghen aende Custe van Spaengien: Comende by't lant op de hoogte van 9. graden schaers / soo siet naert n. o. so sult ghy de voorsz. hoeck sien: heeft onder aen sommighe witte Duynen ligghen / die wat meer t'Zeewaert upt steken / en dorft daerom niet vreesen: want is daer over al schoon / daerom moecht het lant vry genoech genaken om dat te verkennen.

Hooghte van de C. de San Vincente.

Kenteyckenen vande selve C. allemen op 9. graden is.

Wesende op de voorseyde hooghte vande 9. graden schaers / so sult ghy oostwaert aen / te lantwaert in / comen te sien een ronden bergh diemen heet Monte Pasqual: Als u de boven geseyden hoec blijvende is int n. o. so sal hem 'tander lant steecken naet z. w. welcke is het upterste landt / gelegen bupten 't Eplant van Loanda, het landt dat gelegen is zupden van u af / is een grof dick lant / hebbende beneden aende voet sommighe roode ende witte Duynen / met etlijcke cleyne boomen boven op / welcke hem int schijnsel vertoonen gelijck als Wijge-boomen van Algarven in Spaengien.

Gelegentheyt vande Mont te Pasqual

Ghedaente vant landt zupden af ligghende.

Om nu te loopen binnen dit Eplandt van Loanda soo sult ghy uwen cours doen recht opt landt (dat 3. van u af leydt) aen / comter wy dicht by / tot op een half mijl naer / al hier wesende / soo sult ghy zupdwestwaert aen het Eplandt comen te ondecken / het welcke seer black ende van wit sant is / waerom men dat seer qualijck sien can / dan alsmen daer dicht by is / dit is de Haven van Angola.

Cours om in Loanda te loopen.

Oorsaeck waerom dat men loanda qualijcken sien can.

Dit Eplandt van Loanda, heeft de gelijckenis van een Eplandt / genaemt A Ilha das carijos, ghelegen aen de cabo de Santa Maria, int landt van Algarven aende Custe van Spaengien / is vande selfde blackte / doch is langer / want heeft 7. mijlen inde lenghde: Om nu binnen dit Eplant te loopen / soo sult uwen cours doen op de punt van het noordtoosten aen / daer wel dicht by comende / tot op een steen-werp naer / en hebt daer gants niet te vreesen: want hebt alhier de diepten van 15. vadem / en is daer binnen over al seer schoon dit is de Ree vande syde vant Eplant / te weten / wel dicht daer by / men heeft van dit Eplant af / tot het vaste landt toe / niet meer als een vierendeel mijls / ende men en can d'incomste niet ondecken / voor aleer datmen daer by is / ende soo daer eenighe Schepen inde Haven ligghen / sultse comen te sien / al eer dat ghy't Eplandt comt onderscheyden oft kennen / ende schijnt inde vertooninghe ghelijck oft het boomen waren die op het landt staen.

Ghedaente vant Eplãt Loanda.

Diepten ende 't rent het op tot Loanda

Wat gedaente de Schepen van haer geven inde zee die inde Haven liggen.

De upterste punt ofte eynde vande noordtoost syde van dit Eplandt / is gheleghen op de hooghte van 9. graden jupst / daerom en laet u van de Pas-caerten niet verabuseren: want sommige hebbense van op 9. graden / en ander op 9. en half graden / daerom en betrout u niet dan op de gheen diese op 9. graden hebben / te weten / het eynde van het noordtoosten van het voorseyde Eplandt / etc.

Hooghte van eynde aen de z. o. syde

Hier naer volghen de graden ende hooghten van alle de principale Havens / Rivieren / hoecken / Eplanden ende plaetsen vande Navigatie der Portugesen ende Spaengiaerden / ende de landen by den selfden ondeckt / ende eensdeels bewoont / alles met hare rechte namen ende toenamen / ghelijck als sy vande selfde ghenoemt ende in hare pas ende Zee-caerten afghetepckent zijn / etc.

Inden Eersten, van den uytersten hoec van portugael af, genaemt Cabo de Finisterra, vervolghens de custe van Portugael, Spaengien, ende Barbarien tot de Linea ofte Tropico van Cancer, ende van daer af de custe van Guinea langhs tot die Linea Æquinoctiael toe.

De graden aen de noordt syde vande Linea.

	graden.
Cabo de Finisterra, dat is den hoeck van het upterste lant / is gelegen op de hooghte van	43.
De Eplanden van bajona, zijn gheleghen op	42.
Porto de Portugael, dat is: Poorte poort leyt op	41.
As barlengas dat is / de Barles / liggen op	40.
Lisboa ofte Lisbon / ende het Eplandt van Tercera op	39.
perseveira ende het Eplandt Sinte Michiel op	38.
Cabo de San Vincente ende het Eplandt Santa Maria op	37.
a Tras Falgar gelegen aende Custe / leyt op de hooghte van	36.
larache is gheleghen op de hooghte van	35.
Soneja leyt op de hooghte van	34.
Cabo de Canty ende porto santo / dat is de heylige Haven gesept / gelegen by het Eplandt Madera / leyt op	33.
Rio dos Saueis, dat is de Rivier vande d'Elften gesept / leyt op	32.
Het Eplandt van Madera, ofte het Eplandt van het hout / leyt op de selfde hooghte van	32.
Taffaruma, is gheleghen op de hooghte van	31.
Mecca ende A Ilha dos salvajes dat is: het Eplandt vande Wilden / op	30.

Cabo

	graden.
R. Cabo de Non, ende de Eylanden van Palma ende Lancarotte, vande canarische Eylanden/sijn gheleghen op de hoochte van	29.
R. A ylha oft het Eylant de Forte Ventura, lept op	28.
R. Cabo de Bojador, ende het Eylant van groot Canarien/ende ock A ylha de Hierro, of 't Eylant vant Yzer/sijn gheleghen op	27.
R. Angra dos cavallos, dat is: de open Haven / ofte Reede vande Peerden ghenaemt/is gheleghen op	25.
R. Rio d'Auro ofte de Rivier vant Gout/lept op	24.
De Linea ofte Tropico van cancer.	
R. Angra ofte open Haven van Goncalo de sintra op	23.
R. Cabo das barbas ofte den hoeck vande Baerden/op	22.
R. Cabo branco ofte den witten hoeck/op	21.
R. Rio de sao' Ioao' ofte de Rivier van Sint Jan/op	20.
R. Furna de santa Maria, ofte speloncke van Sinte Maria/lept op	19.
R. sete Monte ofte seven bergen/ ende de Eylanden van Sant Anna, San Vincente, Santa lucia, en San Nicolas ligghen op	18.
R. Anterotte ende ylha de sal ofte het soudt Eylant/ op	17.
R. Rio ofte Rivier de canaga ende het Eylant ylha de maia op	16.
R. Cabo verde, ofte den groenen hoeck / ende de Eylanden de Sant jago, oft Sint Jacob/ende ylha do fogo, ofte het Eylant van het vuyr/op	15.
R. Rio ofte de Rivier van Gambia, lept op	14.
R. Rio das Ostras, oft de Rivier vande Oesteren/op	13.
R. Cabo Roxo, ofte de paersen hoeck/op	12.
R. Buguba lept op de hoochte van	11.
R. Rio do pichel, ofte de Rivier vande can/lept op	10.
R. Rio ofte de Rivier van cachecache lept op	9.
R. Rio da serra lioa, ofte de Rivier van der Leeuwinnen bergh/lept op	8.
R. Rio das palmas ofte de Rivier van de Palmen/lept op	7.
R. Cabo do monte ofte den hoeck van den Bergh/lept op	6.
R. Cabo dos baixos ofte den hoeck vande droogten/ende de Mijna van San jorgie ligghen op	5.
R. A ylha ofte het Eylant van fernan do poo, ende Cabo das palmas ofte den hoeck vande Palmen/ligghen op	4.
R. Rio do campo, ofte de Rivier van het Velt lept op	3.
R. Rio do princepe ofte de Rivier van de Pijns lept op	2.
R. Het Eylant van san Thoma, ofte Sint Thomas/lept op	1.

Vande Linea Equinoctiael af, naer de zuydt zijde, volghens de custe van Congo, Angola, ende Ethiopie, tot de cabo de bona Esperanca toe.

De graden aende zuyd-zijde vanden Equinoctiael	graden.
R. CAbo Lobo ofte den hoeck van Lobo Gonsalues, lept op de hoogte van	1.
R. cabo ofte den hoeck van caterina lept op	2.
R. Angra da judia ofte de open Haven vande Judinne/lept op	5.
R. Praya de san Domingos ofte de strant van santo Dominicus, lept op	6.
R. Rio ofte de Rivier van congo lept op	7.
R. A ylha d'Acencao ofte 't Eylant vanden Hemelvaert/lept op	8.
R. Rio ofte de Rivier van Angola ende 't Eylant van Loanda ligghen op	9.
R. cabo ledo ofte den blpen hoeck/lept op	10.
R. Rio ofte de Rivier van San lazaro lept op	11.
R. cabo dos loubos ofte de Rivier vande Wolven/lept op	12.
R. Monte Negro ofte swarten bergh/lept op	14.
R. serra Parda ofte het graeuwe ghebercht/ lept op	15.
R. Angra das Aldeas ofte de open Haven vande Dorpen / ende het Eylandt van sant Helena ligghen op	16.
R. Manga das Areas ofte de sandighe Mouwe/lept op	17.
R. cabo Negro ofte den swarten hoeck/lept op	18.
R. Os Mendoins ghenaemt/ligghen op	19.
R. A serra de san lazaro ofte het gebergte van san lazaro, lept op	20.
R. Praya ofte de straet van ruy Pires, lept op	21.
R. cabo do Padrao ofte den hoeck vande colosse ofte colomne, lept op	22.
R. Praya Fria ofte de kouwe strant/lept op	23.
De linea ofte Tropico van capricorno.	
R. Ponta de concepcao' ofte de punt vande ontfanghenisse/lept op	24.
R. Praya das Alagoas ofte de strant vande Lacken/lept op	25.
R. Feicao' de boca' ofte het fatsoen vande mont/lept op	26.
R. Angra ofte de open Haven van sant antonio lept op	27.
R. Angra ofte de open Haven van sant Thoma ofte Sint Thomas/lept op	28.
R. Angra ofte de open Haven van sant christoffel, lept op	29.
R. Rio do Infante ofte de Rivier van des Koninghs Soon/lept op	32.
R. Angra ofte de open Haven van santa Helena, lept op	33.
R. As ylhas ofte de Eylanden van Tristan de chunha, lept op	34.
R. cabo de bona Esperanca ofte den hoeck vanden goeden hoop/lept op	34. en half.

Digitized by Google

Vande Cabo de bona Eſperance af, noordtwaert aen vervolghens de Cuſte, na Soffala, Moſſambique, ende Melinde, tot de Linea æquinoctiael toe, alles aende zuydt-zijde vande ſelfde Linea.

graden.

R. CAbo das agulhas, ofte den hoeck vande Compaſſen/leyt ruym op 35.
R. cabo de Infante, ofte den hoeck van s'Coninckx Soon/leyt op 34. twee 3. deel
R. Cabo Talhado, ofte den ghecloven hoeck/leyt ruym op 34.
R. Cabo das vacas, ofte den hoeck vande Koepen/ende Bahya Fermoſa, ofte de ſchoonen Bay/zijn ghelegen op 34.
R. cabo do areciffe, ofte den hoeck vant Clif/ leyt op 33.
R. Rio do Infante, ofte de Rivier van s'Coninghs Soon/leyt op 32.
R. Punta Primeira, ofte d'eerſte punt/leyt ſchaers op 32.
R. Terra do Natal, ofte het lant van Kerſmis/leyt op 31.
R. Ponto ofte de punt van Sante Luzia, leyt op 28.
R. Terra dos Fumos, ofte het lande vande roock/leyt op 27. een 3. deel
R. Rio d'Alagoa, ofte de Rivier vant lack/ende 't Eylant van Ioan de liſboa, ende den uyterſten zuyder hoeck vant Eylant ſan Laurenco, op 26.
R. Agoa de boa Paz, ofte het water van goede vrede/leyt op 25.
R. Cabo das Correntes, ofte den hoeck vande ſtroomen/leyt op 24. een 3. deel
R. Rio ofte de Rivier van Mataca, ofte Monemone, ende het Eylant A Ilha do Maſſcharenhas ligghen op 21. en half
R. Os baixos da Iudia, ofte de vroochte vande Judinne/ligghen op 22.
R. Cabo ofte den hoeck van San ſebaſtiaen, leyt op 21.
R. Rio ofte de Rivier van Quiloan ofte Quiloane leyt op 20. en half
R. ſoffala ende het Eylant van Diogo Rodriges, ligghen op 20.
R. Porto ofte de Haven van bango, leyt op 19. en half
R. Rio ofte de Rivier van cuama, leyt op 18. drie 4. deel
R. Os baixos dos Garajaus, of de vrooghte vande Meeuwen/op 18.
R. Rio dos boas ſinais, ofte de Rivier vande goede teyckenen/op 17. drie 4. deel
R. A ylha ofte het Eylant van brandao', leyt op 17.
R. Het Eylant A ylha Primeira, ofte het eerſte Eylant/leyt op 17. en half
R. A ylha ofte het Eylant van Ioan de Nova, leyt op 16. en half
R. Rio ofte Rivier van Angoxa leyt op 16.
R. Moſſambique is gheleghen op de hoochte van 15.
R. Rio ofte Rivier van Santo Antonio, leyt op 14.
R. Rio dereito ofte de rechte Rivier/leyt op 12.
R. Het Eylant ylha do Comoro is gheleghen op 11.
R. Cabo del gado, ofte den dunnen hoeck/ is gheleghen op 10.
R. Die ſtadt van Quiloa, leyt op 9
R. Het Eylant a ylha de Monfia, leyt op 7.
R. Het Eylant a ylha de Zanzibar, leyt op 6.
R. Het Eylant a ylha de pemba, leyt op 5.
R. as ylhas dos tres Yrmaos, ofte d'Eylanden vande 3. Broers/op 4.
R. a ylha do almirante ofte het Eylant vande Admirael/op 3. en half
R. Mombaſſa ende de Rivier van Tacharigo, ligghen op 3.
R. De ſtadt ende Haven van Melinde is gheleghen op 2.
R. De ſtadt ende Haven van pate is gheleghen op 1.

De Linea Æquinoctiael

De hoochten ende graden vande havens hoecken ende Rivieren vande Linea æquinoctiael af, tot die ſtraet ofte doorgaende engte, O Eſtrecho de Mecca, anders het roode Meer, aende noordt-zijde vanden æquinoctiael.

De graden aende noordt-zijde. graden.

R. BArra boa, ofte de goede Haven/gheleghen op de hoochte van 1.
R. De Stadt ende Haven van brava, leyt op 2.
R. De Stadt ende Haven van Magadoxe, leyt op 2. en half
R. Zarzella is gheleghen op de hoochte van 6.
R. Cabo ofte hoeck van Guardafus en het Eylant a ylha de ſacotora liggen op 12.
R. Van den hoeck de Guardafu binnewaerts naer de Zee toe/ te weten/de zuyt Cuſte van dien.
R. Mite ende barbora zijn gheleghen op de hoochte van 11.
R. Zeila, leyt op de hoochte van 12.
R. Het Eylandt a ylha d'alaca, is gheleghen op 15.
R. Het Eylant a ylha ſoaquen, leyt op 18.

Vande noordt-zijde van het Roode Meer, ofte die ſtraet van Mecca ghenaemt.

R. TOor is gheleghen op de hoochte van 27.
R. Gyda, een Haven van de Stadt Mecca, daer Machomet begraven leyt/ waer van deſe Zee ofte Straet den naem/leyt op 20.
R. Het Eylant a ylha de Zeibon, is gheleghen op 16.

Het Ey-

R. Het Eylant Aylha Camaram, lept op de hoochte van	15.
R. adem, een fortresse die de Portugheſen eertijdts ghehadt hebben: maer zijnſe nu al weer quijt/lept op	13.
De Cuſte van arabien, volghens tot de ſtraet ofte enghte van Perſien, ende het Eylant Orimus.	**graden.**
R. Fartaque lept op de hoochte van	15.
R. Dinfar lept op de hoochte van	16.
R. De Eylanden van curia, Muria, lept op	17.
R. Het Eylant aylha Maeria, lept op	20.
R. Cabo ofte den hoeck van Roſalgate lept op	22.
R. Curiata ende Maſquate, ligghen op	23.
R. Hoor, is gheleghen op de hoochte van	24.
R. Cabo ofte hoeck van Mocandao', lept op	27.
R. Het Eylant ende de Stadt van Ormus, lept op de ſelfde	27.
Van Ormus ofte Perſien af, volghens de Cuſte tot de Cabo de Comorijn toe.	**graden.**
R. CAbo de Laſque, is gheleghen op de hoochte van	25. en half
R. Rio de Sinde, anders de Rivier Indo ghenaemt/op	24.
R. De Stadt ende 't Eylant van Diu, lept op	21.
R. Goga, een ſtadt gheleghen binnen inden Inwyck van Cambajen, op	23.
R. De ſtadt ende Haven van Chaul, lept op	19.
R. De ſtadt ende Haven van Dabul, lept op	18.
R. Het Eylant ende de Stadt Goa ende d'Eylandekens Os Ilhas Queimados, ofte die verbrande Eylandekens/gheleghen aende ſelfde cuſte/op	16.
R. De fortresse van Honor, ende d'Eylanden As Ilhas d'Angediva, op	14.
R. Baticala, ende de droochten Os Baixos de Pandua, ligghen op	13.
R. De fortresse van Mangalor ende Monte de Iy, ſijn gheleghen op	12.
R. Cananor ende calecut ſijn geleghen op	11.
R. Cranganor ende Cochijn ligghen op	10.
R. De fortresse van cay conlao', lept op	9.
R. Cabo de Comorijn het welcke is den uyterſten hoeck vande Cuſte / diemen eyghentlijcken noemt van Indien/ lept op de hoochte van	7.
Van het Eylant Seylon, te weten aende ooſt ende zuydtzijde, om loopende naer het weſten.	**graden.**
R. Trincanamalle lept op de hoochte van	9.
R. O Capello de farde ofte de Monicks Kovel/lept op	8.
R. Rio de Matacolou lept op	7. en half
R. Ponta de Gualle, ofte de punt vande Galepe/lept op	6.
R. Columbo een fortresse der Portugeſen/ lept op	7.
Vande Cabo de comorijn af, volghens de Cuſte Choramandel, Orixa, bengala, Pegu ende Malacca, tot den hoeck Cabo de Sincapura toe.	**graden.**
R. CAbo ofte den hoeck van Negapatan lept op de hoochte van	11.
R. Povoacao de San Thome, ofte die Stede van ſint Thomas/lept op	13. en half
R. Die Stede ende Haven van Muſelepatao', lept op	16. en half
R. A punta ofte de punt van Guadovarijn, lept op	27.
R. O Pagode de Iorganate ofte den Afgod van Iorganate op	20. een 4. deel
R. Rio ofte de Rivier van Puacota lept op	19.
R. Rio ofte de Rivier van Palura ofte Paluor op	19. en half
R. A derradeira Terra alta ofte het laetſte hooghe lant lept op	19. twee 3. deel
R. Rio ofte Rivier van cayegare lept op	21.
R. Rio ofte de Rivier van Ganges anders Porto piqueno oft de cleyne Haven ghenaemt/lept op	22.
R. De haven ende Stede van Aracan lept op	20.
R. De Haven ende Stede van Martayan lept op	16. drie 4. deel
R. Het upterſte eynde aende noordtzijde van d'Eylanden andeman op	14.
R. Het upterſte eynde aende zuydtzijde van ſelfde Eylanden andeman op	11.
R. De Haven ende Stede van Tanaſſerijn lept van gheliicken op	11.
R. De Haven ende Stede van Gunſalan lept op	8. en half
R. Het Eylant pulo cuto lept op	6. twee 3. deel
R. De Haven ende Stede van Queda lept op	6. en half
R. Het Eylant van Gomeſpola ende het Eylant pulo Batum ligghen op	6.
R. Het Eylant pulo pera lept op	5. twee 3. deel
R. Het Eylant pulo pinon lept op	5. een 4. deel
R. De Haven ende Stede van pera lept op	4. en half
R. pulo ſambillao lept op	4.
R. pulo parcelar ende d'Eylanden as Ilhas d'aru ligghen op	3.

Cabo

R. Cabo Rachado ofte de ghecloven hoeck/lept op	2. en half
R. De Stadt ende fortresse van Malacca, lept op	2. en half
R. Cabo de Singapura, is gheleghen op	1.

Van het Eylandt Samatra, te weten, aende noort-zijde van den Æquinoctiael.

graden.

R. DE Haven van d'Achein, is gheleghen op	4. en half
R. De Haven van Pedir, lept op	4.
R. Cabo ofte den hoeck van Tanjamburo, lept op	5.

De plaetsen gheleghen aende zuydt-zijde vanden æquinoctiael soo aen het selfde Eylandt als anders.

R. TErra d'arruen, ofte het lant van arruen, lept op	2.
R. ylha d'Auro de Manancabo, ofte t Goude eylant vā Manancabo, lept op	3.
R. De Haven van Campar, lept op	4.
R. De Straet ofte doorgaende enghte van tusschen het Eylandt Samatra, ende java Major, ofte groot java, lept op	5. en half
R. A ylha Iava Major ofte groot java, te weten/te midde wegen/lept op	6.
R. A ylha do fogo, ofte het vuyrighe Eylant/lept op	7.
R. A ylha Solitaria ofte het eenighe Eylant/lept oock op	7.
R. A ylha banda, ofte het Eylant banda, lept op	5.
R. De eylanden vande nagelen van Maluco, liggē onder de linea æquinoctiael	

Vande Cabo de Singapura af, vervolghens de custe naer Sion, camboja, Campa, ende china, tot de Rivier van liampo' ende Nanquijn, met sommighe Eylanden, alles aende noordt-zijde vande linea æquinoctiael.

graden.

R. HEt Eylant Pulo Tyamo', is gheleghen op de hooghte van	2. en half
R. De Haven ende Stede van pan, lept op	3. en half
R. De Haven ende Stede van patane, lept op	7. en half
R. De Haven ende Stede van Sion, lept op	14. en half
R. Punta ofte de punt van Cuy, lept op	12. twee 3. deel
R. Euseada de Lion, ofte den inwijck van lion, lept op	12. en half
R. De Haven van Varella, lept op	13.
R. Het Eylant Pulo condor, lept op	8. twee 3. deel
R. De Stede ende Haven van Camboja, lept op	10.
R. Het Eylant Pulo Secir, van het lant/lept op	10. een 3. deel
R. Het Eylant Pulo Caton, lept op	15. twee 3. deel
R. Het Eylant Pulo Champello', lept op	16. twee 3. deel
R. Het uterste zuyder eynt van het Eylant aynon, lept op	18. en half
R. Het eynde van het noordtoosten van het selfde Eylant aynon, lept op	19. en half
R. De Eylanden van sanchoan ligghen op	21. een 3. deel
R. De Stede ende het Eylant Macau, lept op	22. een 3. deel
R. De Stadt van Canton, lept op	24. en half
R. Ylha branco ofte het witte Eylandeken	22. en half
R. Ylha fermosa ofte het schoone Eylant	21. drie 4. deel
R. Ylha de lamon ofte het Eylant van lamon ghenaemt/op	23. een 4. deel
R. De Haven van Chabaqueo', lept op	23. een half
R. De Haven van chincheo' lept op	24. en half
R. Enseada dos Kamaroins ofte den Inwijck van de Garnaet / anders Kayto ghenaemt/lept op de hoochte van	25. en half
R. Het Eylant lequeo pequeno ofte cleyn lequeo lept op	25.
R. A ylha dos Cavallos ofte het Eylant van de Peerden lept op	25. een 3. deel
R. Ponto ofte Cabo de sumbor, lept op hooghte van	28. een 4. deel
R. De Eylanden As sete yrmaas, ofte de seven Gesusters welcke sijn gheleghen op den wegh naer japan toe ligghen op	29. en half
R. De Eylanden van siongican gheleghen aende Custe/lept op	29. twee 3. deel
R. eylanden diemen noemt van liampo' gelegē aende custe streckende tot op	31.
R. Het midden van het Eylant Meaxuma lept op	30. en half
R. Het Eylant van Tanaxuma is gheleghen op	31. twee 3. deel
R. De Rivier van Nanquijn lept op	34.
R. De Eylanden van japan hebben altesamen inde longitudo ofte lenghte 130. mylen ende het uterste in het oosten/is gheleghen op	32.

Van de Eylanden de Philipinas, anders de luzons, ofte Manillas ghenaemt aende noort-zijde vande linea æquinoctiael.

graden.

R. DE mont ofte incomste van het Canael ofte engte van tusschē 't Eylant luzon ende het Eylant Tandaya lept op de hoochte van	12.
R. Het Eylant Capuly, ende het Eylant Ticao' lept op	12. drie 4. deel
R. Het Eylant van Masbate, lept op	12. een 4. deel

Het Ey-

Digitized by Google

It. Het Eylandt van Banton, leyt op	12. twee 3 deel
It. Het Eylandt Rebujan, te weten/het noordder eyndt / leyt op	12. twee 3 deel
It. De Eylanden de Virejes genaemt/ ligghen op	12. drie 4 deel
It. Het Eylandt Marinduque leyt op	12. een 4. deel
It. Cabo de Dumarijn van het Eylandt Mindoro ende de Eylanden van Luban zijn ghelegen op de hooghte van	13.
It. De mont ofte incomste vande Bay van Manilla de Hooft-stadt van het Eylandt Lucon, leyt op	14. een 4 deel
It. De Stadt van Manilla leyt op	14. en half
It. Cabo ofte den hoeck van Samballes aen het Eylant Lucon is gelegen op de hooghte van	14. twee 3 deel
It. cabo de bullinao aen het selfde Eylant van Lucon op	16. twee 3 deel
It. cabo de bojador welcken is den uytersten hoeck / ghelegen aende noordt syde van het Eylandt lucon leyt op	19.
It. Het uytersste Eylandt ghelegen int noordden ende oosten van de Eylanden de lequeos genaemt / is gelegen op	29.
It. De Eylanden A Islas de las Vellas, anders de los Ladrones ofte vande Dieven genaemt/ liggen op	13.

Van het landt van nieu Spaengien gheleghen teghens over het Eylandt van Iapan

	graden
It. HEt Eylandt Isla de Sant Augustijn aende Custe/ gelegen op	30. drie 4 deel
It. Het Eylant Isla de Sedros ofte vande Sedre-boomen/ op	28. een 4 deel
It. cabo de San Lucas, beginsel van het lant van california, op	22.
It. cabo de las corrientes, ofte den hoeck vande stroomen op	19. twee 3 deel
It. De Haven van acapulco, leyt op	17.

Vande Straet van Magallanes af vervolghens de custe van brasilien, tot de linea Æquinoctiael toe, aende zuydt sijde van dien

Graden aende zupt sijde vanden Æquinoctiael.

	graden.
It. DE Straet ofte doorgaende enghte van Magallanes op	51 en half
It. bahya de las Islas ofte de Bay vande Eylanden / leyt op	49.
It. Rio de la Plata. ofte de Rivier van het Silver/ leyt op	34. twee 3 deel
It. Arreciffe, ofte het Clif / leyt op	34.
It. Bahya Aparcellada ofte de banckachtighe Bay / leyt op	33.
It. cabo da Ponta ofte den hoeck vande punt/ leyt op	32.
It. Rio dos Negros ofte de Rivier van de Swarten/ leyt op	31.
It. Angra onde Sevio o Battel dat is / de open Haven daermen het Boot gesien heeft / is gheleghen op	30.
It. Ilha da Bahya ofte het Eylandt vande Bay/leyt op	29.
It. Ilha de Santa Caterina ofte het Eylant van Sinte Caterine/ op	28. en half
It. Bahya do Repairo ofte de Bay van het beschutsel/ leyt op	28.
It. Rio do Estremo ofte de Rivier van uytermaten/ leyt op	27.
It. Rio dos Dragos ofte de Rivier vande Draecken/ leyt op	26.
It. Ilha de Canancea, ofte het Eylandt van het Riet bosch leyt op	25. en half
It. Het Eylandt A Ilha Doropica is gheleghen op	25.
It. bahya ofte Bay van San Vincente leyt op	24.
It. Rio ofte Rivier van Canane leyt op	24.
It. Rio de Ianero ofte de Rivier van Januarius/ leyt op	23. een 3 deel
It. cabo frio ofte de couden hoeck/ leyt op	23.
It. bahya do Salvador ofte de Bay vanden Salichmaker leyt op	22.
It. De drooghten ghenaemt Os Baixos dos Pargos, liggen op	21.
It. A bahya do Espirito Santo ofte de Bay vanden Heyligen Gheest/ op	20.
It. Het Eylandt van Santa barbora op de selfde hooghten van	20.
It. Rio ofte de Rivier van santa Luzia leyt op	19.
It. Rio de san Iorgie ofte de Rivier van Sint Joris/ op	18.
It. Porto seguro oft een sekere Haven/ leyt op	17.
It. Rio das Santos Cormos dat is: de Rivier van Sint Cosmo ende Damiaen/ op	16.
It. Het Eylandt A Isla de Santa Helena leyt van gheluycken op	16.
It. Rio da Praya ofte de Rivier vande Strant/ leyt op	15.
It. Rio dos Ilhas, ofte de Rivier vande Eylandekens / leyt op	14. en half
It. Porto Real/ ofte Coninghlijcke Haven/ leyt op	14.
It. bahya de Todos os Santos, ofte de Bay van Alderheyligen/ leyt op	13.
It. Rio Real, ofte Coninghlijcke Rivier / leyt op	12.
It. Rio ofte Rivier van San Francisco/ leyt op	11.
It. Rio ofte de Rivier van San Michiel, op	10.
It. santo Alexo, is gheleghen op	9.
It. Cabo ofte de hoeck van sant Augustijn, leyt op	8. drie 4 deel
It. De Stede van Olinda, is gheleghen op	8. een 3 deel
It. Pernanbuco ende het Eylant van Ascencao', ofte Hemelvaert/ liggen op	8.
It. santo Domingos, leyt op	7.

Arupica

It. Artapica is gheleghen op	6.
It. Santo roque, ende Santa Maria, d' arribada, of onse L. Vrouwe vande geArriveerde/ zijn gheleghen op.	5.
It. Bahya ofte de Bay van S. Lucas/ lept op	4.
It. Bahya das Tartarugas, of de Bay vande Schilt-padden op	3.
It. Rio do Arreciffe, ofte de Rivier van het Clif / lept op	2.

Vande Antillas, ofte voor Eylanden van Spaensch Indien, ende sommighe plaetsen aen het vaste landt gelegen, alles aende noordtsijde vande Linea Æquinoctiael

	graden.
It. Isla la Desseada ofte het begeerde Eylandt / is gelegen op	15. en half.
It. Het Eylandt Marigalante, lept op	15.
It. Het Eylandt La Dominica, lept op	15. en half
It. Het Eylandt La Antigua, dat is: het oude Eylandt gesept/ lept op	16. een 4 deel.
It. Cabo de Cantina aen het vaste landt lept op	9. en half
It. Het Eylandt La Serana genaemt/ lept op	14. en half
It. La Serranilla, ofte cleyn Serana, lept op	16.
It. Cayman grande, ofte de groote Crocodijl, lept op	19.
It. Cabo de sant Anton, aen het Eylandt Cuba, lept op	22.
It. Rio ofte de Rivier van sant Pedro ende san Paulo, lept op	21.
It. Los Campos d'Almeria, ofte de Velden van Almeria, ligghen op	20.
It. Villa rica Lavieja, ofte out Villa rica, ofte rijcke Stede lept op	19. twee 3 deel

De havens ende plaetsen gheleghen aende Custe / diemen eygentlijcken noemt van Indien / met die distantie ende verscheydenheyt ghelijckse van den anderen liggen/ beginnende van het noorden af/ vervolghens de Custe / zuydewaerts aen / ghelijck als het selfde Landt streckende is.

Inden eersten, soo is te weten, dat de custe diemen noemt van Indien zijn beginsel neemt van den inwijck (diemen noemt A Enseada de jaquetta) af, beginnende van een plaets genaemt Espero, &c.

	mijlen.
It. Van Espero tot Mangalor, zijn mijlen	8.
It. Van Mangalor tot Patane, zijn mijlen	8.
It. Van Patane tot den hoeck genaemt punta de Diu, zijn mijlen	12.
It. Van Diu tot het Eylandt genaemt A Ilha do bette, zijn mijlen	9.
It. Van Ilha do bette tot Goa, een Stadt gelegen binnen inde Inwijck van Cambajen, zijn mijlen.	20.
It. Van het voorsepde Ilha do bette tot die Stede van Daman zijn	26.
It. Van Daman tot Surrate, een Stede ghelegen inden Inwijck van Cambajen, zijn mijlen	8.
It. Van Daman tot Danu de Custe uptwaerts voort aen/ zijn mijlen	7.
It. Van Danu tot As Ilhas das Vazas ofte de Eylanden vande Roepen/ zijn	7.
It. Van As Ilhas das Vazas tot de Stede van Bazain, zijn mijlen	3.
It. Van Bazain tot de Stede van Chaul zijn mijlen	12.
It. Van Chaul tot Danda zijn mijlen	5.
It. van Danda tot den Inwijck genaemt: A Enseada de Pero soares, zijn	3.
It. Vande Enseada de Pero soares tot Siffardao, zijn mijlen	3.
It. Van Siffardao tot Dabul, zijn mijlen	10.
It. Van Dabul tot Sanguisserra zijn mijlen	6.
It. Van sanguisserra tot de Rivier vande Bettele zijn mijlen	12.
It. Vande Rivier van de Bettele tot seyta por zijn mijlen	3.
It. Van Seyta por tot Carapam zijn mijlen	11.
It. Van Carapam tot de Hooft-stadt van Goa zijn mijlen	14.
It. Van Goa tot Angediva zijn mijlen	12.

Van hier af soo begint de custe genaemt Malabar, doch evenwel begrepen onder de custe van Indien.

	mijlen.
It. Van Angediva tot Batecala zijn mijlen	12.
It. Van Batecala tot de fortresse van Barcelor, zijn mijlen	5.
It. Van barcelor tot het Eylandeken ghenaemt Primeiro Ilha zijn	6.
It. Van primeiro Ilha tot de fortresse van Mangalor, zijn mijlen	6.
It. Van Mangalor tot Monta Fermoso ofte schoonen Bergh / zijn mijlen	4.
It. Van Monte Fermoso tot Monte de lijn zijn mijlen	10.
It. Van Monte de lijn tot de fortresse van Cananor zijn mijlen	6.
It. Van Cananor tot Calecut zijn mijlen	8.
It. Van Calecut tot Coulette, zijn mijlen	2.
It. Van Coulette tot Chale ende perangale, zijn mijlen	7.
It. Van perangale tot Tanor zijn mijlen	3.
It. Van Tanor tot panane zijn mijlen	6.
It. Van panane tot Cochijn, zijn mijlen	15.

Van

	Mijlen.
R. Van Cochijn tot een plaets ghenaemt Arbore de Porca, ofte den Boom vande ſoch/ofte het Bercken/zijn mijlen — —	9.
R. Van Arbore de Porca tot Coule Caulao, zijn mijlen ——	9.
R. Van Caule coulao tot de foztreſſe Caulao, zijn mijlen ——	6.
R. Van Coulao tot de Bareiras ofte de Boeien ofte Aert-dupnen/zijn mijlen	4.
R. Van de bareiras tot brinjao, zijn mijlen ——	8.
R. Van brinjao tot het Eylandeken ghenaemt Ilha de Tarabancor, zijn mijlen	6.
R. Van Tarabancor tot den hoeck ghenaemt Cabo de comorijn, zijn mijlen	6.

Alhier volepnt die Cuſte diemen epgentlijcken noemt int gheheel Oziente/ de Cuſte van Indien / waer onder begrepen is de Cuſte van Malabar, als boven: Alle d'ander cuſten van Oziente/ hebben hare particuliere namen buyten Indien/als wy voozen genoech aenghe weſen hebben.

Alle de verhaelde mijlen/ als noch alle die inde deſchrijptien van de Navigatien ende Itinerario verhaelt zijn / zijn altesamen Spaenſche mijlen/ van 17. en halfin een graed/ het welcke ſijn 15. duptſche mijlen inde rekeninghe/etc.

Hier naer volgt een inſtructie ende memorie van het wraken ofte declineren van de Naelden vande Compaſſen, op de Navigatie ende Courſen van Portugael nae Ooſt Indien, ſoo int gints varen, als int wederom keeren, ende op wat plaetſen, ende hoe veel datſe noordtweſt ofte noordtooſteren, dat is, het ghene dat die Naelde van het compas wijckt ofte wraeckt, naer het ooſten ofte weſten, alles ſeer Correctelijcken aengheteyckent van de Portugaloiſche Stuerluyden vande ſelfde Navigatie ofte vaert, &c.

SEylende van Liſbonen af/ tot by naer den hoeck van Cabo Verde, ſoo noozdooſteren de Naelden ofte Lelien van de Compaſſen / (dat is: naert ooſten wijckende/) twee derdendeelen van een ſtreec ende meer.

Loopende van daer af tot op vier ofte vijf graden/aende noozdzijde vanden Æquinoctiael, weſende 70. ofte 80. mijlen van de Cuſte / ſoo wzaeckt de Naelde van het Compas naer het ooſten/dat is noozdooſteren/ een halve ſtreec/ ende ſoo ghy waert 100. ende 120. mijlen van het lant af/ſo ſalt noozdooſteren een derdedeel van een ſtreeck.

Loopende by de Cuſte van Bzaſilien / tot op 7. 8. 10. graden / aen de ſupt-zijde vanden æquinoctiael, ſoo ſalt Compas noozdooſteren ofte wzaken naer het ooſten een derdendeel van een ſtreeck/dit is te verſtaen alſmen dicht by Bzaſilien heen loopt.

Van deſe hoochte af / tot op de 17. 18. graden / (op welcke hooghte ſijn gheleghen de dzoochten/diemen noemt Os baixos dos Abrolhos,) ſo ſalt Compas noozdooſteren 3. vierendeel ofte 2. derdendeel van een ſtreeck / dit is te verſtaen alſmen boven de 100. eñ 120. mijlen van de Cuſte van Bzaſilien niet en loopt.

Loopende voor by de Eylanden van Martijn Vaaz, ſoo ſal het Compas een ſtreeck ofte meer noozdtooſteren.

Van hier af voortaen tot op de 33 graden/ ſo ſal het Compas noozooſteren ander halve ſtreeck/tot op 70. ende 80. mijlen voozby d'eylanden van Triſtan da cunha.

Van daer af naer de Cabo de bona Eſperanca toe / ſoo beginnen de Compaſſen weder minder te wzaken ende ſoo ghy het Compas wel merckt/en dattet hadde een halve ſtreeck van het noozdooſteren / ſoo weet dat ghy dicht by de Cabo de bona Eſperanca zijt/tot op de 30. ofte 40. mijlen ten hooghſten daer van af / want als ghy daer noozden ende zupden met over een zijt / ſoo ſalt Compas een derdendeel van een ſtreeck noozdtooſteren.

Seylende van hier af voortaen/ſoo ghy het Compas comt te mercken/ ende dat ghy't fir ende eſſen vint/ ſoo weet dat ghy zijt 80. mijlen ooſtwaert van de Cabo das Agulhas af.

Seylende naer Moſſambique ende merckende het Compas/ ſoo het twee derdendeel van een ſtreeck noozdweſteert/ (dat is: wzaken ofte wijcken naer het weſten/) ſo weet dat ghy zijt noozden ende zupden met den hoeck ghenaemt cabo das correntes, ende weſende op 25. 26. tot op de 20. graden, ende dat het Compas dzie vierendeel van een ſtreec ofte meer noozweſteerden ſoo weeſt op u hoede van het Eylant Sant Lourenco: want ſult het terſtont comen te ſien.

Soo wanneer ghy met Moſſambique over een comt / ſoo heeft het Compas een ſtreeck vant noozdtweſteren/ofte een wepnich minder/ende heeft de ſelfde differentie tot de Linea æquinoctiael toe/te weten/de wegh nae Indien toe.

Weſende 200. mijlen ooſt en de weſt met de Haven van Goa, ofte met de Cuſte van Indien / tot den hoeck cabo de comorijn toe / ſoo ſal het Compas noozdtweſteren ander halve ſtreeck / ende aende Cuſte van Indien een ſtreeck / ende een derdendeel van een ander.

Seylende van Cochijn naer Poztugael / tot dat ghy de Eylanden van Maldiva ghepaſſeert zijt / zupden en zupdtweſten aen / ſoo ſal het Compas wzaken ofte noozdtweſteren ander halve ſtreeck / tot op acht ende thien graden / aen de zupdtzijde vande Linea æquinoctiael, ende ſoo't gebuurde dat ghy pet minder als d'ander halve ſtreeck vont / ſoo weet dat ghy zijt by weſten / dicht by de dzoochten ghenaemt A Saya de Malha; dat is de Pancier ofte het Wambays van ijſere Ringhen gheſept/om de gheliſckenis dieter van heeft.

So wanneer dat ghy zijt op ſeven en twintigh ofte dertigh graden/ doende uwen courſ weſt aen/ ſoo ſult ghy bevinden dattet Compas een ſtreeck ende een vierendeel van een ander noozdt weſteert / als ghy dit aldus bevint / ſoo weet dat ghy dan zijdt noozden ende zupden met den hoeck Cabo de San Roman gheleghen aen het upterſte eynde van het zupt ooſten van het Eylant San Lourenco.

Weſende noozden eñ zupden met de dzoogten Os baixos da Iudiaen over een/loopende nae het lant

het lant (Terra do Natal) toe/op de dertich ende eenen dertigh graden/ so salt Compas nooztwesteren dzie vierendeel van een streeck / ofte wat minder / ende sult wesen noozden ende zupden met den hoeck Cabo das Correntes.

Comende van op de twee en dertigh ende dzie en dertigh graden vooztaen/ende bevindende dat het Compas effen en gelijck is/ sonder pet naet oosten ofte westen te wzaken ofte declineren / soo weet dat ghy recht over de Meridiaen zydt.

Sult gheadverteert wesen/ t'Compas wel ende te degen te mercken/datter niet een hayz en faelgeert / te weten/ houdende (int peylen) een oog toe/om beter en scherper te sien: want soo ghy hier in comt te faelgeren / soo keunt ghy qualijcken goede gissinge maecken/ noch pet upt rechten dat deucht.

De Cabo de bona Esperanca ghepasseert wesende / loopende naert Eylant sant Helena toe/ soo nooztdoosteert ofte wzaeckt het Compas naert oosten en derdendeel van een streeck/ eñ int Eylandt santa Helena een halve streeck: Vant Eylandt santa Helena af/tot het Eylandt Acencon, ofte Asumption, dat is: Hemelvaert gheseyt/soo nooztdoosteert het Compas twee derdendelen van een streeck.

Doe u gedencken dat so wanneermen comt van Poztugael af / naer Bzasilien toe/ tot op de hoochte vanden hoeck ofte Cabo de sant Augustijn, ende dit Eylandt van asumption, soo weet/ dat hoet Compas meer nooztdoosteert ofte wzaeckt naert oosten / hoe dat ghy oostwaerder ende verder vande voorseyden hoeck af zijt/ daerom wilter goede achtinge op hebben: want soo ghy't wel weet te peylen / sult bevinden dattet hier met over een comt / als gheseydt is.

Vant Eylant Acencoa af tot de Clippe Penedo de san Petro ghenaemt/te weten / twintigh ofte dertigh mijlen by oosten daer van af/ soo heeft het Compas een halve streeck schaers/ vant nooztdoosteren.

Van daer af 17. ofte 18. graden vooztaen/ sult de Compassen fir ende gheljck vinden/te weten/ wesende zupden ende noozden met het Eylant santa Maria.

Van daer af vooztaen/soo ghy ruymer wint vint/in sulcker voegen dat ghy't Eylant Flores set int nooztdwesten / als dan salt Compas de helft van een streec wzaken.

So wanneer ghy zijt op de 70. ofte 80. mijlen naer by't Eylandt Flores, soo hebt ghy't Compas fir ende effen.

Int Eylant Fayael, ende van daer naert Eylant Tercera,(vande Vlaemsche eylanden/) salt Compas nooztdoosteren dzie vierendeel van een streeck/ ende van Tercera naer Lisboonen van 2. derdendeel tot dzie vierendeel van een streeck.

Om nu te verstaen het wzaken of declineren vant Compas/ soo is te weten/dat alsmen is onder de meridiaen/dat is onder de linea ofte streeck/diemen versiert inden om loop van het Firmament / vanden eenen Pool tot den anderen/te weten recht te middewegheu/ crupswijs over de linea æquinoctiael,als dan so heeft men alle Compassen(die goet en op recht syn) fir ende gelijck/sonder te wzaken naert oosten ofte westen / ende wesende aen deen ofte dander zijde daer onder van daen/soo wzaeckt de Lelie ofte Naelde vant Compas aen deen ofte dander zijde/ te weten alsmen is aende zijde vant oosten/so wzaeckt de Lelie ofte Naelde vant Compas naert westen / dat heeten wy nooztwesteren/ende alsmen is aende west zijde vande Meridiaen voorsept/ so wzaeckt ofte declineert de Naelde vant Compas naer het oosten dat heeten wy nooztoosteren/ waer mede dit nu ghenoech verstaen can wozden om hen daer naer te reguleren / als verhaelt is/etc.

Sommighe Vraghen ende Antwoorden, seer nut ende oorbaer te weten, voor alle Zee-varende luyden,

Tgetal van de graden van de wereld.

SOomen u wzaeghden hoe veel graden datter syn inde rondighepdt ofte omloop vande werelt?

Antwoort 360. graden/wesende elcke graet van 15. duytsche / ende 17. en half spaensche mijlen.

Wat de poolen zijn.

Vraghe Wat dinghen zijn de Poolen van de werelt?

Antwoort Twee punten diemen imagineert ofte versiert/daert Firmament ofte de werelt op dzaept.

Vande linea equinoctiael.

Vraghe Wat dingen is de linea Equinoctiael?

Antwoordt Eenen versierden streeck ofte dzaet / vanden oosten tot den westen / om de rondighepdt van de werelt ofte Firmament/ welcke is het scheysel vant midden van tusschen beyde de Poolen / ende soo wanneer de Son daer op is/twelcke is den 21. Meert/ eñ den 23. September / soo heeftmen de daghen ende nachten even lanck / waerom Equinoctie ghenaemt wozt.

Vande meridiaen.

Vraghe Wat dingh is Meridiaen?

Antwoort Is eenen streeck ofte dzaet die men versiert inden omloop vande werelt/van den eenen Pool tot den anderen/ende so wanneer dat u dese schaduwe comt int midden van dese streeck/soo is het uwe Meridiaen.

Wat Paralel is.

Vraghe Wat dingh is Paralel?

Antwoort Alle dingen ende plactsen die met u oost ende west over een comt/is Paralel.

Wat Tropico sijn.

Vraghe Wat dingh is Tropico?

Antwoort Een streec ofte punt die men imagineert ofte versiert/inden omloop vant Firmament/welcke is het besteck/ tot so verre hẽ de Son vande Linea af verlenght / ende dan weder te rugghe keert/ te weten/den 21. Junij comt hy aende nooztdzijde vanden æquinoctiael,tot op 23.en half graden/welcke besteck ghenaemt wozt Tropico van Cancer, ende den 21. December comt hy aen de zupt-zijde van den æquinoctiael,op gheljcke hoogte van graden / welcke besteck ghenaemt wozt Tropico van Capricorno.

Wat distantie datter vã den Æquinoctiael tot den pool is.

Vraghe Hoe veel distantie isser vande lynea Equinoctiael,tot eenighe vande beyde Polen?

Antwoort Tneghentigh graden/ dat is: het vierendeel vanden omloop vant Firmament ofte werelt.

Wat de Horizont is.

Vraghe Wat dingh is Horizont?

Antwoort Is soo veel als u ghesicht streckt/ tot daer u dunckt dat hem de Lucht met het landt ofte Zee vereenicht het welcke syn 90. graden van u af/dat is den Horizont.

Vande Senith.

Vraghe Wat dingh is Senith?

Antwoort Alle tgene dat inde Lucht u recht over thooft staet/dat is u Senith.

Van longitudo en latitudo.

Vraghe Wat dingh is de longitudo ende latitudo?

Antwoort Longitudo is de lenghte van den wegh diemen doet/ende latitudo de brede.

Vraghe Soo ghy waert onder de Pool van

Artico

Oft Compas yemant onder den Pool zijnde de course wijsen can.

artico ofte noordt-sterre/ of u dan het Compas sal comen wijsen/ ende te recht voordeelen vande Coursen die ghy vaert?

antwoort. Neen: want wesende op die contreye / sal u de Naelde vant Compas daer't gestreken is/ opwaert getrocken worden tegen't glas aen / so dattet daer door zijn operatie niet en sal mogen betoonen: maer daer wat onder van daen wesende/in sulcker voeghen dat de Pool gheen plaets meer en heeft dat naer hem opwaerts te trecken/so salmen terstondt weder 't Compas in zijn effect hebben/ om u daer naer te mogen regueren / &.

In wat hoogte datmen de Son den 22. Junij op de Custe van Florida zijnde/ vint.

Vraghe. Soo ghy waert den 22. Aump/ by de haven van Havana, by de custe van Florida ende nieu Spaengien / hoe veel sult ghy dan op d'astrolabio vinden int peylen van de Son?

antwoort. Datmen op sulcken dagh sal hebben de Son voor Zenith/ dat is recht over't hooft / ende men en sal aen gheenighe zijden schaduwe vinden/soo sult ghy besien de declinatie van dien dag / ende alle 't gene dat ghy bevint van declinatie/dat selfde zijt ghy verschepden vande Linia Æquinoctiael af nae de Son toe/ ende dat is u hooghte.

Op wat hoogte dat men de Son vinden sal den 23. December op de selve plaets

Vraghe. Soo ghy u vont op de selfde plaets den 23. December/ wat sult ghy als dan op u astrolabio hebben int peylen van de Son?

antwoort. Op al sulcken dagh is de Son verschepden van de Linea Æquinoctiael af/ 23. en half graden/ende daer by voeghende noch ander 23. en half / maken te samen47. graden / soo gebrekender tot volcomenheyt van de 90. graden noch 43. dese 43. graden sult ghy op de astrolapio nemen int peylen van de Son.

Wat een graedt is.

Vraghe. Wat dingh is een graet?

antwoort. Van 360. graeden ofte ghedeelten / daer de weereit met afgedeelt ende gemeten is / soo is de graedt een ghedeelt / soo dat een graet 360. paert vande wereit is.

Vraghe. Soo daer waren twee persoonen noordden ende zuyden vanden anderen af / in gheliycker distantie/oft dan den eenen so veel hooghten ende declinatie vande Son sal hebben als d'ander.

antwoort. Jae: maer moeten wesen/ den eenen aende noordt syde en d'ander aende zuydt syde vande Linea Æquinoctiael, ende is te verstaen den 22. Meert/ende 23. September/ als de Son op de selfde Linea is.

Alsmen 5. graden van de declinatie vande Son heeft/ hoe veel datmi dan op d'astrolabio nemen sal.

Vraghe. Soomen waer op de hooghte van 10. graden/ hebbende 5. graden van declinatie/ de Son ende schaduwe verscheyden/ hoe veel salmen dan op d'astrolabio nemen?

antwoort. 75. graden / ende 5. van declinatie zijn 80. soo gebrekender noch 10. tot volcoeninge vande 90. dit selfde is de Linea Æquinoctiael, tusschen u ende de Son.

Een ander vraegh van de Son.

Vraghe. Soomen de Son ende schaduwe aen een syde hadde / wesende op de hooghte van 20. graden / hebbende 10. vande declinatie / hoe veel salmen dan op d'astrolabio nemen.

antwoort. 80. Soo ghebrekender tot de 90. och 10. ende 10. vande declinatie zijn 20. welcke is de hooghte daermen op is.

Alsmen 4. of 5. dagen de Son op 90. graden neemt hoe veel weegs datmen dan alle dage zijt gheseylt.

Vraghe. Soo't gebeurden dat ghy de hoogte vande Son naemt 4. 5. ofte meer daghen op 90. graeden/hoe veel weegs suldy alle dese daghen gheseylt hebben?

antwoort. Alle het gene dat de Son voort gegaen heeft/soo dat alle de graden ende minuten/die ghy van declinatie op de selfde dagen vint/dat zijn de mijlen ende weg die ghy gevaren hebt/te weten soo de Son 6. graden min ofte meer geresen ofte gedaelt waer/soo hebt ghy van gheliycken soo veel uwen weg vervoordert.

Op wat hooge dat men is alsmen de hoogte van een graedt aent landt heeft / ende 89. mijlen w. ende ten n. van hoge.

Vraghe, Soo ghy waert pewerts by 't landt op de hoogte van een graet/ aende Custe van oost ende west/voende uwen Cours van daer af 89. mijlen west ende west ten noordn aen/ op wat hooghte ende hoe verde sult ghy alsdan van landt wesen?

antwoort? Op de hooghte van 2. graeden/ ende 15. Duytsche/ ende 17. en half Spaensche mijlen vant Landt af.

Alsmen op d'eene Tropico is ende de Son op dander/wat reckeninghe datmen nemen sal int peylen vande Son.

Vraghe. Soo de Son waer op de eene Tropico,ende ghy op d'ander/wat reckeninge sult ghy alsdan maken int peylen vande Son.

Antwoort. De Son is alsdan verschepden vande Linea Æquinoctiael af / 23. en half graden/ met noch 23. en half graden / dat ghy daer af zijt/zijn te samen 47. soo gebrekender noch tot voldoeninge vande 90. 43. dese salmen op d'astrolabio nemen / met dese sult ghy declinatie voegen / welcke zijn 23. en half soo maeckte te samen 66. en half soo gebrekender dan tot de 90. 23. en half graden/ dit selfde is de hooghte daer ghy op zijt.

Om de declinatie van de Son te weten sonder boeck.

Vraghe. Soo ghy op eenighe plaetse waert ende wist de hooghte wel daert op lept: maer en weet de declinatie van dien dagh niet/hoe sult ghy die sonder boeck weten?

antwoort. Neemt de hooghte vande Son met die astrolabio, ende 't ghene dat ghy vint sult voegen by de hooghte daer de plaetse op lept/ende alle 't gene datter boven de 90. over schiet / oft onder de 90. ghebreeckt/ dat is de declinatie van dien dagh.

Op wat plaetsen dat het 6. maenden dagh / ende 6. maenden nacht is.

Vraghe. Welcke zijn de plaetsen vande Wereit, daert ses maenden dagh, ende ses maenden naecht is?

antwoort. Onder beyde Poolen van de Wereit.

Wat de hooghte is.

Vraghe. Wat dingh is de hooghte?

antwoort. Het ghene dat de Son rijst van dat hy upt ofte op comt tot op den middagh: Van gelijcken is hoogte de graeden/ diemen heeft vande Pool tot den Horizont/oock mede soo is hooghte alle het ghene datmen verschepden vande Linea Æquinoctiael af is.

Hoemen de declinatie van de Son weten sal.

Vraghe. Hoe salmen weten de declinatie vande Son?

antwoort. Men sal de Son peylen op den 22. Junius / ende wachten dan tot den 23. December / op welcken dagh sult weder de hooghte vande Son nemen/ dit gedaen hebbende / sult te minste somme vande meeste aftrecken / ende 't ghene datter over blijft salmen overmidts peylen / op dese maniere salmen die declinatie comen te weten.

Hoe veel de Son op eenen dagh mach declineren.

Vraghe. Welcke is de grootste declinatie die de Son op eenen dagh mach doen.

Antwoort. 24. Minuten.

Hoe veel graden een streech vant Compas is

Vraghe. Hoe veel graden rekentmen voor eicke streech vant Compas?

Antwoort. 11. een vierendeel want 32. maels 11. een vierendeel maken 360. graden/ twelcke is den omloop van de Wereit.

Hoe verre de zuydelsten vande Pool verscheyden is.

Vraghe. Hoe vele is de Zuydt-sterre verschepden van de onsienlijcke Pool?

Antwoort. 30. graden/sonder daer diechter ofte verder af te comen.

Wat 't Compas beduyt.

Vraghe. Wat beduyt het Compas?

Antwoort. Den Horizont met den omloop vande Wereit/ ghedeelt in 32. ghedeelten.

Vraghe. Wat dinck is de Pas-caert?

antwoort. Het landt ende die Zee.

Digitized by Google

Vraghe. Wat dinck beduyt het Astrolabio?

antwoort. Het vierendeel van de Werelt twelcke zijn 90. graden.

Waerom de streken van het Compas al temael dooz den Center lopen.

Vraghe. waerom zijn de streken van het Compas/ofte inde Navigatie altemael even gelijck/ende passeren altemael dooz den Center/ op een maet sonder eenigh verschil inde groote van de rondigheyt/ waerom rekentmen dan op deen graet ende streec meer mijlen als op d'ander/ ghesien dat sy behoozden naer advenant de mijlen gelijck te hebben.

antwoort. De groote Circulen ofte omloopende streken/ die de Æquinoctiael natuerlijck heeft/te weten: de 32. graden zijn altesamen effen en gelijck/ van 15. Duytsche/ ende 17. en half Spaensche mijlen: maer de cleyne Circulen ofte omloopende streken/ hebben d'een min en d'ander meer/ naer de Elevatie van de Polen/ in sulcker voeghen/ dat hoe ghy naerder aende Linea Equinoctiael comt/ hoe u den wegh langher sal wesen/ ende hoe ghy naerder de Polen comt/ hoe datse cozter sal wesen: want de Pool rijst ofte daelt een graedt/ ende loopende langhs de Linea/ soo en salse noch rijsen noch dalen.

Vraghe. Hoe salmen des middaegs mogen weten wat die Son noozdtoost ofte noozdtwesteert/ te weten: op wat plaetsen vande Werelt datmen soude mogen wesen?

antwoort. Men sal maken een Circule ofte Ringhe int ront op de aerde/ ende settender een Naelde ofte wat anders midden in/ ende verwachten alsoo den dagheraet dat de Son op comt/ soo salmen als dan int eerste uptcomen mercken/ waer dat de schaduwe heen strecht/ die afgheteeckent hebbende/ sult den avont verwachten/tot dat de Son weder onder gaet/doende als dan van gelijcken/merckende de schaduwe met een ander schreefken ofte teycken af/mettet welcke ghy u rekeninghe sult maken/te weten: sult meten watter van d'een schreef ofte teycken tot d'ander is/ ende deplent alsoo cruysmijs/ in gelijcker distantie metten anderen/ twelcke sal wesen u noozden ende zupden/ nu soo wanneer dat de schaduwe van de Son op dese streeck comt/ soo salt middag wesen/ om nu te weten wat ende hoe veel dat de Naelde vant Compas noozdtoost ofte noozdtwesteert/ soo setter het Compas by/ soo sult ghy terstondt comen te sien waer dat de Naelde ofte Lelie naer toe wzaeckt/ ofte wijckt naert oosten ofte naert westen/ende hoe veel/waer naer u meucht reguleren/en u calculatie maken.

Vraghe. Waer sullen u de Naelden ofte Lelien van Compassen sier ende gelijck comen?

Antwoort. Onder de Meridiaen/ etc.

FINIS.

Digitized by Google

Een zeker Extract ende Sommier

van alle de Renten / Domeynen / Tollen / Chijnsen / Impoſten / Tribuyten / Thienden / derde penninghen / ende incomſten des Koninghs van Spaengien / over alle zijne Koninghrijcken / Landen / Provintien ende Heerlijckheyden / ſoodanigh als die alles upt de Originale Regiſters der reſpective Reken-Camers ghetrocken zijn: Met een corte ende claere beſchrijvinge / van de rekeninghe / macht / ende afcomſte der Koninghen van Portugael: Voor den ſelven Ian Huyghen van Linſchoten, upt den Spaenſchen in onſe Nederduytſche Tale getranſlateert ende overgheſet.

Tot den Leſer.

AEngeſien dat deſe mijne Itinerario ofte Scheepvaert / alleenlijcken is tracterende vande Landen ende Cuſten van Oost Indien / ende die Orientaelſche contreyen / alle het welcke huydens daeghs is onder de regieringhe ende het ghebiet van den Coninghe van Spaengien / soo en heeft my niet vreemt noch duyster proposten gedocht / alhier by te voeghen een Extract ende Sommier van alle de renten / Domeynen / ende incomſten vanden ſelfden Coninghe / van alle ſijne Koninghrijcken / Landen / Provintien ende Heerlijckheyden / ghelijck als ick het alls ghetrocken hebbe upt de Originale Regiſters der reſpective Reken-camers / eñ upt de Spaenſche in onſe Nederduytſche Tale ghetranſlateert / waerinne niet alleen verthoont werdt d'incomſte van elcke Provintie ende Juriſdictie op zijn ſelven: Maer oock mede van alle die Steden ende gewesten vant gantſche Coninghrijck van Spaengien int particulier met hare rechte namen ende toenamen / ſoo dat men daer niet alleenlijcken upt mach ſcheppen de vermakelijckheyt ende memorie van ſoodanighe renten / int gheheel ende int bysonder / maer oock van ghelijcken om te weten het ghetal vande Steden en gewesten van gheheel Spaengien: Hopende het ſelfde aenghenaem / Oirbaerlijck / ende oock vermaeckelijck / ſal weſen voor alle lieffhebbers van curieuſheyden.

Onderrechtinghe ende maniere, hoe ende met wat Gelde datmen in Spaengien rekent.

ERſtelijck ſoo is te weten / om deſe navolgende verclaringhe wel te verſtaen / datmen in Spaengien is ghebruyckende de rekeninghe van Marravedijs / ſo wel int meeſten als int minſte / ende paſſerende over de hondert duyſent int getal / te weten / thienmaels hondert duyſent / ſo is het een Quento / dat is: eyghentlijcken een milioen van Maravedijs gheſeydt / met welcke twee namen en verdeelinge / ſullen de ſelfde incomſten aenghewesen worden / achtervolghende d'Ordinantien ende 'tgebruyck van des Coninghs Reken-camers in Spaengien. Nu ſo is te weten / dat 34. Maravedijs doen een Spaenſche Reael in ſpetie ofte Silver / ende elf Spaenſche Realen doen een Ducaet / ende elcke Quento ofte milioen van Maravedijs / doet ſoo veel als 2673. Ducaten / 8. Realen eñ 26. Maravedijs: De Maravedijſen worden geteyckent naer uſantie van Spaengie / te weten / als de ſomme paſſerende is over de hondert / ſo ſetmender dit V ofte dierghelijcke merc voor / beginnende alſdan vande duyſenden opwaerts / om te lichter met het eerſte geſicht de ſomme te vervaten / alle het welcke wy om de lichticheyt wille / ende beſte accordantie / alſo achtervolghen: want als nu met deſe verclaringe genoech verſtaen mach worden / vande gheen die daer onervaren in is.

Vande Renten, Domeynen ende incomſten des Coninghs, van ſijn coninghrijcken van Spaengien, Napels, Cecilien, Arragon, &c, Ende van alle ſijn Heerlijckheyden, behalven het Coninghrijck ende Iuriſdictie van de croone van Portugael, die wy daer naer op haer ſelven ſullen relateren, met alle het ghene meer dies beroerende is.

De Sout Eylanden.

R. DE Salinas, (dat ſijn de Sout landen /) vande Croone van Spaengien / zijn jaerlijcks ghetaxeert voor des Coninghs incomſte / dzie en tneghentich Quentos van Maravedijs. — — — 93. Quentos.

thiende vant de zee / die van buyten in Biſcayen comen Tol huyſen inde ſteden van Victoria horduna / eñ valmaſeda / thiende van de zee voor het Koninghe ofte van leon tienden van de zee / voor de ſtadt van Ovedo. renten van t'provoorſchap van Bilbau.

R. Van de thienden vande Zee / vande Koopmanſchappen die van buyten in Biſcayen comen / ende vande Provintien van Guipiſcoa, ende vande vier Bergh Steden / gheleghen aende Zee Cuſte / betalen van alle Koopmanſchappen / te weten / die nae Caſtilien te landtwaerts ghevoert worden / van thien een / het welcke ontfanghen wert inde Tolhuysen vande Steden van Victoria, Horduna, ende Valmaſceda, te ſamen ghecommitteert / comt voor den Koninghe jaerlijcks. — — — 70. Quentos.

R. De thienden vande Zee / welcke comen voor het Koninghrijck van Leon, ende paſſeren voor de Haven van Sanabria, ende Villa Franca, ghevven des Jaers — — 1. Quento.

R. De thienden vande Zee / van het Prinsdom van Aſturias, welcke paſſeren voor de Stadt van Oviedo, gelden Jaerlijcks — — — 375. V000. Maravedijs.

R. De rente van het Prevoorſchap vande Stede Bilbau, het welcke zijn van dinghen die van buyten comen / gelden Jaerlijcks voor den Coninghe 490, V500. Maravedijs

Digitized by Google

Dat tweede Capittel.

Verclaringhe van de alcavalen ende tercias ofte derde penninghen, diemen in Spaengien betaelt.

Onderwechdinghe wat Alcavalen ſyn.

ALle de alcavalen tercias ende andere renten die de Koning in Spaengien heeft/ in alle de Prouintien / ſteden/ Dorpen/ ende gheweſten/ van alle ſyn Coninghrijcken ende Heerlijckhepden / ghelijck als elcke Stadt/ haer ghebiedt ende ghedeelte in het bij ſonder verclaert gaet/ wat dat elck op brengt/ende op datmen tot meerder claerhept mach ſien ende verſtaen/ wat dat deſe renten van alcavalen te ſegghen is / ſoo is te weten/ datmen van alle goederen / Coopmanſchappen/Hupſen/ Erven/ t'ſp wat dat het ſouden moghen weſen/gheen upt ghеſondert betalen moet van thien een/voor den Coningh / ende dat ſo dick ende meenichmael als ſulcke goederen/ Koopmanſchappen/ Hupſen/ Erven/ het ſp wat het is van d'een aen d'ander vercocht worden:deſe thiende penninghen worden ghenaemt alcavalen: Dan ghelijcken die Ambachtſ-lieden / Handt-werckers / ende andere cremers / die in haer lieder Ambachten / ende Handt-wercken vercoopen als oock inde Vleeſch-Hupſen / Viſch-merckten/ Herbergen/het zp van wat Ambacht/ Hantwerck / ofte neeringhe dat ſouden moghen weſen / moeten alteſamen / als gheſeydt is/ van thien een gheven / van alle het ghene eñ ſoo dickwils als ſp pet vercoopen / waer toe ghemeenlijcken het meeſtendeel van de Steden / ende haer ghedeelten in alle plaetſen van haer Jurisdictie / met den Coningh verdraghen ſijn / ende ontfanghen alſoo de ſelfde Alcavalen , doende aen den Coningh betalinghe / naer haer contract ofte pachtinge buyten alle oncoſten des Konings : Waer en boven ſoo zijnder noch in de Hooft-ſteden ende Prouintien/Ontfanghers van den Coningh/die rekeninghe houden/ ende laſt hebben/ om te doen inhalen ende ontfanghen / te leveren alle de Alcavalen die inde verpachtinghe oft contract ende ghedeelte van eicken Stadt ende haer Jurisdictie veraccordeert is/als oock van ghelijcken om te betalen van de ſelfde Alcavalen de Iuros, dat ſijn eenighe leenen die de Coningh gheordineert heeft / aen ſommighe perſoonen/om van de ſelfden haer betalinghe te hebben/ende eenighe ander lijdancen ofte aſſignatien / die op de ſelfde hare ordinantien hebben/van welcker betalinghen de voorſchreven ontfangers hare rekeninghe gheven/ (van dat ſp alſo betaelt ende ontfanghen hebben/) aende opperſte Reken-Camer des Koninghs. Om nu te verſtaen dat vande tercias, dat is ſoo veel als derden penningh gheſeydt / ſoo is te weten: dat van veel jaren herwaerts ſoo hebben de Pauſen gheconcedeert / ofte ghegunt aen de Coninghen van Spaengien/den derden penningh van alle de renten der Kercken ende geeſtelijcke goederen/ ende dat tot hulpe van de oorloghen ende beſcherminghe van het Katholijcke ende Roomſche gelooф/het welcke inſgheliicks van de voorſchreven Ontfanghers ingehaelt ende ontfanghen wort / gheliickelijckē met de alcavalen, worden genoemt (als gheſeyt is) tercias , worden van gheliicken verpacht te ſamen met de Alcavalen, aen elcke Stadt ende Jurisdicte / ſommige alcavalen heeft den Koningh vercocht / ofte pemant tot een gave ofte gifte vereert/ waer van elck op ſijn plaetſe mentie ghemaeckt ſal worden.

Iuros/ſijn leenen vande Coningh

Onderrechdinge vande tercias/van wie deſe grotoincers ſijn.

Alle ambachten ende neeringhen moeten den tiendt pen. ghеven van deſe vercoopen.

Oorſaecke waer toe deſe ghegeven worden

R. DE Stadt van Burgos met hare Jurisdictie / betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— 17. quentos 329 V 880. Maravedijs

R. Het Baliouſchap van Burgos, het welcke wort ghenaemt / de Bureba , is gheleghen dicht by Burgos, gheeft Jaerlijcx van alcavalen ende tercien, ofte derden penningh —— —— —— 2. quentos 646. V Maravedijs

R. Het gheberghte van Oca, betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien 34. V Maravedijs.

R. Het Baliouſchap datmen noemt vande Prouintie van Rioxa, betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— 3. quentos 757. V Maravedijs

R. Het Baliouſchap datmen noemt van Hebro , betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— 2. quentos 346. V Maravedijs.

R. Het Baliouſchap ghenaemt den hoeck van Hebro , betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— 1. quento 402. V Maravedijs.

R. De Stadt van Victoria, betaelt Jaerlijcks aenden Koningh 269. Maravedijs.

R. De Prouintie van Guipiſcoa, betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— —— 1. quento 181. V Maravedijs

R. Het Vſer van de ſelfde Prouintie van Guipiſcoa , betaelt Jaerlijcks van Tol aen den coningh —— —— —— —— 150. V Maravedijs

R. De ſeven Baliouſchappen diemen noemt van out Caſtilien/het welcke is inde ghebergheten/betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— 942. V Maravedijs

R. De Valepe van Mena, welcke is int ſelfde geberghte van Caſtilien/ betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— 225. V Maravedijs

R. De Prouintie diemen noemt vande Stadt van Logroño betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— 7. quentos 746. V Maravedijs

R. De Stede van Langas, ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien —— —— —— —— 152. V Maravedijs.

R. De Stadt van Santo Domingo, betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien. —— —— —— 4, quentos 812. V Marave.

R. Het Baliouſchap van de Stede Diego, betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien. —— —— —— 1. quento 545. V Marave.

R. Het Baliouſchap van Cande Muñon betalen jaerlijcx van alcavalen ende tercien. —— —— —— 4. quentos 612. V Maravedijs.

Het Bal-

Digitized by Google

¶. Het Baliouschap van Castro xeres, betaelt Jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien. 8 Quentos 485 V Maravedijs
¶. Het Baliouschap van Serrato ghenaemt / betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende Tercien. 1 Quento 965 V Maravedijs
¶. Het Baliouschap van Manson ghenaemt / betaelt Jaerlijcks van Alçavalen ende Tercien. 2 Quentos 276 V Maravedijs
¶. Nu soo is te verstaen dat alle het ghene datmen in out Castilien / Baliouschap noemt / is een Spaensche Provintie.
¶. De Stadt van Palencia, ende die Provintie van Kampos, betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 16 Quentos 940 V Maravedijs
¶. De Stede van Karion, betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 4 Quen. 945 V Ma.
¶. Het Baliouschap van Karion, betaelt Jaerlijcx van Alcavalen eñ Tercien 2 Qu 910 V Ma.
¶. De vlecken van Pedro Alvares de vega betalen Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 655 V Maravedijs
¶. De Stede van Sahagun betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 2 Quen. 125 V Mar.
¶. De Stede van saldana betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 1 Quen. 13 V Mar.
¶. Het Baliouschap van Perina betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 170 V Mar.
¶. Het Baliouschap van Kampo het welcke syn de geberghten / betalen Jaerlijcx van Alcavalen ende derden penningh 1 Quento 730 V Maravedijs
¶. De Valeye van Miranda ghenaemt / gheleghen inde geberghten betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende derden 557 V Maravedijs
¶. De vier Steden diemen noemt van de Custe van de See / te weten / Laredo, sant Ander Kastro de Vrdiales, san Vincente, betalen Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 3 Quentos 616 V Maravedijs
¶. Prinsdom van Asturias, ende de Stadt van Oviedo, betalen Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 12 Quentos 345 V Maravedijs
¶. De Stadt van Lugo, gheleghen int Coninckrijck van Gallisien, betaelt Jaerlijcx van Alcavalen eñ Tercien, te weten / met de plaets van syn Bisdom 4 Quentos 732 V Ma.
¶. De Stadt van Modoñedo, gheleghen int selfde Coninckrijck van Gallisien, betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 1 Quento 737 V Maravedijs
¶. De Stadt van Orenso, ende haer Jurisdictie in Gallisien, betalen Jaerlijcx van alcalen ende Tercien 6 Quentos 505 V Maravedijs
¶. De Stadt van Sint Jacob in Gallisien, int Latyn Compluto genaemt eñ die Jurisdictie syn van Aertsbisdom / betaelt Jaerlijcx van Alcavalen eñ Tercien 18 Qu. 212 V Ma.
¶. De Stadt van Tuy, ende die Jurisdictie van syn Bisdom in Gallisien, betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 5 Quentos 827 V Maravedijs
¶. De Stede van ponte Ferrata in Gallisien, betaelt Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 1 Quento 975 V Maravedijs
¶. De Stadt van Leon, ende de plaetsen van syn Jurisdictie ende Bisdom / betalen Jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 6 Quentos 350 V Maravedijs
¶. De plaetsen vande stadt / ende het Bisdom van Astorga int Coninckrijck van Leon betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 2 Quentos 455 V Maravedijs
¶. De Dorpen ofte vlecken vande Abdyen van leon ende astorga betalen Jaerlijcx van alcavalen ende derden penningh 797 V Maravedijs
¶. De Parochien diemen noemt van Salas, int Prinsdom van asturias, betalen Jaerlijcks van alcavalen ende Tercien 231 V Maravedijs
¶. De Stadt van Samora, ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 15 Quentos 525 V Maravedijs
¶. De Stadt van Toro ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 11 Quentos 112 V Maravedijs
¶. De Stede van Viena toebehoorende den Hertogh van Ossuna, betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende derden penningh / ofte Tercien 62 V Maravedijs
¶. De Valeye van Guyrena, betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 2 Quentos 335 V Maravedijs
¶. De Stede van Barisal de la coma, betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 250 V Maravedijs
¶. De Stede van Salamanca ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 24 Quentos 300 V Maravedijs
¶. De Stede Rodrigo ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 14 Quentos 345 V Maravedijs
¶. Die Jurisdictie van Trygeros ghenaemt / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 417 V Maravedijs
¶. De Stede van Olmillo, betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 47 V Maravedijs
¶. De Stede van Torde sillas ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 2 Quentos 600 V Maravedijs
¶. De Stede van Valla dolid ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen eñ Tercien 29 Quentos 730 V Maravedijs
¶. De Stede van Torde Humos betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 827 V Mara.
¶. De Stede van Medina del Campo ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 31 Quentos 375 V Maravedijs
¶. De Stede van Olmeda ende haer Jurisdictie / betaelt Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien 2 Quentos 149 V Maravedijs
¶. De Stede van Nava ende seven-kercken / betaelen Jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 333 V Maravedijs

Digitized by Google

R. De Stede van Madrigal, betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 682 V Marabe.
R. De Stede van Arenalo ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 5 Quentos. 310 V Maravedijs
R. De Stede van Avila, ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 19 Quentos. 365 V Maravedijs
R. De Stede van Segovia ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 12 Quentos. 480 V Maravedijs
R. De Stede van Aranda de Duero, ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 3 Quentos 350 V Maravedijs
R. De Stede van Roa, betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien 1 Quen. 515 V Mara.
R. De Stede van Gumiel de Yzan, toebehoorende den Hertogh van Ossuna, betalen jaerlijcks van Alcavalen ende Tercien ofte derden penningh. 154 V Maravedijs
R. De Stede van Sepulueda ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van Alcavalen eñ Tercien 3 Quentos. 540 V Maravedijs
R. De Stede van Soria ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 10 Quentos. 282 V Maravedijs
R. De Jurisdictie vande Stadt ende 't Bisdom van Osma, betaelt jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 4 Quentos.
R. De Steden van Agreda ende Tarafona ende haer Jurisdictien/ betalen jaerlijcx van Alcavalen ende Tercien. 2 Quentos. 83 V Marabe.
R. De Stede van Molina ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 5 Quentos. 792 V Maravedijs
R. De Stede van Siguenca ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 3 Quentos. 662 V Maravedijs
R. De Stede van Cuenca ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 24 Quentos. 645 V Maravedijs
R. De Stede van Huete ende haer Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 17 Quentos. 916 V Maravedijs
R. De Stadt van Villa de Rexo de fuentes, betaelt jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 2 Quentos 517 V Maravedijs
R. De Provintie diemen noemt het March graefschap van Villena, t'welcke zijn de Steden van Timihilla, Albasette, La Roda, San clemente, ende die Stadt van Villena ende haer Jurisdictie/ betaelen jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 31 Quen. 503 V Mara.
R. De Stadt van Belmonte, betaelt jaerlijcks van derden penningh alleenlijcken: want de alcavalen behooren den Marckgraefschoe. 476 V Maravedijs
R. De Stadt van Murcia ende hare Jurisdictie / betaelt jaerlijcx van alcavalen ende Tercien. 14 Quentos. 820 V. Maravedijs
R. De Stede van Lorca ende hare Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 5 Quentos.
R. De Stadt van Cartagena ende hare Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien 2 Quentos.
R. De Stadt van Alcaras ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 16 Quentos. 984 V Maravedijs
R. De Stadt van Segura de la Sierra, en haer Provintie en Jurisdictie/ twelck is vant Meesterschap van S. Jacob/ betaelen jaerlijcx van alcavalen eñ derden 11 qu. 91 V Ma.
R. De Stede van Villa nueva de los Infantes ende haer Provintie / t'welcke men noemt El Campo de Motyel, is vant Meesterschap van S. Jacob / betaelen jaerlijcx van alcavalen ende tercien 8 Quentos. 664 V Maravedijs
R. De Stadt van Ocaño ende die Provintie/ diemen noemt de Castilla welcke is vant Meesterschap van S. Jacob/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien 23 Quentos.
R. De Stadt van Guadalaxara ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien 11 Quentos. 64 V Maravedijs
R. De Steden van Plos ende Polo, betaelen jaerlijcx van alcavalen ende tercien 160 V Ma.
R. De Stede van Almonasid ende Provintie van Sorita, welcke is vant Meesterschap van S. Jacob/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 1 Quentos. 188 V Ma.
R. De Steden van Vzeda, Talamanca, Tordelaguna, ende haer Jurisdictie / welcke zijn van het Aertsbisdom van Tolleda, betalen jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 18 Quentos. 250 V Maravedijs
R. De Stede van Yepas, betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 423 V Maravedijs
R. De Stede van Alcala de Henares ende haer Jurisdictie met die Stede van Birivega, zijn van het Aertsbisdom van Tolledo, betalen jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 16 Quentos. 250 V Maravedijs
R. De Stede van Madrid ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 23 Quentos. 250 V Maravedijs
R. Het Graefschap van Puño ende Rostro, dat is: een wijst int aensicht gesept / betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 1 Quentos 262 V Maravedijs
R. De Steden van Cuba ende Grinos, welcke toebehooren Don alvaro de Mendosa, welcke ontfanght de alcavalen betaelt alleen van tercien. 117 V Maravedijs
R. De Stede van Galapagar, behoort den Hertogh van Infantadgo toe / betalen jaerlijcks van alcavalen ende tercien. 160 V Maravedijs
R. De Stede van Illescas ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 2 Quentos. 297 V Maravedijs
R. De Stadt van Tolledo ende haer gedeelte/ betaelt jaerlijcx van alcavalen ende tercien. 73 Quentos.

De tenden

De Renten vanden dienst vant gheberghte / te weten / 'tgene dat betaelt wort vande eygenaers vant Vee/ dat naert Lant vande Estremadura passeert om te weyden/ is jaerlycks weert voor den Coningh — 19. Quentos 503 V. Maravedys.

De vlecken vant Prioorschap van S. Jan/betalen Jaerlyer van Alcavalen ende Tercien — — — 7. Quentos 55 V. Maravedys

De Steden van Almagro ende hare Provintie welcke ghenaemt wort de Campo de Calatrava, is van het Meesterschap van Calatrava, betaelt Jaerlycks van Alcavalen ende tercien — — 7 Quentos 120 V. Maravedys

Van ghelycken d'Alcavalen vande erupden ende groenighept/ diemen in dese selfde Meesterschap vercoopt/ gelt Jaerlycks voor den Coning 3 Quentos 438 V. Marave.

De stadt van Cuydad real, betalen Jaerlyer van Alcavalen ende Tercien 4 quen. 150. Ma.

De vlecken gelegen inde contrepe/genaemt het Archidiaenschap van Telavera de la reyna, betaelt jaerlyer van Alcavalen ende tercien 14 Quentos 326 V. Maravedys.

De stadt van Placensia ende haer Jurisdictie/ eñ die vlecken diemen noemt vant Archidiaenschap/ betalen jaerlyer van Alcavalen ende Tercien 18 Quen. 475 V. Ma.

De stadt van Truxillo ende haer Jurisdictie/betaelt jaerlycks van Alcavalen ende Tercien — — — 12 Quentos 224 V. Mara.

De stede van Caceres ende haer Jurisdictie/ betaelt jaerlycks van Alcavalen ende Tercien — — — 7 Quentos 850 V. Marave.

De stede van Badajos ende haer Provintien en Jurisdictie/betalen jaerlycks van Alcavalen ende Tercien — — 9 Quentos 971 V. Mara.

De stede van alcantara, Jurisdictie ende Provintie / is vant Meesterschap van alcantara betaelt jaerlycks van alcavalen ende tercien 9 quenttos 403 V. Maravedys

Van gelycken so gelt jaerlycks d'Alcavalen vande erupden ende groenighepden (die vercocht werden om de selve contrepē te weyden) voor den Coning 3 Quen. 481 V. Ma.

De Provintie van Serna, welcke is vant Meesterschap van Alcantara, betaelt Jaerlyer van Alcavalen ende derden — — 7 Quentos 570 V. Maravedys.

De stede van Merida ende haer Jurisdictie/ welcke is inde Provintie van Leon, wesende van het Meesterschap van Sint Jacob / betaelt jaerlycks van Alcavalen ende derden. — — — 21 Quentos 234 V. Maravedys

De stede van Fuente el Maestro ende haer Jurisdictie / is inde Provintie van Leon, van het Meesterschap van Sint Jacob/ betaelt jaerlycks van alcavalen ende derden — — — 6 Quentos 973 V. Marave.

De stede van Guadalcana ende Jurisdictie/is vant Meesterschap van Sint Jacob betaelt jaerlycks van alcavalen ende tercien — 3 Quentos. 305 V. Marave.

De stede van Xeres de Badajos (is vant Meesterschap van Sint Jacob/) met haer Jurisdictie/ betaelt jaerlyer van alcavalen ende tercien 7 quentos 100 V. Mara.

De stede van Sevilla haer ghedeelte ende Jurisdictie / betaelt jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — 182 Quentos 387 V. Marave.

De Renten diemen heet van heerlyckhept van de selfde stadt / gheeft jaerlycks aenden Coningh — — — 2 quentos

De stede van Palma ende Guelues, toe behoorende de Graven van Palma ende Guelues, betalen jaerlycks van alcavalen ende tercien — — 235 V. Maravedys

De steden van Tevar ende ardales, toe behoorende de March-graef van ardales, betalen jaerlycks van alcavalen ende tercien — — 235 V. Marave.

De stede van llerena ende Jurisdictie/is inde Provintie van Leon, van het Meesterschap van Sint Jacob/betaelt jaerlycks van alcavalen ende tercien 3 quentos 127 V. Ma.

De stadt van Cadiz, betaelt jaerlycks van alcavalen ende tercien 8 quentos 452 V. Ma.

De Rente van Cadiz, diemen heet vande almadravas, dat is: de visscherye vanden Visch/ diemen heet atun, gelden 'teen jaer voor't ander/jaerlycks 3 quentos 35 V. Mara.

De stede van Gribraltar, betaelt alleenlycken den derden penning/ ofte tercien: want zyn vyp vande alcavalen, voor gunst vanden Coning/ gelt jaerlyer 1 quen. 500 V. Mara.

De Stadt van Xeres de La Frontera ende Jurisdictie/ betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — 21 quentos 50 V. Ma.

De stede van Carmona ende Jurisdictie/ betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — — 9 quentos 450 V. Mara.

De steden van Lora ende Setefilla, betaelen Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — — 680 V. Mara.

De stede van Ecija met zyn voor-steden/ betalen Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — 15 quentos 500 V. Maravedys

De stede van Cordova ende Jurisdictie/betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — 48 quentos 995 V Maravedys

De contrepe vande plaetsen genaemt Realengos van Cordova, betalen Jaerlyer van alcavalen ende tercien, ofte derden penningh — 17 quentos / 316 V. Mara.

De stede van anduxar ende Jurisdictie / betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — 4 quentos 800 V. Marave.

De stede van Wieda ende Jurisdictie/ betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — 11 quentos 640 V. Mara.

De stede van Baeca ende Jurisdictie/ betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — 17 quentos 316 V. Marave.

De stede van Quexada, betaelt jaerlyer van alcavalen eñ tercien 1 quen. 415 V. Mar.

Het Adelantaetschap van Carcola, betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — 6 quentos 885 V. Marave.

Het Graefschap van Sinte Esteven, betaelt Jaerlycks van alcavalen ende tercien — — — 1 quentos 340 V. Marave.

Digitized by Google

R. De Hede van Martos ende Jurisdictie / is vant Meesterschap van Calatrava vant ghedeelte van Andalusien, betaelt van alcavalen ende tercien 11 quen. 436 V. Mara.

R. De Stadt van Iaen ende Jurisdictie/ betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien 15 quentos 909 V. Maravedijs

R. De stede van Granada ende Jurisdictie/ betalen Jaerlijcks van alcavalen ende tercien 42 quentos 910 V. Marade.

R. De zijde vant Coninghrijck Granaden/ plagen te gelden (te weten/) eerder die Moriscos ofte Granadijnen upt verdreven waren/ 42 quentos / gheiden nu ter tijdt maer 22 quentos

R. De Renten diemen heet Aguela ende Avisses van Granada, ghelt Jaerlijcks voor den Coningh 2 quentos 750 V. Mara.

R. De sted n ifte Stadts van Loxa ende Alhama, int Coninghrijck van Granada, betalen Jaerlycks van alcavalen ende tercien 3 quentos 650 V. Maravedijs

R. De stede van Baca in Granaden ende Jurisdictie/ betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien 10 quentos 626 V. Maravedijs

R. De stadt van Guadix in Granaden ende Jurisdictie/ betaelt van alcavalen ende tercien 6 quentos 395 V. Maravedijs

R. De stadt van Almena in Granaden ende Jurisdictie/ betaelt Jaerlijcks van alcavalen en tercien 3 quentos 80 V. Maravedijs

R. De steden van almunecer, Mutril, ende Salabrena, in Granaden/ betalen jaerlycks van alcavalen ende tercien 2 quentos 643 V. Maravedijs

R. De stadt van Malaga in Granaden/ betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien 16 quentos 269 V. Marave.

R. De stede van Veles Malaga in Granaden/ betaelt jaerlijcks van alcavalen ende tercien 3 quentos 519 V. Maravedijs

R. De stede van Pulchena, betaelt jaerlijcks van alcavalen ende derden 410 V. Marave.

R. De steden van Ronda ende Jurisdictie/ betaelt Jaerlijcks van alcavalen ende tercien 5 quentos 334 V. Maravedijs

R. Het Eylandt van Canarien geeft den Koning jaerlijcx 4 quentos 850 V. Marave.

R. Het Eylandt van Teneriffe geeft den Koningh Jaerlijcks 3 quentos

R. Het Eylandt La Palma geeft den Koningh Jaerlijcks 2 quentos 400 V. Marave.

Den dagelijckschen dienst/ obligatie ofte contributie/ die de Koningrycken ofte landen van Spaengien/ jaerlijcks aenden Koning betalen/ zijn waerdig 104 quentos 305 V. Mara. Nu soo is te weten/ dat dese dagelijckschе dienst / obligatie ofte contributie ghedeelt wert dooz alle de Pzovintien / Landen ende Steden van Spaengien / onder 't volck die geen Leen-heere / Ridders ofte Edelmannen en zijn/ dan onder dien/ welcke noemt 't gemeen Populus/ ingesetenen ende onderdanen/ dese doetmen een peder schatten ende betalen/ naer de qualitept ende vermogen van elck een / moeten 's Jaers een sekere somme geven/ en dat nae die waerdye van haerlieder goederen/ welcke jaerlijckesche schattinge ofte contributie/ is teen jaer dooz 't ander / de voorsz. somme van 104 quentos 305 V. Maravedijs.

R. De Tollen vande thiende penningen vande dzooge Havens/ (dat zijn die passagiens van te landt) vande Coningrycken van Vallencia, Arragon ende Navarre, diemen betaelt van alle goederen ende waren/ die upt Spaengien nae de voorsz. Landen gevoert werden/ so wel vant incomen/ als vant uptvoeren: want alle de goederen die vant eene Koningrijck int ander vervoert wozden/ betalen al tesamen den thienden penning/ welcke Tollen ofte thienden vande voorsz. Koningrycken/ te weten vande dzooge havens ofte passagiens/ gelden teen jaer dooz ander/ des jaers 49 quentos 35 V. Maravedijs

R. De dzooghe Havens ofte binnelantsche passagiens/ incomsten ofte uptganghen/ die vant Koninghrijck van Pozтugael strecken/ nae de landen die onder den Koningh van Spaengien gelegen zijn/ eygentlijcken Castilien genaemt / gheven den coning jaerlijcx van thienden van de goederen ende waren / die daer heen en weer dooz passeren / teen jaer dooz 'tander 34 quentos 115 V. Marave.

R. De Wollen die jaerlijcx upt Spaengien getrocken / ende vervoert werden nae allewegen/ geven van elcke sack / (weghende ontrent 10. aroben, wesende peder arobe 25. pont/) diemen upt Spaengien nae buptens landts voert/ 2. Ducaten / toebehoorende d'ingebozen ende inwoonders: maer den vzemden man moet betaelen 4. Ducaten vooz peder sack: dese Tol beloopt 'teen Jaer dooz ander/ des jaers 53 quen. 586 V. Mara.

R. Het opperste Almoxariffschap van Sivilla/ het welcke de selfde Stadt vande Koning gepacht heeft/ vooz 154 quentos 309 V Maravedijs 's Jaers / dese renten zijn de thienden van alle Koopmanschappen/ ende waren van Nederlant/ Vzanckrijck / Engelant/ Pozтugael / Italien/ etc. van alle wegen comende van buptен/ om aldaer te lossen/ geven altesamen vã thien een/ vooz den Koning/ t welcke genaemt wozt Almoxarifasgo/ comt 'teen jaer dooz ander/ de voorsz. somme van 154 quentos 309. Maravedijs

R. Het Amoxariffschap van Spaensch Indien het welcke de selve Stadt van Sevilla gepacht heeft vanden Koning/ des jaers vooz 67 quentos / ende is van alle Koopmanschappen/ die in Sevilla geladen ende gescheept wozden naer Spaensch Indien/ betalen in Sevillen den 20. penning/ ende comende in Indien/ betalen de selfde waren noch eens den 20. penning/ so datter op de rekeninge den 10. penning comt te wesen / t welcke teen Jaer dooz ander de voorsz. somme is bedzagende 67 quentos

R. De renten die den Koning heeft vande Munten van Spaengien/ te weten van peder marck Silver/ dat inde selfde Munten geslagen en bearbeyt wozt/ zijnde elck marck 6. Ducaten aen Silver/ betaelt een Reael in specie vooz den Koning: dese renten wozt genoten El Señoreazo de la Moneda: Ende de munte van Sivilien bzengt alle so veel op als alle d'ander/ gelijck dese renten is/ des Jaers waert voor den Koning 22 quentos

Den

Digitized by Google

K. Den Coning heeft verpacht aende Fuckaers van Ausburg/ de Meersterschappen van Sint Jacob/ Calatrava ende alcantara, vooz 98. quentos 'sjaers / en zyn alleen de tollen vant Coozen/ Wyn/ Olye/ ende ander dingen/ die den thienden penningh betalen / die de Meesters in wozigen tyden plagen te hebben: In dese Tollen en zyn niet begrepen de Tercien noch alcavalen die van bupten blyven / als op een ander gheseydt is: Dese Meesterschappen zyn vande opperste Krupf- heeren / van dese 3. oozden/ te weten/ van S. Jacob/ Calatrava eñ alcantara de welcke plagen oberste ofte hooftden te hebbê/ te weten/ diemen Meesters noemden/ gelyc als die oversten van Rodes ende Malten, ofte gelyc als de Kloosters ende Religieusen/ met beloften van onderdanigh ende sekere puncten t'observeren/ alst oock noch hupdens daegs is / welcker oversten plagen te wesen (als een ampt van grooten aensien ende auctozitept/) van den naesten bloetverwanten des Konings ofte oock wel zyn kinderen/ hebbende haer eygen landen / besit onder volcomen commandement ende gebiet : maer de Koningen van Spaengien hebbent metter tydt allencrhens onder haer getrocken/ bedienende ofte ten minsten pzesenterende/ als nu selfs/ als meesters ende oversten van alle Krupcen/ Comendozien/ ende oozdenen / waer van de verpachtinghe van de selfde Meesterschappen aen hem comen / als boven / comt als gheseydt is. ——— ——— ——— 98 quentos.

K. Noch heeft den selfden Koning verpacht de Krupden / ende het groenighept vande wepden/ vande voozschzeben meersterschappen/ om het Vee daer op te wepden/ des jaers vooz de somme van ——— ——— ——— 37 quentos

K. De Koningh heeft verpacht het Quick-silver van almalen genaemt / int gheberghte van Siera Morena, int Velt van Calatrava, des Jaers vooz 73 Quentos.

K. De Bullen ofte aflaets bzieven vanden Paus van Roomen / diemen noemt de Santa Cruſada gheven den Koning Jaerlyckx/ alle oncosten af getrocken 200 quentos. Het welcke gereduceert in onse Nederlantsche Munte/ comt te bedzagen ontrent sesthien Connen schats.

K. De rente ghenaemt Subsidio, welcke is dat alle Pziesters ofte geestelyckе personen/ die eenighe benefitien ofte renten hebben / te weten / Kercken / Klosteren / Kapellen/ Klupsen ofte dies acnclevende, moet een peghelyck betalen een sekere somme / ende dat conformе zyn Stipendio Sallarijs benefitie / ende qualitept/ ende naer dat het in een peder Bisdom verdeelt comt/ eñ dit tot hulpe vande oncosten ende oozlogen/ tegens die ongeloovigen ende Ketters / waer van de meeste Kercken ende Kloosters met den Koningh verdzagen zyn in maniere van pachtinge/ vooz een sekere somme 's jaers/ diese hem boven alle oncosten moeten opbzengen ende leveren/ dese Subsidio is 'teen jaer vooz het ander waerdigh ——— ——— ——— 65 quentos

K Noch soo geven alle Bisschoppen ende Kercken van Spaengien/ jaerlyex aenden Coning/ tot hulpe van de oncosten/ tegens d'ongeloovigen ende Ketters / 110 quentos.

K. Dese rente ofte obligatie wert ghenaemt El Excuſado het welcke de Paus gheconcedeert ofte gegunt heeft/ vooz zyn brevis ofte Patente apoſtolica Romana, aen den Coningh van Spaengien, soo dat de Coning mach kiesen upt elcke capelle van een peder Kercke/ een ontfanger/ van die de thienden vande Geestelyckhept ende kercken ontfangen / als daer is vant Coozen/ Gerst/ Wyn/ Olp/ etc. ende alle andere dingen diemen pluckt/ ende wassen/ ende de selfde Geestelyckhept ende kercken/ leverent den Coning/ boven alle oncosten vzp en vzanck/ 'teen jaer doozt ander/ de voozs. somme van 110 quentos.

K. De Mynе van Guadalcana gheleghen in't landt ghenaemt Eſtremadura, in het gheberghte van Sierra Morena placht te gelden/ te weten/ het Silver datmen daer des jaers upt trock / 187 quentos: maer hoe veel dattet nu ter tyt op bzengt / en is geen sekerhept af: want is seer gedebilleert ofte verslapt.

K. Alle de Landen van Spaengien gheven den Coning jaerlyex van obligatie / diemen noemt de Exercitio, vooz de Slaven ende Galey-boeven/ ende tot onderhout vande Galepen ——— ——— ——— 7 quentos 750 V. Maravedijs.

K. De rente genaemt de la Moneda Forera, dat is / een Munte ofte penningh die een peder persoon jaerlyex moet betalen van obligatie/ te weten/ elcke heert-stede 7. maravedijs 'sjaers/ 'tsy van wat conditie staet/ ofte qualitept die souden mogen wesen/ welcke renten beloopt 'teen jaer doozt ander/ des jaers 6 quentos 656 V. maravedijs.

K. Het gene dat den Coning jaerlyckx van Spaensch Indien comt/ is de somme van ——— ——— ——— ——— 300 quentos

K Het Coninghryck van Navarre geeft jaerlyckx aen den Koningh/ de somme van ——— ——— ——— 35 quentos 500 V. maravedijs.

K. De Coningryeken van Valencien, arragon, ende Cataluynien, geven des Jaers (behalven andere dienſten ende obligatie/) aen den Coning ——— 75 quentos

K. De Eylanden van Sardinien, Majorca, en Minorca, ende heeft de Coningh gheen profijt af/ om dat de renten ende incomsten van dien ghedespendeert ende verdaen wozden/ in de bewaringhe ende beschermingh van de selfde/ ende somtyds meer van doen wesende.

K. Het Coningryck van Cicilien geeft den Coning jaerlyckx 375 quentos.

K. Het Koningryck van Napoles, 'tlandt van Pullia ende Calabria, gelden jaerlyckx van alle renten vooz den Coning ——— ——— 450 quentos

Het Hertoghdom van Milanen geeft den Coning jaerlyckx 300 quentos

K. De Pzovintien van Nederlant ende Bourgongien / plagen te geven aenden Coning jaerlyckx ——— ——— ——— 700 quentos

K. Maer teghen woozdigh in dese troubelen ende gedurige oozloge en can mender geen claerhept noch sekerhept af weten.

K. De verpachtinge ofte rente van de Troeffpelen van geheel Spaengien/ geven jaerlyckx aen den Coning/ 20. quentos: want van elcken Troeffpel datter vercocht wozt moet-

moeten geven een halven Realen vooz den Coningh / ende is verpacht des jaers vooz de selfde somme —— —— —— 20 quentos.

R. De Kassen ofte Lakens van Florencen, te weten / die van hupten in Spaengien gebzacht werden / gelden jaerlycx van Tol 10 Quentos: want eick stuck Kasse ofte Laken moet 6. Ducaten van Tol vooz den Coningh gheven. —— 10. quentos.

ALle dese rekeninghe vande Tollen / Alcavalen, thienden ende derden penninghen / Chynsen / Impositen / contributien / renten Domeynen / ende Incomsten vanden Coning van Spaengien / zyn getrocken upt de Registeren der respective reken-camers des selfden Coninghs / ende sonder eenige veranderinge overgeset en getranslateert / gheliyck als sy verpacht (opgebzacht) ende beraelt zyn geweest het jaer van 1578. al eer dat den selfden Coning het Coninghrijck van Poztugael aen hem hadde / waeromme hier niet in begrepen en is / dan sullent hier naer int bysonder / ende op zyn selven verhalen / als oock van haer regierders / alles int cozte verbatet / met de waerachtigheyt van dien / dooz informatie vande coppe der Officieren / ende bedienders van des Konings ampten ofte Officien / inde selfde Koninghrycken eñ haer heerlyckheyden. Nu soo bedzagen in alles de voozschzeven Domeynen / renten ende incomsten des Koninghs / gelycksse alles int particulier verclaert gaen / teen dooz't ander te samen gesommeert / 13. miliocnen gouts / ende 48. V 000. Ducaten het welcke comt gereduceert in onse Nederlantsche Munte ende rekeninge / te weten / dzie gulden vooz een Ducaet / ofte elf Spaensche Realen / de somme van 452. Tonnen schats / ende 44 V 000. Carolus guldens van 40. grooten vlaems 't stuck. —— 452. Tonnen schats. 44 V. guldē.

Het welcke is eyntlycken de gheele somme / ende incomste des selfden Konings van Spaengien Jaerlycks / behalven Poztugael ende haer gedeelte / als gesept is: Het welcke nu ter tydt oock mede den selfden Koningh is besittende / als hier naer verclaert sal werden.

De Coninghrycken die verdaet zyn onder den naem van Spaengien / eygentlycken Castilien: maer in het ghemeen Spaengien ghenaemt / zyn dese Leon, arragon, castilien, Navarre, Granaden, Tolledo, Vallencien, Sevilien, Cordova, Murcien, Iaen, Gallicien, Gibraltar, Catalonien, zyn veertbien die eertydts elck een Koninghrycke op haer selven hebben gheweest / ende noch den naem behouden. De Koninghrycken / Dzovintien / ende Steden / die int Hof van Spaengien in eenighen daghvaert ofte vergaderinge vant ghemeene landts saken haer vopsen ofte stemmen geven / en geroepen werden / zyn dese naervolgende / te wetē: De Koninghrycken van Leon, Sevilien, Tolledo, Granaden, Cordova, Murcien ende Iaen: Die Steden / te weten / de Hooft-steden / welcke zyn als Bisdommen / zyn Burgos, Salamanca, Segovia, Soria, Avila, Cuenca, Toro, Samora, Guadalaxara: Eñ die Stedē dat gheen hooft-steden noch Bisdommen en zyn / hebbende slechtelycken den naem van Steden / al hebbense Muren of geen / diemen eygentlycke Villas noemt / van dese hebbender maer twee hare vopsen ofte stemmen int Hof / welcke zyn Palladolid ende Madrid: die andere Koningrycken als Arragon, Navarre, Valencie ende Catalonien &c. hebben haerlieder Vicerois ende Gouverncurs apart / houdende haer dachvaerden op haer selven / regierende met des Conings advys / gelyck als die van Napels, Cecilien, Milaen, &c.

Dat 3. Capittel.

Een cort verhael vande notabelste dinghen gelegentheyt, regieringe, ende incomste vant Coninghrijck van Portugael, eertijts Lusitanea genaemt.

Grootte van Poztugael.

HEt Coningrijck van Poztugael herst int omgaens 285. mylen / te weten / bybe custe vander Zee 135. mylen ende te landewaerts omgaende 150. mylen: Heeft seventhien Steden in Poztugael ende Spaengien / Cuidades ghenaemt welcke tytel ghenighe Steden moghen boeren / dan die hooft-steden van eenig Bisdom / ofte dooz particulier gunst ende pzevilegien des Coninghs / alle d'ander wozden ghenaemt Villas, al ist schoon datse met Muren en Poozten omringht en besloten zyn / ofte dat sy geen Muren en hebben / gheliyck alsser veel zyn / doch hebben evenwel den naem van Villas: Van dese Villas, Steden ende Casteelen / zynder in Poztugael 470. behalven Pozpen ende vlecken / heeft dzie pzincipale Havens ofte Rivieren / om schepen te anckeren / te weten / Lisbonen / Porto, ende Setuval ende noch ander dzie int landt van Algave (twelcke oock van de Croon van Poztugael is) te weten: Tavilla, Lagos; ende Villa Nova: De sleutel ende beschermnge van de Rivier van Lisbonen / is het Kasteel sint Julianen (vanden Duytschen sint Gillis gheheeten) welcke is gheleghen aende eerste passie ende incomste vande Rivier die genaemt wort Tegio, in Latyn Tagus, een van de vermaerste van gheheel Europa.

17. Steden diemen Cuidades noemt

Hoe veel steden en Casteelen dat ter in Poztugael zyn.

Dzie Rivieren in Poztugael.

Desgelycx in Algave

Gelegenthz vāt Casteel S Julianen by Lisbona.

Dat 6. Capittel.

Vande Iustitie ende regieringe van Lisbonen ende Portugael.

TEn eerstēn het Tribunael, ghenaemt 't relaes vant Civil, waer van opperste Rechter is / den Regidoer, dat is: den Regierder van Koninghs wegen: met noch twee andere Rechters: Het Tribunael van het Crimen, ende twee Rechters: Eenen Auditeur oft Rechter van des Konincks Tolhuys / ghenaemt Alfandega: Een Rechter van de pzopzietepten ofte eygendommen ende beneficien: Acht Rechters van de weesen: Een Rechter vande Gasthupsen: Een opperste Rechter (ghenaemt Correcteur.) vande dinghen ende saken van Indien / Guinea, Cabo Verde, San Thome ende Brasilien: Van alle dese voozsz. rechten machmen appelleren aen het relaes van het Civil: Het Tribunael ghenaemt vande supplicatien / wiens Rechters ghenaemt wozden Delembargadores, dat is soo veel als ontlasters ghesepdt / dese zyn van grooter

Verhaelt verscheyden Rechters in Lisbonen.

Vande rechters Desembargadores.

Digitized by Google

grooter auctoritept ende aensien/ als by ons opperste Raets-heeren ende Presidenten: Aen dit recht comen die appelatien vant Tribunael vant Civil: Haren oversten is eenen genaemt Correcteur, vande supplicatien: Twee Rechters die genaemt worden Desembargadores da Facenda, dat is soo veel als Curateuren ende Rechters van des Coninck goederen/ dese oordeelen de rechten/ ende plepten tusschen den Coninck ende particulieren: Van dese en is gheen appellatie. Den raet van de oordenen Tribunael Suppremo, ofte den hooghen Raet diemen noemt Desembargadores vant Palleys: Tribunael vande Conscientie genaemt: Tribunael vande Veedores da fazenda, dat is: Besienders/ Voochden/ ofte Besorghers van des Conincks incomsten ende goederen: Tribunael van des Conincks reken-camer/ welcke staet onder de Veedores da fazenda: Den Raet van Staten: Twee Tytelen van Hertoghen: Een van Marckgraef: Thien van Graven/ met die qualitept van elck een: Die fortressen der Portugesen in Africa ofte Barbarien, sijn dese/ te weten: Tanger, Zepta, Arzilla, het Eylandt van Madera, die Blaemsche Eylanden/ As Ilhas dos Acores ghenaemt/ als daer is Tercera, Sint Michiel, Santa Maria, Sint Iorgie, Pico fayael, Gratiosa d'Eylanden Flores ende Corvo: d'Eylanden van Capo verde zijn/ Sint Iacob O fogo Mayo, Boa Vista, Sant Antonio ende San Nicolaes: Arguyn een fortresse int landt van Guinea: De Mijne van Sint Iorgie een Casteel aende selfde Custe van Ethiopiæ: noch aen de voorseyde Custe het Eylandt del Principe, Sant Thome, Atubon: Het Coninckrijck van Congo ende angola aen de selfde Custe van Æthiopien lept onder tribupt van Portugael: Het Eylant santa Helena: aen d'ander syde van de Cabo de bona Esperanca, de fortresse van Soffala, het Eylandeken van Mocambique het Eylandt van Ormus, ghelegen tusschen Persien en Arabien de Stadt ende fortresse van Diu: die Steden ende fortressen van Daman, Bacayn, Chaul, Goa, alwaer de Viceroys residieren/ altemael gheleghen aende custe van Indien: Die steden ende fortressen van Honor, Barcelor, Mangalor, Canonor Cranganor, Cochijn, Coulan altesamen gheleghen aende selfde Custe van Indien/ diemen heet Malabar: Een fortresse int Eylandt van Seylon ghenaemt Columbo: De Steden van Negapatan ende sant Thome aen de Custe van Choramandel: De stadt ende fortresse van Malacca d'Eylanden van Maluco te weten/ Tarnate, Tydor, Bando ende amboyna: Het landt ende de Custe van Brasilien/ van 500. mijlen in de streckinghe/ ghedeelt in acht Capitepnschappen ofte regieringhen/ van waer jaerlijcx naer Portugael gebracht wert over de 150 V dupsent Arroben Suyckers te weten/ peder Arrobe van 32. pont: De Haven ghenaemt De todos os santos, ofte van Alderheyligben/ alwaer den Gouverneur van Brasilien hem onthout.

De ordinarische Renten vande Croone van Portugael/ bedraghen jaerlijcx over een Millioen Gout/ ende 100. dupsent Ducaten: De Renten ende incomsten vande Meesterschappen van de Crupsheeren/ wiens Meester ende Oversten althans is de Coninck/ de welcke toebehoorden d'Eylanden van acores, (ofte Blaemsche Eylanden/) Madera, die van Cabo de Verde, san Thome, del Principe sijn des jaers 200 V dupsent Ducaten: Die Rente van de Mijne/ toebehoorende het Meesterschap vande Crupsheeren van Christo genaemt/ zijn jaerlijcx 100 V dupsent Ducaten: Van Brasilien jaerlijcx 150 V dupsent Ducaten: De Renten ofte Tollen vande Specerien ende incomsten van de goederen van Oost-Indien/ sijn Jaerlijcx 600 V dupsent Ducaten/ dat sijn 18. Connen schats/ dit is alleenlijcken vande Tollen/ vande goederen/ ende waren/ die daer van daen comen: want alle d'ander Renten ende incomsten/ te weten vant lant van Indien/ ende hare Steden/ wort ghedespendeert ende verdaen in bewaernisse/ ende beschermingbe der selver plaetsen/ in somma dat die Renten ende incomsten/ vande Croone van Portugael/ ende haer ghebiet/ des jaers bedraghende zijn 2200 V dupsent Ducaten/ dat zijn 66. Connen schats naer onse rekeninge.

Renten van verscheyden plaetsen.

Hoe veel de Tollé vande Indianesche specerijen des Jaers waerdigh sijn.

Hoe veel de geheele inkomst van Portugael jaers waerdigh sijn.

Dat 5. Capittel.

Vande jaerlijcksche oncosten van het Coninckrijck van Portugael.

DE soudye ofte het sallaris vande Ministren/ ofte Rechters van de justitie op't vaste landt/ sijn jaerlijcx 100 V dupsent Ducaten.

Van de Tencas dat sijn giften ofte previlegien/ als leenen/ die de Coninck tot een vereeringhe vergunt/ aen sekere persoonen als lijf Renten/ diemen ontfangbt soo lange als men leeft/ ende sterven dan weder op de Coninck/ dese sijn jaerlijcx 300 V dupsent Ducaten.

De Juras die vertocht sijn/ dat sijn eeuwige renten/ welcke men coopt op des Coninck Domeynen/ Tollen ende Rechten/ jaerlijcks t'ontfanghen/ sonder te mogen lossen ofte aflegghen/ ende sterven op d'erfghenamen van Aver tot Aver/ sijn des jaers 150 V dupsent Ducaten.

Tot onderhoudt vande fortressen ende sterckten van Africa ofte Barberien/ jaerlijcx 300 V dupsent Ducaten.

Tot onderhoudt van vijf Galepen/ Jaerlijcx 50 V dupsent Ducaten.

Tot die jaerlijcksche Armade/ die de vloten en Schepen van Indien convoperen/ ende weder in halen 300 V dupsent Ducaten.

De Moradien dat is gheljck sallaris ofte tractement/ die de Coninck geeft (tot onderhoudt van sijn dienaers/ ghenaemt Mocos da camara cavelheiros fidalgos: ende andere dupsent tytelen/) tot een vereenighe/ aen persoonen die hy eenighe vrientschappe wil bewijsen/ ofte vergeldinge van eenighe dienst/ ofte door gunste van haer Ouders ofte Heeren/ met welcke tytelen ende previlegien worden genaemt/ Dienaers van s'Conincks huys/ t'welcke een groote eere is/ welcke persoonen een sekere/ doch cleyne somme/ van dese Moradie des Jaers geassigneert is/ tot hulpe van de Geerst ofte Haver van hen lieder Peerden/ al ist datse altemet qualic haer schoenen connen vergeldē/ en haer leven geen Peerden en verijden: maer is alleenlijcken een teycken van des Conings gunste ende vrientschappe/ daer de Portugesen meer moets ende roems op hebben/ als op alle de weldaden vande werelt/ doch is van wepnigh importantien/ en wert seer selden betaelt/ beloopt des jaers de somme van 80 V dupsent Ducaten.

De oncosten ende behoeftinghe voor des Conings van Portugaels camer ende huys dienste

verscheyden onkosten die Portugael jaerlijcx moet betalen.

Hoe veel de Erf-renten s'Jaers beloopen die den Coninck betalt moet.

verscheyden onkosten voor ende bij verscheyden dingen.

Onkosten van Mocos da Camara ende Cavalheiros fidalgos.

Hoe veel de renten van de Coninck van Portugael Jaerlijcx bedragen.

Desembargadores da Fasenda.

Desembargadores vā d'Pallays.

Tribunael vande Veedores da Fasenda.

twee tytels van hertogh in Portugael

verhael van de Portugesche sterchte in Africa.

Dergelijcks van plaetsen die onder tribupt van de Portugesen sijten.

Digitized by Google

dienste/is ordinaris des Jaers 200 *V.* dupsent Ducaten / twelcke placht verpacht te wesen/ gelijck alst noch hupdens daeghs is/ met de costen ende tafel des Cardinaels Don Alberto van Oostenrijck / Gouverneur van Portugael.

Oncosten vande sterckte in Portugael.

Tot onderhout vande fortressen ende sterckten/ van't Coninckrijck van Portugael 200. dupsent Ducaten.

Dat 6. Capittel.

Vande Stadt Lisbonen.

Hoe veel kercken ende hupsen in Lisbona zijn

LIsbona heeft 32. Parochie Kercken/ en over de 11. dupsent Hupsen/ waer in sijn over de 20. dupsent woonplaetsen/ dit is te verstaen behalven t'Hof ende haren aencleef / heeft over de 120 *V.* dupsent menschen / waer onder meer als 10. dupsent Swarten ende Slaven sijn/ dit alles na aenteyckeninge/ ende die memorialen der Pastoren vande Parochie Kercke/ twelcke sy eens s'jaers sijn verobligeert te doen/ een peder in sijn quartier/ ende Pastorie / alle het selfde is noch uytgesondert / der gheender die't Hof volgen/ ende die vande Cloosters ende Conventen/ Gasthupsen/ ende andere Godtshupsen / als oock den repsenden ende vreemden Man/ die gaet en comt: want de Stadt is vol van Cloosters / Conventen ende Godshupsen soo datse int begrijp te samen/ soo veel beslaen souden/ als de Hupsen vande Stadt: Nu van ander by Kercken/ Clupsen/ en Capellen/ van lieve Vrouwen ende Santen/ dat gheen Parochien en sijn/ sijnder so veel datse ontelbaer sijn: de Stadt heeft over de 350. straten / behalven dwers straten ende steghen/ en straetgiens die gheen door ofte uytgangen en hebben / die seer ende ontallijcke veel sijn.

t'Getal van de menschē in Lisbona/ sonder de geestelijcke eñ repsende persoonen/ etc.

Een ontelbaer ghetal van Cloosters in Lisbona.

350. straten in Lisbona.

Dat 7. Capittel.

Een cort Relaes vande Coninghen van Portugael, tot op Philippus, Sone van Carolus Quintus, Rooms Keyser, die't nu teghenwoordich onder sijn ghewelt en ghebiet heeft.

DEn eersten Coninck van Portugael/ is gheweest eenen Don Afonco Henriques Sone vanden Grave Don Henrick, welcke was (als die Cronijcken vermellen/) Sone vanden Hertoge van Lottrijck / andere meenen van den Coninck van Hungarien / doch het sekerste is te wesen van Lottrijck / den selfde souden gheco- men wesen int Hof vanden Coninck van Spaengien ofte Castilien / om hem upt een pver vant gheloof t'emploperen / teghens d'ongheloovighen ende witte Mooren ofte Mauritanen die doen ter tijdt noch het meesten- deel van Spangien / ende t'geheele lant van Lusitania (nu Portugael) besaten/ met een dagheljckse oorloghe / teghens de Chrijstenen van Castilien / ende die by ligghende contreyen / in welcke oorloghe hy hem soo wel oeffenden/ met so veel Ridderlijcke feytē/ dat hem den Coninc nieuwers met wist te betalen/ als hem te vereeren met sijn Dochter int houwelijck/ ende tot een houwelijer goet/ het lant van Lusitania ofte Portugael / te weten/ t'ghene dat syder af gheconquesteert hadden/ met alle t'ghene dat hyder dan noch meer mochte toe crijghen/ ende worden ghenaemt Graef van Portugael / ende de voorsz. sijn Sone Don Afonco werde gebooren int Jaer 1094. den welcken t'meestendeel van Portugael / vande Mooren ofte Mauritanen af ghewonnen heeft/ naer de doot van sijn Vader / worden ghenaemt Prince 27. Jaren lanck welcke tytel in Spangien niemant en mach voeren / dan alleenlijck des Conincks eerste ghebooren Soon / ende erfghenaem van't Coninckrijck / ende wesende van 45. Jaren worden voor Coninck ghecroont/ door privilegie ende gunste vanden Paus van Roomen/ van dien tijt herwaerts / soo is Portugael een Coninckrijck gheworden: Desen eersten Coninck heeft ghetrout / wesende van 52. Jaren / ende ghenereerde een Soon ende drie Dochters / hadde noch behalven dese een Soon eñ Dochter Bastaerden/ heeft geregeert 46. Jaren/ is overleden inde Stadt van Coymbra, leyt begraven int Clooster van Santa Crus, twelcke hy selve ghesticht hadde / als oock die Cloosters van Alcobaca ende San Vincente bupten Lisbonen/ ghenaemt San Vincente de Fora.

Op wat tijt de Soon Afonso ghebooren is.

wanneer de se Soon tot Coninck ghecroont worde.

wanneer hy gestorven/ ende waer hy begraven lit.

Desen Coninck heeft de Stadt van Lisbonen aldereerst gewonnen/ van de Saracenen ofte Mauritanen / door hulpe ende bystant van de Duytsche Natie / welcke aldaer by gheval met een Vloot Schepen (door het weder ghedwongen wesende) in quamen geloopen/ om daer hen lieder repse te verwonderen naer t'Heylich lant/ daer sy om't Chrijsten gheloof te vermeerderen) upt een pver na toe trocken / dencke geweest is ten tijden van de over winninghe vande stercke ende geweldighe Stadt van Damyate, daer hem die van onse Vaderlijcke stadt Haerlem/ soo vroomdadich toonden / als die teeckenen soo vant sweert ende t'Wapen / noch ghedurende ghenoech betupghen / ende over al circont is/ alhier ghecomen wesende / ten tijden dat de voorschreven Coninck besich was inde belegeringhe vande voorsz. stadt Lisbonen/ ende onderstaen hebbende datse upt een pver alleenlijcken ghecomen waren/ om haer teghens de ongheloovighen ende ghemeene vpandt aller Chrijstenen t'emploperen/ heeft haer vrientlijcker versocht ende ghebeden/ ghesien dattet God ghelieft hadde aldaer te arriveren / in soo bequamen tijdt / om soo't scheen hem te moghen assisteren / haer vermanende datse hen alhier so wel (als int heylich lant daer sy heen wilden) consten besteden/ om t'geloof te vermeerderen/ ende d'ongheloovigen te vernielen / ende wel gheluckende/ (ghelijck sy niet en twijfelden / met haer lieder hulpe de victorie voor ghewis hielden/) mochten alsdan noch even wel haer voorghenomen repse verwonderen/ tot Godts ende hare eere / t'welcke sy eyntlijcken hem verwillichden / en hebben hen so dapperlijck en mannelijc gequeten/ datse niet alleen Lisbonen en veroverden: maer noch veel ander plaetsen/ daer en boven stellende den Coninc in sijn volcomen besit ende eere/ door welcke vrywilligen dienste hem den Coninc verobligeert vindende/ aende selfde Duytsche Natie / heeft hem willen (in recompense) versien voor haer ende hare nacomelingen/ der selver Natie / met veel ende bysondere privilegien ende vrydom/ boven alle ingebooren ende naturelen vant lant/ ordinerende voor hem ende sijn nacomelinghen / voor een eeuwich ende onveranderlijc Edict/ dat van dien tijt voortaen / alle de ghene die van Duytsche Natie in sijn

Wie Lisbona eerst van de Saracenen ghewonnen heeft.

Hoe/ ende waer die van Haerlem hare wapē gecregen hebben.

Lisbona wert ingenomen.

De Duytschen crijgen tot loon tot haer dienste veel privilegien.

Digitized by Google

in sijn lant begeeren te woonen/ofte te trafficqueren/ghenieten souden veel privilegien/ libertepten ende voordeels / te weten/psent en vry van alle Imposten ende Chijnsen / van alle het gene darse voor hen lieder personen/ huysen/ende familie van doen hebben/te moghen draghen soodanighen cleeren ende juweelen / ende van soodanighen stof alst hen ghelieft/ als ock hen lieder huysvrouwen ende familie / al zijnse schoon Portughesen/ 'twelcke d'inghebozen verboden is : want hebben een Lop ende Wet van de habijten/ ende daer stof toe / een peghelijck naer sijn qualitept. Item te moghen gaen by nacht en ontijden alst hen te pas comt / met vijf ofte ses Dienaers/met licht ofte sonder licht/ende met soodanighe wapenen en geweer alst hen belieft/ 'twelcke d'inghebozen in gheenderley manier toeghelaten wert: Gheen Justitie in hare huysen te moghen pemant reprehenderen / ofte over haer rechte ende vonnis wijsen/ 'tzy van wat saken dattet zy/ uptghenomen Crimine lese Mayestatis, dan alleenlijcken heuren Rechter / namentlijcken vanden Coningh daer toe ghecordineert / die ghenaemt wort/ Iuis dos Alemans, ofte der duptschen Rechter. Item dat hare huysen niet en mogen ghenomen worden/t'sy eyghen ofte ghehuert tot dienste vanden Coninck / ofte sijn Hof/ghelijck alle d'ander onderworpen sijn/ ock en moghen niet ghedwongen wesen tot eenighen dienst ofte ampten vant lant ofte Conings/ghelijck als de inghebozen/nochte ghestelt op eenighe contributien / tot beschermínghe ende noot vant ghemeene weldaert: Oock lant repsende moeten vooz alle Man ghedient en gerijft worden / vooz haer gelt/ ende noch ander diergelijcke veel punten meer/die alle te lanck souden vallen om te verhalen hebbe alleenlijcken mentie ghemaect van de principaelste / ende sommighe upt genomen int corte/om daer dooz te betoone (alst hen lieder eygen Cronijcken verhalen /) dooz wiens eñ met wiens hulpe de Portugesen besitten/het gene sy huydens daegs bewoonen/ dese privilegien werden noch (als ock altoos) sonder eenighe feyl scherpelijck onderhouden/eñ van alle Coninghen onwederroepelijck geconfirmeert sijn geweest ende noch dagelijcks vermeerdert dooz dagheljckschе weldaden die sy vande selfde Natie ontfanghen/als sulcks ghenoech oircont is.

Weetten in Portugael van cleeren dat eich dragen moet.

Veel heerlijcke privilegien tot voordeel vande duytschen.

De ghegheven Privilegien worden scherpelijck onderhouden.

Don Sancho tweede Conng van Portugael.

Don Sancho, Sone vanden boven genoemden Coning / was den tweeden Koning van Portugael wozden ghebozen int Jaer 1154. ende vooz Coningh gehult/ wesende van 31. Jaer/heeft gehadt onder Soonen en dochteren 15. Kinderen ende regneerden 27. jaer/is overleden inde Stadt van Coymbra, int jaer 1212. wesende van 58. jaer/lept begraven int Clooster van Santa Crus, by sijn Ouders.

Don Afonso de derde coningh.

Don Afonso den tweeden van dien naemen/ ende den derden Koningh van Portugael/ wozden ghehult vooz Koningh/wesende van 25.jaren/heeft ghehadt twee Sonen/in sijnen tijdt waren die Santen/ te weten/dominicus, Franciscus ende antonius, is overleden int jaer 1223. ende lepdt begraven int Clooster van alcobassa.

Don Sancho Capello de vierde Coningh.

Don sancho Capello Soone van den voorschzeven Don afonso den vierden Koningh van Portugael / wozden gehult wesende van 16. Jaren ende is overleden inde Stadt van tolledo int Jaer 1247. ende lept begraven inde groote Kercke.

Naer't overlijden van desen Don Sancho, wozden vooz Koningh ghecroont sijnen Broeder / de Graef van Bolongien ende was den vijfden Koningh van Portugael / heeft ghecregneert 31. Jaer is overleden in Lisbonen / int Jaer 1279. lept begraven in het Klooster van alcobassa.

De Broeder van Sancho Capello de 5. Koningh.

Don denijs, Soone van desen overleden/ wozden vooz Koningh ontfanghen in Lisbonen / wesende van achthien Jaren / ende was den sesten Koningh van Portugael/ heeft ghecregneert ses en veertich Jaer / is overleden in de stede van Sandt areijn, int Jaer 1325. den twintigsten Januarius/wesende van vier en tsestigh Jaer/ lept begraven in 't Clooster van Ollivellas , 'twelcke lept ontrent twee mijlen van Lisbonen / dat hy in sijn leven ghesticht hadde/ was getrout gheweest met dona Ysabella , Dochter van don Pedro Koningh van arragon,de welcke alsthans gecanonniseert is onder de santen/ haer begravenis is inde stadt van Coymbra, 'twelcke sy ghesticht heeft/ alwaer 'tlichaem veel mirakelen doet.

Don denijs de 6 Koningh.

Naer desen heeft geregneert sijn sone / don Afonso o Bravo , dat is den stouten ghesepdt/ wozden ghehult vooz Koningh in de stadt van Sant areyn, wesende van 35. jaer/ende den 7. Koningh van Portugael regneerden 31. Jaer / is overleden binnen Lisbonen / inde May maent vant jaer 1356 lept begraven in het groote chooz van de groote kercke : Desen heeft de Mauritianen ofte Mooren van saiado overwonnen/ in assistentie vanden Koning van castilien.

Don afonso bravo de 7e Koningh.

Sijn sone Don Pedro is gheweest den achtē Koningh van Portugael/ heeft het lant ghe regiert met goeder justitie eñ vzede/ is overleden int Jaer 1366. ende lepdt begraven int clooster van alcobassa, hadde eenen soon/ met namen don fernando, ende al eer hy ghetrout was / hadde twee sonen van dona Ynes, ofte Angniet de Castro, te weten don loan ende don denijs.

Don Pedro de achste Koningh.

Naer het overlijden van desen Koningh/ is ghehult den voozsz. don fernando, ende was den 9. Koningh van Portugael / trouste met dona Lianor Gonsalves Telles, de welcke hy met gewelt nam van haren Man Lorenca Vaas da Chuna , dieder mede ghetrouwt was / hem upt het Landt bannende / was (behalven dat) groot vriendt van zijn Onderseten/ende te straffen alle quaetdoenders / ende Vagabungos ofte Landtloopers / heeft ghecregeert seventhien jaren/ is overleden int jaer 1383. wesende van drie en veertich Jaer/ lept begraven in het chooz van San Franciscus inde stede van Sant arein.

Don fernando de negenste coningh.

Naer de doodt van desen don Fernando , is ghecomen upt Castilien den Koningh Don Ioan met zijn Huysvrouwe Dona Beatris , om de Kroone van Portugael 'taenbeerden maer den Bastaert Sone van den Koningh Don Pedro ende Broeder des overleden Koningh don Fernando heeft hem daer teghens ghestelt/ende heeft den Koning van Kastilien met alle zijne macht verwonnen/in een Veltslach/ op het Velt ghenaemt sint Joris, alwaer hy tot een eeuwighe memozie deser victozie/ ghesticht heeft een Kijck en gheweldich clooster/het welcke hy noemde 't Klooster vande Batalie ofte Velt-slach/om dat hy op de selve plaets d'overhant teghens de Kastiliaenders behoudē hadde: Desen voozsz. Bastaert Sone don loan wozden ghecroont / ende was den 10.

De Koning van Castilien trecht naer Portugael om de croon aen te beerden met gewelt. Tegenstand eñ oorlogh van Don Pedro. tegē deseConing

Don Ioan den tienden Koningh.

Digitized by Google

den 10. Coning van Portugael/ wesende van 38. jaren heeft geleeft 76. Jaer/ is overleden den 14. Augusti/ Anno 1433. lept begraven int selfde Clooster van de Batalie/ dat hy gesticht hadde: Desen Koning heeft de sterkte ende Stadt van Septa ghewonnen/ van de Mauritianen/ in Barbarien oft Africa/ ende was Vader van die Infante Don Fernando, die als nu voor Santo ghecanoniseert is/ inde Catalago vande Heyligben.

Don Joan win: de Stat van Septa.

Naer hem heeft geregneert zijn Sone Don Duarte, ofte Eduart, ende was den 11. Coning van Portugael/ heeft geleeft 42. Jaer/ waer van vijf Jaer regneerden/ is overleden int Palleys vant convent van Thomar/ in het Jaer 1438. lepot begraven int Klooster van de Batalie.

Don Duarte de 11. Koningh.

Don Afonso, Soone van den voorschreven Coning/ is ghebozen in Sant Arein, in het jaer 1432/ ende om dat hy maer 6. jaer out was/ als sijn Vader stoz/ so regierdē in sijn plaets sijnen Oom/ die Infante Don Pedro, tot het jaer van 1448. doen werde den selfden Don Afonso het regiment over ghelevert/ ende was den twaelfdē Coning van Portugael/ is overleden in Sant Arein, inde selfde Camer daer hy ghebozen was/ den 28. Augusti Anno 1481. lept begraven by sijn vooz Ouders/ int Clooster van Batalie.

Don Afonso de 12. Koningh

Naer sijn overlijden heeft gheregeert sijnen Soon/ Don Ioan de groote ghenaemt/ den tweeden van desen name/ ende was den derthienstē Coning van Portugael/ wozden gebozen te Lisboonen den vierden Meye anno 1455. desen heeft int openbaer/ ende met gewesen vonnis/ doen onthalsen Don Fernando Hertoch van Berganca te weten: op de merct van de Stadt Evora, den twee en twintigh Junij Anno 1483. ende heeft met sijn eyghen handt/ met een Pongiaert ghedoot Don Domingos, Hertoch van Begia, Bzoeder van sijn Hupsvzouwe de Coninginne/ Dona Lianor, doende terstont roepen Don Manoel, Bzoeder vanden voorschzeven Hertoch/ hem assignetende 't selfde Hertochdom/ met alle zijn toebehooz/ heeft gheleeft veertich jaren/ is overleden t'Aluor int Bat/ den 25. October Anno 1495. lept begraven int Clooster vande Batalie by sijn vooz Ouders.

Don Joan de grootte/ de 13. coningh.

Deurt Testament van desen Coningh/ soo is vooz Coningh ghehult den Hertogh van Viseu, ghenaemt Don Manoel, ende was den 14 Coningh van Portugael/ wozden gehult in Alcacer do Sal, den 27. October Anno 1495. Desen Coning heeft in alle sijn Coningryck/ alle de Joden doen Chzisten doopen/ soo met haren wille als oock tegens haren danck om haer goet niet te verliesen/ int jaer 1499. ende deden alle de moozen ende Mauritianen (die te Lisboonen bupten de Poozte van Moreria woonden/) upt jaghen/ waer vande Poozte noch hupdens daeghs den naem behouden heeft/ inden selfden tijdt van desen Coningh/ soo isser te Lisboonen een rumoer opghestaen van de Gemeente/ tegbens de nieuwe Chzistenen/ ofte de ghedoopte Joden/ soo dat sp daer etlijcke honderden doot smetē/ so Mans Bzouwen/ als Kinderen/ haer verbzandende/ en andere dimtsent schandalisatiē aendoende deroovende hare hupsen/ winckels/ eñ goederen/ waer van de Coningh groot onderseck dede/ van dieder de pzincipale oozsake van waren/ ende deden hen dapper castigheren/ waermede alle dinghen weder ghecesseert werdt.

Don Manuel wet t'Testament de 14. Koningh

De coning doet alle de joden in sijn rijck Doopen

Vaecht alle de Moozen van Lisbona

een rumoer tegh de nieuwe ghedoopte Joden.

De oproers makers werden gestraft.

Desen Coningh heeft oock alderecrst ontdeckt ende gheconquesteert dooz sijn Capiteyns/ de landen ende vaert van Oost Indien/ ende die Oziental sche contreyen van de Specerien/ als oock de Havens ende weg van Paep Jans lant: Van ghelijcken heeft gheconquesteert die Steden ende fortressen van Saffijn ende Azamor in africa, is overleden te Lisboonen/ op den dagh van Santa Lusia Anno 1521. lept begraven int Clooster van Betlehem/ van de Duytsche Kostiers ghenaemt.

Desen heeft eerst de Mauritsche baens ontdeckt.

Hy verstrekt den plaetsen in Indien gheconqueseert.

Naer het overlijden van desen/ heeft gheregneert sijn Soon Don Ioan tercero, ofte de derden van dien name/ ende was den 15. Coningh van Portugael/ wozden ghebozen in de maent Junij/ Anno 1502. inde Stadt vā Lisboonen/ alwaer hy gehult wert vooz Coningh/ in het jaer 1521. was sachtmoedigh/ goedertieren/ milt/ seer groot vzient/ ende toeghedaen de Religie ende Ghesteltheydt/ als oock de Studien/ heeft gezdonneert de Vniversitept van Coymbra ende ander Collegien/ is overleden den 11. Junij/ Anno. 1557. lept begraven inde Klooster van Betlehem ofte Kostiers.

Don Joan 3. de 15 Koningh van Portugael.

Den gheboden van desen Coningh.

Naer sijn doodt wozden vooz Koning gehult Don Sebastiaen ende was den sesthienden Koning van Portugael/ dese was Sone van de Pzins van Portugael/ Sone vandē voorsz Koningh Don Ioan, welcke ghetrout was by leven van sijn Vader/ met Dona Ioanna, Dochter van onsen Keyser Karolus Quintus/ ende Suster vanden Koning van Spangien/ Don Phelippe dese Pzince overleet/ blijvende sijn Hupsvzouwe bevzucht/ van desen Don Sebastiaen, dier naer het overlijden van sijn beste Vader wert ontfanghen vooz Koningh van Portugael/ wozden ghebozen op den dagh van Sint Sebastiaen in het Jaer 1553. is gepasseert met eē groote Heyzcracht naer africa, om dat te conquesteren/ in het Jaer 1578. alwaer hy met het meestendeel van sijn volck gheslagen wert/ ende de overghebleven ghevanghen/ van de Moozen ofte Africanen.

Don sebastiaende 6. Coningh.

De koning trout de dochter van Carolus Quintus.

Naer dit verlies/ ende doot van den voorschzeven Don Sebastiaen, wozden in Portugael ghehult den Cardinael Don Henrick, welcke was out Oom vanden voorschzeven Don Sebastiaen, ende was den 17. Coningh van Portugael/ ende is overleden in het jaer 1580. latende in sijn Testament vooz erfghenaem/ den Coningh van Spaengien/ Don Phelippe, als Successeur ende rechte naercomer van de Croone van Portugael/ want sijn Vader Carolus Quintus/ was getrout met die ouste Dochter van de Coninigh Don Manoel, welcke was de Moeder van Don Phelippe, eñ Suster van de groot Vader van Don Sebastiaen, eñ vanden boven genoemden Don Henrick, al hoe wel dat daer noch een Bzoeder hadde geweest/ vanden selfden Don Henrick, met namen Don Luijs, die naer sijn overlijden achter liet eenen Sone/ met namen Don Anthonio, welcke was Prior de Ocrato, van de Crupse Heeren van sint Jans oozden/ den welcken de Portugesen vooz coningh op hieven: maer dooz de groote macht eñde het gewelt vanden Coning van Spaengien/ die het meestendeel van den Portugheschen Adel om ghekocht hadde/ soo dat hy eensdeels met giften en gheschencken ten anderen met cracht en ghewelt 't Coninghrijck onder

De Cardinael Don Henrick de 17. coningh van Portugael.

De koning van Spaengien werd by Testament de 18. Koningh.

De Portugesen stellen Don Antonio vooz Coningh. Dooz wat middel de Coningh van Spaengien Portugael onder sijn gewelt kreegh.

Digitized by Google

onder zijn gewelt creegh/ hebbende den voorschryven Don antonio verdreven / is in persoon ghecomen in Portugael/ in het jaer van 1581. alwaer hy ontfanghen ende ghehult is gewozden/ (te weten: binnen het Clooster van Thomar /) van de drie Staten van het Coninghrijck (als daer is de Gheestelijckheyt / den Adel / ende de Procureurs van de Steden/ voor de Ghemeente/) voor Coning ende Wettelijcke erfghenaem van de Croone van Portugael/ ende is den 18. Coning van Portugael/ die hupdens daegs regeert/ waer mede de Croone van Portugael gecomen is aen die van Castilien ofte Spaengien / hebbende ghedurrt 442. jaer / onder seventhien Portugesche Coninghen / de welcke haren oorspronck ghehadt hebben (als voozen gesepdt is/) van de Hertoghen van Lottrijck/ ende Coninghen van Castilien / ende is weder ghekeert / ende ghestorven op die Hertoghen van Lottrijck/ ende Coninghen van Castilien/ ofte Spaengien/ etc.

FINIS

Digitized by Google

Digitized by Google